הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · ביאור הגר״א

ביאור הגר"א על שולחן ערוך אבן העזר

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ביאור הגר"א על שולחן ערוך אבן העזר

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-שולחן-ערוך-אבן-העזר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 6
סימן ב 9
סימן ג 11
סימן ד 13
סימן ה 22
סימן ו 26
סימן ז 33
סימן ח 43
סימן ט 43
סימן י 44
סימן יא 47
סימן יב 50
סימן יג 51
סימן טו 55
סימן טז 59
סימן יז 61
סימן יח 89
סימן יט 90
סימן כ 90
סימן כא 91
סימן כב 93
סימן כג 95
סימן כד 97
סימן כה 97
סימן כו 99
סימן כז 102
סימן כח 108
סימן כט 117
סימן ל 122
סימן לא 124
סימן לב 127
סימן לג 129
סימן לד 130
סימן לה 131
סימן לו 134
סימן לז 134
סימן לח 139
סימן לט 144
סימן מ 145
סימן מא 146
סימן מב 147
סימן מג 150
סימן מד 151
סימן מה 152
סימן מו 153
סימן מז 154
סימן מח 154
סימן מט 154
סימן נ 155
סימן נא 157
סימן נב 158
סימן נג 158
סימן נד 158
סימן נה 159
סימן נו 161
סימן נז 162
סימן נח 162
סימן נט 162
סימן סא 162
סימן סב 163
סימן סג 165
סימן סד 165

סימן סה 166
סימן סו 166
סימן סז 173
סימן סח 174
סימן סט 175
סימן ע 176
סימן עא 179
סימן עג 180
סימן עד 181
סימן עה 181
סימן עו 184
סימן עז 185
סימן עח 189
סימן עט 190
סימן פ 190
סימן פא 192
סימן פב 193
סימן פג 194
סימן פה 195
סימן פו 198
סימן פז 198
סימן פח 198
סימן פט 199
סימן צ 200
סימן צא 205
סימן צב 206
סימן צג 207
סימן צד 210
סימן צה 210
סימן צו 211
סימן צז 213
סימן צח 213
סימן צט 214
סימן ק 214
סימן קא 217
סימן קב 217
סימן קג 219
סימן קד 219
סימן קה 220
סימן קו 220
סימן קז 221
סימן קח 222
סימן קט 222
סימן קי 223
סימן קיא 223
סימן קיב 224
סימן קיג 226
סימן קיד 227
סימן קטו 228
סימן קטז 232
סימן קיז 234
סימן קיח 235
סימן קיט 237
סימן קכ 240
סימן קכא 242
סימן קכב 244
סימן קכג 244
סימן קכד 246
סימן קכה 248
סימן קכו 250
סימן קכז 253
סימן קכח 255
סימן קכט 259
סימן קל 264

סימן קלא 266
סימן קלב 267
סימן קלג 268
סימן קלד 269
סימן קלה 270
סימן קלו 271
סימן קלז 272
סימן קלח 272
סימן קלט 273
סימן קמ 275
סימן קמא 277
סימן קמב 286
סימן קמג 289
סימן קמד 293
סימן קמה 294
סימן קמו 295
סימן קמז 297
סימן קמח 299
סימן קמט 299
סימן קנ 300
סימן קנא 301
סימן קנב 301
סימן קנג 302
סימן קנד 303
סימן קנה 308
סימן קנו 313
סימן קנז 316
סימן קנח 319
סימן קנט 319
סימן קס 322
סימן קסא 326
סימן קסב 327
סימן קסג 328
סימן קסד 329
סימן קסה 331
סימן קסו 334
סימן קסז 335
סימן קסח 337
סימן קסט 339
סימן קע 349
סימן קעא 355
סימן קעב 358
סימן קעג 360
סימן קעד 363
סימן קעה 363
סימן קעו 366
סימן קעז 367
סימן קעח 368
סדר הגט 371
סדר חליצה 378

סימן א

א **חייב כו'**. מתני' בפ' הבא על יבמתו ס"א כהן הדיוט כו' וכמו שמפרש בגמ' שם ושם מתניתין לא יבטל כו' וכמ"ש בגמ' שם לא אין לי כו' ואמר כדי כו' שכוונתו יהיה בשביל בנים דאמרינן בסוף תענית ת"ר יפיפיו' כו' ובלבד שתעטרוני כו' ר"ל בתכשיטין כי יופי האשה לפי התכשיטין כמ"ש בפ"ק דמגילה ובלבד שתבא ערומה כי אין האשה אלא לתכשיטין וז"ש בכתובות נ"ט ב' דתר"ח אין כו' ותני ר"ח כו' והן הן הג' דברים שאמורות כאן אבל התנא במתניתין ל"ק אלא תן עיניך במשפחה והוא שאין האשה אלא לבנים שקר החן הוא התכשיטין כי חן הוא מחמת ד"א כמ"ש אסתר ירקרקת כו' שנאמר ותהי אסתר כו' והבל היופי כו':

ב **וגורם כו'**. ס"ד אחרים אומרים כו':

ג **וכל כו'**. שמחה ברכה טובה תורה חומה שלם:

ד **ולא נקרא כו'**. ס"ג א':

ה **וכיון כו'**. שם ב':

ו **והמקדים כו' אבל כו' טור**. כמ"ש בפ' הבע"י. ובפ' הנשרפין המשיאן סמוך לפרקן ומפ' הטור סמוך אחר פרקן ולא כפי' רש"י והתוס' סמוך קודם לפרקן וז"ש בפ"ק דקדושין ואי נסיבנ' בארביסר כו' ור"ל בשנת הי"ד וה"ל בן י"ג ועי"ד סי' רמ"ה ס"ח ובה"ג שם דאל"כ לימא אי נסיבנא בי"ג דהא כל שהוא יותר סמוך לפרקן עדיף טפי כנ"ל אבל קודם י"ג לא קאמר ש"מ דאסור וכמ"ש שם המשיא אשה לבנו קטן וס"ד דאפי' אחר י"ג ג"כ נקרא כזה וכמ"ש בפ"ז ופ"י ופי"ד דיבמות דקטן לא תקינו ליה נשואין:

ז **ומי שעברו עליו**. כמ"ש ס"פ המדיר ורב תחליפא כו' וכ"ש הא והא בשוטה בלא נשא כלל:

ח **ומיהו אם כו'**. ל' הרמב"ם עד ס"ח קדושין שם ת"ר ללמוד כו' אר"י א"ש וכו' ורי"א כו' ול"פ כו' וערש"י והר"ן כתב ואחרים פרשו דבני בבל היו נשותיהן מתעסקין במו"מ ובמלאכה אבל בני א"י היו נשותיהם מעונגות ואוכלות ואינן עושות ועס"ד:

ט **כגון עקרה כו'**. אע"פ שמדינא כו'. כמ"ש שם ס"ה א' לשלישי לא תנש' כו' וכ"ש בודאי עקרה שזו אפשר שתלד כמ"ש שם נשאת לרביעי כו' וכן זקנה וכמ"ש ס"א ב' לא אין לו בנים ונושא כו' וכן קטנה וכמ"ש בפ"ב דנדה המשחקים בקטנות כו' ועל ב"ד כופין משום ביטול פו"ר כמ"ש בס"פ המדיר כנ"ל ואפילו בנשא כו' שם. ואיתא בתוספתא פ"ח דיבמות אסור לעמוד בלא אשה ואסור לישא עקרה קטנה ואילונית ושאינה ראויה ללילד וכמ"ש בפ' הבע"י באילונית וה"ה בהנך.

י **לא נהגו כו'**. כ' במרדכי פ' הבע"י משום דהלכה כרב שם דאמר אין מעשין כו' ועוד דרב ושמואל ל"פ אלא בא"י במ"ש בפ' הבע"י ס"ד א' ללמדך כו' וספ"ג דב"ב ומיום שפשטה מלכות כו' דין הוא כו' ואההיא סמכינן שאין כופין כו' אבל לדינא כל אלו טענות דחויות הן דקימ"ל כשמואל כמש"ל סי' קנ"ד וכן מההיא דפ' הבע"י כבר דחאה הרא"ש שם וכן ההיא דספ"ג דב"ב כבר כתבו תוס' שם תימא הא כתיב פרו ורבו ושמא על אותן כו' ועיין בע"י שם הגמ' והתוס' דכ"ז ג"כ בגזירת המלכות דוקא:

יא **ובלבד כו'**. דבזה רב מודה וכן כל הנ"ל לא שייך:

יב **והוא שלא כו'**. קדושין שם ואם א"א בלא כו' ושמואל ור"י פליגי אירשא דברייתא כמ"ש שם הל' נושא כו' ר"ל דלא כברייתא ור"י מקיים הברייתא אלמא הברייתא מיירי במקום שיתבטל מלמודו אם ישא ואפ"ה אם א"א בלא אשה כו' אלמא צריך ליבטל מלימודו בכה"ג:

יג **או הנקבה כו'**. ירושלמי ועמ"מ בה"ג.

יד **בד"א כו'**. שם ברא לברא כו' דכ"ע תרי כו' ומדקאמר לברא לברתא משמע דוקא שבאין מזכר ונקיבה ופשטא דסוגיא משמע אפי' כשהבני בנים שניהם זכרים ולרבא אפי' שניהם נקבות ועתוס' שם ד"ה וכ"ש כו' אלא שיש לדחוק דה"ק וכ"ש ברא לברתא ובן הזקן קיים וכן ברתא לברא והבת קיימת אבל קשה לחלק בין בן עצמו או בנו וגם הרמב"ם לא הזכירו (והעיקר גירסת הרמב"ם) א"ל רבא לשבת יצרה בעינן ולא גרסינן והאיכא ופליג אמאי שאמר אביי וכ"ש ברא לברתא דטעם המתני' הוא שיהא זו"נ בעולם וזהו לשבת לתנא דמתניתין ועיקר גי' הרמב"ם באביי אבל ברא לברתא וברתא לברא לא א"ל רבא לשבת בעינן והאיכ':

טו **אבל אם כו'**. שם:

טז **היה הבן כו'**. ירושלמי פ"ב אמתני' ובנו לכ"ד אפי' לפ"ור וכ"ש לת"ש שהן בכלל מי שיש לו בן מ"מ וגמ' ל"צ לאתויי זה מכללא דאין זה רבותא וכמש"ש חוץ מן השפחה כו':

יז **ונתגייר הוא והם**. דאל"כ מאי קאמר וצריכא כו' הא נכרי ירש אביו דבר תורה וע"ש רש"י ותוס' שדחק עצמן לפרש לענין בכורה אבל לפירוש הרמב"ם ניחא דה"ק ור"ל אמר לא קיים פ"ו גר שנתגייר כו' ר"ל הבנים שנתגיירו ואינן בנים שלו אבל משום גירותו עצמו לא כיון דבנכריותו כו' כמ"ש תוס' שם ד"ה ר"י ואף ר"ל מודה אלא דפליג משום גירות הבנים דהוה כאלו מתו הבנים דבקטן כו' וע"ז קאמר וצריכה כו' דמעיקר' נמי כו' ר"ל קודם שנתגיירו אפילו אחר שנתגייר הוא משא"כ בנחלה דנכרי אין יורש את הגר כמ"ש בקידושין שם וז"ש שם נתגיירו ל"ל חיים לשון רבים. ואין הסוגי' דבכורות

מוכח' כדברי הרמב"ם דפריך בבכורות מ"ז א' תנן מי כו' ואם איתי' מנ"ל דמתניתין מיירי שנתגיירו ג"כ וכן בח"מ סי' רע"ג (צ"ל רע"ז ס"ט) לא כתב דנתגיירו וגמ' שם וביבמות עביד צריכותא שם וגם לא נזכר כלל בגמר' אלא ונתגייר וגם אי אמרת דלא נתגיירו לא בודאי לגבי דידהו ודאי גר שנתגייר כו' וכמ"ש שם כ' תנן כו' שאני נכרי כו' ול"ק הניחא לר"ל כו' אלמא פשוט לגמר' דבכה"ג ודאי ל"ל חייס והוא פשוט בלא שום הוכחה וכן דעת כל הפוסקים דלא כרמב"ם:

יח **אע"פ כו' וצריך כו'** שם לא אין לו כו' ונ"מ למכור כו' מדקאמר כ"מ כו' מי הלא"ה אין חילוק תוס' שם ד"ה נ"מ ועוד אור"י כו':

יט **וי"א כולי.** מדאמר כ"ב מתני' דלא כר"י ומתני' במכירת ס"ת איירי כנ"ל ואר"מ הלכה כר"י וס' הראשונ' מדייק הרא"ש בדברי הרי"ף שמביא הא דר"י על מתני' ול"ק מתני' דלא כר"י ש"מ דס"ל דר"י ל"פ אמתני' ומיירי בא"צ למכור ס"ת וז"ש שם נ"מ למכור ס"ת כו' משום דר' יהושע:

כ **מיהו אם כו'.** שם אינו והא"ל רבנן לר"ש נסיב כו':

כא **ישא כו'.** דבלא אשה אסור לעמוד כמ"ש ר"נ שם וכמש"ש נושא אשה דלאו בת בנים:

כב **וכן אם כו'.** כמש"ש מ"ד א' ק"א ב' מלמד שמשיאין לו כו' אלמא אפי' מצוה דאוריית' נדחית מפני קטטה כמ"ש שם כ"א א' חליצה במקום יבום כו' וכן קי"ל דקי"ל כר"ל כמ"ש במנחות ובכמה מקומות וקי"ל נמי אם בעלו קנו וכ"ש בכה"ג דאינו אלא מדרבנן כמ"ש הרי"ף ורא"ש שם עד הא דר' יהושע והא מילתא דרבנן הא אבל דאוריי' כיון שיש לו זו"נ כו':

כג **אבל אסור כו'.** דלעבוד איסורא בשביל זה כמש"ש דאר"ל אע"פ כו' ושם לא נקרא אדם כו' כלך אצל כמותך דלכאורה זה מיותר בדבריהם:

כד **והוא כו'.** שם ושם מ"ד א' ושבקינן ליה כו':

כה **ובמקום כו'.** כמו חמר ונעשה גמל בפ' אע"פ והוא דברי הריטב"א בפ"ק דקדושין ז' א' דאמרינן שם ה"ק אי בעינא כו' ואע"ג דבלאו האי תנאה אמרינן נושא אדם כמה כו' באתרא דנהיגו בו' דאדעתא דמנהגא אנסבא ליה וכאלו התנו דמי לכך מתנה בהדה כו' ע"ש:

כו **אבל ביבמה כו'.** דבמקום מצוה לא תיקן:

כז **וכן בארוסה אם כו'.** דהא אינו מחויב לכנוס אותה כמ"ש בכתובות ק"ט א' או כנוס כו' וז"ש אם כו' אלא כו' ועבה"ג:

כח **אמנם י"ח כו'**. כמ"ש בפ' הבע"י ס"ה א' אמר איהו איזל כו' א"ר אמי כו' אלמא אפי' במקום מצוה אסור ופי' בסה"ת בר' אמי ואפי' לדידן דקי"ל כרבא מ"מ מחמת גזירת ר"ג לדידן כמו לדידהו לרבי אמי וז"ש אפי' במקום מצוה ר"ל אמ"ש למעלה וה"ה בכ"מ שיש כו' והוא מלת' דר' אמי:

כט **ואפי' במקום יבום**. דגזירת ר"ג הורה מפני הקטטה והוא אפילו במקום יבום כנ"ל:

ל **וצריך לחלוץ**. ר"ל דכופין אותו כמש"ש קי"א ב' הנודרות כו' בחיי בעלה כו' אע"פ שהיא גרמה הואיל ולא נתכוונה לכך כ"ש כאן שהיא לא גרמה וער"ס מינץ סי' י':

לא **ומ"מ כו'**. משום דברים המותרים כו' ד"מ וז"ש וי"א כו' דמשום כך אין לכופו:

לב **ואין כו'**. כנ"ל ס"ט ובמקום שנהגו כו' והיא יכולה למחות בידו כמש"ל סי' מ"ו ס"ח:

לג **מזכה כו'**. כמ"ש קי"ח ב' המזנה גט כו' ובכה"ג ודאי ניח' לה דלא תעבור על איסור א"א וכמ"ש בכתובות י"א א' בגר קטן וא"ל כמ"ש שם בעבד וה"ה כהן משום מים גנובים דלא אמרינן כן כמ"ש בסוף נדרים:

לד **טוב כו'**. מחמת קטטה כנ"ל ועיגון וגם משום הא דאמרינן בפרק החולץ לא ישא אשה במדינה זו כו'. שם:

לה **ומכל מקום כו'**. עפ"ה דב"מ ע"א א':

סימן ב

א **לא ישא כו'**. עבה"ג ושם אמר רב המנונא כלל כו'. שם.

ב **אבל בלא"ה כו'**. מדקאמר בנים זרים וכפרש"י שם ד"ה בנים כו':

ג **מי שרוצה כו'**. משום פגם משפחה דאף במוכר קברו יכולין למחות מה"ט כמ"ש בב"ב ובבכורות:

ד **ואם אינו כו'**. כמ"ש ספ"ב דכתובות:

ה **ומי שעושה כו'**. כמש"ו כל העושה כן נקר' כו' וכמש"ש ה"ל בנים שאינן מהוגנים ושמא תאמר כו' וז"ש אינו מצליח ואין זיוויגו כו':

ו **כי הממון כו'**. כמש"י וכל העושה כו' וזהו דלא כריב"ש הנ"ל ועח"מ אבל העיקר דס"ל לא"ת דכל משום ממון ה"ל ג"כ נושא כו' אלא דאם הי' לוקחה בלא"ה אע"ג דלוקח ממון ג"כ אין נקרא נושא כו' וז"ש אלא כו':

ז **כל המשפחות כו'**. עבה"ג ואע"ג דרב אשי לא ס"ל כן שם ע"ב ב'. וכן כל הסוגיא שם דא"י עיסה כו' וכל הארצות וכן כל הסוגיא שם מ"מ כיון דאמימ' עבד עובד' ולא קיבלה להא דר"א וכן הסוגיא במקומה ע"ו ב' כן הלכה:

ח **ומותר כו'**. כאמימר וכנ"ל:

ט **או שני כו'**. שם:

י **או ראיית איש כו'**. שם ע' ב' וכל כהן כו' ודלא כר"א ומה שכתב מרבה מריבה כמ"ש אם ראית כו' כמריבי כהן:

יא **ואם אומר כו'**. שם:

יב **חוששין**. כמש"ש אומר דאמר שמואל כו':

יג **ושונא את הבריות**. פ"ד די"ט הני מערב רב כו' כל המרחם כו':

יד **ארבע אמהות כו'**. מדקאמר בלישנ' קמא משנתינו כו':

טו **ונמצ' כו'**. גי' במתניתא תנא ארבעה אמהות שכן עשר כו' אלא מתני' נימא פליגא דהא במתני' משמע על כל דור אחת והוי י"ב לא כו' ר"ל על הכל:

טז **ולמשפחתו כו'**. כמש"ש איזהו עיסה כו':

יז **אא"כ בודקין**. עבה"ג ור"ל דלא גרע משנים מעידין שנתערב:

יח **וי"א כו'**. דעל עיסה קאי:

יט **אבל אדם כו'**. ממ"ש בקדושין ע"א ב' שתיקותא כו':

כ **וי"א כו'**. וז"ש שתיקותיה דבבל כו' משום דבבבל לא דנו דיני קנסות כמו בזה"ז בכ"מ ואמרו שם כי האי דבדקי כו' הי מינייהו דקדים שתיק ולא דשתיק לגמרי:

כא **השותק על המריבה כו'**. כמ"ש בספ"ו דחולין:

כב **וי"א דלא כו'**. כמש"ש ממזר וצוח וחלל שותק כו' וכן כ' רש"י ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה ממזר כו':

כג **וכ"ז כו'**. כ"כ שם מצורף להנך שלשה י"א ס"ל ועוד לדעת בה"ג בתוס' דב"ב קכ"ז ב' שאין יכול לפסול זרעו אלא ע"י הכרת בכור וכ"כ תוס' ביבמות מ"ז א' ד"ה והלכתא בשם ר"ת ועוד כמ"ש שם בכתובות והאי דשתיק משום דלא איכפת כו' וכן בכה"ג כיון שהוא עצמו אינו נפסל וכמ"ש בב"ר פ' נ"ו נ' א' שלא תאמר כל החלאים שחוץ לגוף אינן חלאים אלא כו' ע"ש וכ' ומ"מ כו':

כד **והשומע כו'**. גמ' הנ"ל:

כה **משפחה כו'**. רמב"ם וכן פירוש תוס' שם ד"ה אלמנת כו':

כו **אסורה כו'**. כר"ג וכמ"ש בקדושין ע"ה א' אר"ח הכל מודים כו':

כז **ואם נשאת כו'**. דר"ג לא אמר אלא שאין מושיבין ב"ד על כך לקרב שהכהנים כו':

כח **וי"א דוקא כו'**. תוס' שם ד"ה אלמנת וא"ת דבפרק כו' וי"ל כו' ומ"ש ב"ש דיש לדייק מדברי התוס' הנ"ל אפכ' ממ"ש ואע"ג דבעלמא כו' מעלה כו' ושם בתרי רובא כשר בדיעבד אף בחד רובא אבל אין כוונת תוס' רק להביא ראיה דבכהונה החמירו יותר משאר מקומות כמו שמצינו לענין רוב אבל ודאי פסול מ' אף בדיעבד:

כט **ויש מקילין כו'**. הוא כפי' ר"ת בתוס' שם ד"ה ת"ר כו' שהקשה על גי' הספרים איזהו אלמנת כו' דא"כ שתיק ממזר דכשר וכ"ש בסתם אלמנת עיסה ובקדושין שם פוסל ר' יוסי דמכשיר כאן בשתיק ופי' דקאי אבת וכ"ה בירושלמי איזהו עיסה כל שאין בה כו' ר"מ כל שאין בה א' מכל אלו בתה כשירה ופי' הרש"א דלפי"ז ההיא דקדושין איירי באותה עיסה דפסולה כאן למר בצוחה ולמר בשתיקה ובכה"ג אמר ר"י שם דאף אלמנתו פסולה וא"כ אין ראיה מההיא דקדושין ואין חילוק ורש"ל פי' בע"א וכן פי' הב"ח כדבריו וע"ש:

ל **אבל אם כו'**. דבזה אף ר' יהושע מודה כמ"ש שם לר"י אלימא כו' אף לדידן דקי"ל בברי כר"נ דוקא שטוענת ברי משא"כ כאן:

לא **וכ"ה כו'**. ר"ל שממזר ודאי כמו חלל ודאי וספק כמו חלל ספק ב"י כמ"ש שם בסוגי' וס"ל להרמב"ם כיון שגזר ריב"ז שלא להושיב כו' נשאר לכתחילה באיסור אף בפסולי' קהל דלא כרש"ל וכאן ודאי קאי על בת האשה לא שייך כאן:

לב **וכ"ז כו' אבל כו'**. שם ע"א א' אריב"ל כסף כו' אמר ר"י צדקה כו' אר"י היכל' כו' אמר אביי אף אנן כו' כגון אלו דידעי אבל כו' וכיון שאין אליהו עתיד לגלותן אע"פ שיודע אותן ה"ה היודעין שאין בין העה"ז לימות המשיח כלום לענין זה ר"ן וז"ש היודע כו' וכמש"ש הריני נזיר אם כו':

לג **שכל המשפחות כו'**. שם ע"ב ב' הלכה כר' יוסי ופ' הרא"ש דר"י ור"י פליגי במשפחה שנטמעה ור"ל לע"ל אף שיבא אליהו וגלו לו מ"מ יטהר הכל וה"ה בזה"ז ר"ן וז"ש שכל כו':

לד **ומ"מ כשר כו'**. כמ"ש שם ע"א א' אבל חכמים מוסרין כו' ואף שאין איסור כלל מ"מ משום השראת שכינה כמ"ש ע' ב' אר"ח בר חנינא כו' ר"ן:

לה **ודוק' כו' אבל כו'**. שם אכריז עלי' דעבדא הוא ההוא יומא כו':

לו **ועל בנותיהן כו'**. שם:

לז **וכ"ז כו'**. רש"י שם:

לח **ומצוה כו'**. וי"א כו' עתוס' דיבמות ס"ב ב' ד"ה והנוש' ורש"י שם

לט **אבל ת"ח כו'**. שם:

מ **ואם הודיע כו'**. שם מאן הוי ליומא:

מא **ואדם כו'**. שם:

סימן ג

א **מי שבא בזה"ז כו'**. חילוק שבין תרומה בזה"ז לתרומה דאוריית' הוא כמ"ש שם כ"ד ת"ר אני כהן כו' ומסקנ' שם והב"ע במעלין כו' וכן פליגי ת"ק ור"י במתני' ופ' הרמב"ם

כר' יהודא ואע"ג דפליגי עליה רבנן משום דסתם תנא שם כ"ח במתני' כוותיה כמש"ש ב' תנן כמ"ד כו' וה"ל מחלוקת ואח"כ סתם וכן מחלוקת בבריית' וסתם במתני' וכן סתם במתני' דיבמות צ"ט וכמש"ש תנן כמ"ד כו' וכ"ז בתרומה דאוריית' אבל בדרבנן אף ר"י מודה כמש"ש כ"ה א' וכי מסקינן כו' ותרומה בזה"ז דרבנן כמ"ש בפ"א ופ"ג בפסחים ופ"ו דנזיר וכן לרבנן דר"י בפ' הערל וז"ש בזה"ז וכן מחלק הרמב"ם שם להדיא בין תרומה [דרבנן] לאוריית' בכל סי' זה:

ב **ואמר כהן כו'**. מתני' שם לת"ק וה"ה לדידן בתרומה בזה"ז ושם כ"ו א' שדוקא במסל"ת וע"כ בתרומה בז"הז דבדאוריית' אין נאמן מס"לת וכמ"ש בב"ק קי"ד ב' להדיא.

ג **ואין מעלין כו'**. לשנא דמתני' שם שם רי"א אין כו' ואנאמנים ואין נאמנים דת"ק:

ד **ולא יקרא כו'**. דהא מעלין לכהונה ע"פ קריאת התורה כמ"ש שם כ"ה ב' וכן מנ"כ כמש"ש א' קתני מיהת נ"כ כו':

ה **וי"א כו'**. כ"כ הר"ן והמ"מ בשם הרמ"ך:

ו **שאין כו' שניחוש כו'**. והא דהוצרך שם מסל"ת היינו לתרומה עצמה אבל ליחוש כמו שחוששין ליוחסין כיון דבדרבנן הוא לא חיישינן כמו בכל ספיק' דרבנן:

ז **וכן נוהגין כו'**. כ"כ הר"ן והמ"מ לקיים המנהג אבל לא הסכימו לזה:

ח **ולא יאכל**. כנ"ל במתני' וגמ' הנ"ל ושם כ"ד א' ת"ר אני כו':

ט **עד כו'**. כנ"ל דבז"הז ע"א נאמן אף לר"י:

י **אבל אוסר כו'**. כמ"ש ביבמות מ"ז א' ועתוס' שם ד"ה נאמן כו' וד"ה ואין עדות כו'

יא **ואם נשא כו'**. דכל להחמיר על עצמו נאמן יותר ממאה עדים וכמ"ש בכריתות י"ב א' משום שאין רוצה להביא חולין לעזרה וז"ש בקדושין פ"א הוחזקה כו' בעלה כו' ול"ק שהיא לוקה משום דלגבי עצמה א"צ לחזקה:

יב **והנבעלת כו'**. כמ"ש ביבמות שם ואין אתה נאמן כו' ואע"ג שהוא נפסל וכן לענין בני בנים שם אבל צ"ע דאפילו ספק אינו כמ"ש שם ואין כו' מ' לגמרי וכ"כ תוס' שם בד"ה הנ"ל אבל אם בא כו' מהא דשם כ"ד ב' ופ"ק דסנהדרין אדם קרוב כו' אלמא כל לאחרים אע"ג שפוסל עצמו אינו אפילו ספק שהרי קטלינן על פיו:

יג **הי' כו'**. כנ"ל וכ"ש לישא כו' וכמ"ש במתניתין מעלין לכהונה כו':

יד **ואפילו אביו כו'**. שם ב"ה ב' כרבי חבירו:

טו **ואפי' משטרות כו'**. מדלא איבעי להו שם אלא ליוחסין וה"ה לנ"ד שיש לחוש ליוחסין כמו תרומה דאוריית' משא"כ של עכשיו וז"ש בזה"ז דקי"ל כמ"ד שם אין מועלין משום שהוא דאוריית' ועוד כשיטתם כלישנא בתרא וכן כמ"ד שנקבע באחרונה כמ"ש בפ"י בסוטה:

טז **כיצד כו'**. שם ה"ד כו':

יז **וכן כו'**. שם כ"ה א' ת"ש חזקה כו' וקאמר בכהני כו' אע"ג דקאמר שם לא אכילת חלה כו' מ' אף לתרומה דאורייתא מסקינן היינו למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין אבל למ"ד מעלין אותו לאסקינהו כמש"ש כ"ד ב' דאלת"ה כיון כו' ואב"א כו':

יח **ומקריאת כו'**. כ"ח ב' וג"כ דוקא בזה"ז כמ"ש שם כ"ד ב' גדולה חזקה כו':

יט **וי"א כו'**. דלא גרע ממסל"ת דהא על שטר מסל"ת הוא:

כ **אם כו' ואין כו'**. ע' בה"ג וכמ"ש ביבמות ט"ו ב' וכ"ש כה"ג דאין ידוע כלל:

כא **אפילו כו'**. מתני' דגמ' וכפרש"י ודלא כר"ת בתוס' ד"ה בשכלי למסקנא אף ר"י מודה וכ"פ בח"מ סי' ל"ז ס"ה:

כב **ככהני כו'**. גמ' ושם ב' וא"צ גדול עמו אבל בדאוריית' אף גדול עמו לא מהני כמ"ש התוס' שם ד"ה והוא כו' וצ"ע למה השמיט יוצא מבית הספר וכן צ"ע על טור וש"ע ח"מ סי' ל"ה ס"ו שכתב ושהיה חולק כו' דבזה"ז לא מהני וכמש"ש ודלמא כו' ואף לר"י:

כג **מי שבא כו'** כגי' שם כו' א' אר"ח הב"ע כגון דאתי חד סהדי ואסהיד באבוה דהאי דכהן הוא וחלקו ליה כו':

כד **אבל אם כו'**. שם אלא הב"ע כו' וכמ"ש בס"ז וכ"ש ב' עדים ואפי' עדות הבא מכח כו' שם כ"ה ב':

כה **ובכל דבר כו'**. שם כ"ד ב' גדולה כו':

כו **שהרי כו'**. קדושין פ' א' וריי"א אפילו ליוחסין ואזדא כו':

כז **וכן אם**. מתני' שם צ"ט כהנת שנתערב כו' ושחררו כו':

כח **ואין כו'**. שם בטומאה וה"ה להנך:

כט **אע"פ שהוא כו'**. כמש"ש שאינו אלא מדרבנן:

ל **זנתה כו'**. גמ' שם:

לא **כהן הבא כו'**. ר"ל אע"ג דאמרי' בכתובות י"ג ב' בד"א בעדות כו' אלא שמשתיקין כו' מ"מ כה"ג לא כמ"ש י"ד א' חדא כו' ור"ל אף לר' יהושע אע"ג דפסול לר"י חשבינן כודאי כ"ש כה"ג דאינו אלא מעלה ואע"ג דמסתמא בנדה בא עליה כמש"ל סי' כ"ו ס"א הא קי"ל כראב"י ביבמות ס' א':

לב **ולא כו'**. דלא כאביי שם ס"ט ב' וכ"ש ללישנא בתרא דאף אביי מודה:

סימן ד

א **ממזרים כו'**. מתני' יבמות ע"ח ב':

ב (**ליקוט**) **ונתינים כו'**. עיין בהגהת בה"ג והוא שיטת הרמב"ם דכל האומות שוין ולא תתחתן קאי אגיותן אבל משנתגיירו אף ז' אומות מותרין רק יהושע ודוד גזרו עליהן אבל דעת תוס' שהן אסורין מדאוריית' אף לאחר שנתגיירו וע"ז קאי לא תתחתן אז' אומות שנתגיירו והן הן הנתינים וכן כתב רש"י ברפ"ג דמכות וש"מ וכתב נ"י דאף בניהם עד סוף כל הדורות אסורין מדאוריית' אבל המ"מ והר"ן רפ"ג דכתובות כתבו דבניהם אינם אסורים אלא מגזירת יהושע ודוד ע"כ:

ג **עד סוף**. ר"ל אע"ג דכתיב דור עשירי כמ"ש בספרי שם נאמר כאן דור עשירי ונאמר להלן דור עשירי מה דור עשירי כו' האמור להלן עד עולם אף דור כו':

ד **מצרי כו'**. מתני' שם וכת"ק וכל סוגיא דשמעתין כת"ק:

ה **שאחר כו'**. ע"א א' להם כו':

ו **ישראל כו' ואחד כו'**. ר"ל בגיותן:

ז **וא' מאלו כו'**. אע"ג דבגיורותן הלך אחר הפסול אבל בגיותן רחמנ' אפקריה לזרעי' וראיה ממ"ש בקדושין ס"ח ב' ש"מ בן בתך כו' והתם בנתינים הוא כמש"ש ההוא בשבעת כו' וביבמות ע"ו א' בהיותן נכרים כו':

ח **אלא שפגום כו'**. מ"ה א' דכולהי אמוראי דמכשרי כו' ובקדושין שם נהי דכשר כו':

ט **נתגיירה כו' או כו'** ע"א א' להם כו' וערש"י ושם ואיצטריך כו':

י **לפיכך כו'**. ע"ז א' כרבי יוחנן:

יא **אבל מצרי כו'**. ע"ח א' כרב דימי.

יב **י"א כו'**. כמ"ש שם דבתר אימיה שדינן וער"ש ד"ה בלידה כו' ושם במסקנ' משום דהכתוב תלאן בלידה וכ"ש לדידן דקי"ל עובר ירך אמו דא"צ לזה כמ"ש שם וע' תוס' שם ד"ה אלא כו':

יג **ולהרמב"ם כו'**. דאל"כ אכתי קשה על מנימין למה לא נשא הוא מצרית שני' ויתיר לבנו לבא בקהל וערש"י בסוטה ט' א' ד"ה מצרי ראשון כו' שאם הייתי כו' אלא מ"ש רש"י הלך אחר כו' וצ"ע דע"כ ל"פ ביבמות שם אלא אי בתר דידיה או דיד' שדינן אבל בתר פסולו לא אמרינן וזהו טעם ס' ראשונה כיון דאמרינן שם אלמא בתר אימי' שדינן. ועוד כתב הרמב"ם מדאמרינן שם ב' נתגיירו הולך אחר הפגום וכ"כ רש"י שם ע"ו ב' ד"ה אשיא כו' אבל בקדושין כ"ז א' ד"ה בנה כו' ותוס' שם ד"ה בנה פי' דוקא בשני עממין וה"ה לרב דימי דל"ק אלא משום דהכתוב כו' ועיקר. להרמב"ם פי' ודאי שרב דימי ס"ל כסבר' הראשונם כנ"ל ומנימין דנשא ראשונה עובדא כך הוי דגמ' לא פריך אלא ממ"ש אשיא לבני כו' להבא וטעמו של הרמב"ם ממ"ש שם כי אתא רבינ' אר"י

באומות כו' נתגיירו כו' דלכאורה מ"ש כי אתא אין לו טעם כיון שהוא מלתא בפ"ע לא שייך כי אתא דמשמע דאתי לאפלוגי אלא באמ' דאתי לאפלוגי דלא בתר אבוה ובתר אימי' שדינן אלא בתר הפוגם ומ"ש שם במאי אלימ' כו' דבעי לאוקמי בג' אומות כרישא ודלא כתוס' קדושין ס"ז א' ד"ה בנה כו' שדחקו לחלק בין ב' אומות בין אומה אחת ודברי הרמב"ם נכונים עד מאוד. וכן משמע בירושלמי פ' הערל ופ"י יוחסין אר"י מנימין גר מצרי הוי מתלמידיו של רבי עקיבא אמר אני גר מצרי נשוי לגיורת מצרית בני בן גר מצרי ואני משיאו לגיורת מצרית נמצא בן בני כשר לבא בקהל א"ל ר"ע לא כי אלא אף אתה השיאה לבת גיורת מצרית כדי שיהא שלשה דורות מכאן ושלשה דורות מכאן משמע דמשני צדדין צריך שלשה דורות.

יד **עמוני כו' שבאומות כו'**. ר"ל כה"ג אדאמר אח"כ נתגיירו כו' ומביא ראיה כדתני' כו':

טו **הבת היא מותרת** כצ"ל ת"מ.

טז **שאר כל כו'** כמ"ש בס"י:

יז **לפיכך כו' להרמב"ם כו'**. תוספת' פ"ה דקדושין אר"י מנימין גר מצרי כו' א"ל ר"ע טעית הלכה משעלה סנחריב ובלבל את כל האומות לא עמוני ומואבים במקומם ולא מצרים ואדומים במקומ' אלא עמוני נושא מצרית ומצרי נוש' עמונית וא' מאלו כו':

יח **ולהרא"ש כו'**. כ"ה בתוספת' סוף ידים בו ביום עמד יהודה גר עמוני כו' א"ל ר"ג אף גר מצרי כיוצ' בו א"ל למצרים נתן להם הכתוב קצבה שנאמר מקץ ארבעי' שנה אקבץ את מצרי' כו'. ועיין תוס' שם ע"ו ב' ד"ה מנימין כו' ובסוטה ט' א' ור"ש בידי' שם. וכן משמע בירושלמי הנ"ל שאף ר"ע כן ס"ל וז"ש ביבמות ע"ו ב' וכ"ת הלך איידי כו' ר"ל בימי סנחריב והתני' א"ר בנימין אלמא שבו למקומן כע"ש בתוספת' דידי' ודברי רש"י שם ד"ה הלך כו' כבר סתרן הרשב"א דהא לא טבעו בים אלא אנשי מלחמה וכן הסכים הרמב"ן והרשב"א והביאו כמה גאונים כדעת תוס' ורא"ש ומ"מ דברי רש"י י"ל כמ"ש באגדה כמה שאלו לקו בים כך לקו הנותרים במצרי':

יט **עבד כו'**. גיטין מ' א' ומי איכ' כו' ושאר מקומות ולכל הפוסקים הוא מדאוריית' כמ"ש בפ' כי תצא לא תהיה קדשה כו' וכמ"ש בת"א שם אבל הרמב"ם כ' שהוא מד"ס ופ' הנ"ל קאי מפ' הבא על פנויה כמ"ש פ"א מה' אישות וכמ"של כ"ו סי' ס"א בהג"ה וע"ש פי"ב מהא"ב סי"א י"ב י"ג:

כ **לאחר כו'**. גיטין שם ובכמה מקומות והיינו לאחר שהטבילו אבל קודם לכן ה"ה כעבד כמ"ש ביבמות מ"ה ב' ההוא דקרו לי' כו' ושם מ"ו א' על בניהם שהם ממזרים ר"י לטעמיה כו' וה"ה בעבד כמש"ש מ"ז ב' אחד גר כו' ועתוס' שם ד"ה שם כו':

כא **הפקירו רבו**. גיטין ל"ח ב' ל"ט א' ושם דצריך גט שחרור:

כב **או שהניח כו'**. שם מ"ה א':

כג **או שהיה כו'**. כתובות כ"ח ב' התם דאיקרי כו':

כד **או כו'**. גיטין שם:

כה **אינו כו'**. כגי' הרי"ף ורא"ש שם עבד שנשא כו' יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו שטר שחרור:

כו **ואע"פ כו'**. כמש"ש ל"א ר"י כ"כ יש בידך כו' אלמ' בכה"ג מקודשת אלא דקשה הא אמרינן דצריך גט שחרור לכך פי' הרמ"ה ומביאו בטי"ד סי' רס"ד דמקודשת מספק דמשום אומדן דעת' מפקיעינן ממונ' אבל באיסור' לא אזלינן בתר אומדנא כו' והרא"ש חולק עליו וכ' דאזלינן בתר אומדן דעתו ודאי כבר שחרר ומותר בבת חורין אפילו לר"ת והקידושין הוי ודאי אלא שכופין את רבו כו' שלא יאמר עבדי אתה כמ"ש שם ב' משא"כ בנש' שפחתו דל"ל הכי ולכן אמר רמ"א מקודשת ולא תני דצריך גט שחרור וכ"כ שם הטור בשמו וכ' הטור כאן ובהג"ה בי"ד שם סנ"ח א' וכ"ז בהניח כו' אבל בהפקירו בלא גט שחרור לד"ה הוא כעבד לגמרי ומותר בשפחה וקידושיו אינו כלום וכמ"ש בתוס' שם ד"ה אוחז כו' ע"ש ושם ע"ב ב' ד"ה מעוכב כו':

כז **ויש מי כו'**. כ"כ הטור כאן ודבריו תמוהין והוא עצמו לא פסק כן בי"ד שם וכן בש"ע שם סי' ע' בהגה ועב"ח ודבריו דחוקים:

כח **וכ"ש כו'**. גמ' שם וכדעת הרמ"ה דאינו אלא ספק:

כט **איזהו כו'**. כשמעון התימני דסתמ' דמתני' ספ"ג דקידושין כוותיה והלכת' פסיקת' אני שם וכמ"ש בפ"א דע"ז ופ"ש דב"ק וסוגי' דגמ' ג"כ כוותיה בכמה מקומות ועתוס' ביבמות שם:

ל **שאע"פ שהוא פגום**. אינו ר"ל דפסול מן הכהונה כנ"ל ס"ה דהא אמרינן שם ס' א' מאלה כו' אלא ר"ל פגום ומקולקל כמ"ש במס' כלה עז פנים רא"א ממזר רי"א בן הנדה כו':

לא **ויש מי כו'**. כן פי' בה"ג ה"א דאמרי' גיטין פ"ט א' ממזרת אין חוששין לה בכה"ג וכעובד' דאבדה דשמואל דבא בצנעה ושמש והקשו עליו מהא דהנ"ל דצ"ל אשתהי והקשו ג"כ מהא דקידושין ע"ג א' ומיעוט שהלך בעליהם למ"ה מ' דאי ליכ' למתלי אלא באותן הוי ודאי ממזר ותי' דלא תלינן אלא באומרת כך ועתו' ורא"ש שם:

לב **אבל תוך כו'**. יבמות שם כנ"ל:

לג **ודוק' כו'**. דלא תלינן אלא להעמידה על חזקת כשרות:

לד **אשה שנתעברה כו'**. כמ"ש בנדה ל"ח א' דשיפור' גרים ועתוס' שם סד"ה שיפור' ונראה דלר"י שיפור' כו' ופירש הרמב"ן ואף להרמב"ם שפסק כשמואל שם מ"מ בזה מודה שמואל כמש"ש אפי' למ"ד כו':

לה **ואפי' הפילה כו'**. כמ"ש בפי"ט דשבת ופ"ח דיבמות בן ח' כו' אבל אמו שותה כו' ויכול לחיות עד ל' יום ומ' אפילו בתחילת חודש השמיני אף דקי"ל יולדות לט' אינה יולדות למקוטעין והוי ב' חדשים קודם הזמן ה"נ בבן שבעה:

לו **וכהן כו' וישראל כו'**. כן פי' המ"מ:

לז **ואם בעלה כהן כו'**. דכאן ל"ל רוב בעילות כו' דבבעילה א' נעשה זינה:

לח **ומ"מ כו'**. תוספת שם בד"ה רוב. וכגון דליתא כו':

לט **האשה כו'**. יבמות פ"ט ב' א"ל ואת לא כו':

מ **קודם שגירשה כו'**. דקנס הוא ועשאוה כמחזיר גרושתו משנשאת כמ"ש פ"ט א' רישא כו' וכפירש הרא"ש שם ולא גרע ממחזיר גרושתו משנשאת דאינו ממזר מ"מ וראיה דבהכי איירי ממ"ש בשלמא משני כו' וקודם שגירשה איירי ה"ה בראשון ועסי' י"ז סנ"ו:

מא **אבל כו'** תוספ' מ"מ ב' ד"ה סוטה פר"ח כו' ואין ראיה כו':

מב **עכו"ם כו'**. קדושין ס"ט א' ממזרת נמי כו' וה"ה לעכו"ם שאין מתייחס אחריו שהרי הולד כשר:

מג **ממזר כו'**. עבה"ג ר"ל דנלמד ממשפחה:

מד **ואם בא כו'**. שם ה' כר"ט:

מה **לפיכך כו'**. גמרא שם בעי' שנפשטה:

מו **עכו"ם שבא כו'**. דאין ממזרת בנכרי וערש"י שם ס"ח ב' ד"ה ומשני כו' ותוס' בכורות מ"ז א' ד"ה ולא כו':

מז **גר כו' וכן כו'**. מתני' בפ"ד ס"ט א' וגמ' ע"ג א' והלכת' כו':

מח **והולד ממזר**. ס"ז א' וה"ה לעבד וכ"ה בתוספת' גר עבד משוחרר מותר בממזרת והולד ממזר דר"י:

מט **ואפילו כו'. ודוקא כו'**. ע"ה א' כת"ק:

נ **ולהרמב"ם כו'**. פי"א שם וכפי' שישתקע שם נכרי:

נא **וא' גרים כו'**. כ"מ שם במתני' ע"ו א' שדין א' להם:

נב **גר שנשא כו'**. דאפילו לכהונה כשר כמ"ש במתני' שם ואמרי' שם ע"ה ב' וביבמות פ' החולץ ופ' מצות חליצה אמו מישראל מקרב אחיך כו' וכ"כ תוספת שם ק"ב א' כ"ש אביו מישראל כמ"ש קדושין ע"ד א' ישראל שנשא כו' חלל כו':

נג **בד"א כו'**. כרב דפ' כר"א וכו' ס"ל לרבא ביבמות ל"ז א':

נד **כגון כו'**. יבמות שם כמ"ש בסכ"ד:

נה **פנויה כו'**. זהו שתוקי דרפ"ד דקדושין. ובירושלמי פ"א דכתובות סוף ה' ט' ר"ש בר"י בעא מעתה אין שתוקי כר"ג וכר"א אלא כר' יהושע חזר ואמר יש שתוקי כר"א וכר"ג בשותקת ואפ"ה במדברת באומרת איני יודעת:

נו **ואפי' אם אומרת כו'**. מתני' ע"ח ב' ור"י ל"פ אלא אאב כמ"ש בגמרא וכמ"ש ע"ד א' אביו לעולם כו' ול"ק אמו כל שבעה אלא גבי בכור וערש"י שם:

נז **אפי' אם כו'**. ממ"ש בפ"ק דחולין מנ"ל דאזלי' כו' ממכה אביו כו' ואם איתא דלמא כשהוא והיא אומרים עליו שהוא בנו אלא דאין נאמנין ולא מהמנין אלא משום דרוב בעילות אלא דלא מהימנין אלא להחזיקו בכשרות וכמ"ש המ"מ הואיל ושתוקי מדאורייתא כשר ע"ש:

נח **ואם אותו כו'**. עבה"ג וכתובות י"ג א' כר"ג דאיפסק הלכת' כוותיה:

נט **ומ"מ כו'**. שם ב' בד"א בעדות כו' אלימא כו':

ס **ואפי' ע"א כו'**. קדושין ס"ה ב' ותסברא כו':

סא **אבל חוששין כו'**. רמב"ם ויראה לי כו':

סב **אם הוא כו'**. שם:

סג **או שאינו כו'**. שם וקדושין ס"ה א' כשמואל בלישנא בתרא דקיי"ל כוותיה כמש"ש ע"ד א':

סד **ואם אינו כו'**. עבה"ג וכמ"ש בסכ"ט ואמרי' שם ט"ז א' ע"כ ל"ק ר"ג התם אלא בברי כו' כמ"ש שם:

סה **ואם אינה כו'**. קדושין ע"ה א' כלישנא קמא כרב דקי"ל כוותיה כמש"ל סכ"ד:

סו **והאשה כו'**. מתני' דכתובות י"ג א' וקי"ל כר"ג כנ"ל:

סז **אפי' הוא מכחישה**. מ"מ שכ"מ מדברי הרמב"ם וזהו שלא כדברי הרא"ש הנ"ל אלא שי"ל דוקא לענין בנה דל"ל חזקה קא"ל הרא"ש שפ' דר"ג מודי בברי וברי וס"ל דדוקא להוציא ממון אמרי' שם דוקא ברי ושמא וס"ל דעובדא דשם בארוס וארוסתו לענין להכשירה האשה עצמה ואתי' שפיר ובהא כי לא מודה כו' אפי' מכחישה דלא כפירש המ"מ והרא"ש ומ"מ לענין הולד מודה הרמב"ם כמ"ש דאפי' היה בחזקת בנו נאמן עליו כמ"ש בסכ"ט:

סח **וה"מ כו'**. שם י"ד א' ופרש"י ד"ה דיעבד:

סט **אבל לארוס כו'**. מ"מ וכ' דהא אין כאן אלא ספק א' שמא באונס וספיקא דאוריית' לחומרא ור"ל כמ"ש שם ט' א' האו' פתח כו' וערש"י ד"ה נאמן ושם ואר"ע כו' ור"ל מכאן:

ע **היו כו'**. לשון הרמב"ם וכרבא כלישנא קמא. מ"מ וצ"ע דהא שיטתו לפסוק כלישנא בתרא בכ"מ ועיד הא סוגיא דקדושין ע"ה א' כלישנא בתרא. אלא דלהרמב"ם הוקשה לו הא דאמר רבא מסתברא מילתא דרב ול"ק גם לשמואל ש"מ דשתוקי ככ"ע הוא דמעלה עשו ביוחסין אלא דלהחזיקו ממזר ודאי מחלק ומייתי ראיה ממתני' אבל לדידן דקי"ל דהוי שתוקי אין חילוק וה"ק מסתבר' כו' אבל כו' ר"ל דמודה לשמואל והוא כרבא ללישנא בתרא וכ' אע"פ שבא כו' כמ"ש תו' שם ד"ה אבל דרבא נמי בבא איירי מדמייתי ראיה ממתני' ואפ"ה קאמר מסתברא מילתא דרב מ' דמודה לשמואל ומ"מ פשט' לישנ' דרב' סתם דדיימ' מיניה וזה שהתחיל היו העם כו' וכו' אע"פ:

עא **ועם כו'**. צ"ל או עם אנשים כו' ואף שי"ל ועם כו' או עם מ"מ יותר נכון שהגיה או עם דועם א"א לומר דא"כ מאי מסיים כשם שהפקירה כו' הא בגמ' ל"ק אלא דיימ' מיניה לבד מ"ט דאמרי' מדאפקרינהו כו' משמע הא במלתא דרבא היכא דגם דיימא מעלמא אע"ג דיבוא עליה ארוס א"צ לזה הטעם ועוד כמה קושיות והסוגי' שם דפלוגת' דרבא ואביי אינו אלא בממזר ודאי או שתוקי ולרב דלכן לא קאמר גם לשמואל אבל שתוקי ככ"ע הוא ועתוס' שם ד"ה א"ד בבא כו' דאין הולד ממזר ר"ל אלא שתוקי וג' דרכים הן דיימ' מינה ולא מעלמא מיניה ומעלמ' מעלמא ולא מיניה בלישנא קמא א"ר דמיניה ולא מעלמא לבד מודה רב דשתוקי ובלישנ' בתר' א"ר דאף מיניה ומעלמ' מודה רב ולא פליג אלא בעלמא ולא מיניה ושמואל סובר דבכולהו שתוקי הוא ואין נ"מ בין הלשונות אלא לרב ובדיימ' מיניה ומעלמ' אבל בדיימ' מניה ולא מעלמא אף לישנא בתר' שתוקי וכמ"ש א"ד בבא עליה כ"ע כו' וכמ"ש תו' הנ"ל וכן לשמואל כנ"ל א"כ לדידן דקי"ל כשמואל כמ"ש בקדושין ככ"ע שתוקי וז"ש עם הארוס או עם כו' לרבותא דאפילו מיניה לבד מ"מ שתוקי הוא ואפילו מעלמ' לבד מ"מ אינו ממזר וגם נאמנת כמ"ש בקדושין שם שתוקי בדוקי כו' ואמר ואפי' בא כו' שהוא לישנא קמא דלישנ' בתר' ל"פ אלישנ' קמא לענין שתוקי אלא לענין ודאי כנ"ל וכ"ש לשמואל וקאי אשניהם שאפי' דיימ' מיניה לבד וע"ז אמר כשם שהפקירה כו' ואע"ג דאביי ל"ק זה אלא משום לעשותו ודאי מ"מ ע"כ גם רבא דקאמר שתוקי ע"כ מזה הטעם אלא דאביי דקאמר זה הטעם מהני לעשותו ודאי ולליש' בתר' מודה אביי דמהני זה הטעם רק לעשותן שתוקי והתחיל הרמב"ם בלישנ' בתרא כשיטתו שהיא עיקר וסיים בלישנ' קמא דלישנ' בתר' מודה ליה כנ"ל:

עב **ואם נבדקה כו'**. קדושין שם כלישנ' בתר' אליב' דשמואל וכה"ג איירי כדמוקים רבא כאן:

עג **וכן אם כו'**. שם א"ל אביי כו' ומתני' בדלא כו' ממ"ש א"ד בבא עליה כ"ע ל"פ כו' ופירש רב מודה לשמואל דשתוקי הוא ומוקים רבא דדיימ' מעלמ' ועמ"ש בסימן קכ"ד ס"י. והוא כפי' תוספת שם ד"ה אבל כו' דדיימא מיניה היינו בא עליה וזהו דיימ' מיניה לבד דאמר שם א"ד בבא עליה וכנ"ל וה"ל להרב לכתוב וכן כו' שזנתה כלל אלא שנמשך אחר לשון המחבר שכתב ועם אנשים אחרים אבל כבר כתבתי שצ"ל או עם אנשים ודבריו כתב הרמב"ם והמחבר אלא שצריך למוחקה תיבת מאחרים בהג"ה וזה שהוסיף:

עד **אשת איש כו'**. כנ"ל ממתני' דקדושין ע"ח ב' ור"י ל"פ אלא באב:

עה **וי"א כו'**. ס' האחרונה כמ"ש בכתובות י"ד א' חדא כו' מ' אף לר"י דאינה נאמנת סומכין על דבריו ס' הראשונה ס"ל דשאני התם שאין מכחשתו וענ"י ספ"ז דיבמות בארוכה ולית'. דאינה נאמנת לפוסלו כמ"ש לעיל סכ"ו ועת"מ:

עו **או על כו'**. עתוס' ביבמות שם ד"ה כך וי"מ כו' עתוס' שם ד"ה והלכת' כו' כ"כ ב"ב שם:

עז **ואם כו'**. עתוס' שם ד"ה ואין כו':

עח **ואם היא כו'**. כמ"ש בקדושין ע"ד א' ע"ה א' דאפי' ברוב פסולים נאמנת:

עט **והא דאב כו'**. כמ"ש בב"ב שם אמר בני הוא כו' וע' רשב"ם שם ד"ה וחזר ואמר עבדי כו' וכיון שהגיד כו' ודוק' חזקתו ע"פ האב אבל חזקה שלא ע"פ האב לא כמש"ש ד"ה היו מוחזקין ושם א' שלחו ליה כו' וכמ"ש הרמב"ן שם והטור בשמו בח"מ סי' רע"ז וש"ע שם סי"ב:

פ **האב שאמר כו'**. שם עבדי הוא וחזר כו':

פא **הא דרב כו'**. דלפ"ז לאו אביו הוא ולא האמינתו דהתורה לא האמינתו אלא דלאו ממנו וע"כ הוא ממזר וכמש"ל ואם היא אומרת מכותי כו' כשר:

פב **האו' על כו'**. יבמות שם רבינ' אמר ה"ק כו' ושם פסל עצמו ואע"ג דאמרי' שם ה' כרנב"י היינו משום דלדבריו נכרי הוא וכמ"ש תוס' ד"ה והלכת':

פג **לאסור כו' ואסור כו'**. עתוס' שם ד"ה נאמן היינו כו' דהא אדם קרוב אצל עצמו וכמ"ש תוספת שם כ"ה ב' ד"ה ואין ד"ה לימא כו':

פד **אסופי כו'**. עד מגעת שם לשון הטור:

פה **כגון כו'**. רש"י ד"ה תלי:

פו **אבל כו'**. שם ד"ה אין בו כו' דהא חסה כו':

פז **או שאיבריו כו'** כפירוש ראשון של רש"י:

פח **במקום שרבים כו'**. שם חריפת' דנהר':

פט **והיה סמוך כו'**. הכל לשון הרמב"ם אלא שהרמב"ם כו' או שנמצ' תחת אילן מסובך במקום שאין חיה נכנסת לו והיה סמוך לעיר וגו' בגמ' זרדת' סמיכ' למת' אין בו משום אסופי וא"ל יש בו משום אסופי ופירש שזרדת' מסובך ואין חיה מגעת שם תחתיו ופירוש שנמצ' תחתיו ולכן לא חילקו גמרא אי מטי' לי' כו' וז"ש זרדת' לפי שהוא מסובך וכ' שם או רחוק מן העיר אפי' תחת האילן כו' או שנמצ' תלוי באילן מקום שהחיה מגעת וגם ל"ג בגמ' אבל ב"ה ושכיחי בו רבים:

צ **הטבילוהו כו' או כו'**. כמש"ש י"א א' אר"ה כו' דה"מ גדול כו':

צא **ה"ה לענין כו'**. כפי מ"ש ליוחסין לא היינו לענין קדושין אבל להשיאו אפי' ודאי ישראל לא דהא אסופי הוא ומיהו פשט' דשמעתין מ' דלהשיאו קאמר ולכהונה וכמש"ש וליוחסין לא בעי' כו' אלא די"ל כגון שיש בו סימן שאינו אסופי כמ"ש רש"י שם כמ"ש בסל"א ועבמ"מ שם:

צב **וי"א דאפי' כו'**. שם בגמ' אם רוב נכרים כו' ולפקח כו' והרמב"ם ס"ל דר"י ביומ' פ"ד ב' פליג עליה דשמואל וס"ל בפירש כולהו אין מפקחין כמש"ש דכל דפריש כו' וה"ה לזה שפירש מעיר שרובה עכו"ם כ"כ בתשו' ואע"ג דאוקים בגמ' שם דל"פ היינו לפי הס"ד אבל למסקנ' שם דאמר ולפקח את הגל אינו כן ע"כ פליג אר"י וס"ל דאפי' פירשו כולן מפקחין לפי פירושו ומה דפריך ומי אמר שמואל כו' ממחצה למחצה פריך דס"ד דוקא ברוב ישראל קאמר כמ"ש רש"י שם ד"ה ושמואל כו' מ"מ שיטת רש"י ותוספת והג"ה מוסכמים יותר:

צג **ואין מצווין כו'**. רש"י שם ושם ד"ה ל"ש כו' ותוספת בכתובות ד"ה אם וביומ' ד"ה להאכילו וכ"מ בגמ' דקאמר וליוחסין לא בעי' ואי אמעלה קאי לא הוי פריך והרמב"ם סובר מדסיים המתני' מע"מ ישראל א"ר ל"ש כו' מ' דאשניהם קאי כמש"ש ישראל ל"ש אלא להחיותו:

צד **הספיקות כו'**. כמש"ל סכ"ד:

צה **ואם נשאו כו'**. אע"ג שאינן אסורין אלא מדרבנן כמש"ש ע"ג א' מ"מ יוציאו וכמו בכל איסורי דרבנן ברפ"ג דיבמות ואם קדמו כו' ומעוברת חבירו וכיוצ':

צו **ואין לספקות כו'**. דודאי מותר בשפח' וערש"י ס"ט א' ד"ה לכתחילה כו' משא"כ בספק:

צז **אלא כו' והולד כו'**. כיצד כו' כמש"ל סכ"ג:

צח **כל מדינה כו'**. הקשה הראב"ד דהא ר"י הוא דאמר הכי ור"ל דבתוספת' דמכשירין ספ"א מצא בה תינוק מושלך מחצה ע"מ מטילין עליו שני חומרין ריא"א אם היתה שם

גויה אחת או שפחה אחת היא חשודה להשליך וכבר כ' המ"מ דא"א לפסוק כר"י דא"כ בטל כל דיני הנ"ל דסל"ד דר"י אכולהו פליג אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו דפי' מ"ש ל"ש כו' אבל ליוחסין לא היינו לקדושין כנ"ל סי' ל"ג וא"כ ביוחסין מודה ת"ק לר"י וכן מה שהקש' הראב"ד דהא הולכין בד"נ אחר הרוב אינו ענין לכאן דלאו משום ספק נפשות אלא משום דליוחסין לא אזלי' בתר רוב' כנ"ל:

צט **וכן השתוקי כו'**. כמ"ש ביבמות ל"ז ב' הרי שבא כו' ואע"ג דמדאוריית' מותר מדקאמר נמצ' כו' ואי אסור לא משכחת לה כמ"ש הרמב"ם שם מ"מ מדרבנן אסור משום האי גזרה וכמ"ש בנזיר י"ב א' האו' לשלוחו כו' א"ה קאמינ' כו':

ק **ואיזו כו'**. כמש"ש ומודה ר"י כו':

קא **הקראים כו'**. כמ"ש בקדושין ע"ה א' תני' וכן רא"א כותי כו' ושם ע"ו א' לפי שאין בקיאין כו' וה"ה לצדוקי כמ"ש הרמב"ם וש"ע י"ד סי' רס"ז סמ"ז שהצדוקים כו' וערש"י בע"א ספ"ק כ"א ב' ד"ה כותיכו' וקי"ל כר"א דר"א הולך לשיטתו דאוסר ספיקות זה בזה וז"ש וכן רא"א כו'. וערש"י יבמות ל"ז א' ד"ה כותי כו' וה"ה לצדוקים כנ"ל:

סימן ה

א **פצוע כו'**. מתני' ע"ו א':

ב **ואפי' נתינה כו'**. שם:

ג **ויש מתירין כו'**. דהא קי"ל כרב ששת דאפי' כהן מותר והא נמי דאוריית' הוא והא דקתני מתני' בגיורת ול"ק רבות' יותר דאפי' בממזרת מותר לר' יהודה אצטריך דס"ל קהל גרים איקרי קהל ואפ"ה מותר וכ"ש ממזרת להראב"ד וכ"ה בירושלמי שם ובפ"ד דקדושין על מתני' כל האסורין ר' חלקיה ר' סימון בשם ריב"ל ל"ש אלא פצוע דכא ישראל אבל פצוע דכא כהן לא תמן תנינן כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה ר"י אוסר ר' ירמיה כללה פצוע דכא ישראל מותר לישא לו ממזרת א"ר יוסי ובלבד מפסול משפחה אבל פסול הגוף לא ר"ל דפליג על ר' ירמיה ואמר דמתני' לא אמר דכל האיסורין אלא בפסול כו' חילי' דר' יוסי מן הדא דאר"ח ר"ס בשם ריב"ל ל"ש אלא פצוע דכא ישראל אבל פ"ד כהן כמה דאת אמר תמן כהן ברור פסול לו ליש' גיורת אף הכא ישראל ברור אסור לישא ממזרת אבל לדידן דקי"ל דכהן מותר ליתא לר' יוסי ואלו הן דברי הראב"ד הנ"ל ומ"ש המ"מ דהרמב"ם פ' להחמיר בשל תורה ליתא דא"כ ה"ל לאסור כהן בגיורת דהא בהא תלי' כמ"ש שם ובגמ' וכנ"ל וכן מ"ש מגדל עוז דקיי"ל כר"י דנימוקו עמו טעה טעות גדול דר"י דשם אמור' הוא והוא ר' אסי דש"ס אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו שפ'

בפי"ב דנתינים בגירותן אינן אסורין אלא מדרבנן וכמש"ש ע"ח ב' אר"ח בר אדא נתינים כו' ושם ע"ט א' ונתינים דוד גזר כו' ואכתי כו' בימי ר' כו' וע' רמב"ם שם וא"כ איבטל ליה הא דרב' בתריית' וקיי"ל כמ"ש רבא בתחילה אמר רבא אטו כו' בפסולים לא גזר ומ"מ הא דרב ששת קמה ליה כיון דליכ' מאן דפליג ול"ל לממזרת כמ"ש המ"מ דשאני כהן שהו' לאו שאינו שוה בכל וז"ש בבריית' רק נתינה ול"ק ממזרת וה"ה לספק ממזרת דאינה אלא מדרבנן כמ"ש בפ"ד דקדושין ול"ג רבנן בפסולין וכמ"ש כאן והקשו עליו שהרי בכל המקומות חשבי' לנתינה חייבי לאוין בפ"ב דיבמות איסור קדושה אלמנה כו' איסור מצוה כו' ושם פ"ו ב' ממזרת ונתינה א"ב כו' ושם ס"ח א' וקדושין ע"ד ב' בן תשע כו' ובכתובות י"ד ת"ר איזהו עיסה כו' מ"ש הנך דאוריית' כו' ושם רפ"ג אלו נערות כו' ובסוטה מ"ד רי"א אלמנה לכ"ג ובגמ' מאי איכא בין ר"י כו' וברפ"ג דמכות אלו הן הלוקין כו' ותירצו דנתינה אגב גרר' דממזרת תנו כמו חלוצה אגב גרושה דהא אינה אלא מדרבנן כמ"ש ביבמות כ"ד א' קדושין ע"ח א' אבל הרמב"ן כ' דל"ד דחליצה נפקא מקר' דגרושה להכי תלי להו בהדדי משא"כ בנתינה וברפ"ג דמכות אמר גרושה וחלוצה אינו כו' ומה' דקדושין שם לפי שחליצה מדבריהם ול"ק כן בממזרת ונתינה שאינו חייב אלא אחת אלא דלא אסרה תורה בגירותן אלא הן בלבד שהרי לא מנה בהם דורות ולא נאמר בהן עד עולם וז"ש ר"ח ב"א דוד כו' ר"ל זרעם ועל מתני' קאי ממזרים ונתינים כו' וכן משה ויהושע וכן מ"ש בימי רבי כו' ובכ"מ ששנו נתינים בהדי ממזרים היינו דור ראשון שנתגיירו כגון הגרגשי שפנה וא"כ קיימא הא דר"ח ב"א וקיימי נמי הא דרבא בתרייתא והדר מקמייתא מכח כל הני מתני' כנ"ל ול"ק הא דפ"ב דע"ז בנותיהן דאוריית' כו' כמ"ש תוס' ביבמות שם ד"ה בגיורו כו' וא"כ ה"ה לממזרת וכדברי הראב"ד והג"ה ועתוס' שם א' ד"ה ונתינים כו':

ד **העטרה** שם ע"ו א' הוי בה כו':

ה **או למעלה.** שם ע"ה ב' פשיט' דלמעלה כו':

ו **מוקף לכל כו'.** שם וכגי' הרי"ף והרא"ש א"ל רבא תוספאה לרבינא מלא חוט ע"פ כלה כו' וכמש"ש עטרה כ"ש מעכבת:

ז **למעלה מעטרה.** שם פשיטא כו':

ח **לרש"י כו'.** שם ד"ה ההוא כו' וקי"ל כמר בר רב אשי בכ"מ:

ט **להרמב"ם כשר כרבינ' ומר זוטרא ור"פ** שם והא דמר בר"א לא היה כמרזב וה"ה שהיה יכול להיות כמרזב אלא נקל היה לעשותו כן עב"י:

י **ניקב כו'.** כגי' בגמ' שכנגדו למעלה בעטרה:

יא **או שנידוכה כו'**. היינו נימוק דברייתא:

יב **נקב מפולש**. מדמכשרי' כקולמוס וכמרזב ושם למעלה מעטרה אלא צ"ל כיון שאינו משני צדדין תוספת שם ד"ה נקב כו':

יג **ודלא כו'**. שם אר"י בנו של ריב"ב כו' וכ' ר"ת דל"פ את"ק דשאני בין נקבה לנטלה כמו בטחול ואם ת"ל דפליג ה' כר"י כיון ששמע בכרם ביבנה כמ"ש בפ"ד דיבמות ממתני' דכרמא הדר ביה וכן בירושלמי פ' כר' ישמעאל וכן פ' ר' אמי למעשה שם וכן אמר שמואל שם אלא דאמר שם ובלבד שלימין ופי' בתוספת ב' פי' שניטל השלימ' ופי' ב' שהוא ב' תיבות של ימין ועתוס' שם ד"ה שאין כו' אבל הרא"ש והרשב"א פ' דר"י בידי שמים איירי וה"ה לניטלה שתיהן וז"ש שמואל שם כר' ישמעאל כמ"ש בגמ' א"ש פצוע כו' וכמ"ש בירושלמי שם תני ר"י בנו של ריב"ב אומר שמעתי בכרם ביבנה שאין לו אלא ביצה א' אינה מוליד וזהו סריס חמה ושם אית תנוי תני בידי אדם פסול בידי שמים כשר ויליף לה מממזר שנאמר לא יבא כו' אית תנוי תני בין בידי שמים בין בידי אדם פסול כו' הוין בעי מימר מאן דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר רי"ב של ריב"ב היא מאן דאמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול רבנן היא כו' ובזה הלכה כר"י ומ"ש תוספת בשם ירושלמי אין כרתי כו' הרא"ש כלל ל"ג גורס אין ברית דאת כו':

יד **או אחת**. דהא מדמי להו לביצים אפי' בא' מהן ואמר בין כו':

טו **כל פיסול כו'**. לשון הרמב"ם:

טז **אבל לרש"י**. שם ד"ה בידי כו' ואינו מוכרח וערש"י שם ד"ה סריס חמה כו' ושם כ' ב' ד"ה סריס אדם כו':

יז **אבל לרש"י והרא"ש כו'**. ליקוט: וכן מ' מההוא עובדא דאיסתתום גובתא וערא"ש שם שכתב וע"י ליקוי וחולי כו' דלא גרע כו':

יח **וכ' הרא"ש כו'**. דאמרו שם הרי שעלה חטטין מי מחכך בה או מסיים והרי הוא בידי אדם כמי שהוא בידי שמים וט"ס כאן ודו"ק:

יט **דהכי משמע בירושלמי**. כנ"ל דקאמר זהו סריס חמה אית תנוי תני כו' אלמא כה"ג הוא:

כ **אסור כו'**. בין באדם שבת ק"י ב':

כא **בין כו'**. א' טמאים חגיגה י"ד ב':

כב **חיה כו'**. בין בא"י כו' ת"כ פ' אמור לא תקריבו אין לי אלא שלא יקריב מנין שלא יעשו ת"ל לא תעשו א"ל אלא תמימין בעלי מומין מנין ת"ל בארצכם א"ל אלא בארץ בח"ל מנין ת"ל לא תעשו בכ"מ שאתם מנין אף באדם ת"ל בכם דברי ב"ע:

כג **כיצד הרי כו'**. אזיל לשיטתו שפ' כר' יהודא בבכורות ל"ט ב' וקידושין כ"ה ב' דכולן אף בביצים ואע"ג דה' כר' יוסי מחבירו וכ"ש שהוא מכריע משום דר' יוחנן דקאמר להביא ניתק כו' ס"ל כר' יהודא וערש"י ותוס' שם מיהו תוס' בבכורו' שם ד"ה כולן כ' דאף לר"י סיפא לא תעשו אף בבצים מיהו הרמב"ם ע"כ לא ס"ל כן דמש"ה פ' כר' יהודא כנ"ל:

כד **בין באדם בין כו'**. כנ"ל:

כה **והמסרס את כו'**. ת"כ שם מנין שאף הנקבות בסירוס ת"ל כי משחתם רי"א בהם ואין הנקבות בסירוס ופ' כת"ק אלא דאין בהם מלקות כיון דלא נכללו בל"ת דלא תעשו:

כו **בין כו'**. כנ"ל דכולן נכללו בפסוק זה:

כז **המשקה כו' ואשה כו'**. שבת שם ובתוספתא פ"א דיבמות האיש אינו רשאי לשתות כוס של עיקרין שלא יוליד והאשה רשאי לשתות כוס של עיקרין שלא תלד:

כח **ואין לוקין דליתנהו בכלל ומעוך כו'**. אלא בכלל משחתם דלהכי לא נפקי אשה אלא ממשחתם כיון דלא שייך בה ומעוך כו' בגיד וביצים ואין לוקין כנ"ל.

כט **הרי כו'**. כנ"ל שכל שאינו נוגע באיברי הזרע אינו לוקה שהרי לר"י אף בביצים אינו לוקה אע"ג שמסתרס כנ"ל ועבה"ג ור"ל מדמצרכינן שם או לרבות את המצמם:

ל **אבל מותר כו'**. שבת שם.

לא **דלא כו'**. ל"ד אלא משום דאינו מסרס כלל אלא מונעו מתשמיש כמ"ש שם וכמ"ש בפ"ה שם נ"ג ב' רנבי"א עור שקושרין כו' ועד"מ:

לב **אסור כו'**. ליקוט הרא"ש והרמב"ם וגם הראב"ד כ' הרא"ש דלא איפשיטא ולקולא אבל בהשגת הראב"ד בריש ה' כלאים כ' דלא איפשיטא יולחומרא וצ"ע. אבל הרא"ש וש"פ פ' דאיפשטא האיבעי' דאסור מאבוה דשמואל ושינויא דשני כרב חדקא ליתא דהא אביי ורבא ור"א ומרימר ומ"ז והנהי תרי חסידי כולהו ס"ל כוותיה ולא קי"ל כרב חדקא וסמ"ג פ' מטעם זה כרב חדקא:

לג **בהמה שלנו**. כמ"ש שם פרתי ועיין בא"ח סי' ש"ז סכ"א בהג"ה ובי"ד סי' רצ"ו ס"ב ומותר לומר לעכו"ם כו' ועמש"ש וצ"ע:

לד **ואפי' לא כו'**. ערש"י שם ד"ה ומגנחין כו':

לה **אבל לבנו**. פי' רמב"ם צ"ל דגי' היתה בהיפך דרב אשי אסר והטור פ' כר' אשי כגי' שלנו. אבל הרא"ש וסמ"ג ושאילתות וש"פ פ' כרב אשי ועברא"ש פ"ה שם סמ"ז ועפ"ח שם ועי"ד סי' ק"ס סט"ז:

לו **ומותר כו'**. דלא עדיף משבת שמותר בכה"ג כמ"ש ספ"ק דש"ז וכאן איבעי להו כו' כי אמרינן כו':

לז **ומותר כו'**. כנ"ל דלא קי"ל כר' חידקא כמ"ש כל הפוסקים:

לח **ויש אוסרין**. הוא דעת הסמ"ג שפ' כר' חידקא וטעמו דס"ל דהאיבעי' לא איפשטא ואפ"ה אסרו כל הני אמוראי ש"מ דכר"ח ס"ל ולפ"ז למחצית שכר פשיט' דאסור

לט **ומיהו כו'**. כמ"ש בפ"ק דע"ז אלפני דלפני כו' ואפילו לשלוחו דאין שליח לדבר עבירה וה"ה לגוי וכ"ש הוא דאין שליחות לעכו"ם. שם וז"ש נותנו כו':

מ **כ"ד**. מדאמרינן בחגיגה מהו לסרוסי כלבא כו' ובשבת הרוצה שיסרס תרנגול כו' ובשבת קנ"ד ב' והאיכא צער ב"ח והאיך טענה בתחלה:

מא **ומ"מ כו'**. דמ"ש בפ"ז דב"מ בר' שנענש על העגל:

סימן ו

א **לפיכך כו'**. אבל כו' שם ובגיטין כ"ח א' דלמא:

ב **בין כו'**. שם נ"ט א':

ג **וכופין אותו להוציא** בגיטין פ"ב מ' דדרשה גמורה ונפסלה מן התורה כמ"ש ורי"א טעמים כו' ואף להרמב"ם בפ"י מה"ג שכ' שהיא מדרבנן מ"מ כופין כמו בכל איסורי דרבנן כנ"ל סי' ד' וכמ"ש ברפ"ט דיבמות שניות כו' ריב"ש סי' שמ"ח:

ד **ואפילו לא כו'**. **אע"פ כו'**. כמש"ש ל"ו א' דלמא איכא אונס כו' ואף על גב דאיכא ולד חיישינן כ"ש כאן דליכ' הוכחה ובקדושין ס"ה א' אלא כופין אמאי אמר כו' והא התם דאומר לא קדשתיך ומותר בקרובותיה כ"ז שלא גירש והכל יודעין שאין נותן גט רק בשבילה ופטור מכתובה אפ"ה נאסר בגט בקרובותיה:

ה **ורשאי הכהן**. הרא"ש כלל מ"ה וכמ"ש ביומא י"ג א' דמגרש לה על תנאי כו':

ו **ואם אמר כו'**. רמב"ם וכמ"ש במתני' וגמ' דאתי מיאון ומבטל לגט:

ז **ואם כו'**. כמש"ש ומ"ש מיאון דחבריה כו' משא"כ לכהן עור:

ח **או דבתר כו'**. שם פ"ט ב':

ט **יצא קול כו'**. אע"ג דמוקים בגמ' להתירה לישא מ"מ עיקר הענין לאוסרה לכהן ממ"ש ובלבד שלא כו':

י **ואם יש כו'**. שם במתני' איזהו היא אמתלא גירש כו' וע"כ בשאין בקדושין אמתלא דאל"כ א"צ לגרושין:

יא **ודוקא**. שם פ"ט א' א"ר בב"ח אר"י כו':

יב **ואם אח"כ כו'**. דר' יוחנן סבר בירושלמי כמ"ד מבטלין שאמר נבדק השם ונמצא מפי נשים ומפי פסולים בעל השם ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל ועוד דסוריא אתרא דרב נהרדע' אתריה דשמואל וקי"ל כרב באיסור' ורב ששת משום דאתריה נהרדעא כמ"ש בפ"ד דמגילה דיתיב בבי כנישתא כו' עבד כשמואל וע"ל סי' מ"ו ס"ד בהג"ה:

יג **יצא עליה כו'**. רמב"ם וכגי' הרי"ף ורא"ש ת"ר בעולה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה והראב"ד שם נראה שהיה גורס כגי' שלנו נשואה כו':

יד **כהן כו'**. יבמות פ"ט ב' ושם ס' ב' וערש"י שם ד"ה מפיקנא כו' ובמ"ק ט"ז א' מנלן דשמתינן כו' ודאכיל ושתי כו':

טו **לאדם שהוא כו'**. וכן פרש"י שם ד"ה ושנבעלה כו' וכמש"ש ה"א א' כיון שנבעלה לפסול כו' ואמר לאדם לאפוקי בהמה אע"ג שהיא בעילת איסור כמש"ל

טז **השוה לכל**. ר"ל לאפוקי מאסור כהונה כמ"ש למטה דאינו לוקה עליה משום זונה אלא משום חללה כמ"ש בקדושין ע"ז וברש"י שם ד"ה כסדר כו' דמפסולי כהונה כו' וכמש"ל סי' ז' סי"ב:

יז **או שנבעלה לחלל**. עבה"ג והיא מתני' שם פ"ד א' חלל שנשא ויש כו':

יח **לפיכך**. קאי אלעיל שאמר לאדם דוקא כמ"ש.

יט **הבא כו'**. ממ"ש ס' א' מאלה כו' ואם איתא ה"ה בכלל אלה כיון דזונה היא ואמרינן בתמורה נ"ט ב' והא לאו זונה היא.

כ **וכן כו'** שם ס' א' ב' איפסיק הלכה דלא כר"א:

כא **אפילו כו'**. דלא כר"א שם.

כב **שהיא במלקות**. כשיטתו דס"ל במלקות ועמ"ש בסי' כ"ו ס"א:

כג **אבל הנבעלת כו'**. או כו'. יבמות ע' א' ושם ס"ח א' בן תשע כו' ומצרי ואדומי ס"ל כן כמ"ש בכתובות ל' א"צ ובמש"ש בגמרא מנה"מ אר"י א"ר א"ק ובת כהן כיון שנבעלה לפסול לה פסלה כו' אשכחן כהנת כו' אשכחן לתרומה לכהונה מנ"ל כו' ולא מפיק שם מן הכלל רק מחזיר גרושתו והכלל דבכל איסור של תורה נאסר לכהונה בין איסור של תורה בין השוה בכל רק שזה זונה וזה חללה חוץ מנדה ופנוים ולבהמה וכ"ה לס' י"א רק שאינם נקראת זונה לסברתם אבל לדינא מודים מיהו נ"מ לדברי התוס' וס' אחרונה בכ"ז לולד דאינו פגום דמח"כ כיון שנעשית זונה הולד פגום אפי' לר' יהושע כמ"ש מ"ד ב' אלא אי איתמר כו' ה"נ כיון שבעלה עשאה זונה וא"כ ה"ה לח"ל לדידן אם היתה זונה אלא דלהרמב"ם אף בח"כ הולד אינו חלל כמש"ל סי' ה' סי"ד ועמ"ש שם שכל הסוגיות אינן מוכיחין כדבריו ועוד קשה ממ"ש שם ס' אלה מאלה לאפוקי נדה משום דאינו

עושה זונה הא לדבריו בכל ח"כ כן אף דעשאה זונה ונ"ל שסמך על ירושלמי פ"ד הלכה י"ג ר' חייא בשם ר' יוחנן המחזיר גרושתו משנשאת פסלה מן הכהונה בלא כך אינה פסולה מן הכהונ' אלא פסולה לאכול בתרומה ר' חייא בשם ר' יוחנן המחזיר גרושתו משנשאת בתה כשרה לכהונה מ"ט כי תועבה היא היא תועבה ואין בניה תועבין אלמא דאינה תליא זה בזה ומזה הטעם כלל מחזיר גרושתו ג"כ בכל חייבי לאוין דנפסלת כדברי הירושלמי הנ"ל אבל אינו מוכרח דשאני התם דהתורה מיעטה היא תועבה ואף בזה דהיא עצמה פסולה פליג בגמ' דידן כנ"ל מה לאלמנה כו' ושם ס"ט א' ואימא כו' מחזיר גרושתו וכ"כ רש"י ע"ו ב' בד"ה היא כו' וכ"כ רש"י ביבמתו לשוק דכשירה לכהונה ג"כ מהאי טעמא משום דאינו זר אצלה מעיקרא דח"ל אינן פסולין אלא בזר אצלה מעיקרא משא"כ בח"כ דלא בעינן זר מעיקרא ועיין רש"י שם ותוס' ס"ח ב' ד"ה נכרי כו' והכלל דמדברי כל הפוסקים משמע דיבמה לשוק ומחזיר גרושתו אינן נפסלין לכהונה דלא כהרמב"ם ושאר ח"ל נפסלין אבל זונה לא מיקריא אבל ח"כ נעשית זונה ובניהם נפסלין אבל אחר העיון דברי הרמב"ם שכ' בס"ז סי"ד דאין הולד חלל נכונים דהכי אמרינן בפ"ד דקדושין בהדיא דאין חללה אלא מאיסורי כהונה וכן שם איזהו חללה שנולדה מפסולי כהונה משמע אפי' מח"כ לא אלא שדבריו צריכין תיקון דודאי בתו פגומה מכהונה מח"כ כמ"ש ביבמו' וכן נ"ל בכל ח"ל לבד משתים הנ"ל יבמה וגרושה ומאותו הק"ו מאלמנה כמו בח"כ ונכרי ועבד כיון שגם בח"ל נפסלה כנ"ל וכמ"ש מ"ה א' ה"נ כיון שבעלה פסלה ואף שאינה נעשית חללה אלא שדוק' בבתה כמ"ש רש"י שם בד"ה שבנה כו' ושם מ"ד א' ד"ה שהולד כו' אלא שאינה חללה וז"ש פגום ונ"מ בזכר שאינו חלל ואשתו כשירה לכהונה וכן בנותיו וז"ש הרמב"ם וש"ע שם אין הולד חלל וז"ש בגמ' הולד פגום ול"ק חלל ולא ילפינן מק"ו ג"כ שיהא חלל דהתורה מיעטה דאין חלל כו' והא דאגריפס שכתב שם מלך שאני שצריך שיהא כשר מכל צד מובחר שבאחיך ואם נאמר דמ"ש בקדושין שם ואין חללה אלא מאיסורי כהונה היינו הכתובים בצדה גרושה זונה וחללה דוקא נ"מ במחלוקת הס' אחרונה דאין זונה מח"ל דאין בנים חללים וז"ש בקדושין שם הלכך כהן שבא על אחותו זונה כו' דוקא אחותו אבל פשטא דגמרא לא משמע כן דקאמר אלא מאיסור כהונ' משמע כל איסורי כהונה ולפ"ז אין נ"מ האידנא בין שני הסברות אלו וצ"ע:

כד **ואצ"ל כו'**. כמ"ש במתני' שם ל"ב ב' ושם ל"ה א' ובמתני' שם י"ג ב' ע"ט ב' פ"ז ב' ושם מ"ד ב' ה"נ כיון שבעלה עשאה זונה ובקדושין ע"ד ב' הבא על אחותו כו' ובתמורה

שם וערש"י ביבמות ט"ו ב' ד"ה היא עצמה כו' ושם ס"ח ב' ד"ה עבד כנעני כו' תוספת שם ד"ה נכרי כו' ונראה לר"י כו':

כה **או לנכרי כו'**. יבמו' מ"ה א' ס"ח ב'. ושם בגמ' א"ה נכרי כו' ובכמה מקומו' בקדושין וסוטה.

כו **וכן כו'**. מתני' הנ"ל

כז **אפילו נתגיירה כו' ה"ז זונה**. ומש"ש סופה להיות זונה כו' והראב"ד ורשב"א השיגו עליו מהא דקדושין ע"ח א' וכולן מקרא א' כו' אלמא לאו משום זונה והאי דיבמות ישבה הרשב"א שם ע"ש אבל הרמב"ם מפ' דקרא דיחזקאל גלי דגם היא בכלל זונה ועמ"מ שם וכ"כ שם ס"ח א' ד"ה אין זונה כו':

כח **וכן יבמה כו'**. ממ"ש י"ד ב' הולד פגום לדברי ב"ש אע"ג דבולד מחזיר גרושתו כשר כמש"ש מ"ד ב' וקדושין ע"ז א' משום דהיא עצמה אין מתחללת כמש"ש דלא בסוגיא דשם ט"ו ב' למאי נ"מ כו' ורש"י שם ד"ה היא כו' ותוס' ד"ה מה כו' וכמש"ש ס"ט א' ואימא נבעלה כו' ול"ק יבמה לשוק וכן בקדושין שם אבל רש"י ותוספת לא ס"ל כן במש"ש אבל צ"ע דהא פי' בפי"ט שם דהולד כשר אפי' מכהן וע"ל סי' ז' סי"ד וי"ל דפ"ק הולד פגום אותן שנולדו מביאה שניה ואילך כמ"ש שם בש"ע וע"כ בביאה ראשונה נעשית זונה ולפ"ז ל"פ אהא דר' יהושע דשם בביאה ראשונה או בישראל אבל צ"ע כמש"ש:

כט **אבל הנבעלת כו' וי"א כו'**. ליקט מתניתין ערוכה היא במופסלת בח"ל ר"ע הערל פצוע דכל כו' נשיהן כו' ועיין רש"י שם ודברי רש"י מגומגמין שכ' דשוויה חללה וכ"כ בפ"ו נ"ז א' ד"ה הואיל כו' וליתא דאין חללה כו' אלא זונה ולס' תוספות וי"א דלמטה אף זונה אינה אלא נפסלת לבד אבל אינה חייב עליה בל"ת דזונה וחללה וכמ"ש ע"ש עד כאן

כט) **וי"א כו'**. טור והוא מדברי תוס' שם ס"א א' ד"ה שנבעלה כו' ורא"ש שם ואין ר"ל דלא נפסלה דא"כ קשה כל הני ורא"ש הביאו בפסקיו אלא דאין לוקה משום זונה אלא אסורה משום ובת כהן וכו' וכמ"ש תוספות שם מ"ד ב' ד"ה ה"נ ונראה לר"י כו' והא דבעינן בפ' אלמנה כו' ומכל הנהו דלא תפסי כו' ול"פ על רש"י שם ס"א והרמב"ם אלא כפירש דמתני' דרש"י מפ' דאיפסלי ח"ל משום זונה וכן כתב הראב"ד בהשגות וכ"ד הרמב"ן וכב"ש ואינה לוקה משום ובת כהן וכו' ומשום דגילוי מילתא בעלמא הוא לכהונה מתרומה כמש"ש ואין עונשין עליהם לרבא בסנהדרין ע"ו א' נ"ד א' וסוגי' דיבמות כאביי וא"צ לזה דלא אמרו שם שלוקה אלא שנפסלה גם הקשה על הרמב"ם

מההיא דרבא ול"ק דהא להרמב"ם אינה לוקה משום ובת כהן אלא משום זונה דס"ל דהן בכלל זונה ואנן ילפינן ק"ו מתרומה להבין פי' של זונה האמורה בתורה ול"ד להא דסנהדרין ובזה מתורץ קושיו תוס' הנ"ל וא"ל ל"ל דכ' רחמנא זונה כו':

ל **אפי' ח"ל דשאר**. ר"ל דלא כר"ע דלדידיה בכלל זונה הן כמ"ש תוספות שם מהא דתמורה שם וקידושין ע"ה ב' השתא ממזר כו' וע"ש (ביבמות) מט"א דדוקא בח"ל דשאר ס"ל לר"ע דמתני' שם ועי' גמרא שם:

לא **חוץ כו'**. ואע"ג דקי"ל כשמואל דתפסי קידושין היינו לחומרא אבל מעיקר דינא קי"ל כרב ור' ינאי משמיה דחבורה וכר' יוחנן שם:

לב **כל כו'**. מתני' ר"פ הבע"י וכן הבא כו' ופשטא דמתני' בשוה לכל הנהו מילי דיבמה שם וכ"כ הרמב"ם שם בפי' וכמ"ש בגמ' שם נ"ו ב' מאי וכן מאי לאו כו' ואע"ג דדחי שם דחויה בעלמ' למידחי הא דרב עמרם אבל כיון דקי"ל כר"ע ליתא להאי דחויה ואע"ג דאיפליג שם תרי לישנא דרבא באשת כהן אם לוקה משום זונה בשאר פסולים מודי דהא מתני' היא ספ"ק דכתובות י"ד ב' אר"י מעשה כו' ואף באשת איש קי"ל כלישנא קמא דרבא דאף באונס זונה היא דרב עמרם ע"כ כוותיה ס"ל דהא באשת ישראל לא שייך באונס משום טומאה וקי"ל כר"ע וכמ"ש בסימן נ"א וכ' הרמב"ם בפ"א כלישנא קמא ועמ"ש שם וספ"א וכ"כ הרז"ה אבל הראב"ד והרמב"ן כתב דכל באונס לא מיקריא זונה וכלי' בתרא אלא דאף ללישנ' בתרא פסולה לכהונה משום ובת כהן כנ"ל אלא דאינו לוקה משום זונה והילכך אתא מתני' הנ"ל שפיר וכן הא דרב עמרם ס"ל כלישנ' בתרא ולכך הוצרך להשמיענו דללי' קמא פשיטא כיון דנעשית זונה וכן בכל הפסולים ובזה ניחא דבסוף פ"ד אחין ס"ל לרבא כר"ע וק' ללישנ' בתרא דרבא:

לג **בין כדרכה כו'**. מתני' שם ולא חלק כו' וכפירוש תוספת שם.

לד **משהערה**. וכן הבא הנ"ל וכמ"ש בגמ' לא מאי וכן כו' אלא דפריך משום הא לא איצטריך ועתוס' שם ד"ה ובן כו'.

לה **אשת כהן כו'**. פשוט בכמה מקומות ואמרינן היא לא נתפשה כו'.

לו **אשת ישראל כו'**. דסוגיין דספ"ג שם כוותיה וכן ברפ"ב דכתובות ט"ז א' וקאמרה נאנסה דפסלה כו'.

לז **נאנסתי**. מתני' בנדרים צ' ב' וכמש"ש צ"א א' אלא באשת כהן כו' אלא כו':

לח **או שגגתי**. שם בעובדא דארלויי ופטויי ובאשת כהן איירי כמ"ש הרא"ש והר"ן שם וכמ"ש בסי' רע"ח ס"ג בהגה גדולה כו' וכמ"ש בסוטה כ"ח א':

לט **או שבא כו'**. קידושין ס"ו א' וזינתה מ' ברצון וז"ש בין כו':

מ **ואם כו' או כו'**. שם וה"ה בדידה דאין עדות ע"א כלום ובנדרים שם אר"נ עיניה כו' מ' הלא"ה שנאמנת לו אסורה וע"ל סי' קט"ו וסי' קע"ח:

מא **אשת כו'**. כמ"ש בנדרים שם ומודה ר"ש כו'. וה"ה לכהונה וכמ"ש בכתובות ט"ז א' וקאמר' נאנסה כו' אע"ג דבעלה אין מאמינה וגם יכולה ליתן אמתלא משום כתובה אמרה כן:

מב **או קטנה ואחר כו'**. סתם אפילו בעודה קטנה וכשיטתו שפ' בפ"ב מה' סוטה ובפ"ג מהא"ב דאף קטנה שזינתה אסורה וכ' המ"מ וראיה מקושית תוס' בכתובות כאן ד"ה ואב"א וא"ת ואכתי כו' והקשה המ"מ עליו מירושלמי דסוטה פ"א ופ"ב קטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה אבל הרמב"ם נזהר מזה וכ' אבל קטנה בת מיאון אין מקנין לה שאין לה רצון להאסר על בעלה ואפילו היה כהן לא נאסרה עליו וכ"כ בהא"ב שם ומפ' להירושלמי בקטנה בת מיאון וכמ"ש בנדה נ"ב א' וערש"י שם ד"ה והיא כו' וכגון קטנה כו' אבל פירוש אינו מכוון בירושלמי דה"ק התם בפ"א שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא א"ל סוטה מהו רה"י א"ל מצינו שהיא אסורה לביתה ועיליהון דרבנן פליגין דאר"ז א"ר ייסא בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה והא תנינן כל שאין בו דעת לשאול ספיקו טהור הא יש בו דעת לשאול ספיקו טמא ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לשאל ספיקו טהור ואם כפיר' הא בקטנה הטעם מפני שאין קידושי' כלום ואם קדשה אביה ה"נ דנאסרת וכן ברפ"ב שם בעלה מהו שיפרש עלי' חוץ מדעתה כו' ייבא כהדא דר"י ארבעה מחוסרי כפרה מפרישין עליהן שלא מדעת ואלו הן הזב והזבה והמצורע והיולדות שכן אדם מפריש על בנו הקטן והוא נתון בעריסה ניחא זב וזבה ומצורע ויולדות ויש קטנה יולדת כו' אלא שכן אדם מפריש על אשתו חרשת וכאן סוטה קטנה אין אתה יכול דאמר ר"ז ור"י בשם ר"י קטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה וחרשת אין אתה יכול דכתי' ואמרה האשה אמן אמן כו' ואם אית' משכחת לה בקידשה אביה ועוד ק' מגמ' דפ"ד אחין ל"ג ב' הל"ק פיתוי כו' ושם בקידושין גמורין אייריי דקאמר במתני' חייבין כו' ועוד דקאמר בישראל משרא כו' ולדבריו אף בכהן וכן אמרינן בפ' הבע"י ס"א ב' וע"ל סי' קע"ח ס"ג וסי' ס"ח ס"ז בהג"ה וי"א עוד כו' וקושית תוספת הנ"ל עתוס' שם ונ"כ המ"מ עצמו בשם המפרשים:

מג **דרוסת איש**. לשון הירושלמי שם דתנינן תמן היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר דרוסת איש את הדא דתימ' בכתובות מנה ומאתים אבל לקיומא אינו יכול משום ספק סוטה מן הדא דא' ר' אילא בשם רבי אלעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימא משום ספק סוטה וכתב המ"מ ואמר הרמב"ם דרוסת איש שכולל ב' הטענות של בתולים וכמש"ל

סי' ע"ח ס"ג וס"ז וכמ"ש ט' ב' אמר אביי אף אנן כו' דלא דקטעין כו' וכ' עוד שדעת הרמב"ם שאפילו במתרצת עצמה ואומרת נאנסתי או קודם אירוסין או מוכת עץ אינה נאמנת וי"ח ע"ז וע"ל סימן ס"ח ס"ז בהג"ה ושם ית' בע"ה וז"ש גדולה או קטנה שבטענת פ"פ חילוק בין בוגרת דאין לה טענת פ"פ כמש"ש ס"ג ואמר דרוסת איש את כנ"ל:

מד **אבל כו' לפיכך כו'**. שם:

מה **וספק לאיסור כו'**. ל' הירושלמי שם:

מו **כל אשה כו'**. מתני' ריש סוטה אסורה לביתה כו' ואמר כו' ר"ל כל הני דמתני' שם ו' א' וכ"כ הרמב"ם להדיא ובש"ע השמיטה לפי דלא שייכין בזה"ז:

מז **או ב"ד**. רמב"ם וטור וכמש"ש במתני' כ"ד א' ואלו שב"ד מקנין כו' ועגמ' שם כ"ה א' איבעי להו עוברת על דת ורצה כו' ת"ש ואלו כו':

מח **ואם מת כו'**. שם כ"ח כ"ט אר"י כו':

מט **ואפילו הוציאה כו'**. עתוס' שם ד"ה אכלה כו' דאל"כ לקלא בתר נישואין לא חיישינן וע"ש פ"א א' מאי תצא נמי כו':

נ **פנויה כו'**. כמש"ש מאי מדברת כו' ואף זעירי מודה לרב אסי אלא דר"א פליג על זעירי ע"ש:

נא **ותהי כו'**. כר' יוחנן שם ב' וכמ"ש בקידושין ע"ד א' ע"הא' דהלכה כאב' שאול:

נב **בד"א כו'**. לשון הרמב"ם ושיטתו דהא דמתרצה בקרונות של ציפורי באומרת לכשר מדפריך אי ר"ג כו' ור"ג דוק' בברי כמש"ש א"ל לר"ג אלים ליה ברי כו' וקיל ליה בו' וה"ק בקרנות כו' עד מעלה עשו ביוחסין ולא סיים למילת' ול"ק הא דר"ג דנאמנת אף ברוב פסולין דוק' דיעבד אבל לכתחילה עד דאיכ' ב' רובא כשרים ופליג על שמואל דמתיב אף לכתחילה ברוב אחד באינה אומרת אפילו דיעבד צריך ב' רובי מדאמרינן שם אבל פירש א' מציפורי כו' ושם וליוחסין לא בעינן כו' מצא בה תינוק בו' ועוד דר"ג לא פליג על ר"י אלא בברי אבל בשמ' מחמיר טפי מר"י כמש"ש שם י"ד א' ור"י פוסל ברוב אחד במש"ש אי ר"י כו' ושם י"ג ב' לדברי הפוסל כו' ושיטת הרמב"ן ורשב"א ורא"ש והטור וש"פ דבאינה אומרת מיירי ולכך בעינן תרי רובי אף בדיעבד אבל באומרת סגי בחד רוב' אף לכתחילה כדשמואל ובדיעבד אף ברוב פסולי' וגם הרמב"ם מודה בזה כמ"ש שמואל שם וריב"ל ואבא שאול וקי"ל כוותיה כמ"ש בקידושין ע"ד ע"ה וכפירש הרמב"ם פט"ו וכמש"ל סי' ד' סכ"ז וכן תרי רובי אף באינה אומרת אף לכתחילה דהא מתני' תנש' לכתחילה קאמר ואף בזה מודה הרמב"ם כמ"ש שם נבעלת בשעת קרנות כשירה לכהונה ומ' אף לכתחילה ושם באינה אומרת איירי אף להרמב"ם מדקאמר אבל פי' כו'

כנ"ל וכמ"ש המ"מ אלא שדברי הרמב"ם סתומי' דלא ככ"מ אף שלכאור' דברי הרמב"ם מ' כדבריו אבל אינו כן שהרמב"ם סתם כדרכו שלא לכתוב אלא המוזכר בגמ' ונמצ' שאין חילוק בין הב' שיטות אלא באומר' דלהרמב"ם צריך ב' רובי לכתב ולדידהו סגי בחד רובא ושיטתם יותר נכונה מדמביא ראיה מר' ינאי ושם באינה אומרת וכן דפריך ממצא תינוק וכן כל הסוגי' ועוד דמ' דלר"ג צריך ב' רובי לכתחילה ור"ג קאמר במתני' נאמנת מ' אף לכתב וכמש"ש י"ד א' וליטעמיך כו' ועוד דפריך אף ברוב פסולים ומשני דאף ברוב כשרים לא ועיקר חסר מן הספר וגם לא משני אי כר"ג אי כר"י אבל לשיטתם משני דלא שייך כלל בדר"ג ור"י דכה"ג ל"פ ובעינן ב' רובי כצ"ל.

נג **ובדיעבד כו'**. כבר כתבתי דאף להרמב"ם צ"ל כן ולית מאן דפליג

נד **ראוהו כו'**. אפילו בדאיכ' ב' רובי לא כמ"ש בקרונות כו' דוקא בפרשת דרכים אבל בעיר לא גזירה דילמ' אזל' איהי כו' וכגי' רש"י ותוספת דלמא אזל' כו':

נה **ואם נשאת כו' הואיל כו'**. ל"ד דאפילו ברוב פסולים אלא דקמ"ל דאפילו בכה"ג דוק' שאומרת:

נו **היתה כו'**. כנ"ל וכמ"ש בירושלמי שם ר' שמואל בר רב יצחק בעי מעתה אין שתוקי כר"ג ור"א אלא כר"י חזר לאמר יש שתוקי כר"ג ור"א בשותקת ואפ"ה במדברת באומרת איני יודעת:

נז **ויש מי כו'**. כ"ב הטור וכ' ב"י דגי' בגמ' כגי' שלנו צ"ל דאזל' כו' ודבריו תמוהין דהא אף ברוב סיעה פסלינן גזירה משום עיר כו' בעיר גופ' וכ"ש למסקנ' דמעלה עשו ביוחסין אלא דהטור ס"ל דמ"ש בקרונות ל"ד ה"ה בעיר כל שיש תרי רובי ול"ק ורוב העיר אלא בדליכ' רוב סיעה בעיר אבל בתרי רוב מסתמא כשרה ולא גזרינן כולי האי דשמ' מרוב העיר ודלמ' אזל' וז"ש כיון כו' וסתמ' כו'

סימן ז

א **והיא בת כו'**. פ"א ופ"ג דכתובות ופ"ה דנדה ושארי מקימות:

ב **או קרוב כו'**. וכן קטן כו' כבר תמהו עליו הר"ן ומ"מ דהא מסוגיא דשם מ' דקטן נאמן אפילו בשאינו מסל"ת כמ"ש שם עדות כו' תינוק כו' ובשאינה מסל"ת דאל"כ אפילו בנה כו' כמש"ש וכן מ"ש אפי' קרוב ולא חילק דבכולה כשרין אפי' אינן מסל"ת ושם אמרינן דבנה ובתה דוקא במסל"ת וגם מ"ש ומעשה כו' דומה בשביל שהוא קטן לא משמע כן דאמר באדם אחד ומ' בגדול אלא בשביל שהיה בנה וז"ש ויש שכ' ושיטתם דאשה ועבד ושפחה אפילו שלו וכל הקרובים חוץ בנה ובתה כשרים אפי' באינן מסל"ת וכן

קטן וקטנה אבל בנה ובתה ועבד ושפחתה דוקא במסל"ת והיא ובעלה אינן נאמנין אפי' במסל"ת אבל הרמב"ן סמך עצמו על הירושלמי כדרכו שאמר שם ואפילו קטן רב אמי בשם ריב"ל אפי' קטן אפילו קרוב אפילו קטן וקרוב נשמיענה מן הדא חנניא קרסותיא אשתבאי הוא ובניה ואתתיה אתון לגבי ר"ח ולא קבלין אתון לגבי ריב"ל וקבלין וסובר שהוא המעשה שאמרו בגמ' מעשה בא לפני ריב"ל וקטן הוי כמ"ש בירושלמי ומשום הכי אצריכינהו מסל"ת אבל בקרוב אין חילוק כמ"ש שם דכלל לכל הקרובים בהדדי וכן הרמב"ם כללן ודברי הח"מ ובית שמואל דחוקים מאוד ואין צריך להשיב עליהן:

ג **ואפי' נשים כו'**. דפסולים משום דמתכוונה לקלקולה משא"כ כאן דלא מקלקלא מידי שם וע"ש קי"ז קי"ח:

ד **וכן שפחתה**. כר"פ דמתרצין ברייתא כוותיה:

ה **ויש מקילין כו'**. כמו בעדות אשה כמו שהקילו כאן בכל פסולי עדות ועיין בפ"א דקידושין י"ב ב' אם הקילו כו' ועיין תוספת שם ד"ה אם כו' וכ"ש דהתם איסור כרת כ"ש כאן דאיסור לאו ודמיא להא דסוטה ז' א' אבל הרא"ש כתב דל"ד לשם דשם אפילו היא עצמה נאמנת אפילו אינם מסל"ת וכאן אפילו מסל"ת לא המנינן וזה שחשיב שפחה ולא חשיב גוי:

ו **וה"ה כו'**. ור"ל דתליא בפלוגת' הנ"ל אם למדין מפדות אשה ד"מ:

ז **ומסל"מ כו'**. גדולה מזו דכל פסולי עדות אינן נאמנין להחמיר כמש"ש כ"ג ב' ואינה נאמנת על חברתה ואפילו ע"א אינו נאמן להחמיר כמ"ש שם וכמ"ש בס"ה:

ח **אפילו היה כו'**. כמ"ש בריש סוטה ומשקה לה ע"פ שנים ואף ר"א ל"פ אלא משום דרגלים לדבר שהרי קינא לה וכמש"ש שם ב' וכ"כ רש"י בכתובות שם כ"ג ב' ד"ה ה"ג:

ט **עד שיעיד כו'**. מתני' וגמ' כ"ג ב'.

י **וע"א מעיד כו'**. אף שהעד טומאה בא בתחילה כמ"ש בגמ' שם וחברתה משתרי אפומא דעד ואף שבעדות מיתה אינה כן. מ"מ י"א:

יא **וי"א שאם כו'**. גמ' שם איהי שויא לנפשה כו' אבל בב' עדים הוי כאשה דעלמא שאומרת טמאה דאינה נאמנת כמ"ש בסוף נדרים ודוקא בע"א דעדות א' מדינא אינו כלום אלא דהקילו וכ' בש"ג מ"ש בפנויה אסורה וע"ל ס"ו סי"ג.

יב **או כו'**. דנשואין הוי כאמירה שלה וע' יבמות ק"ח א' ואם שלא מיחו הוי כאילו התירוה רד"ך:

יג **ומשמרין**. גמרא שם.

יד **ואם בא כו'**. ד"ג ב' רפ"א כולה דאיכ' עדים כו' איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה אבל משום ע"א של טומאה לא.

טו **ולא עוד כו'**. עתוס' שם ד"ה והא כו' וד"ה עידי כו':

טז **וה"ה אם כו'**. ירושלמי שם קדשתי' לא' מן הפסולין לה נאמן הבעלתיה לא' מכל הפסולין לה אינו נאמן נשבית ופדיתי' בין שהיא קטנה ובין שהיא גדולה או שנבעלה לא' מן הפסולין לה לא כל הימנו לפוסלה וכ"ה בתוספתא שם פ"ד נשבית ופדיתי' או שנבעלה לא' מן הפסולין לה לא כל הימנו לאוסרה:

יז **הואיל והדבר כו'**. כמ"ש שם התם הוא דבשבויה כו' וכ"ה המסקנא:

יח **עיר כו'**. לשון הרמב"ם וכפיר' תוספות שם ד"ה כאן וכמ"ש בירושלמי שם איזהו כרכום ר' אבא בשם ר"ח בר אשי כגון זוגין ושלשלאות וכבלים ואווזין ותרנגולים ואפרטוטות מקיפין את העיר ר' ייסא בשם ר' חמא בר אשי מעשה היה וברחה משם סומא אחת היה שם פרצה אחת מצלת על הכל היה שם מחבואה צריכה ר"ז ר"ב בר זבדא ר"י בר חקול' בשם ר"י נשיאה ובלבד כרכום של אותו מלכות אבל כרכום של מלכות אחרת כלסטים הן ופי' כר' יצחק ב"א דכל הני אמוראי דגמ' דידן וירושלמי כולהו ס"ל כותים:

יט **כל הנשים**. דל"ד בהנות וכמ"ש ביבמות ל"ה א' כהנות אין ישראלית לא:

כ **אלא מי כו'**. כנ"ל ע"א:

כא **כיצד מצלת כו'**. ס"ל דצריכה שיאמרה טהורה אני כמ"ש שם לא נחבאתי ולא נטמאתי דהל"ל סתמא לא נחבתי מאי וער"ן:

כב **ואם שבו כו'**. כמש"ש נ"א ב' שבויי מלכות כו' גנובי לסטים כו' ולכהן שניהן אסורות וכ"כ הרמב"ם שם:

כג **וי"ח כו'**. כתי' דרב מרי דבע"ז שם לא הביאו אלא תי' דרב מרי וכ"ד הרי"ף שכ' ב' המשניות סתמא אבל הרמב"ם מפ' כפרש"י ד"ה ר' יצחק כו' דאית ליה נמי שינוי דרב מרי אלא בעי לפלוגי כאן וכ"כ תוספת ד"ה הנ"ל ויש ליישב כו' וכ"מ כו' וכ"כ הרמב"ם בפ' י"ב מהמ"א וש"ע י"ד סי' קכ"ט סי"ב וכן משמע בירושלמי הנ"ל דמחלק כר' יצחק בלא רומיא דמתני' אהדדי ר"ן אבל הרמב"ן לא רצה בזה משום דלישנא כאן וכאן קשיא ליה:

כד **אפילו לכהונה**. ממ"ש ל"ש אלא שיד כו' ואי לישראל הא שבויה מותרת לישראל כמ"ש פ"ד שם אם תשתבאי אפריקינך כו' ואמרי' שם אף אנן נמי תנינא העיד כו' ושם

לכהונה מדקאמר וריחקום בני משפחתה ובישראל לא שייך איסור במשפחה ואמרינן בע"ז ך"ג א' ומנא תימרא כו' ואי לכהן אסורה מה ראיה מייתי תוספת שם ושם ורא"ש:

כה **ודוקא כו'**. כמ"ש בע"ז שם והכא ה"ט וכמ"ש תוספת שם ד"ה תדע תימא כו' וי"ל כו' ושם ד"ה ותו ועי"ל כו' וז"ש אם תפסו כו' כמש"ל בהג"ה וכ"ז בנחשבה כו' ואע"ג דלתי' הראשון מותר תפסו כל הפוסקי' תי' אחרון ועבמ"מ והג"מ ומהרי"ק וכ"מ בגמרא ותו לא מידי מ' דדבר ברור הוא:

כו **אסורה לכהונה**. רמב"ם ומ"מ בשם הגאונים כמו ברישא דאיירי לכהונה כנ"ל וכי כל הני מתני' דכולה פירקין דכולהו לכהונה וכמו שבויה וכרכום דאינה אסורה לבעלה ישראל ועריטב"א:

כז **וי"א כו'**. דאל"כ הל"ל לכהונה ונקט רישא לבעלה משום סיפא תוספת שם וע"י נפשות ובע"ז ד"ה ע"י ממון והא דנקיט מותרת כו' ועוד דאי לכהונה אפילו בלא נפשות אסורה כנ"ל בהג"ה ודוק' כו' וכמ"ש תוספות שם ד"ה תידע וסיפא דקתני אלא כו' ועוד דאמרינן והוא שנגמר דינו כו' ואי לכהונה אפילו בלא נגמר מי גרע משבויה ומיד א"ה תקיפה דאסור אפילו ע"י ממון ומנחבשה שלא ע"י ממון כנ"ל:

כח **ודוקא כו'**. כחזקי' שם דרביה דר"י הוא ריטב"א ורא"ש ור"ן וכפי' רש"י ד"ה הני נשי כו' דיושבת מחמת בעליהן אעפ"י שלא נגמר דינן של הנשים וא"כ בחבושות מחמת עצמן מודה חזקיה אבל הרמב"ם סתם ע"י נפשות כו' שפירש שהנשים יושבות מחמת עצמן מחמת שהן יודעות במעשה בעליהן ופי' כר' יוחנן וז"ש ודוקא כו' ובהא מודינא לך אף לפי הפוסקים כחזקיה לפירש רש"י אבל כו' וכ"ז לבעלה ישראל אבל לכהונה בכ"ע אסורה כנ"ל דלא גרע משלא מחמת ממון וז"ש וי"א כו' ודוקא כו':

כט **וי"א כו'**. שמפרשים כפי' הרמב"ם שיושבת מחמת עצמן ופי' כחזקיה דוקא שנגמר הלא"ה מותרות שסוברות לחזור וז"ש לבעליהן ישראל דלכהונה ל"פ כנ"ל:

ל **ובשעת כו'**. דאינו מועיל להם הריצוי ומותרות אפילו לס' האחרונה כמ"ש למטה ועב"ש:

לא **ואם נחבשה וכו'**. ממ"ש שם כ"ז ב' מעשה בא לפני כו' יצאתי כו' וכ"ש בכה"ג ואמרינן בפ"א ופ"ב דעירובין חצר שהרבים כו' ר"ה לטומא' דילפינן מסוטה:

לב **ישראל שהמיר כו'**. כמ"ש בסנהדרין פ"ב א' ואידך נשייהו כו' ואפילו רבין ל"פ אלא משום גזירת חשמונאי וכת"ק דפ"ח דחולין ות"ק אשתו כו' וכיון שהמיר יושבין בשלום עמהן ועדיף מנחבשה ע"י ממון וז"ש ואפילו בעלה כהן וכמ"ש בכתובות ט' א' אין האשה נאסרת כו' ומ' דקאי אב' התי' אף אתי' ראשון דאמר ל"צ באשת כהן מדליק

הניחא כו' דאין חילוק בין ישראל לכהן אלא לענין בעילת אונס כמ"ש ביבמות נ"ו ב' הכל היה בכלל כו':

לג **ואם אשתו כו'**. דמומר לע"ז הוא מומר נכל התורה כולה כמ"ש בפ"ק דחולין וחשודה על הזנות וכ"ש בהמירה דפקר' בכל התורה כולה וכמ"ש בחולין שם ות"ק כו' דוקא בכה"ג ובסנהדרין שם:

לד **ויש מקילין כו'**. כן מ' במהרי"ק שם לכאורה והטעם כמ"ש בכתובות שם דאין האשה נאסרת כו' אבל ליתא כיון דידוע שזמנה הוי כאלו יש עדים כמ"ש ולטעמיך כו' וכנ"ל דבניו ממזרים וכמו ע"י נפשות דאסורה לישראל ועח"מ וב"ש:

לה **ובשעת כו'**. דקודם שהמירו אין מועיל להם הריצוי ולאח"כ יושבת בשלום ואע"ג דהמירו מחמת יראה ל"ל בה וכמ"ש בהני נשי דגנבי גנבי כו' מחמת יראה כו' וכ"ש כאן ושם שבקינהו כו' וז"ש וחזרו בהן נאחר כו' והוי כע"י ממונ' כיון שאין מסורות בידם כמ"ש תוספת שם ודוקא שהמירו תיכף דאל"כ אסורה לכהן דהא אין מתיר אלא משום דלא מהני הריצוי ועב"ש.

לו **ואם אשה כו'**. כמ"ש בסנהדרין ס"א ב' וכרב אשי דוקא בישראל מומר וקי"ל כרב אשי בכל מקום ואף לאמוראי דפליגי שם דוקא לענין קטלא אבל להיות חשוד בכל התורה לא דגדולה מזו כ' תוספת בחולין י"ד א' ד"ה השוחט תימא כו' ומיהו כו' ועי"ל כו' ואף להחולקים על תוספת בכה"ג מודה וכמ"ש בע"ז ל"ב ל"ג ישראל ההולך לתרפות כו' כי תניא כו' וכרא"ש:

לז **בד"א כו' אבל כו'**. ר"ל לכהונה כנ"ל מהא דאמרינן אף אנן כו' ולא הוצרך לפרש לשיטתו דאף ע"י נפשות דוקא לכהונה:

לח **וכ"ז כו'**. כמ"ש תוספת בע"ז שם ד"ה תדע כו' ועי"ל כו' והרא"ש בשם רבי אלחנן כו' וכנ"ל וכמ"ש אין האשה נאסרת כו' ואפי' בידי עכו"ם וכמ"ש בירושלמי עבר וייחד א"ר ירמיה נשמיענ' מן הדא האשה שנחבשה בידי גוים א"ר יוסי אשה שדרכה לצווח הגע עצמך שהיתה חרשת דרכה לרמוז ואף שגמ' שם לא ס"ל כן משום דחבושה בידם אינה מצווחת משא"כ בכה"ג:

לט **אין אוסרין כו'**. **ואפילו כו'**. כמ"ש בקידושין פ"א ב' מלקין כו' ואין אוסרין כו' ואפי' כו' כל כו'. כמ"ש בגיטין פ"ח פ"ט ושם פ"א א' והא"ר אשי כו' מאי תצא כו' וז"ש על בעלה:

מ **מיהו כו'**. כמו אחר קינוי וסתירה דנאסרה משום רגלים לדבר כמ"ש בסוטה ב' ב' (ליקוט) מיהו אם נתייחדה לשם כו' ממ"ש בכתובות י"ג ב' א"ל מדברת היינו שבויה

א"ל שאני שבויה כו' ש"מ אם נסתרה עם עכו"ם דינה כשבויה וכן משמע בנדרי' בעובדא דניאוף וכמ"ש תוספת בכתובות שם ד"ה מעלה כו' וא"ת והא כו' וי"ל כו' אבל הרא"ש בפ"ב דיבמות גבי הנטען על א"א כו' אפילו אדעתא דניאוף אסתתיר אין נאסרת כי הני עובדי דנדרים שם ולא הוצרך שם להני טעמא אלא משום דמיירי באומרת טמאה אני לך דאמתני' דשם קאי אבל בלא"ה אפי' בלא הני טעמא שריא ומהא דכתובות מדברת לפיר' תוספת שם ד"ה כשבחנו ופירש ר"י כו' אין ראיה דמודה שנבעלת וכנ"ל וכ"פ לקמן בסימן קע"ח ס"ו אפילו נסתרו כו' ועב"ש (עד כאן):

מא **אי זו כו'**. קידושין ע"ז א' ת"ר איזו היא כו':

מב **כגון כהן כו'**. וכ"ג כו' יבמות ס"א דכתיב אלמנה כו' וכתיב כו' וקדושין שם ב' זונה למה נאמרה כו' וערש"י שם ע"ח א' ד"ה כ"ג באלמנה כו' ובת"כ פרשת אמור מפרש הדבר יותר ויאמר אלמנה כולי ת"ל אלמנה לא יחלל גרושה לא יחלל כו' זונה מת"ל שיכול אין לי אלא כ"ג שעושה זרעו מכל פסולות ממנו חולין כהן הדיוט מנין ת"ל זונה זונה לגז"ש מה זונה האמורה בכ"ג עושה זרעו מכל פסולות ממנו חולין אף זונה האמורה בכהן הדיוט עושה זרעו מכל פסולות ממנו חולין:

מג **או שנשא כו'**. כראב"י ביבמות שם דאיפסיק שם כוותיה. ודוקא שבא אבל קידש בלבד לא כן משמע ברמב"ם שם ובקידושין ע"ח א' כרבא ובבעל לחוד סגי כמש"ש ועיין רש"י שם דברי המתחיל קידש וד"ה ומודה רבא כו' ובבעילה דוקא שנשא ג"כ כמ"ש ברמב"ם שם וטעמו כתב המ"מ ממ"ש ביבמות שם לא ישא ואם נשא כו' חלל ול"נ דאם איתא דבעל לבד ע"כ משום לא יחלל כמ"ש שם א"כ ה"ל חלל וכן הקשו תוספת ביבמות ס' א' ד"ה חלל כו' ואע"ג דלהרמב"ם דהבא על פנויה בל"ת אין זה מאיסורי כהונה וגם זונה לא נעשית אע"ג דאיסורא שוה בכל דלא קי"ל כר"א כמש"ל סימן ל' ס"ח.

מד **הרי אלו כו'**. קידושין שם נולדה אין כו' והרי כו' ושם ת"ר לא יחלל כו':

מה **לעולם**. ר"ל של"ד הולידה באותה ביאה כמש"ו:

מו **בין זה כו'**. שע"ז נאמר חללה כו' ולא יחלל כו'.

מז **מהשערה כו' ובין כו'**. עמש"ל סי' ו' ס"ט:

מח **והוא כו'**. ע"ש:

מט **אבל כו' אבל כו'**. יבמות נ"ו ב' נתארמלו כו':

נ **אע"פ כו'**. ממ"ש מן הנשואין סתמא. מ"מ וכשנבעלה צריכה למימרא כ"מ. ול"נ שפי' כרב שם נ"ז ב' וכפירש התוספת שם סד"ה ורב ונראה לר"י כפירש ר"ת כו'. ליקוט. אע"פ שלא נבעלה כ' מ"מ דמתני' קתני מן הנשואין סתם מ' אע"פ שלא נבעלה וכ"מ

כתב דמשנה יתירה היא וע"כ קמ"ל כה"ג ולא דחו כאן דבהדיא אמרינן בירושלמי שם סוף הלכה ג' א"ר יוסי ברבי בון לא סוף דבר מן הנשואין נבעלו בין מן האירוסין ובין מן הנשואין פסולות לא נבעלו בין מן האירוסין בין מן הנשואין כשרות וכן בתוספתא פ' עשירי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שנכנסה לחופה לשם נשואין ולא הספיק לבועלה עד שמת כשירה לכהונה וכשירה לאכול בתרומה בא עליה פסלה מן הכהונה ופסלה מלאכול בתרומה אלא דהרמב"ם ס"ל דכ"ז אתיא כשמואל והוא פ' כרב וכפירש תוספת שם. ע"כ:

נא **שכל נשואה כו'**. מתני' בכתובות. י"א בתולה אלמנה כו' וערש"י שם ד"ה מן וד"ה כתובתה וגמ' שם ת"ר כנסה כו' ע"ש:

נב **הכהן עצמו כו'**. קידושין ע"ז א' ומתני' סוטה ספ"ג:

נג **כהן שבא כו'**. אזיל לשיטתו שס"ל דפ' שם והלכתא נכרי כו' אפילו לכהונה אבל בירושלמי לא משמע כן שאמרו שם פ"ד הלכה ט"ו ואע"ג דר' יהושע אמר הבא על אחות חלוצתו הולד כשר מודה שאם היתה הולד נקבה שהיא פסולה מן הכהונה כו' אע"ג דאמר רב גוי ועבד שבאו על בת ישראל הולד כשר מודה שאם היתה נקבה שהיא פסולה מן הכהונה וזה שלא כפירוש הרמב"ן דרב מודה בה להתירא ר"ל אף לכהונה וכמ"ש לעיל ור"ל אחות חלוצתו שהיא בכרת וכר"ל בפ"א דיבמות בגמ' כהן כו' חלל עמ"ש למעלה דחלל אינו נעשה הזכר אבל נקבה פסולה לכהונה כמ"ש בגמ' מק"ו מאלמנה וכמ"ש רש"י ט"ו ב' ד"ה היא כו' וכן בכל ח"ל חוץ ממחזיר גרושתו ויבמה לשוק שהן עצמן אבל להרמב"ן שפ' שאף אלו נפסלין הן עצמם א"כ אף בהן פסולין בנותיהן אבל כבר כתב שאין הפוסקים מודים לו באלו השתים כמ"ש. ע"כ:

נד **ואם חזר ובא כו'**. ר"ל כהן אחר שאינו ערוה עליו או הוא כגון באחות אשתו וכן ביבמה דקי"ל אין הולד ממזר כמ"ש ביבמות צ"ב א'. אבל דבריו צ"ע כיון דעשאה זונה הולד פגום לכהונה אפילו היה ישראל כמש"ש מ"ד ב' הכל מודים כו' דאע"ג דאמר ר' יהושע כו' ה"נ כיון כו' וכן שם ט"ו ב' מאי מתיירא כו' וערש"י שם ד"ה היא עצמה ולעיל גבי ח"כ כו' וה"ה בח"ל לפ"ד ש"פ דנעשה זונה וכן ביבמה לשוק אלא דעיקר דינא דיבמה לשוק נעשה זונה ג"כ צ"ע דשם מ' דאינה נעשה זונה ולכך הולד כשר וכמ"ש רש"י בד"ה הנ"ל וא"ל דס"ל דלא קי"ל כהאי סוגיא אלא גם מחזיר גרושתו מתחללת ואפ"ה הולד כשר ממ"ש בקידושין שם ובפרק בתרא דנדה ושאר מקומות דהיא תועבה ואין בנה תועבה ואם אי' קרא ל"ל הא איפרך ק"ו וממנה ילפינן לכל זונה דולד כשר אבל א"א לומר כן דהא אמרינן ביבמות שם מ"ד ב' והיא כשרה כו' ושם ס"ט א' ואימא

נבעלת כו' והייתי י"ל דל"ג שם ט"ו ב' למנ"מ למיפשט אלא ולד מחזיר גרושתו מהו ר"ל את"ל דבני צרות פסול ולד מ"ג מהו מי קאמרינן אבל ביבמה לשוק נתחללה ג"כ ופשיט ליה דאפילו בני צרות כשר דלא ילפינן ק"ו כלל אבל א"א לומר כן דהא אמרינן שם מאי מתיירא כו' וכן שם מ"ד ב' מאן הכל מודים ר"י כו' וגמ' דקידושין שם הלכך כהן כו' דוקא לעצמם אבל לזרעה לא וע"ל סי' ו' ס"ח והעיקר לדינא כדעת כל הפוסקים דאינה נעשית זונה אלא מהנך דלא תפסי קידושין שכן מוכיחות כל הסוגיות כמ"ש שם ועוד סוגיות אחרות וכן יבמה לשוק כמש"ש ט"ו ב' ולכן אין נעשית חללה לעולם אף בביאה שניה ולכן אמר שם בקידושין כהן שבא על אחותו וכן בכמה מקומות דוקא בח"כ ובח"כ אפילו הולד הראשון פגום לכהונה אפילו מישראל וכ"פ בסט"ז בעכו"ם ועבד והוא מק"ו הנ"ל כמ"ש שם מ"ה א' דכולהו אמוראי כו' מק"ו כו' מיהו דברי הרמב"ם נכונים שהוא אזיל לשיטתו שפ' בפרק ט"ו דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומ' מדבריו דכשר לגמרי וכן הרי"ף נסתפק בזה משום דבתר כל שקלא וטריא מסיים והלכתא נכרי כו' ולא מסיים והולד פגום וכן הרמב"ם ז"ל נסתפק וכתב מדא"ל רב יהודה זיל איטמר כו' וכן רבא א"ל או גלי כו' ואם איתא היכא יהבי עצה דנפיק חורבא דאתי כהן למנסב ברתיה וכן דקאמר לרב הב לי ברתך כו' וסוגיא דגמרא הכי הוא אלא אמר רב יוסף רבי היא כו' ריב"ל אמר הולד מקולקל כו' הכל מדברי רב יוסף הוא ר"ל דלרבי הולד ממזר ולדברי ריב"ל הולד פגום מיהא א"ל אביי מאי חזית כו' מורי בה להיתרא ר"ל אף לכהונה ואף רב כו' ואף רב יהודה כו' דכולהו מורו להתירא אף לכהונה וכן כל הסוגיא וכיון דקאמר והלכתא כו' כשר סתם י"ל דאף לכהונה קאמר וכ"מ בבכורות מ"ז א' דאיכא למ"ד אין מזהמין כו' וערש"י שם ועכ"ז פ' הרמב"ם להכשיר אף לכהונה ומ"ש הרמב"ם שם פי"ג הלכה ה' היה נשוא כו' כבר הקשה המ"מ שם ותי' דנ"מ בגר וגיורת שהיו מוחזקין בישראלים וכ"כ הראב"ד דע"כ צ"ל כן דאף אם תאמר הולד פגום לכהונה אין נ"מ בזה דהא לר' יהודה אף בגר גמור בתו פסולה לכהונה כמ"ש במתני' דקידושין ע"ז א' אלא דהרמב"ם כ' היה נשוי לישראלית ועוד שכתב נתגיירתי וכן הקשה הרמב"ן דהא בגמ' ל"ק אלא נתגיירתי ואין הוא נאמן על אשתו לומר נכרית לפסול את הבן כמ"ש ואין נאמן על בנו גדול משום בן הבן וה"ה בשביל האם אבל א"צ לכ"ז דנ"מ אף שהיא גיורת גמורה מוחזקת בישראל וגמור דאז בתו כשרה לכהונה ופוסל בתו לכהונה לראב"י וכ"ש לר' יהודה וז"ש שמוחזק בישראל מעליא הא דקאמר נתגיירתי בינו לבין עצמו בשביל לפסול עצמו אבל בשביל בניו אפילו נתגייר בב"ד וכן נ"מ לענין כל משימות שאתה משים ולדון ד"מ דבעינן צד א' מישראל וכן נשוי לישראלית נ"מ לדון ד"נ ולחליצה

הדרינן לשמעתא דלהרמב"ם הולד כשר אף לכהונה וא"כ אף במקום דלא תפסו קידושין ונעשית זונה הולד כשר ולית לן הק"ו וכל הסוגיות דפסלי לולד ס"ל דנכרי ועבד הבא על ב"י הולד פגום לכהונה כריב"ל ואנן לא קי"ל כן וכן מ"ש דיבמה לשוק נפסלת לכהונה פ' כר"י ב"נ דע"כ ה"ל דנעשית זונה מדפסיל לולד אבל בזה לא ס"ל כוותיה דהולד פגום כנ"ל דאף בח"כ כשר וכן מחזיר גרושתו מ' מדברי הרמב"ם דנפסלת דהא כלל כל ח"ל השוה בכל וכן בה' תרומות דס"ל דריב"ל לא ס"ל הא דאמרינן שם ס"ט א' לאיש זר כו' וכ"כ הרמב"ן שם ע"ש אבל לדינא עיקר כמ"ש הרא"ש דולד פסול לכהונה וכמש"ל סי' ד' ס"ה וסי"ט ובסי' זה סי"ז ומ"ש מדסתם והלכתא כו' כבר דחאה הרא"ש שם ופירש הרמב"ן דחוק בסוגיא וליכא מאן דמכשיר וסוגיא דבכורות ע' תוס' שם ד"ה ולא תימא כו' וחזינן דלרבינא אכשר בסוגייא כאן ואמרינן שם כ"ג א' וספ"ג דקידושין ס"ס ב' נהי דממזר לא הוי כו' ובתר דאיפסיק הל' שם אמרי' שם ההוא דהוי קרי ליה בר ארמאה כו' ועתו' דסוטה מ"א ב' ד"ה אותו היום כו' ודבר תמיה כו' ופר"י כו' והרמב"ן סתר דבריהם ואמר אבשלום ורחבעם יוכיחו אלא משום דתניא בתוס' ספ"ד דסנהדרין אין מעמידין מלך אא"כ נשוי לכהונה ר"ל שאם היה בת היה כשר לכהונה אלמא דהולד פסול לכהונה ועתוס' דיבמות מ"ס ב' ד"ה כיון כו' ואע"ג דתניא בתוס' כו' אבל ברמב"ן כתב דאיסורא דאורייתא הוא מקרב אחיך מובחר שבאחיך והשתא ל"ל לכל הדוחקים בברייתא הנ"ל מ"ז א' דנ"מ לכהונה ולר"י נ"מ לענין ממזר כמ"ש תוספת סד"ה נאמן וי"ל דקסבר כו' והא דאיקבע הלכתא שם והלכתא כוותיה כו' נ"מ לדידן לכהונה וכ"כ הרמב"ן וגם מ"ש דיבמה לשוק נפסלת כר"י ב"נ כל הסוגיות אין מוכיחות כן וכן דח"ל נעשית זונה כל הפוסקים חולקים עליו וכ"ש לפי מאי דקי"ל דהולד פגום נ"מ שנעשית זונה וכל הסוגיות מוכיחות דאין הולד פגום מח"ל:

נה **הוא או כו'**. כ"כ רש"י וכנ"ל בסי"ב:

נו **אבל הבא כו'**. מתני' דיבמות ס"א א' אין זו כו' ולשיטת הרמב"ם שאף פחות מבת ג' שנים כמש"ל ס"י ס"ח אבל לדעת הפוסקים דפחות מבת ג"ש אף דפסולה אינה זונה ומ"ש המ"מ דאף לדבריהם כיון שפסולה לכהונה אפשר שהולד חלל ליתא דא"כ חלל יהא הולד פגום לכהונה אף מישראל מק"ו דאלמנה כגון שהיא נפסלת לכהונה אלא דוקא בזונה ולכן דוקא ח"כ שהיא זונה. ליקוט. אבל הבא על הגיורת כו'. כמ"ש במתני' פ"ו דיבמות שהיא זונה האמורה בתורה. ע"כ:

נו) **כהן כו'**. עמש"ל דנקבה פסולה לכהונה ולא זכר וכ"מ אח"כ ברשב"א וחלק על הרמב"ן שכ' על מ"ש רש"י בתה ל"ד דה"ה בנה דהוא חלל אבל הוא כתב דאינו נראה כן

מדברי רש"י וכן הפורש בירושלמי דגרסינן שם אע"פ דר' יהושע אמר הבא על אחותו הולד כשר מודה שאם היתה נקיבה פסולה מן הכהונה אע"ג דרב אמר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר מודה שאם היתה נקבה פסולה מן הכהונה אבל כ"ז אינו מוכרח כמ"ש רש"י משום דלא הוזהרו כשירות לפסולין נקט נקבה ואי משום שפוסל הזכר את הכהנת לכהונה אף הישראלית פוסל ואפשר שז"ש פגום כו' שפוסל את הנשים מהכהונה והשתא שפיר קאמר בנה פגום כדברי הרמב"ן אבל מפ"ד דקידושין ראיה מוכרחת היא דאמר אין חללה כו' וכנ"ל ובזה ניחא מה שהקשו מ"ש שם זיל איטמר כו' הא נפיק מיני חורבא לכהונה אבל למ"ש דבזכר אין פסול ניחא וכ"כ הרשב"א אבל הרמב"ן ראייתו ממ"ש שם ד"ג נהי דכשר כו' ישראל פסול כו' אלמא משמע אפילו בזכר וכן בבכורות מ"ז לויה שילדה כו' לוי פסול כו' והא דאין חללה ראיתי שכתב שם ס"א על גמרא אין חלל מנדה כו' דאף שארי ח"כ נפסלין לכהונה שאמרו אין חללה כו' היינו שם חללה דאין נקרא אלא שם פסול עיין שם אבל המעיין שם בסוגיא דקידושין אינו פוסל ח"כ דוקא כנ"ל. ע"כ:

נז **הולד כשר** ר"ל שאינו ממזר כמש"ש מ"ט ע"ב:

נח **ואינו חלל.** שם ס"א דקי"ל כראב"י דאיפסיק הלכתא שם כוותי':

נט **וכן בן בנו כו'.** גמ' שם מאי לעולם כו' וערש"י שם במתני' ד"ה לעולם וז"ש ואם ילדה כו' ר"ל אשתו כמש"ש חלל שנשא כשרה כו' וכן אשת בני בניו כמש"ש בת בנו תשתרי מי כו':

ס **אבל כו'.** רש"י הנ"ל וגמ' שם בת בתו תתסר כו':

סא **שישראל כו'.** ממתני' שם:

סב **כהן שנשא כו'.** יבמות ק"ב בשלמא לשני כו':

סג **שהרי כו'.** קידושין ע"ז א':

סד **כהן שבא כו'.** כמו בספק ערוה לענין ממזר ועפ"ק דכתובות י"ד ע"ב ושם מ"ש הנך דאורייתא כו' וערש"י שם ובקידושין ס"ו א' ה"ד אלימא כו' ושם אפילו ודאי אשתבאי אינו ודאי שנבעלה ואפי' בספק שבויה נפסל לכהונה ואלמנת עיסה בספק א' פסולה לד"ה כמ"ש בכתובות שם וכן בת עיסה פסולה לכהונה כמ"ש תוספת בכתובות שם בשם תוספתא:

סה **או ספק חלוצה.** צ"ע דהא אמרינן ביבמות כ"ד א' דספק חלוצה ל"ג רבנן וכן הולד כדיעבד דמי כמ"ש בכתובות שם וערש"י שם ד"ה והא כו' ולכן השמיט הרמב"ם וש"ע וכן בכתובות שם מ"ש הנך דאורייתא כו' מ' דבדרבנן ודאי כשרה האלמנה והבת:

סו **ונותנין עליו כו'**. מתני' יבמות צ"ט וה"ה בספק חלל וכמו בספק ממזר כמ"ש בכתובות שם מ"ש הנך כו' וערש"י ביבמות ל"ז א' ד"ה אמר אביי כו':

סז **מכין כו'**. מפ"ד דקידושין ע"ג א' ד"ה כו' וה"ה לחלל:

סח **וה"ה בחלל כו'**. כמו בממזר יבמות פ"ט ב':

סט **אבל כו' ה"ה כזר**. כמ"ש בקידושין ע"ז ב' זרעו חולין:

ע **ומטמא למתים**. ספי"א דיבמות ופ"א דסנהדרין ובת"כ ר"פ אמור בני אהרן יכול חללים ת"ל הכהנים יצאו חללים וז"ש שנאמר אמור כו' ואכולה פרשה קאי אף לענין איסורי כהונה וכמ"ש בסכ"ב ועפ"ח דבכורות מ"ז ב':

עא **אפילו בת כו'**. שם ואפילו עד עשרה כו':

עב **וה"ה כו'**. מתני' שם:

עג **הכהנת כו' שלא כו'**. שם ע"ג א' אחד כו' מסייע כו':

עד **שנ' כו'**. סוטה ד"ג ב' ואכולה פרשה קאי:

סימן ח

א **והולד כו'**. שם ס"ז א' ותו לא והרי חלל כו' והרי כו' וכן בלוים כמש"ש היכא ניתני כו' אבל משום לוים מתני שפיר:

ב **לוים כו'**. חלק זה משום סיפא:

ג **והגר כו'**. כנ"ל בסי' שקדם דקי"ל כראב"י דצד א' כשר ישראלי הוא וכן אם נשא לויה או חללה דהולד הולך אחר הזכר וישראל הוא אחר הגר כמו בגר שנשא גיורת לר' יוסי ולהכי לא אוקים בבכורות מ"ז א' דאיעבר מגר וכן בחללה כמ"ש בקידושין ע"ז א' מה להלן זכרים כו':

ד **וישראלי כו'**. ממתני' הנ"ל כמ"ש ריש קידושין כו':

ה **שאם אחד מהם כו'**. לא קאי אאם נשאת באיסור דבזכר לא משכחת אלא אסיפא:

סימן ט

א **אשה כו'**. איפסק ה' שם כרבי וכן סתם מתני' שם ובפ"ד דכתובות:

ב **ואם נשאת כו'**. כמ"ש בפ"ק דסוטה ולא יסף כו' כיון שידע' כו' אבל דעת הרא"ש בפ"ד דכתובות דתנא דחמירא סכנתא מאיסורא וכשם שכופין באיסורא כמ"ש בס"פ המדיר כו' וראי' ממ"ש שם במוכ' שחין דלא שבקינן ליה כו' מפני שממיקתו וביבמות פ"ד במעוברת ומינקת שאף לדברי חכמים יוציא בגט אפילו בכהן ואמרינן שם משום דחסא או משום דמעכרא חלבה וכפינן ואם נשאת כו' ואפילו כו'. הראשוני' בשם ריטב"א פ'

דכופין להוציא דב"ד מוזהרין על זה דחמירא סכנתא מאיסורא אבל הרמב"ם למד ממ"ש בתוס' כו'. דא"ל בת ר"ח קטלית לך תלת ואתית כו' שם ואם איתא היאך יכול' והא אין מניחין כו' ועיין תשו' ריב"ש בארוכ' ליקוט:

ג **ואפילו כו'**. דקידש כמו כנס כמ"ש בירושלמי פ"ב ה"י קידש כמו שכנס א"ל שלא יכנוס וכנס מוציאין מידו כ"ה בספרי' שלנו וכ"ה נוסח הרשב"א והרמב"ן גורס שם קידש א"א לו שיכנוס אלא שלא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו:

ד **ואם הכיר כו'**. גמרא שם ס"ה א' ת"ר ניסת כו' תצא בלא כתובה וע"כ איירי מיד דאי בשהה עשר שנים הא דאמר שם מהו דתתבעי' לשלישי כו' אדעתא דהכי כו' הא ע"כ צריך לגרש כמ"ש במתני' שמא לא זכה להיבנות ממנ' וג"כ א"א לומר משום קנס דא"כ היאך קאמר דתתבעי' לשלישי אלא משום מקח טעות שלא הכיר בה וז"ש אנא אדעתי' כו' ושפיר נמי קאמר דתתבעי' לשלישי וכ"ה פ"ח ועד כמה מותרת להינשא עד שלשה יתר מכאן לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתוב' מפני שנישואי' נשואי טעות ועתוס' שם ד"ה תצא:

ה **אבל כו'**. מדקאמר שם לשלישי כו' תצא כו' ועוד שם איבעיא להו נשאת לשלישי כו' ובלא הכיר מיירי כנ"ל:

ו **וי"א כו'**. כמ"ד מעיין גורם ולעיל כ' כמ"ד מזל גורם כי כן עיקר אלא מפני שרוצ' לסיים ולכן כו':

ז **או מת כו'**. זה אפילו למ"ד מזל גורם כמ"ש בב"מ ק"ה ב' וק"ו א':

ח **י"א כו'**. אבל כו' ערש"י ותוספת ספ"ג וראי' לפירוש תוספת ולמ"ד מעין גורם ע"כ דוקא מיתה ובגמ' ל"ק א"ב אלא אירכ' כו':

ט **איש כו'**. שפירש מזל גורם אין ר"ל שימות במזלה שזה אין תולין במזלה שימות אחר אלא מזל המזננות שבא לה ע"י איש כמ"ש ספ"ג דנדה נקבה נקבי' כו' משא"כ בזכר זה כר כו':

סימן י

א **המגרש כו'**. עבה"ג וכ"כ הגמ' ותוספת ק"ח ב' ד"ה אלמא כו' ורי"ף ורא"ש בפ"א דיבמות כ' דהויה ואישות כתיב ופירש בהג' ע' בפי"א מדלא מוקים אף לרבנן אלא בסוט' שזינת' תחת בעלה ע"ש. ליקוט המגרש כו' כתב הרי"ף משום דהויה ואישות כתיב בה ולכאורה תמוה דהא אליבא דר"י בן כיפר אתמר שם אבל מצאתי בהג' מ' שם והא דמסיק אפילו זנאי לא דהויה ואישות כתיב בה זו היא מדברי ר"י אבל ר"ת פירש בשם

הגאון דה"ג הבא על הגרושה אפילו זנאי אינה אסורה לבעלה שגירשה הויה ואישות כתיב בה ע"כ ולפ"ז אתיא אפילו לרבנן וכן אמרינן בספ"ג דסוטה הכל מודים שאינו כו' זה הכלל כו' וההוא דפרק קמא דמגילה מתחלה באונס כו' ע"ש ט"ו א' ד"ה בשם כו' ועיין תוספת ביבמות ק"ח ב' ד"ה אלמא כו' ע"כ:

ב **וכן אם כו'**. שם ק"ח מתני' נתן לה גט כו' מותרת כו' אף על פי שהיתה מיוחדת לו:

ג **וגירשה או כו'**. מתני' ומפורש בתור':

ד **ואפי' לא כו'**. גיטין פ"ט ב' אבל מגרש שני כו':

ה **חרש כו'**. ירושלמי פ"ד דיבמות הלכה א' ור"א שאל לר' יוחנן אשתו של חרש ושל שוטה אפילו אשם תלוי אין בה מכיון דאת אמר אפילו אשם תלוי אין בה בא אחר וקידש' נתפסו בה קידושין גירשה מותרת להנשא לראשון הדא היא דתני ר"ח אשתו של חרש שגירשה חרש והלכה ונשאת לחרש או לפיקח קורא אני עליה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אשתו של פיקח שגירשה והלכה ונשאת לחרש או לפיקח קורא אני עליה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה והרמב"ם גורס אחת או לפיקח איני קורא עליה כו' והביא המ"מ ראיה לגירסתם ממ"ש שם אשתו של חרש שהלך לו בעלה למד"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש או לפיקח ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה אשתו של פיקח שהלך בעלה למד"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש ואח"כ בא הפיקח הוין סברין מימר יוציא החרש ויקיים הפיקח ואמר עוד הוא באילן קנסייא וס"ד מפני הגירושין מותרת לחזור לראשון וא"כ ליכא למגזר שמא יאמרו גירש זה כו' כמ"ש ברפ"י דיבמות ועברא"ש שם ועברמב"ם פ"ד מהלכות אישות הלכ' ט' ונתעלם שם מהמפ' הירושלמי הנ"ל:

ו **ברמיז' כו'**. כמ"ש ברפי"ד דיבמות:

ז **וי"א דוקא כו'**. שם ב' מאן חכמים כו' וכמ"ש הרא"ש שם:

ח **וי"א שאם כו'**. כ"ד הרמב"ן והרשב"א כמ"ש המ"מ בשמם וכ"ד הרי"ף שכ' המתני' כפשטן וכ' על מתני' דש"ר ונדר בדאמר לה ומתני' דאיילונית ג' כלשון' ומ' הלכה כחכמי' משום דלא אמר לה ולכאורה תמוה דהא בגמרא מוקי דוקא בדכפליה ועב"י שדחק עצמו דגמרא מוקי לפום ס"ד דשמואל ואביי דתרתי מתני' בדאמר אבל האמת די"ל בדלא כפלי' ושם בדאמר וכאן בדלא אמר ודבריו תמוהין לאוקים מתני' דלא כמ"ש בגמרא ולא אהני לן מידי דאי הלכה כר"מ אף בלא אוקימתא דגמ' דוקא בדכפלי' ואי אין הלכה כר"מ אף לאוקימתא דגמ' א"צ לכפילה דמתני' ר"מ ולא קי"ל אבל א"צ לכ"ז דהפוסקי' אזלו לשיטתייהו וערמב"ם פ"ו מה' אישות הלכה י"ד שחלק על הגאונים דס"ל

דוקא בגיטין וקידושין קי"ל כר"מ והוא הקשה עליהם דהא עיקר תנאי כפול גמרינן מב"ג ומב"ר ובממונא וכ"כ הרא"ש וראייתו והא בס"פ שבועות העדות אמרינן להיפך כי ל"ל בממונא כו' אבל המ"מ שם בשם כרמב"ן ורשב"א הסכימו לפסק הגאוני' וכ' אע"ג דר"מ ס"ל בכ"מ בעינן תנאי כפול אנן לא ס"ל כוותיה אלא לחומרא כ' הרי דאתקין שמואל בגיטא כו' דמשם נשמע דקי"ל כר"מ אבל לקולא לא ולכן פ' כאן דא"צ תנאי כפול והרא"ש אזיל לשיטתו כנ"ל:

ט **ויש מי כו'**. שהר"ן פ' מי שאחזו הוכיח כס' הרמב"ן ורשב"א דלא קי"ל כר"מ אלא לחומרא מהא דקידושין נ"א בעובדא דההוא גברא כו' דא"ר אשי איבעי כו' וע"כ מיירי שלא היה מתנה עמו דא"כ יכול לחזור ממכירתו כ"ז שלא קיים התנאי אפילו מרצונו כמ"ש בפ"ה ובפ"ט דב"ב ופ"א דקידושין זכו בשדה כו' ע"מ כו' אע"כ מיירי בגילוי דעת בעלמא ודוקא משום דאיבעי כו' אבל בלא"ה אע"ג דלא אמר כלום וכ"ש דלא בעינן תנאי כפול וא"ל דבגילוי דעת מודה ר"מ דהא כאן באיילונית וש"ר ונדר הוא גלוי דעת ואפ"ה אמרינן דוקא בכפליה אלא דלא קי"ל כר"מ אלא כההיא דאתקין שמואל בגיטא כו' כנ"ל ולהרמב"ם שפ' לגמרי כר"מ ודלא כב"י שכ' שפ' כלי' בתרא לחומרא וליתא דבאיילונית ל"ל לי' בתרא וק' הא דר' אשי דבתראה הוא וכמ"ש הוא עצמו שם כרב אשי וצ"ל אע"ג דר"מ ס"ל כן אנן לא קיי"ל כר"מ במקום גילוי דעת ואפילו אמר א"צ כמו בעובדא דשם וסוגיא דכאן דבעי אמירה כר"מ ובדכפליה ולהכי לא מוקי רבא כחכמים וכאן באמר וכאן בלא אמר דלחכמים אפילו אמירה א"צ ואנן קי"ל בהא כחכמים כרב אשי:

י **המוציא כו'**. כאן אפילו לדעת הרמב"ן ורשב"א א"צ אמירה דסתמו שפירושו כיון שא"י לקיימה. מ"מ:

יא **כל אלו כו'**. עבה"ג וה"ה לאיילונית ורואה דם מה"ט שאמרו שם:

יב **ואם הוציא כו'**. ירושלמי יבמות שם קידש כו' גירש מהו שיחזור אם אומר את כן לא נמצאת לי זה על בניה:

יג **המוציא כו'**. כא"ד דלישנא קמא דסוגיא שם כלישנא קמא מדפריך רבנן אדרבנן אהדדי ולפי לישנא בתרא ליכא למיפרך אבל הרמב"ם פ' כתרתי לישנא כשיטתו בכ"מ ליפסוק כלישנא בתרא וסובר דלישנא בתרא כאן ס"ל ג"כ טעמא דלישנא קמא ומוסיף עליה מדפריך דרבנן אהדדי כנ"ל ובאיילונית ורואה דם ל"ל לישנא בתרא ולא כ' אף טעמא דלישנא קמא דצ"ל דע כו' כפי' דצ"ל דע שלא יהא כמגרש על תנאי כמש"ש וזה לא שייך ברואה ואיילונית וע"ל שסמך על מה שקדם שכ' וכן כו':

סימן יא

א **הנחשדת כו' אם כו'**. מתני' ריש סוטה כיצד כו' נכנסה כו' וכמו שמפרש בגמרא שם ה' ב' ה"ק כו':

ב **ולא שתתה כו'**. בכל גוונא דמתני' שם ו' ואלו אסירות כו' וה"ה לביתה כמש"ש ב' א' וה"ה לבועל כמש"ש כ"ז ב' כ"ח א' כ"כ הרמב"ם ואף באינו רוצה להשקותה נאסרה לבועל כמ"ש ביבמות צ"ה א' מאי אריא כו' דלא כת"מ שמפקפק בזה:

ג **לעולם**. ערש"י יבמות ך"ד ב' ד"ה אי דאיכא כו' וכמ"ש למטה:

ד **מפי השמיעה כו'**. סוטה שם:

ה **וה"ה אם כו'**. ר"ל אף בלא קינוי וסתירה כמ"ש למטה בעידי כיעור או בשאר גווני כגון דמהימנא לו וכיוצא:

ו **ובא ומצא כו'**. צ"ל ובאו ומצאו וכ"ה ברמב"ם שם וט"ס הוא:

ז **או שהיו כו'**. ירושלמי פ"ז דכתובות הלכה ו' ואלו יוצאות בלא כתובה העוברות כו' ותני ר"ת נשים העוברות על דת מאבדות את הכל ר"א בשם ר' חנינא ראו אותה חוגרת בסינר ורוכל יוצא מתוך ביתה כאור הדבר תצא רוק ע"ג מטתה כה"ת סנדלו לפני מטתה כה"ת סנדלה לפני מטתו כה"ת שניהם יוצאין ממקום אפל כה"ת מעלין זא"ז מן הבור כה"ת שניהם טופחין על ירכה במרחץ כה"ת כו' בעיין קומוי דפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה אמר כזה באת מעשה באחד שראו אותה נותן פיו על פיה שלה אתא עובדא קימוי ר' יוסי אמר תיפוק בלא פרן כו' והיא גו חובה סוטה מגפפין סוטה מנשקין סוטה תרעא תריד סוטה מוגף צריכה וז"ש במנעל הבעיא לקולא ואמר וכיוצא כו' בכל הנ"ל:

ח **לפי ראות כו'**. שם בירושלמי וכלן אם הביאה ראיה לדבריה נאמנת וכן כל כיוצא:

ט **והיו לו בנים ממנה**. כן פירש הרי"ף דקאי על הנטען וכ' הרשב"א שנ"ה בהדיא בספרים הישנים ע"ש:

י **או לא או כו'**. דחד טעמא לכולהו:

יא **אם נשאת**. בשיטת הרי"ף ורמב"ם דבע"כ וקלא דל"פ מפקינן מנטען ובאין לו בנים ממנה אבל ביש לי וכן מבעל אפילו אין לו בנים ממנה לא מפקינן אלא בע"ט וראיה ממ"ש שם וב"ד בעדים כו'. ואמרינן בכתובות ע' א' אין האשה נאסרת כו' ובספ"ק דמכות ובמנאפים עד כו' ואמרינן פ"י דיבמות וסוף גיטין קלא בתר נישואין כו' ואפי' בע"א כמ"ש בפ"ג דקידושין אשתו זינתה בע"א כו' הוי דבר שבערוה כו' ובגיטין שם אכלה בשוק כו'. דבר ברור ובריש סוטה מקנא לה ע"פ שנים ומשקה ע"פ שנים אבל בלא"ה לא אף שנסתרה בפני שנים ואף בכה"ג אמרינן שם פ"ו אם מחל על קינויו מחל לחד מ"ד

אפילו לאחר סתירה ע"ש והא דאמרינן בעדים היינו ע"ט ותנא מן הרוכל כמ"ש תוספת שם וכן מש"ש והלכתא כו' הכל מן הרוכל:

יב **אפילו בא ע"א כו'**. קידושין שם כרבא כנ"ל:

יג **וי"א דאם כו'**. הנה דעת השאילתות לפי' הרמב"ן והרשב"א והרא"ש דבין מבעל ובין מנטען מפקינן בע"כ וקלא דל"פ ותצא היינו מבעל וכ"ש מנטען ועדים דקאמר רב היינו ע"ט ודעת הרמב"ן דמנטען מפקינן בקלא דל"פ לבד דכניסת הנטען הוי כמו ע"כ ודעת ר"ת דמבעל מפקינן בע"כ לבד אבל מנטען מפקינן בע"כ או בקלא דל"פ ופירש בעדים דקאמר רב היינו בע"כ ופריך הנטען על כו' אי דאיכא עדים כו' ר"ל ע"כ שהן כעדי טומאה וכן פריך מיתבי כו' ר"ל דאם איכא ע"כ אפילו כמה בנים תצא שהן כמו ע"ט ואמר אב"א הני מתנייתא כו' תצא ר"ל מן הרוכל כפירוש הרי"ף אלא דבראיית הבעל לחוד מיירי וע"ד והלכתא כו' ר"ל דבא' מהן סגי בע"כ או בקלא דל"פ ודוקא מנטען אבל מבעל לא מהני קלא דל"פ אלא ע"כ לבד כמ"ש רב. ודעת מהר"מ דאפילו מהבעל מפקינן בחד מנייהו או בע"כ או בקלא דל"פ שמפרש תצא מן הבעל ובראיית הבעל כפי' ר"ת וסתרו ראיית הר"ף דאין האשה נאסרת כו' דהא אמרינן בכתובות שם וליטעמך כו' ופ"פ כו' וה"נ בדבר מכוער ועדיף שני עדים בדבר מכוער מע"א שזינתה וקלא דבתר נישואין כו' דוקא בלא עדים ומה שכתוב בסוף גיטין דבר ברור היינו דבר מכוער שז"ש דבר ברור ול"ק ב' עדים והא דמכות קטלא שאני וההוא דר"ס אפילו דבר מכוער לא הוי וראיה לפירוש השאלתות דתצא מהבעל מירושלמי הנ"ל שאמרו כאור הדבר תצא ושם מהבעל דעל מתני' דעוברת על דת קאמר כמש"ש אבל הרמב"ם מפרש שם שאם רוצה להוציאה בלא כתובה דהרשות בידו בדבר מכוער לבד כמו בעוברת על דת ואמרי' בפ"ד דסוטה כ"ה א' ועתוס' שם ד"ה ש"מ כו' וה"ה כאן שאינה נאסרת ואין כופין להוציאה דהא מדמי שם לעוברת על דת וז"ש הרמב"ם בכל הני דבר מכוער דהתם אם רצה הבעל להוציאה תצא בלא כתובה וראיית הרמב"ן ממ"ש ביבמות שם ולא היה התם אלומי כו' ואי בעל שוה לנטען קשה מבעל אלא דבנטען בע"כ לבד ויליף מנטען ודאי לא היה התם כו' והוי כקלא דלא פסיק ואין ללמוד מע"כ וקלא דל"פ דהוי כע"ט ולכן לא יליף מבעל כיון דלא מפקינן ממנו אלא בע"כ וקלא דל"פ וראיית ר"ת ממש"ש הדא כו' ואפסקיה לקלא ואי בע"ט מאי לקלא אלא בע"כ ולהכי קרא קלא כיון דליכא עדים על זנות. וראיית מהר"מ מהא דעובדא דסוף נדרים דהוצרך ר"ל עיניה נתנה כו' הלא"ה מפקינן אלמא בדבר מכוער לבד תצא וכמ"ש הרמב"ן בחידושיו אבל הר"ן ורשב"א ורמב"ן סתרו וכתבו דשם מיירי אי מהימנא ליה וע"ל סי' ו' סי"ב מש"ש והכריע

הרב בבעל כדעת השאילתות ובנטען כדעת ר"ת ומהר"ם ומיהו לדעתם אפילו ביש לו בנים ממנה תצא בהא ל"פ כוותייהו וסמך על הפוסקים הנ"ל: ליקוט. וי"א כו'. כתב כן לפי פי' בדברי הרי"ף בד"מ סק"ב אבל פי' דחוק למאוד שאין דברי הרי"ף משמע כן וכ"ה דברי הרמב"ם וכתב הרשב"א והריטב"א שדעת הרי"ף עיקר וכ"פ ב"י וכ"פ בד"מ ולפי פי' הד"מ שפירש דברי הרי"ף דעדי כיעור וקלא דל"פ קרי ע"ט ולפ"ז מ"ש הרי"ף ושמעינן מהא כו' וה"מ מבועל שהוא הנטען אבל מבעל כו' ע"כ מבועל בא' מהן וזהו דבריו כאן בהג"ה אבל כבר כתב שכדברי הרמב"ם וש"ע הוא עיקר וכ"פ הרא"ש בתשו' וכ"ד בה"ג והגאונים:

יד **אפילו מבעלה אם כו'**. כפרש"י דמבעל וכ"ש לפירוש הרי"ף דכ"ש הוא מהבעל דחיישינן לבניו:

טו **הנחשד אם כו'**. כפירוש הרי"ף כנ"ל:

טז **ב' עדי כו'**. ע"ל סי' קמ"ט סי' ע' והיו ב' עדים כא' והוא ל' הרמב"ם וכמ"ש הרי"ף והרא"ש בפ' מי שאחזו בשם התוספתא פ"ה דגיטין ראו שנים שנתייחדה עמו צריכה הימנו גט שני א' א"צ הימנו גט שני א' בשחרית וא' בין הערבים זה היה מעשה ובא ושאל ר"א בן תודאי לחכמים ואמרו א' הן וא"צ הימנו גט שני אבל בירושלמי ריש סוטה נסתרה בע"א בשחרית ובע"א בין הערבים ייבא כהדא נתייחדה עמו בפני שנים צריכה הימנו גט שני בא' א"צ הימנו גט שני בא' בשחרית ובין הערבים זה היה מעשה ושאל ר"א בן תודאי לחכמים ואמרו אין זה ייחוד. קינא לה בע"א בשחרית ובע"א בין הערבים מאחר שהוא איש והיא אשה אין קינויו קינוי וט"ס הוא וצ"ל אע"פ שהוא איש כו' ר"ל אע"פ שמעידין על אותו איש ואשה שניהם ייבא כהדא אין מקבלין מן העדים אא"כ ראו שניהם כאחת ריב"ק אומר אפילו באו זא"ז וקי"ל כריב"ק כמ"ש בפ"ג דסנהד' וא"כ התוספתא הנ"ל אתא כת"ק ולא קי"ל כוותיה ואף שדחק עצמו בב"י בח"מ סי' ל' וחילוק בין יחוד דמגרש כיון שלא ראו הבעל והאשה רק ע"א לא כיונו לשם קידושין ע"ש מ"מ דברי הירושלמי אין נראין כן שהרי למד סוטה משם ואח"כ מסיק דאתיא כריב"ק וכן בגמ' מ' דאף באיסורא פליג ריב"ק כמ"ש בפ"ב דיבמות ופ"ג דב"ב שהן מצטרפין לעדות תרומה ויוחסין ובפ"ד דגיטין ל"ג ב' לענין גט ובפ"ג דסנהדרין לענין סימנים ב' שערות:

יז **ע"א בדבר**. מההיא דקידושין הנ"ל וקמ"ל כאן דאפילו מהימן ליה לא מהני כיון שגם העד א"י דבר ברור וכמ"ש בהג"מ שם:

יח **מי שהוציאה כו'**. שם ואמר שם א"ל רב וה"ק כו':

יט **כ"מ כו'**. ירושלמי הנ"ל תיפוק בלא פרן:

כ **י"א שאם כו'**. מהא דסוף יבמות קכ"ב ובמאי קמיפלגי כו' משא"כ לאוסרה דכ"ע מודי ועתוס' דסנהדרין ת"ב סד"ה והביא:

כא **ואין לקבל כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דב"ק ובפ"ב דסנהדרין יבא בעל השור כו':

כב **גירשה כו'**. מש"ל סי' י' ס"ה:

כג **עכו"ם ועבד כו'**. תוספתא פ"ד ביבמות:

כד **אותם כו'**. כמ"ש בהפ"ב דכתובות בכהן לכל הפירושים שם וה"ה כאן אף שאינו רק מדרבנן כמ"ש בפרק החולץ (יבמות ל"ו ב)' וחכמים עשו חיזוק כו' וז"ש בסי' קי"ט ס"ז בהג"ה ואם נשאת כו' ושם ג"כ אינו אלא רק מדרבנן כמ"ש בפ"ד דקידושין ע"ח א' דדוקא קידש ובעל:

כה **כל היכא כו'**. ירושלמי כנ"ל סי' ט' ס"א:

כו **המגרש כו'**. גיטין פ"ד א'

סימן יב

א **שצריך האחד**. דוקא כמש"ו:

ב **ואם כנס כו'**. עבה"ג אבל דעת הרשב"א דלא קאי אעד המעיד כיון דאפשר ליגע באיסור' דאורייתא כמ"ש ברננה לא מפקינן דוקא בדליכא למיתי אלא לרננה וזה שלא פשיט להיפך מהנטען על א"א דמפקינן בע"כ וקלא דל"פ וכ"מ בתוספתא הפודה את השבויה מותר לישא אותה המעיד על השבויה ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו רי"א הנטען כו' מא"א ונתגרשה ע"י אחר כו' לא יוציא. נכרי ועבד הבא על בת ישראל כו' לא יוציא ישראל שבא על השפחה כו' לא יוציא החכם שאסר את האשה כו' לא יוציא אלמא דתני בכולהו לא יוציא ושייר למה הרגתיו כו' וכן קבעו בגמ' על חנם דוקא:

ג **שאין שנים כו'**. ירושלמי שם והביאו הרי"ף והרא"ש:

ד **וע' בטור כו'**. עבד"ה כאן:

ה **וי"א דאף כו'**. כ"כ תוספת שם מהא דפא"ע דן את כו' וכן העדים כו' אבל כו' והפוסקים שהשמיטו סמכו על הירושלמי שם שמחלק בין נדון דידן להא דהתם כמש"ש תמן תנינן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין כו' רשב"ג כו' מה יהא בדמים ר"י אומר מחלוקת ר"ע ור"ט דתני ב"ד לא יקחו רע"א יקחו. אר"ח ב"ר שבתי מקשי הכא את אומר מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד והכא את אמר הכין א"ר יוסי תמן המקח דרכו להשתלש ברם הכא אין שנים מצויים לחטא בשביל אחד. (ליקוט וי"א כו'. אבל המחבר השמיט בכוונה שהר"ף והרמב"ם בש"ע כתבו דברי הירושלמי שאין

שנים מצויין לחטא בשביל אחד ולכאור' דבריהם תמוהין דבירושלמי אמרינן שם תמן תנינן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר כו' הלכה כרשב"ג תני ב"ד לא יקחו ר"ע אומר כו' אר"ת בר' שבתי מקשי הכא את אומר מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד והכא את אמר הכין אמר ר' יוסי תמן המקח דרכו להשתלש ברם הכא אין שנים מצוים לחטא בשביל אחד וגמ' דידן פליג דקאמר בפ"ג דחולין דן את הדין כו' וכן העדים כו' כולן רשאין ליקח והביאו תוספות כאן בד"ה הנ"ל וצ"ל שהרי"ף כתב להא דירושלמי משום הרחק מן הכיעור שכאן אפילו משום הרחק אין כאן וכמו שמחלק בירושלמי הנ"ל:

י **וה"מ ביחיד כו'**. גמ' שם:

יא **ומטעם כו'**. מתני' שם:

יב **והיו הנשים כו'**. כתי' בתרא:

יג **היו כו'**. צ"ע דא"כ גם בה"ל קטטה ליחוש להני גם מ"ש נ"י דכ"מ בירושלמי לא מ' כן שם:

יד **דל"ל כו'**. ירושלמי הביאו רי"ף ורא"ש שם:

סימן יג

א **כל אשה כו'**. כת"ק וכן אמרינן בגמ' שם אמימר שרא כו' והלכתא כו':

ב **תשעים יום**. כ"מ שם דקאמר אמימר כו' וכן אמרו בירושלמי שם רב אסי אמר תשעים יום שלימים שמואל אמר הן ועיבוריהן:

ג **ומיום כתיבה כו'**. שם והלכתא כו' והעידו סה"ת והג"מ שכן הגי' בכל הספרים הישנים וכן אמרו בירושלמי פ' החולץ הלכה י"א דתני לה ר"ח בשם ר"מ החולצת מונ' משע' מיתה היוצאת בגט מונ' משעת נתינת גיטה ר' חנינא אמר משעת נתינת גיט' ר"י אומר משעת כתיבה רב ושמואל רב כר"ח ושמואל כר"י כו' והלכה מונה לגט משעת כתיבה אם לא נתייחד עמה. וכן רב אשי ס"ל בגמ' כן:

ד **וי"א כו'**. כספרים דל"ג (והלכתא) והלכתא כרב באיסור':

ה **וגזירת כו'**. כמ"ש דר' יוחנן הדר ביה ופ' כר"מ וכר' ישמעאל וכן בפ' אע"פ פ' שמואל כר"מ וכן בספ"ד אחים:

ו **ואפילו נתגרשה כו'**. במתני' שם:

ז **ואפי' בעלה כו'**. כמו חבוש בב"ה וכן מ' בגיטין י"ח א' השולח כו'.

ח **או סריס**. כמו עקרה ואיילונית.

ט **ואפילו בתולה כו'**. מתני' וכמו שמפרש בגמ' שם מ"ב ב' הי ניהו כו':

י **יבמה כו'**. דלא גרע מארוסה והיא קרובה לביאה יותר מארוסה ודוקא חלצה א"צ להמתין דחליצה מוכחת עלי' כמו בממאנת תוספת שם א' ד"ה אחר כו':

יא **נתעברה כו'**. כנ"ל דל"פ וכמו במפלת לאחר מיתה:

יב **מחזיר כו'**. ממש"ש מתיב רבא לפיכך כו' ואם איתא מאי פריך הא ע"כ ס"ל דגיורת נשואה בעלמא צריכה להמתין וכמ"ש בס"ה ונשואים בגיותן אינן כלום וה"ל מחזיר גרושתו וכ"מ בנדרים ע"א ב' ואהדר ביומי וכ' הר"ן שם ואהדרה ל"ד כו' אבל הריטב"א כ' דנקט אהדרה משום דבאחר אסור עד צ' יום ומתני' שם ר' אחא כר' יהודה ור"י ביבמות:

יג **שהיו נשואות כו'**. כ"כ המ"מ וכל מ"ש בב' סעי' אלו עד וה"ה לשבויה הוא לשון הרמב"ם וכ' המ"מ דפסק בכולם כר' יוסי כמש"כ הרי"ף אלא דקשה לו ממ"ש לפיכך גר וגיורת אלא דשם מיירי בנשואה אבל כאן איירי בזנות כמ"ש בגמ' שם והשמיט הרמב"ם שפחה וכן גר וגיורת בזנות כיון דקי"ל כר' יוסי אפילו במזנה ישראל א"צ להמתין כ"ש בהם דהא שמואל כר' יהודה ס"ל במזנה וס"ל כר' יוסי בגיורת ושפחה משוחררת והנ' כח דר' יהודה אתא לאשמעינן בגיורת:

יד **וה"ה לשבויה**. כי זה לאפוקי מדעת הרא"ש כמ"ש למטה:

טו **וי"א כו'**. כמ"ש הרז"ה והרא"ש דבגיורת ומשוחררת ה' כר' יוסי ובשבויה ואנוסה מפותה ומזנה ה' כר' יהודה דהכי ס"ל שמואל וכלישנא בתרא ומדהזכיר גיורת ומשוחררת ושבקיה לשבויה ש"מ דבה' כר' יהודה ס"ל:

טז **אם הם כו'**. דבקטנות א"צ להמתין ללישנא בתרא אף בישראל:

יז **אשה שנאנסה כו'**. ממתני' דשם ומפרישין אותן כו' ואף לדעת הרי"ף והרמב"ם שפ' כר' יוסי ממתני' הנ"ל ואף שי"ל דממתני' אין ראיה דשם א"ל אשה מהפכת כיון דסבורה בעלה הוא מ"מ בירושלמי מ' אף לר' יוסי שאמרו שם רבא בשם ר' ירמיה אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים והא תנן מפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברת הן שנייא הוא הכא מפני תיקון הולד ר"ל דוקא בחששא דלהבחין שהוא מדרבנן תלינן שמהפכת משא"כ בחשש ממזרות דאורייתא וז"ש שנאנסה תחת בעלה:

יח **אם לא כו'**. כההיא דמתני' הנ"ל:

יט **פלגש כו'**. דכאן ל"ל דמהפכת שהיא רוצה להתעבר והוי כההיי' דמתני' כנ"ל:

יט) י"א כו' וי"א כו' וכן כו'. תוספת גיטין צ"א ד"ה והלכתא כו':

כ **המקדש כו'**. דע"כ ל"פ אלא בברח ומפ' הרמב"ם דא"צ להוציא רק שמנדין אותו שעבר על גזירת חכמים:

כא **וי"א כו'**. כ"כ רש"י שם וכל המפרשים וכמו במעוברת ומניקת שם:

כב **ודווקא כו'**. וכמ"ש בפ' הנזקין לר' יהודה דבדרבנן לא קנסינן שוגג אטו מזיד וכאן משום קנס כמ"ש רש"י ותוספת שם ד"ה מי עביד כו' וכן אמרינן בפ"ק דשבת היתה ידו מלאה כו' ועמ"ש בא"ח סי' שי"ח ובת"מ סי' כ"ה וי"ד סי' ק"י:

כג **ויש מחמירין כו'**. ממש"ש מי עביד רבנן תקנתא וודאי תקנתא לרשיע' לא עבדינן:

כד **ונראה כו' ובישראל כו'**. כמש"ש בשלמא התם כיון דאיכא כו' אע"ג דאין הלכה כרבנן סמכינן עלייהו בכהן ולא בישראל

כה **אדברי המקילין**. ר"ל אדברי הרמב"ם אפילו במזיד:

כו **גרשה כו'**. עמש"ל סי' י"א ס"ז:

כז **לא כפו כו'**. כ"כ מהר"ם ורשב"א שלא כדעת הראב"ד דקנסינן ליה ממש"ש ר"מ ור"א אמרו דבר אחד ואם איתא הא רבנן נהי ס"ל כוותיה שאמרו יוציא בגט אלא דרבנן ל"ל קנס' ול"ל יוציא אלא כ"ז שיש חששא דחלבא משא"כ ר"א דאף אח"כ שהיא בהיתר קניס ליה משום שנשא בתחלה באיסור וכמו ר"מ דאסר אף אח"כ:

כח **ולומדין כו'**. כן דקדקו מרש"י שם ד"ה ערוקי כו' וע' רא"ש:

כט **יש מי כו'**. שלא יבוא לידי איסור:

ל **ולא נראה כו'**. גם מרש"י שם ל' מ' כן שכ' דגלי כו':

לא **ולא יקדש**. כתובות ס' לא תארס כולי ושם ובפרק החולץ חוץ מיום שנתארסה וה"ה למעוברת כמ"ש סתם מעוברת למניקה כו':

לב **דהיינו**. דחדש מ' כפי מה שקובעין אותו כמ"ש בפ"א דר"ה ובעירובין רצו חודש כו' ובפ' המדיר (כתובות ע"א א) רבא אמר חודש מלא כו' וכתי' ראשון של תוספת שם ד"ה רי"א כו' ואור"י כו' וכ"כ הפוסקים:

לג **וחודש העיבור כו'**. מדלא קאמר שתי שנים וכן בכל הסוגיין דכתובות שם ובפ"א דנדה אמר הכל כ"ד חדשים ועבב"מ ק"ב א' המשכיר בית לחבירו לשנה כו':

לד **וי"א**. דבגיטין ע"ה ע"ו אמר מניקתו שתי שנים:

לה **בין כו'**. לאפוקי ר"ש הזקן דס"ל גרושה א"צ להמתין כיון דא"צ להניק כמ"ש בפ' אע"פ נתגרשה אינו כופה וסתר ר"ת דבריו חדא דגם אלמנה אם אמרה איני ניזונה ואיני עושה א"צ להניק וכמש"ל סי' י"ג ועוד דסתמא קתני ועוד דלטעם הראשון משום דחס' ע"כ אין חילוק בין אלמנה לגרושה וא"כ אפילו לטעמא דחלבא נמי אין חילוק דאין חוזר בו אלא מהטעם בלבד תוספת שם ושם:

לו **בין שהיא מזנה**. ג"כ מהאי טעמא הנ"ל דאין חילוק אע"ג דאין מי יכוף למזנה וכמו בגרושה וכ"ש הוא וכמ"ש בהג"א שם דבגרושה כ"ש שבושה לבוא לב"ד וכ"ש במזנה:

לז **ויש מקילין במזנח**. היינו כדעת הר"ש הזקן ואף דבהגמ"ר שם מ' אף לדעת ר"ת כבר סתם שם דבריו דאין נראין כלל ואע"ג דהרב ס"ל כר"ת שהרי לא כתב בגרושה כ' במזנה כמ"שו ויש להקל כו':

לח **אפי' נשבעה כו'**. ר"ל ול"ד להא דריש גלותא שם כמ"ש בפ"ד דברכות י"ר שיהא מורא כו' ולואי כו' מהר"מ:

לט **וי"א דאם כו'**. מהא דר"ג כנ"ל ודוקא בדיעבד אבל לכתחיל' לא סמכינן ע"ז שם אבל כל הפוסקים חולקים ע"ז ועמ"ש למטה:

מ **אפילו אם נשבעה כו'**. ר"ל מ"מ ל"ד לר"ג כמ"ש שם בסוגיא ואת לא תסברא כו' הרי שהיתה רדופה כו' ור"ל דל"פ וה"ה כאן והא דריש גלותא שאני דמיפרס' מילתא וכמו מת דמותר משא"נ בכה"ג דלא מיפרסם כמו ר"ג שהיה יחיד בדורו ואף שם לא התירו אלא להני דבי ר"ג אבל לא לאחרים ישבעו לר"ג וכמו קטנה ועקרה דאין הכל יודעין ואתי לאיחלופי:

מא **וכן אם גמלתו כו'**. דוקא מינקת אמרו ועתוס' שם בכתובות ד"ה ואר"נ כו' משא"כ כאן דליכא למיגזר:

מב **ג' חדשים כו'**. דבזה הזמן פוסק החלב ממנה:

מג **לא הניקה כלל**. משא"כ אם היתה ג"כ מניקתו אפילו לפרקים. שם:

מד **עבר כו'**. מש"ש בתוך ג"ח:

מה **ויוציא כו' אפילו כו'**. גמרא שם:

מו **וצריך כו'**. ול"ד לשנים בפ"ט שם דשם אסור עולמית ועוד דשם היא מרגילתו משא"כ כאן דסתם אמא חסה על ברא רא"ש:

מז **ויכתוב כו'**. דנמחל שיעבודו ב"י:

מח **נשא וברח כו'**. רמב"ם וכמש"ש טרוקי' מסתיי' וה"ה כאן ולפ"ד הרשב"א ומהר"מ דלעיל ס"י אפילו לא ברח אלא לדעת הרמב"ם מנדין אותו על שעבר על דברי חכמים כנ"ל משא"כ לפירו' רש"י והפוסקים דאין מנדין אותו לאחר זמן שא"צ להוציא:

מט **ואם קידש כו'**. רמב"ם שם וכדעת הר' יוסף שם בתוס' מדקאמר בכתובות שם לא תארס ולא תנשא דלכאורה כ"ש הוא אלא דה"ק אף אם אירס לא תנשא מ' דא"צ להוציא וכן ממ"ש ביבמות שם דיקא נמי דקתני יוציא והקשו בתוספת שם דהא בסוטה כ"ד אמרינן יכול הוא להפרישה כו' ותי' שם דשם דשאני כיון בלא"ה אסור ליה מדאורייתא א"צ להוציא וה"ה בקידש דכלה בלא ברכה אסורה וכמש"ל ר"ס נ"ה:

נ **וי"א כו'**. תוספות שם סתר דבריו דמסוטה אין ראיה דאסורא ליה מדאורייתא משא"כ כאן תרווייהו דרבנן ומהא דכתובות י"ס גורסין להיפך ואף לגי' משום ר"י תני לה דאף לינש' מותר לאחר י"ח חודש:

נא **אלמנה כו'**. דמניקה משום דמעשה ידיה ליורשים כ"ז שהי' ניזונת כמ"ש בפ' אלמנה והיא יכולה לתבוע כתובתה כ"ז שתרצ' ולומר איני ניזונית ואמרינן בירושלמי ר"פ אלמנה ניזונית אלמנה שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותי שומעין לה וז"ש ואין חילוק כו':

נב **ז"ש בגרושה כו'**. הוא דעת הרשב"א וכדעת ר"ש הזקן כנ"ל:

נג **ויש כו' ומ' כו'**. הוא דעת ר"ת כנ"ל:

סימן טו

א **מהן מן התורה**. והן י"ח עריות שבתורה לבד מנדה ואשת איש וזכר ובהמה וכולן מ' בתורה לבד בתו דיליף מג"ש הנה הנה כמ"ש ביבמות וסנהדרין וחמותו ואם חמותו ואם חמיו הן בכלל אשה ובתה כו' כמ"ש רש"י בריש יבמות וכמ"ש בר"פ הנשרפין וכולן מפו' במתני' דריש יבמות חמש עשרה כו' ומתני' שש עריות כו' ודל מהן דחשיב אשת אחיו ג"פ ואחותו ב"פ נשאר י"ח עריות:

ב **מהן דרבנן**. והן ט"ז כמ"ש שם כ"א ב' וכתיב שיתסרי כו' וכמש"ש דאשת אחי אם בין מן האב ובין מן האם כחדא חשיב להו ודל תרתי שם לאמימר וחשיב תרתי דמוסיף שם בירושלמי כמש"ל בס"ה וס"ז ולר"י דפ' דלא כאמימר הוי י"ח ואף שיש עוד א' אשת חמיו לר"ת זו אינה אלא משום מראית העין והרמב"ם חשיב עשרים שחשיבי שית דר"ח לעשר ועמש"ל בסי"ד:

ג **אותן כו'**. פשוט בש"ס בכמה מקומות כמש"ש כ"ג א' צ"ד ב' ושאר מקומות ובתוספתא העריות שאמרו אינן כאשתו לכ"ד כו' וא"צ הימנו גט שניות מד"ס כו' צריכה הימנו גט כו' וכן בירושלמי הביאו הרא"ש מה בין העריות לשניות עריות אם עבר ונשאה יוצאה בלא גט כו' שניות כו' וכן בפ"א דר"א כל האסורות לו כו' ע"ש:

ד **וכן כו'**. כמ"ש בפ' נושאין לענין יבום שהוא ספק כו' וכן לענין צרת ערוה בפ"ד אחין וכולן כו' ובפ' אלמנה לכ"ג נפל כו':

ה **וזהו כו'** גמרא שם:

ו **אפילו אם כו'**. רמב"ם ור"ל דוקא בכה"ג שכולן נקבות וכן באם אביו כמש"ל בס"ד ודלא כרש"י שם דס"ל דכל למעלה אסורה וכן מ' בירושלמי דלא כרש"י מדאמר בר קפרא מוסיף אם אבי אביו ואם אבי אמו וכמ"ש ובס"ג ס"ה:

ז **היא בלבד כו'**. כ"מ בירושלמי שם תני ר' חנין אמר כולהן א"ל הפסק חוץ מאשת אחיו מאמו בר קפרא אמר כולהון יש להן הפסק דבר קפרא מוסף כו' ואף דלא קי"ל כבר קפרא מ"מ בהא דמוסיף דלא אשכחן מאן דפליג קי"ל כוותיה:

ח **או גירשה**. זהו בחיי אביו:

ט **אבל אם כו'**. מתנו' דר"פ נושאין וכת"ק:

י **וי"א כו'**. דטעמ' דזעירי משום דלהתם שכיח כו' וכיון שלאביו אסורה וה"ה לבנו דהא שכיח אצל אביו. שם ואין דבריו מוכרחים דא"כ אם אבי אבי אביו יהא אסורה לו ואמרינן בס"ה היא בלבד. ליקוט. היא בלבד כן משמע בירושלמי שם לכאורה אבל המעיין שם יראה להיפך דאמרינן שם תני ר' חנין אומר כולהון א"ל הפסק חוץ מאשת אבי אמו בר קפרא אומר כולהון יש להן הפסק דבר קפרא מוסיף כו' אם אבי אמו ואם אבי אביו ור"ל אם תאמר דאם אמו ל"ד דה"ה למעלה ממנה א"כ ל"ל לומר אם אבי אבי ה"ה ג"כ בכלל ודלא כהרמב"ם שכ' דוקא אם אם אמו הכל באם למעלה וליתא וכן אביו אין חילוק כנ"ל דלא נרמב"ם ודברי רמב"ם צ"ע ע"כ:

יא **אשת אחי כו' בין כו'**. בעי' דאיפשט' שם:

יב **בין אחותו כו'**. מתני' פ"י שם וגמרא פ' הבעי' ומפ' בתורה בת אביך כו':

יג **בין אחותו כו'**. שם כ"ב ב' ותימא כו':

יד **אפילו בא כו'**. ד"ג א':

טו **חוץ כו'**. שם ושם:

טז **דיש מסתפקים כו'**. ספוקי א"י מה היא הא אמרי' במתני' זוקק כו' חוץ כו' מ' דאפילו מדרבנן אינו אחיו וכ"כ ב"ש. ליקוט. טעמם ממ"ש ד"א פ"א הבא על השפחה חייב עליה כו' משום אשת אב כו' והביאו בילקוט ג"כ בסי' תתקל"א וע' בז"ר שם אבל הלשון אין מ' כן דקאמר חייב עליה כו' משמע דהוא בעצמו חייב:

יז **וי"א**. כ"כ הרי"ף ורא"ש שם בשם הגאונים וכמ"ש בגיטין מ"ח א' ומי איכא מידי כו' וערש"י שם ד"ה צאי כו' ואמרי' בפי"ג דיבמות ופ"ז דכתובות ופ"ח דגיטין אין אדם עושה כו' וכ"ש איסורא אבל הרמב"ם סתר דבריהם ומ"ש אין אדם עושה כו' דוקא באשתו שגירשה או במקדש על תנאי כמש"ל סימן קמ"ט ס"ה ועמש"ל ר"ס כ"ו וכן מהא דגיטין אין ראיה דשם שאני כיון שכותב שטר אירוסין מעשיו מוכיחין שרוצה לשם אישות אבל בלא"ה אמרי' למלאות תאותו ולשם זנות בעל וראיה ממ"ש במכילתא פ' משפטים ר' נתן אומר אין ת"ל וילדה לו אלא להביא את הרב שבא על שפחתו שולדיה עבדים

ועמ"מ פ"ד מה' נחלות והרמב"ם שם מחלק בין ת"ח לשאר העם ועבח"מ סי' רמ"ט ס"ו ובי"ד סי' רס"ז ס"ח ס"ט ולקמן סי' קנ"ו ס"ב:

יח **ואפילו כו'**. מהנ"ל דיצא ב"ח בע"כ של רבו:

יט **מותר כו' ואפילו כו'**. עבה"ג ודלא כירושלמי דירושלמי ס"ל כר' יוחנן בגמרא שם ועתוס' יבמות ד"ה ומותר כו':

כ **וא"ל הפסק**. פי' האיבעי' לחומרא וכמ"ש בירושלמי כמש"ו:

כא **ולהרמב"ם**. שכתב לקולא דבשנ' סופרים כו' והא דירושלמי הוא משום אשת אביו וכלת בנו כמ"ש הוא בעצמו כמ"ש בס"ו ובסי"ט אבל בירושלמי שם מ' כדעת הרא"ש דקאמר שם רב אמר כלת בנו יש לה הפסק מה פליג כלת בנו ממקום אחר באת רב אמר זרע היוצא ממנו אסור א"ר יוסי ב"ר בון לטעמא דרב אברהם אסור בכל נשי ישראל שרה אסורה בכל אנשי ישראל:

כב **ואפילו בחייה כו'**. דהא טעם משום חשדא וברננה לא מפקי' כמ"ש בספ"ב. בחייה כו'. נימוקי יוסף סוף פרק ג' בשם תוספתא ליקוט:

כג **בת בת כו'**. הנה בשלישי שבבנו ובתו מנה ד' שניות וכן ברביעי שבחמיו וחמותו וכאן לא מנה אלא שנים וכן מנה שם עשרים שניות וכן בפי' בפ"ב דיבמות והיא כפי גי' שם א"ל רבינא לר"א מ"ש למעלה כו' והא בנו ובתו דאיסורא מכח אשתו כו' ור"ל למעלה דאיסורא מכח אשתו דכל שלמעלה ממנו עד דור רביעי אסור בכל ענין והן ד' משא"כ למטה דאין איסור מכח אשתו כל דור שלמטה ממנה אלא מכח בנה והוא כסדר כמו באשת אב הכל זכרים וכן בבתה הכל נקבות כנ"ל באם אמו ופריך והא בנו ובתו כו' דג"כ אסור כל שלמטה ואין חילוק והן ג"כ ד' ומשני איידי כו':

כד **מותר אדם כו' ואחי כו'**. פ"א דד"א:

כה **אשת אחי כו'**. כפול הוא לעיל בס"ח בס"ט וחזר וכפל כאן משום סיפא דיש להן הפסק כמש"ו:

כו **בין מן הזנות**. מתני' שם ואחיו הוא לכ"ד:

כז **שני כו'**. ר"ל דלא כהירושלמי מסוגיא דסוטה כנ"ל:

כח **ויש מי שאוסר**. בשניהן כמ"ש תוספת שם בד"ה ומותר בשם הירושלמי ובספר הישר כ' בשם הירושלמי אשת חמיו ואשת חתנו מותרות לו אבל אמרו חכמים אסורות לו מפני מראית עין וערשב"א וכ"ה בפ"א דד"א וס' הא' ס"ל כיון דגמרא בסוטה פליג על חורגין ה"ה באשת חמיו וחתנו כיון דלא חיישי' למראית העין מותר כו'. וכן הסכימו

הרמב"ן והרשב"א וכ' ממ"ש שם א"ל רב הילל כ' וכתיבן שתסרי כו' ול"ק דחשיב הא ג"כ אלמא לא ס"ל לאמוראי בתראי הא דירושלמי ע"ש ליקוט:

כט **מותר כו'**. ד"א שם וכבר מנה זה וכמש"ל בסי"ז:

ל **ומותר כו'**. שם והביאו הרא"ש שם:

לא **כ"ז שאשתו כו'**. כמ"ש בחיי':

לב **ואפילו גירש כו'**. שם ח"ב:

לג **אבל כו'**. כנ"ל והוא מתני' בספ"ד ופ"י ושאר מקומות

לד **וכל המגרש כו'**. כמ"ש בקידושין ס"ה א' אמאי אמר לו כו' אע"ג דעכשיו מותר בקרובותיה:

לה **קידש כו'**. כר"ע וכן ס"ל לרב הונא וכן ס"ל לשמואל אליבא דר"י נפחא ומסתפקא לן אמאי קאי שמואל התם וכמ"ש למטה דעבדי' לחומרא:

לו **וכל הדרכים כו'**. כמו בכל הני דפ' הזורק וכ"ש בכה"ג דשם כמה דברים שאינן רק מדרבנן ור"י אליבא דר"י נפחא כל שפוסל כו' וכמו בגיסו כל הדרכים כו' כן פוסל ע"י עצמו

לז **ואם מתה כו'**. כמ"ש בספ"ד גירשה ומתה כו':

לח **אבל הלכה כו'**. מתני' שם ואפילו לר"ע:

לט **וכן שאר כו'**. גמ' שם כל העריות כו':

מ **וכן כל כו'**. שם צ"ה א' כ"ו א':

מא **ומותר בקרובות שניה**. כמ"ש במתני' באחות אשתו וכן בכל העריות וכמ"ש בפ"א דד"א כל האסורות לו איסור ערוה ובא עליהם מותר בקרובותיהם הבא על אשת איש מותר בבתה:

מב **ומיהו אם כו'**. כמ"ש הנטען מן האשה כו' ואמרו בספ"ב משום דשכיחן דאזלי כו':

מג **ומפני מה כו'**. שם:

מד **הלכה אשתו כו'**. דמספקא לן דילמא אדר' אמי קאמר ולר' אמי אין חילוק בין אשתו ארוסה או נשואה לעולם שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ואף ע"ג דבאשתו נשואה ליכא חששא דגירש או תנאי מ"מ חיישינן שמא יבא גיסו קודם ביאת אשתו וכמ"ש רש"י שם ד"ה דלמא אדרב אמי וכ"כ הרא"ש שם ואין היתר לר' אמי אלא בנישאת ע"פ עדים לר"ש אבל אנן דלא קי"ל כר"ש כמש"ש צ"א ב' ולעולם פוסל על ידי אחרים ה"ה דפוסל לעולם ע"י עצמו ובדר"י נפחא אין נ"מ לדינא אלא בס' שקדם דקי"ל כר"ע דלר' אמי כל שאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו אף באשתו ארוסה וכת"ק דר"ע בהא קי"ל כר"י אליבא דר"י נפחא אבל במ"ש בסי' זה נקטינן בכלה כר' אמי ערא"ש שכתב ב'

הראב"ד דע"פ שני עדים מותר בנשיאת אשתו בין לר' אמי בין לר"י נפחא והשיב עליו הרמב"ן דהא לא קי"ל כר"ש בנשיאת ע"פ ב"ד ודאי שלא נעלם זה מראב"ד אלא דס"ל דנהי דמחמרינן אגיסו דמאי ס"ל למעבד מ"מ לא מחמרינן אשתו עליו וכ"כ נ"י ולמד מדברי הרי"ף שכתב וכיון דלא איברר כו' משמע מדבריו דקי"ל כתרווייהו לחומרא ואם איתא אין בדברי ריי"ג חומרא אבל הרמב"ן והרא"ש נזהרו בזה וכתבו דנ"מ בדר"י נפחא אם אחות אשתו פנויה כמ"ש בסי' שקדם ועיא"ש שם הלכך חיישי' לפירוקא כו' וחיישינן כו'. ליקוט:

מה **ואם בא כו'**. ר"ל אע"ג דבגוי כתב הרא"ש בריש כתובות דאינה אסורה עליו לאחר שנתגייר משום דכתיב ונטמאה כו' וכמ"ש בסוטה ד"ו א' נכרי מקנין ע"י כו' פשיטא ס"ד כו' ר"ל קמ"ל אע"ג דלא קרינן ונטמאה לבועל מ"מ קרינן ונטמאה לבעל כמ"ש הרא"ש בכתובות שם וא"כ ה"ה בשאר העריות כמ"ש ע"י כל העריות כו' פשיט מ"ד נטמאה כו' קמ"ל מ"מ באחות אשה כיון דיש לה היתר קרינן גם ונטמאה לבועל ול"ד לגוי דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי וע"ל סי' קע"ח סי"ט:

מו **מי שהיתה כו'**. כמ"ש נושאין על האנוסה כ' נושא אדם כו' כמש"ל ר"ס כ"ו:

מז **אבל אם**. קידושין ס"ה א' וכמ"ש בגמרא שם איתביה רבא לר"נ כו' הב"ע כו' וכן בסיפא:

מח **אבל אם כו'**. שם אי דליכא כו' המקדש כו' כנ"ל סכ"ז דמ"מ הצריכו א"א גט כו' כמ"ש בגמ' שם וע' בגיטין פ"א ח':

מט **או כו'**. עפ"י יוחסין ע"ש:

נ **דוקא**. כנ"ל סכ"ו בהג"ה וכל המגרש אפילו כו':

סימן טז

א **ישראל כו' או ישראלית כו'**. כמ"ש לא תתחתן בם בתך כו' ובתו כו':

ב **ויש חולקין**. ר"ל דאינו לוקה חדא דקרא בשבעה אומות הוא דכתיב רק לר"ש כמ"ש שם ואנן לא קי"ל כר"ש כמ"ש בח"מ סי' צ"ז סי"ד ועוד דאף בז' אומות ליכא לאו אלא בגירותן אבל בגיותן ל"ל חתנות כמ"ש בפרק הערל (יבמות ע"ו א)' הדר אמר רבא כו' וקי"ל כמסקנא וכרב ששת שם והא דע"ז הנ"ל תירץ בתוספת שם ובספ"ג דקידושין דאסיפא דקרא סמך בתך לא תקח כו' דע"כ בנכריותן דבגירותן לא שייך כי יסור ונ"מ שאינו חייב אלא בקידש ובעל כמ"ש בקידושין ע"ח א' ושניהם מודים דרך ליקוחים כו' והא דאמרינן שם ביבמות נתינים דוד גזר כו' פירש בתוס' שם ע"ט א' ד"ה נתינים

דגזר עלייהו עבדות וע"ז קאי כל הסוגיא והרמב"ן פירש דמדאורייתא אינן אסורין אלא דור ראשון שנתגייר דהתורה לא מנה בהו דורות וגזרו עלייהו שיהו אסורין איסור עולם ועל מתני' דשם קאי ממזרים וכמ"ש בכמה מקומות דנתינים דאורייתא והרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל נתינים דרבנן כפשטא דשמעתין דוד גזר עלייהו וכמ"ש רבא קודם שהדר ביה וכמש"ל סי' ס' ס"א ומ"ש הטור דאתי כר"ש ס"ל להרמב"ם בסוגיא דקידושין דאמרינן שם ספ"ג ס"ח ב' אלא לרבנן מ"ט אמר קרא כו' ור"ל דגלי קרא דלא תתחתן מיירי בכל האומות דפשטיה דקרא בכל האומות כמ"ש תוס' שם ד"ה הניחא כו' וההיא סוגיא דע"ז ס"ל כסוגיא דיבמות ך"ג א' מאן תנא דפליג כו' דע"כ פליג אסוגיא דקדושין אבל הטור ס"ל דאף לסוגיא דקידושין לא מיירי בז' אומות.

ג **אבל הבא כו'**. כגי' בע"ז שם כי גזרו ב"ד של חשמונאי דמייחד לה אבל הכא אקראי בעלמא מ"מ וצ"ל דגריס נמי א"נ כי גזרו כו' אבל ייחד לא כו' וכמש"ש בפכ"ב ובש"ע סי' כ"ב ס"ב:

ד **ומשום זונה**. ט"ס וברמב"ם ליתא וכן בגמרא אמרו משום ד"א:

ה **ומכין כו'**. ברכות נ"ה א':

ו **ואם ייחדה כו'**. כנ"ל וכרבין:

ז **ואם היה כו'**. ס"ל דסוגיא דע"ז אפי' בישראל ובזה מתורץ קושית תוס' ד"ה משום:

ח **ועון זה כו'**. יבמות ק' ב' התם מאי קמזהר כו':

ט **הבא כו'**. ר"ל אע"ג דעכו"ם הבא על בת ישראל אינו בכלל ג"ע כמ"ש בי"ד סי' קנ"ז ס"א בהגה וכמ"ש בכתובות ג' ב' ולידרוש להו כו' ובסנהדרין ע"ד ב' והא אסתר פרהסיא כו' ולא פריך והא גילוי עריות וכמ"ש ר"ת ושם משום דאין חייבין מיתה על ביאת נכרי משא"כ בבא על הכותית בפרהסיא כמש"ש במתני' פ"א ב' ובט"ז שם ודוקא בפרהסיא כמש"ש:

י **שפחה כו'**. מתני' בפי"א דיבמות כהנת שנתערב כו' ובפ"ד דגיטין מי שחציו כו' לישא כו' ובהרבה מקומות:

יא **אחד שפחתו**. שם מ' א':

יב **והבא כו'**. אזיל לשיטתו שפ' דלא כת"א שמתרגם לא יהיה קדש כו' בעבד ושפחה אלא כברייתא דספרי בבא על הפנויה ישראלית וכמש"ל ר"ס ך"ו ואף ע"ג דבנכרית ושפחה אין לוקה בישראלית לוקה במ"ש בספרי שם לא יהיה קדש וכו' מבנות ישראל ואין מוזכר עליה באומות וכמ"ש המ"מ בפ"א מה"א ה"ד דעריות גזירה הוא שאם חמותו בשריפה ואם אמו מד"ס בלבד וכן נדה אין בעכו"ם מד"ס ובשפחה ס"ל אפילו נשואין

אינו אלא מדרבנן כמ"ש כה' א"ב שם וכן אם לקח שפחה דרך מתנות אינו לוקה מ"ה שמעת שטבלה וקבלה מצות יצאת מכלל העכו"ם ולא חייבה תורה מלקות אלא בשפחה חרופ' דהביא ראיה ממש"ש אם אדוניו יתן כו' וכמ"ש בפ"ק דקדושין שמוסר לו שפחה כנענית ובזה ניחא שהתירו לממזר בספ"ג דקידושין לישא שפחה אף שאסור בנכרית ועתוס' ביבמות ע"ט סד"ה ונתינים שדחקו עצמם בזה וכתב דאפי' בא עליה בפרהסיא אין קנאין פוגעין בו אבל רש"י ותוס' וש"פ ס"ל שהוא מדאורייתא וכדעת ת"א וכן מ' ביבמות מ"ד מ"ה ואע"ג דאמר שמעון התימני כו' ה"מ בח"ל כו' ולדעת הרמב"ם צ"ל דלרבותא קאמר מדאמר הכל מודים כו' קמ"ל דדמי לח"כ וכ"ש לר"ע דהא נכרי נמי אין מוזהר בביאה בעלמא ועתוס' שם ע"ז א' ד"ה נאמן כו' וי"ל כו' אבל הרמב"ם ס"ל דנ"מ אף לדידן כמ"ש המ"מ בפי"ג הלכה מ' וכמש"ל סי"ז הו"ד לדברי תוס' לר"ע מנכרי ועבד הוי ממזר ול"צ לטעמא דלא תפסי קידושין ולא אצטרכא אלא לשמעון התימני וכי אפסקא שם דכשר מ"מ ח"כ הוי זונה והולד פגום וכן ח"ל לר"ע אף לס' הרי"ף דבנכרי ועבד כשר אף לכהונה אבל לרמב"ם לד"ה נכרי ועבד כח"כ דמי ואפילו בח"כ הולד כשר וכמ"ש שם:

יג **נתערבב כו'**. ומתני' צ"ע כהנת כו' ולענין נישואין ל"ד כהנת אלא משום שאר מילי דשם:

יד **וכופין כו' ואם כו'**. שם ק"א:

טו **היו כו'**. ר"ל כאן אין כופין כמש"ש שם ס"ו א':

טז **מטביליו**. כתובות י"א א':

סימן יז

א **אשת איש כו'**. מתני' פ"ג דקידושין ס"ב א' יבמות צ"ב א' וע"ש כ"ד ב' ושאר מקומות הרבה:

ב **אבל כו'**. רפ"ג דקידושין מקודשת דאינה כו' ובגמרא לעולם מספקא כו':

ג **או כו'**. גיטין מתני' ע"ח א':

ד **וה"ה כו'**. מתני' שם ע"ט ב' וכמ"ש תוספת שם ד"ה וצריכה כו':

ה **אשת איש כו' בפני בעלה כו'**. כשמואל וע' רא"ש שם וכמ"ש למטה:

ו **שהאשה כו'**. אע"ג דרבא פליג עליה בסוף נדרים מ"מ סוגיא דגמ' דפ"ב דכתובות ופט"ו דיבמות ופ' התקבל והמגרש כוותיה:

ז **י"א כו' אבל כו' או כו'**. כ"כ הראב"ד בהשגות פ"ד מה' אישות וטעמו ממ"ש בכתובות ך"ג א' לימא בדרב המנונא אלמא אף לרב המנונא דוקא משנשאת באו עדים הואיל

ונשאת בהיתר שהיה לה מיגו ותנן במתני' שם ואם יש עדים כו' ואף בדיעבד תצא וכן לתי' לא דכ"ע כו' וכ"ש לענין כתובה דהא אינה נוטלת ע"פ עצמה אלא ממדרש כתובה כמ"ש בפט"ו דיבמות:

ח **וי"א כו'**. ממ"ש ביבמות שם וליהמנה מדרב המנונא ושם נאמנת אף להנשא וכן בפ' התקבל ס"ד ולימא חזקה כו' ה"מ לחומרא כו' וליהמנה כו' וע"כ אף לקולא וכן ליטול כתובה ממדרש כתובה והא דכתובות אין ראיה כמ"ש תוספת בגיטין פ"ט ב' ד"ה ואידך כו':

ט **וי"א עוד כו'**. שהדורות מתקלקלין כמ"ש בירושלמי ס"פ התקבל רבי כו' שכשם שבין קדשי קדשים לבין חולי חולין כך בין דורינו לדורו של ר' יוסי א"ר שמואל ב"ר יוסי כשם שבין זהב לעפר כך בין דורינו לדורו של אבא וכמ"ש בגמ' פ' החולץ אכשור דרי וכמו שחילקו בסוף נדרים לענין טמאה בין משנה ראשונה דאינה מעיזה לבין משנה אחרונה וכמ"ש הרא"ש בפ"ב דיבמות ס"ח וערא"ש פ"ה דכתובות ס"ס ל"ד:

י **אבל אם כו'**. כשמואל שם דמעשה רב הרא"ש שם וכרבה ב"א בכתובות שם וכמ"ש בסי' קנ"ב ס"ז ועמש"ש:

יא **וכתב הרא"ש כו'**. מדלא משני בהתקבל שם דשלא בפניו איירי אלא דסוגיא שם ע"כ בעיר אחת איירי כמ"ש תוספת שם ד"ה בעל כו':

יב **ויש חולקין וס"ל דבעי' כו'**. טעמו דכל שלא בפניו ממש אינה מתבוששת וכמ"ש בנדרים ס"ה הנודר כו' אלא בפניו ופירש בתוספת בפניו ממש ואמרי' בירושלמי מפני הבושה אבל כבר חלקו ע"ז כל הפוסקים וכ' דא"צ אלא בידיעתו וע' בי"ד סי' רנ"ח. ליקוט:

יג **והא דאמרי' כו'**. כתובות כ"ב ב' ומ' מדברי טוש"ע אפילו ע"א מסייע וכמ"ש בפ' התקבל אלא דשם וגם הבעל מסייע וכמ"ש הרמב"ם והרא"ש וטוש"ע בסי' קמ"א סנ"ו אלא ממש"ש אלא אי אמרה קמאי דידי כו' מיגו הבלא"ה לא מהימנא וערא"ש שם וטוש"ע שם סנ"ה:

יד **ואם נשאת כו'**. אבל הרשב"א הוכיח להיפך ממ"ש בכתובות ר"ב ב' ומי חציפה כו' ע"ש סי' אלף רנ"ג: ליקוט. ואם כו' ויש מי כו'. צ"ע בכתובות ר"ג א' לכאורה לא מ' כן דקאמר לימא בדר"ה קמיפלגי ועדיין לא אסיק דלא נשאת ממש דאל"כ הל"ל הא קודם וע' תוספת שם ר"ו ב' בד"ה אנן. וליכא נמי חזקה דאין האשה מעיזה כו' וכ"כ בב"ב ל"ב א' בד"ה אנן כו':

טו **ויש מי כו'**. הוא דעת הטור בסי' קכ"ב וס"ל דמ"ש הרא"ש נשאת ל"ד ועבבד"ה כאן:

טז **וי"א כו'**. כמו במיתה בפט"ז דיבמות קי"ד ב' קי"ז א' וראיה ממ"ש בכתובות פ"ט א' הב"ע כו' מיגו כו' תוס' ב"מ י"ז ב'. וביבמות שם וכתובות שם כ' דבתובעת אבל ה"ה לקטטה אבל הרמב"ם ס"ל דאפילו בתובעת נאמנת כמ"ש בפ' ט"ז מה"א הלכה ד"ו ובש"ע לקמן סי' ק' ס"י ע"ש ואזיל לשיטתו דס"ל דממדרש כתובה לא גבי אלא עיקר כתובתה וכמש"ל סמ"ק ול"ק קושיות תוספת הנ"ל:

יז **י"א דבמקום כו'**. כנ"ל ממדרש כתובה ומדמדמי בסוף נדרים לטמאה וע' ר"ן שם ד"ה לענין כו':

יח **וי"א כו'**. כ"כ הג"מ פי"ב מה' גירושין מהא דכתובות פ"ט כנ"ל:

יט **אפילו העד כו'**. דלא כר"ע:

כ **ואפילו כו'**. שם מפי כ' ר"ל שהעד מעיד מפיהם וכמ"ש בפי' הרמב"ם שם ובירושלמי שם תנינן הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד מפי אשה ואשה מפי אשה מפי שפחה מפי קרובים:

כא **או ישראל כו'**. שהוא כגוי כמ"ש בפ"ק דחולין:

כב **ולכל כו'**. ר"ל או לכל כו'. שם:

כג **לא בא כו'**. מדאיבעיא להו ביבמות צ"ג ב' קט"ו א' קט"ז ב' מ"ט דע"א כו' ואם איתא ע"כ טעמא משום דהיא דייקא ומנסבא:

כד **אפילו אינו כו'**. שם בעיא דלא איפשטא ולחומרא:

כה **וכן היא כו'**. שם ורבנן כו' ובירושלמי שם ובתוספתא רפי"ד כל אלו שאינן נאמנות להעיד' אף היא אינה נאמנת להעידן:

כו **כבר אמרנו כו'**. מעובדא דאספסתא וכפי' שהישראל א"ל לאשה והאשה הלכה לפני ב"ד ועסי"ד:

כז **ואפילו לא כו'**. כמש"ש קכ"ב א' ודלמא צרה כו' בשעת כו':

כח **אבל אם כו'**. ממש"ש ב' תנאי היא כו' ואעפ"כ היה שואלו בני היאך אתה יודע כו' ושם מר סבר כו' כד"מ דמי ואמרי' בפ"ג דסנהדרין וא"ל אמור היאך אתה יודע שזה כו':

כט **ואם העיד כו'**. כמו מים שא"ל סוף וגוב אריות וצלוב ומגוייד כמש"ו הרמב"ם שם:

ל **שמע כו'**. ירושלמי שם הלכה ה'. שמע קול המקוננות מיבמתו בין המתים אין עדות גדול מזו וכ"ה בתוספת שם:

לא **ולכן יש כו'**. כמ"ש בפ"ב דכתובות לענין תרומה במקום שמעלין ממנה ליוחסין:

לב **וכן אין כו'**. כגי' תוספת ביבמות ק"מ א' ד"ה ורבא כו':

לג **בשעת כו' אע"פ כו'**. כמ"ש בסנהדרין ס"א ב' איתמר העובד כו' וקי"ל כרבא ועתוס' שם ד"ה ורבא אע"ג כו' י"ל כו' וכ"כ בשבת ע"ב ב' ד"ה רבא כו' וי"ל כו' וכ"כ הרמב"ם

בפ"ך מה' סנהדרין הלכה ב' וכן פטור מכר' כמ"ש בח"כ ההוא ולא אנו' ואף ממלקות פטור כמ"ש הרמב"ם שם שנאמר ולנערה לא כו' כמ"ש בפ"ג דנדרים אנס' רחמנא כו' וז"ש רבא פטור לגמרי ואף מדרבנן אינו נפסל כמ"ש בפ' השולח (גיטין מ"ה ב)' בגר שחזר לסורו ועי"ד סי' קי"ט ס"ט ואף על גב שאחר כך יכולים להמלט ואז פסולים היו כיון בשעה שראו אנוסים היו והוי תחילתן וסופן בכשרות כמו בחתנו וסומא וכיוצא פ"ט דב"ב:

לד **רקים כו'**. כמ"ש בפז"ב במלוה ברבית מאימתי חזרתן וכן משחקי בקוביא ושאר פסולין שם הגמ' סי' י':

לה **או בידוע כו'**. שמהרא"י נסתפק בזה שמא הנך דלא עשו תשוה שלימה אין פסולין אלא מדרבנן וגזלן דרבנן כשר כאן וע"כ בכה"ג יש להקל וכמש"ו והכל לפי כו':

לו **וה"ה לכותי כו'**. בזה אפילו ר' יהודה מודה דהא בלא"ה פסול הוא ומשום מסל"ת מכשרי':

לז **אם עד כו'**. שבועו' ל"ב ב' וערש"י שם ד"ה כגון כו':

לח **אבל אם כו'**. כמ"ש בכתובות ע"ב א' ומשמשתו נדה ה"ד כו' צ"ל כו':

לט **ואין הב"ד כו'**. דאל"כ אמאי פטור העד הא שואלין לה היאך היא יודע שמת בעלה וצריכה לומר ששמעה מפלוני כמ"ש בס"ה וע"ש:

מ **עד אומר כו'**. לשון המחבר ולמד מתשובת הרא"ש כלל נ"א סי' ז' ששני עדים העידו שמת בעלה אלא שאחד העיד שבנו נתעסק בקברו וקברו וא' העיד שלא היה בנו על קברו של אביו אלא שכתב לו שמת אביו והשיב כיון שמעידים על מיתתו לא חיישי' להכחשה בדברים כמש"ש קי"ז במתני' א' אומרת מת וא' כו' וקי"ל כר"י ור"ש ובאמת כי שגגה וטעות גדולה היא כי ממתני' מוכח להיפך דטעמ' דר"י ור"ש הוא מפני שאין הצרה נאמנת על חברתה כמש"ל סמ"ו ואמרינן בגמ"ש וליפלוג ר"מ כו' אר"א במחלוקת כו' אלמא מחלוקתן אי צרה מעידה לחבירתה ואיז' תלמיד טועה כתבו והשומע שמע וטעה דמטעם אחר התיר הרא"ש שם משום דמכחישין בבדיקות וכמש"ל סק"א אבל בכה"ג דמכחישות בדרישות עדותן בטיל' במ"ש בח"מ סי' למ"ד ס"ב וכ"פ בש"ג להדיא דבכה"ג אינן נאמנין ומ"ש ב"ש דהוא כדברי ר' יואל בתוספת שם ד"ה דכל כו' אבל זו אומרת כו' כיון דשתיהן כו' דבריו תמוהין דלא כתב אלא לר"מ דלדברי ר"א ס"ל לר"מ דבכ"ע הצרה מכחישתם ור' יוחנן ס"ל דוק' בכה"ג אבל לר"י ור"ש בכ"ע אין הכחשתם כלום ופ"ד בירושלמי להדיא שם אר"א מודה ר"י ור"ש בעדים מה בין עדים מה בין צרה לא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום א"ר יוחנן מאן אמרה ר"א מכי שמעה ואמרה

וע"ש הסוגיא שאמר שם אר"י מודה ר"מ בראשונה אשכח תני עוד היא במחלוקת מה בין שניה מה בין ראשונה לא עשו בה דבר זה אצל חברתה כלום אר"א מודה ר"י ור"ש כו' כנ"ל ר"ל דלר"מ בזה לבד לא עשו דבריה כלום ולר"י ור"ש בכ"ע לא עשו כלום ושם אמר רמ"א ור"י שניהם ס"ל דמודה ר"מ בראשונה ושניהם ס"ל דמודה ר"י ור"ש בעדים ודלא כב"ש:

מא **שמעו קול כו'**. מתני' קכ"ב א':

מב **ואם כו'**. גמ' שם וכמ"ש תוספת בשם ירושלמי ע"ש בד"ה דחזו כו' והשמיט סוגיא דגמ' שחזו בבואה דבבואה נאמן אפילו בשדות וכיוצ' ע"פ מ"ש בב"י שהמ"ע תמה על הרמב"ם שהשמיט כל מ"ש בס' זה וכ' ב"י שדעתו כדעת ר"ו בשם הגאון דהאידנ' לא בקיאין בבבואה דבבואה הלכך לא עבדינן בה עובדא ודבריו תמוהים וכבר חזר בו בכ"מ דהא הרמב"ם מיקל בה יותר וכ' בפ"ב מה"ג דאף בבואה דבבואה א"צ וכמ"ש בכ"מ שם שדעתו כדעת נ"י בשם הריטב"א דלבתר דמיית' תנא דר"י א"ל לכ"ז דלא חיישינן לשד כמו לצרה ודעת הטור דתנא דר"י לא קאי אלא אצרה וכ"ד הרמב"ן ורשב"א ומ"מ בשם הרבה מפרשים וע"ל סי' קמ"א סי"ט

מג **בשדה או בבור או כו'**. כצ"ל וכ"ה באפ"ר.

מד **בחורבה**. כמ"ש בפ"ק דברכות:

מה **מצאו כו'**. פלוגתא בירושלמי הביאו הרי"ף ורא"ש ופ' כמאן דמתיר דכן ס"ל לגמ' דידן בפ' מי שאחזו וכמ"ש סי"ב רמב"ן ורשב"א וש"פ ועב"ש שכ' דבירושלמי אין הכרע לפסוק כמאן דמתיר מהגמ' הנ"ל דפליגי בירושלמי בזכרון דברים ובגיטין בעדות ממש אמת מאן דמתיר מתיר אף בזכרון דברים שמבי' ראיה ממ"ש מפיהם ולא מפי כתבם ושם ע"כ בזכרון דברים וכיוצ' כמ"ש תוספת ביבמות ל"א ב' ד"ה דחזו קשה כו' ועוד דהתם כו' וה"ה לענין עדות דהא גובין בשטר בב"ד וא"צ לעדות אבל מאן דאוסר אוסר אפילו בשטר גמור ומחמיר יותר מבממון כמ"ש שם ומתני' מסייע לר' בון בר כהנא יפה כח העדים מכח השטר וכח השטר מכח העדים שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין את אשתו ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה את חבירו בעדים גובה מנכסים ב"ח בשטר גובה מנכסים משועבדים וע"כ בשטר גמור וז"ש ברישא לענין משיאין ול"ק לענין ממון שאין גובין מפי כתבן ואנן אמרינן בפ' מ"ש שם דמקילין בעדות אשה יותר ומכשרי ע"פ כתב וע"כ דלא כוותיה ומה שהקשה ב"ש דהרמב"ם אזיל לטעמיה דפ' גם בגיטין מועיל נשתתק אבל הפוסקים חולקין עליו כמש"ל סי' ק"כ ס"ה ולא דק דהא גמ' ערוכה היא

דלעדות מית' מהני כמש"ש ועתוס' שם ד"ה קתני דלמאן דלא ס"ל דרב אפילו בשאר עדות מועיל מתוך הכתב אע"ג דלא קי"ל כסברתם מ"מ בהא ליכא מאן דפליג אברייתי':

מו **אפי' כו'** כיון דמקלינן בגזלן דרבנן ואף בפסולי דאוריית' אשה ועבד וכיוצא כ"ש קיום שטרות דרבנן כמ"ש בפ"ב דכתובות. ליקוט כמ"ש בגיטין נ"א בדין הוא כו' דאר"ל ומשום עיגונא כו':

מז **ולהרמב"ם כו'**. כי אין זה מסל"ת וכ"ש לשיטתו דלא מהני מסל"ת אלא בקישור דברים אחרים כמ"ש בסי"ד ע"ש:

מח **ואפילו אם כו'**. כמו שמצאנו לרב נחמן דאמר האלקים כו':

מט **זה שאמרנו כו' אבל כו'**. כמש"ו דוקא שאמרו עכשיו כו':

נ **ודוקא כו'**. כמש"ש אנו הולכין אנו באין וכמ"ש הרמב"ם ש"ע עכשיו כו':

נא **ואפי' כו'**. כמ"ש בספ"ב דכתובות ואלו כו' דוקא אלו:

נב **וישראל כו'**. שם בעובד' דאספת' כמש"ו וכן כל הני עובד' דשם ע"כ הגוי לא בא לב"ד דא"כ הוי מתכוין להעיד. הרא"ש:

נג **וכן אם כו'**. שם מאן איכא כו' מאן איכא כו' וכן דוק' קומנטרינון הא אחר כה"ג מהני וכן ממ"ש ודלמ' שד כו' ודלמא צרה ולא פריך דלמא נכרי הוה ועב"ש:

נד **ויש מחמירים**. כמש"ש ווי על פרשא זריזא כו' וכ"מ קצת בדברי הרמב"ם וש"ע ווי ווי לפלוני כו' וכן מפרש מ"ש שם חבל על כו' ר"ל שעשה עמי טובה כו'. ליקוט וכן מ' בג' כ"ח ב' הקיי"ל כו' ולכאורה ביבמות כ"ה ב' מ' כס' אחרונה אבל כבר פירש בנ"י שם וש"מ כיון דקאמר אמרו לאשת כו' מתכוין להעיד הוא וכן במתני' מת הרגתיו כו' מ' ג"כ מתכוין להעיד דומיא דריש' במביא גט ולכן פריך הוא ניהו כו'. וכן משמע קצת בכתובות כ"ו א' במסל"ת כי הא כו' ור' חייא כו' דכל זה יתר הוא וכ"ש דר"ח. ועיקר כס"ר כמש"ש היכא משכחת לה במסל"ת כי הא כו' אלמא בעובד' ראשונה על עיקר הדין אמר סתם וכן עובד' דחסא וכן בפ"ג דגיטין הקי"ל כו':

נה **וכן במקום כו'**. כמ"ש בבעי' דע"א דקטטא כמש"ל סמ"ח:

נו **הרגנו**. רמב"ם וכמ"ש מהרא"י וש"ע שהם מחזיקים כו' והטור ס"ל דכל ערכאות ב"ה כמ"ש בהג"ה דתפארת למשפטם הוא וכ"מ דקאמר נהרג מ' שלא על ידו אלא דקשה דהל"ל ששמע מנכרים פלוני נהרג בקומנטריסין ול"ל מקומנטרימין ולכן אמר וכ"ז דוקא כו':

נז **אבל כו'**. שם והא איה כו' וכ"ה בירושלמי כמ"ש למטה:

נח **ודוקא כו'**. דבכה"ג אינו נקרא מתכוין להעיד:

נט **או שחפשו כו'**. כמ"ש בב"ק קי"ד ב' והבעלים מרדפים כו':

ס **היו מדברים כו'**. בריב"ש שם מסתפק ודעתו להתיר כמו בפונדקית אך כתב שאינו סומך על דעתו ולכן אסר כאן ובירושלמי מ' כן דאמרינן שם איזו הוא מתכוין ריי"א כל שמזכירין לו אשה רשב"ל אמר כל ששואלין אותו והוא משיב כו' ואמר שם ג"כ עובד' דאושעי' ברבי שהתריז כו' ופירש המרדכי דר"י להחמיר הוא כמ"ש בגמ' וכ"מ שם מההוא עובד' דר"י סבר אף אם התחיל הגוי כיון שמזכירין כו' ובכה"ג וכיוצ' בו:

סא **היה ספק כו'**. כמ"ש בכמה מקומות ספיקא דאוריית' לחומר' וכאן מחמרינן יותר מבכל מקום כמו שחוששין לחששות רחוקות במים שא"ל סוף ומגוידּ כו' וכמ"ש בירושלמי ראוהו מגוייד אני אומר בחרב מלובנת נכוית ראוהו צלוב אני אומר מטרונימ' עברה עליו ופדאתו וחי' אוכלת בו אני אומר ניתרחמו עליו מן השמים נפל לבור אריות כו' ופליגי בגמ' אי בעינן דו"ח ומאן דמתיר משום כתובה שלא תנעול כו' ודוק' בסופו מקילינן וכמ"ש בבכורות מ"ו ב':

סב **וכן בכ"מ כו'**. כמ"ש בפ"ק דע"ז דה' כריב"ק:

סג **י"א כו'**. כנ"ל דודאי לנכרי חבירו לא נתכוין להעיד כל שאינו בפני ישראל:

סד **ואם כו' אע"פ כו'**. ממ"ש והא איה כו' אע"ג שהיה שם כמה אומדנות המוכחות מקלו ותרמילו וס"ת כו':

סה **מ"מ אם כו'**. כמ"ש הפוסקים הטעם דמים שא"ל סוף אם נשאת לא תצא משום דאומדנ' דמוכח שטבע ולכך גובה כתובתה כמש"ל סל"ה אלא דמחמירין לכתחילה כנ"ל:

סו **נכרי מסל"ת כו'**. דהא לר"ע עדיף נכרי מסל"ת מאשה ועבד כו' ואנן קי"ל כרבנן וכש"כ בנכרי מל"ת ואע"ג שאמרו לא תהא כפונדיקית היינו לפי הס"ד דנכרי אינו מסל"ת דס"ל כרבנן דר"י בן בבא וערש"י שם ד"ה לכשתה' כולי

סז **ואפילו לא כו'**. דא"א שאינו מסל"ת רק בודאי מדאמרינן שם ואי' לא קטלינ' לך כו' הבלא"ה אין חוששין שמא אמתל' יש לו בהגדתו וכן בכל מסל"ת דשם לא חששו לאמתל' למצא חן או לקלקל וכיוצ'. הג"מ ס ' ט':

סח **וי"ח בזה**. ממ"ש אלא מתני' כו' במסל"ת כי ההיא כו'. מ' דוק' ידוע:

סט **יצא כו'**. דמ"ש וקברתיו מעשה שהיה כך היה אבל א"צ כמו בכל הני עובדי דשם הכ"א ב':

ע **וי"א כו'**. מדכפל ושילש בכ"א וקברתיו דוק' קאמר והני עובדי הנ"ל פירשו כל המפרשים לדעת הרמב"ם כיון שמכירו ל"ק בדדמי וא"צ לומר וקברתיו וכמש"ו בהג"ה וטעם וקברתיו משום שלא יאמר בדדמי כמש"ש קי"ד ב' וז"ש ל"ד כו':

עא **והם כו' או כו'**. רמב"ם ועבה"ב ליקוט

עב **בא כו'**. עמ"ש שם דהרמב"ן והרשב"א ונ"י פי' דגם רבא ס"ל הא דר"ז דחיישינן בשכיחי שיירת' ולא הוחזקו ואף לשני שווירי כמש"ש בגיטין ופ' רי"ף וש"פ כוותיה וזה טעמו של אביי כאן אלא כיון דהעדים העידו שבא עמהם מקורטב' וידוע שהוא היה דר בקורטב' ס"ל לרבא דלא חיישינן שמא יצחק ריש גלות' אחר בא לקורטב' ואותו יצחק הלך עם העדים אלא כאן נמצ' כאן היה ומ"ש בגיטין דחיישינן לשני שווירי דהתם לא נאבד במקום שנכתב אבל אם נאבד במקום שנכתב אפילו במקום ששיירות לאחר זמן מחזירין וז"ש כאן אמר אביי וכו' דההוא גיטא כו' תבדק נהרדעי כולה ר"ל כל ארץ נהרדעי עיירות רבות עד היכ' דסגי קבא דנהרדעי ולא אמרינן כאן נמצ' כאן היה ורבא אמר א"כ כו' ר"ל הא שיירות מצויות וחיישינן לנהרדעי אחרת אלא כו' דאמרינן כאן במצ' כאן היה ולא חיישינן כלל למקום אחר אמר רבא כו' והא חגי כו' במחוז' שכיחי והוחזקו חיישינן אלא אמרינן כיון דברשותו אמרינן כאן נמצ' כאן היה ואביי כו' ומזה מוכח הדין שכתב הרא"ש שם בגיטין דהוחזקו אע"ג דלא שכיחי שיירת' ג"כ חיישינן דקאמר והא חגי כו' במחוז' ועוד לקמן דחייש רבא לתרי ענן שהוחזקו בנהרדעי ושם לא שכיחי שיירת' דהא בין אביי בין רבא לא חייש לנהרדעי אחרת אלא דלמ' בגמל' כו' וכן כתב נ"י ההוא גיט' כו' דאשכח במקום דלא שכיחי שיירת' ולכך לא חששו לשני נהרדעי. וז"ש הרב בהג"ה וי"א דכ"ז דוק' כו' ווהוא דעתם הנ"ל משום דאמר מקורטב' כו' כנ"ל:

עב) והוא שלא כו'. כמ"ש תוספת שם ד"ה יצחק כו' ורש"י שם ד"ה מי חיישינן כולי ועתוס' שם ד"ה והא כו' וכפירש רש"י בד"ה שכיחי ופליג' אביי ורבא בפלוגת' דרבה ור"ז בגיטין וכ"מ שם ואף שפ' הרי"ף שם והרמב"ם כר"ז כאן פ' כרבא משום עיגון' אקילו בה: הרז"ה והרא"ש בגיטין ובירושלמי רפט"ו כמה דאת אמר אם יש עדים ושהי' אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת אוף הכי כן שני' היא בעדי מיתה מאחר שאם יבוא הוא מכחיש וכמ"ש בגמ' פ"ג דכתובות כ"ב ב' ול"ש דאיהו דייק' ומנסב'. והרמב"ן והרשב"א לא ס"ל כן ממ"ש אמר אביי מנא אמינא כו' אלמא יליף מגיטין וכן כל הסוגיא שם ופירש משום כאן נמצא כאן היה כיון שבא מקורטב' לאוספמי' ואע"ג דרב אשי פליג עליה דרבא בפ' המדיר ולא ס"ל היינו לענין ממון' אבל לענין איסורה מודה כמ"ש בטומאה בפ"ק דנדה אין מחזיקין טומאה ממקום למקום אבל דברי הרמב"ם וש"ע א"א ליישבם אלא כדעת הרא"ש:

עג **או כו'**. כמש"ש קט"ז א' ולא הוה ענן כו' ואף רבא ל"פ אלא דלמ' כו' וכמ"ש סי"ט אבל אם כו':

עד **וי"א דכ"ז**. כמ"ש במתני' קכ"ב מעשה כו':

עה **ויש מקילין**. הוא ס' ראשונה בש"ע כדעת הרא"ש ורז"ה ממש"ש ושוב מעשה כו' והא דקאמר שם ממקום פלוני ל"ד אלא הכי הוי. ליקוט וי"א דבמקום כו' הוא ג"כ לסברת הרז"ה והרא"ש דלהרמב"ן ורשב"א שהשוו לגט ובגט לא מהני שמו ושם אביו ואפי' שם עירו לא מהני אלא משום כאן נמצא כאן היה ובמקומו כנ"ל ולדעתם מ"ש מקירטב' ל"ד דיצחק ריש גלות' הוא כמו ששמו ושם אביו ועיין רשב"א וכ"ש להיש מקילין:

עו **וי"א כו'**. כן עיקר וכ"ד רוב הפוסקים וכ"ה ברמב"ם וש"ע בעובד' הנ"ל בסכ"ג ואף לגי' הטור כבר ישבה מהרי"ק אבל וכן הוא בתוספת' שם אין מעידין עליו עד שיהו מזכירין שמו ושם אביו שמו ושם עירו אבל אמר אחד יצא מעיר פלוני מפשפשין באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו:

עז **ישראל שאמר כו' אבל כו'**. תוספת הנ"ל:

עח **מי שהיה כו'**. כמ"ש במתני' שבועות ל"א ב' ואפי' דברים שא"צ שיהו בב"ד כמ"ש בתוספת' פ"ב דכתובות וירושלמי שם כללו ש"ד עדים שהעידו לטמ' ולטהר לרחק ולקרב לאסור ולהתיר לפטור ולחייב עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין כו' אינן נאמנים:

עט **אין בודקין כו'**. עבה"ג גי' הפוסקים ר"ע ור"ט אומרים בודקין וערש"א:

פ **ואפילו כו'**. כמש"ש דלת"ק כד"מ דמי ואמרינן בסנהדרין ל' ב' עדות כו':

פא **ואסור כו'**. דבמקום שיכולין להקל אין להחמיר כמ"ש משום עיגונא כו' ועב"ש בשם כרמב"ם וערשב"א שהקשה הא בגמ' אמר טעם אחר משום כד"מ דמי ולפי מ"ש ניחא:

פב **אם לא כו'**. כמ"ש ברפ"ד דסנהדרין:

פב) **שהוא כו' או כו'**. כ"ה דברי הרמב"ם אבל הטור כ' שלשתן שמו ושם אביו ושם עירו וכ"ה גי' שלנו ברישׁ' אבל בסיפ' לא הוזכר המקום ונראה שבמקומו א"צ שיזכיר המקום דאמרינן כ"נ וכ"ה וכמ"ש הרשב"א אבל במקום אחר ודאי צריך שיזכיר המקום ולכך ברישׁ' שעמד בהר חוץ לעיר הזכיר המקום משא"כ בסיפא וזה שהזכיר המתני' בסיפ' שם העיר ולא ברישׁ' ועי' בח"מ ס"ק ל"א:

פג **אע"פ כו' ואפילו כו'**. לשון המחבר ופ' כשני הלשונות דרב' לחומר' דללישנ' קמא חיישינן לשאלה ואפילו סימנין מובהקין ביותר לא מהני ועתוס' שם סד"ה אמר רבא א"נ דחשיב כו' וללישנא בתרא לא מהני סימנין א"ל מובהקין דקי"ל בב"מ י"ח ב' וגיטין כ"ז

ב' דמספק' לן אי דאוריית' אי דרבנן ומ"מ אף את"ל דרבנן סי' מובהק מהני כמ"ש דכ"ע כו' והכא בשומ' סי' מובהק כו' וערש"י שם ד"ה מובהק וכמ"ש תוספת שם קט"ו ב' ד"ה דקאמר ואי סימנים כו' ואמרינן בגיטין וב"מ שם ר"א אומר כגון דקאמרי נקב כו' וערש"י שם ושם וע"ל סעיף ל"ב ודוק' מיבהק ביותר דהא אף את"ל דאוריית' צריך לסי' מובהק כמ"ש ללישנ' קמא הכא בשומא מצויה כו' גופו דארוך וגוץ ואמרינן בב"מ כ"ז איבעי' להו סימנים כו' למו"מ כו' אלמא באבדה די בסימנים כמו ללישנא דאמרינן דאוריית' ושם כ"ח ב' א"ר ספר' לעולם כו' ועבה"ג בח"מ סי' רס"ז ס"ק ב' ומש"ש ליקוט אע"פ כו' דחיישינן לשאלה. כ"פ ב"י לחומרא אבל ל"נ דקי"ל כלישנ' בתרא ואב"א כליו כו' וכ"כ נ"י שם והר"ן בפ"ב דב"מ וכ"כ תוספת ביבמות שם סד"ה כליו. מיהו למסקנ' כו' וע"ש בתוספת כמה דחוקים ללישנ' דחיישינן ולבסוף נשאר בקושי' וגם התירוצים הראשונים דחוקים למאד וכ"ה דברי הטור כאן אפילו י"ל סימנין בכליו ובגופו אין סומכין עליהם אם אינן מובהקים ודברי כ"ח א"ל שחר וב"י כ' על דברי נ"י שאין הלכה כמותו כיון דרי"ף ורא"ש ורמב"ם פליגי עליה ודברי תמוהין אדרבא הרי"ף והרא"ש כוותיה ס"ל שלא כ' אלא לישנ' בתר' דנ"ע סימנין דרבנן כו' ולהאי לישנ' א"צ לומר דחיישינן לשאלה וכן לא הזכירו כלל מזה וכן הרמב"ם איבר' דהרא"ש ספ"ק דב"מ ס"ל כ' דחיישינן לשאלה וחילק כדברי תוספת בין ממונ' לאיסור' וכ"כ הרא"ש בתשובה והביאו הטור בסי' קי"א. וכן כתב הטור בסי' קל"ד וידוע שלא השאילו והוא ע"פ תוספת דבגיטין שם אבל תו' כ' ללשון ראשון וכמ"ש תו' ביבמו' שם סד"ה אב"א וללי' קמא כו' ומ"מ דעת הרי"ף והרא"ש ודברי הטור כאן עיקר וכ"ש להצטרף לשאר אומדנות וכ"כ בפסקי מהרא"י סי' קס"א בשם ס' אחד והוא השיג ע"ז דמדפריך הגמ' ממצאו בכיס כו' ואם איתא שם איתא שאר אומדנות ולא דק דטעם אותו הספר כיון דלללישנ' בתרא ס"ל דלא חיישינן וכן ללישנ' דסימנין דרבנן ג"כ לא חיישינן יש לסמוך ע"ז בשאר אומדנות ודברי ב"ש כאן ג"כ אינן מחוורין:

פד **ואפילו שומא כו'**. בריית' שם וכת"ק ואמר אפילו ללישנ' בתר' דהוי סי' מובהק אבל לא ביותר:

פה **אבל קטן כו'**. גמ' שם ואפילו סי' מובהק לא הוי כן חמורו סומק כמו בכליו שם

פו **ואפילו ק' סימנים כו'**. כ"מ פשטא דמתני' אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו וכן מדאמרינן בב"מ י"ח א' רבב"ח כו' ולא ידענ' כו' ול"ק דלמא משום שניהם ע"ש ליקוט:

פז **גבשושית כו'** הכלל דוק' שלא ימצ' רק בא' מאלף דבר זה דאם מצוי' אף סי' אמצעי לא הוי כמ"ש בשומ' ללישנ' קמא וללישנא בתר' צ"ל שאינו מצויה אף בבן גילו:

פח **כ' רבינו תם כו'**. תוספת ק"כ א' ד"ה אין כו' ממש"ש ואפילו היו סימנים כו' ואם אית' לאשמעינן ט"ע דעדיפ' מסימנין כמ"ש בב"מ וגיטין שם רבב"ח אירכס כו' אלמ' דעדיפ' מסימנים כל שאינן מובהקין ביותר ובהכי אירי מתני' דהכא אפילו ללישנ' בתרא ובהדי' אמרינן בחולין צ"ו צ"ז מריש ה"א כו'. ליקוט. כתב ר"ח וכו' בטב"ע כ"כ הטור אבל בתו' שם ד"ה אין כו' וברא"ש שם כ' בטב"ע ע"י סימנים שי"ל בגופו ור"ל סימנין שאינן מובהקין דבמובהקין לכ"ע נאמן בט"ע כמ"ש בנ"י מהא דשם בשומ' סי' מובהק כו' ובנ"י שם לא כ' כלל בט"ע אלא ע"י סימני הגוף ומ"מ הכל דבר א' דהיינו בט"ע ע"י סימנין שא"מ דסי' שא"מ ודאי ייחוד ל"מ וט"ע בגוף ג"כ ל"ש אלא ע"י סימנין שאינן מובהקין דא"א להכיר הגוף היטיב אם לא ע"י סימנין ועב"ח אבל כאשר כתבם הוא עיקר:

פט **וחלקו כו'**. דהא מתני' סתמ' קתני ומ' אפילו בשלם ועוד מאי אלא על כו' הא גם על גופו מעידין ואם אתא לאשמעינן דעל פנים אין מעידין אלא כו' הכי הל"ל מעידין על פרצוף פנים ואין מעידין כו' ועוד מדקאמר בגופו ובכליו ע"כ לא קאי אפנים אלא אגופו:

צ **אין כו'**. כת"ק:

צא **אפילו אחר כו'**. רמב"ם דלא כמ' מדברי הרי"ף דוקא ד' וה' יומי וראיה מירושלמי שם מעשה בא' שנפל לירדן ועלה לאחר שבעה עשר יום והכירו שצפדתו הצינה והשיאו את אשתו:

צב **אפילו כו'**. ממש"ש קט"ו ב' וחזינהו לאלתר כו' ועתוס' שם:

צג **ספק כו'**. כנ"ל סט"ו בהג"ה:

צד **ואפילו אם כו'**. דדוק' במים שא"ל סוף מקילינן דרוב אין עולין וכנ"ל וכן בע"א משום דכ"מ שהאמינה כו' אבל בב' ושנים אמרינן שם פ"ח ב' דוקא כשנישאת לא' מעידיה כו' ואף שאינו אלא ספיק' דרבנן כמ"ש בפ"ד אחין וע"ל סל"ג וסי' מ"ח ושאר מקומות שם דדעת הרמב"ם להקל בספיק' אם נשאת וע"ש סמ"ט:

צה **וכ"ז כו'**. כפי' המרדכי ברפט"ו וחזינהו לאלתר א"נ דקאמרי סימנים אבל לפירש הרמב"ם וש"פ אפי' בסימנים צריך שלא ישתהה ועסל"ג:

צו **אבל ע"י ס"מ כו'**. אבל מדברי הרא"ש בתשובה והביאו הטור בסי' קי"ח ס"ה שאע"פ שהיה סימנים מובהקים בראשו כ' אין מתירין אחר ג' ימים וכן משמע מדברי תשובת הר"נ: ליקוט.

צז **מצאוהו כו' וי"א כו'**. דספיקא דאוריית' לחומרא ועוד דקתני אין מעידין אלא כו' מ' דוקא וס' הראשונה כיון שמכירין אותי מסתמ' חזקה שזהו אלא שחששו חכמים שמא

נשתנית צורתו וה"ל ספיקא דרבנן ולקול' וגי' מקצת ספרים כל שעברו עליו שלשה ימים אין מעידין עליו מ' מספיקא מעידין וערשב"א:

צח **מותרת לד"ה**. צ"ל לס' ראשונה דממ"נ אם הקול שקר תלינן לקולא. וכ"כ האחרונים:

צט **י"א בשם ר"ת כו'**. תוספ' הנ"ל ק"כ א' ד"ה אין קט"ו ב' ד"ה וקאמרי סימנין כו' דפירש דקאי אלמעלה שלא נשאר אלא הפרצוף עם החוטם אבל כשכל הפנים עם השפתים וסנטר קיימין מעידין לעולם:

ק **ואינו כו'**. ממש"ש קכ"א א' אא"א לחומרא כו' ואם איתא דלמא שלם הוי. וע"כ צ"ל כן דאל"כ היכי קאמר ה"מ דאיכ' כו' ועוד אמרינן בירושלמי שם כתיב ויכו בהם אביה ואמו מכה גדולה מאוד א"ר אבא בר כהנא שהעביר הכרת פניהם של ישראל כו' ר' אמי אמר שהושיב עליהן משמרות שלשה ימים כו' ומ' שלא השחית כלום בפניהם. ואפילו נפל למים. עתוס' קט"ו ב' ד"ה וקאמרת סימנים פיר"ח כו' וכן מפר"ת וז"ש ויש מחלקין כו':

קא **ויש מחלקים כו'**. כ"ד הרז"ה והרא"ש ולא קאי אר"ת ובכל טביעה הדין כן וחלקו אמ"ש הרי"ף ברפט"ו איבעיא דע"א במלחמה שכ' דניפשט הבעיא ממ"ש בעובד' דשם קכ"א א' אלמא דסמכינן אט"ע בלא סימנין דלא כמ"ש שם אבל ברז"ה חילק כמ"ש כאן וכ"מ בגמ' בהני עובדא דשם:

קב **או מים**. כ"מ ברש"י שם ד"ה וסופו וכ"ה בירושלמי שם ר' אחא אמר של שמן מעידין עליו של מים אין מעידין עליו אף שבדברי ת"ק ב' אין מעידין כו' ע"ש:

קג **אע"פ שדקרוהו כו'**. עבה"ג והרמב"ם סמך עצמו על הירושלמי כשיטתו שאמרו שם אפילו ראוהו מגוייד א"א שמא בחרב מלובנת נכוית וכ"כ הרמב"ן והרשב"א:

קד **לאחר כו'**. ירושלמי שם ר' חגי בעי קומי ר' יוסי לא מסתבר נותנין לו שהות כדי טריפה א"ל אף אנא סבר כן ועפא"ט ועמ"ש בי"ד סי' ל"ג ס"ג:

קה **אבל אם כו' ומיהו כו'**. כן פי' הרמב"ם דמתני' מיירי בהעלו במצודה והקשו עליו הרשב"א ונ"י וש"פ ממש"ש קט"ו א' ור"ח בר אבין אימא כו' ואף רבא ל"פ אלא משום דאמרה חזו גבראי כו' וכן שם בעובד' דשני ת"ח דוקא בסימנין ופירש בנ"י דה"נ איירי בסימנין מובהקין ואמר ביותר כנ"ל סנ"ד:

קו **וי"א כו'**. עתוס' דיבמות שם ק"כ ב' סד"ה אב"א וללישנ' קמא כו':

קז **ע"א אמר כו'**. שם קט"ו א' אבעי' להו ע"א כו' וכ' הרי"ף ולא איפשט בעיין ומיהו ממ"ש קכ"א א' ההוא גברא דטבע כו' ומהימנינן לע"א בלא סימנין ודוקא דאסקוהו לקמן וחזא ואשתמודע ליה דאיהו פלוני כמש"ש וה"ה לע"א במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו אבל בלא"ה אפילו תרי סהדי לא מהימני וכ"ש ע"א כו' ע"ש והקשה הרא"ש

ממ"ש והא מאה נשי' כע"א כו' מ' דבתרי סהדי מהימני ועמ"ש למטה. והנה דברי הרמב"ם מיוסדים על דברי הרי"ף אלא שמחולק עמו דבתרי סהדי מהימני לעולם כדעת הרא"ש ועוד דלדעת הרי"ף ודאי לא מהימן דהא אפילו בתרי קאמר דלא מהימנ' ובתרי לא איבעיא לן ולהרמב"ם ספיק' כמ"ש ואם נשאת כו' והנה לכאורה קשה היאך מפרש הרמב"ם האיבעי' בדברי הרי"ף אם בלא אמר קברתיו היאך קאמר שנפשטא האיבעי' מעובד' דשם ודוקא בקברתיו הוא בכה"ג לא אבעי' לן ואם דוקא בקברתיו א"כ אמאי קאמר ואם נשאת כו' הא לא אבעיא לן בכה"ג אבל הרמב"ם מפרש הבעי' מסתמ' בכ"ע ואיפשט בקברתיו ובלא קברתיו נשאר האיבעי כפי' השני של מ"מ אלא שקשה קושית המ"מ שם דאם גם בקברתיו ע"כ לאו משום בדדמי אלא משום דמשקר וא"כ מאי משני דאמר סימנים אכתי משקר אבל הרמב"ן תי' דמאמינין לסימנים כמו באבידה למ"ד סי' דאורייתא ולא אמרינן דמשקר וז"ש דלא עלייהו קסמכינן כו' אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו שכ' דבאשה במלחמה לא מהני קברתיו כמש"ל סמ"ח דס"ל דגם בקברתיו במלחמה שייך בדדמי והקשו עליו הא אמרי רעבון גריעא כולי ומהני קברתיו וכ"ש במלחמה ועוד דמת על מטתו מהימנ' ע"כ לא משקר' וא"כ למה לא מהני קברתיו ועוד מאי גריע' רעבון הא בקברתיו עדיפא אבל הרמב"ם מדייק ממש"ש עד דאמר מת וקברתיו ולכאורה וקברתיו מיותר הל"ל דאינה מהימנ' אלא משום דבמלחמה לא מהני וקברתיו ועל מטתו א"צ ורעבון בעל מטתו גריעא מעל מטתו במלחמה וה"א דהוה כמו מת במלחמה דלא מהני כלל להכי קאמר דגריע' ממת על מטתו דשם א"צ וקברתיו אבל במלחמה לא מהני כלל וכמ"ש כ"מ בשם הרא"מ דרעבון אינה בהולה כ"כ לאומרה בדדמי בקברתיו וע"ש משא"כ במלחמה ממש ורעבון גריעא ממלחמה ר"ל במת על מטתו דהא כל רעבון הוא על מטתו וזה דאיבעי' להו אף בקברתיו ומשום בדדמי כפרש"י וע"כ באשה אינה מהימנ' דאל"כ מאי איבעי' להו בע"א דהא אמרינן שם צ"ג ב' וא"ד הא לא תיבעי כו' והשת' מפני שפיר דאסימנין סמכינן. והשת' גם דברי הרי"ף נכונים אלא שפירש דבקברתיו דוקא קמיבעי' אבל בלא"ה ודאי לא מהימנא כמ"ש דאפילו בתרי לא מהימני וכן פירש הרשב"א דברי הרי"ף ועמ"מ שם ומתבאר מדבריו ג"כ כו' ועבכ"מ שם שיש מגיהין שמים שי"ל סוף כו' ועכ"מ שהקשה על גי' זו אבל לא דק דהמ"מ הוכיח מדקאמר הרמב"ם לים הגדול והא כיון דאסקוהו מאי נ"מ במים שא"ל סוף ובכל מים הדין כן אלא דמים שי"ל סוף ל"ק בדדמי וכ"כ הרשב"א בדברי הרמב"ם ולכן קאמר דוקא לים הגדול אבל למים שי"ל סוף בכ"ע נאמן אבל העיקר דקאמר לים הגדול משום דלמים שי"ל סוף אם שהה כו' תנשא בלא"ה ועתוס' שם ד"ה והא מים כו'. וז"ש בגמ' ותסבר' מים כו' ומ'

דלא העלוהו לס"ד וא"כ מאי פשיט ליה היאך שייך כלל שם משקר' או בדדמי אבל גם המקשן ידע דאסקוהו וכן פירש הלח"מ בתחילת דבריו ע"ס אלא דש"ד שלא הכירו אותו כלל וה"ה לע"א במלחמה וע"ז פריך ותסבר' כו' דהא במים שא"ל סוף ול"ק וקברתיו או ראוהו אפילו בשנים לא מהימני דבהא לא מספק' לן כנ"ל ובזה מתורץ קושית הרא"ש הנ"ל והרמב"ם חולק עליו בשני דברים והכל א'. ליקוט. גמ' שם איבעי' להו כו' ופירש הרמב"ן דעד ודאי ל"ק בדדמי דדוקא האשה עצמה כיון דדמי לה דודאי מת סברה לא תתעגן משא"כ באחר אלא האיבעי' הוא בין אומר וקברתיו בין לא אמר דהאיבעי' הוא טעמא דע"א נאמן משום דלא משקר א"ד לעולם דמשקר אלא דסמכינן אאשה דייק' והכא כיון דשמעה דמלחמה בעולם לא דדייקא דסמכא בדדמי וכן פירש תוספת שם ד"ה טעמא כו' דלא כרש"י שכ' בד"ה והכא דתרווייהו קאמרי בדדמי והאיבעי' הוא אם יאמינו לו ואמר ת"ש כו' והא מים כו' דסמכ' בדדמי וס"ד בלא העלוהו וכן פירש תוספת שם ד"ה והא כו' ותסבר' כו' ואפי' ב' עדים אסורה אלא ע"כ דאסקינהו קמייהו וחזנהו לאלתר א"כ י"ל ג"כ דקאמרו סימנים דלאו עלייהו קסמכינן אלא אסימנין דלעולם אין נאמן כלל אלא שאמרו סי' שי"ל במקום המוצנע שע"כ ראוהו לאחר מיתה שהנשים ע"כ לא ראו במקום המוצנע בחייו סמכינן אסימנים מובהקים דע"כ לא משקר כמו באבידה כו' ע"ש ברמב"ן וכן כתב במלחמות וכ"כ הרשב"א ולא נפשטה האיבעי' וכ' דמ"מ נפשטה הבעי' ממ"ש צ"ג א' רבא אמר ע"א כולי אלמ' טעמ' משום דלא משקר' ועוד שם קכ"ב א' בששים ב"א שהלכו לכרכום ביתר והתם שעת מלחמה וחירום גדול היה ועוד בירושלמי כאן נפשטה הבעי' דגרסינן שם ע"א מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה לשמעינן מן הדא חד ב"נ אתא ביומוי דר' א"ל הן ההוא פלן א"ל מית הן ההוא פלן א"ל מית א"ל וכולהון מתים א"ל ואילו הוון בחיין לא הוון מייתין ר' ירמיה בשם ר' חנינא מעשה בא לפני ר' ואמר מאן דנשאת נשאת מאן דלא נשאת לא תנשא אמר ר' אייבי בר נגרי בשעת מלחמה הוות הדא אמרה שע"א נאמן בשעת מלחמה ור"ל שלפי שהעד אמר ואלו הוין בחיין כו' חשש ר' לכתחילה שמא אמר בדדמי ואעפ"כ קאמר מאן דנשאת נשאת שמא סניגרון עשה לדבריו אבל בעדות גמורה ידע הא בסתם מת נאמן הוא וכל האיבעי' בע"א אבל בב' עדים אין כאן ספק דהא אחר ל"ק בדדמי כנ"ל וכ"ע אף בדל"ק וקברתיו כיון דלא קאמר בדדמי כנ"ל כ"ז דברי הרמב"ן בחי' ובמלחמות וכ"כ הרשב"א וכ' הרמב"ן והרשב"א אבל הרי"ף פירש האיבעי' דוקא בקברתיו אבל בלא קברתיו אפילו שנים אינן נאמנים דקאמרי בדדמי ופירש ג"כ אם נאמין לו דלא משקר או לא כנ"ל ולכן פירש דוקא בקברתיו דבלא קברתיו ל"ל דייקא ומינסבא הל"ל

דקאמר בדדמי כקושית תוספת ועוד דה"ל לספוקי אפילו בשנים אלא דבזה פשיט' להו דאינן נאמנין ת"ש כו' כנ"ל ופשיט לה הרי"ף דנאמן מעובד' דדיגלת אבל תוספת אף שמפ' כפירוש הרמב"ן בד"ה טעמ' כנ"ל אבל במסקנ' לא גרסי דלאו עלייהו קסמכינן אלא אסימנים כ"ז לא גרס ומפרשין אלא ה"ד כו' וכיון דקאמרי שהעלו' מן המים לאו כשעת מלחמה הוא ולא הוי צריכה לגמ' לומר וקאמרי סימנים אלא קושט' דמלתא קאמר דבלא סימנים ע"י ט"ע אינן נאמנים דבטביעת עין דבכה"ג יטעו וקאמרי בדדמי אפילו ב' עדים או הרבה אנשים ועיין שם בד"ה וקאמרי כו' וז"ש תוספת בד"ה וקאמרי סימנים פיר"ת כו' ותימ' כו' וכן בראי"ש ור"ת פי' מדבעינן הכא סימנים כו' והוא כפירוש תוספת דמה שאמרו וקאמרי סימנין לקושטא דמילת' קאמרי דאי כפירוש הרמב"ן הל"ל ולא נפשטה הבעי' ע"פ ע"א ואשה כו' אלא ור"ח סובר דאף כה"ג ל"ק בדדמי אלא ע"א ונשים אבל שנים נאמנים אבל תוספת לא ס"ל כן שכתבו ותימ' היאך כו' ולא הזכירו ע"א ונן בראי"ש ונהגו האידנא כו' ול"ק עליהם מה שהקשו על הרי"ף מדקאמר והא מאה כו' משמע דבשנים ודאי נאמנים דס"ד הוא דכשעת מלחמה ומשום נאמנות דלא דייקא אבל למסקנ' דאינו כמלחמה והעד ודאי נאמן אלא דטעה בלא סימנים וכבר כתב שגם על הרי"ף ל"ק דמוקי להאיבעי' בקברתיו. והרמב"ם מפ' להאיבעי' ג"כ בין באמר קברתיו בין בלא אמר וכדברי הרמב"ן אלא דמפ' כפירש"י דהספק דלמא קאמר בדדמי כגירסת רש"י וכשיטתו דגם בקברתיו י"ל בדדמי כמש"ל סמ"ח אבל ב' עדים בכ"ע נאמנים דב' עדים לא יאמרו בדדמי וחולק על הרי"ף בזה ובזה סובר כדברי הרי"ף דבקברתיו נפשטה הבעי' מעובדא דדגלת ובלא קברתיו לא נפשטה הבעי' וחולק על הרי"ף בשני דברים דלרי"ף בלא קברתיו לא איבעי' להו כלל ואפי' בב' עדים ולדידיה נשאר בספק ודוקא בע"א. והראב"ד כ' כדברי הרמב"ן דנפשטה הבעי' אפילו בלא קברתיו מעובד' דחסא קכ"א ב' דמה דוקא במים שא"ל סוף לכתחילה לא הא בי"ל סוף אפילו לכתחלה ואף לשיטת תוספת דמעובד' דדיגלת לא מוכח כלל מכאן מוכח דהא לא העלוהו ואף בלא קברתיו דלא כרי"ף ורמב"ם אבל הרמב"ן והרשב"א והרא"ש סתרוה דמים שי"ל סוף אינן כשעת מלחמה כלל וז"ש הרמב"ם וש"ע כאן או שטבעו בים הגדול וכן אין לפשוט מהא דשם צ"ג א' לפי הרמב"ם דהאיבעי' משום דקאמר בדדמי וכן מהא דכרכום ביתר דשם קאמר וקברתיו ומהא דירושלמי הנ"ל דקאמר הדא אמרה כו' היינו ג"כ בקברתיו וכן היתה הבעי' בירושלמי ג"כ בקברתיו ופשיט מדקאמר מאן דנשאת כו' ודוק' בלא קברתיו שאמר אלו הווין בחיין כו' הלא"ה תנשא לכתחילה ויותר נכון לומר שהרמב"ם סמך על הירושלמי וכדרכו וכמו שכתב שם מאן דנשאת נשאת כו' והמ"מ ולח"מ נתייגעו בזה

הרבה בחנם והא לפניך ה' שיטות שיטת הרי"ף ורמב"ן ורמב"ם ותוספת ור"ח ולפירש הרי"ף דהבעי' קאי דוקא בקברתיו צ"ל דמ"ש ת"ש כו' לס"ד דלא העלום דטביעה במים ולא עלה ה"ל כקברתיו ובזה נסתלקה פשיטות הראב"ד מהא דחסא ולכן יש לומר שז"ש הרמב"ם לים הגדול וגי' רש"י בהאיבעי' והכא לא דייקא ומנסבא וכן גירסת תוספת ד"ה טעמא ורא"ש אבל גירסת רי"ף ונ"י ורמב"ן במלחמותיו הכא כיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא ומנסבא וכ' הרשב"א שכ"ה הגירסא בכל הספרים ותמה ע"ז דזה אינו ענין לכאן אלא לקטטה כו' והרמב"ן פירש דר"ל דקאמרה בדדמי כיון דאיכא מלחמה אבל הרשב"א כ' שהוא דוחק וכ' שנכון גירסת רש"י ונ"ל שהגי' נשתרבב מפ' האשה רבה (יבמות צ"ג ב)' ומ"מ אין נ"מ מזה לדינא וכן בפירש הגמרא ועמ"ש במקומו גירסא אחרת להרמב"ם בהאיבעי' וא"צ לזה וכן מ"ש שם פירוש אחר בדברי הרי"ף במ"ש ותסברא כו' דגם המקשה ידע שהעלום כו' וא"צ גם לזה אלא כמ"ש כאן הוא עיקר ועוד שיטה אחרת לרז"ה דהבעי' הוא בלא קברתיו דוקא וכדפירש"י והרמב"ם משום דהעד קאמר בדדמי אבל קברתיו ודאי לא קאמר בדדמי דאף האשה עצמה נאמנת בקברתיו כדעת הפוסקים החולקים על הרמב"ם בסמ"ח וכ' דלא נפשטה הבעי' וכתב ומעובד' דדיגלת אין ראיה דל"ק בדדמי אלא אותו שהיה אצל הטביעה וכן צריך לחלק לשיטת תוספת ור"ח דפשיט' להו דבלא סימנים לא מהימן וצ"ל עובדא דדיגלת כתי' רז"ה אלא שתוספת חילקו בענין אחר בין צורת פנים שלימה או לא ע"ש בד"ה וקאמרי כו' פיר"ח והא דהקשו היאך כו' ולא הקשו מהא דדיגלת משום די"ל שם ג"כ ע"י סימנים אבל לתי' בין שלם כו' ניחא הא דשם ג"כ אלא דא"א כן דא"כ אפילו אחר כמה ימים ולכן לא תי' כן ועיין רא"ש ור"ח פירש כו' ואפשר כו' ולמאי דפרישית כו' וז"ש בסכ"ח י"א בשם ר"ת כו' כתי' תוספת ושם בהג"ה ויש מחלקים כו' כתי' הרז"ה. ובראב"ש כאן כ' בענין אחר שהגוף שלם והוא כדברי ר"ת הראשונים בתוס' ק"כ א' ד"ה אין כו' כיון שיש כל גופו ואפילו כו' ובראב"ש שם אבל אחר כך כ' שם ושם אפילו הוא אמת כו' וכ"כ בטוש"ע בסכ"ה ענין גוף שלם על פדחתו כו' ובסימן כ"ח צורת הפנים שלם לענין ג' ימים וכ"ה בדברי תוספת כאן בד"ה וקאמרי כו' ומבואר כאן בראב"ש דאף ממים דצריך לאלתר דבשלם אפילו לאחר כמה ימים מעידים כמו ביבשה אבל מ"ש בהג"ה בסכ"ח ויש מחלקים הוא מגומגם דעיקר דברי ר"ת וש"ע הוא ביבשה דבמים אין חילוק בין ג' ימים או אחר כך ועוד דמשמע דמי שלא היה בטביעה מעיד אפילו לאחר כמה ימים וליתא והא הרז"ה מוקי להא דדיגלת כה"ג ואמרינן שם דדוקא לאלתר אלא דהיש מחלקים צ"ל למעלה אחר סכ"ה קודם שכתב וכ"ז להעיד עליו כו' ומיד מיירי וע"ז כ' וכ"ז להעיד כו' ע"י

סימנים מעידים אפילו מי שהיה בטביעה כעובדא דכאן ואפילו אשתהי כפירש המרדכי כמ"ש שם ואף שהרז"ה ור"ח ס"ל דדוקא בע"א צריכין לסימנין הרב סתם כדעת תוספת ורא"ש דאף בהרבה אנשים וכחילוק הרא"ש בין אותן שהיו כנ"ל ומ"ש בהג"ה והוא שלם לאפוקי דעת ר"ת דסכ"ה וכאן אלא דלעולם צריך שלם בצורתו כמ"ש בסכ"ה והוצרך הרז"ה לזה בעובדא דדיגלת אף על גב דס"ל דבקברתיו ודאי דנאמן משום דלדידיה דמיא לל"ק קברתיו דכא בעובדא דכאן דפשיט על לא קברתיו ואפ"ה קאמר וקאמרי סימנים משא"כ לשיטת הרי"ף כנ"ל. והנה הטור כ' דע"א אינו נאמן בהכרה בהועלה מן המים אלא ע"י סימנין ולאלתר בד"א באותו שראה הטביעה אבל אחר נאמן אפילו בלא סימנין ואפילו אינו לאלתר והוא שראה שלם בגופו הרכיב ב' התירוצין יחד של הרא"ש שכ' ואפשר כו' ולמאי דפרישית כו' וכ' דוקא בע"א כדברי ר"ח דס"ל דגם הרא"ש ס"ל דוקא בע"א כמ"ש שם ומ"ש רב אלפס ז"ל דהרי כו' וכן מסתבר כו' וכ"כ ב"ח אבל ליתא דדוקא לענין מלחמה לומר בדדמי אבל כאן אינו ענין כלל למלחמה אלא דמטעי טעי וכמש"ל לשיטת התוס' והן הן דברי הרב שבכאן שכתב ויש שחולקים ולא כ' בע"א דוקא וכן לא כ' ג"כ דאפילו אישתהי נאמן דדוקא לדברי הרא"ש וטור שפסקו כדברי ר"ת דבשלם אף ביבשה מעידין באישתהי כ"כ אבל אנן דלא קי"ל כדברי ר"ת אינו נאמן באישתהי דבאשתהי אין חילוק בין אחר לאותו שראה דהא אף ביבשה אין מעידין ושם לאו משום בדדמי ועיין ח"מ ס"ק נ"ה ובתשובה שם שכתב מחלוקת הפוסקים אבל כאשר כתבתי כן עיקר וכן דעת רוב הפוסקים כמש"ש ומ"ס הרב והוא שלם אף שהטור כ' כן משום דעת ר"ת כבר כ' ששלם היינו בצורתו ולאפוקי דעת ר"ת אבל הנראה שהוא דברי הטור ושהרכיב ב' התירוצים יחד ואף שבאשתהי לא קיי"ל כדברי ר"ת מ"מ בזה התי' של תוספת י"ל דקי"ל כוותייהו ונקטינן ב' התירוצים להחמיר וכאן צ"ל וכ"ז ע"י ט"ע אבל ע"י סימנין מעידין מתירין בכ"ע ור"ל אפילו אינו שלם בגופו ואפי' אותו שראה הטביעה. ומ"ש הרב דע"י סימנים מובהקין מתירין אפילו אישתהי כ"כ ב"י מסברא והנה לכאורה הוא ע"י פירש המרדכי דפירש וקאמר סימנין או קאמר סימנין ופי' סימנין היינו סימנין מובהקין אבל א"א דא"כ נסתר כל הבנין מה שהקשו תוספת ורא"ש דהא לאלתר א"צ לסימנין וכ"כ הטור דצריך לסי' ולאלתר כנ"ל וכ"ד כל הפוסקים ולכל השיטות שכ' למעלה אלא די"ל דתוספת ורא"ש וטור מיירי בסימנין שאינן מובהקים וכתי' השני בתו' סד"ה וקאמר כו' אי נמי כו' וכ"מ ברא"ש וטור וז"ש סימנים מובהקי' אבל סימני' שאינן מובהקים אינו מבואר בדברי הרב ודינו כנ"ל דא"צ לשלם בגופו ולא לאחר דדברי תוספת מ' דנקטו זה התירו' עיקר דאף שא"מ שכ' ותימה כו' בלא שום הכרת סימנים וכן מ'

בטור שלמעלה כ' סימנין מובהקים וכאן כ' סימנים סתם אבל בזה דברי הטור מגומגמין שכתב שלם בגופו כדברי הרא"ש ותוס' לא כתב כן אלא צורת הפנים וכמ"ש למעלה וכ"כ הטור עצמו ביבשה לענין ג' ימים שלא יהא חבול בפניו וכמ"ש למעלה ויש שם ג"כ כמה גימגומין שכ' ואפילו אם היה ביבשה אם אינו חבול כו' אדרב' הל"ל אפילו אם היה בים מעידין ואף לאחר כמה ימים כמ"ש ברא"ש כאן אבל י"ל דאזיל לשיטתו דנקט שני התירוצים להחמיר דבים דוקא שלם וראה אחר אלא דא"כ למה לא כ' שם דמיד דנאמן דוקא בראה אחר ודוקא שלם והא ע"כ מיירי באינו חבול בפניו מדקאמר ג' ימים וכמש"ו ואפ"ה קאמר על זה דבמים נאמן ואף שי"ל דמיירי בשלם בגופו וכשיטתו אף שהוא מגומגם כנ"ל מ"מ ה"ל לבאר זה ועוד דהל"ל דוקא אחר ועוד דהא לדבריו א"צ אחר ושלם אלא בע"א לזה שסתם שם דבכ"ע נאמן לאלתר אבל הל"ל דבשלם בצורתו אף במים מותר אשתהי וכמו בע"א דבראה אחר מותר אישתהי בשלם וצריך אחר משום דקאמר בדדמי אבל בשנים דלא קאמרי בדדמי לשיטתו א"צ אחר ועיין ב"ח ודו"פ שם ודבריהן דחוקים ג"כ והנה כאן ז' שיטות ה' שיטות שכ' למעלה ועוד שיטת הרז"ה ועוד שיטת הטור שהוא דלא כרז"ה שמחלק בין קברתיו או לא אלא כדברי ר"ח דבלא סימנין לעולם אינו נאמן וכפירש תוספת אלא דוקא בע"א כדברי ר"ח ורז"ה ועוד נקט ב' החילוקים של תוס' אליב' דר"ח ושל הרז"ה והן הן דברי הרב בסי' כ"ח אבל הן מחוסרין וצריך להגיה דכ"ז בלא סימנין וכ"ז בלא אישתהי אבל באישתהי אפילו ע"י סימנין ואחר ושלם אינו נאמן דלא קי"ל כר"ת דלא אישתהי לא מהני אלא שלם לר"ת וע"י סימנין מובהקין אפילו באשתהי ובכ"ע. ומ"ש בסכ"ו בהג"ה וכ"ז כו' אפילו אשתהי כו' כבר כתב שכ"כ ב"י אבל בטור לא משמע כן שאצל רישא אין מעידין אלא על פרצוף כו' כתב דברי ר"ת וכ' או ע"י סימנין מובהקין ועל סיפא אחר ג"י לא כתב אלא דברי ר"ת ולא כתב ע"י סימנין מובהקין גם כן וכן בנ"י שהזכיר ג"כ דברי ר"ת ברישא וכתב שחלקו האחרונים בשניכם כתב ברישא אבל ע"י סימן מובהק סמכינן בכ"מ בגופן ולא כ"כ בסיפא ועוד שהביא ראיה דסמכינן אסימנין מעובדא דב' ת"ח הנ"ל דקאמר דאסימנין סמכינן כלומר בסימנין מובהקין ושם אמרינן חזנהו לאלתר וכ"כ תוס' בס' ראשונה שם ואף שכתב תוספת שם א"נ כו' היינו שא"צ סימנין מובהקין אבל סימנים מובהקין בלא לאלתר לא שמעינן וגם הפוסקים לא הזכירוהו כי אם ב"י ומרדכי לעיל פירש בגמר' כנ"ל וצ"ע בדין זה ועוד שהקושיות שהקשו האחרונים ונ"י על מ"ש ר"ת בסיפא דהיכא דשלם בפניו מעידין אפילו אחר כמה ימים והקשו ממש"ש קכ"א א' איבעיא להו ריב"ב כו' ת"ש ואם איתא דלמא שלם הוה ק' גם כאן דלמא ע"י סימנין מובהקין התירו וע"כ צ"ל לדברי

תוספת הנ"ל בד"ה וקאמרי כו' פירש ר"ח דע"י סימנין התירו דאין מתירין בלא סימנין כמש"ש אם לא שלם ואז אפילו כמה ימים ושם אמרי' דוקא בשעתיה וקאי ת"ש כנ"ל וא"כ דלמא ג"כ מובהקין היו ועל המרדכי ל"ק דהוא פירש וקאמר סי' או קא' סימנא כנ"ל וז"ל המרדכי בריש פרקין בקוצר תימ' לר"י מאי קאמר וקאמרו סימנין הא האיבעי' אם מהמנינן לע"א דקאמר' האשה בדדמי וא"כ מאי הועילו סימנין דלמא משקר במ"מ וע"כ תפשוט דמהימנינן לעד ועוד הקשה דכאן צריך סימנין ולקמן בעובדא דדגלת מ' דבט"ע סגי לאלתר ונראה לר"י דלא שייך בדדמי אלא כשלא העלוהו וכס"ד דקאמר והא מים כו' דס"ד דלא העלוהו ופריך ותסברא כו' אלא ה"ד כו' ואין זה בדדמי ול"ד למלחמה וכמו שפירש למעלה דברי תוספת וז"ש תוספת שם א' ד"ה והא מים כו' השתא ס"ד כו' והרש"א כ' ונראה לפר"י דאף שהעלו' אמרי בדדמי בלא סימנין הי"ל גם המקשה ידע שהעלו' אלא בלא סימנא ולא דק דהא האיבעי' ל"ק אעד אם אומר בדדמי דודאי ל"ק בדדמי אלא בלא העלה היא קאמרה בדדמי ולא נאמן לעד דלמא משקר וזה שסיים תוספת ולכך אמרה בדדמי עליה אבל בהעלום אז לא אמרה כלל בדדמי וא"צ כלל לסי' לדחיית הבעיא כנ"ל אלא לקושטא דמילתא כנ"ל וכמ"ש המרדכי וע"ש במרדכי שכ' בהדיא דמכח קושיא הראשונה הנ"ל הוצרכו לפרש דס"ד דלא העלוהו וכנ"ל והרש"א האריך בחנם ולא עיין בדברים וגם יש"ש שגה בכאן מאוד והשיג על תוספת שכ' בד"ה וקאמרי כו' פיר"ח כו' ותימא כו' וכן הרא"ש כ' ונהגו כו' ואפשר כו' והוא השיג דא"צ לזה דלא הצריכו לסימנין אלא לדחות הבעיא אבל אנן קי"ל כפשיטות הרי"ף מהא דדיגלת וא"צ לסימנין אבל לא הבין דברי תוספת וגם לא עיי' בדברי המרדכי הנ"ל ואגב חריפותו הגדולה לא עיין היטיב אבל דבריו אמת הוא לפירש הרי"ף ורמב"ן הנ"ל אפשר שכוונתו כן הוא לפירש הרי"ף ולהלכה. ועל קושי' שניה מהא דדגלת פירש וקאמר או דקאמר סימנין מובהקין אבל לאלתר בט"ע סגי ועל המרדכי ל"ק מאי קאמר שם בעובדא דדגלת ת"ש דלמא סימנין מובהקין הוה דמרדכי אזיל לשיטתו שכתב שם סימן ק"ס על קושית הנ"ל שהקשו על ר"ת מעובדא דדגלת דלמא שלם הוה ותי' דהכי קים להו כו' אבל ר"ת ותוס' דידן לא ס"ל הא דמרדכי שכ' פיר"ח ותימא כו' וכן כה"פ וכנ"ל:

קח **ואם נשאת כו'**. כן פוסק בכל ספיק' כמ"ש לקמן כמו במים שא"ל סוף ובירושלמי שם ע"א מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה נשמיענה מן הדא חד ב"נ ביומוי דרבי א"ל הן ההוא פלן א"ל מית הן ההוא פלן א"ל מית וא"ל וכולהון מתים אמר לון ואילו הוון בחיין לא הוון מייתין ר' ירמיה בשם ר' חנינ' מעשה בא לפני ר' ואמר מאן דנשאת נשאת מאן דלא נשאת לא תנשא אמר ר' אייבי בר נגרי בשעת מלחמה הוות כו' ומזה ג"כ מוכח דגם

בלא אמר קברתיו האיבעי' דהא אמר שם ואילו הוין בחיין כו' ולפירש הנ"ל מתורץ מ"ש במלחמות דהבעיין איפשט ממש"ש צ"ג צ"ד דע"א ביבמה מהני אצל לעלמ' אלמ' טעמא משום דעביד' לגלויי וכן כ' הרמב"ם עצמו בסוף ה' גירושין וזה לפי גירסת בגמ' כאן א"ד משום דדייק' כו' והכא לא דייק' אבל לגירסת הרמב"ם דהספק הוא משום דשמא אמר בדדמי ולא שייך לא משקרה וכן מה שפשט שם מששים בני אדם לכרכום ושם מלחמה הוי אין ראיה משם דהא שם אמר וקברתיו. ושיטת הרז"ה דתבעי' בלא ק' וקברתיו אבל בקברתיו פשיטא ליה דמהימן דהא אפילו היא עצמה מהימנה כשיטת הפוסקים לקמן בסמ"ח ולא נפשט הבעי' ומהא דדגלת אין ראיה דשם בשלא ראו הטביעה וכמש"ל סכ"ח בהג"ה ע"ש:

קט **ואפילו אם כו'**. דטעות בדבר משנה חוזר ולא הקילו אלא שלא תצא ול"ד לע"א או' מה שהאמינוהו כבי תרי משא"כ כה"ג דהא אף מנדין אותו וכ"ש שאין הוראתו כלום ודוק' מבעלה לא מפק" אפילו בלא הוראתו רק בטעות וכמ"ש בהג"ה:

קי **ודוקא כו'**. שם בעובד' דרב שילא דלא אפקיה כמ"ש הפוסקים:

קיא **או בטעות**. בעובד' דר"נ מדיבורי' דר"נ כו':

קיב **אבל כו'**. דהא רב אשי לא דייק אלא מדברי ר"נ וז"ש בגמ' מדיבורי" דר"נ דלכאורה הוא מיותר אלא דוק' קאמר בכה"ג:

קיג **וכ"ז כו' אבל כו'**. כמ"ש בגיטין נ"ח ב' וכמ"ש בסל"ו דנותנין עליו חומרי חיים כו' והוי ספיק' דאוריית' ואפי' נשאת תצא וכמש"ל סכ"ו בהגה ודוק' במים שאל"ס דרובן למיתה כנ"ל:

קיד **ואפילו העיד כו' שכן דרך כו'**. כמ"ש והאניה חשבה להשבר וכמ"ש תוספת בנזיר יו"ד א' ד"ה פרה כו':

קטו **במים שאל"ס**. ס"ל דלא קאי העכו"ם המעיד אלא אכל מים שאל"ס:

קטז **יש כו'**. דאזלי' בתר רובא ואף דקי"ל כשמואל דלא אזלי' בתר רובא ברוב' דשכיח אף שמואל מודה כמ"ש בספ"ק דכתובות ובסוף יומ' רוב ישראל כו' להחזיר אבידתו וכן לניזקין דוק' במחצה ע"מ הא ברוב ה"ה כישראל ור"נ אשתבע על חסא אלא מחמירין בספק א"א כנ"ל דאזלי' בתר חששות רחוקות. ליקוט כמש"ש דמחמירי' משום חומרא דא"א ועתוס' דבכורות ך"ב והרא"ש רפ"ב דיבמות:

קיז **ליקוט והיוצא ליהרג כו'**. השמיט הני לישני דקאמר בגמ' וכן הרי"ף וכ' הרא"ש שפ' כלישנא קמא ודחק שם מאוד אבל דרך הרי"ף לפסוק כלי' בתרא והרשב"א כ' שפ' כשני

הלשונות לחומר' ודבריו נכונים כי כן דרכו לפסוק בד"ת להחמיר אבל היותר נכון כדברי רש"ל שפ' כלישנא בתרא ולפי שאין עכשיו דיני נפשות של ישראל לכן השמיטו כדרכו:

קיח **מיהו משום כו'**. בגמ' כתובות ד"ב ב' ועתוס' שם ד"ה הא כו' והרמב"ם משום קושית תוספת הוכיח דלא קי"ל כר"א והרמב"ם ס"ל דזה לא אתמר אלא אליב' דאביי אבל רבא לא ס"ל הא דר"א כו':

קיט **אבל אם כו'**. מתני' שם עד אומר מת ועד כו' וערש"י ביבמות שם ד"ה לא תצא מהתיר' כו' ועתוס' בכתיבות שם ד"ה א"ה כו'. ליקוט אבל אם בא כו'. ואם נשאת תצא. עתוס' שם ד"ה הא לא נשאת כו' ויש לומר דודאי כו' וסיפ' כולי ובכתובות שם ד"ה אי הכי כולי אלא שלפירש הרמב"ם אין הכרח לכאורה מ"מ אמת הוא והא דקאמר שנים אומרים מת ועד כו' תצא. דשם אפילו בזה אחר זה כמ"ש בסוגי' שם:

קכ **ואם נשאת כו'**. כמש"ו מפני כו'. כמו בכל ספק כמש"ל וכמו בשנים ושנים בכתובות שם ויבמות פ"ח וז"ש ואם נשאת לעד כו' ובירושלמי עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מפני שאמר משנשאת הא אם אמר עד שלא נשאת ונשאת תצא א"ר יוחנן זו דברי ר' מנחם ב"ר יוסי אבל דברי חכמים בין שאמר משנשאת בין שאמר עד שלא נשאת לא תנש' ואם נשאת לא תצא וכ"ה בתוספת' ר"פ י"ד והו' עצמו המחלוקת בכתובית שם בשנים ושנים וכמו שפירשו בגמ' שם בנשאת לאחד מעדיה כו' ה"נ ונשאת דירושלמי היינו התירוה להנש' כמ"ש בגמ' על מתני' וז"ש בין כו' לא תנש' ואמר אף שאמר משנשאת לא תנש' והוא כתי' של אביי בכתיבות שם משום דרב אסי וכנ"ל בהג"ה:

קכא **וי"א תצא**. כ"כ הרמב"ן ממ"ש בכתובות שם אמר אביי כו' עדיפ' ה"ל לאוקמי אפילו לא התירוה על פי ראשון רק שנישאת להעד כו' ועמ"מ. ודבריו אינן מובנים דהיאך יכול לאוקמיה בכה"ג א"כ בנתגרשה נמי כמ"ש בבריית' שם ת"ר שנים כו' וכן רבא צריך לאוקמיה ראה דבריו כו' אבל עיקר מחלוקתם תלי' בפלוגת' אחרת בספ"ב דיבמות דרב אשי אמר שם אם כנס לא יוצי' ופירש הרמב"ם ורש"י דקאי גם לעד המעיד אבל הרמב"ן ורשב"א ותוספת' שם ועתוס' דכתובות שם ד"ה כגון כו' פירש דבעד המעיד אם כנס יוציא כמש"ל אע"ג שהרמב"ן כ' שם שמבטל דעתו לא ס"ל כן להלכה ע"ש. עמ"ש דלשיטת תוס' ורמב"ן ורשב"א ספ"ב דיבמות אפילו אין אחר מכחישו תצא בניסת להעד וע' תוספת דכתובות שם ד"ה כגון כו' והוא כשיטתם דס"ל תצא. ליקוט:

קכב **ודוק' כו' הבעל שנשאה**. שנשאה ט"ס דהא קאמר ואם נשאת לעד כו' ודוחק לחלק קודם הנשואין או אח"כ ובנ"י אית' להדי' הבעל אינו נאמן על עצמו לומר אני הוא והוא

מסוגי' דיבמות פ"ח ב' הב"ע בפסולי עדות כו' ואב"א כל כו' ובלא מכחשתו הוי תרי וחד אבל במכחשתו הוי תרי ותרי ואף שהבעל מכחישה לא אמרי' דה"ל תלת' ואזלי' בתר רוב דעות ודלא כרש"י שם ד"ה וכדר' נחמיה כו' אבל היכ' כו' דל כו' אפילו הן אלף וכמ"ש ברמב"ם וש"ע למטה בד"א כו' או ע"פ עצמם ובאו ב' נשים כו' דלדברי רש" ה"נ יצאה מחזקת א"א משנשאת אפילו עצמה:

קכג **ודוק' כו'**. רש"י שם ד"ה כל היכ' כו' וכן מפרש המ"מ דברי הרמב"ם הנ"ל הנזכר בש"ע אבל הרמב"ן ורשב"א מפרשים דברי הרמב"ם דאפילו לאחר שהתירוה ע"פ הראשון ה"ל כמחצה על מחצה וכ"מ בדבריו וזהו הוא לשיטתו דס"ל אפילו במחצה על מחצה לא תצא בניסת לא' מעדיה כו' כמש"ו ואם נשאת כו' אבל לשיטת הרמב"ן דתצא בחד וחד ע"כ צ"ל כפירש"י כאן וכ"כ המ"מ:

קכד **ברי לי שמת**. וכן פירש הר"ן דלא כרש"י בכתובות שם ד"ה באומרת כו'. ליקוט:

קכה **ועכו"ם כו'**. ר"ל דנכרי מסל"ת נאמן אף להחמיר ולהכחיש וכ"פ בהג"מ בשם ר' גרשון וע"ל סי' ז' ס"ב בהג"ה שפ' דמסל"ת אינו נאמן להחמיר והוא מחלוקת במרדכי סוף יבמות ע"ש ופלוגתייהו תליא ממ"ש ביבמות קנ"ב פשט מהא מתני' כו' לא נתכוין כו' מ' הא מסל"ת נאמן להחמיר אבל הרשב"א פירש דמסל"ת אינו נאמן להחמיר ושם משום שהוא תחת ידו ונאמן מיגו דאי בעי קלתיה כמ"ש בספ"ב דסנהדרין או לא מזבין ליה וכ"מ בי"ד סי' ט"ז סי"א וערשב"א סי' קמ"ח ובי"ד סי' שי"ב ס"ב בהגה פ' דמסל"ת נאמן להחמיר ואף שבש"ך דחק שם דבריו דחויין שבתה"ד מ' משום דמסל"ת נאמן. וכן שם סי' שצ"א ס"א פ' בטור ושלחן ערוך שמתאבלים על פי עכו"ם מסל"ת דנאמן להחמיר והוא מדברי הרא"ש פ"ג דמ"ק סע"ט בשם ראבי"ה והביא ראיה מבריית' הנ"ל נכרי שהיה מוכר כו' וכ' ומסיים בתוספתא דברי רשב"ג ר' אומר נאמן הנכרי להחמיר אבל לא להקל וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ואפילו לגבי אביו וכן פירש"י ברפ"ג דסנהדרין כ"ג ב' סוף העמוד שם ורשב"ם בבא בתרא ק"ט ב' ד"ה א"ל כו'. ומרדכי שם סי' תתקנ"ו והג"מ פ"ו מה' אבל כתב בשם ראבי"ה מהתוספת' הנ"ל הגירס' להיפך דברי רבי רשב"ג אומר הגוי נאמן להחמיר אבל לא להקל וכ' וקי"ל כרבי מחבירו אבל לא מרבו ורשב"ג אביו ורבו היה וכן כתב הרי"ף ורא"ם בפ"ה דגיטין ס"ה בשם גאון וכמו שכ' בחושן משפט סי' ר"ץ ולכאורה דברי ראבי' תמוהין חדא דשם אינו מסל"ת כמ"ש לא נתכוין זה כו' וכמ"ש ביבמות שם ועוד דהא רבא פשיט מדברי ת"ק דאינו נאמן וע"כ כת"ק ס"ל אבל קיצר בלשון התוספת' דהכי איתא בתוספת' פ"ה דדמאי גוי שהיה צווח ואו' בואו וקחו לכם פירות של עזרה הן של רבעי הן אינו נאמן מפני שהוא כמשביח את מקחו

אבל אם א"ל מאיש פלוני גוי לקחתים מאיש פלוני כותי לקחתים משלי הבאתים נאמן להחמיר דברי רבי רשב"ג אומר אינו נאמן שדברי העכו"ם לא מעלין ולא מורידין ומביי ראיה מסיפ' ששם מסל"ת ואינו משביח מקחו וכ' הרא"ש והר"מ דחא' מפני שהוא תחת ידו כמ"ש הרשב"א כנ"ל. וכ"ה במרדכי והג"מ אלא שהגי' שם להיפך כנ"ל ועוד שכ' דבמסל"ת אף מהר"מ מודה שנאמן אלא שראביי"ה סובר אף במתכוין להעיד הגוי נאמן להחמיר ומביא ראיה מהתוספת' הנ"ל ומפ' התוספת' במתכוין להעיד ומהר"מ פליג לפי שיוצא מתחת ידו וכ"מ לכאורה בתוספת' שם ע"ה שאמר זה טבל וזה תרומה זה ודאי וזה דמאי אעפ"י שאמרו החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו לא נחשדו ישראל ע"כ גוי שהיה צווח כו' ומ' דומי' דריש' דמתכוין להעיד דישראל נאמן שאינו חשוד בזה וכמ"ש הרמב"ם בספי"ב מהל' מעשר והא דמבי' ראיה מהברייתי' למסל"ת כיון דלהחמיר נאמן אף במתכוין להעיד והוי כמו מסל"ת להקל ואפ"ה אינו נאמן בריש' ומ"מ כולם מסכימים שהלכה כדברי האומר של גוי הן כו' דנאמן ודלא כמ"ש רי"ו וביד ס"ס רצ"ד פ' בש"ע כמ"ד אינו נאמן ופ' כאן כדברי הרא"ש שם בשם ראביי"ה דפליגי במסל"ת אבל בלא"ה מודים דאינו נאמן לא כו' וז"ש כאן ועכו"ם המסל"ת כו' וכל כו':

קכו **ליקוט**. וכל שאינו מסל"ת כו' כמ"ש ביבמות מ"ו א' ארנב"י כו' ואין עדות לנכרי וע' תוספת שם ד"ה ואין כו' ודברי ראב"י שבמרדכי תמוהין שכ' דבתוספת' פליגי במתכוין להעיד ופסק דנאמן להחמיר וערשב"א סי' קי"ח:

קכז **ליקוט ולא להתיר**. פשוט דק"ל כריב"ב במתני' דיבמות קכ"א ב' וכר' יוחנן שם בגיטין ק"ח ב' וש"מ וכנ"ל בש"ע בסי' זה בהרבה מקומות דהסוגיא כ"ב ב' כר' יוחנן דקאמר פונדקית נכרית כו':

קכח **אשה כו' וי"א כו'**. ממ"ש כל מקום שהאמינה תורה כו' ומ' אפילו אשה שגם לה האמינה תורה ואין עד כשר יכול להכחישה אחר כך אבל הרמב"ם סובר אפילו התירה על פי האשה בתחלה אינו כלום נגד העד כשר כמ"ש הרמב"ן ורשב"א ומ"מ ונ"י בשמו והוא מפ' בכשר כשנים כשרים ובפסול כשנים פסולים וכמ"ש ללישנ' בתרא לר' נחמיה אבל הם חולקים עליו ומביאין ראיה מירושלמי שם עד או' מת ועד כו' מנימין גידל רב בשם רב כל מקום שהתירו עדות אשה האיש מכחיש את האשה והאשה מכחיש את האיש וניתני עד או' מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת ועד או' לא מת ומשני תני דבי ר"נ ונראה דהרמב"ם אסיפא דירושלמי סמוך שאמר תני בשם רבי נחמיה הולכין אחר רוב העדות היאך עביד' שתי נשים ואשה אחת עשו אותן כשני עדים וע"א הדא את אמר באשה ונשים אבל אם היה מאה נשים ועד אחד כעד אינון ומפ' דר' נחמיה פליג ארב

גידל בשם רב ופליגי בפלוגתת דתרי לישנ' בגמ' אליב' דר' נחמיה וקי"ל כלישנ' בתרא ועוד הביאו ראיה ממ"ש בכתובות כ"ג רפ"א כולה כו' וערש"י שם ד"ה קמ"ל. ל"א גרסי' מ"ד כו' וכ' דהרמב"ם סובר דבשבויה הקילו וראיה דהא שם אפילו בבת אחת או עד שאו' טמאה בראשונה כמש"ש בסוגי' דאותו שאמר טמאה לא מעלה ולא מוריד וערש"י שם וכ' דמהאשה רבה מוכח כדברי הרמב"ם דשם פ"ח ב' פריך טעמא דמכחשתו כו' ולא מוקמי דנשאת על פי עצמה וכ' הרשב"א דהרמב"ן מודה להרמב"ם בהיא עצמה ופליג באשה אחרת מגמר' דכתובות והירושלמי הנ"ל וכן הסכים הרשב"א וכן העתיק בנ"י דברי הרשב"א ודברי הש"ע תמוהין שכ' תחילת דברי הנ"י דמ' דאף בהיא עצמה לא תצא והו' תחילת דברי רשב"א גם כן אבל הרשב"א הסכים לדברי הרמב"ן וכ' וכן נראה ודאי מוכח מהאשה רבה והב"י לא עיין שם ועב"ש וח"מ:

קכח) **אבל אם כו'**. ערש"י שם ד"ה כל היכא כו' וכ"ש להיפך בכה"ג וכ' המ"מ דאף להרמב"ם שפי' הרמב"ן ורשב"א דפליג על רש"י הנ"ל כמ"ש בסל"ז כאן מודה וז"ש לכ"ע כנ"ל ע"ש:

קכט **הנשאת כו'**. שם פ"ד ב' מדקתני סיפא כו' מכלל כו' ועמ"ש למטה:

קל **ואם נשאת כו'**. גדולה מזו אמרו שם קכ"א ב' מדיבוריה דר"נ כו' אר"א ש"מ כו' ואע"ג דנשאת שלא ברשות בית דין ובמים שאל"ס והא דפריך שם טעמ' דנשאת כו' משום דסתמ' נשאת על פי בית דין כנ"ל:

קלא **והב"ד כו'**. כמו בכ"ד הצריך בית דין וכמ"ש בח"מ סי' ג' ס"ב פחות משלשה כו' ולדעת הרמב"ן אפי' ביחיד מומחה לא כמו שכתוב בחושן משפט שם וכן לא קרובים כמ"ש בתוספת' וירושלמי והביאו הרי"ף ורא"ש פ"ג דסנהדרין ועתוס' דרפ"י דיבמות פ"ח ב' ד"ה מכלל כו' מ' דלמסקנ' אינה מותרת בלא ב"ד וכן אמר בסוף יבמות דפליגי אם כד"נ או כד"מ דמי אלמ' דב"ד לכ"ע בעי ואף דאקילו בעדות (אשה) היינו משום עיגונ' כמ"ש ברפ"י שם משא"כ בב"ד אוקמוה אדיני דאוריית' שהרי יש בה ד"נ או ד"מ ואף דרישה וחקירה צריך לר"ע ור"ט כיון דליכ' משום תקנת עגונות אבל בעד מפי עד כשר אע"פ שלא נחקר העד הראשון דשם שייך משום עיגונ' ועב"ש:

קלב **שאין כו'**. מ' דבכשרים תרי כמאה אע"ג דבגמ' לכאורה לא מ' כן דאמרי' כ"מ שהאמינה כו' וערש"י שם מ"מ בתוספת מבואר בהדיא כדבריו ברפי"ד ר' נחמיה או' כ"מ שהכשירו חכמים כו' שנים אומרים מת ומאה אומרים לא מת הרי מאה כשני עדים:

קלג **אם כו'**. ר"ל ששמעו כל אחד מפי אחד והוא בכלל פסולי עדות דס' שקדם:

קלד **מפני כו'**. ר"ל אפילו נשאת קודם שבאו שנים אחרים. ח"מ וב"ש:

קלה **אין כו'**. כמ"ש בפ"י דיבמות צ"א ב' וערש"י שם ד"ה ולקל' כו':

קלו **ונותנין לה כו'**. דממדרש כתוב' אינה נוטלת אלא עיקר וז"ש בכתובות פ"ט מגו די"ל כו' כמש"ל ס"ב אבל מדברי תוספת שם ושאר מקומות שתי' בתובע' מ' דגובה אפילו תוספת:

קלז **ואפי' כו'**. קט"ז ב' וכ"כ בריי"ו מהגמ' זה:

קלח **ובלבד כו'**. כמ"ש בפירש מתוך חומר שהחמרת כו' וכן מ"ש דייקא ומנסבא:

קלח) **ומשביעין כו'**. כמ"ש אין אלמנה כו':

קלט **וי"א דאפי'**. דהא איבעי להו אי משום דלא משקרא או משום דדייקא ומנסב' והיא אינה רוצה להינשא אבל לדעת הרמב"ם שסובר דאיפשטא האיבעי' דמשום לא משקרא כמ"ש בסוף ה' גרושין וכ"כ הרמב"ן מהא דשם צ"ג צ"ד מהני ע"א ועמ"ש בסמ"ח:

קמ **אבל כו'**. מתירין אותה נראה דט"ס וצ"ל אין מתירין אותה חדא דהא פ' בכל ספיקא דלא תנשא ועוד דא"כ אף כתובה תנטל דהא מדינא לעולם אינה נאמנת על הכתובה אלא ממדרש כתוב' ועב"י ודבריו אין מובנים:

קמא **ויש מי כו'**. כ"ש לענין כתובה ואף אם תפסה לא מהני לדעת הרא"ש כמ"ש בי"ד סימן שט"ו ובח"מ בכמה מקומו':

קמב **שאין כו'**. גמ' שם טעמ' כו' הא כו':

קמג **ואפילו נשאת כו'**. שם סד"א כו' ותמות כו' ובירושלמי שם חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה מעתה אפילו על עצמה לא תהא נאמנת מתוך שהיא יודעת שלא עשו דבריה אצל חברתה כלום אף היא אומרת אמת מעתה אפילו על צרתה תהא נאמנת א"ר אילא חוזר לקלקול הראשון חשודה היא כו':

קמד **זאת אומרת כו'**. דלא כר"א שם דמוקי בפלוגת' לדידיה סיפא אשה כו' מיירי בצרות שהן מכחישות זא"ז ועתוס' ד"ה דכל כו' והשתא כו' וכר"מ וא"כ הוי הלכה כר"מ בהא כסתמא בתראה אלא כר"י ואע"ג דנשאר רבי יוחנן בקושי' קי"ל דמ"מ הלכה כן כיון דלא איתותבן וכ' הרא"ש דלדידיה מתני' בנשים אחרות וקמ"ל ככשרים ופסולים וכן משמע בירושלמי דגרסינן על המתני' גידל בר מנימין בשם רב בכ"מ שהכשרו עדות אשה כאיש האיש מכחיש את האשה והאשה מכחיש את האיש ופריך א"כ במתני' ניתני ע"א מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת וע"א לא מת ומשני תני דבית ר' כן אלמא מתני' בצרות עסקינן. ליקוט:

קמה **כשם כו'**. לשון הירושלמי שם לא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום:

קמו **או שנשתמד כו'**. לשון ש"ג ומז"ה כ' שאם הניחה בעלה עגונה והלך ונשתמד קטטה בינו לבינה היא אינה נאמנת עליו ואני אומר שלא אמרו אינה נאמנת בקטטה אלא כשהרגילה היא הקטטה ע"י גירושין כמו שביארנו שגילתה דעתה שאינה חפיצה בו אבל אם נשתמד ומרד בה או שהיה בעלה לסטים וכופר בעיקר ה"ז נאמנת עליו ואין מחזיקין אותה במשקרי מבואר מדבריו שהקשה שני קושיות אחד דוקא ע"י גירושין הוי קטטה שגילתה דעתה שאינה חפיצה שהרי אמרה גירשתני כו' אבל בשאר אפילו נשתמד אמרינן שמא חפיצה בו ואין נקראת קטטה ודומה לליסטים וכמ"ש בב"ר פ' כ' מעשה באשה כו' ועוד דבקטטה גופא דוקא דארגילה היא וכאן ארגיל הוא והרב לא רצה בקושי' הראשונה דדעת כל הראשונים דנשתמד נקרא קטטה דאיבעי לן בספ"טו המזכה גט לאשה במקום קטטה כו' ומפ' רש"י וכל הראשונים דמזכין גט לאשת מומר ואף דאיכא שם קצת חולקים היינו שסוברים דהוי כמו קטטה דאמרינן טב למיתב קצת כמו בקטט' כמ"ש מהר"מ ובתה"ד סימן רל"ו והר"ן כ' דלא פלוג ואפילו בקשה גט להדי' ומהרי"ק פי' דהאי בעי' קאי אם יכול לחזור בה אבל לא להתירה בגט זה אבל כולם ס"ל דהוי כמו קטטה וגרע מקטטה ועב"י סימן ק"ה ולכן לא כ' הרב אלא נשתמד אבל לא לסטים כו' וקושי' שני' ס"ל לרב אפילו ארגיל הוא כמ"ש הרא"ש אלא דלפיר' תוספת שם הוא דוקא לרב שימי וא"כ בקברתיו ה"ז נאמנת ואף את"ל כשניהם לחומרא מ"מ בקברתיו וכה"ג ממ"נ היא נאמנת וכ"כ ש"ג שם הרגיל הוא הקטטה כולי אינה נאמנת כו' לפיכך אם אמרה מת וקברתיו נאמנת כו' ובכה"ג פריך קושי' שניה הנ"ל אבל לפי מ"ש כ"מ בשם הרא"ם האיכ' בנייהו להיפך דלמ"ד משום דמשקרא רוצה היא להשמט ממנו וחפיצה היא לאסור עליו ולמ"ד בדדמי ואינם משקרא משום דנפיק חורבא שכל הדרכים האלו בה אלא מרוב שנאתה לא שמה לבה עליו כ"כ בארגיל והא ליכא למיחש כיון שאינה שונאה אותו שנאה טבעית ופ' הרמב"ם כמ"ד משום דמשקרא ולכן אפילו ארגיל איהו ואפילו קברתיו ע"ש אבל א"צ לכל זה דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דאפילו בקברתיו אמרה בדדמי כמש"ל סל"ג וכמ"ש למטה במלחמה ובזה ניחא קושית הרשב"א שלא אמרו א"ב שאמרה קברתיו אלא דהרמב"ם כ' בהדיא הטעם אלא משום דמשקרא וכמ"ש למטה:

קמז **שמא היא כו'**. עבה"ג בשם מ"מ אבל הרמב"ם ל"ג שם אלא ע"א בקטטה מהו תיקו ותו לא דהרמב"ם כתב בסוף ה' גירושין הטעם דע"א נאמן משום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרי והשיג עליו הראב"ד דהא בגמ' מספקא להו ועלתה בתיקו ונדחק המ"מ אבל ס"ל דהאיבעיא נפשטה בהאשה רבה דמשום דמילתא כולי דמש"ש צ"ד א' וכ"כ

הרמב"ן וגורס הרמב"ם שם קט"ו א' א"ד דזימנין דאמר בדדמי כמש"ל סל"ג ולהכי ס"ל דהאיבעי לא נפשטה שם דאע"ג דלא משקרי מ"מ אומר בדדמי רק בקברתיו עדיף עד מאשה דל"ק בכה"ג בדדמי כמ"ש הרי"ש שם. וכאן ס"ל ג"כ דלא איפשט האיבעי' ואם כגירסת הספרי' שלנו הא ס"ל דמשום דמילתא כו' וא"כ היה נאמן אלא הבעי' הוא למ"ד משום דמשקרא ה"נ שמא שכרתו כו' ולכך פ' כמ"ד משום דמשקרא דסוגי' כוותיה: ליקוט שמא היא כו'. הרי"ף פרק החולץ (יבמות ל"ט א)' והלכתא אפי' כו':

קמח **שהרי יש לה עד**. ר"ל לא תצא לא קאי אכולה ר"ל אלא אעד א' דוק':

קמט **כגון שנהרגו כו'**. רומז למ"ש במרדכי והג"מ ובהג"ה כאן וה"ה כל שאומרת כו' והוציאו מהירושלמי שם מה בין שלום בעולם לבין מלחמה בעולם סבורה בו שמת ולא מת עד כדון כשהיתה מלחמה בצפון ובאת מן הצפון בדרום ובאת מן הדרום אבל היתה מלחמה בצפון ובאת מן הדרום מהימנא:

קנ **אפילו כו'**. כמש"ל סל"ג ממש"ש עד דאמרה מת וקברתיו וממה דאיבעי להו בע"א אפילו בקברתיו במלחמה אי אומר בדדמי דע"כ הבעיא אף בקברתיו מדדחי ומוקי באומרו סימני' דוקא הלא"ה אפילו אסקוה כו' דהוי כמו קברתיו כמ"ש הרי"ף לא מהימנ':

קנא **וי"א כו'**. מכח קושי' הנ"ל דבקברתיו לא שייך בדדמי כמש"ש וע"ש:

קנב **ואם אמרה כו'**. גמ' שם: שם:

קנג **אבל שנים כו'**. ממש"ש והא מים כו' ונשים אפילו כו' מ' הא שנים כשרים ודאי מהימני דלא כהרי"ף ועמש"ל סל"ג:

קנד **וי"א כו'**. מרדכי סוף יבמות וכתב דבכה"ג לא איבעיא להו כלל דלא גרע מהאשה עצמה דאם אמרה מת על מטתו מהימנא כו' ואזיל לשיטתו שכתב ברפט"ו דמש"ש וחזינהו לאלתר וקאמרי כו' ר"ל א"נ וקאמרי כולי אלמא בחזינהו לאלתר סגי אלמא בכה"ג לא איבעיא להו ואף לפירש הרי"ף דאיבעי' להו כה"ג מ"מ כיון דקאמר דאיפשט הבעי' דדיגלת אלמא דסגי כהכרה כמ"ש הג"מ בפי"ג הלכה י"ט ור"ל אף דקאמר רי"ף דבעי קברתיו ל"ד אלא דבר ברור:

קנה **ועכו"ם המסל"ת כו'**. דלא עדיף מעד כשר:

קנו **ויש כו'**. דמ"ש דאמר בדדמי היינו לפי שנותן לבו בשעת מלחמה להעיד ולהתיר משא"כ בגוי שמסל"ת ולא שם כוונתו לשום דבר:

קנז **ולכן דינם כו' וצריכה כו'**. שם רעבון גריעא כו' מפולת כו' שילוח כו':

קנח **או כו'**. לדעת הי"א דס"ס מ"ח מ"מ וסתם הרב כאן כדעת הי"א:

קנט **אפילו כו'**. גמ' שם:

קס **מת כו'**. ר"ל במת על מטתו. ורמב"ם וש"ע שהשמיטו דס"ל דכל רעבון הוא מת על מטתו וז"ש ואלו גבי רעבון עד כו' ול"ק במת על מטתו דהא לדעת הרמב"ם באינו מת על מטתו לא סגי בקברתיו אפילו במלחמה ולדעת הטור דלא ס"ל כן מ"מ הא ס"ל דקברתיו מהני לעולם אף במלחמה לכן השמיט הרב גם כן דלא מהני בשלא מת על מטתו:

קסא **אמרה כו'**. ג"כ מה"ט שאמרו שם בגמ' ס"ד דבההוא פורת' כו':

קסב **היה כו'**. כלישנא בתרא ואמרי לה כו' כשיטתו לפסוק כלישנא בתרא:

קסג **וי"א כו'**. לחומרא כמש"ל סט"ו בהג"ה וכן בכל מקום כו':

קסד **אפילו**. כולי דקאמר נשאת וכ"מ מדברי תוספות פ"ט א' דבור המתחיל אמרי ואם תאמר לימא כו' ואמרינן ברפ"ג דאין תנאי בחופה וב"ה ל"פ אהא משום מידע ידעי כו':

קסה **אפילו החזירה הראשון**. אחר גירושי השני. שם וכדעת התוספת דהולד ממזר בכה"ג כמ"ש למטה:

קסו **שאכלו מנ"מ כו'**. ירושלמי שם ולא פירות א"ר אבינא שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל וערש"י פ"ד א' ד"ה ולא פירות כו' ועי"ל סימן קנ"ה ס"י שכתב ואפילו הם כו':

קסז **מנ"צב**. לשון הרא"ש שם ול"ד דה"ה לנ"מ כמ"ש הרא"ש בעצמו בפי"א דכתובות וכמש"ל בטוש"ע סימן קט"ו ס"ה:

קסח **אבל כולי**. כתובו' ק"א א' זינתה כו' ועתוס' שם ק' ב' ד"ה ולא בלאות כו' וביבמות פ"ה א' ד"ה בלאות כו':

קסט **אבל בעלה כו'**. דוקא לדידה דעבדא איסורא קנסוה רבנן וגדולה מזו תניא בתוספתא פ"ב אלמנה לכ"ג כו' יורשה ואין מטמא לה שניות מד"ס כו' יורשה ומטמא לה ועתוס' פ"ט ב' ד"ה כיון כו':

קע **אבל אם כו'**. תוספת פ"ז ב' ד"ה הולד כו' ושם נ"ב ב' ד"ה אבל וכ' כמו שקנסינן לגבי בעל ה"נ קנסינן לגבי בועל וכתב דלכן אוקמי מתני' שם כר"ע אף ע"ג דלרבנן הולד ממזר מדרבנן כמו שהוכיחו שם מפ' הזורק אלא משום דסיפא דמתני' קתני והאחרון אינו ממזר ומדרבנן אף האחרון ממזר ועסנ"ז:

קעא **קודם שגירש כולי**. רמב"ם וכמ"ש בירושלמי שם ניחא הולד ממזר מן השני הולד ממזר מן הראשון ר' בא בשם ר"ז אמר דר"ע היא דר"ע אמר הבא על סוטתו הולד ממזר המחזיר גרושתו משנשאת הולד ממזר ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד ממזר כגיטה כן ממזרת ר"ל כמו שהצריכו גט מן השני ועשאוה כא"א ממנו כן עשאו מראשון הולד ממזר

מה נפיק מן ביניהון נתן לה השני גט ואח"כ בא עליה הראשון ע"ד דר' בא בשם ר"ז הולד ממזר כר"ע ע"ד דר"י בשם רבי הילא הולד כשר ופסק כר' הילא דמוקי כרבנן וכן בגמרא מ' דאף לרבנן הולד ממזר וכתי' דר' הילא שהוא מדרבנן כמש"ש פ"ט ב' ועוד דלגמ' דידן ליתא בהא דר' זעירא כמ"ש בספ"ד מ"ט ב'. אבל תוספות שכתב כשם שקנסו מבעל כו' ע"כ לא ס"ל הא דרמב"ם דס"ל משום סוטה קנסוה אע"ג דאין הולד ממזר מסוטה אפילו מדרבנן מ"מ קנסוה הכא וכמ"ש תוס' ב' ספ"ד שם ד"ה סוטה לדידהו לעולם הולד ממזר כמ"ש גבי שני משום דאסורה לבעל ולבועל ועיין סימן קנ"ט ס"ב וכן להרמב"ם דס"ל טעמא דר' הילא לא ס"ל ס' התוס' ועח"מ סימן ד' סט"ז שכבר הקשה ואף שהרלב"ח וב"ש דחקו עצמם שם דבריהם א"ל קיום ונופלים מעצמם וגם לא עיינו בירוש' הנ"ל:

קעב **ממזר מדבריהם**. גמ' שם:

קעג **וי"א כו'**. תוס' הנ"ל ואע"פ שסתם בס' שקדם כדעת תוס' כתב כאן ס' ראשונה והוא דעת הרא"ש בשם י"א דוקא היכא שבא הבעל וקנסוה לגבי בעל קנסוה ג"כ גבי בועל אבל שמת במ"ה לא והרא"ש סתם דבריהם וס"ל כדעת התו' וכתב אדרבה עיקר קנסא הוא לגבי השני:

קעד **וכן כו'**. כמ"ש באחות אשתו שם תוספת צ"ב ב' ד"ה נותן כו' וכי היכא כו' והרא"ש שם וכן הרמב"ן והרשב"א וש"פ ועמש"ש:

קעה **אשה שנתקדשה כו'**. כמו במתני' וכמ"ש בגמ' צ"ב א' ליתא כו' אלא טעות והקשה שם ממיכל בת שאול ותירץ שאנסה שאול והשיאה ובע"כ נבעלה א"נ התם טעות של הוראה היה כמ"ש בסנהדרין י"ט ב' משא"כ כאן כנ"ל וכן אמרו בירושלמי ריש פירקין האשה כו' כמ"ד תמן מפרישין אותן כו' ואם היו קטנות כו' אף הכא כן שנייא היא תמן שאחרים הטעו בהן והכא לא אחרים הטעו בהן קנס קנסו בה שתהא בודקת יפה ויקנסו בה אצל השני ולא אצל כו':

סימן יח

א **קידושין תופסין בח"ל**. פלוגתא דר"ע ורבנן בכמה מקומות ועיקרו במתני' פ"ד דיבמות מ"ד א' מ"ט א' והלכה כחכמים וכן סתם מתני' כוותייהו שם ר"א וכמש"ש ט' א' והרי איסור מצוה כו' ושם כ"ד א' ופ"ד א' וקדושין ס"ו ב' ואע"ג דיבמות ל"ב א' סתם כר"ע מ"מ ההיא דקידושין תני בהלכתא פסיקתא וכמ"ש בפ"ק דע"ז ו' וב"ק ק"ב א' וכן סוגיא דיבמות י' א' ב' וי"א ב' י"ג ב' י"ד א' ב' כ' בפלוגתא דר"י ור"ל כ"ב א' אר"פ

כו' וסוגיא שם מ"ה דאפלגו בנכרי ועבד ואיפסקא הלכתא דכשר ובכמה מקומות שם וכתובות וקדושין הכל כרבנן:

ב **ובחייבי עשה**. ערפ"ג דכתובות ל"א וקידושין ס"ד א':

ג **וכ"ש כו'**. מתני' דיבמות ך"א ופ"ד א' וירושלמי הביאו הרא"ש פ"ב ס"א מה בין עריות לשניות עריות אם עבר ונשאה יוצאה בלא גט כו' ושניות יוצאה בגט כו' עריות פוטרות כו':

סימן יט

א **איש ואשה כו'**. מהנ"ל ס"א:

ב **אם הוחזקו**. מגמרא דב"ב קס"ז ב':

סימן כ

א **הבא כו'**. **או כו'**. הרמב"ם במל"ת שנ"ג כתב בשם ת"כ לא תקרבו לגלות ערוה אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא יקרב ת"ל ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אין לי אלא נדה שהוא בבל תקרב ובל תגלה מנין לכל העריות שהן בבל תקרבו ובל תגלו ת"ל לא תקרבו לגלות והיא בת"כ שלנו פ' אמור פי"ג הלכה ט"ו בחסרון קצת עד ואל אשה ושם הלכה ך"א העושות מת"ל לפי שנאמר לא תקרבו יכול יהיו חייבים כרת על הקריבה ת"ל העושות ולא הקריבות ובאבות דר"נ רפ"ב איזהו סייג שעשתה תורה לדבריה ה"ה אומר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב יכול יחבקנה וינשקה וידבר עמה דברים בטלים ת"ל לא תקרב יכול יישן כו' ובסנהדרין כ"א ב' החשוד כו' ארבעין בכתפיה כו' ור"ל חשוד בכה"ג וז"ש חשוד כו' והרמב"ן השיג עליו וכתב דכל הנ"ל אסמכתא היא וכמ"ש בפ"ק דשבת דא"ר פדת כו' ולא פריך על רבי פדת מברייתא זו וכן ס"ל לעולא שם ואף למאי דקאמר שם ופליגי דידיה כו' ל"ק אלא משום לך לך כו' וכן ברייתא שם דפליגא אר' פדת יליף מהקישא דיחזקאל מאשת איש ור"ל דבא"א כתיב הרחק מעליה דרכיה כו' כמ"ש בפ"ק דע"ז ואלו בתורה כתיב בנדה בפרט לא תקרב כנ"ל ושם תנא דבי אליהו כו' שלא נשא פנים לתורה ר"ל לעשות סייג לתורה כמ"ש בפ"ג דברכות ואני לא אשא פנים כו' והם מדקדקים כו' ר"ל שהן נושאין פנים לתורה ואלו היה ד"ת היה אומר שעבר על ד"ת כו' ובקדושין פ"א ב' תנא כו' הכל לש"ש ול"ת שבתורה לא הותר לש"ש וביבמות נ"ו ב' מכאן ואילך אינו כו' ופטור ויליף הראה דח"ל מח"כ שם אלמא בנשיקה אפילו לאו אין בו ולדעת הרמב"ם צ"ל ואף ע"ג דבח"ל אפילו לאו אין בו מ"מ בח"כ עובר בל"ת

שהרי כתוב בהן לא תקרבו משא"כ בח"ל וכ"כ המ"מ ובירושלמי דסנהדרין פ"ז ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה א"ר בר נון היא בל תקרב היא בל תגלה ובגמרא דיבמות נ"ה ב' וסוטה כ"ו ב' א"ל אביי פריצותא אסר רחמנא ובסנהדרין ס"ו ב' חידודים לאו כלום והרמב"ם כתב דלאו כלום הוא לענין מיתה וכן לאוסרה על בעלה וכמ"ש רש"י שם וס"ד למעטינהו מקרא שם ושם וז"ש דרך איברים ואמר חבק ונשק מההיא דאבות דר"נ ואמר ונהנה כו' מההוא דת"כ כנ"ל:

ב **והבא כו'**. יבמות נ"ה ב' וסוטה כ"ו ב' משכבי אשה כו' וסנהדרין נ"ד א' אר"י ה"ז בא ללמד כו' וכריתות י"א א':

ג **כיון כו'**. מתניתין כריתות מ"ב וגמרא דיבמות נ"ד נ"ה וסנהדרין נ"ה א':

ד **דהיינו כו'**. יבמות נ"ו ב' כר' יוחנן דהלכתא כוותיה נגד שמואל פ"ד דערובין:

ה **וא"צ כו'**. ב"מ צ"א א' מכות ד' א':

ו **והאשה נאסרת**. דכל שחייבו עליה האשה נאסרת כמ"ש יבמות שם וסוטה שם משכבי אשה כתיב:

ז **אשה גדולה כו'**. נדה מ"ה א' בן ט' כו':

ח **אשה כו' דכל כו'**. שם מ"ד ב' בת כו' פחות מכאן כו':

ט **ובתוליה חוזרין**. גמרא מ"ה א':

י **אפילו כו'**. ירושלמי פ"א דכתובות א"ר אבין אקרא לאלהים עליון גומר עלי בת ג' שנים ויום אחד ונמלכים ב"ד ועברו הבתולים חוזרין ואם לאו אין הבתולים חוזרין:

יא **נשים כו'**. וממעשה כו' ת"כ שם פרשה ט' הלכה ח' או כמעשה ארץ מצרים יכול לא יבנה בנינים ולא יטע נטיעות כמותן ת"ל ובחוקותיהם לא תלכו לא אמרתי אלא בחקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם ומה היו עושין האיש נושא לאיש והאשה לאשה כו':

סימן כא

א **צריך כו'**. כמ"ש הרחק מעליה כו' וכמ"ש בע"ז י"ז א' ובקדושין פ"א ב' דתניא אר"מ הזהרו כו' ובאבות דר"נ פ"ב ה"ה אומר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו מכאן אמרו כו' הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור:

ב **ואסור כו'**. ממ"ש ביבמות ק"ח ב' פשיטא הוא הוא ניהו כו' ושם הא אינה מכרת כו' וט"ס כאן וצ"ל להיפך לקרוץ בעיניו לרמוז כו' דביד ורגל לא שייך קריצה וכמ"ש קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה באצבעותיו והוא קריצותיו ורמיזותיו דשם:

ג **ואסור לשחוק כו'**. פ"ב דאבות שחוק כו':

ד **או כו'**. ע"ז כ' א' ונשמרת כו'.

ה **אלא רץ**. קדושין שם:

ו **ומסלקה לצדדין**. ברכות שם נזדמנה כו':

ז **או לאחריו** שם ותלכנה אחרי כו'.

ח **ונתכוין כו'**. שם ת"ר המרנה כוי כדי כו':

ט **והמתכוין כו'**. עח"מ סק"א וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות א"ב וכתב המ"מ שלמד מההוא דחליף כו' ומשום אל תקרב אל פתח ביתה ע"ש וכן בכולם כמ"ש נאמר לא תקרבו מכאן כו' כנ"ל ואסמכתא היא:

י **ואלו הדברים כו'**. כמ"ש בשבת ס"ד ב' א' ר"ש למה מנה כו' וערש"י שם ד"ה המסתכל כו' ושם הוא בל"ת דלא תתחתן בם:

יא **אחד פנויה**. מדקאמר לבנות ישראל ול"ק לאשה.

יב **ולא עוד כו'**. שם:

יג **אבך כו'**. ע"ז כ"א:

יד **וע"ז כו'**. באבות דר"נ שם ה"ה אומר ברית כרתי לעיני ומה כו' מלמד כו' ע"ש.

טו **אבל לא כו'**. כמ"ש בפ"ק דשבת כיוצא בו לא כו' מפני הרגל עבירה וכ"ש בכה"ג כמ"ש שחוק כו' ובאבות דר"נ שם ולא ידבר עמה דברים בטלים כו':

טז **בין שפחה כו'**. ירושלמי פ"ה דכתובות רב הונא אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים של ייחוד מה הן דברים של ייחוד סכה לו גופו ומרחצת לו רגליו ומוזגת לו את הכוס למה מפני שהיא חייבת לו או משום שאין ראויין להשתמש בשפחה כו' וז"ש באיזה שמוש כו':

יז **אפילו ליצוק כו' אפילו כו'**. טור וכמ"ש בכתובות ע"א א' אר"ה אע"פ שאמרו יושבת כו' שם אר"ה כל מלאכות כו' ומ' דרחיצה דרישא דומיא דסיפא ובסיפא ע"כ כה"ג מיירי דאל"כ בלא"ה אסור כמ"ש בפ"ק דשבת ואפילו באצבע כו' וכמ"ש בת"ה וטוש"ע י"ד סימן קצ"ה ס' י"ב ועלה דההיא אמר בירושלמי או משום כו' כצ"ל:

יח **בפניו**. גמרא שם בנדה וכנ"ל והכל טעם אחד דכל שבנדה אסור אסור באשה אחרת וז"ש בהגה וי"א דה"ה כו' ובאבות דר"נ שם נאמר כאן לא תקרבו ונאמר להלן לא תקרב לדבר המביא לידי עבירה לא תקרב כו' ובפ"ט דשבת אכל עמי כו' שהרי נאמר לא תקרב כו':

יט **ויש מקילין כו'**. דכל הקירבות אינן אסורין אלא מדרבנן כמ"ש בשבת שם משום לך לך כו' ואין אסור אלא המביא לידי הרגל כמו ישן הוא בבגדו כו' ונשיקה שם ול"ד לנדה מפני שלבו גס בה וכמ"ש במגרש ולנה עמו בפונדק ומודים בנתגרשה כו' וראיה

ממ"ש בפ"ק דשבת א"ל ר"נ לבנתיה קטולן כו' ואע"ג דבאשתו איכא משום הרגל כמ"ש בפ"ג דב"ב בעובדא דר' בנאה מידע ידעי כו' שם ויש לדחות דבתו שאני כמ"ש בס"ז חוץ מהאב כו' הגדילו כו' אע"ג דבנדה ושאר עריות אף בכה"ג אסור כמ"ש בפ"ק דשבת:

כ **וי"א דכ"ז כו'**. דדרך שפחות מותר כמ"ש אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור אף בשפחות כה"ג היינו במקום ייחוד:

כא **וי"א כו'**. ע' תוספת קדושין פ"ב א' ד"ה הכל כו':

כב **י"א כו'**. מהא דר' בנאה כנ"ל.

כג **אפילו כו'**. ואפילו כו' שם:

כד **אבל כו'**. תוספת מהא דפ"ז דב"ב ושם לא כ"כ:

כה **אע"פ שאין כו'**. מהא דעולא וקאמר ופליגא כו'

כו **שאין קרובים כו'**. שם אפילו שום קורבה כו':

כז **בין כו'**. מהא דקדושין פ"א ב' רב אחא כו' לא ס"ל מר כו' עבר מר כו':

כח **חוץ כו'**. מתני' שם וכמש"ו:

כט **ואם היתה כו'**. שם:

ל **או שנתקדשה**. שם לא ס"ל כו' ואח"כ אמר מר נמי עבר כו' מ' דמתחלה דאמר לא ס"ל מר דמקדשה אפילו בלא הא דשמואל וא"כ ה"ה לכל שמותר להשתמש:

לא **וכן**. כמו באב:

סימן כב

א **שדבר זה גורם כו'**. קידושין וסנהדרין שם:

ב **חוץ כו'**. מתניתין שם ואע"ג דאמר שמואל שם אסור להתייחד כו' הא פריך עליה ממתניתין ושני תנאי היא וה"ל סתם מתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כסתם מתני' וכן מתני' שם פ"ב א' דלא כוותיה ואף ר' יהודה לא אמר אלא ברועה ורווק וכל האמוראי שם דעבדי כשמואל ממדת חסידות עשו וכמ"ש הרמב"ן ר"ן. אבל הרא"ש פסק כרב אסי:

ג **והבעל כו'**. סוטה ז א':

ד **מכות מרדות**. כמ"ש הרמב"ם שם ואיסור ייחוד העריות מפי הקבלה ר"ל דאסמכתא היא ואף להסוברים שד"ת היא מ"מ אינו אלא עשה:

ה **ומכריזין עליהם**. (ל"ג שם) א"ל ר"נ מפרזיקא כו' ומפ' מכריז על פנויה.

ו **ודוקא כו' ואפילו כו'**. ז"ל מהר"ק אף על גב דקי"ל כרבא בפ"ק דסנהדרין ברבעני לרצוני ה"מ בעד כשר ובצירוף ע"א עמו אבל ע"א לאו כלום כמ"ש בקדושין ס"ה ב'

והסברא ע"א בהכחשה כו' ובפרק ע"פ כי הא דטוביה כו' ואפילו לומר לשנאותו אסור כמ"ש שם אלא לאו כה"ג כו' מהו למימרא לרבים כו':

ז **ומ"מ במקום כו'**. כמ"ש בפ"א שם ופ"ה דיבמות בההיא דדיים אחמתיה ואע"ג שאין עדות:

ח **כל אשה כו'**. מתני' בקדושין שם ואפילו לרבנן כמ"ש תוס' שם ד"ה ר"ש כו' וכ"ה גי' הרי"ף ורא"ש בזמן כו' ישן כו'.

ט **לא תתייחד כו'**. עבה"ג וכן תניא בתד"א פי"ח אלא שאמר שם שאין הל' כמשנתינו אלא דוקא עם שלשה אנשים משום עדות וז"ל שם ומ"ש חכמים במשנה אבל אשה א' מתייחדת עם ב' אנשים אין הלכה כן שאם יעמוד אחד מהן ובא עליה בעבירה אין כאן עדות שלימה אבל אשה א' מתייחדת עם ג' אנשים שאם כו' וג"ז ששנינו אשה אחת מתייחדת עה ב' אנשים ל"ש אלא בת"ח גדולים כו' אבל גמ' שלנו ס"ל לאו משום עדות דאמרי' מתייחד אדם עם ב' יבמות כו' עם אשה ותינוקת כו' אבל במ"ש שדוקא עם ת"ח גדולים הוא כדברי גמ' שלנו.

ט) עד שתהיה כו'. ערש"י שם ד"ה ב' כו' שאף היא כו' וכן הטעם באנשים שאינן כשרין משא"כ בכה"ג:

י **וי"א כו' אבל כו'**. מתני' וגמ' הנ"ל:

יא **וסתם כו'**. כ"ה פשטא דמתני' וגמ' מדקאמר אבל בפרוצים כו' מ' דוקא פרוצים וכן בפ"ק דברכות בתרי ופריצי וכן מדקאמר שם פ"א ב' אחותו וחמותו כו' אלא בעדים כו' בסתם ב"א דודאי לא קאי על ר"ח בר פפי וחביריו והא דקאמר בסוטה ז' א' ת"ח הא כ"ע לא לאפוקי ע"ה הפרוצים ורב דקאמר כגון ר"ח בר פפי וחביריו ממדות חסידות הוא דקאמר ולהנצל מהרהור וערשב"א סי' תקפ"ז וכ"כ ר"ן:

יב **וכ"ז כו' אפילו כו' אפילו כו'**. גמרא שם ושם:

יג **או בלילה כו'**. כמ"ש בשדה שמא יצטרך אחד כו' ה"נ אדמתנמנם חד כו'. ראב"ד:

יד **ויש מתירין כו'**. רש"י פ"ב א' ד"ה לא יתייחד כפי פי' שם.

טו **נשים הרבה כו'**. שם פ"א ב' במתניתין תני איפכא וערש"י שם:

טז **היו כו'**. שם אמר אביי כו':

יז **אפילו כו'**. וכן פירש הרא"ש שם בשם ר"ח ע"ש:

יח **אשה שבעלה כו'**. עתוס' שם ד"ה בעלה כו':

יט **אנדרוגינוס כו'**. קשה להולמו פתח באנדרוגינוס וסיים בטומטום ולא הזכיר טומטום ברישא ועוד טומטום אף עם האשה מותר ועוד דתניא בתוספת' שם דאין אנדרוגינוס

מתייחד לא עם האנשים ולא עם הנשים ובכ"מ תירץ דרמב"ם ס"ל דתוספת' ס"ל כר"י דסוף קדושין ר"ל דאנדרוגינוס חשוב זכר ודבריו קשין כחומץ לשינים דאם כן מאי קאמר בתוספת' שם כיצד שוה לנשים כו' ואינו מתייחד עם האנשים כנשים הא אפילו באנשים הוא כן ועוד דהרמב"ם פוסק דאנדרוגינוס ספק כמ"ש כאן ואם נתייחד כו' מפני כו' וע"ל סימן מ"ד ס"ה אלא דט"ס הוא וכצ"ל אנדרוגינוס אינו מתייחד עם האנשים ולא עם הנשים ואם כולי ספק אבל האיש ואשה מתייחד עם הטומטום וע' יבמות ע"ב א' נשיו לטומטום מנ"ל:

כ **וי"א כו'**. רש"י שם:

כא **אין ממנין כו'**. ירושלמי פ"ק דכתובות א"ר זעירא מתניתין אמרה אפילו כשרים אין ממנין דתני אפילו חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפוטרופוס ליקוט. ירושלמי פ"א דכתובות סוף הלכה ח' על מתניתין ראוה מדברת כו' ר"י בר אחא בשם ר"י אילא בשם ר"א אפילו במקום שרוב כשרין היא המחלוקת סבר ר' יהושע הזנות רצה אחר הפסולין אמר ר' זעירא מתניתין אמרה אפילו כשרים מזנין דתני אפילו חסיד שבחסידים אין ממנין אותו אפוטרופוס על עריות:

כב **לשכון**. כמו המשרה את אשתו וכיוצא בו:

כג **בחצר כו' אפילו כולי**. דאל"כ בלא"ה אסור:

כד **לא תקנה כו'**. ב"מ ע"א א':

כה **אפילו כו'**. כנ"ל בס' שקדם:

כו **מי שאין כו'**. צ"ל דמפרש דאיבעי' שכ' נ"מ לת"ק דלא ה"ל לאבעי' אליבא דר"א ונ"ז דחוק דל' רווק מי לא מ' כן וכן פירש שם בפי' רווק מי כו' וכפירש תוספת שם:

סימן כג

א **אסור כו'**. מתניתין רפ"ב דנדה וגמרא שם דאר"י כל כולי ואף רבנן ל"פ אר"א אלא במשתין ואף בהא קי"ל כר"א כמ"ש בס"ד:

ב **לפיכך כו'**. יבמות ל"ד ב':

ג **ולא כו'**. נדה שם ב':

ד **לא די להם כו'**. שם דא"ר יוחנן כל כו' ושם מוטב שיוציא לעז כו' ושם כאילו מביא כו' ושם כאלו עע"ז:

ה **אלא כולי**. ק"ו ממקשה שהיא תינף בנידוי

ה) **בנידוי כו'**. עבה"ג וכמ"ש בחולין קל"ב ב' אבל הרמב"ן ורשב"א פי' כמ"ש תוספת שם ד"ה המקשה כו' וגם הרמב"ם מודה שמנדין אותו אלא דבלא"ה הוא יושב בנידוי

שלהם וכמ"ש בחולין שם הני טבחי כו' למאי הלכתא אלימא כו' וכ"כ הרמב"ם וש"ע י"ד סי' תר"ל סמ"ג כ"א המקשה כו' ולפ"ז נדחה ראיית התוספת:

ו **וכאילו כו'**. שם:

ז **אסור לאדם כו'**. מ' לענין שז"ל אבל הראב"ד מפ' לענין תשמיש כמ"ש בטור ובטש"ע א"ח סימן ר"מ סעיף א':

ח **או יביא כולי**. שם:

ט **שהיא אילת כולי**. כמ"ש בסוטה תורה בעידנא דעסיק בה כו' ובס"פז דכתובות אילת אהבים כו' אגוני כולי:

י **לפיכך כולי עד כולי**. שם י"ד א' ועבה"ג ועתו"ס שם ד"ה אפרקיד כו' ועבא"ח סי' ס"ג ס"א שם כתב כשני הפרושים וכ"כ הרמב"ם עצמו שם:

יא **אסור כו' במבושיו**. ר"ל בבצים ובגמ' שם אמרו ואב"א נשוי הוה כו' ואב"א כולי ואב"א כו' והנה הרי"ף ורא"ש הביאו כל הג' אוקימתות דס"ל דל"פ מר אמר חדא כו' וכמ"ש בא"ח סי"ג סי"ד וסט"ו אבל הרמב"ם ס"ל דאוקימתות אחרונות ס"ל דאף בנשוי לא התירו אלא בכה"ג דר"י ודאי נשוי הוה ואעפ"כ אמר כי הא אורי ליה כולי ופ' כר"נ דבנשוי מותר בכל ענין ובאינו נשוי אסור בכ"ע וזה שלא הזכיר היתר דבצים מעטרה למטה והעתיק ל' גמרא כדרכו וכתב ואם השתין מים כו' ואין רצונו דבצים מותר דא"כ היה מחלק בפי' וגם חילוק דמעטרה למטה אלא לפי שלא הוזכר בפירוש לא לאיסור ולא להיתר השמיט כדרכו ואמר במבושיו ר"ל כל סביבות הערוה ולישנ' דקרא נקט ול"ד כמש"ו דאפילו מתחת טיבורו אסור וכמ"ש בנדה שם ב' ודוקא בשאינו נשוי דאל"כ מאי רבותא דר' יוסי בשבת קי"ח ב':

יב **ובין כו'**. מדקאמר שם במתני' כל היד כולי ומ' בין נשוי כו' ואמר לאמה משא"כ למטה מטיבורו כל שאינו נוגע באמה מותר כנ"ל מהא דר' ופסק כר"א דסוגי' דגמרא כוותיה דפריך והתניא רא"א כולי ומהדר לשנויי בכל האוקמיתות הנ"ל וכן ר"נ דקאמר אבל היה נשוי מותר להשתין אייריכנ"ל וכן בפ' כירה נמי פריך מר"א וכן בנדה דף ט"ז ב' ג' שנאתי כו' ובברכות מ"ם א' אין מ"ר כלים כולי וביומא ל"א מצוה לשפשף מסייע כולי ועתו"ס שם ותוספת בנדה שם:

יג **אשה כו'**. כמ"ש ביבמות ל"ד ב' וע"ש תוספת י"ב ב' ד"ה שלש. ור"ת כו' וכ"ש בכה"ג דאף לדעת רש"י אסור:

יד **אבל כו'**. תוספת שם וקטנה שם בגמרא ואיילונית שם ס"א מתניתין גמ':

טו **עוד אסרו כו'**. פ"ד דפסחים:

טז **ואחיו**. ט"ס וצ"ל וחמיו:

יז **שהם אוחזת כו'**. כמ"ש באהבתה כו':

סימן כד

א **לפיכך כו'**. מתני' שם ודלא כשמואל כנ"ל סכ"ב:

ב **ואם כו'**. כמש"ו:

ג **ובדורות כו'**. דלא התירו אלא משום דלא נחשדו כו' כנ"ל:

סימן כה

א **בקדושה יתירה**. ירושלמי פ"ב דיבמות א"ר יהודא בן פזי ולמה סמך הכתוב פ' עריות לפרשת קדושים שכל שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש שכן שונמית אמרה לאישה הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא כו' רבי אבין אומר שלא הביט בה ורבנן אמרי שלא ראה טיפת קרי מימיו אמתי' דרבי שמואל בר יצחק אמרה מן יומוי לא חמית מילא בישא על מנוי דמרי וכ"ה במ"ר פ' קדושים ושם אריב"ל מ"מ נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ואית ליה קריין סגיאין אשה זונה וחללה וקדשתו כו' אלמנה וגרושה כו' ולא יחלל כו' והדין:

ב **ובמחשבה טהורה**. ירושלמי א"ר יצחק ליב' ועינ' תרי סרסורא דעבירה שנאמר ולא תתורו כו' תנה בני לבך ועינך דרכי תצורנה אמר הקב"ה הן יהבית לי לבך ועינך אנא ידע דאת דילי ובספרי פרשת שלח לך ד"א ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מגיד שהעינים הולכין אחרי הלב או הלב אחר העינים אמרת והלא יש סומא שעושה כל תועבות שבעולם הא מת"ל ולא תתורו כו' מגיד שהעינים הולכות אחר הלב:

ג **ובדעת נכונה**. שם רבי ישמעאל אומר ולא תתורו כו' למה נאמר לפי שהוא אומר שמח בחור בילדותך והלך בדרכי לבך בדרך ישרה או בכל דרך שתרצה ת"ל ולא תתורו כו' ובפכ"ג דשבת אל תפנו אל מדעתכם:

ד **ויזהר כו'**. קדושין פ"א ב' הזהרו כו':

ה **מהשחוק ומהשכרות**. סוטה ז' א' בתי כולי ושם ב"א וברכות ס"ג כל הרואה כו' ועבה"ג ס"ק ב':

ו **ומדברי כו'**. פ"ב דשבת והוא קלות ראש שאמרו באבות וכמ"ש בס"ב לא יקל כו':

ז **שמנהג כו'**. פ' ע"כ מצוה וגוף טהור. כו' וסוף מנחות:

ח **יתירה כו' שאין כו'**. קדושין ל"ב ת"ר ושמתם כו' תנא דר"י כו' ובאבות דר"נ פט"ז רבן שמעון בן אלעזר אומר אמשול לך משל למה"ד יצה"ר דומה לברזל שהטילוהו בתוך

האור כ"ז שהוא בתוך האור עושים ממנו כל כלים שירצו אף כך יצה"ר אין לו תקנה אלא בדברי תורה בלבד שנאמר אם רעב שנאך כו' א"ת ישלים לך אלא ישלם לך וברפ"כ ר"ח ס"ה אומר כל הנותן ד"ת על לבו מבטלין ממנו כל הרהורי יצה"ר והרהורי אשת איש וכל שאינו נותן ד"ת על לבו נותנין לו כל הרהורי יצה"ר והרהורי א"א כו' ופ"ק דברכו' לעולם ירגיז כו' ובכמה מקומות ובע"ז י"ז ב' א"ל מנ"ל הא א"ל כו':

ט **בשעת תשמיש**. נדרים כ"א:

י **ולא קודם כו'**. חגיגה שם איני והא רב כהנא כו'.

יא **אבל בעניני כו'**. נדרים שם ב':

יב **או אם כו'**. חגיגה שם:

יג **ויכול כו'**. נדרים שם:

יד **בועל בכל כו' ז"ש שם משל לבשר כו'**. ר"ל בעונתה ושלא בעונתה:

טו **ומנשק כו'**. ר"ל ז"ש שם אר"י זו דברי כו' שאוסר לנשק שם אבל הרא"בד כ' דחכמים ל"פ אלא אהפיכת שולחן אבל בשאר מודי וכ"פ בא"ח סי' ר"מ ס"ד וראיה ממספרים שאמרו בחגיגה שם מגיד לאדם כו' ומ"ש שם ובאשתו נדה י"ל דלענין בנים שאינן מהוגנים דוקא נדה:

טז **ובא עליה כו'**. שם:

יז **ובלבד כו'**. רמב"ם וכ"כ תוספת ביבמות ל"ד ב' ד"ה לא בתור' ראשון:

יח **כל המקדש כו'**. יבמות כ' א' קדש עצמך כו' שבועות י"ח ב' כל המקדש עצמו כו':

יט **ובלבד כו'**. מפורש בתורה שארה כו' ובמתניתין פרק אעפ"י:

כ **אלא כו'**. ברשות כמה כמה דבעי:

כא **ואף כשישמש כולי**. כמ"ש בכמה מקומות אין אדם עושה בעילתו כו' וערש"י בנדרים שם בד"ה בני שכרות כו':

כב **אלא כו'**. כמ"ש וכל מעשיך כו'.

כג **ושיהיו לו כו'**. כמ"ש ותאמר אלי תבא צפה הקב"ה שלא היתה כוונתה אלא להרבו' שבטים כו':

כד **ויהא צנוע כו'**. נדרים שם וכשהוא מספר כו' וערש"י שם ד"ה ודומה ואית דאמרי כולי ועתו"ס נדה י"ז א' ד"ה משתין ועיין בא"ח שם ס"ח ליקוט. ובפ"א דברכות בשלשה דברים אני אוהב כו':

כה **אפילו קטן**. כמ"ש בפני כל חי:

כו **אא"כ כו'**. שאז היא כבהמה וכמ"ש שם והני אמוראי דשם מחמרי על עצמם וטור בשם הראב"ד:

כז **והבועל כולי**. ומ"ש שם לא מפני שראוי כו' ר"ל למלקות של תורה:

כח **אפילו כו'**. ממ"ש בספ"ב די"ט אפשר בבית אחר שאין לו כו' ול"ק בכה"ג:

כט **הרי היתה כו'**. גמ' הנ"ל:

ל **וכן כו'**. פרק ט' דשבת ופרק ה' דכתובות ופרק ב' דנדה:

לא **וכן אם גמר כו'**. גיטין צ"א ויבמות ל"ז ב':

סימן כו

א **אין האשה נחשבת כו' אבל כו'**. ר"ל לאפוקי מדעת הגאונים כמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' גירושין הורו מקצת הגאונים שכל אשה שתבעל בפני עדים שצריכה ממנו גט חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילות זנות ר"ל כמ"ש בפי"ג דיבמות ובפ"ד דכתובות ובפ"ח דגיטין ושאר מקומות חלק עליהם וכתב שלא אמרו אלא באשה שגירשה כו' וכמש"ל בסי' קמ"ט ס"ה ואמרינן נושא אביו ומפותת אביו ובתוספת' ריש קדושין ובביאה כל ביאה שהיא לשם קדושין מקודשת שאינה לשם קדושין אינה מקודשת:

ב **ואפילו בא כו'**. קדושין ס"ה ואי דליכא עדים כולי:

ג **ואפי' אם כו'**. ר"ל כיון שידוע שבא עליה הוי כעדים כמ"ש תוספת ביבמות נ"ב ב' ובגיטין כ"ו ב' ד"ה לכשאכנסנה כו' ואמרינן ביבמות ק"י וכתובות ע"ג המקדש את הקטנה וגדלה כו' ומ' דאף על גב דבעל בלא עדי יחוד כיון דידוע שמתיחדת עמו ודאי לשם קדושין בעל כמ"ש שם מ"מ כאן דלאו לשם קידושין בעל לאו כלום הוא כנ"ל:

ד **אלא אדרבה כו'**. כמש"ו דודאי בושה כולי כמ"ש בב"ר פרק נ"ב ובריש ויקרא רבה משל למלך כו' וכשהוא הולך אצל פלגשו הולך במטמוניות כו':

ה **ובא כו'**. דאיסור נדה שוה באשתו או בפנויה או באחרת ופשוט הוא כמ"ש ואל אשה כו' וכמ"ש בספ"ג דיבמות ואם היא נדות וברפ"ג דכתובות ודמכות ועל הנדה אע"פ שיש כו' ובכריתות יש בא ביאה כו':

ו **י"א שמותר והיא כו'**. כמ"ש בסנהדרין כ"א א' מאי נשים ומאי כו' וכגירסת ספרים שלנו וכ"ה גירסת הרמב"ם והרמב"ן:

ז **וי"א שאסור**. כ"כ הרמב"ם בפ"ד מהלכות מלכים דאינה מותרת אלא למלך אבל להדיוט אסור ותפש עליו הרמב"ן מכלב וגדעון ושאר גדולי ישראל כולם נשאו פלגשים ופלגש בגבעה אם היה אסור לא היה אומר בפרהסיא בפני כל ישראל פלגשי ולא היה הולך אל חמיו בפרהסי' אבל הרמב"ם שם תירץ בדבריו שכתב ההדיוט אסור אלא באמה העבריה בלבד אחר יעוד ובכה"ג איירי כל הנ"ל וגי' רש"י נשים בכתובה וקדושין פלגשים קדושין בלא כתובה וכמ"ש פרשת חיי שרה וראיה ממ"ש שם בירושלמי והביאו

תוספת ביבמות כ"א א' ד"ה ומותר כו' וא"ת תורה כו' וכ"ה בירושלמי פ"ה דכתובות הלכה ב' איזהו אשה ואיזו היא פלגש רמ"א אשה יש לה כתובה ופלגש אין לה כתובה רי"א אחד זו ואחד זו יש לה כתובה אשה י"ל כתוב' ותנאי כתוב' פלגש י"ל כתובה ואין לה תנאי כתובה משמע אבל קדושין לד"ה יש לה וכ"מ מדנאסרות לדוד בביאת אבשלום ובב"ר פ' ל"ח זה התיר ג"ע שאמר בא אל פלגשי אביך ואם איתא הא אמרינן נושא אדם כו' ואמרינן בסנהדרין שם אבישג מותרת לשלמה ול"ק אחת מן הפלגשים ואמרינן שם כמה קשה גירושין כו' אלמא צריכות גט וכן קראן הכתוב אלמנות חיות וכן בפלגש בגבעה קרא חותנו לאביה ולכך קנאו כ"כ בפלגש בגבעה והרמב"ן השיג על רש"י דהא כתובה דרבנן ואין תפיסה בזה די"ל כדעת תוספת דפ' כרשב"ג שהיא דאורייתא ואף לת"ק ל"ד כתובה אלא כל תנאי כתובה כגון שארה כולי:

ח **ולוקין כו'**. הנה הרמב"ם מנה במל"ת לא תהיה קדשה שלא יבעול פנויה שלא לשם אישות וכמ"ש בספרי לא תהיה קדשה אזהרה למזנה כענין שנאמר לא היתה בזה קדשה שלא כדעת ת"א דבעבד ואמה משתעי קרא ולא יהיה קדש דרשינן בסנהדרין על משכב זכר ע"ש נ"ד ב' ושם בספדי פרשת תצא לא תהיה קדשה בבנות ישראל לא תהא מוזהר עליו באומות שהיה בדין כולי ור"ל שאין בביאת נכרים בזנות לאו כמ"ש בע"ז ל"ו ב' דאורייי' אישות כו' ואתו אינהו כו' וכמ"ש הרמב"ם בפי"ב מהא"ב ובש"ע ר"ס ט"ז ועמ"ש פ"א מהלכות אישות ובת"כ פ' קדושים פ"ד דאל תחלל את בתך להזנותה יכול לא יתננה ללוי כו' ת"ל להזנותה לא אמרתי אלא חלול שהיא לשם זנות ואיזה זה המוסר לחבירו בתו פנוייה שלא לשם אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות וכ"ה בסנהדרין ע"ו א' והראב"ד הקשה עליו א"כ קנס דמפותה אמאי חייב הא אינו לוקה ומשלם והנה אע"פ שמדברי הרמב"ם בסה"מ סי' שנ"ה ובפ"א מהלכות אישות מ' דלוקה על כל פנויה אפילו במקרה הנה מ"מ דעתו דוקא במופקרת לזנות כמ"ש הכ"מ שם והלח"מ בפ"ד מהלכות מלכים וכמ"ש הרמב"ם להדיא בפ"ב מהלכות נ"ב ע"ש היטיב וכמ"ש הרא"בד שכן הוא לשון קדשה כמ"ש איזה הקדשה היא בעינים על הדרך ר"ל באם הדרך מזומנת לכל במקום עינים רואין ודרכן לכסות פניהם וז"ש כי כסתה פניה ועיין רמב"ן בשורש חמישי וכן בזכרים מזומן להיות נשכב מן הזכרים וכ"כ בפ"כ מהא"ב ה' ב' אע"פ שהיא קדשה וכמש"ל סי"ו סעיף ח' אפילו היתה כו' ובהגה בסי' קע"ז ס"ה זהו שחייבה כו' במקרה אבל כולי וכל כו' אבל דעת הרמב"ן שלא תהיה קדשה קאי דוקא על מי שאין לו עליו קדושין וכן אל תחלל כו' גם כן בכה"ג וז"ש שלא לשם אישות ר"ל במי שאין לו אישות וכמ"ש בפ' הבע"י דאין זונה כולי וכן שם דלא כר"א דאמר פנוי כולי וכן אמרינן

בתמורה כ"ט ב' דאין אתנן זונה אלא באין קדושין תופסין בה ובסנהדרין נ"א א' יכול כו' הא לזנות כתיב כר"א כו' וק"ל דלא כר"א ולכך הוצרך ראב"י לומר בת"כ שם ובפ"ד דיבמות הרי שבא כו' ר"ל דיש חשש עריות וזו היא הזנות ור"ע דריש בסנהדרין ע"ו במשי' בתו לזקן שמזנה תחת בעלה ות"ק מפרש בהיא עצמה וכנ"ל וכמ"ש בת"א לא תהא כו' בסנהדרין כ"א ב' פריך ייחוד דאורייתא ולא פריך פנויה דאוריי' וההיא דספרי הנ"ל ואין מוזהר באומות פירש הרמב"ן שהספרי מפ' במופקרת ע"כ כנ"ל אלא שהמצוה על הב"ד שלא ינוחו דבר המגונה הזה בנו ואין אנו מוזהרין מלהניח באומות הכבושות תחת ידינו שא"א מוזהרין עליהם אלא על הע"ז ופ' אל תחלל כו' הוא ציווי על האב אע"פ שזכאי בקדושיה ולמכרה מ"מ אין רשאי למסור למי שאין קדושין תופסין בה כנ"ל ועל ב"ד בל"ת דלא תזנה כו'. ומ"מ אף לדעת הרמב"ם באינה מופקרת לכל אינו לוקה וכ"ש במיוחדת לו לבדו וכמ"ש בת"כ שם יכול על מעשה יחידי ת"ל ומלאה הארץ כו' ר"ל דוקא במופקרת לכל ולא על המיוחדת לאיש או שאינו בל"ת אלא באיסור עשה לדעת רמב"ם ורש"י וכמ"ש הר"א מזרחי ע"ש ושלא כדעת הר"ב כאן ועב"ש:

ט **עכו"ם כו'**. שהרי אין בהם לא נתן הוא ולא אמר הוא אלא הכומר נתן להם לכ"א טבעת ואפילו איכא עידי יחוד לא אמרינן הן בין עידי יחוד כו' דוקא במקום חשש של קדושין וכנ"ל וכאן ודאי על דעת קדושין הראשונים בעל וא"א אין אדם עושה כו' כנ"ל וכ"ש לדעת הרמב"ן שמתיר בפלגש המיוחדת וה"ה כפלגש אצלו ואף לדעת הרמב"ם הלא כתב אותן שאין מוחזקין בדקדוקי מצות וכ"ש המפקירין עצמן א"א אצלם אין אדם כו' כמ"ש בפ"ד מה' נחלות וכמ"ש בח"מ רע"ט וכאן הרי בא עליה בנדתה ותבעה ונתפייסה כו' לאיסור כרת התיר עצמו כו':

י (**ליקוט**) **אם הכניס כו'**. עיין תוספת דיבמות נ"ז ב' ד"ה רב כו' וקשיא לר"י כו' ועוד הקשה ר"ת כו' ועוד הקשה הרשב"א ממ"ש כ"ח א' וממאי דלמא כו' אלמא פשיט ליה דחופה לא קני וע"ש ברשב"א בארוכה שפירש בין בחופה שאחר קדושין ובין בחופה גרידא פליגי ע"ש נכון וכן פירש בנ"י:

יא **וי"א**. דשינוייא דאביי לאו כהלכתא נינהו דהא דשני מלתא דכתיב בהדיא הרי מיתת היבם דילפינן שם י"ד א' ג"כ מק"ו תנינן במתני' והא דשני ר"ה נמי ה"ק כו' הוא כר"ט כמ"ש תוספת בד"ה חופה כו' וי"ל כו' וכן סתמא דגמרא שם ג' א' מנינא דרישא כו' ולר"ה כו' ש"מ דליתא לדר"ה ואע"ג דאמרינן שם ח' כה"ג מאי נינהו חליפין ולר"נ ואע"ג דקי"ל כר"נ לאו תלמודא נסיב אלא דחויי קמדחי לסייעתיה. כן ביבמות נ"ח א' ע"כ ל"ק ר"מ התם כו'. רשב"א ורא"ש:

יב **משנתקדשה כו'**. מפורש בתורה בנערה המאורסה ובמתניתין וגמ' בכמה מקומות:

יג **וצריכה כו'**. מפורש ג"כ בתורה כי יקח כו' ודרשינן בקדושין וע"ש ט' ב' וכתב כו' ובש"ס בכמה מקומות א"צ לפנים:

יד **אם לא כו'**. דלא כנהרדעי דרב יוסף ס"ל כן בפ"ק בקדושין ורב יהודא ור"נ בפ' בתרא דקדושין וכן בפ"ה דיבמות ורבינא ורב אשי דאנהו בתראי בשבועות מ"א א' וכמ"ש בח"מ ספ"ז ס"ט ודברי תוספת שכתב דאנהרדעי סמכינן בחתן כו' תמוהין דנהרדעי ל"פ באיסורא דהא כלהו ודאי איסורא ול"פ אלא במלקות בכלהו כו' ליקוט:

טו **וי"א כו'**. כנהרדעי שם ושם תוספת שם דבשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בפ"ק דע"ז וס"ל להרב וכן הטור כמ"ש בבאר שבע דנהרדעי ל"פ אלא בענין קדושין לכן לא הגיה בסי' קל"ד ס"ו ובסי' קמ"א סס"ז ובח"מ ס"ס ס"ה וסי' פ"ז ס"ט אבל מה שלא הגיה בסי' קס"ו ס"ב צ"ל שסמך על מ"ש כאן. ליקוט. אבל תוספת וראש"ש וש"פ לא ס"ל כן דתוספת כתבו שם ושם וע"ז סמכו חתנים כו' ועיין רא"ש בקדושין שם:

סימן כז

א **בפני שנים**. מ"ג א' ס"ה א':

ב **פרוטה כו'**. כב"ה ומתניתין דפ"ד דב"מ וכולה סוגיין דגמ':

ג **וא"ל הרי כו'**. ה' ב'.

ג) **בזה**. לשון הרמב"ם וכמש"ש מ"ו מ"ז וש"מ:

ד **וי"א**. תוספת דכתובות ג' א' ד"ה אדעתא וגיטין ל"ג א' ד"ה כל וכ"ה להדיא בירושלמי:

ה **ויש כולי**. ריש תיקון ה':

ו **וה"ה כו'**. ברייתא ומימרא שם ה"ב:

ז **וכן בכל כו'**. לשון הטור וכן הוא ברמב"ם אלא שהרמב"ם לא כתבו באותו מקום והוא לקוח מדברי הרא"ש ולמד ממ"ש האומר חרופתי ביהודה כו' אבל הרמב"ם אזיל לשיטתו שפ' דחרופתו בכ"מ מקודשת וכגירסת הר"ח שאינו גורס כל השקלא וטריא אלא מ"ש האומר חרופתי מקודש שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה כיון דל' קדושין הוא אבל לפי ספרים שלנו אפילו ספק קדושין לא הוי בשאר מקומות אע"ג דחרופה הוי ספק משום דהוא ספק ל' קדושין בכ"מ ועס"ג.

ח **ובלבד**. רמב"ם וטור וכ"כ הרשב"א דמאי דפריך במאי עסקינן כו' קאי אכולהו לישנא אפילו על את לקוחתי וזקוקה לי דלא כבע"ה וראש"ש שפי' דלא קאי אלא על לישנא דמספקא להו וראיה ממ"ש על עסקי גיטה ובגט לא איבעיא שם כלום אבל הטור ס"ל

כרא"ש לבד בחרופתי מפ' ג"כ כהנך ספיקות דבמ"ע כו' קאי אבל הנך דמספק בתחלה אבל בודאי ס"ל כהרא"ש ז"ש וכ"ש אם כו' ועס"ב:

ט **ואם היה כו'**. שם אפסק הלכה כר' יוסי:

י **והוא כו'**. בע"ה וטור ור"ן כמימרא דשמואל ור' אושעיא ועוד דה' כר' מחבירו:

יא **י"א דלא כו'**. כרשב"א שם וההיא דשמואל ור' אושעיא נמי מענין לענין הוא ומ"ש כתנאי קאי על ר' יהודא ור' יוסי דפליגי בפלוגתא דר"י ורשב"א דר"י מצריך באותו ענין וע"ז קאמר שמואל אף לר' יוסי והוא כו' ור"ל מענין לענין וכ"ה בתוספתא פ"ב נתן לה קידושיה ולא אמר לה הרי את מקודשת לי ר' יוסי אמר מקודשת ור' יהודא אומר אינה מקודשת ואם היו עסוקים באותו ענין מקודשת ובירושלמי פרק התקבל ופ"ד דמ"ש בפלוגתא דר' יוסי ורבי יהודה א"ר ייסא לר' חגי ואת מה בידך דא"ר חייא בר בון ב"ר תחליפא בשם ר' הושעיא פליגי בשהפליגו לעצמן לענינות אחרים אבל אם היו עסוקין באותו ענין גט הוא רשב"א וער"ן בתוספתא פ"ו דגיטין הוליך אשתו אצל לבלר ונטל גטה ונתנו לה ולא אמר לה הא גיטך כו' והיא כתיבה שם בשיבוש וכצ"ל רי"א מגורשת רי"א אינה מגורשת רי"א אם עסוקין באותו ענין מגורשת ואם לאו אינה מגורשת רשב"א אומר מגורשת ופירש הרשב"א דפליגי רבי ורשב"א בפלוגתא דר"י ור"י כנ"ל כמ"ש בגמרא ולפי מה דמסיק ה' כרבי יוסי ה' כרשב"א:

יב **דהיינו כו'**. רש"י שם:

יג **וי"א כו'**. מדפריך במאי עסקינן אילימא כו' מנא ידעה ואם איתא דלמא בדלא השיבה דידעה ואפ"ה דוקא בדאמר וראיה ברורה היא ואף שדחה שם המשיב דבריו אין מובנין כלל:

יד **אם הבינה כו' או כו'**. כנ"ל לפירש הרשב"א דאכולהו קאי במאי עסקינן וקאי או כו' דאז א"צ מדבר כמ"ש מנא ידעה:

טו **אבל האיש כו'**. כן פירש ב"י בדברי הרא"ש שכתב אבל הני לישנא דברירא לן דהוו לשון קידושין לאו כל כמינה למימר לא ידענא דהוו לשון קדושין כו' וכ' ב"י דהרא"ש פליג על הרמב"ם גם מפ' הנ"ל ואפשר דכרא"ש מודה להו בענין האשה ואיהו לא איירי אלא בדין האיש המקדש כו' וע"פ זה כתב בהג"ה כאן אבל כו' וליתא דידיעת האיש מאן דכר שמיה שיאמר אבל הני לישנא דברירא כו' דבגמ' לא קאמר בספיקות אלא מנא ידעה ועוד למה לא הזכיר הטור דין האיש וכמו שהקשה ב"י בעצמו אבל ודאי שהרא"ש גם כן בדין האשה איירי כפירש הראשון וט"ס וצ"ל כמינה והמש"ל שמפ' במ"ע אילימא

כו' קאי אהבעיות וקאי גם אחרופתי ואף למסקנא ואף ביהודה אבל אותן שהן לשון קידושין בכ"מ אפילו לא ידעה:

טז **וה"ה אם כו'**. ה"פ הר"ן ר"ל שלא ביהודה אע"ג דבגמ' משמע דבשאר מקומות אינה מקודשת כלל כמ"ש ת"ר האומר כו' מ' דאיפשט הבעייא היינו כמ"ד בשפחה כנענית הכ' מדבר כו' כמ"ש רש"י ותוספת ד"ה שכן כו' אבל לדידן דקי"ל בגיטין מ"ג דספיקא הוא ה"נ ספיקא הוא ודוקא בהיה מדבר כו' דאף א"ת דביהודה א"צ מדבר עמה דלא כדעת הטור כאן לכ"ע בעינן כקושית גמ' וז"ש וה"ה כו' וכמש"ו בש"ע והוא כו' והיינו לפירש רש"י שם אבל לפירש תוספת שם ב' ד"ה מה נפשך כו' קי"ל דודאי קדושין הם אלא דלאחר ששחרר מספקא לן וכ"כ הרא"ש שם וכתב דהלכה כר"ח ורבה בר"ה דסוגיין כוותייהו א"כ ה"נ קידושין ודאי הוי וכ"ש לגירסת ר"ח של"ג כל השקלא וטרי' וכמ"ש הרשב"א לשיטתו דאפילו למ"ד דלא תפסי קידושין וודאי מקודשת ודאי הכא כיון דאשכחן יחוד צד חירות בלשון זה וכמ"ש רש"י בסד"ה שכן כו' דשייכי בה צד קידושין דהנך איבעיות סגורתי צלעתי ודא אין שייך לקדושין אלא משום דהוזכר אצל אישות וכ"ד הרמב"ם כנ"ל אע"ג דס"ל כדעת רש"י דספיקא הוי שם כמ"ש בפ"ד מה' אישות ובפ"ג מהא"ב:

יז **אבל אמר כו'**. כ"כ הרשב"א בתשובה דאינו נק' נשואה עד שתבעל או תכנס לחופה וכ"מ מדקאמר ארוסתי אשתי ול"ק ג"כ נשואתי וכן בברייתא ומימרא שם ה' ב' מאורסת לאשתי ולא קאמר נשואה אבל בבד"ה השיג עליו וכ' דגם לדבריו י"ל דאינה ודאי מקודשת וכ"כ כל האחרונים וכתב דאם היה מדבר עמה כו' הוי ודאי קדושין דע"כ לא איבעיא להו אלא דלמא למלאכה קאמר משא"כ כאן וכ"ז שלא כדברי הרב שסובר דאפי' במדבר כו' ואפילו ספק קדושין לא הוי:

יח **מי שאמר כו'**. ע"ש סימן ד' ובמרדכי:

יט **י"א דאע"ג כו'**. כ"ה בגמר' שם אילימא כו' מנא ידעה אבל בידעה הוי כמו מדבר עמה כו' ומ"מ לא הוי אלא ספק אפילו שניהם והעדים אומרים שלשם קדושין נתכוונו וכ"כ הראב"ד ורשב"א וכ"מ מגמרא כנ"ל ומה שהקשה ב"ש מדפריך בגמ' במאי עסקינן כו' ואם איתא אפילו בודאי קשה אלא בודאי י"ל דמבינה כו' לא דק דהם מפרשים קושית הגמ' אפילו אודאי וכנ"ל וכמ"ש בהג"ה ס"ב

כ **ואפילו נתן כו'**. מרדכי ספ"ב והג"מ שם וכנ"ל דכוונה היו כמו מדבר עמה וכ' שם וכמ"ש בפ"ג דשבועות בגמר בלבו פת חטים והוציא פת סתם ואע"ג דאמרינן פ"ב דקדושין ובכולן אע"ג כו' שאני התם כיון דאתני כו' כמש"ש נ"א ואע"ג דמסקנא שם

דברים שבלב לא הוי דברים שם ה"ט דאזלינן בתר דעתא דלוקח עח"מ סימן ר"ז סי"ד בהג"ה וי"א כו' וכנ"ל דהא דבעינן מדבר משום דבלא"ה מנא ידעה ומ' דהוי ודאי קדושין ובח"מ השיג עליו דא"כ אמאי אמרינן בנתן הוא ואמרה היא דספיקא הוא מי גרע משתיקה וכן בלא אמר לי ושם קאי אמ"ש באמר בשביל אהבה אמת דראיה שמביא מגמר בלבו כו' מוכיח כן רק דמה שהקשה מדברים שבלב לכאורה לא משמע כן ומ"מ דברי ח"מ נכונים.

כא **ובמקום כו'**. במ"מ לא כ' רק אלא פירש ואינן עסוקים באותו ענין וכ"ה ברשב"א וכ' וכמ"ש בגיטין ע"ח א' רשב"א לעולם כו' ואף לר' הכא כיון דבעי למיהדר לא מצי דמימר אמרה בסתמא יהבת למתנה איכווני והוי כמ"ש בקדושין י"ג א' כנסי סלע יווו שאני חייב כו' לאחר מתן מעות כו' עד שיטלנו כו' ואז הוי בשעת מתן מעות דכה"ג שקנתה אפי' רבי מודה כמ"ש בגיטין פ"ד ב' דילכון אמר כו' וכ"ש הכא דקנאתו לגמרי ובזה מתורץ קושית ב"ש וט"ז וגם דברי משנה למלך כאן אינן נכונים ולא עיין ברשב"א ועח"מ סימן קמ"ו סי"ח בהג"ה ואם אמר שידע כו' וס"ל דוקא בהכיר שאינו שלו קי"ל כרב ולאו באחותו דוקא קי"ל כשמואל:

כב **אינה מקודשת**. מסקנ' דגמ' שם דס"ל לשמואל ידים שהן מוכיחות לא הוי ידים והכי אמרינן בנדרים ה' ב' לימא קסבר כו' אין כו' מדקאמר אין משמע ודאי דס"ל לשמואל כן ולאו טעמא דמתניתין מפרש וא"ל דא"כ מאי פריך שם אמאי דחיק שמואל כו' כיון דס"ל כן י"ל דשמואל לא שביק רבנן ועבד כר"י אי לא דאשכח האי סתמ' כר"י וז"ש ומאי דוחקה כו' רשב"א. וצ"ע דהא אמרינן בפ"ב דמגילה דשמואל חייש ליחידאה ע"ש ואפשר דדוק' לחומר' והר"א ממיץ תירץ דהכי פריך אע"ג דס"ל כן לא הוי מוקי למתני' בהכי דהא בגיטין ל' א' ושמואל כו' ועתוס' שם ד"ה כיחידאה כו' אלא דבנזיר ב' ב' אמרינן לימא כו' ועתוס' שם ד"ה ה"ג אמרי כו' וכ"כ ר"ת. והרשב"א גורס שם לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הוי ידים לא בזמן כו' ומביא משם ראיה דשמואל ס"ל כן וא"ת הא דאמרינן בגיטין כו' אמר שמואל כו' ול"ק נמי ודין כמש"ל י"ל דלענין כתיבה לשמה משום הוכחה א"צ לשמה הרא"מ ועי"ל דמלת' פסיקת' נקט הרשב"א ועמ"ש למטה והכי ס"ל לר' בנדרים שם והלכת' כוותיה בר מיע"ל קג"ם אע"ג דבנזיר ס"ל א' הגי' להיפך כבר כ' תוספת שם בשם ר"ת דגי' הפוכה היא ומשובשת שם ע"ש ד"ה איש כו' ומ"ש לאתויי הוי כמו למעוטי דהכי אשכחן בב"ק ס"ד ב' לאתויי דבר שאינו מסיים ועתוס' שם ס"ג א' ד"ה דבר וא"ת כו' וא"צ לזה וכ"כ הרא"ש כלל ל"ה ס"ד ועיין רשב"א בנדרים שם והגמ"ר סוף גיטין ורא"ש בקדושין שם:

כג **אבל יש כו'**. כ"כ בתשובת הרשב"א סימן תשע"ד ואלף רל"ד ובתשובת הרמב"ן סי' ק"ל והיא תשובת הרשב"א כידוע ואזיל הרשב"א לשיטתו שכ' בקדושין שם וקי"ל כרב' והלכך כאן אינה מקודשת ומיהו איכ' למימר דחוששין לה וצריכה גט ותדע לך דאף בגיטין היכ' דלא כתב ודין מפסל' מכהונה ותפסי קדושין מספק וטעמו דהא איבעי' לן בגיטין פ"ה ב' אי בעינן ודין כו' וכ"כ הר"ן בקדושין שם בשם י"א ואע"ג שדחאה שם כמ"ש למטה הרשב"א לא דחאה אלא שכ' סבר' זו בשם י"א ולפי שכ' סבר' זו באחרונ' כתב המ"מ שדעת הרשב"א דאינה מקודשת אבל הרשב"א בתשובה למעש' חשש לסבר' הראשונה וכן לא כ' להו וכמ"ש בנדרים שם ורב' אמר אנא דאמרי אפילו לרבנן כו' וכן שם הריב"ש משם הרשב"א דלא כמ"ש בבד"ה לדחות דברי התשובה לגמרי וכ"כ הג"מ סוף גיטין אבל ס' הראשונה ס"ל כמ"ש הרשב"א בשם י"א והר"ן דדוק' בגירושין איבעי' להו וכמ"ש בנדרים שם ורב' אמר אנא דאמרי אפילו לרבנן כו' וכן שם ו' א' וספוקי מספק' לן אי הוה מוכיחות בתי' דרבא בנדרים שם או לא ס"ל לרבא כרבנן ודיחויי' הוא ובעי למפש' מדברי רבא עצמו ולא אפשיט' אלא שהסוגיות מתחלפות דבגיטין שם מ' דפליגי בודין ובנדרים שם מ' דפליגי במינאי וכ' הרשב"א והר"ן דבתרווייהו פליגי ורבו בזה הס' א"ד כיון דמספק' לן בודין ה"ה במינאי והרמב"ם ס"ל כסוגי' דנדרים דהלכה כרבנן וא"צ לא ודין ולא מינאי שכ' בפ"א מה' גירושין גופו של גט הרי כו' ואע"ג שבטופס הגט כ' ודין לכתחילה הוא וס"ל דהאיבעיא מפשט' מסוגי' דנדרים וכ' שם כיצד כ' לה הרי את משולחת כו' ולא כ' מנאי וכן מ' בסוגי' דקדושין דמשני דקאמר לי ולא משני נמי דקאמר מנאי וי"א אע"ג דמנאי לא בעינן כסוגי' דנדרים וקידושין מ"מ ודין בעי' לא נפשטה משום דשם מוכיח כלל דבדבור מגרש כמ"ש שם וי"א אע"ג דמספק' במינאי ודין כנ"ל מ"מ בההי' דקדושין א"צ מנאי כיון דמנאי כתיב בגיט' הוי ידים מוכיחות דלא גרע מנזיר עובר לפניו כיון דמסר לה גיט' וכ' שם מנאי וכ"ה בה"ג ורי"ף שלא הזכירו בגירושין כאן מנאי ובקדושין כ' דאמר לי וכן הרמב"ם כנ"ל ולס' הרמב"ם הנ"ל ניח' הא דאמר שמואל וצריך שיניח מקום הרי כו' ול"ק מינאי ולא דין ומ"ש כאן וכן בגירושין לא קאי אידים מוכיחות דלי לא הוזכר שם. ולר"י שיטה אחרת דהא אמרינן בנזיר שם לימ' כו' ומסיק דלא בעינן היינו ידים מוכיחות לגמרי אבל מוכיחות קצת בעי כמש"ש אמרי בזמן כו' ולכן בעי בקדושין לי ול"ד לי ובנזיר דוק' עובר לפניו דהוי הוכחה לגמרי ה"ה הוכחה ממוצעת אלא דלא אשכחן הוכחה ממוצעת בהו ובזה ניח' הא דפריך בנדרים שם ומאי דוחקיה כו' דלי' לא ס"ל דאף בלא אוכל לך הוי הוכחה קצת ולפ"ז אף אביי מודה בקדושין בלא אמר לי דאינה מקודשת ובזה ניחא דדחיק אביי בקדושין דאמר לי

וכי לא ניח' ליה טפי לאוקמא דשמואל כוותיה ולפ"ז אף לגי דנזיר כמו שמקיים ריב"ם שם הגי' כמ"ש בתוספות שם והגמ"ר סוף גיטין מ"מ בקדושין לית מאן דפליג וערשב"א בקדושין ור"ן שם ובגיטין ונדרים ורא"ש ובתשובה שם ובתוספת שם בנדרים ה' ב' ד"ה ואמאי כו':

כד **ואם קידש כו'**. טור בשם הרמ"ה והטעם דהוי כמו נזיר עובר לפניו וכ' וחוששין לקדושין משום דיש לחלק ביניהם עב"י אבל נראה דודאי מוכיח לגמרי היא וכמ"ש תוס' בנדרים ו' ב' ד"ה או דלמא והרא"ש בפיר' שם דאי הוה פשיט' לן דיש יד הוי יד מוכיח כיון דקידש אחרת קדושין גמורין אלא דהאיבעי' שם לא נפשט' וכמ"ש הר"ן שם בד"ה מגו מאי דשמואל כו' וכ"כ הרמב"ם ובדאמר לי הוי כמו ואת נמי וכ"כ תוספת ד"ה חדא בשם יש ספרים כו' דלא כרש"י שמפרש בדרך את"ל:

כה **יש מי כו'**. דאין נק' יד שאין מוכיח אלא במי שאינו גומר הדבר שהתחיל אבל כאן דבור שלם הוא אע"ג שאין מוכיח מי המקדש ומי המתקדשת מ"מ הוא מוכיח כמ"ש ס"ד ב' לא שבק כו' ושם נ"ב א' דתני רב טביומי כו' ויד מוכיח הוי ומ"מ לא אפשט' בנדרים ו' ב' ביד מוכיח אי הוה יד בקדושין וכן מסיק בריב"ש שם ועח"מ:

כו **וצריך כו'**. כמ"ש בגיטין ל"ב א' ת"ר למימר כו':

כז **כגון כו'**. שם ב' איבעי להו כו' מ"ש מה"ה כו':

כח **או כו'**. שם יהא חרס כו':

כט **אבל כו'**. שם חרס הוא וה"ה הוא חרס מדלא אבעי' להו אלא ה"ה חרס משום דאמר הרי ודוק' בטל הוא שתי לשונות מ' אבל תוס' שם ד"ה מ"ש והרא"ש שם כ' דל"ד לגמרי להקדש דהא חרס הוא לא אמר כלום וכ"ש חרס לבד מדאיבעי' שם בבטל לבד ובהקדש הקדש לבד סגי כמ"ש ל"ד ב' וכ"ש בהוא הקדש או הקדש הוא וה"ה לקדושין דהא לשון הקדש הוא כמ"ש בקדושין ב' ב' דאסר לה כו' ומתוס' ז' א' ד"ה כפשטו כו' ועח"מ:

ל **אפי' היה כו'**. רא"ש עוד דהני לישנ' גריעי משתיקה. שם שם:

לא **נתן הכסף כו'**. דהתורה אמרה כי יקח איש אשה וכן בגמ' אמרי' בתך מקודשת לי והוי כאמר הריני אישך כו' אפי' היה מדבר עמה ויודעים שלשם קדושין נתן אינו כלום כיון שלא אמר כמ"ש בתורה ותורה אמרה את בתי נתתי כי' ולא את עצמי דלא כח"מ:

לב **אם היה מדבר כו'**. דאמירתה לא גרע משתיקה. הרא"ש שם:

לג **ואם ענה כו'**. טור בשם הרמ"ה והן אמירה מעליא הוי וערפ"ד דנזיר כ' ב' וע"ל סימן כ"ח. שהר"ן כ' הא דפשיטא להו בנתנה היא ואמר היא דאינה מקודשת משום דכתיב כי יקח ומספק' להו בנתן הוא ואמרה היא וכתב דהספק הוא שמא שתיקתו כהודאה

ומסכים לדברי' ואע"פ שלא פי' ה"ל כמדבר עמה על עסקי קדושיה ע"ש וכן גבי הא דאמר רבא תן מנה לפלוני ואתקדש כו' כתב הר"ן שי"א דלכך מקודשת דה"ל כמדבר עמה כו' אבל הוא סותר דבריהם דהא אמרי' לעיל דספיקא הוא באמרה היא אם שתיקתו כהודאה כנ"ל. ליקוט.

לד **נתנה כו'**. ל' הרמב"ם וכשיטת הרי"ף שכ' שם וכן אם נתנה היא ואמר הוא לא הוי קדושין וכ' הרשב"א דר"ל אפילו באדם חשוב דהא אמרי' שם ז' א' דבאדם חשוב מקודשת דוק' בשחזר הוא וא"ל התקדשי לי בהנאה זו שאני מקבל ממך מתנה זו וכן פי' ר"ח שם וא"כ ס"ל נתן הוא ואמר הוא אבל נתנה היא ממש ואמר הוא אינה מקודשת כלל כו'. ובתשובה סי' תרי"ג כ' אפילו חזר ואמר לה אינה מקודשת עד שתאמר בתחלה ואתקדש אני לך כלישנ' דרבא ע"ש וע"ל סימן כ"ט סעיף בג"ד:

לה **וצריך חקירת כו'**. ועיין רש"י שם ד"ה באדם חשוב שאינו כו' וכ"כ הר"ן שם. ליקוט:

לו **ויש מחמירין כו'**. הוא דעת הרא"ש שכתב שם וכן אם נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת אם לא באדם חשוב ומ' דאפילו לא אמרה כלל וגם א"צ שיאמר בהנאה זו שקבלתי כו' דא"כ ה"ל נתן הוא כמ"ש הרשב"א אלא הרי את מקודשת במנה שנתת לי וכמ"ש הרא"ש שם סוף ס"ו וכן הוא בטור וכ"ה דעת תוספת והראב"ד כמ"ש הרשב"א בשמם וז"ל וא"ת תידוק מינה נמי נתנה היא ואמר הוא ותי' הראב"ד דההי' לא פסיקא ליה דאיכא אדם חשוב וכן בתו' ועיין תו' שם ד"ה הא כו' אבל הרי"ף והרמב"ם כתבו דאין כאן בית מיחוש ונראין דבריהם דהא דאמר לקמן באדם חשוב היינו כשחזר הוא ואמר לה התקדשי בהנאה זו כולי כנ"ל נמצא דבתרתי פליגי והרב לא כיון יפה שדין זה הוציא מתשובת הרשב"א סימן תרי"ג כמ"ש בד"מ אבל שם מבואר להדי' כס' ראשונה כנ"ל רק שחשש שם למעשה מפני סברת בה"ג שכתב וה"ה נתנה היא ואמר הוא נמי ספיקא הוה כמו בס"ח ולפ"ז אפילו באינו חשוב וכ"ש דאצ"ל בהנאה זו כו' ולא אמירתה תחילה אבל הר"ן דחה דברי בה"ג אבל דעה זו אתי שפיר לדעת תוס' וראב"ד ורא"ש כנ"ל:

סימן כח

א **המקדש כו'**. נ"ב א' ודלא כירושלמי הביאו הרא"ש ספ"ב וש"פ שם וכן הסוגיא פשוטה בספ"י דסנהדרין:

ב **או כו'**. לשון הברייתא שם מיתבי כו' ואמרי' שם פרושי כו' כיצד כו':

ג **או בחמס**. דמ"מ החפץ אינו שלו:

ד **ונודע כו'**. ולשון הרמב"ם וש"ע מ' דוק' שהמקדש צריך שיקנה ביאוש וכגון שיש שינוי רשות עמו וכ"מ ברא"ש פ"ז דב"ק ס"ב שכ' וביאוש בגזילה פליגי רבה ור"י כו' וקי"ל כרבה וקני יאוש לחומרא כו' ואם קידש אשה בגזילה אחר יאוש צריכה גט דרבה סבר דלכל הפחות קני מדרבנן אבל מדאורייתא קי"ל דיאוש לא קני כעולא כו' ע"ש וכ"כ רי"ו וכמ"ש בהג"ה קדשה בגזל כו" והוא מדברי הרא"ש הנ"ל. אבל כרשב"א כ' דבייאוש לבד מקודשת דהוי שינוי רשות בידה וקנאתו וכ"כ הר"ן והמ"מ וכ"מ שם דקא' לית דחש לר"ש אע"ג דלא הוי שם אלא יאוש לבד וכן הסוגיא שם דרב ור' יוחנן דוקא משום דלפני יאוש אלא דלהרא"ש י"ל דמדרבנן קני אבל כ"ז דוחק דזה הוא דוקא לרבא דס"ל יאוש קני ומספקא ליה כו' אבל עולא ורב נחמן וכל החולקים סבירא להו דיאוש לא קני כלל וכן ס"ל לר' יוחנן כמ"ש בפ"ז דב"ק וכן לרבא ועתוס' שם ס"ז ב' ד"ה אמר עולא. ותדע דהתם ר' יוחנן קא"ל ור"י אית כו' ושם ד"ה רבא אמר כו'. ומ"ש או בגניבה אע"ג דקי"ל סתם גניבה יאוש בעלים כמש"ש בקדושין לית דחש כו' מכלל דקי"ל כת"ק וכמ"ש בב"ק קי"ד א' וכן שם ס"ח ב' תדע כו' וכמ"ש בח"מ סי' שס"ח דבעכו"ם אפילו גניבה לא הוי יאוש בעלים ובישראל סתם גניבה יאוש ודלא כהטור והרב שם וכבר השיגו עליהם כל האחרונים מ"מ כאן מיירי בברייתא בידוע שלא נתייאשו ועל הרמב"ם בלא"ה ל"ק שצריך שיקנה המקדש וע"ז קאמר ונודע שקנה כו' וכן סברת הרב כמ"ש בהג"ה לכן לא הגיה כאן כלום אע"ג דס"ל בח"מ שם כדברי הטור אבל מ"מ דברי הרשב"א עיקר דאפילו נתן במתנ' הוי ש"ר כמ"ש בתוספתא וכמ"ש בח"מ סימן שס"א ס"ה וכ"ש כה"ג וכן הקדישו כמ"ש בב"ק שם ובכמה מקומות ובספ"ב אמרינן מכרן וקדש בדמיהם מקודשת וכ' הרשב"א והר"ן שם ואע"ג דדמי אסורי הנאה אסור למוכר עצמו כמ"ש רש"י בפ"ק דחולין מ"מ כיון שהוא מותרת ליהנות קנאתו ומתקדשת דומיא דגזל לאחר יאוש כו' כנ"ל וכ"כ בפ"ק דחולין אלא שהם הסכימו שם דאף למוכר עצמו מותר ועיא"ש שם שתי' בע"א:

ה **קדשה כו'**. ליתא דקי"ל גזל גוי אסור מדאורייתא ועמ"ש בח"מ סימן שמ"ח ס"ב אבל דברי התשובה דכאן מיירי כמו הפקעת הלואתו דאינה אסור אלא במקום חילול השם כמש"ש בהג"ה ועי"ל סי"ג בהג"ה ואם מכרו כו' וזו היא התשובה דכאן וע"ש בתשובה. ליקוט. עיין רש"י בסנהדרין נ"ז א' ד"ה ישראל בעכו"ם כו' וכ"ה בירושלמי פ"ד דב"ק מעשה ששלח המלכות שני אסטרטיוטות ללמוד תורה מר"ג כו' ובסוף א"ל כל תורתכם נאה ומשובחת חוץ מב' דברים הללו כל גזילו' של ישראל אסור ושל עכו"ם מותר באותה

שעה גזר ר"ג על גזילת עכו"ם שיהא אסור מפני חילול השם אבל י"ל דאתי כמ"ד גזל הגוי מותר:

ו **קדשה כו'**. עמ"ש לעיל:

ז **דהיינו שנתרצית כולי**. עח"מ וע"ל סימן כ"ט ס"ח:

ח **וצריך לשלם כולי**. ירושלמי פ"ב אגזל דידה אמר שם במה קדשה ר' חגי בשם ר' פדת רוצה היא מקודשת לו ויהא חייב לה סלע:

ט **אע"פ ששידך תחלה**. כ"כ המ"מ בהא דס"ג וכמ"ש בש"ע ס"ג אע"פ כולי וה"ה כאן דחד דינא להו כמ"ש בפ"ק שם ודברי המ"מ לקוחים מדברי הרשב"א גבי פקדון והיכא דשדיך איכא מ"ד דמקודשת ממ"ש שם מ"ז האימר לאשה התקדשי כו' ומפרקי דהתם בדשדיך וליתא דשם בדאמרה אין ועיקר דינא דנגנב קמ"ל כולי ע"ש ליקוט וכתב הרשב"א והר"ן אצל פקדון דלאחר מתן מעות לא מהני שידך דהא בעובד' דציפתא דאסא שם נתרצית תחלה בציפת' ולא גרע משדיך כולי ע"ש. ועבה"ג סק"ז:

י **ואינה נאמנת כוליה**. דלכאורה משמע שם דאמר יכולה למימר כולי דווקא דאמרה כן וא"כ מאי פריך קדשה בגזל כו' דהתם בסתמא והרשב"א והר"ן כ' ממ"ש לא רצתה דאישתקה וקתני אינה מקודשת סתם מ' לעולם אפילו אמרה כו':

יא **אע"פ כולי**. מ"מ וכנ"ל בסי' שקדם:

יב **וכ"ז כולי**. דלא גרע משדיך אע"ג דא"ל שאני חייב ליכי כ"ש כאן דאמרינן דמסתמא לשם קדושין קבלה דחזקה כל הנשים רוצות להתקדש ואפי' אמר' לסוף אין שקלי ודידי שקלי אינה נאמנת דסמכינן אחזרה זו דהא סתמא קתני או שחטף סלע כו' וכמש"ש יכולה למימר כול' איתביה כולי התם בדשדיך כ"ש כאן. רשב"א:

יג **א"ל כנסי כו'**. מתחלה פירש הרשב"א ברייתא זו שחזר וא"ל לא לשם פרעון אלא כו' מדקתני בברייתא וחזר כולי ואח"כ כ' מיהו מדברי הרמב"ם הנ"ל שכ' וא"ל כנסי כו' והרי את כו' משמע שמפ' בלא חזר כו' אלא בפרעון זה תתקדש ומ"ש בברייתא חזר ואמר לא חזרה מן הפרעון אלא חזר עוד ואמר לה ולא הוי כעין חזרה דבברייתא דלעיל דפקדון וכ"נ מדברי בה"ג וכ"ה בתוספתא בפ"ב הילך סלע זו שאני חייב ליך א"ל בשעת נתינה הרי את מקודשת לי רוצה מקודשת אינה רוצה אינה מקודשת ולפ"ז בחזר ואמר לא לשם פרעון אלא לשם קדושין שתקה מקודש' ואפילו בדלא שדיך וצ"ע עכ"ל ועוד כ' בלא חזר כנ"ל דנתקבלה גם פרעונה וכ"כ רש"י נ"ב ב' ד"ה בדשדיך כו' אמילתיה אבל בירושלמי לא כ' כן וכנ"ל והא דחטף וורשכא אה"נ דצריך לשלם לה א"נ שאני התם דמפרש בהדיא אי יהיבנא לך מקודשת משמע דבחזרתו בלבד הוא מקדשה ומכאן

משמע ג"כ כנ"ל דא"צ לומר לא לשם פרעון כו' וכן מדברי רש"י הנ"ל ל"ב ב' עכ"ל הרשב"א בקיצור ע"ש:

יד **ביקש כו'**. דדמי לכנסי סלע זו שאני חייב לך שהרי המשכון חייב לתת לה והוי ממש כעין שאמרו בתוספתא הנ"ל אלא דמ"מ גוף המשכון שלו ועח"מ וב"ש דאמר משכון זה כמש"ש בתשובה:

טו **וי"א כו' בה"ג כו'**. דהא דתנן זרק לה קדושין קרוב לה מקודשת דווקא דאתרצתה מעיקרא לשם קדושין אבל סתמא אפילו ספק קדושין לא הוי שם. ונ"ל ראיה ממש"ש בגמ' לגיטין אמרו כו' איתביה וכן לענין החוב כו' וי"ל דשאני התם דא"ל זרוק לי חובי אלא דגם בקדושין צריך שתתרצה בקדושין ועח"מ וב"ש:

טז **ואם אח' כו'**. אפילו בדשדיך דהא בעובד' דציפת' כבר נתרצתא להתקדש לו והוי כמו שדיך רמב"ן ור"ן וריב"ש:

יז **א"ל התקדשי כולי**. כרבינא שם. רי"ף ורא"ש וש"פ אבל הרמב"ם ורשב"א פ' כרבא וכ' הריב"ש שכן הסכימו כל האחרונים וטעמם ממש"ש אנן לא כו' אתון כו' משמע דוקא אתון משום כבוד רבם אבל כ"ע לא דאל"כ אף לרבינא ה"ל לחוש כו'. רשב"א. אלא דלהרמב"ם הוי ספק קדושין משום החפץ עצמו כמ"ש בסימן ל"א כ"ג אבל הרא"ש כ' משום החפץ אינה מקודשת כלל דהרי חזר ממה שרצה לקדש בהציפתא וכ"כ הר"ן אלא שכ' דגם מתחלה לא היה דעתו לקדש בציפתא וכ"כ הרשב"א:

יח **וה"ה אם כולי**. עב"ש ס"ק י"ד ט"ו:

יט **אשה שחטפה כולי**. דדמי לפקדון בס"ד וכמש"ש מי דמי התם בתורת כו' וה"נ אי שריא ומתברי מתחייבא וכמ"ש ר"ן דוקא גבי קדושין ס"ל דאין לך אשה שתסבור שאם תשליכה תתחייב משא"כ כה"ג:

כ **ודוקא כו'**. כמש"ש ז' ב' אי דא"ל בכ"ד כולי. אבל הרשב"א כ' דאם א"ל סתם בפקדון שיש לי בידך מקודשת אבל אם א"ל בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת וכמ"ש בירושלמי ר' אבוה בשם ר' יוחנן מתני' בשא"ל בפקדון שי"ל בידך אבל אם א"ל בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת עד שיהיו כולן קיימין וכ' ונ"ל דאם א"ל במנה שהפקדתי בידך הוי כאלו א"ל בכל מה כו' ועב"ש:

כא **ה"ל מלוה כו'**. ו' ב' מ"ו מ"ז מ"ח ופ"ז דכתובו' ופ"ב דסנהדרין ופ"ט דב"ק:

כב **אפי' כו'**. מ"ז ב' מ"ח א' אלא שט"ח כו':

כג **אפילו עדיין כו'**. רש"י מ"ז א' ד"ה אינה כו' ושם ב' ד"ה וקאמרי כו':

כד **ואפילו כו'**. **ויש כו'**. ממש"ש מ"ח א' נימא כתנאי כו' אלא בשט"ח דידה כו'. אלמא בשט"ח דידה שמין את הנייר וכ' הרשב"א לכולהו פריקי ל"ג במלתא דחכמים ואם לאו כו' ור"מ מודה לחכמים דשמין את הנייר ואין בזה חולק כלל ול"פ אלא אם אין בו ש"פ דאל"כ ל"ל לאוקמי דרבנן ספוקי מספקא להו לימא דרבנן ס"ל כר"מ ופליגי עליה בהא דשמין את הנייר והטעם כ' המ"מ והר"ן כאן משום דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה וס"ל אע"ג דהנייר שלה הוא מ"מ משכון הוא אשווי' של שטר וה"ל כפרוטה וכמ"ש בסי"א ועמש"ש וס' הראשונה היא טור בשם הרמב"ן שכ' דווקא אם הזכיר השטר הדין כן וכמ"ש בבריי' שם התקדשי לי בשטר:

כה **אפילו הגיע כו'**. כמש"ש ישנה לשכירות כו' בשכר שעשיתי עמך כו':

כו **א"ל התקדשי בשטר חוב כו'**. זו היא דעת הטור בשם הרמב"ן הנ"ל בסי' שקדם:

כז **מלוה כו'**. כן פיר"ח מש"ש ו' ב' בהנאת כו' וסתר פירש"י אבל הרשב"א סותר פירושו ומקיים פירש"י ע"ש:

כח **ה"ל מלוה כו'**. וכן כו' רש"י שם ד"ה ל"צ כו' ותוספת ורא"ש שם וש"פ ודלא כרש"י בכתובות ע"ד א' וע' תוס' שם ד"ה המקדש כו' ועבח"מ סי' קצ"ט ס"ב וסי' ר"ו ס"י בהג"ה:

כט **ויש אומרים**. הוא דעת הר"ח והרמב"ם שחלקיו על פירש"י ופ' כמ"ש בס"ט והקשה על פירש"י יציבא בארעא כו' וערשב"א:

ל **ויש לחוש כו'**. טור בשם רמ"ה:

לא **היתה כו'**. כן פירש תוספת שם ד"ה דארווח בשם ר"ת:

לב **אפילו במשכנו כו'**. תוס' שם ד"ה מלוה כו' ע"ש וכ"כ הרא"ש שם:

לג **וקדשה באותה מלוה כו'**. כן כ' הרא"ש שם וכן כ' הרשב"א דקמ"ל כאן דמדר' יצחק לא שמענו אלא במקדש במשכון עצמו אבל השמיענו כאן שאף אם קדשה במלוה וז"ש במלוה שיש עליה משכון ול"ק במשכון ובין במלוה שלה ובין במלוה של אחרים ומ' מדבריהם דכאן עדיף טפי כיון שי"ל משכון אף במלוה מקודשת אבל בתוס' הנ"ל כ' דוקא במחילת מלוה כמ"ש בס"י וכאן גרע טפי שאפילו לא החזיר המשכון כו' ע"ש אבל מדברי הרמב"ם וכל הפוסקים מ' שלא כדבריהם:

לד **והחזיר לה המשכון**. דאם לא כן לא הוי יליף מייעוד דהא מחזיר לה גופה רשב"א ור"ן:

לה **או כו'**. עתוס' הנ"ל ונ"ל לדקדק כו':

לו **וי"א כו'**. תוס' שם והרא"ש שם ודייק ממ"ש במלוה שיש עליה משכון ול"ק במשכון אבל הרשב"א כבר תירץ זה כנ"ל:

לז **ה"ל כו'**. ולדעת רשב"א הנ"ל אפילו בהמלוה:

לח **וי"א דוקא כו'**. כן כ' הרא"ש וכמ"ש בפ' האומנין דהא דר' יצחק דוקא שלא בשעת הלוואתו וע"ש שהאריך בזה וכ' וכ"מ ממש"ש מ"ח א' עשה לי שירים נזמים כו' דה"ל מלוה ואע"ג דתפיס להו אאגרי' ועמ"ש בסט"ו בהג"ה וכ"כ תוס' בגיטין ל"ז ב' סד"ה שאני כו' אבל בתוס' קדושין שם כ' אפילו בשעת הלואה וכ"כ הרשב"א והר"ן וש"פ:

לט **וכ"ז כו'**. כמ"ש בפסחים ל"א ב':

מ **ואם מכרו כו'**. כמ"ש בס"א בהג"ה עמש"ש:

מא **ה"ל חוב כו'**. מ"א א' וכמ"ש בגיטין י"ג ב':

מב **וי"א כו'**. כחכמים דאע"ג דמעמד שלשתן קנה מ"מ לא סמכה דיכול למחול כמש"ש במלוה בשטר והא דלא משני גמ' הכי והוצרכו לאוקמי דרבנן דלא כהלכתא כדי לאוקים גם אליבא דשנויי קמאי דפליגי בכו"מ אבל לשינויי בתראה א"צ לזה אלא משום סמכה דעתה או בדשמואל פליגי ומלוה ע"פ להודיעך כחן דרבנן ובשטר להודיעך כח דר"מ רמב"ן ורשב"א אבל ס' ראשונה ס"ל דא"י למחול וכמ"ש תוס' שם ד"ה כי כו' ובגיטין י"ג ב' ד"ה תנהו כו' וש"מ וכ"ד הרא"ש וכ"פ בח"מ סי' ס"ו סכ"ט:

מג **אלא בספק**. אם נייר ש"פ מקודשת. טור ולמד ממש"ש ע"ת נימא כתנאי כו' ה"ד אילימא כו' אבל דרבנן ל"ק אהדדי אבל הר"ן כ' דאפילו הנייר ש"פ אינה מקודשת כלל דהנייר של לוה הוא ועבח"מ סי' ס"ו סכ"ג בהג"ה מיהו כו' ובלא"ה דעת הרמב"ן דוקא בדהזכיר השטר כמ"ש בסי' ז"ח וזה שסתם המחבר וכ' שלעולם הוא ס"ק דחשש גם לדברי הטור:

מד **א"ל התקדשי כו'**. כתי' בתרא דאין אומן קונה בשבח כלי וישנה לשכירות מתחילה וע"ס כו'. ממ"ש דכ"ע כו' וכן ס"ל לרב ששת בפ"ט דב"מ וכן ישנה לשכירות כו' מ"ש בפ"ק דע"ז ועתוס' דב"ק שם ד"ה אב"א:

מה **וי"א כו'**. כרב אסי ומ"ש דכ"ע אין אומן כו' משום דבעי למידחי מ"ש כתנאי. הרא"ש בשם ר"ת בקדושין שם ובב"ק צ"ט אבל בפ"ט דב"מ לא כ' אלא דברי הרי"ף וכן דרכו בכמה מקומות והרש"ק האריך בזה להקשות על הטור אבל בח"מ סי' ש"ו ס"ב וסי' של"ט ס"ו פ' כס' ראשונה ועבי"ד סי' ק"ך ס"י ומש"ש וערא"ש פ"ט דב"ק סוף סי' י"ד ומיהו כו' ומע"מ פ' ואיירי בשכיר יום שאינו קבלן וגם דבריו תמוהין דא"כ נשאר ראיות הרי"ף דהא יכול רבא לומר דכ"ע אומן קונה ובשכיר יום ומסוגיא דגמ' א"א אלא דאין קונה בשבח כו':

מו **ואם הכלי כו'**. כמ"ש בכ"מ פ' ב' משום דתפיס ליה אאגריה הוי ש"ש ועתוס' שם ד"ה דקא כו' וכ' רי"ו ובריייתא דעשה ליה שירים כו' מיירי שכבר החזיר לה השירים כו'. אבל הרא"ש לא כ' כן שכ' בפ"ק סוף ס"ו וכ"מ לקמן גבי עשה כו' וכ"כ הרשב"א והר"ן דוקא במלוה על משכון משום דקני ליה מדר' יצחק אבל הכא מעיקרא לאו בתורת משכון אתא לידיה וראיה ממ"ש בב"מ פ' ב' לימא מתני' דלא כר"מ כו' ואילו במלוה על המשכון תנן במתני' לת"ק דר"י דהוא ש"ש וכן במסקנא דאוקמי' דלא כר"י ורי"א בהלוהו פירות הוי ש"ש ואומן כהלוהו פירות דמי וכמש"ש בההיא הנאה כו' ועוד תי' הרשב"א דדוקא באומר הבא מעות וטול שלך הוי ש"ש כמש"ש והכא בסתמא לא הוי ש"ש וכן לשון הר"ן ולא חשיב משכון עד דליתבע מיניה ותפיס ליה אאגריה וכ"כ הטור כ' הרמ"ה אהא דמלוה על משכון דוקא בדאתי לידיה בתורת משכון אבל בלא"ה לא אא"כ גלי דעתיה דנקטיה ליה בתורת משכון:

מז **נתן לו כו'**. גמ' שם וכנ"ל בסי"ד:

מח **קידש כו'**. וה"ה כו'. כתובות ע"ד א' וכר' אלעזר. הרמב"ם. ולשון הרמב"ם בשניהם ה"ז צריכה גט כלשנא דגמרא ודקדקו הר"ן והמ"מ מדבריו דודאי מקודשת והקשה עליו הר"ן דהא כייל להו בקידש ע"ת ובעל ושם ודאי אינו אלא ס"ק כמש"ש ולא היה כח בחכמים כו' אבל הוא ב' דבמלוה ספק ובפחות מש"פ ודאי מדכייל בברייתא שם ע"ג ב' בהדי קטן ובקטן ודאי קדושין כמו בקטנה שם א' ואחרים מחמירים דבין מלוה ובין פחות מש"פ וכ"ה במ"מ שם. וכ"מ כ' שכ"ה דעת הרמב"ם דלא כמ"מ וכמש"ש המקדש ע"ת כו' צריכה גט כו' שמא כו' וכן המקדש כו' וכ"כ האחרונים בדברי הרמב"ם דלא כהרי"ף שהשמיט הא דמלוה וס"ל דא"צ גט שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת וכמ"ש שם ובסי' ל"א ס"ט בהג"ה ודוקא כו' וס"ל דתרי מימרא בתראי רב יוסף ב"א ורב כהנא פליגי אמימרא דרב עולא ב"א הרא"ש והר"ן אבל הם חלקו עליו ע"ש ושם:

מט **אם קדשה בדבר כו'**. שמא מקפיד עליו וכמש"ש ומנין הוא יודע כו'. משא"כ כאן כנ"ל:

נ **אורח כו'**. ממ"ש בחולין צ"ד א' ואין האורחין כו' ומעשה כו' מ' הא בלא"ה שרי וז"ל יש"ש שם ודוקא לבנו ועבדו אבל לשמש שרי ממ"ש בפכ"ה ת"ר לא יתן אדם פרוסה לשמש בין כו' שמא כו' ובמס' ד"א זוטא הנכנס לסעודה לא יקח חלקו ויתנו לשמש שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אלא יטלנו ויניחנו ואח"כ יתננו לו:

נא **הואיל וצריכה כו'**. כפיר' הרי"ף שם וז"ל מוזא דשמכי ראשי בצלים ולפי שיש בהם גדולים וקטני' מש"ה אמר רבא מאן פליג לך:

נב **ואפי' נתן לה כו'**. דאל"כ ההוא עובד' נהי די"ל דלא הוי ב' פרוטות מ"מ הל"ל שהוא קדושי ספק הר"ן וכשיטתו ושיטת הרשב"א והגאונים דכ"ע אית להו דשמואל וכמ"ש בסי' ל"א ס"ג:

נג **השואל כו'**. כיון שהשאילו אדעתה דהכי גמר בלבו ליתנו באופן המועיל ואם לא יועיל בלשון שאלה יהיה בלשון מתנה ע"מ להחזיר שלכן אמרינן בס"פ בגזל דידה בדשדיך דמקודשת ובגזל דעלמא אין חילוק וה"ט כיון דנתרצתה אנן סהדי דאחילתא כדי שיוכל לקדש בו דלעולם אמרינן דעת כו' בב"ב קל"ו ב' אלא הכא אי מיפק כולי אלא כו' ערשב"ם ד"ה יצא כו' ומנהג שלנו כו' ובמ"ק כ"ו ב' רשבג"א הא"ל השאילני חלוקך כו' וא"ל הודיעו כו':

נד **ואם לאו כו'**. כ"כ הרא"ש והטור בשם בע"ה מטעמו הואיל שהוא מחלוקת הפוסקי' וע"ש ברא"ש שדעתו אם נתן לו רשות להשאיל לאחר עד זמן פלוני והודיע לאשה אז היא מקודשת בהנאת קשוטה כמו בארוח לה זימנא וכן נתנה היא באדם חשוב ורקוד לפני המקדש בתרומות ומעשרות למ"ד טובת הנאה ממון ובתוספתא המקדש בפקדון מקודשת היינו בכה"ג ועיין שם בתשובה אבל בלא"ה אינה מקודשת בודאי דגרע ממתנה ע"מ להחזיר וכמו קדשה בגזל דגוף הטבעת אינו שלו וגזל הוא בידו ול"ד למשכון דמקודשת אע"ג דלא הוי רק ש"ש שאני התם דקני למשכון וכ"ד הריב"ש וש"פ וז"ש וה"ה לשוכר כו' וכ"ש הוא משואל דחייב באונסים וכמש"ש בתשובה דדוקא לחובתיה אוקמיה רחמנא ברשותיה להתחייב ודומיא דגזלן ושואל שלא מדעת וכיוצא:

נה **שאל כלי מאשה כו'**. עב"ש:

נו **הנותן כו'**. דהוי מתנה לכ"ד כמ"ש בקדושין שם לבר כו' וקי"ל דיכול אפי' להקדישו ועתוס' דב"ב קל"ז א' ובסוכה מ"א ב' ד"ה הילך כו':

נה) **המקדש כו'**. ממ"ש נ"ח א' אשכחינהו כו' ועתוס' שם ד"ה אלמא כו' ונ"כ הרא"ש שם וכ' דבחמץ דאורייתא ושעות דרבנן או חמץ דרבנן ושעות דאורייתא אין חוששין לקדושין כ"ה דרב גידל אבל בחמץ דרבנן ושעות דרבנן חוששין לקדושין וכפר"ת ועתוס' דפסחים ו' ב' ד"ה משש כו' וכ"כ הרא"ש שם ברפ"ב אהא דאמרי' שם ל"צ אלא לשעות דרבנן דאר"ג כו' וכ' ואע"ג מרבינן חמץ נוקשה מקרא היינו דוקא תוך זמנו אבל לפני זמנו לא אסור אלא מדרבנן וחמץ דרבנן ושעות דרבנן הוי כדברים שא"ל עיקר בדאוריית' וכ' הר"ן בפ"ק דפסחים שכ"ד הרמב"ם אבל המ"מ והטור כ' שדעת הרמב"ם כרש"י דאפי'

בחמץ דרבנן ושעות דרבנן אין חוששין לקדושין וב"י הסכים לדעת הר"י וכירושלמי בפ"ק דקדושין כתבו ע"ד שהוא אסור בהנאה תני זונין מעשה בא לפני רבי ואמר מגורשת ר' אלעזר אומר אינה מגורשת הווין בה רבנן מ"ד מגורשת מקודשת מאן דאמר אינה מגורשת אינה מקודשת רבנן דקסרין משום רבי יעקב בר אחא מ"ד מגורשת ומקודשת באיסורי הנאה מדבריהם מ"ד אינה מגורשת ומקודשת באיסורי הנאה מד"ת באיסורי הנאה מדבריהם מקודשת לית הדא פליגי להא דרב משום ר"מ המקדש בחמץ בי"ד משש שעות ולמעלה לא עשה כלום תמן בגופו קדש ברם הכא בהנאה שלו קדש מעתה אפי' באיסור הנאה דבר תורה אתתא מקודשת מה בינו לשטר שאין בו ש"פ תמן אין ראוי להשלים עליו ברם הכא ראוי להשלים עליו ר"ל כמ"ש בגיטין כ' א' דלמא שאני טלה כו' מ' מהירושלמי אפילו באיסור הנאה שא"ל עיקר מד"ת אינה מקודשת וכפיר' רש"י ור"מ דמשש שעות דקאמר מתחילת שש כפירש"י דהא התם ל"ק בחיטי קורדינית' וההיא דחולין בעזרה תי' הר"ן שם דה"ק לאו דאוריית' ואינה אסור אלא באכילה ודעתו שם כרש"י ועוד הביא הרשב"א שם מהתוספתא פ"ד דקדושין המקדש ביי"נ ובעורות לבובין כו' והביאה תוספת בב"ק ע"ב ב' ד"ה דאי כו' וכל דבריהם כתב הרשב"א בקדושין שם ושיטה אחרת לרמב"ן בחמץ ער"נ בפ"ק דפסחים והנה המחבר תפס שיטת הרמב"ם לפ"ד ש"פ כר"ת אלא דלפ"ז הל"ל בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא או חמץ דאורייתא ושעות דרבנן דאין חוששין לקדושין כלל דליכא מאן דפליג בזה רק הרמב"ן ס"ל בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן חוששין לקדושין אבל בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא לא ואף במה דפליג יחידאה הוא וכל רבוואתא חולקין עליו וא"כ בשני אלו אין חוששין לקדושין כלל. וחמץ דרבנן ושעות דרבנן לדבריו משמע דהוי קדושין ודאי אינו נכון דנכון לחוש לדעת רש"י וכן בכל איסורי הנאה אף שא"ל עיקר מד"ת כנ"ל בירושלמי וכמ"ש הר"ן בקדושין ורשב"א בשם י"א וכן כתב תוספת בחולין ד' ב' סד"ה ונהי דאמרי' כו' ור"ל דדוקא בא' מהן דרבנן אמרי' שם דאינה מקודשת וכפירש שם אבל בשניהם לא וה"ה לחליפין דא"ל עיקר בדאורייתא דהוי כשניהם דרבנן:

נו) קהל שתקנו כו'. דלא עדיף מח"ל ושניות וכיוצא דתפסי קדושין שם:

נז אע"פ כו'. ר"ל יש לדמות למ"ש ביבמות צ' ב' וש"מ דמאן דמקדש כו' ואפקעינהו כו' ושם ק"י א' הוא עשה כו' וערש"י שם ושם מ"מ צ"ע למעשה עתוס' ד"ה לפיכך כו':

נח אשה כו'. דאף ע"ג דיכולה לישאל עלי' מ"מ השתא אסורה וכמ"ש ככר זה הקדש אין מערבים בה ואף על גב כו':

נט **ודוקא כו'**. מירושלמי הנ"ל ודוקא באיסור דבריהם כמש"ש בירושלמי ואע"ג דבגיטין שם אמרי' סתמא דכשר מ"מ כיון דפי' בהדיא שם דוקא בדרבנן נקטינן כוות' ואפילו את"ל דגמ' דידן פליגי ולעולם מגורשת אפ"ה לגבי קדושין לא אשכחן בגמ' כו' שם בתשובה והרב סובר דלא קי"ל כהרשב"א כמ"ש בר"ס קכ"ד דאפילו באיסור דאורייתא כשר וסובר דה"ה לקדושין דמ"ש ואפילו את"ל כו' לחזק דבריו כ' כן ועיקר דעתו דגם בגיטין הדבר כן ולא קי"ל כן אבל בס"ס ל"ב כתב פלוגתא בזה וגם שם לא ביאר דהל"ל באיסור דאורייתא ומ"מ נראה עיקר כמ"ש כאן דכשר כיון דמדמי בירושלמי לגיטין וחילק שם דחזי לאיצטרופי כס"ד דגמ' שלנו ולא קי"ל כן ואין לחלק:

ס **ספק מקודשת**. לפ"ד הירושלמי אינה מקודשת שפי' טעמא דמתניתין משום דס"ל קדשה בגזל לפני יאוש מקודשת אלא לס' אחרונה שכ' שם הרא"ש והר"ן דאפשר דגמרא דידן לא ס"ל הא דירושלמי משום דלהוצאה נתנו לו ועיין בה"ג וכתב בבד"ה שיש לחוש לסברא זו לחוש לספק כו' ע"ש:

סא **בכור כו'**. מתנית' פ"א דמ"ש דמקדשין בו את האשה ומוקמי' בפ"ק דתמורה בזה"ז וכ"פ רמב"ם וכ"פ הרא"ש ברפ"ה בכורות וכ"פ בטוש"ע י"ד סימן ש"ו ס"ו אבל כאן כ' הש"ע ע"פ דברי הרא"ש בפ"ק דב"ק שתוספת הקשו בתמורה שם ובב"ק י"ב ב' ד"ה ואם כו' מסוגיא דשם נ"ג ב' וכ' שם דה"ג אלא מתנות כהונה שאני ודר"נ כריה"ג ודאביי ורבא כרבנן ועתוס' שם ונסתפק הרא"ש שם כמאן הלכתא דכולה סוגיין דשם כריה"ג וכן סתם מתניתין שם כוותיה מיהו אביי ורבא פליגי אליבא דרבנן ובתראי נינהו כו' וכ"ז בחי ועתוס' שם ומ"מ עיקר כמ"ש בי"ד שם:

סימן כט

א **אבל האשה כו'**. כמ"ש בב"ב קל"ו ב' שור זה כו' ואפילו אמר לי הא חזי לה ועסי' כ"ח ס"ב:

ב **י"א דאם כו'**. בריו"ו כ' פלוגתא אלא שכ' שזה הסברא נ"ל עיקר. ומחלוקתם הוא דתוספת הם ד"ה לבר כו' והרא"ש שם פירש משום גזירה ור"ה גאון גריס בהדיא גזירה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין וכ"כ הרשב"א שזו היא גי' הנכונה וכ' ולמקצת ספרים דגרסי לפי שאין אשה כו' אפשר לפרש משום דל"ל הנאה לאשה במתנה זו וכל שא"ל הנאה אינה מתקדשת וכעין חליפין ואע"ג דאפשר דמתהניא בש"פ עד החזרה מ"מ לאו בהנאה זו קדשה אלא בגופו של מנה ומשום דחליפין ממעטא ממנינ' דמתני' תליא

בחליפין וכן מפרש הרמב"ם וכ"כ הר"נ בשמן ולפ"ז אם א"ל בהנאה כו' מקודשת משא"כ לס' ראשונה:

ג **ואתקדש אני לך**. כך כ' הרשב"א והרמב"ן והר"ן דדוקא בדא"ל ואתקדש אני לך לתרץ קושיות תוספת ח' ב' ד"ה תנם לאבא וא"ת כו' וע"ל ס"ס למ"ד ועמ"ש. בח"מ סי' ש"פ ס"א בהג"ה וכך כ' הריטב"א ותוספת:

ד **וא"ל כו'**. רש"י והרא"ש ורמב"ם וש"פ דאל"כ הוי נתן הוא ואמרה היא דספיקא הוי ול"ד למדבר עם האשה על עסקי גיטה כו' דהתם ג"כ בשאמר הוא כו' ר"ן ע"ש:

ה **בהנאת כו'**. רמב"ם וכמש"ש מדין ערב וכמ"ש בב"ב קע"ג ב' בההוא הנאה דקא כו' ולא בגוף הממון וה"נ כאן רשב"א:

ו **ואם היה כו'**. כמ"ש בסי' כ"ז ס"ח וי"ל דכן מיירי סוגיא דכאן ועב"י:

ז **וכל זה דוקא שהיא התחילה לומר**. תוספת שם ח' ב' ד"ה תנם כו' ורש"י ד"ה אינה כו' והרא"ש:

ח **א"ל הלוה כו'**. דהא הנאת מלוה כנתינת פרוטה כמ"ש בסימן כ"ח ס"ט ומקודשת ג"כ מדין ערב שזהו דמי טפי לערב:

ט **אבל אם כו'**. דערב לא נשתעבד בכה"ג כמ"ש בסוף ב"ב הרי שהיה חונק כו' שלא על אמונתו הלוהו ואיזה ערב כו':

י **וא"ל כו'**. רש"י וש"פ:

יא **בהנאת מתנה כו'**. רמב"ם וכ"כ בס"ה במנה בו' והרשב"א הרבה להקשות עליו באלו והמ"מ יישבם וע"ש ושם:

יב **ואותו פלוני כו'**. רש"י והרא"ש וש"פ דאל"כ אינה מקודשת אפי' נתרצה לבסוף דלא כבע"ה ומש"ש מ"ה ב' ודלמא ארצויה כו' היינו בתחלה וא"ל הלא זכין לאדם שלא בפניו דלפעמים חובתו היא דניחא ליה באחרת וכ"כ דאגידה בי' כו' כמש"ש בכתובות ס"ד א' ולגרשה לא ניחא ליה בהאי טרחא ועוד שאתה אוסרו בקרובותיה כו'. דשב"א:

יג **או שלא כו'**. רמב"ם ורא"ש וש"פ:

יד **וכ"ש כו'**. זה תליא במחלוקת הפו' דלהרמב"ן ורשב"א אינה מקודשת אבל לראב"ד ורא"ש מקודשת וז"ל הר"ן כ' הרמב"ן ז"ל דאפילו היכא דא"ל קני משכון זה בשיעבוד דנהי דקנה לה למשכון להההוא שעבודא אינה מקודשת דמנה אין כאן אותה מנה דמקדשה בו אכתי אגיד גביה וכסף קדושין דאגיד גביה בעל לאו קדושין הן וכ"כ הרשב"א ואפילו א"ל הריני חייב לך מנה בקנין כו' ואפי' כ' שטר כו' וכ"כ המ"מ בשם הרמב"ן ג"כ וכ' הר"ן אבל הראב"ד פי' מנה אין כאן שהרי לא נתחייב לה דמילי בעלמא

הוא וא"כ גם המשכון לא קנה וכן מ"ש פריטי אין כאן כו' אבל היכא שא"ל קני במשכון זה שעבוד מנה מקודשת. ר"ל להרשב"א וכן פירש הרא"ש וכ' ובזה מתורץ מ"ש בב"מ ע"ב שבאה חבילה לידו כיון דגרמו לו הפסד חייבין לשלם הלכך נשתעבד לו המשכון וכמ"ש תוס' ג"כ ועבח"מ בסי' ס"ו ראובן כו' וכ"כ הג"מ שם אבל אם הקנהו בקנין ר"י דמועיל כו' ע"ש ומ"ש כאן א"ל הרי את כו' ותזכה כו' הוא שיטת הרא"ש והראב"ד אבל להרמב"ן והרשב"א כיון שעיקר הקדושין בהדינר לאו כלום הוא ומ"ש וכ"ש כו' ערש"י ה' א' ד"ה שטר כו' מ' אבל בקדושין קני כה"ג אבל הרשב"א חלק עליו וכנ"ל וכ' ואפילו לדבריו הא אמרי' בכתובות ק"ב א' ד"ה פדוי לכשיתן אלמא דוקא לכשיתן ואז בכסף מתקדשת אלא פירש שכתב בשטר הקדש זה פדוי דומיא בשטר קדושין:

טו **האומר כו'**. שם ט' א' וה' כר"א:

טז **וה"ה כו'**. שם מ"ז א' אר"נ הונא חברין כו' ופ' הרמב"ן כי"א דסוגיא דכאן כוותייהו דתניא דוקא במנה זו ונמצא חסר כו' הא במנה סתם מקודשת והרא"ש גורס בהיפך כו' והל' כת"ק:

יז **רע**. ר"ל דלא נפיק כלל כמש"ש:

יח **וי"א**. הוא הרשב"א שכ' ומסתברא כחכמים והא דקתני חסר דינר ל"ד ע"ש ודעת הרי"ף והרמב"ם שכ' סתם חסר דינר מ' כס' הראשונה מ"מ. והר"ן כתב דאזלי הרי"ף והרמב"ם לשיטתייהו שדוחין סוגיא זו דפ"ב מקמי סוגיא דפ"ד דב"מ ופ"ק דקדושין ויש דמים שהם כמכר כו' וכמ"ש בח"מ סי' קצ"ט ס"ב בהגה ע"ש ולפיכך מפ' כפשטה במלוה ואין חילוק בין חסר דינר או צ"ט דינר:

יט **והתחיל למנות כו'**. רי"ף ורמב"ם וכ' הר"ן והמ"מ שפירש דלא כרב אשי משום דאוקימתא קמא לישנא דסתם גמ' וכמ"ש הרי"ף בסוף פסחים וצ"ע דא"כ ל"ל מונה והולך כלל ועל הרי"ף קשה יותר שכ' וה"מ דל"ל אלא אבל אם אמר מנה זה לא דא"ל עתה אלא לחלק בין מנה סתם למנה זה והלא ביאר בסוף כל חילוקיהם אלא נ"ל דדוקא נקטו דס"ל דתרתי בעי במנה סתם בין בהתחיל למנות בין נמצא חסר מקודשת כדברי ר"א דאמר וישלים אלא אף במנה זו כיון דאיתא לכולה צריך דוקא התחיל למנות דדעתא אכולה כדברי רב אשי אבל בלא"ה מקודשת משא"כ בחסר דבמנה זו לבד סגי כיון דליתא לכולה וכן מבואר בהדיא בדברי הרי"ף שהביא ל' התוספתא ופירש דתירוץ דרב אשי קאי אמ"ש שם הנ"מ כו' ודחו אי משום כו' ורב אשי קאמר דבלאו הכי ל"ק דמונה כו' ולא דחה אלא שאין דיוקא משם אבל האמת דבמנה זו ודוקא מנה והולך כיון דאיתא לכולה אין יכול לחזור אם לא במונה והולך ותרווייהו דוקא דאל"כ מונה והולך ל"ל:

כ **וי"א כו'**. כרב אשי וכפרש"י:

כא **אא"כ א"ל כו'**. לשון המחבר ודבריו תמוהין דהא כאן איתא לכולה ולא מיירי כלל בחסר ואע"ג דאמרי' פרושי קמפרש כיצד כו' פירש הרשב"א דה"ק כיצד כו' חסר דינר ר"ל שעדיין לא הספיק למנות וליתן לה כו' ומדברי ר"ח נראין שמפ' דלאו כולה סיפא פירש לרישא אלא מנה זו בלבד וה"ק כיצד כגון שא"ל מנה זו וכן אם נמצא חסר דינר וכ"כ במ"מ כדברי ר"ח וכן חילקו דברישא דוקא בחזרה ובסיפא כיון שחסר אף בלא חזרה כמ"ש למטה ולשון הטור אטעיתא שכ' אבל אם א"ל במנה זו ואפי' במנה סתם והיה מונה והולך א"מ עד שישלים לה כל המנה ואם היה חסר דינר א"מ ואם א"ל דינר החסר יהא עלי במלוה מקודשת היה בו דינר רע כו' וסבר דאם היה חסר כו' קאי אריש וליתא דהוא בבא בפ"ע כמ"ש בתוספתא וברי"ף וברמב"ם וכמ"ש ג"כ בש"ע וצריך דין זה להיות אחר וכן אם נמצא כו' ומ"ש ונתרצתה. בטור כ' סתם מקודשת כנ"ל אלא שאח"כ כ' וכ' הרמ"א ואם א"ל בתר הכי התקדשי לי בו ושתקה הוי ספק קדושין אבל הוא דינא אחרינא בשעה שהשלים לה הדינר וא"ל התקדשי לי בו אבל מ"מ דין אמת שצריך הן שלה כיון דמנה זו קאמר וכ"כ הרשב"א אינה מקודשת אפילו לכשישלים כיון דמנה זו קאמר:

כב **ויכולין כו'**. ערש"י שם ד"ה במנה זה ונמצא כו' וטעמו מדאמר פירושי מפרש כיצד כו' אלמא דרישא מיירי בחסר דינר וקתני חזרה וכמ"ש בד"ה כיצד כו' וגם שלא תקשה קושית תוספת שם ד"ה השתא כו' אבל כבר תירץ תוספת שם וכ"כ הרשב"א ור"ן ומ"מ ומ"ש פירושו כו' כבר פירש ר"ח כנ"ל וז"ש וי"א כו' וכמש"ש ז' ב' אי דא"ל חמשין ולא כו' ורש"י ס"ל דשאני התם דא"א להוסיף בגופו משא"כ כאן אבל מל' הברייתא דברישא קתני יכולה לחזור בהן וסיפא אינה מקודשת מ' כסברא אחרונה כ"ה בתוספתא וריף ורמב"ם וש"פ. וכ"כ ריטב"א ע"ש. רשב"א:

כג **עד שיאמר כו'**. הוא דברי רמ"ה הנ"ל ומ"ש ושתקה ר"ל ספק קדושין:

כד **ה"ל מיני כו' וכן אם היה כו'**. עתוס' שם ד"ה כל כו':

כה **ואם א"ל כו'**. הרא"ש והטור וכ"כ למטה בש"ע. ומ"ש אם קבלה כו' צריך לומר אם קבלה בשתיקה וקאי אלמעלה ואח"כ צ"ל ואם חזרה ואמרה כו' וחידש הרב כאן דאע"ג דהרמב"ם וטוש"ע כתב למעלה דוקא שאמרה הן דוקא בפעם ראשונה אבל אחר שאמר לה התקדשי אפי' שתקה מהני וכמ"ש בד"מ דלא כב"י:

כו **וכ"ז כו'**. במרדכי נסתפק בזה ודעת תוס' דמקודשת כמש"ש בד"ה הבא כו' וכן כתב רשב"א ור"ן בשם י"א אבל הרשב"א חולק על כל זה ולפי שראיתי רבים נסתבכו בהבנת

דברי הרשב"א שהביא הר"ן וגם הכ"מ שגה בזה וכן הלחם משנה ושאר אחרונים אעתיק לשון הרשב"א וז"ל בקיצור י"א דטעמא דאינה מקודשת משום דאדיבורא קמא קסמכה וכדעת תוס' אבל אם התחיל הוא ואמר אי יהיבנא מקדשת לי ואמרה הבא מיהבא או הב מקודשת וי"א דאם חזר בשעת נתינה ואמר לה התקדשי לי בו הרי זו מקודשת והוא דעת הרא"ש הנ"ל כו' מסתברא דטעמא משום דבלשון שאלה קאמר לה ואיהי קאמרה הבא דגליא דעתה דלא בעי בקידושיה וז"ש כל הבא מיהבא כו' ול"ק משום הב דקאמרה מעיקרא ולא משום דלא קאמר בשעת נתינה התקדשי דאף על גב דבגמרא לא נזכר שאמר לה בשעת נתינה סתמא דמלתא הכין הוא וכמש"ש י"ג א' בעובדא דוורשכי א"ל אי יהיבנא כו' ושם ודאי בדא"ל התקדשי בו בשעת נתינה דאל"ה פשיטא דאינה מקודשת דשלה הוא מהדר וכן כתב ר"ח ז"ל וכ"ה בירושלמי פ"ב חטף סלע מידה ובשעת נתינה אמר לה הרי את מקודשת לי הרי זו מקודשת ועוד דהכא אם איתא דאם אמר לה התקדשי דמקודשת א"כ בסתם נמי דהוי כמדבר עמה ע"ע קדושין והלכך אף על גב דאמר לה התקדשי לי בו א"מ וכן אפילו לא אמרה לו בתחילה מעיקרא הבא כו' א"מ ואם אמר לה אי יהיבנא לך מקודשת לי ושקלתה ואישתקה מקודשת דלא גליא דעתה דלא נסיבת לקדושין וראיה מעובדא דוורשכי הנ"ל דקאמר שם יכולה למימר אין שקלי ודידי שקלי הא בשלו מקודשת דעדיף שותקת מהבא דשותקת כמודה והבא כאומרת איני רוצה אלא במתנה עכ"ל ומ' דאפילו אמרה מעיקרא הב לי הכי נמי דמקודשת בשותקת וכעובדא דוורשכא וכן אפילו לא אמר לה התקדשי בשעת נתינה וכנ"ל דאין חילוק והכלל דאמירתה מעיקרא וכן אמירתו לבסוף התקדשי לא מעלה ולא מוריד אלא אם אמר לה בלשון אי יהיבנא כולי וא"ל הבא א"מ ואם שתקה מקודשת וכ"כ המ"מ וז"ל כתב הרשב"א (ובכ"מ איתא בשם הרמב"ן והר"ן לא הזכיר הרמב"ן וגם הרשב"א לא הזכיר הרמב"ן) והטעם משום שאמר לה בלשון שאלה מתחילה ואפי' חזר ואמר לה בשעת נתינה התקדשי לי והיא אמרה א' מן הלשונות הללו אבל אם שתקה ודאי מקודשת ומ"ש המ"מ והיא אמרה כולי אבל כולי לא קאי על ואפילו חזר כולי אלא אלמעלה שכתב שאמר לה בלשון שאלה מתחילה וכמ"ש ברשב"א וחולק הרשב"א על מה שכתוב בשלחן ערוך והג"ה בג' דברים מה שכתוב ברמב"ם וטור שלחן ערוך דוקא שאמרה הן מקודשת והוא כתב אפילו בשתקה מ"ש ואם אמר בשעת נתינה התקדש כולי ולדבריו א"מ אפילו בשתיקה כיון שמעיקרא גליא דעתה דאמרה הבא מיהבא כנ"ל מ"ש וכ"ז בהתחילה כולי ולדידיה אין חילוק כנ"ל ודברי הרשב"א נכונים וכן כתב הר"ן

בשם הרשב"א. וכתב הר"ן על דברי הרשב"א ול"נ כל שלא אמר בלשון הנזכר בגמרא הוי ס"ק שכל כיוצא בזה אין לנו אלא מ"ש חכמים:

כז **בלשון שחוק כולי מותר** וט"ס (ועח"מ) וצ"ל ואמרה לו הב והר"ן כתב שם בשם י"א שאם התחיל הוא ואמרה ליה הב הוי קדושין וכן אפילו התחילה היא אם חזר ואמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי מקודשת כנ"ל וכתב דהרשב"א פליג על שתיהן וס"ל דאינה מקודשת וכמ"ש והוא שם כתב דכל שלא אמר בלשון הנזכר בגמרא הוי ס"ק:

סימן ל

א **המקדש כולי**. מתני' רפ"ח דגיטין וגמרא שם ומתני' שם ע"ח א' וכן לענין קדושין וקאי אכולה מתני' וכמ"ש בגמרא שם ב' שאני התם דכתב כולי וכן מ"ש וכן לענין החוב כולי וכמש"ש בגמרא דא"ל כולי בתור' גיטין ולא מסיים קרוב כולי אלא לאשמעי' דבע"מ יחלוקו ולא אמרי' המע"ה וכמ"ש תוספת שם ובקידושין ח' ב' ואם היה סלע כו' וערש"י ד"ה ואם כולי וכן פירש הרמב"ם וכמ"ש בס"ב.

ב **כיון שרצתה כולי**. לשון הרמב"ם וכמ"ש הטור והרב בסימן כ"ח ס"ד וכמ"ש בסימן זה ס"י:

ג **בין כולי**. מתני' שם ר"פ:

ד **או לתוך שדה כולי**. מ' ואפילו אינה משתמרת דשדה אינה משתמרת ואינו עומד בצד שדהו ועיין בב"מ י"א א' והוא כדעת תוספות שם י"ב א' ד"ה חצר כו' ובמידי דזכות כולי וכ"ד הרא"ש וכתי' דר"פ ור"א שם אלא שהרמב"ם פ' גם במתנה כמו מציאה וכתי' קמא דגמ' שם מטלטלי אג"ק כולי וכמ"ש בחשן משפט סימן רמ"ג סכ"א ועבה"ג:

ה **היתה כולי**. עבה"ג וכפרש"י שם ועתוס' שם ד"ה אם כולי ועס"ט ושם בהג"ה והרשב"א פירש גם כן כפירש"י אלא שפירש דודאי איהו מושיל לה מקומו והספק הוא אם רצונה מ"ש תנם כולי לשם קדושין א"ד שאינו רוצה וה"ק תנם ע"ג שלך א"כ אין הספק אלא בא"ל הנח אבל מפירש"י מ' כהרמב"ם שלא פירש כלום אצל הבעיא:

ו **היתה כולי**. לשון הטור וכמ"ש בב"מ יוד ב' רב ששת כולי ועתו' דגיטין שם ד"ה ר' יוחנן ועוד קשה כולי אי נמי י"ל כולי. וכתב הרא"ש שם דר' יוחנן ל"פ אדרב אלא בחוץ לד"א השיעור בשמירתה או בשמירתו משום דמ' לר' יוחנן קרוב כולי אפילו מאה אמה כמש"ש ועוד דמחצה על מחצה לא אתי שפיר לרב לכן אוקים ר' יוחנן כן ועתוס' הנ"ל ד"ה ר' יוחנן וק' כולי ועוד נ"מ בדר' יוחנן דאין צריך לדחוקי למתני' בסמטא אלא אפילו בר"ה ומילתא דשמואל שם שיננא כו' לא קאי אלא אגטין ולא אקדושין דמשום חומרא

בעלמא קאמר כמש"ש הרא"ש וש"פ וז"ש היתה כולי. ואם נשארו כולי. כיון כולי. שם כגון שהיה כו' וליחזי כולי וכתב הרשב"א שם דלכן אמרו במתני' שם קרוב לו אע"ג דכל חוץ לד"א שלה אינה מגורשת אפילו חוץ לד"א שלו אלא בכה"ג ובס"ה העתיק לשון הרמב"ם וכן כתב הטור בשמו ואמר ברה"ר וברשות כו' דשם אינן קונין ד"א כמ"ש בב"מ שם רפ"א כולי בשדה דבע"ה כולי רב ששת כו' וכנ"ל ולא שייך כאן אלא מילתיה דר' יוחנן וז"ש כיצד כו' ומ"ש או שהי' ספק כו'. שם הכא בשני כיתי כולי ועתוס' שם ד"ה והא כולי ומ"ש או שניהם אינו כולי כ' ל' הגמרא וע' תוספת שם שניהם כו' וכמ"ש בח"מ סימן ק"ך ס"א ועמש"ש והרמב"ם השמי' מ"ש בס"ד דין דד"א שאין דרכו לכתוב אלא מ"ש בגמרא להדיא לכן לא כ' אלא מילתיה דר' יוחנן שהוא דינא דמתני' כן בקדושין אבל מילתיה דרב סמך על מ"ש בה' גרושין וכן בס"א לא כ' אלא דין חצירה שמפורש בגמרא קדושין ואם היה סלע שלה כו'. אבל שאר החילוקים שאמרו בגיטין שם ושם ע"ט א' לא הזכיר וסמך על מ"ש בה' גרושין:

ז **וזרק כו'**. טור סימן כ"ח ב' הרמ"ה וכמ"ש בסי' כ"ח ס"ד בהג"ה ועמש"ש:

ח **אף ע"פ שא"ל כו'**. עתוס' ד"ה תנם כו' ובתן מנה לפלוני ע"כ בא"ל התקדשי כמ"ש בסי' כ"ט ס"ב:

ט **אפילו כו'**. דהא הוי כאלו קבלה בעצמה:

י **וי"א דוקא כו'**. כשיטת התוספת שם ד"ה אם כו' ותליא באמירתה וכמ"ש בהג"ה למטה והרא"ש והתו' כו' אבל שיטת רש"י והרמב"ם משום דקניא חצירה כמ"ש בס"ג:

יא **וג"ז כו' וג"ז כו'**. כ"כ הרא"ש שם ספי"ג וג"ז כו' וכשיטת תוספת הנ"ל ובחדא ברייתא מיתני' וטעם א' לכולה ועח"מ ס"ק י"ד ט"ו ט"ז י"ז:

יב **אמרה היא כו'**. רא"ש שם איכא לאספוקי כולי וראוי להחמיר בדבר. והרשב"א כ' בתן לאבא ולאביך ולפלוני ולעני דאמרינן אינה מקודשת דוקא בדלא אמרה ואתקדש לך אבל בכלב וסלע אפילו אמרה ואתקדש לך אינה מקודשת כיון דאינה בעי זכיה ודעת הרמב"ן דכלב ג"כ מקודשת באמרה ואתקדש לך ודוקא בסלע אינה מקודשת בכ"ע ועמ"ש בח"מ סימן ש"פ ס"א בהג"ה ונראה דעתם לתרץ קושית תוספת ד"ה תנם כו' דכאן מיירי בלא אמרה ואתקדש לך וכ"פ הריטב"א ומ"מ נ"מ בזה הדין אף לשיטת תוספת באמרה בתחלה תן לכלב ועל הסלע ואתקדש לך וז"ש הרב אמרה היא מתחלה וכ"ה בדברי הרא"ש שם ע"ש. אבל בכל הני דתני בברייתא בסיפא דכולהו בבי מקודשת אפי' לא אמרה ואתקדש לך מקודשת ועמ"ש בח"מ שם:

סימן לא

א **ומיהו אם כולי**. דמש"ש בכל דהוא לא דא"ל בפירוש דכל דהוא אלא נתן לה סתם וראיה ממ"ש אר"י מא"ל דתניא עגל זה ושם בדלא אמר ליה בכ"דרשב"א וכ"ה בר"ן ור"ל דבלישנא בתרא א"ד בכ"ד נמי פליגי ר"י כו' דקיץ כולי רצה לו' שלא א"ל בכך וכך אבל א"ל חמשין ושוי חמשין הוא קיץ ואף ששוה יותר כיון שמחל העודף והא דפליגי באמר חמשין הוא מטעם ראשין ואר"י מא"ל דתניא עגל כולי הוא סיוע ללישנא בתרא דאמר עגל בחמש שפדוי כיון דאמר חמש הוי קיץ כנ"ל וטעם ראשון לא שייך כאן דהא גברא בקיאי בשומא אבל ברישא עגל סתם כיון דלא קיץ לא ואם איתא דללישנא קמא בכל דהוא דוקא ול"ל דבסתם רבה נמי מודי דא"מ דפלוגתא דלא בקיאה בשומא לא שייך כאן א"כ אין כאן סיוע ללישנא בתרא דהא לא קאמר דרבה פליג נמי בסתם ללישנא בתרא אבל תוספת שם ד"ה מנא כו' פירש המסייע ללישנא קמא ומפ' דגם רישא דקאמר לפדיון בני ע"כ בחמש סלעים קאמר וכן פירש"י ד"ה לפדיון כו' אלא דלא שמאוהו אבל בסיפא בחמש סלעים היינו דשמאוהו בחמש סלעים ולא רצו לפרש אסיפא דל"ד לקדושין דשם כמה שהוא שוה מקדשא בהו משא"כ בפדיון וכ"כ רש"א אבל מ"ש דהתוספת ל"ג נמי ממש"ש ס"ט א' בסד"ה והלכתא עוד י"מ כו' וליתא דהוא סובר דבפלוגתא דלא קיץ סגי גם כן שאמר חמשין ולכך הקשה על תוספת הנ"ל ד"ה מנא כו' דאפשר לפרש גם אלישנא בתרא אבל ליתא כנ"ל דשני פלוגתות הן וז"ש תוספת שם עוד י"מ כו' וכך כתב הר"ן שם אבל אחרים אומרים כו' משום דאיכא לישנא אחרינא בגמרא דבכ"ד נמי פליגי כו' ואי אמר הלכתא כרבה אתי למעטי דבכ"ד דוקא וכ"ה בתוספת ז' ב' ד"ה ורב יוסף כו' הגי' נמי אבל בגמרא משמע כדברי הרשב"א דאלישנא בתרא מדקאמר לא קיץ ועוד דהא אתתא דוקא אמר לא בקיאה כנ"ל:

ב **ואפילו אם כו'**. דלרבה אין חילוק בין לישנא קמא ולי' בתרא ועתו' שם ט' א' סד"ה והלכתא עד י"מ מש"ה ל"ק כו':

ג **י"א כו'**. שם בתו' ע"ש וכ"ה דעת הרא"ש דבב"ד א"צ ומה שהקשה מנופך ואבני כוחל' העתיק לשון התוספת אבל באמת הקשה על כ"ז וכתב ומיהו לא ברירא לן האי טעמא כו' וכן מ"ש ולכך נהגו לקדש בטבעת כו' הוא ג"כ דברי תוספות וכמ"ש על זה ומיהו כו' וכן כתב הטור ולכך נהגו כו' וכתב אחז"ל כו' וז"ש כאן בש"ע ולכך נהגו כו' על ס' אחרונה שהוא דעת תוס' ור"ן:

ד **ששוה נ' זוז כו'**. טור וכ"ה בדברי הרא"ש שם שכתב ומיהו לא ברירא כו' אבל בתוספת שם מ' כס' האחרונה דאל"כ לא הקשו כלום שם מנופך ואבנא כוחלא וז"ש ולפיכך נהגו

כולי וכן כתב הרשב"א והר"ן בהדיא וכ' ב"י דהרא"ש דחק עצמו בזה דע"כ פסק ר"ת אתי' כלישנא קמא דללישנא בתרא ל"פ משום כמכ' אלא משום דלא קיץ וכיון דקי"ל דאא"ל קיץ אין חילוק בין שיראי לד"א:

ה **ואם קידשה כו'**. דפלוגתא הוי כמ"ש בש"ע דלס' ראשונה ושניה מקודשת:

ו **או בסתם כו'**. דבסתם אפ לו ש"פ מקודשת כנ"ל אי בכ"ד כו' ואע"פ שהיא סברה שהו' של כסף כיון שלא א"ל של כסף לאו כלום הוא דדברים שבלב אינן דברים כמש"ש ס"ב א' המקדש כו' כסבור הייתי כו' וכמש"ש נ' א' אבל י"א כיון דאין רגילות בשל נחושת ה"ל כמפרש והדבר צ"ע רשב"ץ (ליקוט) וכ"ש הוא משיראי וטבעת שיש בו אבן לס' האחרונה משום דרגילין לטעות בה כ"ש כה"ג ודברי רשב"ץ שהניח בצ"ע הוא לס' ראשונה ושני' אבל לס' אחרונה כ"ש הוא דאינה מקודשת אלא דאנן חיישינן לס' ראשונה ושניה כמו שכתב שם:

ז **ואפי' אמר כו'**. דבזה ודאי אין הקדושין כלום כמש"ש מ"ח ב' ואף ע"ג דבעל אח"כ א"א לשם קדושין בעל כמ"ש בס"ט בהג"ה ודוקא בכה"ג כו' דלא שייך אדם יודע כו' מ"מ למעשה יש להחמיר הג"מ ועח"מ:

ח **קידש כו'**. ובה"ג פ' דלא כשמואל ממש"ש ולא משום דס"ל דשמואל כו' ושם י"ג א' אתון דשמיע לכו כו' ואם איתא בלא"ה הל"ל משום דשמואל אבל הרשב"א והרא"ש וש"פ הסכימו לפסק הרי"ף והרמב"ם לפסוק כשמואל דרב יוסף ס"ל כוותיה והא דקא' אתון דשמיע כו' כבר תי' הרשב"א והרא"ש כנ"ל סימן כ"ח ס"ה והא דקא' לאו משום כו' פירש הרשב"א לאו משום דשמואל לבד כו' ונ"מ אם אמר בפיר' בש"פ או בדבר שאינו מתקיים להרמב"ם ולפי מ"ש למטה וי"א שאם כו' בלא"ה אתי שפיר:

ט **י"א שאם כו'**. דעתו שבדבר המתקיים אם ידוע שש"פ במקום אחר מקודשת ודאי. אבל הרא"ש חלק עליו ודעתו כדעת תוספת דמדאורייתא אין הולכין אלא אחר מקומו ושעתו כמ"ש בערכין כ"ד א' אין להקדש כו' וראיה ממ"ש בב"ק ק"ה א' א"ד אר"פ ל"ש כו' ולא חיישי' שמא ש"פ במדי ועתוס' דקדושין נ"ג ב' ד"ה איהו כו' אבל הרשב"א הסכים לדעת הרמב"ם דאם כדעת תוספת דגזירה בעלמא הוא לא הל"ל כאן בקדושי ספק אלא קדושי דרבנן:

י **הא דאמרי' כו'**. טור וכ"כ הרי"ף ורא"ש שם י"ג א' מש"ש פושו לה וערש"י י"ב א' ד"ה הא בקדושי כו':

יא **ודוקא כו'**. אף לשיטת ר"י דקדושי ראשון אינן אלא מדרבנן כמ"ש בגיטין ע"ט ב' ועתוס' שם ד"ה וצריכה כו' וע"ש פ"ו א':

יב **וי"א כו'**. כיון שהוא מדרבנן וכמ"ש בגיטין פ' ב' דלרבנן כו' (ליקוט) וכדעת תוספת הנ"ל דאינו אלא מדרבנן אבל לרמב"ם הוי ספק ממזר וראיה לדבריו ממש"ש ולאו משום דס"ל דשמואל כו' אבל לדעת תוס' צ"ל דה"ק דמשום דשמואל לא הוו פרשי אבל באמת ס"ל כשמואל ואגב דצ"ל בסיפא אלא משום דס"ל כו' ומ"מ לדעת הרמב"ם יותר נכון הוא:

יג **התקדשי כו'**. **התקדשי כו**. אע"ג דאוקמינן אליבא דר"ש ומשמע הלכה כר' שמעון משום דסתם מתני' כוותיה כאן ובנדרים ס"ו א' ואע"ג דאיכא למימר סתם ואח"כ מחלוקת כו' וא"כ אף בזו ובזו צ"ל בכ"א מהן ש"פ מכל מקום כיון דשקלי וטריא אמוראי כאן בסוגיא בדינא דבזו ובזו באוכלת כו' ש"מ דס"ל כר"ש ר"ן שם בקדושין וכ' שכ"פ ר"ח והרמב"ן וכ"כ בנדרים שם בד"ה ולענין כו' ע"ש וכ"כ הרא"ש שם ועי"ד סי' רכ"ט ס"א ומש"ש:

יד **ויש מי כו'**. ולכאורה מ' כן ממ"ש באלו ולא אמר בכה"ג אבל בברייתא שם מפורש כס' ראשונה דאמרי' שם בזו נטלתו ואכלתו בזו:

טו **א"ל התקדשי כו'**. אבל הרמב"ם כתב בשנים הראשוני' שהוא מקודשת וכשיטתו לפסוק כאת"ל ול"ך לשתי חצייך בפרוטה דכאן אפשר לו' מונה והולך הוא משאין כן בשתי חצייך בפרוטה אלא דעתו שתתקדש לחצאין ואין אשה מתקדשת לחצאין. ר"ן ע"ש ונ"ל שכ"ה דעת הגאונים דאל"כ נסתר כלל דברים שכ' דכל את"ל הוא פשיטות וכאן קאמר אח"ז ובעי בשתי חצייך בפרוטה. ליקוט:

טז **ה"ז ספק מקודשת**. דלא כהרמב"ם שפ' כאת"ל דהא בעיא אחרונה שני חצייך בפרוטה עדיף מכולהו ואפ"ה סלקו בתיקו הראב"ד והרא"ש והרשב"א והר"ן ומ"מ יישבו דבריו:

יז **אבל אם כו'**. רמב"ם וכ' שם וכן במלוה וכתב המ"מ ששנים אלו חלוק מדין התנאי שכ' שם והביאו בש"ע סי' ל"ח ס"ה בג' דברים א' שכאן בעל דוקא ב' דוקא בפני עדים ג' שכאן ודאי מקודשת משא"כ שם שמא כו'. כמ"ש שם שז"ש בש"ע שודאי בעל כו' וע"ז כ' הרב וה"ה כו' ודוקא כו' וכמ"ש הר"ן דקטן דינו כמו בקטנה וכמ"ש שם וכך כ' הר"ן שהרמב"ם סובר בשניהם שהוא ודאי אבל הוא כ' דבפחות מש"פ ודאי כיון דתני ליה בהדי קטן אבל במלוה ספק וכ' אבל אחרים מחמירין דגם פחות מש"פ ספק וכ"כ מ"מ שם כ"ז וכתב בכ"מ דגם דעת הרמב"ם י"ל כן שהרמב"ם לא כתב ודאי אלא חזקה שאין כו' דלא כמו שכ' בש"ע וע"ל סימן כ"ח סט"ז בש"ע והג"ה שם שהם שני דעות של הר"ן. ליקוט. עיין מש"ל שכאן דוקא בעל משא"כ בתנאי ואף שבשלשתן אמרו שם ובעל המקדש במלוה ובעל כו' היינו משום דשמואל כמש"ש ד"ה צריכה כו' ועתוס' שם

ד"ה דברי כו' ודוקא בכה"ג ממ"ש בפ"ב דסנהדרין ושאול סבר מצוה כו' אע"ג דבעל אלא משום דדוד סבר במלוה ופרוטה מקודשת:

יח **בפני עדים קידושין**. ס"ה א' ואף בעדי יחוד סגי כמש"ש הב"ע כגון כו' וכמ"ש בר"ס ל"ג:

יט **וה"ה קטן כו'**. כמ"ש ביבמות ק"י א' בקטנה:

כ **דודאי כו'**. ר"ל אע"ג דליכא עדים בביאתו ולא ביחודו וכמ"ש בקטנה שם וכמ"ש בסי' כ"ז ס"א:

כא **ודוקא כו'**. ליקוט כמ"ש בכתובו' ע"ד א' התם נמי בהא קמפליגי מ"ס כו' ושם בהא הוא דלא טעי אבל כו' ואף דקי"ל בהנך נמי משום דבהא נמי בלא טעי:

סימן לב

א **כותב כו'**. ולא הזכיר עדים דא"צ כלל לעידי חתימה כיון דע"כ צריך לעידי מסירה כמש"ג ונותנו כו' ועמ"ש בס"ס זה בהג"ה:

ב **בפני עדים**. כנ"ל בס"ס שקדם וז"ש שם ור"א לטעמיה כו' ועידי מסירה ע"כ בעינן:

ג **ואם כו'**. דהבעיא היתה בדיעבד ועוד שם אתמר כתבו לשמה ושלא כו':

ד **ה"ז כו'**. שהרי"ף פ' כר"פ ור"ש דאינה מקודשת דאותבוהו לרבא שם מיתבי אין כו' ואע"ג דשני לא סמכינן עלה דרב אשי דהוא בתרא אוקמוה בכתובות ק"ב ב' בשטרי ארוסין והרז"ה כתב אדרבה דמש"ש בכתובות שם ת"ר אין כותבין כו' הוא סייעתא ודאי לא שטרי ארוסין כו' וא"כ רב אשי ס"ל דלאו בשטרי ארוסין איירי וע"ש פי' שמפרש אבל הרשב"א והרמב"ן דחו דבריו ע"ש ושם. ובה"ג ור"נ גאון פ' כרבא ורבינא משום דרבינא בתרא הוא וקי"ל כוותיה אבל הרשב"א כ' דאין זה הרבינא שבימי ר"א ועתוס' שם ד"ה רבה כו' דאל"כ לא הוי מבעי ליה בכתובות שם דהל"ל ממתני' דאין כותבין ועוד כתב הרא"ש דר"י בכ"מ פי' כר"א נגד רבינא וע"ש:

ה **אע"פ שהשטר כו'**. קדושין מ"ח א' הב"ע כגון כו' ואב"א כו' ואב"א כו' וז"ש בירושלמי והביאה הרי"ף ריש קדושין בשטר הדא דתימא בשטר שאין בו ש"פ אבל אם יש בו ש"פ כסף הוא דנ"מ בשטר פסול. ר"ן שם:

ו **ספק כו'**. כנ"ל סימן ל"א:

ז **ומקדשה ע"י אביה**. וע"י עצמה יתבאר בסימן ל"ז ס"ז בהג"ה:

ח **יש מי כו'**. וכ"כ הרשב"א בחידושיו דמ"ש בתך כו' לישנא קייטא נקט דהא מקשינן לגירושין לכל מילי כמש"ש וכתיבת שמות בגט מד"ת הוא משום ספר כריתות כורת בינו לבינה מפורש בין פלוני לפלונית וכ"כ הר"ן ומ"מ (וכ"ה בירושלמי) פ"א ריש הלכה

ב' סדר מכירה כך הוא אני פלוני מכרתי בתי לפלוני סדר קידושין כך הוא אני פלוני קדשתי בתי לפלוני ר' חגי בעי קומי ר' יוסף החליף ואמר אני פלוני לקחתי בתו של פלוני אני פלוני קדשתי בתו של פלוני א"ל ומה בנך אבל אם החליף לשון מכירה בלשון קדושין או לשון קדושין בלשון מכירה לא עשה כלום. וט"ס בקדושין וצ"ל ברישא אני פלוני לקחתי בתו של פלוני וכמ"ש בברייתא הביאו בבבלי ט' א' ת"ר בשטר כיצד כו' ואר"ן כו' ואמר שם הא לא דמי כו' התם כו' ובבעיא צ"ל אני פלוני קדשתי בתי לפלוני וז"ש החליף כו' ר"ל של מכירה בשל קדושין ואמר אבל אם החליף כו' ומיהו בגמ' דידן מ' דאפילו בדיעבד לאו כלום הוא כמ"ש שם ה' ב' נתן הוא ואמרה היא ספיקא כו' וכ"ש בשטר:

ט **כתבו כו'**. גיטין יו"ד א' וערש"י שם ד"ה ה"ג אלא כו' וכ"כ בע"ה וש"פ:

י **או כו'**. באיסור הנאה של תורה דוקא והוא דעת הרשב"א ועמ"ש בסימן כ"ח סכ"א בהג"ה:

יא **ויש מכשירין**. במחובר הוא דעת הרשב"א סי' ת"ר וכ' דוקא בגיטין משום דכתיב ונתן ובירושלמי משום דכתיב ספר יראים ממ"ש בתוספתא המקדש בעיר הנדחת וביושביה בדימוס ובימה שעלה אינה מקודשת מ' דוקא משום דהוא איסורי הנאה. וכל דבריו אינן מובנים דמ"ט משום דכתיב ספר או ונתן מאי איכא הא כתיב ויצאה והיתה וכנ"ל וכמ"ש רש"י שם בגיטין והיא דתוספתא איירי בקידושי כסף דכן איירי כל פרקין דשם וכ"ש לדעת המכשירין באיסורי הנאה בשטר. והמכשירין באיסורי הנאה עמ"ש בסימן כ"ח שם וכ"ד הר"ן אצל מ"ש בשטר מנלן ע"ש והרשב"א בתשו' נמשך אחרי דברי בע"ה שכ' קדשה במחובר אינה מקודשת דמקשינן ויצאה והיתה וכמ"ש בפ"ק אלא מלתא כו'. וכמש"ש והקשה בע"ה מהתוספתא פ"ד דקדושין המקדש באשרה ופירותיה בנידחת כו' כמ"ש שם אבל הרשב"א בחידושיו ריש קדושין חזר בו ותירץ דהתוספתא בקדושי כסף ר"פ קמא דגטין בקדושי שטר וכ"כ הר"ן שם וכ' דקדושי כסף לא מקשינן לגט כמ"ש שם ט' א' בעי ר"ל כו' הווית ליציאות מקשינן כו' או דילמא הויות כו' וכ' שדעת הרשב"א כן:

יב **וא"צ כו'**. יבמות ל"א ב':

יג **כתבו כו'**. עתוס' שם ד"ה למעוטי כו' וענ"י שכ' בזה כמה דיעות והעיקר הוא כדעת הרשב"א דכ' בלא ע"מ לא מהני אפילו כת"י כמ"ש בקדושין ס"ה א' וכנ"ל ס"א אבל בעידי מסיר' סגי אפי' בלא עדים כלל וכמש"ש מ"ח א' הב"ש כגון שקדשה כו' וראוי לטעמו כו' וע' ברשב"א שם: (ליקוט) כתבו כו' ע' מש"ל דשטר ודאי פסול אבל כסף כשר

דכסף לא איתקוש ליציאה כמש"ש ט' ב' א"ד הויות להדדי כו' ואף שכ' הר"ן שאפשר לדחות דכסף א"צ לשמה משום דלאו בטיבוע מקדש אלא בשויו דבריו דחויין דא"כ מאי קאמר א"ד הוויות כו' ואף הרשב"א חזר בחיבורו וכן בתשובה אלף רכ"ו חזר בו ג"כ ע"ש. וטעמו של הר"ן משום שזהו החילוק שמטבע אינו נעשה חליפין אבל בדמים קונה משום דבחליפין דעתיה אצורתא כו' כמ"ש בב"מ ה' ב' משא"כ בדמים והטעם שבחליפין בעינן כלי וע' תוספת שם ד"ה אין מטבע כו' בזה (מה שיגעתי לעיל בסימן כ"א סק"א. מצאתי כאן בדברי אא"ז הגאון אמרו חז"ל תאמין) מתורץ קושית הגמ"ר בפ"ק דקדושין סימן תרי"א גרסינן כו': או על איסורי הנאה כו'. כ"ה דעת הרשב"א בתשו' דוקא באיסורי הנאה ד"ת כמ"ש בירושלמי אבל כבר כ' בסימן כ"ח סכ"א דלא קי"ל כוותיה דהא גם בגירושין קי"ל דכשר בכ"ע וכ"ש בקידושין דהא בירושלמי עצמו משוי לה להדדי וכ"כ הר"ן בריש קדושין גבי בשטר מנלן וכ"פ הרב בסי' כ"א שם:

יד **נתן לה כו'**. ממ"ש בירו' והביאו הרי"ף ורא"ש הד"ד בשטר שאין בו ש"פ כו'. אלמא שצריך ליתן השטר לה וער"נ שם. וכן בגירושין בגיטין כ' ב' וע"ה א' וז"ש בקדושין מ"ח א' הב"ע כגון כו' ושמין את הנייר דע"כ נותן לה גם הנייר:

סימן לג

א **בפני כולי ונתייחד כולי**. קדושין ס"ה א':

ב **בין כו'**. ט' ב':

ג **ואין דינה כול'**. וכ"מ הסוגי' שם ט' ב' משכחת לה כגון שבא כו' ועיין רש"י שם ד"ה שלא כדרכה וקרינן בה כי כו' ואם איתא מ"מ הא נשואה הוא ע"ש:

ד **וי"א דוקא כו'**. ממ"ש בכתובות ע"ג א' ל"ת טעמי' כו' וערש"י שם ד"ה אלא כו' אבל לענין כו' אבל בלא"ה יש לה כתובה וק"ל ארוסה אין לה כתובה ושם תנן כנסה כו' ותי' הר"ן דאיירי כה"ג שהכניסה לביתו ועסי' נ"ה ס"ו ועמ"ש בסימן ל"ח סל"ה שאין דברי הר"ן שבפ' המדיר מוכרחים:

ה **או שקידש כו'**. עתוס' דקדושין י' א' סד"ה כל ור"ן גאון כו' וכן כ' הרי"ף וכמ"ש בסימן נ"ה ס"א וער"ן שם ודוקא לשם נשואין אבל לשם זנות לא: שם ובזה מתורץ מ"ש ביבמות נ"ח א' כגון שבא עליה כו' וכן מוכח מגופא דשמעתא מדתיבעי ביאה ארוסין כו'. ע"כ ביאה דלאחר קדושין פשוט דנשואין עושה אף על גב דאמרינן הבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה וכיון דביאת איסור הוא לא קני כמ"ש בפ"ג דיבמות אפילו למ"ד מאמר קני מאמר דהתירא קני כו' י"ל משום זנות לוקה ולא קני אבל לשם נשואין קני ואינו לוקה.

ר"ן שם ע"ש בארוכה וז"ש הרמב"ם וש"ע בסימן נ"ה ס"א לשם נשואין. ומכל מקום אינו מחוור דסתם אמרו הבא על ארוסתו כולי ואמרי' חזקה אין אדם עושה בעילתו כו' ואמרי' ביבמות נ"ח א' כגון שבא כו' וסתמא קאמר אין אדם כו' ועתוס' קדושין י"ב ד"ה זו כו' כנ"ל אלא העיקר דתרתי בעינן שהכניסה לביתו וביאה שאחר קידושין כיון שהיא ארוסה מכבר אינה נעשית נשואה אלא בהבאתו לביתו אבל ביאת קדושין איבעי להו בכ"מ וגם זה אמת דדוקא לשם נשואין דדוקא ביבמו' איתרבאי בין בשוגג כו' וז"ש ברמב"ם וש"ע סימן נ"ה ס"א הארוסה כו' כ"ז שהיא כו' בבית חמיו כו' עד שיביא כו' ע"ש אבל כ"ז אינו שוה לי דבאמת לא אשכחן ביאה שעושה נשואין אלא על ידי חופה שהוא הכנסתו לביתו ויחודו עמה וז"ש בקדושין י"ב ה"ד אי בביאה שע"י חופה כו' ול"ק בשתי ביאות ושתי כספים אלא דאין ביאה אלא על ידי חופה והאיבעי' היא בכל ביאה שלא ע"י חופה דנשואין דכ"מ הוא חופה וביאה אלא דחופה לבד גם כן קני שהיא התחלת הביאה ואיבעי להו ביאה לבד והסוגיא דארוסין עושה דאף על גב דדחיא שינויי היא כנ"ל וז"ש שבא עליה בבית אביה משום דאפשטא דארוסין עושה החופה הוא הבאתו לביתו כמ"ש בסימן נ"ה אבל לשם נשואין ואין צריך יחוד כמ"ש שם וע"ש:

ו **י"א כו'**. עמ"ש בסימן ט"ו וסימן כ':

ז **אבל כו' או כו'**. ועתוס' הנ"ל בקדושין שם וביבמות נ"ה ב' ד"ה אשת כו':

סימן לד

א **בין כו'**. עתוס' שם ד"ה נאמר כו':

ב **הוא או השליח**. רצה לומר במקדש עצמו יברך בעצמו ועל ידי שליח יברך השליח כ"ה ברמב"ם וטור וכמ"ש בבית הארוסין וכן פ' דויברכו את רבקה:

ג **וי"א כו'**. וכמ"ש ויברכו את רבקה:

ד **בא"י כו'**. כ"ה גירסת הרי"ף והרמב"ם וכ"כ הר"ן בשם ר"ה גאון והרמב"ן שאין החופה עכשיו:

ה **וי"א כו'**. פליג בתרתי לחתום בא"י חופה וקידושין כנוס' שלנו בגמ' וכמ"ש בראש"ש וטור וגם לומר וקדושין בוא"ו. כמ"ש בגמ' וריי"ף ורא"ש וש"פ וכמ"ש מהר"מ מטיקטין:

ו **חופה בקדושין**. כ"כ הר"ן בשם בע"ה כי הקידושין קודם לחופה:

ז **ואחר כו'**. כמ"ש בפ"ק דפסחים שכל המצות כו':

ח **נהגו כו'**. וכ"כ הרא"ש שם בשם ר"נ גאון וכמ"ש בפ"ו דבריות שקובע ברכה לעצמו. ונמ"ש תוספת שם שבא על המצות כה"ג במילה ופדיון הבן וכיוצא ומ"מ עיקר החיוב ביין בברכת נשואין וערא"ש:

ט **אם לא כו' וי"א כולי**. שם ברא"ש סי"ז והסכים לס' אחרונה והביא ראיה ממי שאכל ושכח ולא בירך שיברך עד שיתעכל כולי וה"נ עד החופה שנגמר אז וזה לשיטתו שכתב שא"צ כאן עובר לעשייתן ולכך מדמה לברכת המזון אבל לפי מ"ש בתשובה וכנ"ל סס"א שיברך עובר לעשייתן יש לדמות להמוציא שאמרו בספ"ד דברכו' שלא יברך אחר אכילה אלא די"ל כמ"ש תוספת בפ"ג דסוכה גבי לולב כיון שהנענוע מן המצוה כו':

י **וכן נוהגין אפילו כו'**. רצה לומר אפילו לכתחילה. מרדכי שם מ"ש ועיקר הטעם לפי שנהגו לארס תחת החופה לכך לא פלוג כמו שכתוב בנטילת ידים ובטבילה:

יא **ברכת כולי**. דהא ילפינן מבועז וכן מרבקה הכל ברכת אירוסין וערא"ש:

סימן לה

א **ויאמר לה כו'**. עתוס' נ"ח ב' ד"ה האומר כו':

ב **אבל כו'**. ערש"י שם ד"ה בהא איסורא כו':

ג **ומ"מ כו'**. עתוס' שם ד"ה אי אתמר כו' וז"ל הר"ן וכי איתמר כו' דמרישא לא שמעינן אלא מסיפא איכא למילף דמצוה בו יותר מבשלוחו כו' דא"ל טב כו' ואפ"ה מצוה בה יותר מבשלוחה ואע"ג דהאשה אינה מצווה אפו"ר כו':

ד **השליח כו'**. מ"ג א' והלכתא כו':

ה **לפיכך כו'**. שם אר"נ כו':

ו **בד"א כו'**. עתוס' שם ד"ה וכן בשם הירושלמי וכ"כ הרא"ש והרמב"ם סתם דבכ"ע נאמר וכר"י שם וז"ל הירושלמי א"ר בא בר חייא נראין הדברים בשקדשה בשטר אבל בשקדשה בכסף נעשה כנוגע בעדותו א"ר יוסי מכיון שהאמינתו תורה אפילו קדשה בכסף אינו כנוגע בעדותו אר"ב אתא עובדא קמיה דרב ועשה שליח עד מ' דמסיק כר"י וכ"ד בה"ג וכ' הר"ן דיש להחמיר בדבר ע"ש ובמרדכי:

ז **או אפי' כו'**. הרא"ש שם בשם ר"י הכהן וכמ"ש בשליש בגטין ס"ד א' ר"ח אמר כו' ואע"ג דאם הכחשה ביניהם בסך המעות עצמן אינו נאמן כמ"ש בח"מ סימן נ"ז ס"א:

ח **או שטר כו'**. כמ"ש בירושלמי והביאה הרי"ף בריש קדושין ובשטר הדא דתימא בשטר שאין בו ש"פ אבל בשטר שיש בו ש"פ כסף הוא:

ט **א"צ כו' אבל כו'**. רמב"ם וכ"פ הרשב"א וכמו בגירושין ובקבלה מתני' שם ס"ג ב' ובהולכה א"צ וכמש"ש בעל אומר לפקדון כו' אלמא א"צ עדים בנתינת הגט לידו. הג"ע

בפ"ג מה' אישות וראיה דגם בקדושין א"צ ממ"ש בקדושין מ"ה ב' ודלמא ארצוייה כו' וכ"כ הרא"ש שם מכאן כו' ובירושלמי רפ"ג לא הוחזק השלוח בעדים הוא אומר כו' והביאו הרשב"א והר"ן שם וכמ"ש בסט"ו אבל הראב"ד והר"ן חולקים עליו ואו' כיון דבעינן עדים כקידושין משום דילפינן דבר דבר מממון אין חילוק ומגט אין ראיה דגטו מוכיח עליו אבל בטור סימן קמ"א כ' דגם בהולכה בגט צריך עדים וכמ"ש בירושלמי פ"ד דגיטין עשה שליח להוליך גט לאשה צריך להחזיקו בפני ב' עדים אין השליח מן השנים וכ"כ בהג"מ בפ"ו מה' גירושין ע"ש ומ"ש בירושלמי הנ"ל לא הוחזק ופי' הרמב"ם בפ"ט שלא עשאו בעדים אבל הראב"ד חלק עליו ואמר שה"פ שעשה בעדים אלא שאין מפורסם במקום האשה וז"ש לא הוחזק וז"ש וי"א כו' ועסי' קמ"א סי"א:

י **ולא מיקרי כו'**. כמ"ש בפ"ג דסנהדרין:

יא **וי"א כו' ואם לא כו'**. הרא"ש שם מ"ה ב' מפקפק על דברי רמב"ם וכ' צריך לדקדק מ"ש דמהני הודאתו ושלוחו ולא מהני הודאת אשה ושלוחה והביאו הטור:

יב **ואם אין עדים כו' וי"א כו' וי"א כו'**. מרדכי פ"ב והג"מ פ"ג ב' הדעות והביאו ראיה לס' אחרונה ממ"ש בגיטין ס"ד א' מי קנפיק גיטא מתותי ידה כו':

יג **יש מי כו'**. כפיר' הרא"ש ב"ש הרמב"ן מש"ש ודלמא ארצויי כו' ע"ש:

יד **הכל כו'**. דשליחות דקדושין ילפינן מגרושין ברפ"ב ועספ"ב דגיטין כ"ג במתני' וגמ' ועסי' קמ"א סל"א:

טו **וי"א דשליח כו' אם כו'**. כמ"ש ברפ"ב ושלחה כו' וילפינן שם קדושין מגירושין ואע"ג דאמרינן בספ"ו דגיטין ושם כ"ט א' דמילי לא ממסר לשליח מסירת הקדושין הוי מעשה כמו בגט דוקא דתיבת הגט שאין נגמר עד נתינת הגט הוי מילי ואע"ג שעשאה שלוחים על הכל מכל מקום הכתיבה הוי מילי:

טז **וי"א כו'**. כנ"ל משום דמילי נינהו ול"ד לנתינת הגט משום דשם מיד שמגיע לשליח נגמר הדבר שיכול לגרש בע"כ משא"כ בקדושין וע"ע ושם:

יז **השולח כו'**. וי"ח כו' ערא"ש ספ"ב דגטין סכ"ז ועבש"ע סימן קמ"א סל"ח ועמש"ש:

יח **וי"א כו'**. דאף המחמירים שם דוקא שלא תנשא לכתחילה כו' ב"י ועח"מ:

יט **וכן בכל כו'**. עס"י קמ"א סמ"ה ובקדושין מ"ח ב' הב"ע כו' הב"ע כו':

כ **אפילו כו' ובשעת כו'**. תוספת שם ד"ה האומר כו' והרא"ש שם:

כא **ודוקא כו' אבל כו'**. הרא"ש שם:

כב **דהקדש כו'**. דקדושין מטעם הקדש כמ"ש ב' ב' ושם ז' א' ובטעות לא כו' כמ"ש ברפ"ה דנזיר ובפ"ג דתרומות המתכוין לומר תרומה כו':

כג **ונאמן כו'**. מהנ"ל דסמכינן עליו ויוציא לחולין:

כד **ויש מי כו'**. דהשליח אינו נאמן דדברים שבלב אין דברים כמש"ש נ"א וא"ל דליהמנה במגו דאיבעיא מגרש כמ"ש בב"ב קל"ה א' הא אמרינן שם חוש לה. אבל הר"מ כ' דנאמן דע"א נאמן היכא שבידו כמ"ש ס"פ האשה רבה וה"נ בידו לגרשה כמ"ש בב"ב שם ואע"ג דהבעל אינו נאמן לומר שגרשה כנ"ל שאני התם דהוי כמגו במקום עדים דאם איתא דגירשה קלא איתי לה כמ"ש בפ"ב דכתובות ולכך זה בני נאמן מפני שבידו לגרשה כמש"ש ועיא"ש פ"ג דקדושין סי"א ואמרינן חזקה שליח עושה שליחתו ומסתמא שארית ישראל כו' כמ"ש בפ"ב ועתשו' מיימוני ס"ג ובמרדכי שם:

כה **וכן באם באו כו'**. עתוס' דגטין ס"ד א' ד"ה אסור בו' ואפילו באות כל הקרובות כו' והרמב"ן חולק עליהם ואמר דסמכינן אדיבורא דידהו דע"א נאמן באיסורין כו' והר"ן הכריע שם כדברי תוספת וכ' ומ"מ כל שהקרובות נתקדשו לאחרים מותר בה דלא הוי חוזרות ומתקדשות כמ"ש תוס' וז"ש וכן כו' וכ' ואמרו כו' ר"ל אפילו באמרו לא מהני וצריך עמדו ונישאו:

כו **ו"א דה"ה כו'**. ריב"ש סימן פ"ב ולמד מהנ"ל הש"ע:

כז **וי"מ בזה**. ד"מ כ' דהיינו דוקא להרמב"ם שהביא הר"ן שם והמ"מ שכ' שמה שאסור בכל הנשים שכעולם לא משום קנסא אלא מדינא דאי משום קנסא מאי ס"ד דגמ' שם דאף לקולא ועוד מאי מוכח מהא דחזקה שליח עושה שליחותו אבל תוס' הנ"ל פירש משום קנסא כמש"ש וא"ת כו' ונראה דקנסא כו' לפ"ז כה"ג מותר דליכא למקנסיה ועבר"ן שם בשם רמב"ן שתי' קושית תוספת אבל הר"ן הכריע כדברי תוספת ע"ש ועח"מ שחולק על הרב וכ' שאף לתוספת כה"ג מדינא אסור ע"ש:

כח **העושה כו'**. כמ"ש בקדושין ע"ח ב' שנתן רשות כו' וכמ"ש ג"כ בפסח בספ"ק דפסחים מרדכי:

כט **אין לבטל כו'**. עבה"ג וע' בגיטין ל"ג א':

ל **ואם כו'**. כמש"ש ת"ר בטלו כו' ושם ב' אר"נ הלכה כו'.

לא **לא הוחזק כו'**. תוספתא וירושלמי רפ"ג והביאה הראב"ד בהשגות והרשב"א והר"ן.

לב **ואפ"ה השני כו'**. דהא שויה עליה חתיכה דאיסורא כמ"ש במתניתין ס"ה א' והג"מ והגמ"ר בשם הר"מ כ' דודאי כה"ג אסור בקרובותי' אלא דהירושלמי מיירי דהדר ביה ואמר כסבור הייתי שקדשתי לעצמי ועכשיו נזכרתי שקדשתיה למשלח דמותר בקרובתיה דחזקה שליח עושה שליחתו וז"ש בהג"ה מיהו אם אח"כ כו'.

לג **וי"א כו'**. זה כי מדברי הרא"ש בפ"ג סי"ג כ' הרמב"ם כו' אינן מובנים לי דבריו והעתיקו הטור ועח"מ וב"ש וער"ן רפ"ג:

לד **שליח שאמר כו'**. דחזקה שליח עושה שליחותו וכמה שכתוב בסי"א וכל שכן בכה"ג ובגטין ס"ד א' בעל אומר לפקדון כו' וקי"ל כר"ח אף שהבעל מכחישו ואף ר"ה ל"פ אלא בשניהם בעיר אחת כמ"ש תוספת שם מטעמא דאם איתא לדידיה כו' ונאמן להוציאה מחזקת אשת איש כ"ש כאן ריב"ש סימן פ"ב:

סימן לו

א **ואומר האיש כו'**. כמש"ש ט' א' באב בתך מקודשת כו' וע' רמב"ם:

ב **והשליח אומר כו'**. חומרא בעלמא וכמ"שו ואפי' שתק וכמ"שש י"ב אפילו בפקדון אם אומר בשעת מתן מעות התקדשי א"צ אמירתה וה"ה בשליח:

ג **אם היו כו'**. כמו בדידה וכנ"ל ר"ס כ"ז:

ד **ואם מקדשה כו'**. דידו כידה:

ה **ויש מי כו'**. כמש"ש ט' ב' בעינן דעת מקנה וכמו גבי גט דאפילו אומר אמרו לא מהני כמ"ש בפ' התקבל. ר"ן ומ"מ בשם הרמב"ם:

ו **בכל כו'**. כמ"ש ברפ"ב דשלוחו ש"א כמותו:

ז **או בכל דבר כו'**. כמ"ש מ"ח ב' אני וארי שבחבורה:

ח **מי שקידש כו'**. כמ"ש ביבמות ק"ה א':

ט **חזרה כו'**. כמ"ש ברפ"ג צ"ט א' וברפ"ג דתרומות ואפילו ר"ל מודה בזה:

י **ואם א"י כו'**. כמ"ש בתרומות שם:

יא **ויש מי כו'**. כפירש שבתוס' שם ד"ה אפילו וכמו שפירש הרא"ש דבריהם ע"ש:

יב **אשה כו'**. ער"ן ורא"ש שם דא"א לומר בשנתן לשניהם דודאי מקודשת אלא בכה"ג והן פירש להיפך שקידשה וא"ל לחברתה ואת ופיר' הרמב"ם נכון יותר דלפירושם צ"ל שחבירתה עשתה שליח והוי ידים מוכיחות:

יג **וחלקו כו'**. כמש"ש נ"א ב' ס"ד ב':

יד **מי שקיבל כו'**. עב"ש:

טו **אין כו' מיהו כו'**. דמסקנא שם דספיקא הוי כמש"ש כי היכא דמספקא כו' שם וסובר משום פלוגתא דרב ור"ח אבל כל הפוסקים מפרשים משום שלא חזרה שליחות וכמ"ש בר"ס קמ"א ומ"מ כתב הרב כאן שהוא ספק משום דהוא פלוגתא דרבוואתא אם ה' כרב או כר"ח:

סימן לז

א **האב כו'**. רפ"ב מ"א א' וערש"י שם ד"ה כשהיא נערה כו' וכמ"שש במתניתין ס"ד א':

ב **שלא לדעתה**. ע' א' ועס"ז:

ג **וקידושיה כו'**. שם ג' ב'. וכתובות מ"ו ב':

ד **אם נתאלמנה כו'**. כתובו' מ"ג ב':

ה **עד שתבגר**. כמ"ש בס"ב

ו **מיום שתלד**. ירושלמי פ"ג אמתני' אם ילדה כו' הא בת יום א' מתקדשת בכסף והביאו הרא"ש ור"ל לאפוקי בביאה ב"י:

ז **י"א דאין כו'**. נדה כ"ג א' ודלא כפרש"י שם ד"ה לחומרא דמ"מ נ"מ בשאר קרובו':

ח **בגרה כו'**. מ' שם ע"ז א':

ט **וה"ה כו'**. קידושין. ט' א' ע"ט א':

י **וכן אם כו'**. מתניתין יבמות ק"ט א' וכתובות מ"ג ב' וקדושין י"ח ב':

יא **אבל כו'**. כתובות שם וקדושין י"ח א' דתניא מוכר כו' וערש"י:

יב **וי"מ שאומר דדוקא כו'**. כגירסת תוספת שם ד"ה ואי. ואית ספרים כו' ול"ג שם לא אידי ואידי כשמואל כו' אלא לאו כאן במכחשתו כו' ואידי ואידי כרב ומה שהקשה תוס' ול"נ דהא כו' י"ל דגמ' אמר כן לס"ד דפליגי רב ושמואל:

יג **אם כו'**. ערש"י שם א' ד"ה בהא כו':

יד **או ע"י עצמה כו'**. מ' אף בשטר וכדברי הרמב"ן והרשב"א שכ' מש"ש ט' א' וא"ר כו' בתך מקודשת כו' בין ע"י עצמה כו' כ' דמיירי בין בנערה בין בקטנה נערה משום שליחות וקטנה לאו משום שליחות אלא בא"ל צאי וקבלי כו' דדומה כאומר תני כו' אבל הר"ן חלק עליהם וכ' דצאי וקבלי לא מהני אלא בכסף ולא בשטר דלאו מתורת הנאה הוא כו' ע"ש אבל לטעם של תוס' ורא"ש די"ל יד לקבל לעצמה ניחא אלא דרמב"ן כ' משום תנם כו' כנ"ל דטעם של תוס' קשה לכאורה דהא הקדושין חוזרים לאביה ועי' רשב"א שם שתי':

טו **ואם גלוי וכו'**. דה"ה עושה ע"ד אבי' וכמ"ש ביבמות קי"ד בקטן העושה כו' דהוי כמאכילו בידים וערש"י שם ד"ה בעושה כו':

טז **ואין חילוק כו'**. כמ"ש בקדושין י"ט א' ואף שאמר לר"י ב"ר יהודה ה"ה אף לרבנן דבזה הס' ל"פ הרא"ש שם וש"פ:

יז **אבל י"ח כו'**. דס"ל דדוקא לר"י ב"ר יהודא וע' במרדכי שם שהסכים לס' ראשונה והוכיח ממ"ש בפ"ב דאם נתרצה בודאי האב קידושיה קדושין כ"ש בכה"ג וכ"ד כל הפוסקים:

יח **וכדי כו'**. דהוי כו' כנ"ל.

יט **דהרי י"א כו'**. כמש"ש מ"א א' וכ' מהר"מ דלקבל קידושיה בעצמה ליכא איסורא:

כ **וכשמקדש כו'**. כ"כ הרמב"ן והרשב"א וש"פ אע"ג דאמרי' ט' א' בתך מקודשת לי כו' בין ע"י עצמה לרבותא נקטה אבל באת ג"כ מקודשת כמש"ש י"ט ב' וז"ש ואם אמר כו'. וז"ל הרשב"א דמש"ש ט' א' בתך מקודשת לי ל"ד דכ"ש אם כותב הרי את כמש"ש י"ט ב' כו' אלא לרבותא נקטה ועוד משום רישא בין ע"י אביה דשם אם כ' הרי את אינה מקודשת וכן בסיפא הרי את מקודשת כו' בין כו' דוקא את אבל בתך בין ע"י עצמה בין ע"י אביה אינה מקודשת כמו בגט בכותב ע"י שליח צריך לכתוב הרי את מגורשת ונראה מדבריהם דבבתו קטנה או נערה ה"ה באמירת הקדושין אם אמר בתך אפילו בקבלת עצמה וכן בקידושי כסף דהא ראייתם ממש"ש י"ט ב' בקדושי כסף ה"א אבל הר"ן חלק עליהם וכ' כמו בסיפא בבגרה בין ע"י עצמה בין ע"י אביה צריך לכתוב הרי את ובאמירה ע"י עצמה צ"ל הרי את ולאביה צ"ל בהך כמו בשליח הגרושין ה"נ בקטנה ונערה ע"י עצמה בשטר כותב בתך ובאמירה אומר הרי את וכן בקדושי כסף הכלל דהר"ן מחולק עם הרמב"ן ורשב"א כ"ז שלא בגרה ע"י עצמה דלדידהו בכ"ע מהני ולהר"ן בשטר צ"ל בתך ובאמירה וכן בכסף צ"ל את:

כא **ואם מקדשה בשטר**. דלא כהר"ן שחלק על הרמב"ן ואמר דוקא בכסף י"ל לבתו קטנה צאי כו' וכמו שפירש הראב"ד דהוי כאומר תנם ע"ג סלע או לכלב משא"כ בשטר אבל תוספת שם והרא"ש שם כ' משום יד דבדעת אחרת מקנה יש לה יד וע' תוספת שם סד"ה אומר כו' ועוד הבי' הרא"ש ממ"ש בסוכה מ"ו ב' לא ליקני כו':

כב **כותב בשטר כו'**. הר"ן חוכך בזה ופליג על הרמב"ן דס"ל דאף בשטר כותב את מקודשת וחילק עליו וכתב וכמו בנותן גט לשליח שכותב בגט על שם האשה וכשנותן מדבר עם השליח הכי נמי צריך לכתוב בתך ועיין שם שהאריך ופירש הרב בדיעבד כהרמב"ן שגם הר"ן אינו אלא מסתפק:

כב) **וכששולחים כו'**. כנ"ל ואם גלוי כו' ולא גרע מאם נתרצה קודם קדושין דלכ"ע הוי קדושין:

כג **וי"א כו'**. תוספת שם ד"ה אסור כו' ועכשיו כו'

כד **אי שוי כו'**. ע' סימן מ' ס"ב בהג"ה אבל אם כו' וי"ח ועמ"שש:

כה **או נשאת**. כ"ה דעת הרמב"ם ספ"ח מה' תרומות שפ' כעולא שם מ"ה ב' דר"ה כחומץ כו' אבל הריב"ש כ' שר"ת פ' כרב הונא דבזה הוא קדושי ודאי ואוכלת בתרומה דרבא מפרש טעמיה ש"מ כוותיה ס"ל וכ"כ הרשב"א:

כו **ואפילו כו'**. כרבינא וכעולא דרבינא הוא בתראה וכן הסוגיא שם י"ח פ' כוותייהי דאמרי' כ"ש אין כו'. הרי"ף ורא"ש וש"פ:

כז **ואפילו שדכה.** ערש"י מ"ד ב' ד"ה א"ד כו' ותוס' מ"ה ב' ד"ה בפירוש כו':

כח **ואפי' נתרצה כו'.** הרי"ף והרמב"ם ומפ' מש"ש בפירוש אמר מר כו' משום דריצוי שלו אחר הקדושין אינן כלום והכריחם לזה ממש"ש מ"ו א"ל אביי כו' ואי כפירש"י ל"ל קדושין אחרים. ריב"ש:

כט **וי"א כו'.** כפירש"י שם דלא חיישינן לשמא וכ"כ הרא"ש וש"פ:

ל **אפילו אם כו'.** ממ"ש בפירוש כו' ורב ושמואל איירי בלא שידכו כמ"שש.

לא **ואפי' אם לא כו'.** ממש"ש נתקדשה שלא לדעת כו' ואפי' כאן דאוכלת לר"ה הואיל ונעשו כו' וערש"י שם ד"ה הואיל כו' או שתיקתו הודאה כו' ואע"ג שבשעת קדושין ואח"כ עד שעת נשואין לא היתה שתיקתו הודאה ומסתמא שמע בין קידושין לנשואין כיון שהוא כאן וסתם זמן לבתולה י"ב חודש כ"כ ריב"ש:

לב **אפילו נתאכלו כו'.** כמ"ש רפ"ג וראיה ממה דפריך שם מ"ו א' אם מאן ימאן כו' והתם האי ביאה ליתנהו בעולם שם:

לג **וי"א כו'.** כמ"ש ביבמות ק"י א' דוק' דבעל אבל בלא"ה לא מהני הבעילות הראשונות אע"ג דנתרצה עכשיו. מרדכי שם:

לד **וי"א דאם כולי.** מרדכי שם וטעמו ממ"שש עד שיבא אביה וימחה כו' ובריב"ש מסתפק בזה ע"ש:

לה **ואם לא כו'.** מהרי"ק וכמו שמהני ריצוי האב ה"נ מהני ריצוי דידה לאחר שנתגדלה ויצאה לרשותה ולדברי הטו"שע אפי' נתאכלו המעות וע' במהרי"ק שהאריך בזה:

לו **וי"א דבעינן כו'.** כ"כ הריב"ש וכמ"ש ביבמות שם דוקא שבעל וע"ש:

לז **קטנה כו'.** ע"ל סי' ל"ה ס"ד:

לח **וי"א כו'.** וכ"כ במרדכי ב' ר' אפרים וכ' כיון דהוי קדושין מן התורה צריכה נמי נשואין כן אבל ר"ת חלק עליו שם ע"ש:

לט **קטנה כו'.** התוס' שם סד"ה בפירוש והביא ר"ת ראיה מהנ"ל כו':

מ **וי"א כו'.** כ"כ הר"ן והרא"ש ב' תוס' והביאו ראיה ממה דפריך שם מ"ד ב' מתיב כו' מתיב כו' ולא אוקמוה כה"ג וע"ש ושם שתי':

מא **ומ"מ אין כו'.** וכמו שתקנו נשואין לקטן ואמרינן בפ' הנשרפין שמצוה להשיאן סמוך לפרקן ועריב"ש:

מב **ואפילו בא כו'.** כיון שדרך קדושין וכמו בקטן כנ"ל שם:

מג **צריכה גט מתרווייהו.** עח"מ וב"ש:

מד **ויש מחמירין כו'**. במרדכי שם דהא דרב ושמואל ועולא דפליגי דוקא שאביה כאן אבל במ"ה לכ"ע חיישינן שמא יתרצה וה"ל קדושין למפרע כ"כ ר"ת אבל כ' שכל הגאונים חולקים עליו:

מה **מעשה כו'**. ופי' דאם כולי כמ"ש רפ"ב האב מקדש כו' וכמ"ש בש"ע ע"ז:

מו **ובלבד כו'**. כמש"ש בהג"ה:

מז **אבל כו' דהרי כו'**. כנ"ל סימן ל"ו ס"ג ועריב"ש סימן קצ"ג:

מח **אפילו כו' ושיהיה כו'**. גמ' שם ואע"ג דאיתמר לרבא ה"ה לאביי דל"פ בזה.

מט **ודוקא כו'**. במ"ש רש"י כ"א ב' ד"ה דשויתיה כו' וטעמא דמפלוני כיון דרמאי הוא כמ"ש ברפ"ב שארית ישראל כו' כמש"ש מ"ה ב' ועח"מ סימן קפ"ג ס"ב בהג"ה:

נ **מי הוי'**. ע' תוס' י"ב א' ד"ה והלכתא כו' והביאו ראיה ממ"ש בתוספתא ב' אחין שקדשו ב' אחיות זה א"י איזה מהן קידש וזה א"י איזה מהן קידש שתיהן אסורות מן הספק אם היו עסוקין בגדולה לגדול ובקטנה לקטן אומר אני גדולה לא נתקדשה אלא לגדול וקטנה לא נתקדשה אלא לקטן וכן סמכינן אשדוכין כאן וראיה דסמכינן אאומדן דעת מקודשת בגזל דידה וע' בהג"מ שהאריך בראיות בשם ר' שמחה אבל הרשב"א ומ"מ והר"ן דחו הראיה מהתוספתא דל"ד לשם דשם בשעת קדושין ידעו משא"כ כאן דדברים שבלב אינן דברים ועהג"מ:

נא **אפי' היו עסוקים כו'**. מרדכי ב' הש"ג דלא כראבי"ה ור"ן דמתירין בכה"ג דקי"ל כר' יוסי דאין צריך לפרש ובזה דחה הר"ן ראייה הנ"ל מהתוס' ג"כ דשם עסוקים כו':

נב **ואפילו חזר כו'**. דקי"ל דלענין קדושין תכ"ד כו' כמ"ש בסוף נדרים ובפ"ח דב"ב:

נג **וכל כה"ג כו'**. כמ"ש ביבמות ק"ה או השתא איפסלי מינך חלוץ כו' שם:

נד **עד שיאמר כו' ואפי' כו'**. רמב"ם דלא גרע מאחר שנאמן כמ"ש בס"כא. מ"מ:

נה **וי"א כו'**. רי"ו בשם תוספת:

נו **בפני האב**. רש"י שם ד"ה אף נאמן כו':

נז **כיון שהאב כו'**. אע"ג דנוגע הוא ועדותו אינו כלום כאן אינו אלא מברר דבריו של אביו וכמ"ש בירושלמי מתני' פליגא עליה המביא גט ממ"ה ואמר בפ"נ ובפ"נ לא ישא את אשתו ומשני תמן הוחזקה אשת איש ברם הכא לא הוחזקה אלא בפני שנים לכשיבאו שנים ויאמרו פלוני קידש כלומר אין זה אלא כשמברר דיבורו של אב כו'. ר"ן וז"ל בטוש"ע אבל אם אב כו' וזש"ש אירתותי מירתת משום דהאב נאמן להכחישו וכמ"ש רש"י שם ד"ה אף כו' וד"ה אירתותי כו':

נח **ואם יש ע"א כו'** כמש"ש אין אדם חוטא כו':

נט **ודוקא כו'**. עמ"ש בח"מ סי' פ"ב בדיני מגו.

ס **ול"נ כו'**. כ"כ הב"י שהר"ן הנ"ל בסכ"ה חולק על הרשב"א כאן:

סימן לח

א **המקדש כו' בין כו'**. עסי' כ"ד וכן אם כו':

ב **כל כו' הזכיר כו' כל כו' וי"א כו' י"א כו'**. עמ"ש בח"מ ס"ס רמ"א:

ג **וי"א כו'**. עמש"ש ועבה"ג סק"ב:

ד **י"א כו'** ערשב"ם בב"ב קל"ז ב' ד"ה ואם לאו כו' וכ"כ הרא"ם שם בשם הר"ש הזקן אבל הוא חלק עליהם וס"ל דבכל מקום בעינן כס' ראשונה ע"ש:

ה **וי"א עוד כו'**. ודעת הרמב"ם וש"ע דאביי ורבא פליגי עליה דר"א בר אהבה. וראיה ממ"ש רבא בב"ב קל"ז ב' הילך אתרוג ע"מ שתחזירהו לי כו' ועתוס' שם ד"ה לא כו' וכ"כ הרא"ש שם ועיין רש"י בגיטין שם ד"ה בדבר א' כו' אבל דעת הטור והרב כפיר' תוספת שם ד"ה דתנאי ומעשה כו' וכ"פ הרא"ש שם סס"ט בשם ר"ח סוגיא דשמעתין כו':

ו **התנה כו'**. גיטין פ"ד א' וכרבא:

ז **אבל התנה כו'**. שם:

ח **אבל אם כולי** רמב"ם וכמש"ש פלוני נמי אפשר כו' וערש"י. שם ד"ה אמר לך כו':

ט **דכל כו'**. שם:

י **וי"א כו'**. כמ"ש בכתובות פ"ד א' אלא הלכה כו' ואף שקי"ל דלא כרב היינו משום דקי"ל דאף בדאורייתא בדבר שבממון תנאו קיים כנ"ל מ"מ נשמע בדבר שאינו של ממון ויש ש"פ דבדרבנן אף בשל ממון תנאו בטל וכמש"ש נ"ו א' וכ"ש לדידן דקי"ל כר"מ שם דכל הפוחת לבתולה כו' ועהגמ"ר שם:

יא **אף ע"פ כו'**. כמש"ש ט' א' והלכתא כר"א:

יב **מקודשת ואינה מקודשת כו'**. כמש"ש נ"ט ב' לשמואל במעכשיו ולאחר ל' משום דהנאה הוי

יג **לא א"ל כו'**. כמ"ש בספ"ז דגטין הכל מודים כו' ע"מ כו' לא נחלקו אלא באם כו' וכאן לא שייך זמנו של שטר:

יד **האומר כו'**. עד שלא תפול לפני יבם. לשון הרמב"ם וכבר השיגו עליו שלא ביאר הדברים שיש בהן כמה חילוקים אבל כ' כדרכו לשון גמ' לבד וכאוקימתא קמא וכגירס' שלנו רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא וע"כ רישא ע"מ שיאמר אין מדהוצרך לומר מציעתא בטעמא אחרינא וכן הסכים הרשב"א והביא ראיה מהתוספתא וכמ"ש למטה וז"ש רצה כו' לא רצה כו' הלא במתני' ואמר או ששתק או שמת כו' הוא הנ"ל דמציעתא א"א לאוקמיה בכך וכקושית הגמ' מאי ע"מ כו' אימא מציעתא כו' ואמר

ע"מ שלא ימחה שמע כו' לא מיחה מפ' מ"ש רישא בחד טעמא דלא כפירש"י משום דיכול עוד אלא דלשון רצה מ' שאמר אין וה"ה דע"מ שישתוק נמי א"א לאוקמי רישא אלא דע"מ שישתוק ק' גם סיפא לדינא וז"ש מת הבן ואח"כ שמע דוקא אח"כ ואמר אי שמת כו' מת הבן כו' הוא מציעתא וסיפא בחד טעמא כנ"ל:

טו **ויש מי שאומר שדינו כו'**. כגירסת הספרי' רישא ומציעתא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא וער"נ והוא פלוגתא דתנאי כתובות ע"ג ב' אליבא דרבה:

טז **אמר ע"מ כו'**. תוספתא ע"מ שירצה פלוני אע"פ שאמר איני רוצה מקודשת שמא נתרצה לאחר שעה עד שיאמר רוצה אני ואם אמר רוצה אני מקודשת וא"ל אינה מקודשת ע"מ שירצה אבא שאמר האב איני רוצה מקודשת שמא יתרצה האב לשעה אחרת וז"ש ולכן כו' וכנ"ל שמא כו':

יז **והאומר ע"מ כו'**. גמ' שם אלא ע"מ שישתוק אימא סיפא כו':

יח **מיהו אם כו'**. כמש"ש מ"ה ב' שמא יבא אביה וימחה ריב"ש:

יט **ואם מיחה**. כנ"ל דע"מ שישתוק פי' בשעת שמיעה לבד וכמ"ש הר"ן דא"א לעולם דהא א"א שלא יפסוק כלל מלמחות וז"ש אימא סיפא מלמדין כו' הא בלא"ה שפיר ולא חיישינן שמא יתרצה אחר כך וא"ל דא"כ בתחלה באוקימתא ע"מ שיאמר הן ג"כ קשה מאי מלמדין כו' אה"נ אלא דגם מציעתא קשה הר"ן והרשב"א:

כ **ע"מ שלא ימחה כו' ואפילו כו'**. דלהכי לא אוקמי רישא ג"כ בשלא ימחה דא"א רצה האב מקודשת ומאי רצה שאמר אין דאפ"ה יכול לחזור ולמחות הרא"ש וכ"כ הרשב"א והר"ן וש"פ אלא שכתב הרא"ש ואפילו את"ל כו' ע"ש וכ"כ הטור והג"ה וי"א כו' אבל דעת כה"פ כמ"ש בש"ע והכלל כ' הר"ן דכל שלא קבע זמן יכול לעשותו לעולם בין בקום עשה בין בשב ואל תעשה יכול לעשות המעשה בקום עשם לקיים התנאי ובשב ואל תעשה לבטל התנאי לעולם אפילו עשה בהיפך בתחלה או בסוף חוץ מע"מ שישתוק דבשעת שמיעה מ' דא"א שלא ישתוק לעולם כנ"ל:

כא **מת הבן כו'**. מתני' ואסיפא ע"מ שלא ימחה קאי:

כב **ואם יש כו'**. כמ"ש בתוס' והביאו הרא"ש האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל ונתן לה ש"פ מקודשת מיד דר"מ וחכ"א אם נתקיים התנאי וכו' ופירש הרא"ש נתקיים בעדים כו' ועבה"ג:

כג **אם ידוע כו'**. טור ולמד מהנ"ל סי"ב אבל הר"ן כ' דכל שבידו חזקה שהוא שלו וא"צ לעדים כאן:

כד **אפילו הוא כו'**. רא"ש וכמ"ש בסט"ו:

כה **ע"מ כו'**. תוספתא הביאה הרא"ש שם ושם וא"ל אינה מקודשת והרמב"ם כתב דמ"מ ספק מקודשת כנ"ל:

כו **וי"א דאפילו כו'**. כן פירש מ"ש בעיסקא וכמ"ש בפ"ט דב"מ רווחא לקרנא משתעבד ועדיין אינו שלו עד הזמן:

כז **הראה כו'**. כמ"ש בפ"ד דפסחים דבע"ח מכאן ולהבא גובה:

כח **לא ה"ל כו'**. כמ"ש בס"י דכל שאמר להבא ולא קצב זמן יכול לעשות לעולם טור ב' הרמ"ה ומשא"כ ביש לי דמ' עכשיו וכמו שאני רשע שמא הרהר כו' אבל שמא יעשה אח"כ לא:

כט **ולא חיישינן כו'**. עב"ש:

ל **א"ל ע"מ כו'**. כמש"ש בגמרא תנא לא נתכוונה כו':

לא **אם יש עדים כו'**. כנ"ל:

לב **מקודשת מספק כו'**. הרמב"ם וכנ"ל אבל הרא"ש חולק בזה דא"א שיש לו ולא היה ידוע:

לג **אבל יש כו'**. כמ"ש בנדרים מ"ו ב' ה"ד דשרי כו' וער"ן ריש מ"ז א' דהא אמרינן בגמרא ה"ד דשרי דמקבל בעסקא כו':

לד **שאינו מעלה כו'**. עח"מ:

לה **ובור כו'**. עבה"ג ועבא"ח סימן שנ"ח ס"ד:

לו **בית כור כו'**. מדאיבעיא להו בנקעים שם ש"מ שצריך להיות במקום אחד:

לז **וסלעים כו'**. כמש"ש דא"ל אנא כו' כ"ש שאין מפסיקין:

לח **גדולה**. צ"ל גדלת וכ"ה ברמב"ם וז"ש או אופה וכאב"א שם א':

לט **אא"כ אמרה כו'**. כמש"ש נ' א' דטעמא משום דברים שלב כו':

מ **ע"מ שאני כו'**. כגי' הרי"ף ורא"ש דר"מ רי"א כו':

מא **וי"א כו'**. דר"מ ור"י ה' כר"י הרא"ש שם וליתא דה"מ בלא מחלוקת אמוראי אבל במקום מחלוקת אמוראי אזלינן בתרייהו כמ"ש בכמה מקומות ופשוט הוא דהא אינהו מכריעי בהרב' מקומות כדברי היחיד וכן אם פליגי זה אומר ה' כיחיד וזה אומר כרבים ומסתמא לא אמרינן דלא שמעי להו הברייתא ועוד הביא הר"ף ראיה ממש"ש והנ"מ דאמר תנינא אבל נ' פירש דאם כר"י הל"ל להיפך ספרא ספרי והלכתא דלא כהרא"ש ע"ש:

מב **ואפי' בהלכות כו'**. עתוס' בשבת קי"ד א' ד"ה ואפי' כר"י מפרש כו':

מג **מספק כו' מספק כו'**. הרמב"ם והרא"ש כמ"ש שמא כו' וכ"כ הר"ן:

מד **המקדש כו'**. ממ"ש בכתובות ע"ג א' לא תימא כו' אחולי אחליה והיינו בלב ומסקנא שם משום ה"ט ועתוס' שם ד"ה לא תימא ורבינו יצחק פירש כו'. ועתוס' שם ע"ד א' ד"ה דברי הכל כו' קיי"ל כרב וז"ש לפיכך כו' ואע"ג דשם ע"ג ב' אמר רבה מחלוקת כו' ופירש הרי"ף דהיינו לאחר זמן אבל לאלתר לא. כ' הרי"ף שאין הלכה כמותו דקיי"ל כעולא דאמר המקדש כו' ובעל דמ' אף לאלתר וכמ"ש בנדה כ"ב א' נמנו וגמרו כו' ועתוס' שם. ליקוט: שם ע"ג א' אמר אביי כו' ופי' רש"י דמ"ש כיון שכנסה סתם היינו ג"כ בחופה וביאה אלא דלס"ד ה"א הטעם כיון שלא הזכיר בשעת כניסה התנאי מחל התנאי לגמרי ואף כתובה יש לה אלא טעמא כולי דלא מחל התנאי אבל הביאה היא לשם קדושין גמורים שאין אדם כו' אבל כתובה אין לה וזהו החילוק בין ס"ד משום מחילה למסקנא משום אין כו' אבל תוספת שם בד"ה לא כו' פירש בשם ר"י דס"ד משום מחילה וא"כ אף בכניסה לחופה לבד אלא משום אין כו' ודוקא בבעל אבל כתובה אפילו לס"ד אין לה דהא מתני' היא כנסה כו' עתוס' שם וכן פירש הרמב"ם וכמ"ש למטה ובעל סתם או כנס כו' דמסקנא דלא כאביי אלא משום מחילה כמ"ש הר"ן ועתוס' ע"ד א' ד"ה דברי כו' ועתוס' סד"ה הנ"ל לא. וא"ת והיכי ס"ד כולי מצינו למימר כו' אבל הרמב"ם לא רצה בזה וגם ס"ל דחופה אינו קונה כמש"ל סימן כ"ו וע"כ צ"ל דמחילה לעולם מהני אבל הרשב"א חולק עליו והביאו המ"מ והר"ן וכ' דמחילה לא מהני אלא בתנאי של ממון שי"ל הריני כאלו התקבלתי ופירש דברי אביי כפיר' רש"י דאף לס"ד מיירי בבעל ול"ת טעמא דרב כו' כיון שלא הזכיר מחלי' ובעל לשם קדושין גמורים ואף כתובה יש לה אלא כו' ואף לס"ד משום דבעילה הוא קדושין אחרים וחולק על הרמב"ם בג' דברים א' דמחילה לא מהני ב' דכנס' לא מהני ג' דאף הבעילה צריך להיות בפני עדים כיון שהוא לשם קדושין וכ"כ הרא"ש שם דדוקא בפני עדים אבל להרמב"ם א"צ ועמ"מ והקשה הר"ן על מ"ש רש"י בד"ה אלא כו' אבל כו' הא בלא"ה אין לה כתובה כיון שהוא בועל לשם קדושין וקיי"ל בפ"ק דקדושין דביאה אירוסין עושה וארוסה א"ל כתובה ואפילו אין דעתו כלל על התנאי ותי' דמ"ש אין אדם כו'. ר"ל אחולי אחליה לתנאי ומקודשת משעה ראשונה אבל לענין ממונא בתנאה קאי כו' ומכאן יצא להרמב"ם שכתב שיכול למחול וא"ל מנלן להו דלמא הטעם שבועל לשם קדושין י"ל שמסקנת הסוגיא מוכיח דמשום מחילה וכ' אבל הרשב"א פירש דא"י למחול ופירש הסוגיא כנ"ל ולדידיה נשאר הקושיא ל"ל למימר דהתנאי לא מחל הא בלא"ה אין לה כתיבה כנ"ל ואפשר לומר ה"מ בבית חמיו אבל הכניסה לביתו ובעל הקדושין והנשואין באין כאחת ע"כ מ"ש דקי"ל דביאה ארוסין עושה אע"ג דלא אפשיטא שם מ"מ אביי שם ס"ל דאירוסין וגם כתב

הרמב"ן ור"נ ורא"ש שס ד"ה כאביי ורבא כו' ומ"ש דארוסה א"ל כתובה דגמרא מספקא בב"מ י"ז ב' אליבא דאביי אי י"ל כתובה וס"ל להגאוני' דמסקנא שם דא"ל כתובה דלא כתוס' שם וכמש"ל סימן נ"ה ע"ש אבל שאר דבריו תמוהין מ"ש דרש"י מפרש אף לטעם אין אדם כו' הוא ג"כ משום מחילה לא עיין ברש"י שכ' ובעל לשם קדושין ואף לפיר' תוס' ורמב"ם דס"ד משום מחילה ע"כ לטעם אין אדם כו' לאו משום מחילה כמו שהוכיח תוספת בד"ה אלא כו' וכ"ש לפירש"י שי"ל כפיר' הרשב"א ואף שרש"י כ' בד"ה אלא ובעל לשם קדושין מ' הא לס"ד לא אינו מוכרח. ומ"מ למסקנא ודאי משום קדושין וכן מ"ש דמכאן הוכיח הרמב"ם כו' וליתא כנ"ל ומ"ש דחזיין דמסקנא משום מחילה ההוא פליג על אביי וכמ"ש תוס' ד"ה דברי הנ"ל וכן פירש בעצמו הסוגיא שם דאביי ורבא פליגי בהכי וקושיתו מעיקרא ליתא דאף דביאה אירוסין עושה מ"מ ביאה שניה שאחר הקדושין עושה נשואין וכ"כ בעצמו בפ"ק דקדושין וכמ"ש בסימן ל"ג ס"ח בהג"ה וסי' נ"ה ס"א ועוד דכולה סוגיא דש"ס דארוסה י"ל כתובה כמ"ש בכמה מקומות אלא דגמ' דחי בב"מ שם בדכתב לה ה"נ בדכתב לה וכ"ש כאן שכנסה תחלה לשם נישואין אבל דברי הרמב"ם מוכרחים כנ"ל:

מה **בינו לבינה.** דלא כראב"ד שכ' בפני עדים דהא אפילו בסתמא אמרי' אחליה בלבו:

מו **ואם קידשה כו'.** כמש"ש זה היה מעשה כו' ועמ"ש בסי' ל"א ס"ט:

מז **א"ל כו' אין כופין כו'.** כמ"ש בגיטין פ"ד ב' לא תיכול כו'. ובירושלמי הביא הר"ן פ"ג דקדושין הגיע זמן הוא אומר נתתי והיא אומרת לא נטלתי א"ר בון מכיון שמבקש להוציא סמפון מידה ר"ל שטר התנאי עליו להביא ראיה הגע עצמך דלא הוה סמפון אלא ספק ר"ל שהתנאי היה ע"פ א"ר יוסי מכיון שמבקש לאוסרה עליו להביא ראיה הגע עצמך שכנסה בתוך סמפון ר"ל בתוך הזמן של תנאי אתא עובדא קמיה דרבי אבהו ואמר ליה זיל הב לה וא"ל רבי אשה לא קניתי ואת אמר לי זיל הב ר"ל דכ"ז שלא קיימתי התנאי אינה מקודשת ובידי לחזור ולמה תחייבני להשלים תנאי א"ר אבהו מימי לא שחק לי אדם אלא זה ר"ל שהודה לדברי ר"נ ע"ש:

מח **ומ"מ בעל נפש כו'.** אבל מן הדין מותרת כמ"ש בגיטין פ"ג א"ה כל תנאי כו'.

מט **ואם אמר כו'.** כמ"ש בפ"ה דכתובות:

נ **כותבין עליו כולי.** כמש"ש ס"ד א':

נא **ואם מת כו'.** כנ"ל דאין חוששין שמא קיים התנאי ועמ"ש בס"ס זה:

נב **וכ"ז בשלא כו'.** כנ"ל סל"ה והירושלמי הנ"ל התם בתוך הזמן ועבר"ן שם סיום הירושלמי הנ"ל:

נג **מי שהלך כו' דכל כו'**. כנ"ל סכ"ה:

נד **או להוסיף כו'**. כמ"ש בגטין פ"ב פ"ג בעי אביי כו' בעי רב אשי אף לשמעון כו':

נה **בקדושין כו' כנ"ל**. אבל כו' משא"כ בגרושין אף לטובת האשה יכול לבטל כיון שמגרשה בע"כ וא"צ דעתה משא"כ בקדושין וז"ש בקדושין מ' א' במתני' ע"מ שאתן כו' ובגיטין ע"ד א' ע"מ שתתן. הרא"ש שם וז"ש כאן בקדושין כו':

נו **האומר כו'**. גיטין פ"ב ב' ואע"ג דר' אבא פשטה מ"מ אביי אמר אם איתא כו' ש"מ שהוא ספק ר"נ וטור פ' כר' אבא:

נז **אבל כו'**. כמש"ש א' דתנאה הוי לכ"ע:

נח **י"א דכל כו'**. כמ"ש בירושלמי הנ"ל וערש"י בכתובות י"ט ב' ד"ה תנאי היה כו' ועמ"ש בח"מ סימן רמ"א ס"ז וע"ל סי"ב אם יש עדים כו' ועב"ש:

סימן לט

א **שדרך כו'**. שהן נדרי עינוי נפש וז"ש וה"ה לנדרים כו' שלכן בעל מפירן:

ב **ואינה כו'. ויש מי כו' ולכן כו'**. פלוגת' בירושלמי והביא הרא"ש פ"ז סוף סי' י"ג אית תנויי כו':

ג **היו עליה כו'**. דקיי"ל כר"מ דכן ת"ק דמתניתין דגיטין שם ס"ל כוותיה. הרא"ש:

ד **ואפי'**. כולי כרבה דרביה דרבא הוא ועבח"מ סי' שצ"א ס"ה:

ה **בד"א כו'**. מדלא מפלגינין במתני' וקא' אינה מקודשת מ' לעולם. הרא"ש אלא בכה"ג:

ו **ויש מי כו'**. דמספקא שמא הלכה כרבא דמאביי ורבא ואילך הלכ' כבתראי ועבח"מ שם:

ז **אע"פ שאמר כו'**. ממש"ש כל המומין כו' מ' באילו דוקא וכמש"ש לענין נדרים כנ"ל ס"א:

ח **וי"א כו'**. ממש"ש ע"ז א' האי' שנולדו כו' ואלו שכופין כו' וקאי בגמרא ריח החוטם וכ"ש באשה והא דקא' כאן ריח הפה לרבותא אע"ג דאפשר דנקטה פלפלא בפומה כמ"ש כאן בגמרא מהר"מ:

ט **ואם יש כו'**. מתני' ע"ה ב' ועתוס' שם ד"ה אבל כו' ונראה לרשב"א כו' וכ"כ רי"ו בשמם:

י **בד"א כו'**. הרא"ש והטור וכ"כ סמ"ג וע"ל סי' קי"ז ס"ז:

יא **נכפה כו'**. ע"ז א':

יב **י"א כו'**. דאלו אינן ניכרין במרחץ

יג **המקדש כו'**. ע"ג ב' רבא אמר תנא כו' ואע"ג דאתמר לשמואל ה"ה לרב דאע"ג דלכאורה לרב מקודשת ודאי כמש"ש לא תימא כו' מ"מ ממש"ש ע"ד א' זה הי' מעשה ולא היה כו' מ' דאיננו אלא ספק וע"ל סימן ל"ח סל"ה וער"נ:

יד **קידשה כו'**. ברייתא שם ואין בה מחלוקת כלל:

טו **קידשה כו'**. טור ולמד כן מדברי הרא"ש שם ריש ס"ג אין לפרש דדוקא כו' ומ' דכל שדייק בהדיא בלישנא ע"מ שלא יהיה בה בודאי ה"ז מקודשת:

סימן מ

א **ואם חזר כו'**. דמש"ש חזרה בה משום דאיירי בדידיה בא אחר וקידשה כו'. הרא"ש:

ב **וי"א כו'**. כמש"ש ס"א א"ב שנקרע:

ג **המקדש כו'**. ירושלמי והביאו הרשב"א והר"ן שם ר' אבהו בשם ר' יוחנן ה"ז עולה ל' יום כל ל' יום ה"ז עולה לאחר ל' יום יצאה לחולין כו' הרי את מקודשת לי ל' יום ה"ה מקודשת ר"ל לעולם מה בין הקדש ובין אשה מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצאנו אשה יוצאה בלא גט כריתות ה"ז גיטך ל' יום אין זה כריתות א"ר יצחק בר אלעאי הדא דתימא מקודשת בשקדשה בכסף אבל אם קדשה בשטר הואיל ולא למדו כ' קדושין אלא מגירושין מה גירושין אינה מגורשת אף בקדושין אינה מקודשת וכ' הרשב"א אבל לפי מ"ש בגמרא דגיטין פ"ד א' מסתברא בין לר"א כו' הלכך אף בשטר מקודשת ועתוס' שם ד"ה מסתברא כו' אבל הרמב"ם פ' דאינה מקודשת שם מכח ההיא שהביאו תוס' ולעולם כו' וע"ל ס"ס קל"ו:

ד **אבל אם כו'**. ירושלמי לפיכך אם מת השני בתוך ל' יום או גירש חלו קדושי הראשון לאחר ל' מת לאחר ל' או וירש לא חלו עליה קדושי ראשון כו' וכ"מ במתניתין דקא' מקודשת לשני ול"ק ואינה מקודשת לראשון. הרמב"ן:

ה **וי"ח**. ממ"ש חזרה בה כו' וכמ"ש בס"א וכ"ש כשפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר דהוי חזרה וכמ"ש ביבמות ק"א א' קדושיה הן כו'. הרשב"א והרא"ש ועברשב"א וכ' הר"ן שאין כ"ז כדאי לדחות דברי הירושלמי:

ו **א"ל הרי כו'**. רמב"ם ועברשב"א ור"ן ומ"מ דלר' יוחנן לאו משום ספיקא תפסי קדושין אלא לכולם ודאי קדושין כמ"ש בסוגיא וערש"י ועוד דלר' יוחנן אפי' אמר הראשון לאחר ל' והשני לאחר ארבעים משא"כ לרב והרמב"ן פירש כרב וכן הרי"ף וטעמם דסוגיא בכ"מ כוותיה וערא"ש ור"ח פ' כר"י דרב ור"י הלכה כר"י והרמב"ם פסק לחומרא כדברי שניהם אך ק' למה כ' הרמב"ם דוקא כסדר הזה לכן כ' כ"מ דהרמב"ם ס"ל אע"ג דבסוגיין

מ' דלר"י ודאי תפסי קדושין ליתא לסוגיין אלא ר"י ג"כ ס"ל כרב דמספקא ואפ"ה תפסו כלהו ודחקו להרמב"ם כן משום דכולהו סוגיין מ' דמספקא וא"א דכולהו דלא כר"י ודבריו דחוקים ודברי המ"מ נכונים דמספקא להרמב"ם כמאן הלכה וז"ש כסדר הזה לא מכרעא הלא ידוע שאין דרכו לכתוב אלא לשון גמרא וערש"י ד"ה דשוו נפשייהו כולי:

ז **אבל אם כו'**. פשוט שם דלא פריך אלא מאשתו:

ח **או כו'**. בגמ' שם דא"ר אושעיא כו':

ט **ולהרמב"ם כו'**. דמפרש דאביי דאוקמינהו בשיטה ל"ל דרבה ורב יוסף דאוקמיהו בשחת אבל לרבה ורב יוסף הא דראב"י אפי' לרבנן דלא הוי דשב"ל ולהכי דחקי ואוקמי בשחת כדי לאוקמי אליב' דרבנן משום דמשנת ראב"י קב ונקי וכן ר' חנינא אליבא דרבנן קאמר וזש"ש כשהוכר עוברה וד"ה. אבל הרשב"א והר"ן וש"פ חולקים עליו וכ' וא"כ ה"ל לאביי לפליגי עלייהו ועוד דאמרינן בב"ב קמ"א קמ"ב ההוא דא"ל כו' להאי דמעברת כו' מסתמא הוכר עוברה הוי ואפ"ה אמרי' שם דהוי דשב"ל וכן מדפריך שם איתביה ר"נ לר"ה האומר כו' ולא אוקים כשהוכר עוברה ועוד פריך שם ת"ש תינוק בן כו' עובר לא אלמא אפילו כשהוכר עוברה לא והא דאוקים רבה ור"י בשחת דלשון פירות ערוגה זו מ' דבא לעולם קצת ולכן קאמרו לא אמר כו' וכן ר' חנינא כראב"י ומ"ש אביי כולה אע"ג דלא דמו להדדי משום דרבנן פליגי אכולהו ועתוס' דסוכה ז' ב' ד"ה כולהו כו' וכ' רשב"ם כשאמר כולהו ס"ל כו' אינן שוין וכשאמרו אמרו דבר א' הן שוין וט"ס במתני' אם היתה כו' אבל הרמב"ם בפי' גריס לה וכ' אע"ג דקיי"ל אין אדם מקנה דשב"ל אמרו כאן דבריו קיימין להחמיר כו' וז"ש כאן וצריך לחזור כו' וצ"ע מה אמרו דתניא כו':

סימן מא

א **כגון שאמר לאב כו'**. נ"ב א' ת"ש כו':

ב **או אם כו'**. מתניתין הנ"ל וכמש"ש אביי מתרץ כו' הא אחת כו':

ג **כולן כו'**. שם ת"ש מי שקידש כו':

ד **ואם אמר כולכם כו'**. עתוס' דב"ב קמ"ג א' ד"ה ר"נ וכ"ה דעת רוב הפוסקים:

ה **וי"א כו'**. עבה"ג וכ"כ הרא"ש וש"פ לדעתם:

ו **אם היה כו'**. כצ"ל:

ז **מספק**. ר"ל במחלוקת הנ"ל דס' שקדם:

סימן מב

א **אין כו' והמקדש כו'**. קדושין ב' ב' מ"ד א'. יבמות י"ט ופלוגתא דב"ב מ"ח ב' באנסוה לקבל הקדושין וכמו בזבינא שם וכמ"ש בספ"ו דב"ק דאמר רוצה אני או בשקבל המעות מעצמו דהוי כאומר רוצה אני וכמ"ש במ"מ ר"ס ר"ה וקיי"ל כמר ב"ר אשי כמ"ש ר"ת והגאונים וז"ש בע"כ ר"ל אפי' קבלה הקדושין מעצמה רק מאונס:

ב **אבל כו' וי"א כו'**. דתלוה וזבין אמרוהו תלוהו וקני לא אמרו בע"ה. אבל הרשב"א ומ"מ כתב דכ"ש הוא תלוהו וקני וכ"ד הראב"ד אלא שכ' שצריך שיאמר רוצה אני אבל כבר כ' שכל שעושה המעשה בידים א"צ שיאמר רוצה אני וכ"כ המ"מ כאן על הראב"ד וטעמו של בע"ה כמש"ש דווקא תלוה וזבין שקבל מעות וכמש"ש מודה שמואל כו' ועתוס' שם ד"ה אילימא כו' וד"ה קדש כו' וכמש"ש ב"י בח"מ סי' ר"ה מחו' ג' בשמו וכ' הרב שם ס"ס ר"ה ואישתמיטתיה להם שהרמב"ם והראב"ד והרשב"א והמ"מ חולקים עליהם וכן הסמ"ג וש"פ וכן עיקר דוקא בזביני ויהיב דל"ל הנאה כלל אבל בלקח זוזי אע"ג שהנאה היא פחות מהפסיד שאין אדם רוצה למכור קרקע כמש"ש כל דמזבין אינש כו' וכן בקדושין אע"ג שאינה מקבלת רק ש"פ אמר אמימר דמקודשת וכ"כ מהרי"ק ס"ס קפ"ה אע"ג דהנאה מועטת מאד והוכיח מתוס' הנ"ל ד"ה קדיש כו' וי"ל כולי מ' דבכסף בלא"ה מהני ואע"ג דאינה אלא שו"פ וכנ"ל והאריך שם וכ"ש שקונה השדה דאמרינן קפיץ וזבין וכי למוכר יותר הנאה בקבלת דמים מלוקח בשדה וכ"ש לפי הסמ"ג דמש"ש תלויה וקדיש על האיש קאי וכל שכן במכר כמ"ש קפוץ וזבון מתוב נתיב איתתא ונראה שהכריחו לסמ"ג לפרש כן קושיית תוספת הנ"ל ד"ה קדש כולי. אבל הג"מ תמה עליו וכתב כפירש רשב"ם ותוספת דעל האשה קאי ממ"ש הוא עשה כו' וא"ל ג"כ היא עשתה שלא כהוגן כו' ואפקעינהו כולי דא"צ לזה שהרי יכול להפקיעה בגט בע"כ משא"כ בדידה. מ"מ. וכמ"ש ברפי"ד דיבמות ורפ"ה דגיטין:

ג **אמרה תחלה כו'**. דבלא"ה אינה מקודשת כיון שזרקה כמ"ש ח' ב' הא שדתינהו כו' לא מבעיא כו' משא"כ באמרה וע"ל סימן למ"ד ס"ו דבלא אמרה אפילו בלא שדתינכו לאו כלום לדעת רמ"ה משא"כ באמרה דאם לא ניערה הוי קידושין כמש"ש ס"א וא"צ לרצתה אלא בחוב וגזל דידה אבל בפקדון א"צ וכ"ש בקדושין ואף שאמרה שבלבה היה אלא לשחוק דברים שבלב אינן דברים כמש"ש כ' א' ואע"ג שזרקה אח"כ תכ"ד לאו כדיבור לענין קדושין כע"ש סוף נדרים ופ"ח דב"ב:

ד **ואין הולכין כו'**. משום חומרא דא"א ושלכן אמרו תכ"ד לאו כדיבור כמ"ש רשב"ם שם ואמרינן אתתא בכ"ד ניחא לה. שם:

ה **לקח כו'**. מאחר שלא זרקה. שם בשם ר' גרשון מ"ה וכמש"ש י"ג א' אם איתא דלא ניחא כו' ואונס דמעיקרא לאו כלום כיון דבשעת קדושין הוא ברצון:

ו **הואיל כו'**. ר"ל ולכן א"צ לאמירתו כמש"ש דקי"ל כר' יוסי כנ"ל ר"ס כ"ז:

ז **היה חייב כו'**. כמש"ש י"ג א' דאפילו לא זרקה ולא אמרה הן אינו כלום ע"ל סי' כ"ח ס"ג וכ"ש בזרקה דאפי' בקדושין גמורים אינו כלום כנ"ל:

ח **המקדש כו'**. דכולהו אמוראי ס"ל כך לבד ר"פ ורב כהנא בתראה הוא וכן רב אשי קיבל דבריו:

ט **ויש מחמירים כו'**. כר"פ וכבר כ' הרשב"א שיחידאה הוא הסמ"ג וכל הפוסקים חולקים עליו ולית דחש לה:

י **או שניהם כו'**. דמ"ש מאי הוה עלה קאי על הבעו מיניה מר"י דבלא"ה אין ספק ואין שום חולק בדבר:

יא **ואין חילוק כו'**. כמו בעדות ממון וערש"י שם ד"ה מהו כו':

יב **וכן כו'**. עס"ה:

יג **צריך כו'**. ואפי' כו' ודוקא כו' כמ"ש בשבועות ל"ד ב' והלה מה טוען כו' וילפינן כאן מממון ועח"מ סימן ע"ט ס"ד:

יד **קידש בפני כו'**. קידושין מ"ג א':

טו **ואפי' ייחד כו'**. כיון שא"צ להזמנת עדים ועח"מ סימן ל"ט ס"ה:

טז **וצריכין כו'**. דשמא בע"א בא לידה שלא בקדושין וכמו בממון דעדות ראיה בעינן וז"ש ואין הולכים כו' כמו בממון.

יז **מי שקידש כו' במיגו כו'**. כיון שאין העדים אומרים בודאי ששמעה רק אפשר ששמעה במקום חששא אמרינן מגו במקום עדים כמ"ש בכתובות כ"ז א' וז"ש ובלבד כו':

יח **כל עדות שלא כו'**. כמ"ש בח"מ ר"ס כ"ט מהתוספתא ומ"ש שלא נחקרה היינו במקום שצריך דו"ח כמ"ש בתוספתא שם והיינו בדין מרומה כמ"ש למטה:

יט **ולכן אפי' כו'**. כמ"ש בפ"ד דשבועות וכמ"ש בח"מ שם:

כ **עידי קדושין כו'**. כמ"ש בסוף יבמות וכר"ע דלד"מ מדמינן לה וכמ"ש בסוף גיטין דבב"ד הדיוטות משום דשליחותייהו כו' כמו בהודאות והלואות דחד טעמא להו כמ"ש בריש סנהדרין בדין הוא כו' אלא משום דר"ח א' ד"נ וא' ד"מ בעינן דו"ח:

כא **אם לא כו'**. כמ"ש רפ"ד דסנהדרין:

כב **מצאו כ' כו'**. כמ"ש מפיהם ולא מפי כתבם וס"ל כדעת הרמב"ם שכל שאינו מקוים לאו כלום והרבה חולקים ע"ז כמ"ש בפ"ב דכתובות הנח לקיום שטרות דרבנן אבל הרשב"א כתב דאף במקוים לאו כלום דשמא חתמו בלא דעתה וכמ"ש בסנהדרין כ"ט

ב' ההוא אורייתא כו' שאלינהו לספרי כו' וכה"ג לא ידע בזה"ז ואיננו שטר והוי מפי כתבם ועח"מ סימן ל"ט סי"א וי"ח כו' והג"מר כ' בשם ר' שמחה דאפילו בשטר מקוים ונכתב כדינו אינו כלום ממ"ש בתוספתא פ"ב דכתובות יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין את אשתו ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים בעדים גובה מנכסים ב"ח אלמא אף שטר גמור אינו כלום לענין אשת איש כמ"ש בסיפא שהמלוה כו' והטעם משום דשטר לא ניתן לכתוב באשה ובירושלמי סוף יבמות והביא' הרא"ש שם פרק בתרא ס"ט מצאו בשטר כו' ואף מאן דמיקל שם משום דאקילו בה כמש"ש ועכשיו משיאין ע"פ כולי ודבריו נכונים די"ל בירוש' שם דאמר מצאו בשטר מ' בשטר גמור וכן ממש"ש ויפה כח שטר כו' וא"כ מאי אמר ולא מפי כתבם כו' ועי"ל מאי אמר דתניא ע"פ עדים כו' ועכשיו כו' מאי ראיה והלא שטר גמור יפה כחו מכח עדים כשרים ואפ"ה אין משיאין ומאי סיעתא ועי"ל הרבה אלא דטעם הברייתא מ"ש ויפה כח השטר כו' הטעם הוא שלא ניתן ליכתב והוי מפי כתבם כנ"ל וז"ש מסייע כו' דתניא ע"פ עדים כו' ועכשיו כו' ובריייתא הנ"ל ויפה כח השטר קודם שהוחזקו להיות משיאין כו':

כג **ודלא כו'**. ע"ש שהרבה להוכיח דקיום שטרות דרבנן כמ"ש בגיטין ג' א' בדין היא כו'. כדר"ל כו' אלמא אפי' לקולא ושם ה' ב' והקי"ל דבדרבנן כו' ובכתובות י"ח ב' וכ"א ב' וש"מ ובירושלמי פ' בתרא דשביעית שט"ח מוקדם כו' מי מודיע כו' לא כן ארשב"ל כו' ועח"מ סימן מ"ג ס"ח בהג"ה ואף ס' ראשונה מודה לזה אלא שכתב דוקא שאין מכחיש אבל אם באו עדים ואמרו לא חתמנו או שבע"ד מכחיש מדאורייתא בעינן קיום ומ"ש הרב כ"ז שהשטר כו' מיירי בכה"ג וכמ"ש בהגמ"ר שם בההוא עובדא שהעדים שחתומים אמרו לא חתמו וכן המקדש אמר שמזויף הוא ע"ש ובזה צדקו דברי מהרי"ק ועבש"ך על ח"מ סימן מ"ו ס"ק ט' שהאריך שם אבל כאן דברי הר' שמחה נכונים כנ"ל:

כד **המקדש כו'**. סנהדרין כ"ו ב' א"ר ששת עני כו' ואף ע"ג דקי"ל כר"נ דוקא בחשוד בעלמא כמ"ש תוס' שם ד"ה החשוד כו' ולעדות אשה פסול אף כה"ג כמ"ש בהג"ה וממש"ש:

כה **אבל כו'**. כיון דמדאורייתא כשרין וע"ל סי' כ"ח סכ"א ובקידושין כ"ד ב' הואיל ומדרש חכמים כו' וכ"ש בדרבנן וזהו דעת הרמב"ם דסובר אף בקרובי האם תופסין מדרבנן וכמ"ש בח"מ סי' ל"ג ס"ב בהג"ה וכ"כ ר"ה גאון ובה"ג והרבה גאונים ושאילתות הביא ראיה הנ"ל אבל הרי"ף חלק עליהם וכ' דראיה הנ"ל לאו כלום דא"כ כל קרובים

נמי דהא כולם מדרש חכמים דהא פשטיה דקרא לא יומתו אבות מיירי בעון בנים ומקרא מלא הוא בד"ה בידעתו דא"צ גט וכמ"ש כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ומש"ש דמדרש חכמים פירש הרשב"א סימן אלף קפ"ח וכ"כ תוס' בגיטין מ"ב ב' ד"ה הואיל כ' דמש"ה שמא יטעה וימצאנו בשוק ויאמר עבדי אתה ומ"מ דעתו כדעת הגאוני' וכתב דלא אמרינן כל דמקדש אדעתא כו' אלא היכא דאתמר בהדיא דאל"כ הא דאמרינן ברפ"ג דקדושין תנא מה שעשה עשוי אלא שנהג כו' לימא הוא עשה שלא כהוגן כו' כמ"ש בפ"ג דב"ב ובפ' בית שמאי והרבה כיוצא ובפ' האשה רבה (יבמות צ' א)' והא הכא דמדאוריי' כו' וקשרינן אשת איש לעלמא כו' ולא אמר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש:

כו **ואפילו כפרה כו'**. ערש"י בקדושין ס"ה א' ד"ה לא כופין כו' דא"צ כו' משא"כ כאן ובגמ' שם אלא כופין אמאי כו' משא"כ כאן שנאסר כבר בקרובותיה:

כז **ואם כו' או כו'**. כמ"ש בגיטין פ"ט ב':

כח **החשוד כו'**. סנהדרין שם וכגירסת הרי"ף א' רבא ומודה ר"נ לענין כו' בין לאפוקה בין לעיולה וכפירש תוספת שם ד"ה החשוד כו':

כט **המקדש כו' י"א כו'**. כמ"ש בקדושין מ"ט ב':

ל **ויש מקילין**. דאל"כ היאך פסולין לד"נ כמ"ש בפ"ג דסנהדרין ומ' בין לזכות בין לחובה נימא ג"כ כנ"ל אלא דוקא שם משום דאמר ע"מ שאני צדיק גלי דעתיה וחיישינן:

לא **מיהו אלו כו'**. עמ"ש בי"ד סי' קי"ט:

לב **י"א הא**. כולי ע"ל סי' כ"ח סכ"א:

סימן מג

א **קטן שקידש**. מתני' קידושין נ' ב':

ב **או נשא**. עבה"ג:

ג **ואסור כו'**. כמ"ש ביבמות ק"ז א' רבה ור"י דאמרי כו' בעילת זנות ואף ב"ה ל"פ אלא משום דתקינו לה נשואין משא"כ בקטן כמ"ש ברפי"ד ואמרי' אסור לשהות שעה א' בלא כתובה וכל הפוחת לבתולה ממאתים כו' והרבה כיוצא דאמרי' אין אדם עושה כו' רשב"א ועמ"ש בסי' א':

ד **אבל אם כו'**. דקי"ל דעידי יחוד ה"ה עידי ביאה כמ"ש בגיטין פ"א וקדושין ס"ה:

ה **דמסתמא כו'**. ע"ל סי' ל"ח סל"ה:

ו **ודוקא כו'**. כר"ת דר"י איתותב שם:

ז **לא כתב כו'**. עתוס' שם ד"ה ל"ש כו':

ח **ספק. אם כו'**. מתני' יבמות ס"ז ב':

סימן מד

א **בין כו'**. מתני' שם וגמ' שם קי"ג א':

ב **אבל חכמים כו'**. שם בגמרא קי"ב ב':

ג **לפיכך כו' ונותן כו'**. ירושלמי פי"ד דיבמות וע"ל סי' יוד ס"ב מש"ש:

ד **ל"ש כו'**. ממש"ש שוטה וקטן כו' וע"כ כשנשא פקחת דאל"כ אפי' פקח וכ"ש בכיוצא בהם:

ה **ודוקא כו' וכן כו'**. גמ' שם בעא רב אשי מ"ט דר' כו' א"ד כו':

ו **בין סריס כו'**. מדאיפליגו במתני' שם ע"ט ב' אם חולץ וחולצין לאשתו ובברייתא שם פצוע כו' סריס אדם כו'. כיצד כו' ומתני' שם פ"א א' סריס חמה כהן כו':

ז **וי"א כו'**. ר"ל בלא הכיר בה ועתוס' שם ב' ב' ד"ה או כו'. וס' ראשונה ס"ל כמ"ש הרמב"ן והרשב"א בשם ר"ת בספר הישר דרבא דפליג שם י"ב ב' על רב אשי וס"ל דטעמא דמתני' לא משום מקח טעות וכ"כ ברש"י ד"ה הלכתא ל"ל מקח טעות ואפי' לא הכיר ובזה ניחא מ"ש קטן וקטנה לא חולצין כו' שמא ימצא איילונית וא"צ לדחוק כמ"ש תוספת שם ב' ב' ד"ה הנ"ל אבל ס' אחרונה ס"ל כיון דלא מצינו דרבא פליג על ר"א בזה הסברא רק בהכיר בה ל"ל לפלוגי מנפשין וכמ"ש הרשב"א שם:

ח **טומטום**. ע"ב:

ט **ואנדרוגינוס**. פ"ג א' וכפירש הרי"ף דכר"י דברייתא וכמש"ש ליתא למתני':

י **וי"א כו'**. כפירש"י ותוס' ד"ה הלכה וכן ברא"ש שם אבל ברמב"ם וטוש"ע בהרבה מקומות סתם כס' ראשונה:

יא **המקדש כו'**. עתוס' דקדושין שם ד"ה כל מקום כו':

יב **ואין כו'**. ממ"ש ס"ס ס"א:

יג **המקדש א' מהשניות**. ירושלמי הביאו הרא"ש פ"ב דיבמות סוף ס"א מה בין העריות לשניות כולי ומתני' וגמרא בכמה מקומות:

יד **או כו'**. מתניתין בקדושין שם ופ"ד דיבמות וגמרא בהרבה מקומות וכ"ש לחייבי עשה וערפ"ג דכתובות:

טו **חוץ מיבמה כו'**. כמ"ש אמימר שם:

טז **ישראל מומר כו'**. יבמות מ"ז ב' בכורות למ"ד ב':

יז **ואפילו כו' ודוקא כו'**. בפ"א דיבמות אר"י אר"א נכרי שקידש בזה"ז כו' כי אמירתה כו' וז"ש ואפילו היה כו' וכמש"ש במתני' כ"ד א' ובמתני' דקדושין ס"ו ב' הנ"ל:

יח **אבל ישראלית כו'**. גמרא דיבמות הנ"ל והאיכא בנות כו':

יט **כותי כו'**. כמ"ש בפ"ד דקדושין ט"ו א' וכן קי"ל דגירי אמת הן בפ"ח דגיטין לענין עדי גט ובפ"א דחולין לענין שחיטה ובפ"ז דברכות וש"מ ואע"ג דאמרי' בחולין שם דעשאום כעכו"ם גמורים היינו שאין נאמנים על איסור ש"ד לחומרא אבל להפקיע קדושין לא גרע משאר גר שחזר לסורו כנ"ל:

כ **מי כו'**. גיטין מ"ג א' בעיא דלא אפשיטא:

כא **המקדש כו'**. כל זה דברי הטור והרא"ש שם וכרבא בר"ה ור"ח שם דלא כרב ששת דיחידאה הוא וכן רב יוסף בר חמא ור"ז דפליגי אם פקעו כו' ס"ל כוותייהו ובפלוגתא דר"ז ור"י ב"ח פ' דספיקא היא כדברי רב חסדא ועתוס' שם ד"ה מה נפשך כו' ומיהו הבא עליה אינו רק באשם וז"ש צריכה גט ול"ק קדושיו קדושין אע"ג דקדושין גמורים הם:

כב **או מגרש כו'**. כמש"ש פ"ט ב':

כג **ואם כו'**. כמ"ש במתני' דיבמות כ"ג ב':

סימן מה

א **אע"פ כו'**. עתוס' שם ד"ה ה"ג ור"ח כו' וכ"ה גי' הגאונים:

ב **אף ע"פ כו'**. כפירש תוספת שם ד"ה חוששין כו' דלפירש"י דוקא בעדים כנ"ל סי' מ"ב ס"ב וערש"י שם ד"ה חוששין לסבלונות כו':

ג **ומקום שנהגו כו'**. שם מסבלי והדר כו':

ד **ורש"י פירש כו'**. וכ"מ בגמ' שם וכי קמשדר סבלונות אדעתא כו' ושם א"ד א"ר מנא אמינא כו' הא בעלמא כו' וערשב"א ור"ן שיישבו קושית תוספת הנ"ל וב' הר"ן וש"פ דנקטינן כחומרי שניהם וז"ש בהג"ה ולכן כו' ויש כו':

ה **וכ"ז כו' וכ"ש כו'**. כמש"ש ו' א' ואי דיהיב ליה ושתק ה"נ כו' א"ד למלאכה כו':

ו **וכ"ז מיירי כו'**. רש"י שם ד"ה הנ"ל ועתוס' שם ד"ה חוששין וכמ"ש ו' א':

ז **י"א דכל כו'**. ממש"ש בכתובות כ"ג א' מ"ד אם איתא דמקדשה כו' קמ"ל כו' והטעם שירא שלא ינוחו אותם וכמ"ש בקידושין נ' א' וצריכא כו' בהאי אתרא כו' משא"כ כה"ג דשדך בפרהסיא למה יקדש בצינעה וכ"ש דלא חיישי' שמא קדש כבר קודם שידוכין דלמא שדכה אח"כ וזהו לפירש תוספת הנ"ל והגאונים וע' מהרי"ק שם סי' ק"ע:

ח **חששא כו'**. ממש"ש מ"ד לא ניחוש למיעוטא ל"ק מ"ד זיל בתר רובא כמ"ש בכל מקום אלא דודאי אזלינן בתר רובא וכ"ש דאיכא כאן חזקה עמה חזקת פנויה דאפי' ר"מ לא חייש כה"ג כמ"ש ביבמות קי"ט ב' אלא חומרא בעלמא הוא משום חומרא דאשת איש וכמו מים שאל"ס וכמש"ש אם נישאת לא תצא כן הוא כאן וכן מקילין בספיקא כיון שאינו אלא חששא בעלמא וע' ברא"ש דקדושין שם ובתוס' דבכורות כ' ב' ד"ה חלב

ונן י"ל בההיא דמשאל"ס כולי אבל הרשב"א ור"ת כתב דכאן הטעם משום דבדבר התלוי במנהג לא אזלי' בתר רובא שמא הוא מאותן המיעוט ומ"מ דבריו אמת כו'.

ט **י"א כו'**. כ"ה בפירש"י שם ד"ה הנ"ל:

י **ואפי' למ"ד כו'**. כיון דבלא"ה כאן אינו אלא חששא בעלמא כנ"ל וכ' מהרי"ק השליחות צריך ע"י עדים אבל אם נתן בפני עדים כיון דתחלת השליחות לא היה כן אין לחוש:

יא **י"א דכ"ז כו'**. עב"ש:

יב **י"א דבמקום כו'**. כמש"ש מ"ד ב' שארית ישראל כו' וכ"ש כאן חששא בעלמא:

יג **וכ"ז מיירי כו'**. דתרי חששא לא חיישינן להחמיר נגד רובא וחזקה. שם:

יד **אם דרך כו' ואם כו'** כמש"ש באתרא דמקדשי כו' היינו מקצת כמו בסבלונות והא דפריך פשיטא ר"ל כבר השמיענו בסבלונות והבעיא לא היתה אלא באתרא דכולהו כתבו והדר מקדשי כי שטר כתובה יש יותר לחוש מסבלונות וז"ש אמר ליה וכי מפני כו' ואי מקצת מקדשי קודם מאי קשי' ליה וכי גרוע מסבלונות וזה שפריך פשיטא דבכה"ג לא איבעיא לן ונסתלקה בזה קושית מהרי"ק ע"ש:

סימן מו

א **וה"ה ספק כו'**. כמש"ש פ"ט ב' וכמש"ל בס"ה:

ב **וכן אם כו' או כו'**. ברייתא שם:

ג **וכן אם כו'**. עתוס' שם ד"ה עד כו' וכ"כ הרא"ש שם דשני דברים הן וכ"כ ש"פ וכאן לא משמע כן ועב"ש:

ד **וי"א כו' כמ"ש פלוני כו' והלכו כו'**. פתח ביחיד ומסיים ברבים והלכו אלא דה"ק פלוני מפלוני ראובן משמעון ופלוני לוי מיהודה ושמעון ויהודה הלכו למ"ה וגירסת הרמב"ם שמע מפלוני ופלוני הלכו למ"ה וער"ן:

ה **ואין חוששין כו'**. גמ' שם:

ו **אם לא כו'**. כמ"ש בסוף קדושין דסוקלין ושורפין על החזקות ועי"ד סימן קפ"ה ס"ג דאפילו אמתלא לא מהני כה"ג:

ז **ויש לב"ד כו'**. גמ' דגיטין שם והעמידו דבר כו':

ח **בד"א כו'**. מתני' שם:

ט **כמשמעו כו'**. כר"י שם ולא כרבר"ה:

י כיצד כו" מתני' שם:

יא **נתברר כו'**. דבזה"ז מבטלין קלא ועברא"ש שהאריך בזה:

יב **כגון שבאו כו'**. כפיר' שני של רש"י תוספת ד"ה מבטלינן ור"ן וש"ה:

יג **וי"א כו'**. דלא ידעינן מהמקומות אזלינן לחומרא שם:

יד **שלח כו' שכן כו'**. כמ"ש עד שמגיעין כו':

טו **ואם לאו כו'**. עתו' שם ד"ה אף בזה כו' וכ"כ הרי"ף והרא"ש וש"פ:

טז **ואם כנסה כו'**. ערש"י שם ד"ה דבתר נשואין כו':

יז **ואפי' כו'**. כ"כ הר"ן שם בשם הרמב"ן אמ"ש שם כל קלא דלא אתחזק כו' וא"ת יחזיקו עכשיו בב"ד ושמא אם נישאת קודם בדיקה אין בודקין אחר נישואין עב"ח:

סימן מז

א **ל"ש כו'**. עתוס' שם ד"ה תרווייהו כו' וי"ל כו' ושם ד"ה מ"ש כו' וי"ל כו'.

ב **ואם נשאת כו'**. שם בא"ד וי"מ כיון כו' ורבנן דוקא שנישאת לא' מעידיה כמש"ש:

ג **אם אמר כו'**. תוספת הנ"ל ד"ה תרווייהו כו':

ד **לאחר כ"ד**. עתוס' שם סד"ה מנין כו':

סימן מח

א **ואז כו'**. שם אלא כופין כו':

ב **אבל אם כו'**. דל"ד להנ"ל דשם כותב וכדי פטרית כו' אנת אנתתי כו' וע"ש במרדכי:

ג **מי שאמר כו'**. הכל באשר"י סוף גיטין והוא ג"כ בתוספת בנוסח אחרת ע"ש פ"ט ב' ד"ה והלכתא כו':

ד **אינו נאמן כו'**. דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן אלא דוקא בעדו' גמור כמש"ש ובקדושין י"ב א"ל אי מה כו' לאו היינו כו':

ה **ואפילו אם כו'**. כמ"ש בסוף נדרים:

ו **ואפילו אם יביא כו'**. כמ"ש בגיטין שם ופליגא דר"ה כו' ואידך כו' אבל בפניו מודה:

ז **וזה אסור כו' דשוויא אנפשיה כו'**. וכנ"ל ס"א:

סימן מט

א **ואם קידש כו'**. גמ' שם וכרשב"א דאוקמוה למתני' אליביה וכר"ע דר"ט חבירו והלכה כר"ע מחבירו הרא"ש וכמ"ש בכתובות פ"ד ב' במסקנא ואב"א דכ"ע חבירו כו' ופליגי דר"י ס"ל מטין דוקא ואף בזה הלכה כר"ל דעביד עובדא ואר"י שכנגדו כו' וכן שם יתיב רב אבהו כו' והא דין כו' וכ"פ רבא שם פ"ה א' אתו לקמיה דרבא כו' וערי"ף ורא"ש שם ומזה יצא הכלל שאמרו בערובין הלכה כו' וקיי"ל דכל ההיא כללא להלכה אע"ג דפליגי שם אם הלכה או מטין או נראין משום דסוגיא דכתובות ס"ל כר"ל דקאמר הלכה:

ב **המקדש כו'**. סוף נדרים ופ"ח דב"ב:
ג **להורות כו'**. רש"י שם דלא כפירש תוספת שם:
ד **וגורם כו'**. שם י"ג א' א"ר יוחנן וקשין כו':

סימן נ

א **אפילו קדשה כו'**. שם דתניא קדשה בככר כו':
ב **וכן כו'** ממש"ש בב"ב גזירה שמא כו' משא"כ בממאנת דמותר בקרובותיה ולכן ג"כ בקדושי טעות הדרא:
ג **וכן כו'**. ע' רש"י בכתובות שם ד"ה ארנב"י כו' ודקשיא לך כו' ובקדושין מ"ו ב' וש"מ מעות כו':
ד **וכן אם היו קדושי ספק**. שם בכתובות וערש"י שם ד"ה אליבא דמ"ד כו' הלכך כו':
ה **וכ"ז כו' אבל כו'**. דלא שייך האי גזירה כמ"ש ביבמות צ"ד ב' אלא נישואין כו':
ו **השולח כו'**. רמב"ם וכשיטת רבו ר"מ דמש"ש במתני' שלח סבלונות מרובין כו' אירשא קאי אם אכל סעודת חתן כו' אבל לא אכל אפילו סבלונות מועטין נגבין ולפרושי רישא דאבל אינן נגבין דוקא סבלונות מועטין דלא כרשב"ם ומרובין ומועטין בפיר' ראשון של תוספת שם ד"ה סבלונות כו' והביא ראיה דלפרושי רישא קאי ובשאכל ממש בגמרא ת"ש דאר"י א"ש מעשה כו' בעי רבא סבלונות כו' והתם בשאכל מיירי ואמר ת"ש סבלונות מועטין כו' וכן פירשו כל המפרשים כולם ועוד כ' מש"ש יתיב רבין כו' לדחוייה למתני' אתא דבין אכל בין לא אכל בין מרובין בין מועטין שוין מדמציין גמ' אסיפא דמתני' סבלונות מועטין כו' וקאמר יתיב כו' סבלונות הדרי דאל"כ ה"ל לציין אירשא דמתני' סבלונות מרובין כו' ועוד דאי בסבלונו' מרובין דוקא א"כ ל"ל למימר דמאכל ומשתה לא הדרי השתא סבלונות מועטין דזמנין לא בלי הדרי כ"ש מאכל ומשתה ול"ל נמי דבשלא אכל מיירי דהא מציין אמתניתין סבלונו' וכבר כ' דסיפא לפרושי רישא קאי דוקא שאכל וזהו דעת הרמב"ם ג"כ וכ' דמ"מ מ"ש דסבלונות מועטין הדרי דוקא היכא דלא בלו אבל אם בלו ואתברו לגמרי מחמת תשמיש דמי למאכל ומשתה כיון דלאשתמושי לה שדרינהו כו' וז"ש בין כו' וכן כלים כו'. אבל כל הפוסקים חולקין עליהם בזה וכ' דרבין לפרוש' למתני' אתא דל"ת דוקא סבלונות מועטין הדרי באכל שם אבל כדי יין וכדי שמן הדרי אלא כל מאכל ומשתה לא הדרי באכל שם ומש"ש סבלונות הדרי היינו סבלונות מרובין וקמ"ל נמי דהדרא בה איהו אפי' כיש' כו' ומ"ש הלכתא כן אורחא דתלמודא בכמה מקומות וז"ש הרב בהג"ה וי"א כו':

ז **וכן מעות.** נ"י בשם הר' יונה דלהוצאה נתנו והוא בכלל סבלונות מועטין העשוי לבלות:

ח **ואז אפילו כו'.** בעיא שם בעי רבא סבלונות כו' ולא איפשטא ולקולא דאינן נגבין טור וכ"פ שם בכל האיבעיות דגמרא שם מהו שישלם שבח כו' שלוחו כו' הכל לקולא דאינן נגבין והרב קיצר והרמב"ם וש"ע כדין השמיטו דכ"ז אליבא דמתני' וכל הסוגיא נדחית למסקנא כנ"ל:

ט **ואם היה מנהג כו'.** רמב"ם שם בשם רבותיו שהרי זה גרמה לו לאבד ממון כו' ר"ל מדינא דגרמי דקיי"ל דחייב ע"ש אבל הראב"ד השיג עליו וכ' כל איבוד ממון שבעל הממון עושה אותו אע"ג שזה גרם לו פטור וכמש"ש צ"ג ב' ת"ר מהו כו' דלת"ק אינו משלם לו ההוצאה וקיי"ל שם כת"ק ובתוספתא הלוקח קנקנים מחבירו נמצא פטסאות ונשברו חייב להעמיד לו דמי קנקנים ולא דמי יין ועמ"ש שם שיישבן בדוחק והניח בצ"ע:

י **והוא כו'.** שאין זה נשבע ונוטל. רמב"ם ור"ל כמ"ש ר"ח דוקא שהוציא ברשות ונשבע ונוטל האי דידע וכמ"ש בח"מ סימן צ"א בהג"ה:

יא **וי"א דכ"ז כו'.** דבלא קדושין לא מחיל כלום כיון דמצו למיהדר בהו ולהכי נקט בית חמיו שם:

יב **וי"ח.** כ"מ מדברי הרשב"א ועס"ד:

יג **המשדך כו' דכי היכא כו'.** דחד טעמא לתרוייהו והא דנקט השולח כו' משום דאורחא דמילתא דחתן שולח לכלה וכן בפ' האומנין הלוקח כלים מבית האומן כו' וכיוצא ואפילו נתארסה דהא דמתני' בנתארסה וברפ"ה דכתובות ראב"ע אומר מן הנשואין דעתא כו' וקיי"ל שם כר"א וז"ש דאמדן דעתא כו' ע"ד כו' ואע"ג דשם מ"ז ב' ע"כ ל"ק ראב"ע כו' לא קיי"ל כן אלא כת"ק שם ובפ"ו שם הפוסק מעות כו' ופריך בירוש' ולא בדברי כו' ומשני פוסק ע"מ לכנוס והביא הרא"ש שם ע"ש:

יד **ראובן כו'.** הרא"ש ריש כלל ל"ד והאריך שם והביא כל אומדנות בש"ס וגדולה מזו דאפילו בנדר ושבועה אזלינן בתר אומדנא כמ"ש בנדרים ובפ"ד דב"ק ועבח"מ סימן ע"ג ס"ה בהג"ה וכ' שם ול"ד למ"ש בכתובות ע"ד דאם נולדו בה מומין משנתארסה דנסתחפה שדהו דהתם בשנתארסה דאז היא קנין כספו כמו עבדו ושורו אבל קודם אירוסין אינה תלויה במזלו וכן הא דאמרינן שם ב' ב' א"ד כו' ג"כ לאחר אירוסין וז"ש בהג"ה וי"א כו':

טו **כשרוצין כו'.** כמ"ש בב"מ מ"ח ב' הנותן עירבון כו' דאסמכתא היא כו'. וכמש"ש ס"ס ב' כל דאי כו' כו' ועח"מ סימן ר"ז ס"ע:

טז **וי"א כו'**. תוס' ב"מ ס"ו א' ד"ה ומניומי ומיהו כו' ועוד דבדין כו' וכמש"ש ק"ד ב' התם לא כו' וכ"כ המחבר בח"מ שם:

יז **ודוקא כו' אבל כו'**. כמ"ש בב"ב ע"ז ע"מ שיכתבו את השטר כו' אבל קנין סתם מהני וכמ"ש הרב בח"מ שם:

יח **י"א דמי כו' אע"ג כו'**. כמ"ש בגיטין ע"ג א' אונסא כו' וה"נ לא שכיח דכל הבנות מתרצות במעשה האב או הקרובים ואף ע"ג שיכול לפייסה במעות וכמש"ש ל"א א"ד אר"י מידי כו' שם:

יט **ובלבד כו'**. דאז הוא רצון שם.

כ וכן בשאר כו' ער"ס נ"א בהג"ה ודוקא כו':

כא **ודוקא כו'**. ע"ש בהגה הדברים הנקנים כו':

כב **שנים כו'**. כמ"ש בכתובות ק"י שלש ארצות כו'. וכ"ש קודם נישואין שא"י להוציאה בע"כ:

כג **פטור כו'**. כנ"ל דאונס כו':

כד **אם כו'**. עבח"מ סי' ר"ז סי"ז ולדברי הרב בס"ו צ"ל בלא קנין ועתוס' שם סד"ה מני:

סימן נא

א **איש כו'**. ממש"ש לא בשטרי פסיקתא כו' ושם הם בעצמם שפוסקים. מ"מ וכ"מ:

ב **ואין חילוק כו'**. דדוקא באב חילקו משום איקרובי דעתא כו' וראיה דהא במתני' שם בנשואין שניים ושם במתנית' ניסת לאחר כו' וה"ה בדידיה:

ג **ודוקא בדברים כו'**. כמ"ש צ' א' קטן שהשיאו כו' שע"מ כן כו' הלא"ה לא ודוקא מנה ומאתים כו' ונמי אין חוששין שמא נתרצה הבן כמ"ש ברפ"ב דקדושין וע' בהג"מ סי' כ"ח:

ד **והוא שיהיו כו'**. רמב"ם וכמ"ש בח"מ סימן ס' אבל בע"ה חולק ע"ז וע' הגמ"ר:

ה **לפיכך כו'**. כן פי' הרמב"ם ויש בזה שיטות אחרות:

ו **בין קטנה כו'**. גמרא שם:

ז **וי"א דבעינן כו'**. עתוס' שם ק"ט א' ד"ה תשב כו' ובקדושין ס' ב ד"ה הן כו':

ח **וכן אם כו'**. עתו' דכתובות נ"ג א' ד"ה השתא כו':

ט **וי"א כו'**. ממ"ש כמה אתה כו':

י **הדברים כו'**. במתני' שם מתו בנותיהן כו' ובגמרא שם בשקנו מידו וכנ"ל בש"ע ודברים אלו לא כו':

יא **אבל אם כו'**. משום דהוי קנין אתן ועמש"ש:

יב **וכל הדברים כו'**. כמ"ש הרי"ף ורא"ש וש"פ בפ"ד דב"מ בשם ירוש':

יג **וכן בעשיר כו'**. גמרא שם:

יד **החתן כו'**. מתני' בפ' ג"כ כו' אין כותבין כו' ומוקמינן בכתובות וקדושין שם בשטרי פסיקתא:

סימן נב

א **אבל אם כו'**. כתנא דמתני' ואע"ג דאמרי' שם אפי' בברייתא כו' פי' הר"נ וש"פ היינו אי אשכחן בברייתא אחרת דקאי ר"ג כאדמון אבל בהא לא כיון דמתני' וברייתא פליגי ועתוס' שם ד"ה ואפי' כו':

ב **וכ"ז כו'**. כמש"ש מה אני יכולה לעשות מ' דוקא כה"ג הג"מ בסי' כ"ח הנ"ל:

סימן נג

א **האב כו'**. מתני' פ"ו הפוסק כו' ופריך בירושלמי שם ולא הן הדברים כו' בשפסק כו' והביאו הרי"ף והרא"ש שם ותוס' מ"ז ב' בד"ה כתב כו':

ב **וכן הבן כו'**. ר"ל האב שפסק לבנו ונלמד מהנ"ל שכל הפוסק כו':

ג **יש מי כו'**. וכ"מ שם מ"ז א' ת"ר כתב לה כו' ומתה כו' ואם איתא מאי קמ"ל אפילו היא לא זכתה עדיין:

ד **לענין כו'**. ע' בראש"ש ברפ"ו שם:

ה **הפוסק כו' י"א כו' ור"ח כו'**. עתו' מ"ז א' ד"ה כתב לה כו' וע' לקמן סי' נ"ז:

ו **כ"ז שלא כו'**. שם בתו' והא דאמר בת"כ כו' א"נ כדרבנן כו' ושמא היינו כשהכתובה כו':

ז **אפי' עשה כו' וזקפן כו'**. אע"ג דזקיפה כגבוי כאן גבייה ממש בעינן דכ"ז שלא באו לידו אמרי' שלא כתב כו' לכן הוצרך בתוס' שם לאוקמי ההיא דת"כ בשמוחז' אף ע"ג דבת"כ תניא זה שפסק כו' ולא אוקמוהו כה"ג. תה"ד ע"ש:

ח **וכל זה שלא כו'** כנ"ל:

ט **עוד תיקן כו'**. בתוס' שם ועהג"א שם ד"ה ומיהו כו':

י **וי"א כו'**. שם בהג"ה ומרדכי ע"ש:

סימן נד

א **בין שהי' כו'**. עתוס' ע' א' הא קי"ל כו':

ב **וי"א דבעינן כו'**. תוס' הנ"ל ובגיטין י"ג א' ד"ה והא כו':

סימן נה

א **הארוסה כו'**. מס' כלה וערש"י בכתובות ז' ב' ד"ה שמתייחד כו' וד"ה ואסר כו':

ב **והבא כו'**. ירושלמי הביאו הרי"ף ורא"ש בספ"ד דפסחים וש"פ:

ג **ואפילו ביחוד כו' ולכן כו'**. כן דקדק שם ממ"ש בכתובות שם וביהודא כו' אבל תוס' שם ד"ה ר' יהודה כו' משום ביאה:

ד **אפילו אם קידשה כו'**. בפ"ק דקדושין בעיא דלא איפשטא וכתב הרשב"א והרא"ש בשם הרמב"ן דהלכה כאביי ורבא דבעו למיפשט כו' וכן רנב"י ורבינא דחו להא דבן בג בג כו' ובלא"ה אפי' לא מיפשטא מספיקא צ"ל אירוסין עושה ר"נ:

ה **ויחוד זה כו'**. עבפ"ב דסוכה כ"ה ב' ועתוס' שם ד"ה אין וצריך לדקדק כו':

ו **והבא על ארוסתו לשם נשואין**. דוקא וכמ"ש בתוספתא רפ"ד דכתובות יפה כח יבמה מכח אשה כו' שהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפי' בבית אביה קנה משא"כ באשה וכ"מ ביבמות נ"ח א' אמר רב"ח משכחת כו' דכוותיה כו' וערש"י שם ד"ה ופרכינן כו' וד"ה קונה לכל כו':

ז **וי"א דחופה כו'**. ממש"ש י"א ב' ת"ר כנסה ראשון כו' ואם איתא כיון דלא נסתרה לאו נישואין הוא:

ח **אלא כל כו'**. ממ"ש ואם בית אישה נדרה כו' ובמתני' מ"ח א' לעולם היא כו' לרשות כו' וש"מ:

ט **וי"א שהחופה כו'**. בירושלמי דסוף סוטה אלו הן חופת סדינים מצוירים וסהרוני' זהב תלוין בהם תני אבל עושה הוא אפיפרות ותולה בהן כל מי שירצה וכ"ה בבבלי שם תנא אף כו' מאי חופת כו' אלא דבירוש' קרי לעטרות חתנים זהורים המוזהבות מ"מ חד ענינא הוא וערש"י שם ד"ה זהורית כו' ותוס' דגטין ז' א' ד"ה עטרות כו' והיא חופה שלנו ועב"י בסימן ס"א בשם העיטור שסתר ס' זו מדאמרינן עד שיכנוס לחופה אלמא כניסה למקום מיוחד הוא ובירושלמי דסוכה כו' וט"ס וצ"ל דסוטה אלו הן כו' אלא חופה היא שמוסר האב ומכניסה בבית שיש בה חידוש כגון סדינים המצוירים כו' והמנהג הזה בבתולה אבל באלמנה כיון שכנסה לשם נישואין ויש שם מקום מיוחד והצעת המטה ה"ה כבית שיש בו חופה ע"ש וערא"ש פ"ב דסוכה ס"ח וצ"ע מה היא החופה כו' וע' מרדכי פ"ק דכתובית והגי"א שם סי"ג ד"ה משום כו' ועתוס' פ"ק דיומא אבל העיקר שענין החופה שקונה הוא יציאתה מבית אביה והולכת' עם החתן לביתו לשם נישואין שמראה שהיא ברשות בעלה וכדעת הר"נ וא"צ שתתייחד עמו שהוכיח הר"נ ברי' כתובות ממ"ש ת"ר כנסה כו' וכ"ה במתני' מ"ח א"ב לעולם היא ברשות' והיא

החופה דבגמ' אסיפא מסר האב כו' פליגי א"ר מסירתה לכל מכלל דרישא היא חופה ממש וכן פירש"י שם במתני' וערש"י שם בגמרא ד"ה הא סתמא כו' אבל ל"נ מדכלליהו בהדי מסירה וכן אמר בד"א לירושתה כו' מ' דקאי אכולהו אבל נראה כיון שלא הביאה לביתו מקום עיקר קביעתו לחופה אין זה חופה וז"ש ברישא ובסיפא חצר בדרך אבל מ"מ מ' דוקא בדרך אבל כל שקובע החופה אפילו בחצרה סגי אלא דעיקר החופה הוא לביתו לשם נישואין כנ"ל אבל מ"מ עשיית החופה הוא בסדינים כו' כמין כיפה כנ"ל בירושלמי וזהו ג"כ חופה שלנו לפי שאצלנו אף הוא לאחר נשואין דרים בבית אביה לפיכך מוציאה האב מרשותה לחצר בהכ"נ ושם קובעין החופה בסדינין ושם הוא עיקר החופה וקונה אותה לכל והחצר בהכ"נ הוא מקום הקנייה דלא גרע מחצר דידה וזהו חופה ממש אבל אין הכיפה מעכבת אלא כיון שנהגו לעשות כיפה כנ"ל עיקר דעתם לשם נישואין תחת הכיפה אבל אין הכיפה רשות לעצמה שתקנה אלא החצר:

י **וי"א דחופת כו'**. עתוס' י"ג כ' ד"ה ולחדא כו':

יא **ומקדשה שם**. טעם למנהג הזה שלא תאסר עליו בפתח פתוח וכ"כ הר"נ וכ"ה בירושלמי ריש כתובות מצא הפתח פתוח אסור לקיימה כו' קידשה בחופה ל"ל באילין קנסייא אמרין ר' מתניה עביד לברתיה כן ובזה אין אנו צריכין למה שדחקו תוספות בכתובות י"ג א' ד"ה אי כו' והרא"ש שם מה שנוהגין לישא בששי ואף דלהפסידה כתובתה יכול עדיין אין אנו חוששין לזה כמ"ש ט' ב' ולמאי אי למיתב כו' ולכן אין להרחיק הביאה מהחופה והמנהג של עכשיו נתייסד שיהא שמח עמה ג' ימים דז' ימי המשתה נתבטל וכמ"ש באלמנה שקדו כו'. ומירושלמי הנ"ל מ' דהיו עושין החופה בלילה אבל מגמרא הנ"ל דשקדו מ' כמנהגינו ביום:

יב **המארס כו'**. ממ"ש בפ"ק דכתובות שם רי"א אף בבית הארוסין כו':

יג **וצריך כו'**. ז' א':

יד **אין הארוס כו'**. כן מ' בגמרא שם נ"ג ב':

טו **אא"כ כו'**. לפי הגי' בגמרא שם ופי' וערא"ש שם:

טז **שהרי כו'**. גמ' שם:

יז **וי"א כו'**. כפירש"י:

יח **אינה חייבת כו'** ערש"י שם:

יט **וה"ה כו'**. עתוס' שם ד"ה שאין כו' והיינו דוקא כו':

כ **מב"ח**. ממש"ש מ"ג ב' ומגבי' מאימת כו' ושם מ"ד א' והלכתא כו' אבל רש"י פי' שם משום דבשעת נשואין מחלה לשיעבודא קמא וערא"ש שם:

כא **ואינה כו'**. עבה"ג:

כב **אבל אם כו'**. עבה"ג ס"ק כ':

כג **שלא תקנו כו'**. כ"מ בכתובות נ"ד א' בעי רבא כו' וערש"י ד"ה או דלמא כו' והוא דחוק מאי נ"מ כיון דגובה כתובתה בתקנתא דרבנן תנאי כתובה ככתובה אבל לפי' הראשון בדכתב לה מתנה בעלמא:

כד **וי"א כו'**. עבראש דכתובות שם וברש"י שם ד"ה ומגבא כו' ותוס' דב"מ י"ז ב' ד"ה מן. וכן עיקר להלכה דראייתם מוכרחת מאוד ועוד נ"ל ראיה ממ"ש בפט"ו דיבמות קידש א' כו' ואף הרמב"ם כתב דמיירי שכתב לה כתובה לאחת ונאבדו ליתא חדא שלא הזכיר טענת הכתובה במתני' כלל וכן בר"ע שאמר גט וכתובה גט הוא מיותר אלא שהגט מבריח הכתובה ועוד דקא' קידש קתני כו' תנא קידש להודיעך כו' ואם איסורא דקדושין לא שייך לכתובה ול"ד לגזילה כלל ול"ל איסורא דרבנן איסורא דאורייתא בלא"ה ל"ד להדדי וכן בקדושין ס"ה א' אם נתן גט מעצמו כו' ובכתובות מ"ג ב' א' ר"א מנה כו' ור"א אמר כו' ומ' בדלא ג' לה דאל"ה ה"ל לגבות הכל מן הארוסין תוס' ורא"ש וש"פ ע"ש ושם אלא שהרמב"ם והגאונים ס"ל דהא בכתובו' מיירי בכ' לה ואפ"ה אינה גובה וכע"ש בש"ע וערא"ש: ובודאי כל הסוגיות מוכיחות די"ל כתובה כמ"ש בקדושין ס"ו א' וש"מ הרבה ובפ"ק דב"מ איבעיא להו מנ"ל די"ל כתובה ולא איפשיטא מנלן אבל ודאי י"ל כתיבה אבל גם המנהג שכ' הרב ג"כ נכון כמ"ש הראב"ד דדוקא בימיהם שהיו סומכין על תנאי ב"ד וגם במקום שכותבים היו ג"כ מקצתן כותבים ג"כ לארוסה משא"כ עתה וע' במרדכי רפ"ב דכתובות:

סימן נו

א **מיום התביעה**. ברייתא שם:

ב **תבעה אחר כו'**. רמב"ם ולמד מהא דלמטה וכן אם קידשה כו' ודלא כתוס' שם ד"ה בגרה כו' ועהג"א שם ד"ה ואם כו':

ג **וכן המארס כו'**. מתני' שם:

ד **הבעולה**. למעוטי האלמנה מן האירובין וה"מ בירושלמי הביאו הרא"ש שם עשתה ו' חדשים בפני הראשון כו' ר"ן ומ"מ

ה **כמו שנותנין לה כו'** כ' הרמב"ם אבל בירושלמי שם דנותנין לו הביאו הרא"ש לפי מה שהוא אם בחור או אלמון מ"מ וערא"ש שם:

ו **ודוק' כו'**. עתוס' שם ד"ה לפיכך כו' ויבמות מ"א ב' ד"ה עמך כו':

ז **ואם רצה כו'**. מדקאמר יכול לעכב:

ח **ואם כו'** אין הקרובים כו' כמש"ש בשלמא איהי כו' אלא אביה כו' למחר מימרדא כו' משא"כ בקרובים וכ"ש כה"ג. שם:

סימן נז

א **הבעל קודם כו'**. עבמתני' דב"ב קנ"ח א' וש"מ:

ב **וי"ח כו'**. תוס' מ"ז ב' וכתב דהברייתא דכאן ר"ל היא וכנ"ל:

ג **וכן אם היתה בוגרת כו'**. זהו מ"ש במתני' שם לעולם היא וכו' ודוקא מסר כו':

ד **וי"א כו'**. גמ' שם וכתב הרמב"ם וש"פ דלכאורה הדיוקים סתרי אהדדי דברישא אמר דוקא דידיה ובסיפא דוקא דידה וכ' דהכל בתר דידיה אזלינן דזילו ביה מילתא בחצר שאינו שלו אבל כ"ש בחצר של שניהם אלא לאפוקי חצר שאינו של שניהם וע' ריטב"א:

סימן נח

א **וזהו הנקרא כו'**. ערש"י ס"ח א' ד"ה לפרנסה כו' וד"ה פרנסת הבעל כו':

ב **שפוסקין לאשת כו'**. כמש"ש וכן המשיא כו' וע"ל ר"ס ע"ג ובבה"ג שם סק"א:

סימן נט

א **בן זכר**. הרא"ש שם ונראה דטעמו משום דבנות לאו בדידיה תליא כמ"ש בפ"ד דכתובות ופ"ק דקדושין:

ב **וי"א כו'**. גמ' שם ועבה"ג סק"א:

ג **ושיהא לאב כו'**. רש"י שם ד"ה קנאו כו' ובגיטין י"ד א' ד"ה בביאה כו' וכמש"ש בב"ב שם ייחד לו בית כו' וכן מדקאמר בבית ול"ק בביתו וערש"י בב"ב שם ד"ה אוצרו כו' ונראה שט"ס ברש"י הנ"ל דהא קנאו ונצ"ל ומוקמינן לה ור"ל בסמוך ומ"ש ובמס' גיטין קאי אלמעלה:

סימן סא

א **וי"א כו'**. עמ"ש בפ"ו דיבמות יש חופה לפסולות ולכן קבעי רב אשי כאן ולא קמיבעיא ליה אמתני' דפ"ד דכתובות לעולם אין האשה אוכלת כו' וער"נ ורא"ש:

ב **וצריכין כו'**. הרמב"ם וכשיטתו וכמ"ש בגמ' שם אר"ל כו' חופה דחזיא כו':

ג **אשה כו' מאחר כו'**. צ"ע ועח"מ וב"ש:

ד **כנסה כו'**. כנ"ל סימן נ"ה ס"ג וכמש"ל סי' נ"ז כיצד כו' אם כו':

ה **ולכתחלה כו'**. גמ' פ"ק וכמש"ש סס"א בהג"ה:

ו **ונהגו כו'**. מירושלמי דביכורים חכם חתן ונשיא מוחלין להן ע"כ עונותיהם חתן שנאמר ויקח את מחלת כו':

ז **אם קידש כו'**. דסגי בברכות ראשונות כמ"ש בפ' המדיר קדשה בטעות או בפחות מש"פ כו' ואם בעלו קנו משמע שא"צ הקטן לא כניסה לחופה אחרת ולא ברכה וכן בפ"ד מיתות המשיא בניו כו' סמוך לפירקן כו' ואע"ג דקדושי קטן אינו כלום ואפ"ה שרי למיבעל וכן בפ' חרש חש"ו שנשאו נשים כו' אין לה עליהם כלום רצו לקיימן י"ל כתובה ואין להן קדושין אפילו מדרבנן כמש"ו ועבהגמ"ר דקדושין סי' תתפ"ד שהאריך בזה:

ח **כשר כו'**. רמב"ם וכשיטתו בס"א וראיה ממ"ש ב' א' לפיכך כו' או שפירסה נדה כו' אלמא א"י להנשא ובפ' בתרא דנדה ס"ו א' איעכב ז' יומי כו' ועוד לפי שיטתו שפירש דחופה היינו יחוד ונדה אסורה להתייחד עמו כל שלא בעל כמש"ש ד' והר"ן דריש כתובות כ' אבל לפי החולקים כנ"ל וכן חופה אינו יחוד לפ"ד כמש"ל סי' נ"ד אין אנו מקפידים ע"ז ומ"מ כשר הדבר כו' כמש"ש בש"ע כאן ולכן איעכב רבינא כו' ועיא"ש בפ"ה ס"ו:

ט **ומ"מ כו'**. עבה"ג ועהג"א שם ד"ה וצ"ל כו':

סימן סב

א **קודם נישואין**. רמב"ם וטור וכתב ב"י כמ"ש בפ"ק דפסחים דכל הברכות מברך עובר לעשייתן והר"ן כ' לא מטעם זה דהא ברכת השבח הן וכמו בכל הברכות דפ' הרואה ועבא"ח סי' מ"ו מש"ש אלא דהרמב"ם אזיל לשיטתו דחופה היינו יחוד ואסור להתייחד בלא ברכה כנ"ל ר"ס נ"ה וכש"ל ר"ס ס"ו:

ב **והן כו'**. שם ח' א':

ג **ואם כו' ואם כו'**. רא"ש סט"ז:

ד **מברך כו'**. עתוס' דברכות מ"א ב' ד"ה א"ה כו':

ה **על השכר**. כמ"ש בפ' ע"פ.

ו **ומברך ברכת כו'**. כמ"ש בתוספת' וירושלמי פ' בתרא דברכות וכמ"ש בא"ח סי' ח' וכמש"ל ס"ג:

ז **אבל לשמחה כו'**. כמש"ו ואין כו' ומסיים הרמב"ם שנאמר מלא שבוע כו' ועתו' דמ"ק ח' ב' ד"ה לפי כו' ובירושלמי כו'

ח **וי"א דאף כו'**: מ"ש פי"א אין מקלסין שתי כלות בעיר א' אא"כ יש שם כדי קילוס לזו וכדי קילוס לזו רשב"א אומר אעפ"כ אסור משום איבה:

ט **ואין נזכרין כו'**. דס"ל כת"ק.

י **בין כו'**. שם ת"ר כו' כל שבעה:

יא **אבל כשאין כו'**. דמש"ש ברכת חתנים בעשרה כל ז' לא קאי על אשר ברא ממש"ש והוא שבאו כו' ואשר ברא ל"צ ש"מ דאינה בכלל וכמש"ש אפושי שמחה בעלמא כו':

יב **ומ"מ כו'**. שיהא ברכת זימון:

יג **מברכין כו'**. שם כל ז' ושם ח' א' בסוגיא:

יד **אחר ברכת המזון**. כמש"ש כי תניא ההיא בברכת המזון והר"ן הקשה על זה ממ"ס ע"ש:

טו **ואין כו'**. דאפילו אצטרופי לא מצטרפי כמ"ש בס"ד:

טז **ואם כו' או כו'**. שם כאן באלמון כו'. לא לאלמון כו' דליכא כו':

יז **וי"א דאף כו'**. ממש"ש אפושי שמחה כו' מ' סעודות קרואין ואמר שם בין א"ל מחמת כו' ומדקאמרי דאמר להו מ' לקרואין שם והר"נ חלק עליו ע"ש וכתב בד"מ והמנהג כדברי הרמב"ן:

יח **בד"א כו'**. גמ' שם:

יט **הם שעמדו כו'**. רמב"ם:

כ **וי"א וכו'**. הרא"ש שם

כא **וי"א דאם כו'**. הר"ן בשם הרמב"ן:

כב **לילה ויום**. שם בשם תוספת:

כג **י"א שאינם וכו'**. וי"א כו' עתוס' שם ד"ה והוא כו' :

כד **וי"ט ראשון ושני**. טור מטעם שכתב תוספת דמרבין לכבוד כו'.

כה **בסעודת כו'**. דכבוד היום עדיף כמ"ש בפ"י דפסחים והוי כפנים חדשות אחרים משא"כ בסעודה ג' וזהו דלא כדברי הר"נ בשם התוספת בס"ז בהגה:

כו **י"א כו'**. עכ"ז בתוספת שם ד"ה שאין כו' :

כז **וי"א שא"צ כו'**. ע"ש והר"ן כ' דמש"ש בהמ"ז וקידוש כו' משום דזה בא לפני המזון וזה לאחריו משא"כ בהבדלה וקידוש וה"ה כאן דשניהם לאחריו:

כח **י"א שאם כו'**. תוספת דסוכה כ"ה ב' ד"ה אין כו':

כט **וה"מ כו' וכן כו'**. רא"ש שם ע"ש:

ל **ואין דעתו לחזור**. כנ"ל:

לא **בני החופה כו' לא מבעיא כו'**. הכל ברא"ש שם ע"ש:

לב **משיתחילו כו'**. רמב"ם וכפירש הראשון ברש"י שם:

לג **ומ"מ כו'**. בד"ה:

סימן סג

א **אפילו היא כו'**. לאפוקי דעת הרמב"ם ועכ"ז בי"ד סימן קכ"ג:

ב **וי"א כו'**. רא"ש שס"ט:

סימן סד

א **שלא כו'**. וכ"מ שם ה' א' וכן בתוספתא התקינו שיהא בטל ג' ימים ה' וע"ש ושבת ג' ימי בטלה נמצא שמח ג' ימים וה"ה לבתולה ז' ימים ובפר"א פט"ז החתן דומה למלך כו'. ועבה"ג וז"ש בהג"ה וחתן כו':

ב **בין כו'**. כמ"ש במתני' בתולה נישאת כו' ואלמנה כו' ואמרי' טעמא דאלמנה משום שקדו ואמרינן שם ז' א' ואב"א באלמון כו':

ג **הנושא כו'**. עבה"ג וכ"מ פשטא דמתני' דקאמר בתולה נישאת כולי ואלמנה כו' וכן מדקאמר שקדו חכמי' על בנות ישראל מ' משום דידה הוא

ד **את הבעולה**. דאלמנה שאמרו שם היינו בעולה ועתוס' שם ז' ב' ד"ה והא כו':

ה **והאשה יכולה כו'**. כנ"ל דתקנתא דידה הוא:

ו **י"א כו'**. שם דף א' ה' א':

ז **ויש כו'**. עתוס' ז' א' ד"ה והלכתא כו' והר"ן דחאה דמיירי שכבר כנסה ועתוס' ג' א' ד"ה אי כו' ופ' הג"מ פ"י וראיה ממ"ש בפ"ד ח'. דמסר לה בשבת כו' ועתו"ס שם ובפ"ק דמ"ק דמותר לישא בערב הרגל ועתו"ס שם ד"ה אשה נישאת כו' והאידנא אף אלמנה ראו חכמי הדורות דבהא תקנתא ניח' לה טפי. שם בהג"מ וע"ל ס"ב בהג"ה אבל דעת הרמב"ם אפילו האידנא כמ"ש ומנהג כו' ועבא"ח סימן רמ"ט ס"ב דאפילו סעודת ארוסין אסור בע"ש כ"ש סעודת נישואין ועהג"מ דבפ"ק דמ"ק לא מ' כן דאמרינן וכולי מותרין בערב הרגל וכן בספ"ג דפסחים:

ח **והוא שיטרח כו'**. שאם כו' ומנהג כו' כמ"ש בתוס' הנ"ל ד"ה אשה דאין עיקר הטעם משום ברכה ועתו"ס ב' א' ד"ה ותנשא כולי:

ט **ומקים כו'** מתני' וגמ' ג' א':

י **אין כו'**. עתו"ס דיומא י"ג ב' ד"ה ולחדת. א"ר חנינא כו':

יא **ואלמנה אין חופה כו'**. הלשון אינו מדוקדק שתוס' שם כ' כן לס"ד דאין חופה באלמנה ולכן הצריכה ביאה מע"ש וכ"כ בא"ח סימן של"ט ס"ה אבל אחר כך חזרו תוספת וכ' דגם באלמנה אלא ייחוד כו' וכמ"ש כאן ובסימן נ"ד ס"ח בהג"ה וע"ש שכתב ואפילו את"ל שיש לאלמנה חופה ובקדושין יוד ב' ה"ד אי בביאה כ' ולא חילקו בין

אלמנה לבתולה וכ"כ ב"י בסימן ס"א בשם בעה"מ וכמ"ש בסימן נ"ה ה"א ומ"מ משמע מדבריו דאין חילוק כלל בין בתולה לאלמנה אלא בסדינין שהיא לשם שמחה וכן נ"ל עיקר דבירושלמי אמר הלין דכנסין ארמלתא כו' הכניס' הוא החופ' ומ"ש באלמנה ה"ה לבתולה שכן אמר שם בבתולה ג"כ זה הל' דהכניסה צ"ל קודם השבת אלא אמר באלמנה משום דבתולה בלא"ה אין עושים הבעילה דס"ל לירושלמי דאסור וז"ל הירושלמי ריש כתובות בתולה נישאת ביום הרביעי כו'. תני בר קפרא אומר מפני שכתוב בה ברכ' כולי והלא כתיב ברכ' בבריו' אין כתיב ברכה בבריות אלא ביום ופריך מפני שאין כתיב ברכה בבריות הא אילו הוה כתיב בבריות היתה נישאת לא כן תני לא יבעול אדם בעילה בתחלה בשבת מפני שהוא עושה חבורה ומשני אלא כאחרי' מפני שאחרים מתירין כלום אחרים מתירין אלא כשכנס שעד שלא כנס אינו זכאי לא במציאתה ולא בהפרת נדריה מי שכנס זכאי במציאתה ובמעש' ידיה ובהפרת נדריה אם אומר את כן נמצאת קונה קנין בשבת א"ר מנא הדא אמרה אילין דכנסין ארמלין צריך לכונסה מבע"י שלא יהא כקונה קנין בשבת מבואר משום דבתולה בלא"ה אסור משום כניסה:

יב **ועבא"ח כו'**. ששם כ' דוקא ביאה באלמנה והוא כסברא ראשונה בתוספת הנ"ל וכן צ"ל לדעת הרמב"ם דחופה היינו ייחוד וצ"ל באלמנה ביאה ממש:

סימן סה

א **מצוה כולי**. פ"א דברכות אגרא כולי ושם ואם משמחו כולי:

ב **ולרקד כולי**. ברפ"ב דכתובות:

ג **ויש מקומות כולי**. עתו' דברכות ל"א א' ד"ה אייתי כו' :

סימן סו

א **אסור כו'**. כיון שאסור לבעול: כמש"ש ז' א' ושם נ"ז א' ואסור ג"כ ביחוד וכמש"ש ז' ב' לענין ברכה וביהודא כו' ועה"גא שם ד"ה פ' ר' אפרים כולי וכמ"של ר"ס נ"ה בה"גה:

ב **ויש מקילין כו'**. ע"תו שם ד"ה ר"י כו' וכמש"ל ר"ס נ"ה וה"ה כאן וראיה מעובדא דרב אמי דלא שאלו לו על הכניסה ומסתמא עשאו כדין ולהרמב"ם חופה היינו ייחוד וער"נ:

ג **או בשאר כו'**. נ"ו ב' פ"ב ב':

ד **או שיעידו כו'**. דסתם קנין לכתיבה עומד והוה ככתיבה כמ"ש בח"מ סל"ט וש"מ וראיה ממקומות שאין כותבין כתובה מ"מ ועס"פט פ"ט א' וסמ"ג מפ' דברי הרמב"ם דוקא במקום שאין כותבין כתובה:

ה **וי"א כו'**. עהגי"א פ"א שם סי"ב ד"ה פירש כשיעור כו' וד"ה אסר כו':

ו **העמיד כו'**. **שלא כו'**. כמ"ש בב"ק פ"ע ב' ועס"ג:

ז **והתנה כו'**. אבל בלא"ה מותר כמ"ש בב"ב קע"ד ב':

ח **עבח"ה סימן כ"ו**. ע"תוס נ"ד ב' ד"ה אע"פ כו' ועב"ש:

ט **ואין לעדים כו'**. **ויש כו'**. א"ל דחשש הרב משום מוקד' וכמ"ש תו' בגטין י"ח ד"ה אף כו' ובה"גא שם ד"ה וכ"פ ראבי"ה כו' וזהו ויש מקילין כו' דליתא דשם דלא חתמו ביום הכתיבה אבל כיון שחתמו א"צ קנין כלל וכמ"ש בר"פ אע"פ כתובו וחתומו כו' אלא דבריו ע"פ מ"ש המרדכי בגיטין י"ט ב' ודוקא ר"נ ובספרי כו' כ' שם בסי' תס"ו ע"ז סמכו חכמי הקהל לחתום הכתובה קודם הברכה דאיכא אימתא ציבורא לשקר וגם העדים חותמין קודם הברכה וליכא משום מיחזי כשיקרא כיון דעסוקין באותו ענין ויש מקומות שאין חותמין עד הברכ' שכבר הקנין נעשה לפניהם עכ"ל והביאו בד"מ כאן והמר' הזה ק' להולמו ומצאתי במרדכי מוגה וז"ל ע"ז סמכו חכמים שמניחין לחתום הכתובה בני אדם שא"י לקרותם וטעמא משום שקראוהו חכמי הקהל ואיכא אימתא דציבורא לשקר וגם העדים כו' וכ"ה בה"גא שם ד"ה ובכתובות שלנו כו' ומ"מ סוף דברי המרדכי א"י להולמו מאי מיחזי כשיקרא איכא וכי בלא קנין א"י לחתום לא מיבעיא לדעת רב האי בס"ח דא"צ קניין אלא אפילו לרעת החולקים מ"מ כיון שא"ל כתובו וחתומו ודאי א"צ דלא גרע משאר מתנה וכמ"ש בר"פ אע"פ וש"מ ואפשר לדחוק דלא א"ל כתובו וחתומו וצ"ל קנין ל"ד וצ"ע:

י **וכן שיש כו'**. מדברי מרדכי והג"א הנ"ל ועח"מ סי' מ"ה ס"א בהג"ה:

יא **אע"פ דלא כו'**. ד"מ בשם א"ז:

יב **ויקבל עליו כו'**. לשון המחבר וכ"ה לשון סמ"ג ה"ז מותר לבעול עד שיהא לו פנאי לכתוב כדאיתא פ"ק דכתובו' רק שיקבל עליו אחריות אם יאבדו או יוזלו כדמוכח בפ' אע"פ ר"ל שם נ"ו אין עושין כו' בד"א כו' ועתוס' שם ד"ה אין כו' וד"ה אבל כו' אלא דמ' מדבריהם דבכ"ע מותר בקבלת אחריות והרי"ף והרמב"ם ורא"ש השמיטו ברייתא הנ"ל דס"ל דת"ק דשם הוא ר' יהודא דלא חייש דלמא פחתו אבל ר' יוסי חייש וכ"ש ר"מ וקי"ל כוותיה אבל סמ"ג ס"ל דכה"ג ע"כ מודי דבזמן מועט לא חייש לדלמא פחתי מדעבד ר' אמי עובדא וודאי דס"ל כר"מ וכשיטתו דדוקא באחריות כנ"ל:

יג **או שמחלה לו**. כמ"ש בב"ק פ"ט ב' במכרה לו ועתו"ס שם א' ד"ה כל וא"ת ואכתי כו' וי"ל כו' וער"אש פ"ה דכתובות ס"ז והקשה ר"מ לר"י כו' ועתוס' ד"ה מני כו' וקשה לר"י כו' ע"כ נראה דד"מ כו' ובב"ק פ"ט א' ד"ה טעמא כו' וע"ל ס"ס:

יד **ודוקא כו'**. מרדכי בב"ק שם סי' קט"ז כל לגבי בעל כו' ודוקא ע"י שכותבת לו התקבלתי אבל במחילה בעלמא לא בשכבר נשואה ור"ל בע"פ לא הוי מחילה כ"א בכת' וכמ"ש בכתובות נ"ז כי אתא כו' ולא קי"ל כר' יוסף דר"מ ור"י פליגי עליה וקי"ל כר"מ כנ"ל אלא דקי"ל כרבנן דבתחלת חופה לכ"ע מיחל' וז"ש המרדכי בשכבר נשואה וערש"י שס ד"ה מחלוק' כו' וד"ה אינה כו' אח"כ כו' ואע"ג דשם כ"א א' אמר מני ר"מ כו' מ' אף בכתבה ליה התקבלתי היינו לס"ד כמ"ש תוספ' שם בסד"ה מני וא"ת ומנ"ל דלר"מ כו' אבל למסקנא אף לר"מ יכולה למחול בכתבה ליה כמ"שש בא"ד וא"ת דבפ' אע"פ כו' וי"ל כו' ובב"ק שם ד"ה כל וא"ת והאיך כו' וי"ל ה"מ כו' ומ' מדבריהם לכאורה דאין חילוק בין מחילה להנאה דבכ"ע בכתב יכולה למחול אבל מדברי הרא"ש והטור וש"ע בס"ט דתנאה לעולם היא בטל ושיטה אחרת להר"ן ומ"מ דאע"ג דבזה דאסור להשהות קי"ל כר"מ בזה דתנאו בטל לא רי"ל כוותיה חדא דאמרינן שם משום דקסבר כתוב' דאורייתא ואנן קי"ל דכתובה דרבנן כמ"ש בס"ו ועוד דאף בדאורייתא קי"ל בדבר שבממון תנאו קיים כמ"שש ואף שר' יהודא סבר שם דחכמים עשו חיזוק כו' לא קי"ל כדבריו אלא כר' יוסי דהלכה כמותו מחבריו ולשיטתם אף בסוף ביאה יכולה למחול אפילו בע"פ והרמב"ם כ' דאף בכתבה לו התקבלתי א"י למחול דס"ל מדמחלק לר"י בכתבה לו מכלל דלר"מ כלל לא כנ"ל וכ' מ"מ ור"נ והא דאמרינן שם נ"ג א' מוחלת כתובתה כו' בב"ק שם היינו אם לא רצה לקיימה ועתו"ס דב"ק שם בד"ה כל ועי"ל דאפילו את"ל כו' ועס"ט:

טו **עיר כו' אע"פ כו'**. כמש"ש נ"ו ב' אע"ג דאית לה לא סמכא דעתה כו' וכמ"ש בס"ט כ"ש כה"ג דאמרינן בסוף ב"ק כתוא מכמר כו' רשב"א סי' תרל"ד:

טז **ואם אינו כו'**. ע"ל ס"י לפיכך כו' ובסי"א וכשבאה לגבות כתובתה כו':

יז **וכשנאבדה כו'**. כמו שכתב בב"ב קס"ח מי שנמחק שט"ח מעמיד עליו כו' ובב"ק ל"ח מתקיף לה רב"ח ה"ד אי דאיכא סהדי כו' ור"ל דבע"כ יכולה לכתוב כו' אבל אם היא מרוצה בפחות ודאי ש"ד דיכול למחול השאר לכ"ע כמש"ש ושם ובב"ק ואי דנפישא כו'. וכן אם לא כ' לה כתובה גדולה אין איסור דמשום תוספ' לא הוי בעילת זנות דר"מ ל"ק אלא כל הפוחת כו' וע"ל סוף סי"א בהג"ה אלא דינא קאמר וכ"מ במהרי"ק שם ע"ש וז"ש הטור ואם כתב לה כתובה ונאבדה כו' צריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה אסור כו':

יז) **ועיין לקמן כו'**. ס"ג לפיכך אין צריך כו' אבל לא דמי לשם ועיין חלקת מחוקק ובית שמואל:

יח **בנאבדה כו'**. כמ"ש בח"מ סי' מ"א ס"א:

יט **ואי לא כו'**. כמ"ש בב"ב קע"ב אי ידעיהו יומא כו' ועבח"מ סי' מ"ג סי"ט אם אינם כולי:

כ **ובמוחלת כולי**. פשוט וגדולה מזו ע' בכתובו' מ"ג ב' ורא"א אחד זה כולי ושם ה"נ ה"ט דלא כולי:

כא **אבל אם כו'**. גמ' דב"ק שם א':

כב **ושל זו כו'**. דאמרינן בקדושין י"א ובב"ק לו ובכורות נ' כל כסף כו' ושל דבריהם כו' וכתובה דרבנן כת"ק דמתני' כתובות קי"ב ב' וכמו שכתבתי שם בגמרא לאפוקי מדרשב"ג הרי"ף שם ואמרינן שם י' א' אר"נ כו' חכמים תיקנו כו' וקי"ל כר"ג בדיני וביבמות פ"ט מ"ט תקינו לה רבנן כו' ובכתובו' שם הואיל ותקנ' חכמים כו' וכן קי"ל דכתובה בזיבורית כמ"ש בפ' הנזקין ובפ"ק דב"ק. וש"מ ואמרינן בכתובות ק"י ב' דאפליגי ת"ק ורשב"ג אי אמרינו מקולי כתובה והסוגיא בעלמא כת"ק כמ"ש בפ"ח דב"ב ובספ"ט דבכורות מקולי כתובה כו'. ובפרק ד' דכתובות לא כתב לה כתובה כו'. שהוא תנאי ב"ד ול"ק שהוא דאורייתא וכ"ד כל הגאונים ור"ת פ' כרשב"ג כן פ' הר"מ וכ' מ"ש הרי"ף ממ"ש לאפוקי כו' ליתא דהרבה לאפוקי מצינו דהלכתא כוותייהו בגיטין פ"ה ב' ובברכות י"ד ב' ובכתובות פ"ט ב' וש"מ ועוד דמחלוקת במתני' וסתם במתני' הוא וקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במתני' כולי וכבר תי' הר"ן דרי"ף אזיל לשיטתו כמ"ש בפ' ג"פ דליתא להאי כללא כו' ועוד הביאו ראיה ממ"ש בכתובות נ"ו ב' קסבר ר"מ כו' וקי"ל כר"מ וכבר תירץ הר"ן ומ"מ ואמרו דבזה אין הלכה כר"מ וא"צ הלכה ולאו מטעמי' וכמש"ל בס"ג ותדע דהא ר"נ א"ש שם נ"ז א' פ' כר"מ ואיהי קאמר י' א' דהוא דרבין והם דחקו בזה דמשמיה דר"א קאמר וליה לא ס"ל ועתו"ס דכתובות י' א' ד"ה אר"כ ויבמות פ"ט א' ד"ה מ"ט כו' ובהג"מ פ"י ובהג"מר סוף כתובו' אבל הרמב"ן ורשב"א ומ"מ והר"נ וש"פ הסכימו לפסק הגאונים: והוא פלוגתא בירושלמי פ"א הלכה ב' הונא בש' שמואל בשקל הקודש ר' בא בר זבינא אמר מטבע יוצא מתניתא מסייע לר' בא ב"ז חמש סלעים של בן כו' כולן בשקל הקדש במנה צורי ולא תני כתוב' אשה עמהן א"ר אבין כלום למדו כתובת אשה לא מאונס ומפתה מכיון דתנינן האונס והמפתה כמאן דתני כתובת אשה עמהן כו' ר' חנינא ור' יוחנן תרווייהון אמרינן מטבע יוצא ריב"ל אמר מטבע יוצא ר' יעקב בר אחי ר' אימי רשב"ל בשם ר"י נשיאה מטבע יוצא וזהו שלא כפירש תוספת והרא"ש שכ' שאין חולק בדבר דאף למ"ד כתובה דרבנן מ"מ השיעור לכ"ע דאורייתא וסייעתא לפסק הגאונים שפ' כת"ק דמטבע יוצא וכהנך אמוראי כולהו ושמואל יחידאה ומ"ש תוספת

דהלכה כרשב"ג במשנתינו כבר כתב הרי"ף דליתא להאי כללא וכ"ש במקום דאמוראי פ' דלא כוותיה ואמר שם בירושל' דאף ר' יוחנן ס"ל ומ' בירושל' מטבע היוצא באותה שעה וכן אמר שם סלעים שגיריונות מהגיניות ירושלמי כו' וכ"מ במתני' סוף כתובות ובברייתא שם ומ"ש הגאונים בכסף מדינה היינו שאין רשאי לעשות מזה דר"מ דאמר כל הפוחת כו' בכסף מדינה אמרו וסוברים הגאונים שזה אינו משתנה בהדורות וצ"ע:

כב) עבי"ד כו' ויש מי כו'. עמש"ש בי"ד כ"כ מהרי"ל בשם ר"ת דמנה הוא זקוק וכשיטת ר"ת דבשל תורה משערינן לכתובה והוא מיקל יותר מהגאונים דלהגאונים מנה הוא זקוק וב' שלישי זקוק ועמ"ש בי"ד סי' ס"ה שבימי הראשונים היה זקוק ב' זהו' וט"ו סלעים של תורה הוא זקוק ובימי מהרי"ל היה הזקוק חמשה זהובים ועפ"ז כ' שלדברי ר"ת כתובה דאורייתא עשרה זהובים אבל לס' דכתובה דרבנן הוא זהוב ורביעי לבתולה אבל לדעת הגאונים בימי מהרי"ל ב' זהו' וב' גדולים וחצי אבל בימי מהרי"ו והר' היא ב' זהובים וחצי לדעת הגאונים ולדעת ר"ת הוא זהו' וחצי ולפיכך דברי הרבה תמוהין בתרתי הא' שכ' דעת ר"ת בכאן שהוא על הס' דכתובה דאורייתא הב' שכ' שיעור שהיה בימי מהרי"ל וה"ל לשיעור שהיה בזמנו כמ"ש בי"ד והוא י"ב זהובים לדעת ר"ת ועוד שכ' ויש מי כו' דמה דאינו חולק על הגאונים וכבר כ' בש"ע והרב בכמה מקומות כדברי הגאונים וכ"כ כל הפוסקים ונרא' שאף ר"ת אינו חולק על הגאוני' שכבר שקלו הגאונים אלא דס"ל לר"ת שהזקוק שהיה בימי הגמרא היה יותר גדול כי אנו רואין שהמשקל מתמעט והולך וודאי אין לזוז מדברי הגאונים והכלל כי בזמן שהיה הזקוק ב' זהובי' היה הדינר א' גדול כי ט"ו סלעים הוא זקוק ובזמן מהרי"ו והר' שהדינר הוא ג' גדולים והכלל בכל חשבון הזהו' הוא שלשים גדולים בכל המדינות ובזמנינו שזקוק שלהם הוא כמו זקוק וחצי שלנו פחות חלק י"ב והוא שוה לערך תשעים זהובים בזמנינו א"כ הדינר הוא זהוב וחצי פרוטה כמו פרוטה וחצי וחמשה סלעים הוא לערך ל' זהו' פוליש:

כג אבל לדעת כו'. ר"ל אפילו אי אמרי' כתובה דרבנן מ"מ השיעור הוא בדאורייתא וראיה מדלא איפלגו ת"ק ורשב"ג אלא אי במעות א"י או קפוטקיא אבל במטבע עצמה הן שוין וכתובת אלמנה לכ"ע דרבנן כמ"ש בפ"ק שם ואמרי' שם י"ב ב' כיון דחזו דקפרשין כו' אלמא חד שיעורא הוא עם הבתולה ועתוס' דב"ק ל"ו ב' ד"ה ושל כו' ובבכורות נ' ב' ד"ה כל כו' והג"מ שם והרא"ש פ"א ול"נ ראיה ברורה ממ"ש בכתובות ל"ט ב' יצא כסף כו' ועבתו"ס דב"ק ס"ה ב' סד"ה טפילא אלא דשם פ"ט ב' מ' כסברא ראשונה וכבר דחו להו תוס' שם ד"ה לא כו'. עבה"ג בשם הרא"ש ועתוס' דכתובות ס"ז א' ד"ה אסר כו' וכתובה נמי כו' וכן מנה כו'.

כד **והוא ח"פ כו'**. בב"ק לו ב' וש"מ:

כה **דלכן נהגו כו'**. ר"ל אף למ"ד כתובה מדרבנן ואף לאלמנה ודלא כתוספ' דכתובות יוד א' וראיה ממ"ש בבא קמא פ"ט ב' מכתובה דאורייתא וע' בד"ה לא כו':

כו **ויש אומרים כו'**. עיין רא"ש פרק א' ססי"ט:

כז **והמנהג כו'**. הוא כדעת ר"ת הנ"ל ועהג"מ שם. וא"כ אין אדם נאמן בטענת פתח פתוח מרדכי והג"מ וכ"ה בתוס' שם ד"ה אר"נ כו' ולא קיי"ל כן כמש"ל סי' ס"ח:

כח **וזה התוס' כו'**. שם בגמרא רצה כו' מסייע כו' וערש"י שם ד"ה רצה כו' ובד"ה תנאי כו' ומ"ש רש"י וכן מזונות כו' חלקו עליו הרא"ש וש"פ וכ' הריטב"א והר"ן בשם ר"ח והרא"ש דמדפרט הני דשם ש"מ דוקא הני קאמר וכמש"ש ק"א א' א"ש ל"ש אלא כו' וכן ש"ד:

כט **וא"צ לפרש כו'**. הריטב"א והר"ן שם ממש"ש פשיטא מ"ד כו' וע"כ כה"ג דאל"כ מאי כיסופא ומי ימחה בידו מליתן מתנה לה וכן פיר' הגאונים:

ל **וי"ח כו'**. ואם יש כו' ממש"ש י"ב ב' לא ב"ד כו' וכ' המרדכי תימא והלא בכל אדם אמרי' ברפ"ה אע"פ כו' י"ל התם כשכותב כ"א בפ"ע כו' והוא מדברי תוס' שם ד"ה ב"ד כו' אבל הרא"ש והר"ן והריטב"א לא כ' אלא סוף דבריהם ואפילו לא כ' לה כתובה כו' דהקמ"ל וע"ל ס"י:

לא **יש מי כו'**. וכ"כ הריטב"א ברפ"ה מש"ש מן הנשואין גובה את הכל דקמ"ל דאע"ג דלא קנו מידו וכדר"ג בשטרי פסיקתא כו'. וכ' הריטב"א והרר"ה והר"נ בשם ירושלמי דאפילו לאחר נשואין באמירה בעלמא סגי דומיא דר"ג וכ' דלא אשכחן בגמרא כן לא עבדי' כהאי ירושלמי בלאחר נישואין וכ' הר"ן דלפי פירש הראב"ד מש"ש נ"ה א' אמר לעדים כתיבו כו' דבכתובה מיירי מוכח בהדיא דלא כירושלמי ומ"מ מ' בדבריהם דל"פ אירושלמי אלא אחר נישואין לחוד וכן מפורש בריטב"א וצ"ע בר"נ:

לב **וי"ח**. מרדכי פי"ב סי' שמ"ה ממ"ש בב"ב קע"ד ובערכין כ"ג והא ערב הוא כו' קבלן היה אבל מה"ט דשטרי פסיקתא לא ותי' דלא קיבל בשעת קדושין אלא בשעת נישואין אבל הרמב"ם חילק וכ' להדיא דבשעת נישואין נמי איתא לשטרי פסיקתא וכ"כ הריב"ש וקושייתו י"ל כמ"ש בסי' נ"א בד"א כשפסק כו' וי"א דבעי' כו' וכ' בד"מ דדעת הר"ן כאן כדעת י"ח דכאן ולכאורה לא מ' כן דאמר לפי פי' הראב"ד אידחי הירושלמי דאמר לאחר נישואין כו' וי"ל דגמרא איירי לאחר נשואין אבל ממש"ש כ' הרב אב"ד והראב"ד ז"ל דכי כו' מ' כדבריו וכן ודאי דפשטא דגמרא מ' בשעת נישואין והכריח הראב"ד להאי פירש

ממה שקבעיה הגמרא כאן אבל רש"י וכל הפוסקים פיר' כן ולישנא דייק כוותייהו דקא' והבי ליה וע"ש שדחק בזה:

לג **כל כו'**. עמש"ל בס"ג:

לד **ולא עוד כו'**. והרא"ש שם וש"פ וכנ"ל:

לה **ואפילו כ' כו'**. תוספות שם והמרדכי וכנ"ל ס"ז בהג"ה וש"ע השמיטה דס"ל כס' הראשונ' דשם:

לו **ואם כתובת כו'**. כמש"ש מ"ח א וש"א:

לז **הנושא אשה כו'**. וכשבאה לגבות כו' ובכל אלו כו'. לשון הרמב"ם וכרשב"ג במתני' ס"ו ב' ופירש דרשב"ג קאי אכולה מתני' וכמש"ש בפירש וכ"כ הר"ן רשב"ג כו' אשום ואכספים קאי והכי איתא בתוספתא אר"י מקום שנהגו שלא לפחות כו' ואפשר דת"ק ל"פ ארשב"ג אלא דרבנן איירי בעיר חדשה כו' פ' הגאונים ז"ל כרשב"ג וכ"פ הרי"ף וש"פ ובפ"ט דב"מ מקום שנהגו לבעול כו':

לח **ומה שהאשה כו'**. ערש"י ברפ"ז דיבמות ד"ה הכניסה לו עבדי מלוג מה שהאשה מכנסת כו':

לט **ואינה נגבית כו'**. כמש"ש שם פ"א א' ולפיר"ת היינו נדונייתה ועתוס' שם ד"ה ונימא כו' ושם פ' ב' ד"ה נכסים כו' וד"ה יורשי כו' :

מ **אבל לש"ד כו'**. ר"ל אעפ"י שנק' כתובה וכמ"ש תוס' שם נ"ג א' ד"ה שאין כו' ושם מ"ז ב' מ"מ לש"ד כו' ועיא"ש רפ"ה ס"א פירש"י תוספות כו' ונדוניא נהי דמיקרא כתוב' כו':

מא **וכמ"ש לקמן**. בסי' ק' ס"ב בהג"ה ע"ש:

מב **ויש מקומות כו'**. מתני' הנ"ל ס"ו א"ב וז"ש והולכין כו' וכנ"ל:

מג **ומן הסתם כו'**. כמ"ש ברש"י רפ"ז דיבמות כנ"ל וכ"מ במתני' דכתובות הנ"ל ס"ו א' וערש"י שם ד"ה הוא פוסק כנגדן כו' :

מד **אבל אם כו'**. זהו בכלל נ"מ וערש"י ביבמות שם ד':

מה **כשהאב קיים כו'**. דז"ש בפ"א דב"ב ובפ"ב דשבת דבי נשא תוס' בשם ר"ת אבל ר"ש חולק עליו וכ' דבפ' בתרא דשבת קרי בחייו בי נשי וכן לאחר מיתה נק' אביה ועתוס' דשבת ד"ג ב' ד"ה דבי כו' ותוס' דקדושין ה' א' ד"ה ע"מ כו' וש"מ וז"ש מיהו אם כו':

מו **ואם היא כו'**. עספ"ט דכתובות פ"ט א' ופשוט דהמע"ה:

מז **אבל אם כו' אע"פ כו'**. כמ"ש בח"מ סי' רמ"ה ולעיל סי' נ"א דקנין שבשעת התנאים אינו כלום דקנין אתן הוא ואח"כ בשעת הנישואין לא היה קנין אלא בפני עדים אלו וע"ל ס"ח:

מח **והוא שיהיה כו'**. דטעם דמנהגא דכל דנסיב אדעתא דמנהגא כמ"ש ברי"ף ברפ"ז דיבמות לכן צריך שיהיה ידוע המנהג ההוא לכל:

מט **מיהו אם כו'**. כמש"ל דלא אמרו אנא כל הפוחת לבתולה כו':

נ **ונ"ל כו'**. ע"ל ס"ג בהג"ה:

נא **ויש מקומות כו'**. עי' טו"ר:

נב **במקום כו'**. עבה"ג ודוקא במקום כו' אבל במקים שנוהגין לחתום הרבה קרובים רחוקים ושני עדים כשרים חותמין בראש השיטה ומהם מקיימין אין קפידא בשאר וכמ"ש בגיטין י"ח ב' א"ר יוחנן שנים כו' א"נ כגון כו':

נג **ולכן כו'**. כמ"ש בפ"ב דכתובות וש"מ שחזקה שאין העדים חותמין כו' וכן בפ"ד וכמ"ש בח"מ סי' מ"ה וש"מ וע"ש סי' ס"א סי"ג:

סימן סז

א **אפילו יש כו'**. עב"ש:

ב **ומבת ג"ש כו' כתובתן מנה**. רמב"ם ועסי"א:

ג **בתולה שהיא בוגרת**. שם י"א ב':

ד **או כו' וכן כו'**. עבה"ג וכמ"ש בר"ס ס"ח:

ה **אם הכיר כו'**. דבלא"ה אין לה כתובה כמ"ש במתני' דכתובות ק' ב' וע"ש בגמרא ק"א ב' וש"מ:

ו **ולא מזונות כו'**. כמ"ש ביבמות פ"ט א' אין לה פירות כו' תנאי כו':

ז **ואם כנס כו'**. למד ממ"ש בכתובות ל"ו א' משום דא"ל למימרא כו' ל"ק כו' מ' דכתובה אית לה וצ"ל בכה"ג ועלח"מ. והמ"מ כ' דלמד מחרש ושוטה דסימן י' וליתא דשם כ' אע"פ כו' אין כו' רצו כו' דוקא וכאן כ' סתמא דמיד יש להן:

ח **ותנאי כתובה**. כנ"ל:

ט **וכתובתה מנה**. כנ"ל ס"ג:

י **אבל השוטה כו'**. כיון דל"ל נישואין:

יא **אפילו מבן ט' כו'**. מתני' יבמות צ"ו ב':

יב **מאתים כו'**. גמרא שם לא חידשו כו':

יג **אבל כו'**. כר"י דר"ה איתותב שם כ"א:

יד **ואפילו השיאוה ב"ד**. נ"י בשם הריטב"א ביבמות כיון דל"ל נישואין וכמש"ל סי' י':

טו **ואפי' העיקר כו'. לפיכך כו'**. טור ועתו"ס שם ד"ה ל"ש כו':

טז **אלא שבזו כו'**. עבה"ג אבל כל הפוסקים חולקין עליו וערש"י שם ד"ה חידשו כו' ותוס' ד"ה הנ"ל וכ"מ פשטא דמתני' דתני להו בחדא ודברי הרמב"ם צ"ע ועלח"מ ומש"ל:

סימן סח

א **אם מנהג כו'**. כרב אשי וכדברי הרא"ש בשם ר"ת שם:

ב **טענת כו' אבל כו'**. כגירסת רש"י שם וכן הסכימו הפוסקי' והביאו ראיה מירושלמי ועתוס' שם ד"ה אי כו' ושם ט' א' ד"ה האומר כו' אף שדחקו ליישב הירושלמי רחוק הוא:

ג **או מתייחד כו'**. דאין לך בדיקה גדול' מזו ובגמרא מיירי היכא דנאסרת עליו לפ"ד ועח"מ:

ד **או לא כו'**. שם שמא במזיד כו':

ה **וי"א שאפילו כו'**. כ"ד רש"י שם ט' א' ד"ה האומר כו' ותוס' ד"ה האומר כו' וכ"כ הרמב"ן והביא ראיה מירוש' דאמרי' שם היא אומרת דם בתולים והוא אומר דם צפור הורע כחו ואם היה יכול לטעון טענת פתח פתוח אמאי הורע כחו אלא שחילק בירוש' שם בין להפסידה כתובתה בין לאוסר' וער"נ שם וריטב"א שם:

ו **וי"א דטענת כו'**. גמרא שם וכפירש"י והרמב"ם והש"ע השמיטו משום דס"ל כפיר' השני שבתוס' שם ד"ה מברכתא כו':

ז **וי"א הא כו'**. הרא"ש שם בשם הר"י והר"ן ומ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א וש"פ דקיי"ל ברי ושמא ברי עדיף כמש"ש י"ב ב' לענין ממונא ושם י"ג א' לענין איסורא ושם ב' אפילו בעובר דל"ל חזקה דכשרות ואפילו ברוב פסולין וכ' הריטב"א והר"נ דהכי איתא בירושלמי מעתה אין טענת בתולים כר"ג וכר"א אלא כר"י חזר ואמר יש טענת בתולים כר"ג וכר"א בשותקת אפ"ה במדברת באומרת מצא ואבדו כו' ור"ל משום דבריא ובריא הוא:

ח **וי"א עוד כו'**. רש"י ט' א' ד"ה פחותה כו' וכמ"ש ביבמות ל"ג ב' וס"א ב' ובירושלמי בפ"ב דסוטה א"ר זעירא בשם ר' אחא בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה:

ט **וא"ל כו'**. דהרמב"ם חולק ע"ש:

י **אף ממש"ש חכמים תקנו כו'**. והם האמינוהו כו' משא"כ בתוספות דלא תיקנו רי"ף ועבה"ג ונ"ל דטעמם ממ"ש חכמים כו' הואיל מדרבנן הוא משא"כ במתנה דהיא מדאורייתא:

יא **אא"כ נודע כו'**. רמב"ם וכ"מ מדברי הרי"ף והגאונים שכתבו אבל כו' לא מהימן ועח"מ:

יב **לפיכך כו'**. דשבועה גבי דידה הוא דנקיטנא שטרא ומ"מ נשבעת כמ"ש בפ' כל הנשבעין אם אמר שטרא פריעא הוא ומ"מ צ"ע דל"ד לשם דשטרא בחזקת פריעא הוא דלכן האו' אמנה הוא א"צ שבועה מ"מ ועוד ק' דא"כ דוקא בא"ל השבע לי:

יג **ויש לה כו'**. מתקנת הגאונים כמ"ש בח"מ סי' פ"ז:

יד **ותחזור כו'**. שם בגמ' וכרבנן וכמש"ל סי' ס"ז ס"ה:

טו **ויש לומר להחרים כו'**. תקנת הגאונים בכל טענת ספק כמ"ש הר"ף בסוף שבועות וש"פ:

טז **כל מי כו'**. ר"ל במקום דלא נאסרה עליו ופשוט דאסור לקיימה בלא כתובה ועתוס' יו"ד א' ד"ה חזקה כו' ועב"ש:

סימן סט

א **כשנושא כו'**. כמש"ו וכולם במתני' מ"ו ב' נ"א א' עד ס"פ והם שמונה דברים ועוד ב' דברים בברייתא מ"ז ב' דתניא שארה כו':

ב **אפילו לא כו'**. כמש"ש במתני' לא כ' כו' וה"ה לשאר:

ג **וירושתה**. ר"פ הכותב וש"מ:

ד **מעשה ידיה כו'**. נ"ח ב' ואיפסיק הלכתא כוותיה שם ק"ז ב':

ה **י"א כו'**. דאל"כ כשלא תמצא מלאכ' תאמר אני ניזונת (וכשלא) תמצא תאמר איני ניזונת ערא"ם והר"נ בשמו:

ו **וי"ח**. ע' תוס' פ"ג א' ד"ה כדרב. וכשרוצה חוזרת בה וכ"כ בב"ב מ"ט ב' ד"ה יכולה. ועוד דל"ד למזונת כו' ובכתובות מ"ז ב' ד"ה זמנין כו':

ז **אבל הבעל כו' אבל יוכל כו'**. ר"פ המדיר ופ"ק דגיטין וע' תוס' דב"ב סד"ה הנ"ל . (ליקוט) אבל יוכל כו'. כתובות ק"ז א' ומ' שם ובפ"ק דגטין אפילו בע"כ אבל בש"י שם סד"ה בששמעו בו כו' כ' דוקא מדעתה וע' במרדכי שם ובהג"א שם ד"ה ובדספקה כו' ומתוך כו'. ונראה שזהו דעת הרמב"ם וש"ע שסתמו אבל הבעל כו' וע' ברמב"ם פי"ב הלכה כ' הבעל כו' ולקמן ס"ט ועב"ש שם וער"נ רפי"ג שדעתו ג"כ כדעת רש"י:

ח **אם היא כו'**. תו' דב"ב הנ"ל ובכתובות מ"ז ב' בד"ה הל"ל ע"ש ושם :

ט **וכן בירושה כו'**. מאותו הטעם דפירות כמש"ש ופרקונ' תחת כו' וקבורתה כו' וכן הבעל א"י כמ"ש בירושה בפרקונ' וכמ"ש תוס' דב"ב שם:

י **התנה כו' או כו'**. כר"י שם נ"ו א' דבדבר שבממון כו' וכמ"ש בר"פ הכותב ג"כ:

יא **וירושתה**. כמ"ש בס"ז זה שאמרנו כו'. וכדעת הרמב"ן הביאו הרא"ש בר"פ הכותב סס"א וכן הסכימו הפוסקים וכ"פ הרי"ף ורמב"ם כחכמים שם וערא"ש שם ור"נ שם:

יב **או קודם שאירסה**. עי' סי' צ"ב ס"א בהג"ה ולא מהני כו':

יג **אמרו רז"ל כו'**. תד"א ס"פ י"א והביאו בילקוט שופטים ד' סוף סי' מ"ב והג"מ פט"ו ובחד"א שלנו כתוב' בשיבוש

סימן ע

א **אוכלת כו'**. כמ"ש בס"ג בד"א בעני כו' ובר"פ המדיר ה"ד אי דרגילה כו' ועבתו' שם ד"ה והאידנא כו' וז"ש ואם כו' אבל כו'.

ב **ובלבד כו'**. דקי"ל כר"נ בדיני:

ג **וי"ח כו'**. עברא"ש פ"ז ס"ד וי"ל דהדירה שאני וזו היא ס' הרמב"ם וש"ע ושם ובירוש' פריך כו':

ד **שתי סעודות**. גמ' שם דשיעורין דמתני' הו' בא"י ובאותן הזמנים אבל בשאר זמנים ושאר מקומות והכל לפי הענין רמב"ם:

ה **ובשר או דגים**. ל' הרמב"ם כמנהג המקום ועפט"ז דשבת :

ו **ונותנין לה כו'**. כמו נר ופתילה וחבית וכוס וקדירה דחשיב בירושלמי ותוספתא שם ובמתני' לא חשיב רק דבר מאכל ולא דבר אכשורי אוכלא.

ז **ואם היה עני כו'**. דשמואל ל"פ עליה דרב בכה"ג:

ח **וי"א כו'**. מדקאמר האומר איני כו' מ' דוקא שיש לו:

ט **וי"א עוד כו'**. עתו"ס ס"ג א' ד"ה האומר כו' אבל דעת רוב הפוסקים כר"ת:

י **הל' קרקעו' כו'**. ק"ז ב' ת"ש האשה כו' וכתובה אינה נגבית אלא ממקרקעי.

יא **הנוש' אשה כו'**. ע"ל סי' קי"ט מש"ש:

יב **מי שהלך כו'**. לשון ש"ע מכאן עד סי"ב הכל ל' הרמב"ם חוץ מס"ז והנה שם ק"ז א' אתמר רב אמר כו' ת"ש מי שהלך כו' ת"ש מי שהלך כו' ואם בא כו' ורבו שם הפי'. גי' הראשונים ואם בא ואמר יצאו מעשה ידיה במזונותיה רשאי קדמ' כו' וה"פ שלותה ואכלה וכשבא אמר לב"ד ה"ה היתה יכולה לעשות ולאכול הדין עמו אבל אם קדמו ופסקי אין שומעין לו ומהא מ' דמי שהלך למ"ה ואשתו תובעת מזונות א"א לה שתעש' ותאכל ואין מחשבין עמה על מעשה ידיה כלל וכ"מ ממ"ש א"כ קטנה וספקה מ"י אבל לרב בכ"מ פוסקין ואף לשמואל אליבא דר"ז ויש שפיר' דלות' הוי כפסקו ב"ד והך ברייתא מיירי שלא לותה אלא מכרה נכסיה ואכלה אבל גי' הרי"ף אם א"ל צאי כולי ור"ל בצאתו א"ל כן והיא שתק' ונאמן היא בכך אם היא טוענת שלות' ומכחישתו שלא א"ל כן והיינו נמי אידך ברייתא שם ואם בא ואמר פסקתי כו' נאמן בשבועת היסת כדין כופר הכל קדמו ב"ד כו' אינו נאמן דאז הוא התובע והיא מוחזקת וכן אינו נאמן לומר

פסקתי לה מזונות וה"ה במכרה נכסיו לעצמה שאינו נאמן וי"א דלותה הוא ג"כ כפסקו ב"ד וכנ"ל והברייתא ואם בא וא' פסקתי מפ' דכשפוסקין לה ב"ד מזונות פוסקין לה מיום תביעתה אע"פ שהחמיצו הדין איזה זמן ואם בא קודם שפסקו לה אחר תביעתה ואמר פסקתי לך מזונות נאמן למפרע משעת תביעתה עד עכשיו וכן באידך ברייתא ואם בא וא"ל צאי כו' ר"ל כך א"ל צאי כו' וקבלת עליך נאמן למפרע משעת תביעה עד עכשיו קדמו ב"ד ופסקו כו' אינו נאמן אפי' במזונו' דלמפרע משעת תביעה בשום טענה אבל הרא"ש חולק על כ"ז ואמר דב"ד אומרין לה שתעשה ותאכל די"ל להפך בזכותו של אדם שנפרעין ממנ' שלא בפניו אלא מיירי דמספקת לדבריו גדולים ולא לדברים קטנים כתי' ראשון בתו' שם ד"ה קטנה וכה"ג היא מ"שש ואם בא וא"ל צאי כולי דה"ל לדחוק כו' וכפירש תוס' שם ד"ה ואם בא כו' אבל קדמו ב"ד כו' אז גלתה דעתה שאינה רוצה לדחוק כו' ומש"ש ואם בא ואמר פסקתי כו' נאמן פי' כפירש"י נאמן אף להוציא מידה אף מה שנתנו לה ב"ד בשבועה דלא כתוס' שם ד"ה ואם בא כו' וגי' הרמב"ם כגי' הרמב"ם הראשונה וא"ל יצאו מעשה ידיה במזונותיה וכ"ה הגי' בתסופתא וירושלמי שם ומפ' שלא תבעה אלא דחקה עצמה ועשתה ואכלה וכמ"ש בסי"א ומש"ש ואם בא ואמר פסקתי כו' מפ' שלותה ואכלה וכפי' הראשון הנ"ל וכמ"ש בס"י ואם לא תבעה כו' וישאר החוב כו' דלא כהר"ן שכ' שהרמב"ם מפ' כפי' השני הנ"ל וצריך לדחוק שם באינו יודע שלותה וזה שהוסיף הרב שם אלא לותה או כו' ר"ל שידוע שלותה וכ"מ כדברי הרמב"ם שם שכ' וישאר החוב עליה ועכשיו אפרש אחת לאחת. מי שהלך כו'. שם דמודה רב בזה:

יג **אבל אם שתקה כו'**. לפי כ' האחרון הנ"ל של הר"ן:

יד **מכאן ואילך כו'**. כרב שם דאיפסיק שם ב' כוותיה:

טו **אפי' אין כו'**. דתנאי ב"ד הוא וכמ"ש בפ"ד לא כ' לה כו' ועי' ברא"ש פי"ג ס"ו:

טז **אבל אין נותנין כו'**. שם ק"ז א' ת"ש מי שהלך כו' מאי דאכל מ"ח א' וכ' הר"ן שמצא ברי"ף ישן דקי"ל כר"ח דרביה הוא לגבי רבי יוסף לפיכך לגבי הלך לא עבדינן לא הא ולא הא ולגבי נשתטה עבדינן הא והא וכ"פ הרמב"ם ועבח"מ סי' ר"צ סט"ו ועתוס' שם ד"ה ה"ג כו' ור"ל אבל בנשתטה ל"פ דעבדינן הא והא דלא כר"ן שתמה על הרי"ף שם.

יז **אפי' לא כו'**. כרב בנ"ל:

יז) ואין מחשבין כו'. כנ"ל ממ"שש אי נמי קטנה כו' ואם בא ואמר יצאו כולי והרא"ש חולק כנ"ל:

יח **הרי אלו שלה**. צ"ל שלו וכ"ה ברמב"ם:

יט **וא"צ הכרזה**. כמ"שש צ"ח א' באלמנ' ואמרי' שם ק' ב' וש"מ לכרגי ולמזוני כולי:

כ **ולא שבועה כחנן**. רפי"ג דאיפסיק שם ק"ט א' כוותיה:

כא **עד כו'**. כמ"ש הרמב"ם שם בפי' תשבע בסוף דהיינו כשיבא בעלה ויטעון ע"ז:

כב **או עד כו'**. ממ"שש כ"ח ב' וקמיפלגי בפלוגתא דחנן כו' ומפ' כמו דנשבעת לחנן בסוף ה"ה בשעת תביעת כתובה מגלגלין לאפוקי לבני כה"ג דתיכף נשבעה ועתו"ס ל"ח א' בד"ה מוכרת:

כג **מי שהלך כו'**. כנ"ל בס"ה דיורדין לנכסיו כו'.

כד **אפילו צוה כו'**. דלאו כל הימנו וכמ"שש מ"ח א' מ"ש כי אמר דנפלי כולי דוקא משום דנפלי כו' וע"ל סימן פ"ט ס"ב:

כה **ואם החזיר כו'**. עבח"מ סימן פ"ו ס"ה ואם אחר כו':

כו **וכשמוציאין כמ"ש כו'**. צ"ז א' באלמנה:

כז **ואין מוציאין כו'**. עח"מ וב"ש:

כח **אבל מיד כו'**. דאף הוא עצמו אין יכול ליקח ממנו כמ"ש בקדושין מ"ז וש"מ וה"ה במכירה אצלו עד הזמן אמרי' ר"פ הניזקין אין מוציאין כולי:

כט **המלוה כו'**. רש"י ק"ז ב' במתני' ד"ה חנן כו' וכן ש"פ:

ל **ואם אין כו'**. מדר' נתן כמו בשאין נכסים כמ"ש בח"מ שם ובר"ן כאן ודוקא אם אין האשה כאן או אין לאשה נכסים אבל בלא"ה לא כמש"ש ס"ב וכ"כ יש"ש שם דבאינו שם הוא כאין לו נכסים:

לא **מיהו כו' הוא**. תמוה ועבח"מ סי' פ"ו ס"ה ועח"מ:

לב **פסקו כו'**. דעיקר שיעבודו על הבעל וגדולה מזו אמרי' נ"ז א' ארמלתא דזבין כו':

לג **אבל אם כו'**. דעיקר חיובו עליה לא דמטעם זה לא הניח על קרן צבי כמ"ש רש"י כנ"ל ועח"מ:

לד **ואין חילוק כו'**. בירושלמי פ"ד ורפי"ג מי שהלך כולי על קרן הצבי א"ר חגי ולא אמרו אלא האב הא אחר אינו גובה רבי יוסי אמר בין אב בין אחר אינו גובה וכ' הר"ן ומרדכי והג"מ וש"פ כיון דפלוגת' מספיקא לא מפקינן ממונא:

לה **מיהו אם כו'**. דדוקא משלו אמרי' הניח כו' ואפי' בערב לא אמרינן הניח כמ"ש בב"ב קע"ה ב':

לו **ואם אביה כו'**. עת"מ ס"ס רמ"ו:

לז **לא לותה כו'**. כנ"ל ס"ה מש"ש יצאו מעש' ידיה כו' לפיר' השני:

לח **הבעל כו'**. ממש"ש חיישינן שמא אמר לה כו' וע"כ ל"מ אלא דלא חיישינן להכי אבל בודאי אמר ל"פ:

לט **הרי שעמדה כו'**. הוא מש"ש קדמו כו' שא"י לומר יצאו כו' וה"ה שא"י לומר פסקתי לה מזונות וכמ"ש במתני' תשבע בסוף אלמא היא נאמנת וז"ש ה"ז נשבעת:

מ **בנק"ח דשבועת המשנה בנק"ח** כמ"ש בח"מ סימן פ"ט וש"מ ודוקא בקרקעות דבמזקתו הוא וה"ה כמו נשבע ונוטל משא"כ במטלטלין דהי' מוחזקת ה"ה כמו כל כופר הכל וז"ש ואם מכרה המטלטלין כולי:

מא **ואם לא תבעה כו'**. זהו מש"ש ואם בא ואמר פסקתי כו' כנ"ל ס"ה:

מב **אבל אין האיש כו'**. כמ"ש בב"ב ה' ב' דבתוך זמנו אינו נאמן וצ"ע דהא אמרי' שם חיישינן שמא צררי אתפס'

מג **טען כו'**. כשיטת הרא"ש הנ"ל:

מד **והיא בעלת כו'**. גמ' שם:

מה **הרי שלא כו'**. זהו מ"שש יצאו מעשה ידיה כו':

מו **ואם עשתה כו'**. כמ"ש פ' אע"פ דכל שאינ' ניזונת מעשה ידיה ומותר שלה וע"ש בפלוגתא דרב ור"א בר אהבה ושם במתני' ס"ד ב' ואם אינו נותן לה מעה כסף כו' וער"נ רפ' י"א:

מז **אבל אם לא כו'**. ממש"ש צ"ו אלמנה ששהת' כו' דוקא אלמנה אבל אשת איש אפי' שעה אחת דאלמנה משום דאפשר למיתזנא מדידה כגון מציאת' משא"כ באשת איש דכל נכסיה לבעלה ואפילו מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה ולא תבעה הפסידה כנ"ל סס"ח בהג"ה הרמב"ן והרטב"א ור"ן שם:

מח **דאין האיש חייב כו'**. כתב הריטב"א שם דכן איתא באלה הדברים רבה:

מט **אם היתי כו'**. ע"ש ס"ג ב':

נ **ובמקום כו'**. כנ"ל:

סימן עא

א **אפי' יש כו'**. הרא"ש פ"ד סי"ד:

ב **בתקנת חכמים**. צ"ע:

ג **אבל לא כו'**. ר"ל ליתן כמש"ו מ"מ כו' רק שישיאן ר"ל דלזה כופין וכן מבואר שם:

ד **ואע"פ כו'**. שם כ"ב ב' קדושין למ"ד ב':

ה **וי"א כו'**. עתו"ס שם ד"ה ולא שאני כו' וכ"כ במרדכי סי' רכ"ה:

ו **וי"א אם כו'**. הר"נ ע"ש שכ' קרוב לומר כו' אבל ברמב"ם פי"ב כ' אפי' אמיד וכמו דאמיד לא כפינן ליה אלא מתורת צדקה ולא מחייבינן ליה בצדקה כה"ג כמש"ש ועמש"ל סי' ע' ס"ו:

ז **אפילו הן כו'**. כמש"ש מ"ש כו'. ולא שאני כו':

ח **אם הוא כו'**. אבל בלא"ה אע"ג שידוע שבא עליה כמ"ש ביבמות ס"ט ב' מדאפקרא נפשה כו' אע"ג דהתם לאחרים אסורא כ"ש כאן דשוה לכל ואע"ג שהיא טוענת ברי שמעוברת ממנו ה"ל כמנה בידך והלה אומר א"י שפטור וכמ"ש בכתובו' י"ב ב' ע"ש ואפילו באשתו אם אמר ממזר הוא ואינו בני נאמן כמש"ל סי' ד' סכ"ט ועב"ש:

סימן עג

א **בימות הגשמים כו'**. שם במתני' כו'):

ב **בפחות כו'**. כמש"ש וכלים של כו' והוא שיעור שלם עני' כמש"ש במתני' ס"ז א' המשיא כו' וכמש"ל סי' נ"ח ס"א וזש"ש במתני' בד"א בעני שבישראל כו' וכמ"ש בס"ד:

ג **ואם באותו מקום כו'**. הרמב"ם שם הלכה י"א וכ' המ"מ כבר כתב למעלה שהכל לפי מנהג המקום ולא הוצרך לפרוט זה אלא אף ע"פ שא"צ אלא לשוק מ"מ כיון שצריכה ללילך לביתה אביה ולבית האבל ולבית המשתה וכמ"ש בפ' המדיר חייב ליתן לה ועבה"ג ס"ק א' וז"ל שם בד"א בא"י ובאותן הימים אבל בשאר מקומו' ושאר זמנים אין הדמים עיקר יש מקומות שיהיו שם הבגדים ביוקר הרבה או נזול הרבה אלא העיקר כו' וכתב המ"מ כמש"ש ס"ה ב' תנא במקום הרים כו':

ד **ואשה לא כו'**. יבמות ע"ז א' יערש"י שם ד"ה הנה כולי ובב"ר ספ"ח וכבשה כתיב האיש כובש את אשתו שלא תצא לשוק שכל אשה כו' ושם פי"ח ויבן כתיב התבונן כו' ובספרי פ' תצא ומצאה איש בעיר אילו לא יצתה בעיר לא הי' מסתפק בה ושכב עמה מלמד שהפירצה קוראה לגנב ובש"ע אשתו כגפן פוריה אימתי כשהיא צנוע בירכתי ביתך אז בניך כשתילי כו' וכה"א בשרה ויאמר הנה כו':

ה **ובכלל כו'**. כמש"ו ומה הן כלי כו' שם במתני':

ו **ומדור כו'**. שם ק"ג א' משתמשת במדור כולו. מ"מ:

ז **ומחויבין כו'**. עבה"ג וע"ל סימן ע' ס"ו:

ח **אם קצרה כולי**. שם ט"ז א' דנחלקו רב ושמואל באומר כו' הא בעני שא"י לכופו לזון כופין אותו להוציא לד"ה. מ"מ:

ט **בניו כו'**. כמ"ש בס"ז כל מי כו' ועבה"ג ס"ק ל' וכמש"ש ס"פ א' בירושלמי הביאו הרא"ש רפי"א ירושלמי תמן תנינן כו' ותני עלה ומתכסן בכסותו:

י **מי שמשכן כו'**. עב"ש: (ליקוט) דמאן לימא לן שאין הבעל יכול למכור ולמשכן כסות אשתו ובניו שלא מדעתם דמ"ש א' המקדיש כו' דלמא טעמא כדר' אבא בפ"ט דב"ק דכל המקדיש אין דעתו כו' אלא שבפ"ד דכתובות: מ' דלא כרבי אבא דקאמר אר"ג אע"ג דתנן

כו' דתנן א' המעריך כו' וא' כדר' אבא לא שייכא לשם וכן בפ"א דב"ק האחין שחלקו כו' אלמא לחלוטין נקנה ומדברי הרי"ף נראה שאף בע"כ אינו גובה אותן שכתב בפ' המקבל להא מתניתין א' המקדיש כו' ולמאי כתבה אלא משום דנ"מ לבע"ח ועבח"מ סי' צ"ז ס' כ"ו אלא דמאן לימא לן דלא אפקה מדעתה ועוד משום תקנת השוק דאפילו במשכנתא דגזלן עשו תקנת השוק וב"ש בעל באשתו תה"א סרפ"ו:

סימן עד

א **הדירה כו'**. עכ"ז מ"ש בי"ד סימן רל"ה:

ב **יותר מכאן כו'**. היינו שנה ושבעה ימים וכן מ"ש בס"ד יקיים ז' ימים היינו חודש וז' ימים וכן בכל הסי' וכמ"ש תוספת וע"כ צ"ל כן דהא שמואל מוקי למתניתין בסתם ואפ"ה תנן שלשים יום ושנה ורגל ודלא כב"ש:

ג **יותר מרגל** כאביי ודלא כר' יהודה:

ד **האומר לאשתו כו'**. עד סוף הסימן לשון הרמב"ם ונלמד כ"ז ממ"שש ואם היה טוען משום ד"א כו' וכ"ש כה"ג וכמ"ש הרמב"ם שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברשותו וכן בטענתה למד ממ"שש ק"ג א' אם הית' טוענת כו' שכופין אותם ליתן לה בבית אביה:

סימן עה

א **ג' ארצות כו'**. עד ס"ה ל' הרמב"ם חוץ מ"ש ובלא תוספת שהוא דברי הר"ן ומרדכי ולמדו ממ"שש ק"א א' תנ"ה כו':

ב **החלוקים בלשונם**. עח"מ:

ג **והביאו תוספת שם**. והרי"ף והרא"ש וש"פ שלם ארצות לנשואין יהודה וע"ה וגליל בד"א בזמן שהיה ביהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל אבל בן יהודא שאירס אשה בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה ושם בתוס' והביאו הר"ן אמר אני פלוני מיהודה נשאתי אשה בגליל כופין אותה לצאת כלומר אע"פ שעומד עכשיו בגליל ובגליל אין כופין אומה לצאת ר"ל אע"גשיכול להוצואה ליהודה אבל בגליל א"י להוצואה וכמ"ש בהג"ה אבל א"י כו' ובכ"מ שהוא יכול להוציאה תצא בלא כתובה: (ליקוט) ודלא כהירושל' וס"ל דהירוש' משובשת וצ"ל להיפך כדברי התוספתא ואין חילוק במקום הנשואין אם היה במקומו אי במקומה וכן אין חילוק בין שעת הנשואין או אחר הנשואין ושמעיר לעיר במדינה א' לעולם יכול להוציאה

ד (**ליקוט**) **אבל א"י כו'**. בתוספתא שם אני פלוני נשאתי אשה מגליל אין כופין אותה לצאת ופירש הר"ן אע"פ משל יהודא יכול להוציא אפילו מעיר שבגליל לכרך של

יהודה אעפ"כ א"י להוציאה בגליל מעיר לכרך או להיפך ומ"ש דליהודה יכול להוציאה אפילו מעיר לכרך כ"מ בתוספתא שאמר מתני' כו' אבל כו' ומ' דקאי אכל המתני' אפילו אסיפ' מעיר לכרך או מכרך לעיר. ומ"ש דבגליל כו' ומ' אבל מעיר לעיר ומכרך לכרך יכול להוציאה אפילו בגליל טעמו דס"ל דיכול לקבוע דירתו בעיר' ולפ"ז דה"ה דיכול להוציאה מע"לע ומכ"לכ דהא באותה מדינה יכול להוציאה מע"לע ומכ"לכ זהו שיטת הגאונים אבל שיטת הרמ"מ והביאו הרא"ש ומרדכי שם והג"מ סי' כ"ח די"ל גי' הירושלמי דתוספתא מיירי באירוס ובירושלמי בנשא ופירש התוספת' בד"א בזמן שהיה כו' אע"פ שהאשה היא מגליל א"י להוציאה למדינה אחרת אע"ג שיהודה אינה מקומה ופירש הטור שאף מגליל א"י להוציאה וזהו שלא כדברי ר"ן הנ"ל אבל בן יהודא שאירס כו' ר"ל שקידשה בגליל יכול להוציאה ליהוד' והירושלמי פירש מתני כשהיה מיהודא ונשא אשה בגליל שהנשואין היה בגליל כיון שהנשואין היה שם א"י להוציאה אבל אם היה מיהודא ונשא אשה ביהוד' אע"פ שהיא מגליל ואחר הנשואין הלכה לבית אביה לגליל יכול להוציאה והתוספת' הנ"ל מיירי שלא היו הנשואין בגליל ואפי' אינו ביהוד' אלא בעבר הירדן וז"ש שע"מ כן נשאה ע"ד קדושין הראשונים כו' והבי' הטור וט"ס בטור וצ"ל כמ"ש בד"מ סק"א אפילו לא נשא ביהוד' והטור לא הביא דברי הר"מ אלא בפי' התוספת' שהיא עיקר לדעת הגאונים אבל בפירש הירושלמי לא הביאו כלל ולכן כ' דברי הר"מ בתוספת דברי הרמב"ם אבל באמת הרמב"ם חולק ע"י שהרי כ' ונשא אשה בארץ כו' אף שיש לדחוק שלא נשאה במדינתה מ"מ דבריו אינן מוכיחין כן. ולר"ת שיטה אחרת וחולק על כל הגאונים והפוסקים שנותנים ייפוי לבעל והוא נותן ייפוי יותר לאשה ומפ' מתני' ותוספת' וירושלמי הכל לענין כפי' את האיש וגר' בתוספת' וירושלמי אותו ומפרש ג"כ למתני' שאין האיש והאשה ממקום א' שלא כדברי הרמב"ם והגאונים שמפ' שהם ממקום א' כמ"ש בתוספת' בד"א כו' אבל ר"ת מפ' דה"ק בד"א בזמן כו' דמתני' מיירי שנשאה במקומו ולכך אין כופין אותו ברישׁ' דמתני' שהם משתי מדינות אפילו מע"לע וכ"לכ שאין כופין לעזוב מדינתו ובסיפ' דמתני' אבל באותו הארץ מוציאין מע"לע ומכ"לכ אע"ג שנשא במקומו לילך למקומה כיון שמקומותיהם במדינה אחת אבל אם הם בעריות שאינם שוין אין מוציאין כמ"ש אבל לא מכרך לעיר כו' וזהו דברי התוספת' בד"א בזמן כו' ר"ל שנשאה במקומו אבל בן יהודה שאירס כו' וקאי אכולה מתני' בין ברישׁ' שהוא מגליל שכופין אותו לצאת למקומה בין בסיפ' שהם שניהם מיהוד' נשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפילו מכרך לעיר או להיפך וז"ש בהג"ה וי"א דאם כו' ובזה נכללו כל החילוקים שכ' בראש שם וכנ"ל והירושלמי מפ' ר"ת שהוא פי' למתני'

שמפ' דמתני' מיירי שהאיש והאשה אינן ממקום אחד ומ"ש מתניתין כשהיה מיהוד' ונשא אשה מגליל ר"ל שהיא מגליל אבל הנשואין היה ביהוד' כמ"ש בתוספת' וכנ"ל אבל אם היה מיהודא ונשא אשה מיהודה זהו פי' לסיפא דמתני' אבל באותה הארץ מוציאין כו' ופי' ר"ת נכון יותר מפי' הר"מ דלפי' הי"מ צריך להגיה בירושלמי ונש' אשה בגליל ובן כו' בבי"ת. ועוד דלדברי הר"מ התוספתא והירושלמי מחולקין בפי' המתניתין אבל מ"מ גם דברי ר"ת צ"ע כיון שהירושלמי לא חידש כלום אלא מפ' למתני' מאי אבל בן כו' הא גם זה הוא סיפא דמתני' אבל באותה הארץ כו' ולא הול"ל אלא מתני' שאינן ממקום א' וצ"ע וכתב ודוק' בכפיית האיש אבל בכפיית האשה אין כופין אותה אם נשאה במקומה אפילו באותה מדינה מכ"לכ ומע"לע דיפה כחה כנ"ל וכ"ש הוא דאפילו נשאה במקומו כופין אותו לצאת למקומה וכ"ש בנשאה במקומה והכלל דבמקום הנשואין כופין אחד לחברו רק במדינה א' מע"לע ומכ"לכ לעולם צריך לילך למקומה:

ד) **וי"א כו'**. כפי' ר"ת הביאה הרא"ש שם דמתני' בכפיית האיש מיירי ומפ' דיפה כח האשה וגרס בתוספת' אין כופין אותו ומיישב התוספת' והירושלמי דל"פ אבל הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריב"ש והר"ן וכל הגאונים חולקים על ר"ת וכ' דהירושלמי משובשת וצ"ל כמ"ש בתוספת' וכן חולקים עליו כולם מה שנותן לאשה ייפוי כח אלא מפ' דעל כפיית האשה מיירי ושיטה אחרת לר"מ וע"ש ברא"ש:

ה **היה דר כו'**. אחר שכבר נתרצתה בעת הנשואין לעזוב מולדתה שאין הולכין אלא אחר שעת הנשואין וכמ"ש בתוספת' הנ"ל:

ו **י"א אם כו'**. עמש"ש שם ס"ב ב' אמר כו' וערש"י שם ד"ה אמר כו' ודוקא משום רוצה כו' אבל בלא"ה הרווחה עדיפ' לה ואפילו היא אומרת שאינה רוצה בטלה דעתה דאל"כ למה לא אמרינן שם דנשאלה את פיה וע"תוס שם ד"ה רוצה דבהרווח' טפי אפילו נגד עונה עדיף שם:

ז **מי שהוא כו'**. כנ"ל בתוספת' ועח"מ וב"ש:

ח **ולא מרע כו'**. כרשב"ג דלא כרי"ף:

ט **וכן לא כו'** ובכ"מ כו'. תוספת' הביאה הרי"ף שם:

י **וא"י כו'**. דהוי כמו לנוה הרע. הג"מ שם:

יא **נ"מ שיכול כו'**. כמ"ש במתני' ג' ארצות לנשואין ובתוספת' הנ"ל שע"מ כן נשאה ריב"ש סי' קע"ז ע"ש:

יב **אבל אם כו'**. ע"ל סי' נ"א בהג"ה ודוקא כו' וע' בתשובת מימון סי' כ"ח:

יג **ואפי' ממקום כו' ואפי' ממקום כו'**. שבתוספתא הנ"ל מסיים מוציאין מעיר שרוב כו' וא"כ מתני' דקתני הכל כו' קאי נמי אכה"ג וכ"מ בגמ' דקאמר שם ת"ר לעולם ידור כו':

יד **אותה**. ל"ג:

טו **אבל כו'**. דבאיתנהו לעולם יש לה כמש"ש ק"א א' בין בממאנת בין בשניה בין באיילונית ואפילו ביוצאת משום ש"ר:

טז **ואם אינם כו'**. שיש לדמותה לאיילונית שם וכ"כ הרא"ש שם וכתב במרדכי שם דלממאנת אין לדמותה דשם עקרתינהו לנשואין וכן לשנייה דשם משום דעבדו איסורא קנסו לשניהם כמ"שש וע"תוס' שם ד"ה אילימא כו' וע' רא"ש פ"ה סי' ל"ה ונכסי מלוג אם ישנן כו' אבל נצ"ב כל כו' והקשה הר"מ שזהו איפכא ממ"ש באיילונית ולאיילנית יש לדמותה כנ"ל ותימא דגמרא מיירי שהוציא שלא כדין כנ"ל בתוספת וכ"כ רש"י שם ודינא דמתיבתא מיירי בנגבו או נאבדו כמה שכתב שם והא לא תירצו בגמרא כן באיילונית כה"ג דא"ה אידי ואידי ל"ל דאדעתא דהכי לא קיבל אחריות משא"כ במורדת וכן כאן וע"ל סימן ע"ז ס"ג בהג"ה דינא דמתיבתא וסימן קט"ז ס"א וס"ג וצ"ע:

יז **יש מי כו'**. (ליקוט) הלא"ה אפילו בזה"ז כופין בין איש בין אשה. טור והר"מ כ' דבזה"ז אין נופין אלא את האשה וכמ"ש בתוספתא הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה לעלות כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות היא רוצה לעלות לירושלים והוא אינו רוצה לעלות לירושלים אין כופין אותו הוא רוצה והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות ובמתני' וגמ' אמרינן דכופין לשניהם ממ"ש הר"מ דתוספתא איירי בזה"ז והביאו הרא"ש ומרדכי והג"מ והג"א ומזה הוכיח דכח האיש יפה מכחה והטעם נ"ל דאין מצוה על האשה עתה לדור בא"י דמשום מצות הנהוגות שם דוקא האיש מצוה עליו לטרוח לקיים משא"כ בזמן בה"מ: עתו"ס שם ד"ה הוא כו' אבל הרא"ש והג"א יהג"מ ומרדכי חולקין וכ' דבזה"ז כופ' אותה אבל לא אותו ע"פ הירושלמי שם אבל הרמב"ם ס"ל דאף בזה"ז כופין שניהם וכמ"ש בי"ד בסימן רס"ז ספ"ד אבל בס' הראשונה דתוספת הנ"ל אין חולק דאין לך דבר כו' והכל לפי הענין:

סימן עו

א **וי"א כו'**. עתוס' שם ד"ה והתניא כו' והרא"ש וטור כ' כר"י ב"ב:

ב **בד"א כו'**. כמש"ש כגון מפקי כו' וה"ה לכל כיוצא:

ג **ואפינו אם כו'**. שם וכרב להקל כיון דאינם אלא משום אורחא דמלתא הרא"ש אבל הרמ"ה פ' כר' יוחנן:

ד **ואם נותנת כו'**. עתו"ס שם ד"ה אלא אורחא כו' וא"ת כו' אבל הרא"ש שם בשם הראב"ד תי' דבת"ח לא חשו לאורח' דמלתא ומיהו כ' דוקא בתורתו אומנותו וכ"כ בטור:

ה **בד"א כו'**. מתני' פ"ו דיבמות ס"א:

ו **והוא כו'**. שם :

ז **וכמה כו' לפיכך כו'**. שם מ"ד א':

ח **אבל במקום כו'**. דה"ל כחמר ונעשה גמל וכ"ש בהתנו שם:

ט **אפילו הוא מלח כו'**. שם ס"ב א"ב:

י **מיהו אם כו'**. כנ"ל ס"י:

יא **ומותר כו'**. דכיון דיש לאיסור כמ"ש בסוטה ז' א':

יב **אסור כו'**. שם מ"ז ב' ואף לראב"י יליף במכילת' מק"ו והביאם תוספת שם בד"ה ראב"י כו':

יג **ואם כו'**. עהגי"א פ"ה סכ"ט ד"ה כתב רבינו משה כו':

יד **או יוצאים כו'**. עסי"ג:

טו **האשה כו'**. עמ"ש בי"ד סימן רל"ה ס"ד:

טז **וכ"ש כו'** מתני' סוף נדרים:

יז **וכן כו'**. במנ"ש:

סימן עז

א **כ"ז שתרצה**. כמ"ש למטה ואם היא רוצה כו' וכמ"ש בס"ס הקודם וכ"ש אם אינו כו':

ב **י"א דאם כו'**. היכא דמי מורדת אמרה כו' הריף ועוד ממש"ש דאם כו'. עח"מ:

ג **האשה כו'**. דסוגיין כר"ה ממש"ש א"ל רחב"י לשמואל נדה כו' ועוד ממש"ש א"ל רחב"י לשמואל מה בין מורד כו' הרא"ש והר"ן בשם הראב"ד כ"ה המסקנא בירושלמי דאמר שם הכא אתמר ז' והכא אתמר ג' אר"י בר חנינא ע"י שהיא חייב לה ז' הוא פוחת לה ז' וע"י שחייבת לו ג' מוסיף לה ג' ואזיל לשיטתו דס"ל ממלאכה ופריך הגע עצמך שא"ל ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ותנאו קיים כלומר חייב לה ואדחי האי טעמא וחזרו לומר בשם ר' יוחנן מפני שצערו של איש כו' כמ"ש בגמ' דידן. הר"ן והריטב"א:

ד **ודוקא כו'**. ערש"י ד"ה אבל כו'. וכמ"ש ביבמות קי"ז א' תנו לי כתובתי כו' והנ"ל סי' י"ז ס"ב ועברא"ש ריש כלל מ"ג:

ה **אם רצה כו'**. עתו"ס שם ד"ה אבל כו' דלא כהרשב"ם והרמב"ם וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן והריטב"א מכח אותן ראיות שהביאו תוספת שם ואע"ג שתוספת כתבו שיש דוחין כו' כבר כתבו הם שאין באותן דחיות ממש יעו"ש וכ"ד כל המפרשים והביאו עוד ראיה

ממ"ש בס"פ המדיר ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין כו' הא בלא"ה אע"ג שמאיס עליה אין כופין בירושלמי ר"פ אע"פ רוצה הוא ליתן כמה שלא תחזור בה ויכולה היא ולא כן תנא האיש אינו מוציא אלא לרצונו מעיקה לי' והוא מגרש לה (ליקוט) וממ"ש בספי"ג דיבמות ואם נתכוונה לכך כולי אע"ג דע"כ מאיס לה. הריב"ש בשם הרמב"ם בסימן שס"א:

ו **אין לה כולי.** ערש"י שם ד"ה לא כייפינן כו' ופשוט:

ז **ותטול כו'**. כפי' דמ"ש כלתי' דר"ז כו' עד סוף הסוגיא הכל מורדת וכמש"ש מרדה כו' ומ"ש ומשהי' לה אגיט' היינו אחר שמכריזין ד' שבתות משהי' ג"כ יב"ח ואין לה כתובה אחר ד' שבתות תיכף אבל במאיס לא משהינן כלל ומתגרשה תיכף והפסיד' תיכף הכל כתובה ותוס' כו' וכן מ"ש תפסה דוקא במורדת אבל באומרת מ"ע ל"ג מזינתה דנוטלת בלאותיה הקיימין כמש"ש ק"א א' ודינ' כממאנת שם דאתנהו אידי ואידי שקל' וליתנהו אידי ואידי לא שקל' ומשל בעלה אינה נוטלת כלום כמש"ש נ"ד א' כי אקני לה אדעתא כו' ואף באלמנה ה"ה בכלל כתובתה כמש"ש שמין כו' וכאן ל"ל כתובה וז"ש ואפי' מנעל כו' ואמר וכל מה כו' כנ"ל כי אקרי כו' וכ"כ הרמב"ם שלא נתן לה ע"מ שתצא וכ"כ הרי"ף והר"ן בשם הגאונים וכ"כ הרא"ש וכמש"ש בב"ב קמ"ו ב' הדר' בה כו' דאדעתא דהכי לא מחל ונתן אבל במורדת בנצ"ב דאיתנהו בעינייהו אינה נוטלת אא"כ תפסה ובזה לבד חלוק ממ"ע ובשאר נכסים שוה למ"ע וכנ"ל דמש"ש בלאותיה היינו נצ"ב אבל נ"מ לא הפסידה אם הוא בעין וביורש' על מתני' מהו לפחות מן פרא פורי' דידה ופי' מנדוני' נשמעיניה מן הדא ריי"א לעולם הו' פוחת כו' לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מצוי ר"ל דל"פ אלא בנ"מ וה"ה בירושה שכבר נפלו לה דהיינו נ"מ פליגי הד"א אפילו לפחות מפר' פורנין דידה יפחות אלמ' דוקא מנדוני' דידה אבל בנ"מ לא כת"ק וה"ה לאחר תקנת רבותינו וז"ש אפי' כתובותיך ק' מנה כו' אבל מנ"מ לא והרמב"ן פי' מפר' פורנין היינו נ"מ ומ"מ מודה שלאחר תקנת רבותינו נ"מ הוא שלה ועבר"נ וריב"ש וריטב"א. והרמב"ן ורשב"א מפ' דכל מ"ש מכלתיה דר"ז ואילך הכל במ"ע כפירש"י וכן מ"ש משהינן כו' הכל במאיס עלי' ואינה מפסד' הכתובה עד יב"ח ובתוך יב"ח אין מכריזין ולא פוחתין מכתובת' ואם גירש נותן כתובתה משלם וכן אם חזרה בה לא הפסידה כלום ולאחר יב"ח הפסידה עיקר כתובה ותוס' כמ"ש בר"פ אע"פ נ"מ למורדת וכן כל מה שנתן לה כנ"ל ונצ"ב אם תפסה נוטלת ונ"מ לא הפסידה ונוטלת מה שהוא קיים אבל במורד' מכריזין ד' שבתות ונמלכין ואח"כ מגרשין מיד ומפסדת אחר ד' שבתות הכל כנ"ל ואפי' נצ"ב ולא מהני תפיסה וכנ"ל דמש"ש מכלתיה דר"ז לא

קאי אלא אמ"ע אבל נ"מ נוטלת אף בלא תפיסה כנ"ל ועמ"מ פי"ד מה"א הלכה ח' וט' והרא"ש פי' ג"כ סוגי' דכלתיה דר"ז במאיס עלי אלא שכ' דכיון במ"ע משהינן יב"ח כ"ש במורדת ולפ"ז לא הפסידה הכתובה עד יב"ח בין במורדת בין במ"ע ואין חילוק ביניהם אלא בהכרזה ד' שבתות שהוא דוק' במורדת וכ' הטור שה"ה בנכסים שוין דין מורדת ומ"ע שתפיסה דוקא בנצ"ב הקיימים ונ"מ הקיימים לעולם נוטלת וכתובה ותוס' ומתנה לעולם ל"ל כנ"ל והר"ן כ' דקאי אמורד' אבל במ"ע לא הפסידה כלום אפי' הכתובה לפיכך לא דברו בזה בג' כלום שהיה כשאר הנשים ואין נזקקין ב"ד בדבר ויכופנה הבעל בכל כפיות שיכול ואם רוצה יגרשנה וכן פי' הריטב"א אבל כתב הריטב"א אבל לא מצינו לא' מרבותינו שפיר' כך אבל כולם כ' דקנסי' לה כו' ודאי נשתקע פי' זה ונמצא ג' שיטות שיטת הרמב"ם והוא שם בש"ע כלשונו דקאי אמורדת ושיטת הרשב"א דקאי אמ"ע ושיטת הטור דקאי אשניהם וז"ש כאן הרמב"ם אם אמרה כו' אם רצה כו' כשיטתו דמפסדת תיכף וא"א יב"ח וא"צ תפיסה:

ח **וי"א דאף כו'**. הוא שיטת הרשב"א והרא"ש אבל דבריו תמוהין דלא הזכיר יב"ח לשיטתם:

ט **וי"א דאפי' כו'**. הוא תמוה מאוד דליתא לכל השיטות דאין פלוגת' ביניהם אלא בנצ"ב אם צריך תפיסה ויב"ח אם צריך דלהרמב"ם דוקא במורדת ולהרשב"א דוקא במ"ע ולהרא"ש וטור בשניהם אבל בשאר אין חילוק ביניהם ואף שהרלב"ח הביא שיטה אחרת דכלתיה דר"ז דתפסה מיירי בנ"מ אבל בנצ"ב לא מהני תפיסה אבל בודאי בטלה דעתו נגד כל המפרשים הרמב"ן ורמב"ם ורשב"א ור"נ וריטב"א וריב"ש ורא"ש וטור וכל הגאונים וכל המפרשים ועוד מאי אפי' נ"מ:

י **שולחין כו'**. שם פעמים שולחין כו':

יא **וי"א כו'**. ערש"י ותוס' שם ד"ה דוקא כו' וכ"ד כל הפוסקים:

יב **נמלכין בה כו'**. ל"ג מש"ש ואיהו כמאן כו' עד דאיתמר וה"ג אמר רבא אר"ש הלכה כו' ושיטות אחרות יש בזה רש"י ושיטת ר"ת ועתו"ס שם ד"ה ואינהו ושיטה אחרת לראב"ד הביאו הר"נ ושאר מפרשים והמחוורת היא שיטת ר"ת לפי גירסת הגמ':

יג **ותאבד כו'**. אבל להרא"ש והטור אינה מפסדת אלא אחר יב"ח אבל קודם אינה מפסדת מהכתובה כלום:

יד **ואין נותנים כו'**. אבל להרשב"א מגרשה מיד:

טו **ואין מזונות כו'**. גמ' שם:

טז **ומעשה כו'**. כיון דל"ל מזוני כמש"ש מ"ז ב' וש"מ:

יז **אבל כו'**. הרא"ש שם סוף סל"ד ע"ש:

יח **ואם מתה כו'**. הרי"ף שם ע"ש:

יט **וחייב כו'**. הרא"ש שם:

כ **ולאחר יב"ח כו'**. וקאי אפירות ופרקונה וקבורתה וז"ש מאחר שיכול כו' אבל מ"מ ירושתה לא מיפקע ועבד"מ סק"ח:

כא **ולאחר יב"ח כו' אבל כו'**. דבשביל זה משהין יב"ח וזהו לשיטת הרא"ש וז"ש ואם מת כו' ואם רוצה כו' אבל לדעת הרמב"ם מפסדת אחר ד' שבועות הכל כנ"ל ולדעת הרשב"א הדין זה במ"ע וכמ"ש במ"מ אבל דברי הרב תמוהין:

כב **ואם רוצה כו'**. דאסור לשהות כו'. מ"מ:

כג **וי"א דבזה"ז כו'**. עב"ש:

כד **ואין חילוק כו'**. וי"ח עברא"ש בשם ירוש' במה אנו קיימין ונראה כדברי המפרשים כו' וכן כתב המ"מ דהרמב"ם ס"ל כמשמעות גמ' דידן דאין חילוק אבל הרשב"א פ' כהירושלמי וה"ה לחולה וכמ"ש הרא"ש שם וכן חולה אם כו' ולגמ' דידן אין חילוק:

כה **ואפי' היה כו'**. עבה"ג וע"ל סימן ע"ו ס"ט:

כו **וכן ארוסה כו'**. ברייתא ומימרא שם:

כז **וי"א כו'**. בברייתא שם וכשיטתן שפ' כמשנה ראשונה וכמש"ש ל"ק כאן כו' וע"ל ר"ס קס"ה:

כח **המורדת כו'**. כנ"ל דאדעתא דלמיפק כו':

כט **אבל נכסים כו'**. גמרא שם וכפיר' דאמורד' קאי וכנ"ל:

ל **וקרקעות כו'**. הרא"ש שם ובתשו' והטור אבל הרשב"א והריב"ש וש"פ כ' דמטלטלין דוקא תפס' אבל לא תפס' אע"ג דאינה ברשות הבעל לא יהבי' לה משום דכל היכא דאיתיה ברשותו דבשל אע"ג דבספ"ט דב"ב אמרי' יחלוקו מלמד דהוא ברשות שניהם התם כדקתני טעמ' הללו באין לירש והללו כו' משא"כ בחיי הבעל כיון שקיבל אחריות ברשותו הוא וז"ש בבמ' תפסה כו' לא תפסה ולפיכך קרקעות דלא שייך בהו תפיס' מקרי הבעל מוחזק לעולם וכמ"ש קרקע בחזקת בעליה עומד ת:

לא **וכ"ז כו' אבל כו'**. ר"ל אם הם בעין וכנ"ל וזהו לדעת הרמב"ם והרא"ש אבל לדעת הרשב"א אף נצ"ב שלה הם במורד' כנ"ל:

לב **וי"א דכ"ז כו'**. ע"ש ברא"ש סל"ה הדין הוא דינ' כו' וכ"כ הרי"ף וכ' הרז"ה והרמב"ן דדינא דמתיבת' היא במ"ע וז"ש שם כדאית' ואמר לא בעינה ליה כו' ושם וכן היה דן ר"מ ז"ל כו' וכשהיה כו' הלכך לא היה כו' ר"ל שלא היה דינא דמתיבתא במ"ע אם לא

כו' וקאי אלמעלה אדין מאיס עלי אבל הרמב"ם כ' שאין לדון כלל בדינא דמתיבתא וכן פ' הרז"ה והרמב"ן שבטלה דינא דמתיבת' ולכן השמיטו בש"ע:

לג **אבל כל מה כו'**. כנ"ל דאדעת' כו':

לד **ואין כופין כו'**. ברא"ש שם ואפשר כו' אבל לא שיכפוהו כו' וכנ"ל:

לה **ואם עשה שלא כו'**. עבהג"א שם ד"ה אבל רב האי כו' וכ"כ רגמ"ה כו' וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שכ' ולד"ה כל מאן כו' בין מעיקר תקנתא והוא ע"כ במורד' וכ' הרא"ש בתשו' שכה"ג יש לסמוך אהגאונים ז"ל:

לו **וי"א עוד כו' אז כו'** ברא"ש שם אבל הי' מצוה להחרים כו' וכשהיה כו':

לז **ואין חילוק כו'**. עח"מ:

לח **אפי' במקום כו'**. ר"ל שעושין כמ"ש הג"א בשם הגאונים ולא ה"ל להרב לכתוב במורדת דה"ה בכל שכופין להוציא אפי' מדינא דגמרא והוא מדברי הרי"ף והרא"ש שם ולד"ה כל מאן דכייפין כו' בין כו':

לט **אם אביה כו'** עח"מ וב"ש:

מ **הבגדים כו'**. דכל שלא שמה לו הוי נ"מ וכמ"ש ברפ"ז דיבמות ואפי' בגדים שראוי לבעל ולא שמה לו הוי נ"מ כמ"ש בכתובו' ע"ט ב' אר"נ עיי"ל' כו' וערש"י שם:

מא **איש ואשתו כו'**. עבה"ג ואע"ג שלפי הגמרא דידן פירוש המשנה שאינו יורה כחץ מ"מ דין הירושלמי אמת. מ"מ:

מב **מחרימין כו'**. הוא תקנת הגאונים ע"כ טענת ספק כמו שכ' בחשן משפט. מ"מ:

מג **ועושין פשרה**. כפירוש פ"י מש"ש יעשו כו' ומ"ש אומרים להם התייחדו כו' זהו מ"ש בירושלמי שם והביאו הר"נ שם יעשה סעודה כו' וסבירא ליה להרמב"ם דהכי קאמר קודם לזה יעשה סעודה ויפייס ואחר כך יעשה דרך בקשה:

סימן עח

א **וא"ל כו'**. שם במתני' :

ב **ואפי' אם כו'**. ירושלמי שם בעל שאמר א"א לא לאכול ולא לפרוק אין שומעין לו והביאו תוס' בב"ב מ"ט ב' בד"ה יכולה כו'. ע"ש וע"ל סי' ס"ט ס"ה בהג"ה :

ג **וי"א כו'**. כת"ק שם ועתוס' שם ד"ה והיו כו' ובגטין מ"ה א' ד"ה דלא כו'

ד **ויוכל כו'**. וחייב לפדותה בכל אשר לו וכ"ה בטור:

ה **היו דמיה כו'**. כת"ק ואף לגירס' הרי"ף והרא"ש וש"פ דגרסי דברי ר' הלכה כרבי דסתם מתני' כוותיה נשבית חייב לפדותה מ' ככ"ע. הרא"ש שם:

ו **אבל בלא"ה כו'**. עתו"ס שם ד"ה רצה כו' וכן הסכים הרא"ש שם לפירש"י:

ז **מי כו'**. כמו קבורת' שם מ"ח א' ועבה"ג:

ח **אחר שהדירה כו'**. שם בגמ' ונראין כו':

ט **שבויה שנאסרה כו'**. אע"ג דאמרי' שם כל שאיסור שבויה כו' כאן השביה עצמה גורמת אלא מפני שנבעלת ברצון וכן תניא בתוספתא נשבית אינו חייב לפדותה בד"א בשבוית מלנות אבל בשבויית לסטין פודה והוא משו"ש נ"א ב' והתניא איפכא כו'. ר"נ:

י **ומשלם לה כו'**. עתו"ס שם ד"ה ממזרת כו' וביבמות פ"ה ד"ה אלמנה כו':

יא **ואפי' כו'**. כ"ה גי' הרי"ף וש"פ ואין היבמין חייבים לפדותה וע"ל סי' קס"ה ס"ו. וכ"ה בתוספתא וירושלמי שם:

סימן עט

א **בין כו'**. מדקמפליג בגמ' באלמנה מ' דבאשת איש אין חילוק ודלא כבע"ה שהביא ראיה מירושלמי דגם בא"א יש חילוק הרא"ש והר"נ וכ' שהירו' יש לפרש באלמנה ע"ש ברא"ש:

ב **ואין ראוי כו'**. בספרי פ' תצא ושלחת לנפשה כו' ואם היתה חולה ימתין לה עד שתבריא ק"ו לבנות ישראל הקדושות וטהורות וסובר הרמב"ם דהוי אסמכתא מפני דרך ארץ עח"מ. אבל הראב"ד והרשב"א מפ' הספרי מיירי שמוטלת על המטה וע' ב"ש:

סימן פ

א **ואם לא היה כו'**. בתוספתא מקום שלא נהגו לעשות אחת מכל חלו א"י לכופה מ"מ:

ב **אלא כו'**. דאיפסיק שם ס"א ב' כר"א אפי' הכניסה כו' וה"ה במקום שלא נהגו :

ג **הצמר לבד**. שם ס"א ב' בצמר אין כו' :

ד **דחקה כו'**. כת"ק שם ס"ו א' וכ"פ הר"ף ולכן השמיטה הבעיות דשם דכולהו אליבא דר"ע. מ"מ ועברא"ש שם קי"ח:

ה **ודוקא כו'**. מתני' ס"ד ב' וכמו שמפרש שם נ"ט א' ת"ש אם כו' וכרב ושמואל:

ו **ויכולה כו'**. כמש"ל סי' ס"ט ס"ד וכ"ש במותר דלא שכיחא כמש"ש. הר"ן:

ז **אבל הבעל כו'**. כמש"ל בסי' הנ"ל אבל הבעל כו':

ח **ה"ל ממון כו'**. עס"ז או שה"ל כו':

ט **אבל אין כו'**. ממש"ש במתני' ד' יושבת כו'. וערש"י שם ד"ה יושבת ותוס' ד"ה ארבע כו' אלמא דממעטת ובזה ל"פ ר"א:

י **המדיר כו' שהבטלה כו'**. כר"א וע"ש בגמרא רשב"ג היינו כו' וכ' הרי"ף וכבר איפסיק כר"א ודלא כהרא"ש:

יא **וי"א דמחייבת כו'**. עס"ח בהג"ה:

יב **ועומדת כו'**. עתו"ס במתני' ד"ה ארבע כו' ובירושלמי שם והביאו הרא"ש והר"ן שם שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו למנותו וממש"ש ס"א ב' אינו כיפה כו' וכמש"ו אבל כו':

יג **וי"א כו'**. כמש"ש א' דא"ל קמי אורחי כו':

יד **יש כו'**. דבצמר ומצעת אין חילוק כנ"ל:

טו **מת כו'**. ירוש' ומניקה את בנה א"ר חגי לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה כהדא דתניא אין האיש כופה את אשתו להניק בנו של חבירו ולא האשה כופה את בעלה שתנוק בנה של חברתה ופי' בן חברתה אפי' הוא בן בעלה הרא"ש וש"פ ופי' הר"נ דר"ל אם מת בנה.

טז **ולא נותנת תבן כו'**. ער"נ בנדרים פ"א ב'. ד"ה שלא אתן תבן כו' וברא"ש שם ד"ה שלא אתן כו' וכ"כ התוס' שם ודלא כמ"ש בכתובות שם ד"ה לא לבני כו' ודעת הרמב"ם צ"ע מנ"ל דבשפחה אחת נפטרה:

יז **הכניס' כו'**. רק מטתו מתני' שם ועתוס' שם ד' ב' ד' ה והצעת כו' מיהו כו':

יח **וי"א כו'**. כפ' הראשון שם וכן פירש"י ספ"ה שם אבל הרמב"ם ס"ל דגמרא פליג על המתני':

יט **כל אלו כו'**. ירוש' אר"ש ב"ר יצחק לא ס"ד שהכניס' אלא אפילו ראויה להכני' כהדא דתני עולה עמו ואינה יורדת והביאו הר"ן וכתב שי"מ גמרא דידן כה"ג ועבה"ג:

כ **לא הוסיפו כו'**. גמ' שם ס' ב':

כא **יש מי כו'**. עכ"מ שם וצ"ע :

כב **ילדה כו'**. כמש"ל בירוש' הנ"ל:

כג **וי"א כו'**. כפי פיר' בירוש' הנ"ל דמ"ש הא תאומים לא בלשון בתמיה היא ע"ש:

כד **הרי שרצתה כו' לאפי' כו'**. גמרא מ' ב':

כה **כל אשה כו'**. ס"ג ב' מ"ס ממלאכה לא כו' ופי' הר"נ וש"פ אלא כופה בשוטים או שאינו זנה או ב"ד מוכרין לו מכתובתה בטובת הנאה כדי שישכור עליה עבד או שפחה לשמשו או משמתי' אותה וכך אמר הגאון ז"ל עכ"ל הר"ן ול"ל דאינו כופה כלל דהא אמרינן ג"ט ב' כופה ומניקתו ושם ע"ב א' ושלא תארוג כו' ובירוש' אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות כו' והביאו הג"א שם בסי' כ"ג בד"ה פרש"י כו' וז"ש בהג"ה ואינו כו' וכן כו':

כו **וי"א כו'**. הרמב"ם וכמו כל כפיה כמ"ש בס"פ המדיר והראב"ד חולק עליה וכתב מעולם לא שמעתי יסור לנשים בשוטים אלא שממעט לה צרכיה כו' וע"מם שם:

כז **וכ"ז כו'**. עתו"ס ס"ג א' ד"ה דרב הונא כו':

כח **וי"א כו'**. בתוספות שם ול"ל דקסבר כו' ע"ש וברא"ש ושם בתוס' ואי הוה אמרינן דכי אמרה כו' וכ"פ הר"נ ותי' בזה קושית תוס' נ"ט א' ד"ה הכא כו' אבל תוס' אזלי לשיטתייהו דלא מסקי הכא בתוספות הנ"ל וכ' אבל אין נראה כו' ומדברי הרב מ' כדברי הר"נ:

כט **האשה כו'**. ירושלמי והביאו תו' שם פ"ו ב' בד"ה ר' אליעזר כו' והרא"ש שם:

ל **מי שהתנה כו'**. כמו הפוסק לבת אשתו ועמ"ש בתוס' והביאו הרא"ש רפי"א כתב לזון בן אשתו או בת אשתו כו' לא יאמר להם צאו ועשו מלאכה ואני זן אתכם אלא הן יושבין ומעלה להן מזונות וכן ה"נ כיון שאינה אונל' בתנאי ב"ד אלא בפסיקתו שם:

לא **אשה ששתקה כו'**. במתני' ס"ד ב' ואם אינו נותן כו' וכתב הר"ן לאו למימרא שיכול הבעל לומר אני נותן מעה כסף ויהא המותר שלה כמו שכתב ועי' סי' ס"ט ס"ד אלא ה"ק שאם שתקה היא ולא תבעה מעה כסף לצרכה ועשתה מותר ה"ה לעצמה ואין הבעל י"ל ויתרה וכ' הרמב"ן דה"ה למזונות ומעשה ידיה אלא רבות' קמ"ל דאפי' במעה כסף שא"צ כ"כ לא אמרינן ויתרה וע"ל סי' ע' סס"ח בהג"ה:

לב **אבל מה כו'**. עיין שם בסעיף י"ב:

סימן פא

א **א"ל יקדשו כו'**. כמש"ש נ"ט א' באומר כו' וה"ה למתני' וע"כ ל"פ אר"מ אלא דאינו נעשה כאומר כו' כמש"ש נ"ח ב':

ב **וי"א כו'**. ממ"ש ופליגא דר"ל כו' מתוך שיכול כו' מ' אבל לר"ה דקיי"ל כוותיה לא מהני באומר דהא שמעי' לר"מ אין אדם מוציא כו' והוי כאומר. ר"נ שם וכ"ה דעת הטור אבל לכאורה צ"ע דלמה לא חילק דבניזונית ממש וא"ל יקדשו ידיך לעושיהן ה"ז קדש וע"תוס שם ד"ה מאי כו' ואע"ג דתוס' כ' אליבא דר"ל מ"מ ה"ה לדידן באומר יקדשו ידיך לעושיהן וכן מפרש"י שם ד"ה מאי לאו כו' וכן הר"נ אבל דעת הטור הוא כפירוש הר"ר יונה שהביא בס"ס פ"ד שבמותר א"י לומר איני עושה ואיני לוקח מעה כסף דהתם משום איבה וא"כ מ"ש בגמרא בניזונת הוא כפשטה ניזונת ממש ואפ"ה כיון דיכולה לומר איני ניזונית כו' א"י להקדיש ומ"ש שם אי במעלה לה מזונות כו' שם שאני דא"י לומר כו' כנ"ל ובזה א"צ לכל הדחוקים גדולי' שדחקו עצמן בתוס' שם ד"ה אי כו' וד"ה במעלה כו' אבל צ"ע לדעת הר' יונה דא"כ מאי קאמר ופליגא דר"ל אדרבה הוא דעת ר"ל דהא ר"מ אמותר קאמר אבל מודה במעשה ידיה וע"תוס שם ד"ה מתוך כו' אבל

נראה שדברי ר' יונה הוא דברי ר"ל אבל ר"ה פליג אפילו במותר וכדעת הרמ"ה בטור שם והסוגיא דרב ושמואל ורב אדא בר אהבה דקאמר במאי כו' היא הכל אליבא דר"נ דר"א ב"א ע"כ כר"ל ס"ל כיון דאמר מחיים קדוש ע"כ אי"ל איני נוטלת כו' ואע"ג דר' יונה אמר משום חינא ל"ד דה"ה לר"א בר אהבה ומוקי נמי לרב ושמואל אליבא דר"ל בחדא גוונא אבל אנן דקי"ל כר"ה אפילי בניזונת ונוטלת מעה כסף ואומר יקדשו ידיך לעולם חולין וזה שהשמיטו כרי"ף והרא"ש כל הסוגיא ופלוגתא דרב ושמואל עם ר"א ב"א דלכאורה נראה באומר יקדשו ודעת הרמב"ם ודאי בניזונית מיירי דבאינה ניזונות פשיטא דלא משעבדא וכמ"ש בגמרא אי בשאיכ' ניזונית מאי למימרא ולא ביאר הרמב"ם לרוב פשיטותיה ומפרש כפירש"י ותוס' דבניזונית ממש יכול להקדיש וז"א בהג"ה וי"א כו' ר"ל אפילו בלא אמרה וכמ"ש למעלה.

ג **או שנדרה כו'**. עמ"ש בי"ד סי' רל"ד סע"א ועח"מ וב"ש:

סימן פב

א **נותן לה שכרה**. כמש"ש במכירה:

ב **ואם לא כו'**. עבה"ג סק"ז:

ג **בד"א כו'**. עבה"ג אבל הרי"ף והרא"ש כתב כר' יוחנן:

ד **ואינו רוצה כו'**. ערש"י ס' א' ד"ה עד כמה כו' :

ה **והוא נותן כו'**. גמרא שם:

ו **וי"א דאפילו כו'**. פשוט דמ"ש היא מאשה אחרת כיון דאינה מחוייבת אלא כו':

ז **וי"א כו'**. עח"מ:

ח **הגרושה כו'**. פשוט שם צ"ז ב' ק"ז ב' וש"מ:

ט **אעפ"י כו'**. מע"ש נותן לה שכרה:

י **שלמו כו'**. עבה"ג והראב"ד חולק:

יא **ואחד כו'**. ממש"ש ק"ב ב' לא יאמר כו' אר"ח זאת אומרת כו' מ' דבבן יכול לומר לכשיבא אצלי כו':

יב **אפילו לאחר כו'**. גמרא שם:

יג **ודוקא כו'**. ערש"י שם ד"ה זאת כו' ואין כופין כו' משמע דברצונה תליא ע"ש:

יד **אם לא כו'**. עבה"ג ובמש"ש נ"ט ב'

טו נתגרשה אינו כופה ואם כו' נותן כו' וכנ"ל ובפ"ד דיבמות ותתבעינו ליורשים כו' דיני מהרי"ו סי"א ע"ש:

סימן פג

א **החובל כו'**. לשון התוספתא בפ"ט דב"ק והביאו סמ"ג קמ"ז ב' אבל אינה בתוספתא שם בדברי ריב"ב לא מיתניא אלא בשת לבד ע"ש:

ב **השבת והריפוי לבעלה**. בשבת ודאי דמעשה ידיה שלו אבל בריפוי חולק הרא"ש בכתובות ואפילו בסמא חריפא דכה"ג בעבד לרבו מ"מ באשה שלה דבכלל צער הוא כמ"ש בפ"ק דגיטין דאפילו בעבד שלו הוא:

ב) והבשת כו'. שם במתני' בושת ופגמה שלה ריב"ב כו' ומפרש דאשניה' פליג וכ"ה בתוס' שם ד"ה בזמן כו' אבל רש"י שם שפירש אבשת וכ"ה בתוס' פ"ט דב"ק ריב"ב אומר בושת שבסתר לה ב' חלקים ולו חלק א' בושת שבגלוי כו' שם. וכריב"ב משום דשקלו וטרו אמוראי אליביה. הרי"ף ורא"ש שם וכ"כ בכמה מקומות.

ג **ליקוט** וצע"ג בדבר זה דמצינו כמה סוגיות דשקלו וטרו בדברי יחידא' וברפי"ג דיבמות טרחו לפרש דברי ב"ש וכן בקדושין י"א י"ב ובריש נדה ועתו"ס שם ג' ב' ד"ה איכא בינייהו הוא וכמה מקומות רבו מלספר והרי"ף השמיט כמה סוגית משום שהוא דלא כהלכתא או אליבא דיחיד וכן בכמה מקומות פסק הרי"ף כרבנן אע"ג דשקלא וטריא שם אליבא דיחידאה בכמה איבעיות בגמ' אליבא דב"ש ור"א וצ"ע:

ד **והנזק כו'**. אבל בב"ק מ"ב ב' קאמר נזק וצער לאשה וכ"כ שם הרשב"א וכ' דאפילו פירי של נזק לאשה ע"ש אבל דעת נ"י שם ל"ב א' גבי המזיק כ' כדברי הרמב"ם אלא שחולק על מ"ש למטה בד"א כו' וכ' דגם בזה הוא כריב"ב דמשלם ב' חלקים כו' ומדברי הרא"ש בפ"ה דב"ק ס"ה מ' דוקא בבשת שכ' שם ובושת לא פסיקא כו' וכ"כ בטוח"מ סימן תכ"ג אבל כאן כ' בדברי הרמב"ם וביש"ש בפ"ה דב"ק חילק בין נזק דולדות לשאר נזק ודוחק גדול הוא:

ה **אם בגלוי כו'**. כ"פ הרי"ף בשם הגאון וטעמם משום דרבינא ור"א שקלו וטרו אליביה שם וכמ"ש בערוך דזהו מ"ש בפ"ק ופ"ד סנהדרין ה"ד שיקול הדעת כו' וסוגיין דעלמא כו' וצ"ע דבכמה מקומות לא פי' כן ושם בגמ' השמיט הרי"ף והרמב"ם בעיא דר"פ ורבינא משום דהוא אליבא דר"ע כמ"ש מ"מ וכמש"ל רס"י פ' וכן בכמה מקומות וכאן י"ל משום דתוספתא סתם ג"כ כריב"ב אע"ג דסתם בבריי' ו' מ"מ מצטרפין לזה טעם של הרי"ף הנ"ל:

ו **כגון שחבל בפניה**. וכן פרש"י שם ד"ה ובזמן שבגלוי כו' אבל תוס' שם ד"ה בזמן כו' פי' לענין בושת בסתר שביישה בינו לבינה כו'. וכן בהג"ח שם:

ז **בד"א כו'**. ז"ל משום דמדינא בושתה ופגמה שלה כרבנן וע"כ לא פליג ריב"ב אלא משום דאית ליה בשת בבושתה ומצטער בפגמה כדגרסי' בירוש' ר' אחא בר בון בר כהנא מפני מה נוטל מפני שנצטער עמה והלכך כשהוא בעצמו חבל בה הוא בייש וציער את עצמו עכ"ל הרשב"א וקצת ראיה ממ"ש המזיק את אשתו כו' ולא חלקו. צ"ע דבתוספתא פ"ט דב"ק תניא החובל באשתו בין שחבל בה הוא בין שחבלו בה אחרים מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ריב"ב אומר בושת שבסתר לה שני חלקים ולו אחד בושת שבגלוי לו ב' חלקים ולה א' שלו נותן מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אלמא דדינם שוה וגם הראב"ד השיג עליו ומביאו הרא"ש בכתובות שם ואף את"ל דריב"ב ל"פ אלא על אחרים מ"מ בהא מודים דאוכל פירות וצע"ג וכן הני חולק בפ"ג דב"ק ל"ב א' המזיק את אשתו כו' כ' דמשלם לה תרי תלתא ניזקא כריב"ב כיון דבסתר הוא ע"ש:

ח **חירף כו' ואם חרפוה כו'**. טור והוא מדברי הרא"ש ריש כלל מ' ע"ש. ר"ל אף בבשת במקום נזק הדין הוא כפירש"י ורמב"ם כמ"ש בש"ע כגון שחבל כו' בחירף בדברים הוא כפירש תוס' וכ"מ לכאורה בטור אבל אינו נראה לחלק כ"כ יש"ש שם סט"ז ע"ש עתו"ס שם בד"ה בזמן בושת שבסתר כו':

ט **אעפ"י כו'**. אם כו' ד"מ לתרץ קושית ב"י על הטור ממ"ש בפ"ח דב"ק זאת אומרת כו':

סימן פה

א **ואם אמר כו'**. כמש"ל ר"ס ע"ח:

ב **וכן אם כו'**. בתוס' דב"ב שם ובכתובות מ' ב':

ג **הם כו'**. ערש"י שם בד"ה הכניסה כו'. וברשב"א דב"ב נ' א' ד"ה ה"ג ושם קנ"ח א' ד"ה יורשים כו':

ד **וכן אם כו'**. גמרא שם ב' ותסברא נהי כו'.:

ה **הם כו'**. רש"י שם בד"ה הנ"ל ובמתנ' שם ואלו הן כו':

ו **ואם פשע כו'**. ב"מ צ"ו ב' וקי"ל דפשיעה בבעליו פטור הרא"ש שם וכן כתב הרשב"א ברפ"ז דיבמות:

ז **השדה כו'**. כמו שכתב ביבמות ס"ו ב' ולא עוד כו' ד"מ סי' צ' ס"ק י"א ע"ש עתוס' דב"ב ד"ה ה"ג כו':

ח **ויש מי כו'**. וכ"ד רש"י ביבמות שם בד"ה הנ"ל ויש שמכנסת ממון הרבה ואינה כותבת כו' רשב"א שם אבל הוא הסכים לס' ראשונה ודייק ממ"ש הכניסה לו עבדי מלוג

והכניסה מ' שכ' בכתובה ועוד הוכיח מהתוספתא דתניא שם הכניסה לו עבדים בדמים נוטלתן בדמים ילדים נוטלתן נערים נערים נוטלתן זקנים ופי' דסיפא קאי שהכניסתן שלא בדמים וכ"ד הרמב"ם פט"ז הלכה ב' ועמ"מ שם

ט **ודוקא כו'**. דטעם שיוכל לדון דה"ל כשותף שיכול לדון כמ"ש בכתובות צ"ד א' ועח"מ סימן קפ"ו סכ"ו ואפילו חלקו א"י לפשר ולמחול וער"נ בגיטין שם:

י **בא לדון כו'**. כיון דיכול לקנות בהן קרקע אפילו בש"ד וכ"ש במעות מזומנים וע"תוס דסנהדרין מ"ח א' ד"ה מותר כו' א"נ כו'. שם :

יא **אפילו פשע מפני כו'**. כמש"ו מפני כו' אבל משום פשיעה בבעלים לא דקי"ל כר"י וכמש"ש בגמ' וכמ"ש הרמ"א בח"מ סימן שמ"ו סי"ז ודלא כבה"ג כאן. ודלא כתוס' ורא"ש שם וש"ע ח"מ ס"ס שמ"ו ועמ"ש ושם סי"ח:

יב **והאשה כו' ואם כו'**. ע"ש בסי"ז:

יג **באו כו' בין כו'**. ע"תוס ס"ה ב' ד"ה וירושתה כו'. ועבה"ג:

יד **או כו'**. כמ"ש בקדושין כ"ג ב' דכ"ע אין כו' ועתוס' נ"ד א' בד"ה ורא"א. ועוד תדע שאינן שוין כו':

טו **או שחבלו כו'**. במתני' דכתובות הנ"ל וכמ"של סי' פ"ג:

טז **וכן אם כו'**. ערש"י ע"ט א' ד"ה ואי לא כו':

יז **ומיהו כו'**. כתי' ר"ת בתוס' שם ד"ה במתנה ובגטין ע"ז ב' בד"ה מה כו' וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הרשב"א בשם הגאונים:

יח **ואם תמות ירשנה**. המ"מ בשם הרשב"א דכל דין נ"מ להם לבד אכילת פירות ועוד דא"י להסתלק מירושתה אפילו מנכסים שלה כמש"ל סימן ס"ט. ב"י:

יט **והפירות כו'**. כתירוץ האחרון בתוס' דב"ב שם וכ"כ הרא"ש שם ג"כ:

כ **המוכר כו'**. כפי' מ"שש לא קנתה והבעל כו' דר"ל מהמעות וגי' אמר רב הלכתא כו' וקושית הגמ' הוא דק' דרב אדרב שאמר למעלה קנתה כו':

כא **וי"א כו'**. כפי' רשב"ם שם ושאר מפרשים אלא שהר' יונה והרשב"א כתב דמ"שש לגלויי זוזי דוקא בטוען ברי וע"מם וטור:

כב **נתן לה כו'**. ער"נ שם ב' ד"ה ולענין הלכה כו' ועי"ד סי' רכ"ב:

כג **נתן כו'**. כמ"ש בשדה אחוזה:

כד **נמצאו כו'**. ג"ז לשון הרמב"ם שם ממ"ש נאמנת כ"מ בירושלמי רפ"ו דכתובות והביאו הג"א שם ד"ה ירושלמי כו' ותוס' דקדושין כ"ה א' ד"ה ורא"א כו' והרא"ש שם הגע עצמך כו' קול כו' פי' ולפיכך לא תקנו בטוענת מתנה שאינה מעיזה לטעון כן אא"כ הוא אמת

סה"ת ש"ו ח"ד ומ"מ שם. וממ"ש בב"ב נ"ב ב' וכן האשה כו' דוקא בנושאת ונותנת בלא"ה נאמנת ועתוס' שם נ"א ב' סד"ה קבל ועח"מ סי' ס"ב בהג"ה. סה"ת שם:

כה **וילקח כו'**. כמש"ב ס"ז:

כו **ויש לו כו'**. כדין כל טענת ספק:

כז **ואם אמרה כו'**. ע"ל סי' פ"ו ס"א וא"ל יתן ליורשים ואם איתא תאמינה במיגו דעמ"כ נתנו לי כו' דמפקע מפירות וירושה מ"מ וסה"ת ע"ש שהאריך והרשב"א והר' יונה חולקים ע"ז:

כח **וי"א הא כו'**. עח"מ ועבתוס' הנ"ל ד"ה קבל כו':

כט **וי"א כו'**. כח"מ סי' נ"ו ס"ז:

ל **ואם אמרה אתה כו'**. עבה"ג:

לא **נ"מ כו'**. כנ"ל:

לב **ואם הם כולי**. מתני' ע"ט א' נ"ל כספים כולי פירות התלושין כו':

לג **ואם הוא כו'**. שם בגמרא פשיטא כולי ועבה"ג:

לד **בין כו'**. וכ"כ רש"י ע"ש בד"ה פשיטא כולי:

לה **ואין קונין כולי**. כפי' ר"ת שם בתוס' ד"ה כללא. ור"ת גרס כר"ח ומפ' כו' ולפ"ה ק' דמפ' כולי והרא"ש נראה שפ כשתי הנוסח' שכתב לנוסח קמייתא ה"פ כולי ולנוסח בתרייתא ה"פ וכ"פ בטור:

לו **אף על פי שאין כולי**. וכן כתב הרי"ף שם דלא כרש"י ד"ה אוכל כולי וכן הרא"ש שהקשה על הרי"ף ופ' כרש"י והם אזלו לשיטתן דס"ל כנוסחא ראשונה וערש"י בד"ה ואמרי לה כולי וכן הרא"ש כנ"ל אבל הרי"ף ורמב"ם ס"ל כפי' ר"ח כנ"ל:

לז **נפלו לה עבדי' כולי**. דקי"ל כרשב"ג כל דמסתבר טעמיה:

לח **ולא ה"ל כולי**. גמ' שם:

לט **אם עושין כו'**. ירוש' הביאו הרי"ף ורא"ש שם:

מ **ואם לאו כו'**. כת"ק:

מא **אפילו הגיע כו'**. בירושלמי כי קאמר ר"ש אפילו בכרם העומד ליבצר וקמה העומדת ליקצר וה"ה לרבנן. הרא"ש ס"ז ב' הר"י ע"ש:

מב **לפיכך כו'**. שם איפסיק כחנניא:

מג **אבל כו'**. ממ"ש מכר קרקע כו' מ' דלאחר שליקט הפירות פשיטא להו דיכול למכור הרא"ש שם:

מד **וכן כו'**. נ"מ דאחרונה דשני נ"מ הראשונים אין נ"מ אלא לאביי הר"ן ומ"מ:

מה **מקצת עבדי כו'**. כפי' הרי"ף שם שכתב דהא איכא אחריתי וז"ש מקצת כו':

מו **בין כו'**. ערש"י שם ד"ה תרתי כו' וכ"ש נ"צב:

מז **אבל א"י כו'**. דהוי כמכירה לאחר ותנן במתני' ע"ט ב' רשבג"א לא כו' כנ"ל וכ"ש כה"ג ודלא כהרא"ש שכתב דלדעת הרי"ף יכול למכור:

מח **אבל א"י**. כפירש"י שם ד"ה והא כו' והרא"ש שם:

סימן פו

א **ואם אמרה כו'**. תוס' שם ד"ה קבל כו':

ב **הל' כו'**. ע' רשב"ם שם ד"ה יחזיר לאשה כו' ובמרדכי סימן תשל"ד מסתפק בזה.

ג **ואם אמרה כו'**. פסק כלישנא קמא שם דברייתא שם מסייע ליה:

ד **וכן אם כו'**. שם ואם מתה כו' וערשב"ם שם בד"ה ה"ג כו' וי"מ ואם לאו כו'.

ה **ויש מי כו'**. תוספת בד"ה הנ"ל וכמש"ש נ"ב ב'.

ו **מיהו כו'**. ריב"ש סימן נ' דממקום שנטל יחזיר ע"ש נ"ל ראיה ממ"ש קבל מן העבד כו' ואם מת כו':

ז **מיהו אם כו'**. גם בזה נסתפק במרדכי שם שמא מ"ש יחזיר לאשה עצה טובה אבל בדיעבד דמיא לדרבי נתן כו' וסיים ורפיא בידי ויותר נ"ל לפטור:

ח **וכ"ש כו'**. **וי"א כו' וה"ה כו' מיהו כו' או שהבעל כו'**. הכל בתוספת הנ"ל ד"ה קבל:

ט **לוה כו'**. כנ"ל סימן פ"ה ה"י וה"ה כאן וכמש"ש ל"ב ב' כל היכא כו'.

י **אשה כו'**. כנ"ל קבל מן האשה כו':

יא **ני"א כו'**. ג"כ כנ"ל והוי כגנב מפורסם דלא עשו תקנת השוק וז"ש ונ"ל דוקא כו':

סימן פז

ודוקא כו'. הרי"מ לחד פי' דבגוף הקרקע לעולם א"ל חזקה אלא להחפירה דלא יכלה למסתמה כיון דשתקה ולא מחיא ביה ועוד פירש כפירש רשב"ם וכתב שם שצ"ע לדינא כאיזה פירש ומ"מ משמע שם דלא נסתפק אלא כפירש רשב"ם אבל בפירש הנ"ל לכ"ע ניחא אבל הרי"ף ורמב"ם השמיטו כ"ז דסבירא ליה כתי' דרב יוסף וכן מסקנ' דגמ' שם א"ל מסתברא כו' ועבח"מ סימן קמ"ט ס"ט:

סימן פח

א **האשה כו'**. ממ"ש ברפ"ה רצה לכתוב כו' ולשבועה מ' דוקא תוספת וערש"י שם ד"ה ולשבועה כו':

ב **נוטלת כו' בין נצ"ב כו'**. כמ"ש בר"פ אע"פ ייחד לה כו' מטלטלי ואיתנהו כו' ונדוניתה הוי כיחדן שא"י לסלקן בזוזי משום שבח ב"א כמ"ש הריב"ש.

ג **אע"פ כו' כשהיא כו'**. מתניתין בפ"ד דגיטין וש"מ.

ד **אפילו כו'**. דלגדולה מזו אמרינן עיילא ליה גלימא כו' כנ"ל סימן פ"ה סי"ג:

ה **ואם כו'**. במתניתין שם:

ו **מן הדין כו'**. כמש"ש בגמרא ותסברא כו' דלא כמ"ש הגאונים דא"צ לשלם ודייקו מדלא נקט במתניתין אם פחתו. הרי"ף שם וכתב ומ"מ נהגו כדברי הגאונים וכה"ג מנהגא מילתא דכל מאן דמקבל אדעתא דמנהגא כו' וז"ש אבל נהגו כו'.

ז **ואם לא כו'**. דזהו כמו מתו דמתניתין שם בשם הגאונים.

ח **ואם אקרו כו'**. מתניתין שם וגמרא שם ס"ז א' הכניסה לו ב' כלים כו':

ט **בד"א כו' ואפילו כו'**. כמ"ש בתוספתא הכניסתן לו בדמים נוטלתן בדמים:

י **והוא שיהיו כו'**. דאל"כ ה"ל כמתו כנ"ל ס"ב ול"ל בכה"ג שב"א. ריב"מ סימן כ"ב ע"ש:

יא **האשה כו'**. כיון שא"י למכור ה"ל כאפותקי ועדיף מאפותקי ששם יכול לסלקו בזוזי מה שא"כ כאן כמ"ש בס"ג ובגיטין מ"א א' דאינו גובה משאר נכסים באפותקי אלא אם כן שטפה נהר שם.

יב **והוא כו'**. כנ"ל בס"ג:

יג **הכניסה כו'**. כר"ש דת"ק ל"פ עליה וכגי' בה"ג מחוברין כו' אתא לאשמועינן וע' ברא"ש שם.

יד **אפילו הגיע כו'**. בירושלמי הנ"ל וה"ה בסיפא שם:

טו **והא דנוטל כו'**. וכ"כ בהג"א שם והוא מדברי ר"ח ועיין בתוספת שם ד"ה תישבע פיר"ח מקשין כו' ומשני כו' ומסיים שם משא"כ כאן דמשום שהנתבע אינו יודע ומהא שמעינן דכל דהאי ידע וכו' והביאו הר"ן שם וכמ"ש בח"מ סימן צ"א ס"ג בהג"ה:

טז **בד"א כו'**. הרי"ף שם והרא"ש דהוצאה הוי כמו מתנה ואמרינן בספ"ד כי אקני לה כו' וע"ל סימן ע"ז ס"ב:

יז **ואם הוא כו'**. וכ"כ הרשב"א וכמש"ש עבדו בה רבנן תקנתא כו':

יח **וי"א כו'**. עתו"ס שם ד"ה אסתלק כו' וכ"כ הרא"ש שם:

סימן פט

א **ובכלל כו'**. כמש"ש ה"ד אי דאורחא כו' וה"נ אורחה הוא דנהגו בכך שם וכמ"ש וכדר' כו':

ב **וכן חייב לה כו'**. ירושלמי שם תני כו' שנהגו להספיד מספידין:

ג **ואם דרכם כו'**. מתניתין שם. כפיר"ת בתוספת שם ד"ה דאורחא כו'.

ד **ואם כו'**. גמרא שם:

ה **לא כו'**. ירושלמי שם תניא לא רצה הבעל לקוברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין א"ר חגי לא אמרו אלא האב הא אחר אינו גובה ר' יוסי אמר בין אב בין אחר גובה ואתיין אלין כהלין פלוגתא תמן דתנינן מי שהלך למ"ה ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אמר אבד את מעותיו א"ר חגי לא אמרן אלא אחר אבל אב גוב' ר"י אמר בין הוא בין אחר אינו גובה ע"ד דר"ח בין למזונות בין לקבורה אב גובה אחר אינו גובה ע"ד דר"י לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלה ע"ד שתהא אשתו מושלכת לכלבים. למזונות בין אב בין אחר אינו גובה ופ' הר"י שהרי במזונות סתמו ולא חילקו בגמרא שלנו וה"ה לקבורה מ"מ. ונראה מטעם אחר לפי' שאתמר באחרונה וכמ"ש הרמב"ם בפי' לסוטה פ"ב אבל הרשב"א והר"נ והר"מ ומרדכי כתב בשניהם להקל דהמע"ה ולפיכך פ' כאן כר' חגי:

ו **ומוכרין בלא כו'**. כמ"ש בגיטין נ"ב ב' וש"מ וע' תוספת שם בד"ה לכרגא וע"ש בד"ה ולקבורה כו'.

ז **לפי כו' ולפי כו'**. כנ"ל ס"א ומ"ש לפי ממון מ"ש במתניתין אפילו עני כו' מ' דבממון תליא גם כן:

ח **יש מי כו'**. ולי כולי עח"מ סק"ה וב"ש סק"ה וער"נ שם במתניתין:

סימן צ

א **הבעל כו'**. תניא ברפ"ח דב"ב וש"מ הרבה:

ב **אבל כגון כו'**. שם קכ"ה ב' קי"ד ב' קנ"ט ב':

ג **שח"ז כו' הבעל כו'**. כיון שכתב בלשון הודאה ולא אמרינן אומדן דעתא כו' וכמ"ש בירושלמי פ"ט דב"ב ש"מ שהודה ועמד אינו חוזר: דיני מהרי"ו סט"ז:

ד **אבל שבח כו'**. רשב"ם שם ד"ה אר"פ כו' ע"ש ולהכי לא תני ליה גם כן במתניתין לבטל בהדי הנך תוס' ד"ה אר"פ ורא"ש וש"פ ותוספת דבכורות נ"ב א' ד"ה ולא כו' ע"ש:

ה **ואינו יורש מלוה כו'**. תוס' שם ד"ה אר"פ כו' ותו' דבכורות הנ"ל והרא"ש ודלא כהרי"מ דדייק מגמרא דב"ק הנ"ל איפכא דגובה ממלוה דמש"ש לא אמר ר"ע כו' ונוקמ' לרבה כו' אמרי ה"מ לבני מערבא אליבא דרבי אבל בעלמא כרבי כ"ה הגירסא שם ור"ל דדוקא בבכור אבל לענין ירושת הבעל כר' סבירא לן דל"ל ראוי אלא במאי דליכא זכיה מחיים כלל כגון שמת אביו בחיי אבי אביו או כופר אבל כתב שם שר"ה ורי"ף חולקים עליו וס"ל דראוי אף לירושת הבעל וכ"ה לגי' שלנו בגמרא אמרי ה"מ לבני מערבא כו' כי

קאמרי הכא כרבי וערש"י שם סד"ה כרבי כו' ה"נ כו' וכ"כ הרמב"ן דכ"ה הגירסא בכל הנוסחאות ומוכח להיפך כנ"ל ובשאלתו' הגירסא בב"ב שם בהדיא אר"פ הלכת' אין הבכור נוטל פי שנים במלוה ואין הבעל נוטל במלוה בין גבו קרקע בין כו' וע' רמב"ן:

ח **כגון כו' וכן אם כו' אבל כו'**. הרא"ש שם דדוקא הנך דמי לנזק אבל אם הלותה כו' דלא עדיף ממכרה שהבעל מוציא כמ"ש בפ"ד דכתובות וש"מ באוש' התקינו כו' ויש בזה שיטות אחרות ועב"י:

ט **אבל אם הניחו כו'**. עס"ב ואם אמר נכסי לפלוני ואחריו כו'.

י **ואפי' כו'**. ע' תוספת שם נ"ה ד"ה אם כן כו':

יא **כל הנכסים כו'**. כנ"ל דמ"ש אבל אם הלותה כו' דלא עדיף ממכרה כו' משא"כ כה"ג וע"ש בתשובה:

יב **ואם אמר כו'**. שם אר"א דבר כו' א"ר מסתברא כו' וכתב הרי"ף והרא"ש ודייקינן מינה טעמא דאמר אחריך כו':

יג **שהיא צריכה מיאון**. כמ"ש ביבמות ק"ח א' תניא רא"א כו' רי"א בעלה כו' כללי כו' אלמא דוקא בכה"ג שצריכה מיאון לאפוקי כה"ג שאמרו במתני' שם רחב"א אומר כו':

יד **אבל הפקח כו' והחרש כו'**. ירושלמי דכתובות. כ"מ. וכמ"ש בגמ' דיבמות קי"ג א' לענין כתובה להיפך:

טו **קטנה כו' בין כו'**. קדושין מ"ה ב' נתקדשה לדעת וניסת כו' ופ' הרמב"ם כרב אסי ורב הונא לענין תרומה וכ"ש לענין ירושה כמש"ש ומודה רב כו':

טז **אפילו שתק**. כמש"ש האי דאישתק כו':

יז **אא"כ כו'**. כמש"ש שמא יבא כו' הא יתרצה ש"ד:

יח **מי כו'**. רמב"ם בפ"א מה' נחלות ה"ט וכ"כ בע"ה בגמרא הנ"ל ומודה רב שאם מתה איני יורשה אוקי כו' שמעינן דכל ספק קדושין וספק גרושין ומתה אין הבעל יורשה וכתב מ"מ דיש לדחות דשאני ס"ג מס"ק אבל ראי' ממ"ש בגיטין ע"ג ע"ד ת"ר ימים שבינתיים כו' כללו של דבר כו' מדמזכיר ירושה בהנך ש"מ דוקא לפי שהיא כאשת איש לכל דבר וכמ"ש דרבי ור"י וחכמים פליגי עליה בכל הנך דחשיב דאל"כ ה"ל לברורי בהנך דס"ל כוותיה ובירושלמי שם על מתני' ראוה שנתייחדה עמו כו' לאידא מילתא אר"א לירושה דתלינן תמן וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדרי אר"ז זאת אומרת שהיא כא"א לכ"ד ר"ל מדקאמר לירושה והראב"ד חולק שם:

טז **אבל כ"ז כו'**. וע' תוספת דב"ב קמ"ו ב' ד"ה נכנס כו' והרא"ש שם דלא כרשב"ם סד"ה נפלה כו' וכמ"ש הרי"ף והרא"ש בפ"ה דכתובות במורדת דלא מפקיע ירושת הבעל אלא בגירושין גמורים:

יז **הטוען כו'**. בהג"מ שם מבואר דס"ל כרשב"ם וכן מביא ראייתו כדאמרינן כיון שנתן עיניו כו' וכבר כתב דלא קיי"ל כן אלא שבמרדכי שם סימן תתל"ב כתב בשם הר"א כפירשב"ם אבל לא מטעמיה אלא שהמעשה היה שהיה טוען קדושי טעות ונכנס לבודקה ע"י צנון שה"ל בחיקו והיא היתה אומרת שריח כותבת היה ונמצא שלפ"ד היו קדושי טעות והודאת בע"ד כמאה עדים דמיא:

יח **אשה כו'**. הרי"ף והרא"ש בפ"ה דכתובות סל"ה וכצ"ל:

יט **המורד כו'**. שם מבואר דס"ל כפירוש רשב"ם הנ"ל ועבד"מ סק"ה והניח בצ"ע:

כ **בין כו' אע"פ כו'**. שם:

כא **אין כו' ואם כו'**. ערש"י שם ד"ה ואי לא כו' וכמש"ש עשאוהו כנכסים כו' וה"ה לפירות וירושה וע"ראש שם הלכך אמדי' דעתה כו':

כב **וכשתמו' כו'**. וכ"כ ברא"ש שם וגם אם תמות כו':

כג **ולא עוד כו'**. כחכמים שם.

כד **אין כו'**. מדקאמר שטר פסים וחכ"א עד כו' מ' דאי כתב מהיום הוי כשטר פסים ועוד דמפרש קושית הגמרא ואי לא קננהו כו' דקאי עד מברח' מקצתה ומהיום כו' אבל אכול' לא פריך כיון שקנה המקבל לכשתמות משא"כ כאן דלא קני עד שתרצ' ואהא משני עשאוהו כו' אבל הר"נ כ' דמ"מ אם מתה יורשה כאן וכן בנכסים שאין ידועים כתב במתני' שם דאם מתה יורשה ולכן לכתחלה לא תמכור ואחרי' כתב שאף במברחת כולה אם מתה אינו יורשה ולא הודה לכן הר"ן ע"ש:

כה **אבל לא כו'**. כמש"ש במתניתין בחייה ולפירות תקנת כו' וכמ"ש התקינו כו' ומתה ואמר מוציא כו' ובב"י נ' א' א"נ זבנה כו':

כו **בלא דמים**. הרי"ף והרא"ש בפ"ד דהא שוינהו כלוקח ראשון כמ"ש בסכ"ח דב"ב:

כז **וי"א דאף כו'**. הרא"ש שם בפ"ד סי"ז ע"ש:

כח **ואם הדמים כו'**. כיון דאינה מכורה הוי גזל בידה וע' בגיטין מ"ד ב':

כט **או שנמצאו כו'**. הרא"ש בכתובות שם אבל הבעל אינו חייב לשלם בשבילה דפניעתה רעה:

ל **נתאלמנה כו'**. ירושלמי ר"פ הכותב ר' הלל בן פזי בעא קומיה ר' יוסי מכר הוא ומתה היא מהו א"ל מכרו בטל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו מכרה היא ומת הוא מהו א"ל מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו והביאו הר"ן בפ"ד שם:

לא **ואין חילוק כו'**. וכ"כ הר"ן ר"פ המדיר. עתוס' דכתובות נ"ט ב' ד"ה קונמות כו' וי"ל דדוק' בקונמות כו' והא כו' א"נ כו' אלמא אף בהקדש אלמוהו לשעבודא דבעל וכן פסק הרמב"ם דע"מ אין יוצאין לא לאיש ולא לאשה ועוד דפר"י דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד וע"תוס דגיטין מ"ב ב' ד"ה הקדש כו':

לב **ואם הבעל כו'**. כמ"ש בב"ב נ' א' כי קאמר כו':

לג **ראה כו'**. ול"ד למ"ש בב"ב קל"ב א' ושמואל אמר במחלק כו' כמש"ש ומקולי כו' וע' רשב"ם שם ד"ה ומקולי כו':

לד **צותה כו'**. עח"מ סימן רמ"ג ס"ב.

לה **בד"א כו'**. ע"תוס' שם ד"ה עשאום כו':

לו **אפילו נכסים כו'**. דר"ש ל"פ אלא אסיפא:

לז **נכסים כו' וכן כו'**. שאין לך נכסים שא"י יותר מחבלה אפילו הכי אמרינן ברפ"ו שלה ילקח כו' וכן מתנה וכמ"של סי' פ"ה ס"ז:

לח **אשה שאמרה כו'**. ודהודאתה היא כמו מכירה וכמש"ש י"ט א' וכגון שחב כו':

לט **מיהו כו'**. ואף למש"ש הרא"ש בשם הראב"ד והיכא דפרע כו' כ' הראב"ד כו' כיון שהקרן שלה ואין לבעל בקרן כלום ועב"י:

מ **האשה כו'**. ב"ב מ"ט ב' הא ראיה כו' הא אתמר כו' והן נצ"ב לפי' תו' שם ד"ה הנ"ל והרי"ף פי' מש"ש אילימא למעוטי שאר נכסים דהיינו נצ"ב ובזה מתורץ קושית תוס' שם ד"ה אילימא כו' והקשה כו' ובכתובות פ"א ד"ה ומגרשה כו' וכמ"ש הרמב"ם וש"ע בסט"ז כיצד כו' מנ"צב כו' או שדה כו' והוא כפירוש הרי"ף:

מא **בין לאחרים כו'**. מתני' דגיטין לקח מן האשה ואח"כ כו' דוקא שלקח אח"כ מהאיש ובב"ב נ' א' איש ואשה כו' כי קאמר כו' וכ"ש בנצ"ב דחייב באחריותן ואם מתו והותירו לו וביבמות ס"ו ב' עבדי צ"ב יוצאין כו' וע"תוס דב"ק צ' א' ד"ה כמאן כו' ושם פ"ט א' אם אמרו בנ"מ כו' וכ"ש לתקנת אושא:

מב **וי"א כו'**. ממש"ש תזבין לנ"מ בטובת הנאה כו' ותזבן כתובתה לטובת כו':

מב) וכן כו'. בין נצ"ב מתני' הנ"ל לקח מן האיש כו' ואוקימנא בג' שדות ואף לפי' הרי"ף ה"ה לנצ"ב ובנ"מ אמרינן בב"ב נ' א' איש ואשה כו' כנ"ל ובכתובות פ' א' איבעי להו בעל כו' אבל לגופה פשיטא להו דלא הוי מכירה וזהו שמכרו כ"א לבדו אבל מנרו שניהם בנ"מ והוא אחריה בנ"צב ודאי דהוי מכירה כמ"ש בב"ב שם ובגיטין שם מ"מ ועסט"ז:

מג **ויש מי כו' ואפילו כו'**. ביבמות ס"ו ב' מכרו שניהם כו' הבעל כו'. מ' אפילו מכר הבעל וע"תוס שם ד"ה הבעל כו' ונראה כפיר"ח וע"ראש שם בשם ר"ת וע"ש ברא"ש

שהאריך בזה ובסה"ת ש"ו ח"א האריך מאד ע"ש וזה כפי שפי' ההיא דיבמות בקרקע צ"ב אבל הר"זה פי' במטלטלין של צ"ב דכל ההיא סוגיא דשם במטלטלין כמש"ש

יח) **כלי איני כו'**. וכן פירש הרמב"ם ועס"יד:

מד **אין האיש כו' ואם**. כמש"ל דפירש ההיא דיבמות במטלטלין וכתב הרי"ף שם והאי מכרו שניהם לפרנס' כו' מוציא כו' לא איפשטא שפיר דלעביד בה מעשה ופ' הרמב"ם לקולא דהמע"ה ועמ"ש בא"ח סי' רמ"ו ס"ד. ירושלמי פ"ו וכתובות והביאו הרי"ף ורא"ש שם אריב"ח הדא אמרה כו':

מה **וי"א כו'**. כמ"ש בירושלמי דכתובות פ"ו מה ראו לומר כו' אריב"ח הדא כו' והביא' הרא"ש שם ס"ד ומשום לכתחל' לא יתקנו לפחות חומש ועמ"מ פ"ל מה' מכירה ופ' ג"כ כרשב"ג דיבמות הנ"ל וכ' הרא"ש בפ"ז דיבמות ספ"א ויראה דדוקא בקרקע כו' אבל המכנסת כו' וכ"ש לאותן שפ' דבקרקע מכרו בטל דה"ה למטלטלין:

מו **וי"א כו'** על ס"ס ע"ג:

מז **ישראל כו' אבל כו'**. עתו"ס דב"ק ע' ב' בד"ה ואי כו':

מח **למחות כו'**. הוא תמוה דבנכסים דידיה ודאי שא"י למחות כמה שכ' בכתובות פ"א א' הרוצה שימכור כו' ושם ב' דאלת"ה סיפא כו' איבעי כו' וערש"י שם א' ד"ה מגרש' כו' וס"ל כפירש הרי"ף דמ"ש בב"ב שם שאר נכסים היינו נצ"ב ועתו"ס שם בד"ה מגרשה כו' ובב"ב שם ד"ה אילימא כו' וכ"כ הרמב"ם והטור וש"פ ועח"מ:

מט **מטלטלין כו'**. יבמות שם ולא עוד כו' וכפירושו דבמטלטלין קמיירי אבל לדעת הפוסקים דסי"ג בהג"ה ה"נ דמכרו בטל וכ"ש הוא דהא אינו אוכל פירות בזה:

נ **וה"ה כו'**. עמ"ש בב"ק ק"ב ב' נעשה כמי כו' וע"ש בהג"א ד"ה וכדמסיק כו' וכן כאן כהפוסקים הנ"ל דאינו מכורה:

נא **ואין חילוק כו'**. כהיש חולקים בח"מ סימן צ"ז סכ"ו וערא"ש פ"ד דכתובות סל"ב ובגדי אלמנה וגרושה כו' והביאו מהר"מ ראיה ממש"ש לבישתינהו לכולה מאני כו' הלכתא כו' ש"מ דלשמואל אפילו בבגדי שבת ויו"ט וע' במרדכי סימן רל"ז שוב מצאתי כו':

נא) **אבל כלי זהב כו'**. כ"כ במהרי"ק שם בשם תשובת הרי"ף דבזה בע"ח גובה ול"ד לבגדי שבת וי"ט דבזה דעתו שאם יצטרך יפרנס מהם ולכן כ' בהג"ה בח"מ שם וי"ח אירשא דוקא אבל דעת ש"ע בכאן תמיה דשם פ' כהרמב"ם ועהג"א שם ד"ה כ' הרמב"ם כו':

נא) ואם קרובים כו'. היינו כדין נ"מ שאמרו ז"ל כספים ילקח קרקע כו' וכמש"ל סי' פ"ה סי"ג דמתנה כנ"מ דמי וכמש"ש ס"ז משא"כ במתנה דאין אוכל פירות כמש"ש:

נב מכרו שניהם כו'. ואף על גב דאמרי' שם ואב"א כו' והרמב"ם פ' כר"א ס"ל דה"ק ואב"א כו' דמתני' ורבא כר"ה ס"ל אפי' זבנה לעלמא הוי זבינא ואמימר דאמר כר"א בזבנא כ"א לבד וכמו יום או יומים דא"א אלא בכ"א לבדו דשניהם ביחד בלא"ה פטורין מ"ש בפ"ק לבדו דב"ק ובפ"ט דסנהדרין ורשב"ם שם לא פירש כך וכן רש"י בב"ק צ"א ד"ה איש ואשה כו' רא"ש שם:

נב) כיצד כו' או כו'. כפי' הרי"ף שם שאר נכסים היינו נצ"ב אבל לפי' תוס' ג' נכסים היינו נצ"ב כנ"ל:

נג אא"כ קבלה כו'. כמ"ש בגיטין נ"ח וכשמואל דקי"ל כוותיה כמ"ש שם י"ז:

נד י"א כו'. דמתחיל' א"י לומר נחת רוח כו' דהא שדה שייחד לה בכתובת י"ל נ"ר עשיתי וכתובת' יכולה למחול כמ"ש בב"ק פ"ק א' וש"מ ע' רא"ש סוף כלל נ"ח ואמרי' בר"פ אעפ"י תנאי כתוב' כו' למוחלת:

נה וי"א. ס"ל דהא דר"פ אע"פ לתוספת וכמ"ש ר"ח ורא"ש שם וש"פ:

נו ואפי' כתבה כו'. ממ"ש בב"ב מ"ט ב' הא ראיה יש כו' ולאוקמי כה"ג. הרשב"א וש"פ:

נז בין כו'. ערש"י שם ד"ה ולא כו' וכ"ש באותו שדה:

נח וי"א כו'. כמ"ש בב"ב מ"ח א' מודה שמואל כו':

נט אשה שסלקה כו'. דאדם יוכל להסתלק בדשל"ב כר"ש ר"פ הכותב וכמו שכ' בח"מ סימן ר"ט ס"ח בהג"ה:

ס ולא שייך כו'. זה כ' הרב מסברתו צ"ע מ"ש דכאן נמי י"ל נתת עיניך כו':

סא אבל אם כו'. כמו בקרקע בסט"ז דחד טעמא להו:

סימן צא

א ולכן אינה כו'. עמ"ש בח"מ סימן ס"ו סט"ז:

ב וה"ה כו'. ע"ש סכ"ח:

ג דקי"ל כו'. בב"ב קל"ז א':

ד לפיכך כו'. שם:

ה ומתה. עמ"ש בר"מ סימן ק"ג ס"י:

ו הי' כו'. בעיא דלא איפשטא ולקולא ועבה"ג ורשב"ם חולק שם ע"ש:

ז מיהו כו'. ע"ל סימן צ' ס"ט:

ח ואם בא כו'. עח"מ סימן ע"ג ס"י נ"י:

ט **קהל כו'**. כמ"ש סמ"ג בשם הגאונים דנשבע לעבור על תקנת הקהל הוי שבועת שוא דהוי נשבע לבטל את המצוה וכן נמי הקנס הוא לכפרה בשביל שעברה על התקנה ואמרי' בב"מ ק"ד א' דתניא רי"א אדם כו' ועתו"ס שם ד"ה ה"ג כו' ועת"ה סימן רפ"ב:

י **שלח כו'**. כמש"ש שאני פרנס' כו' וה"ה כה"ג ועבה"ג ס"ק ז' דאיהו כו' בלא כו' משא"כ כה"ג דאין דרך לעשות עליהם שטר:

יא **אבל נזקין כו'**. כמ"ש בב"ק פ"ז א' וערש"י שם דברי המתחיל חייבין כו':

סימן צב

א **ואם כ' כו'**. עתו"ס שם ד"ה קנו כו':

ב **אם התנה כו'**. עתו"ס ע"א ב' ד"ה לא והא דמשמע כו' וכן תירץ הרא"ש בר"פ הכותב אבל הר"ן וריטב"א סתרו דבריהם דאמרו לפני ר"ג בעיא בעלמא הוא ולא דס"ל כן וראיה ממש"ש כמאן כו' ולא אוקמוהו באמרו לו ותי' דהתנאי מהני כה"ג דלכ"ע מכרה בטל:

ג **ויש מי כו'**. כתי' תוס' ורא"ש הנ"ל וקושית הריטב"א והר"נ נזהרו תו' שם מזה וכ' בד"ה הנ"ל פי' לא נאמרו כו' וראיה מירושלמי ר' ירמיה בעי קומי ר"ז כ' לה דין ודברים אין לי בנכסייך ונפלו לה לאחר מכאן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו אבל הרמב"ן תירץ דשם מיירי שכ' לה אחר הנשואין וכ"כ הרא"ש שם:

ד **סלק כו'**. וכ"כ בהג"א שם וכמש"ש בגמרא ב' ותימא ליה מכל מילי כו'.

ה **כשא"ל כו' ויש כו'**. ערא"ש שם ורב אלפס כו' ופירש"י כו':

ו **אבל מוכרים כו'**. תוספתא וירושלמי הביאו הרא"ש שם. ופ' כר"י דסתם אח"כ כר"י ועתוס' שם ד"ה דין כו' ועוד מדשקלו וטרו אליביה דאמרי' שם דת"ר אלו כו' איבעיא להו כו' וערא"ש שם ובהג"א שם ד"ה פסק כו':

ז **ואם כו'**. מתני' שם:

ח **וי"ח כו'**. דגמרא דידן פליגא על התוספתא וירושלמי דאמרי' שם אלא בדשיירא וערא"ש שם:

ט **לוקחין הפירות כו'**. פשיטתם:

י **וי"א שגם כו'**. עבה"ג וטעמא דס"ל דמש"ש ולטעמיך דיחויא הוא דל"ק על ר' יהודא כלום כמ"ש בתוספת' וירושלמי הנ"ל דמוכרין הפירות ולוקחין קרקע:

יא **התנה כו'**. כת"ק דמש"ש פ"ד א' הלכה כרשב"ג ולא מטעמיה וכל המתנה כו' וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ואנן קיי"ל כר"י דאף בשל תורה תנאו קיים ואף דרבי יהודה ס"ל שם נ"ו א' דעשו יותר חיזוק משל תורה לא קי"ל כוותייה דר' יוסי פליג עליה שם ועמש"ל סי' ס"ו ס"ג. וע' בה"ג וכן דרב כהנא אתיא כת"ק דאמר נחלה כו' וראיה

מירושלמי הביאו הרי"ף אמר ר"י אילין דכתבין לנשי' אי מיתת בלא בני כל מאי דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים ואף דאמרי' בירושלמי ר' ירמי' בשם רב הלכה כרשב"ג ולא מטעמי' כו' והביאו הרא"ש שם הירושלמי מוקי למתניתין בכותב לה לאחר שנשאת אבל לגמרא שלנו דאוקמי בכותב בעודה ארוסה הלכה כת"ק והירושלמי הנ"ל אילין דכתבי כו' מיירי בכותב לה ועודה ארוסה או בכותב לה בכתובתה קודם כניסת' לחופה או אפי' משנישאת ואינו מתנה שלא יירשנה אלא שאחר שירשנה יחזור הממון ליורשיה. הרמב"ן וע' ריב"ש סימן ק"ב וז"ש וכן כו' או כו' והא כו':

יב **סלק כו'**. כמש"ש פ"ט ב' שהמגרש כו' וערשב"ם בב"ב ס"ג א' ד"ה מ"ר שלו כו' וכמש"ש בגמרא דוקא שא"ל כ"ז שהשדה כולי' וערשב"א סימן תתקס"ב:

סימן צג

א **הכתוב' כו'**. כתובות פ"א א':

ב **וה"ה כו'**. דלפיר"ת כתובה דשם היינו נדונייתה ועמש"ל סי' סי"א בהג"ה:

ג **אלמנה כו'**. מתני' נ"ב ב':

ד **ואפי' כו'**. כמש"ש ס"ח ב' האומר אל כו' שהפרנס' כו' וערש"י שם ד"ה ה"ג כו':

ה **ואין היורשים כו'**. או שהי' כו' עתו"ס נ"ד א' ד"ה ושמואל כו' וכ"פ הרי"ף והרמב"ם וש"פ וס"ה בתוספתא שאר כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים ובירושלמי ר' אבוהו אומר קסרין כיהודא ושאר ארצות כירושלים:

ו **אא"כ כו'**. דכל תנאי שבממון קיים:

ז **ויכולין כו'**. דהא במנהגא תליא כמש"ש בגמ' וכנ"ל:

ח **וי"א כו'**. עתו"ס שם ד"ה מי כו' ובכתובות מ"ג א' ד"ה עשו כו':

ט **ובמקום כו'**. מתרץ קושית תוס' דכתובות ד"ה הנ"ל:

י **והוא מפרנסה כו'**. כמש"ל ס"ל:

יא **ואפי' לא פרעוה**. גטין ל"ה א':

יב **אבל תבעה כו'**. גמרא דכתובות שם:

יג **וי"א כו'**. הרא"ש מירושלמי ע"ש:

יד **ש"מ כו'**. כמו בפוסק לבן אשתו ובת אשתו כמ"ש בתוספתא הביאה הרא"ש בר"פ הנושא ע"ש וע"ל סי"פ סי"ח ומש"ש:

טו **תבעוה כו'**. עתוס' שם ד"ה לית כו' שחולקים ע"ז:

טז **וי"א כו'**. דכבר הפקיע עצמה מכבוד בעלה שם וערש"י שם:

יז **כולה**. שם צ"ח א' לית דחש כו':

יח **בין כו'**. שם נ"ד א':

יט **בין כו'**. עפ"ב דב"מ ל"ב אי' ועתו"ס דכתובות צ"ח א' ד"ה דאמרי כו':

כ **בין שעשתה כו'**. צ"ע מ"ש משאר תנאי כתובה שכ' הרמב"ם ספי"ז דיש לה כמו כתובה ב"ד:

כא **אבל בחייו כו'**. דאינה מתנאי כתובה אלא תחת מעשה ידיה. הרא"ש וש"פ:

כב **אע"ג**. דבירושלמי אמרי' ר"י בשם שמואל אימר מוחלת כתובה ליתומין ניזונת משלהם גמרא דידן פליגי דכ"ש ממוחלת לבעלה וערש"י שם ק"ד ב' ד"ה לא מזוני כו' ובמתני' שם א' ד"ה וחכ"א כו':

כג **וכל המוכרת כו'**. וכן פי' הרא"ש שם א"נ כו' וכמ"ש בסי"ב בהג"ה:

כד **תבעה נדונייתה כו' תבעה כו'**. כמ"ש ר"ת ורא"ש מדקאמר רצה לכתוב כו' ש"מ דוקא תוספת אבל לא נדוניא:

כה **וכן כו'**. הרא"ש שם לפי' בתרא וכנ"ל:

כו **יש כו'**. שם צ"ז א' תניתוה כו' וערא"ש שם ס"ז:

כז **אלמנה כו'**. צ"ל דגריס להיפך לישנא בתרא כאן בעניה כו' אבל הרא"ש וטור פ' דוקא עניה ופרוצה כשתי הלשונות להקל אצלה דנכסים בחזקתה כמש"ש בעי ר"י כו':

כח **אלמנה שאין כו'**. ערא"ש פי"ג ס"ו:

כט **אלמנה כו'**. עבה"ג ובגטין ל"ה א"ל הב לי מזוני כו' ואם איתא בלא"ה ל"ל מזוני כיון שא"י לישבע הרשב"א והג"מ וש"פ:

ל **וי"ח**. כפירש מש"ש צ"ח א' והלכתא צריכה שבועה דאמכרה למזונות קאי דכולה סוגין שם איירי במזונות וערא"ש פי"א ס"ג:

לא **או נתנו**. תוס' מ"ט ב' ד"ה הוא כו' ע"ש וכ"ד כל הפוסקים דלא כר"י בר ברוך במר' והג"א:

לב **אם אין כו'**. ממ"ש בגיטין נ"ב ת"ש ש"מ כו':

לג **הקדיש כו'**. דהוא כמכר כמ"ש בפ"ז דב"ק מ"ל מכרן להדיוט כו'. ר"נ שם וכן בשבועות מ"ב ב' ומ"ל משועבדים כו' אבל משום דהקדש מפקיע מיד שעבוד לא דדוקא בקדושת הגוף וע"ל סי' צ' ס"ט בהג"ה:

לד **אפי' לאחר מיתה**. כפירש הריב"ן שם בתוס' ד"ה אלמנה וע"ש שר"ח וה"ג חולקים:

לה **ועכשיו כו'**. וכ"כ תוס' שם ד"ה א"ר כו' ושם נ"א סד"ה ממקרקעי:

לו **מיהו כו'**. מרדכי והג"א בשם ר' שמואל וכ' מ"ש בב"ב שם השתא ירושה דאורייתא כו' דיחויא ולא קיי"ל כן וראיה ממ"ש בכתובות מ"ט ב' דלא קיי"ל כר"ל ואין ניזונין מהן אע"ג דמתנה רעועה היא ועוד אמרי' בב"מ קל"ט א' אלא אי אמרת כו' ואע"ג דהוא לוקח

מדרבנן ואין כ"ז כדאי לדחות דברי רבא וכ"ד כל הפוסקים וכמ"ש בתוס' בכתובות הנ"ל וכן כ' רשב"ם בב"ב קל"ג א' בד"ה מתנה כו' ומ' במרדכי דאף במתנת ש"מ לבניו אינ' ניזונת מדדחי הא דרבא אלא שבפסקי מהרא"י סימן פ"ו כ' די"ל דל"ק אלא במתנת ש"מ לאחרים ואין דבריו מוכרחים ועוד מ' דה"ה במקרקעי דהא דחו דברי רבא והוכיח מש"ס ובימיהם הי' דוקא בקרקע אלא בריב"ש כ' בשם הרי"ט שכ' בשם ר"י דמטלטלי דמתנת ש"מ לא משתעבדי לבעל חוב דלא תקנו הגאונים אלא ביורשים אבל כ' הריב"ש שם דלא מצא לא' מהמחברים שחולק בזה:

לז **ואם מכרו כו'**. כתובות ס"ט א' וכנ"ל ס"ך:

לח **והיא כו'**. ויש כו'. ערא"ש רפ"ט דב"ב שלדינא דגמרא ודאי אינ' ניזונית מהדמים דמטלטלי הוי וראיה ממש"ש ת"ש דאר"א אר"י כו' ואם איתא והלא צריכין לפרנס עדיין מהדמים וכן ממ"ש בסוטה כ"א ב' איזהו רשע כו' אלא שרב האי כ' דאחר תקנת הגאונים דנזונית ממטלטלין ה"נ דניזונית מהדמים:

לט **ויש כו'**. דהני זיזי לא אשתעבדו כו' למה"ד כו' ע"ש וכ"פ בסימן קי"ב סי"ד בהג"ה:

מ **הקנה כו'**. כמ"ש בכתובות ק"ב ב' הב"ע בשקנו כו' ובגיטין נ"א א'. רשב"א ואע"ג דאמרי' שם ושם אלא בנות כו' אימר צררי כו' כצ"ל לרשב"א דוקא בבתו אבל באשתו לא דקי"ל כרב שם ק"ז ח' דפוסקין מזונות לא"א ועתו"ס ד"ה אימר צררי כו':

מא **ודוקא כו'**. דיד בעה"ש על התחתונה:

מב **הניח כו'**. תוספתא כשאמרו קודמת בזמן קודמת בגביה בד"א בכתובה אבל במזונות שתיהן שוות:

מג **אפילו כו'**. גמרא שם וירושלמי הביאה הרא"ש שם:

מד **אלא כותבין כו'**. בתלמידי דר"י בירושלמי שם והביאו הרא"ש שם וצ"ע:

מה **י"א כו'**. כמש"ש פ"ד ב' וכר"י ור"ל:

מו **וי"ח**. דל"ד לשם וערש"י שם ד"ה דמנחי כו' לא זכו כו' ולא קי"ל כר"ט אלא לעולם זכו יורשין ואפ"ה מהני תפיסה ועתו"ס שם ד"ה והוא ומיהו למזונות כו':

מז **ולכ"ע כו'**. כמש"ש פ"ה א' ר"פ מימלח כו':

מח **ודוקא כו'**. שם פ"ד ב' יימר בר כו':

מט **אם תפסה כו'**. עבראש"ש פי"א ס"ג

נ **וכן אם כו'**. ממש"ש צ"ח א' דאר"ז אר"נ כו' הא לאחר כו' ודאמרי לה כו' ועתו"ס שם ד"ה דאמרינן כו' וז"ש וי"ח בזו:

נא **לא כו'**. כמ"ש בתוס' בד"ה הנ"ל דאינן אלא בקיאי בשומא ולמשכן א"צ שומא:

נב **ואפי' לא כו'**. ערש"י שם:

נג **ואם היו כו'**. וי"א כו' לפי' תוס' הנ"ל מש"ש מאן שם ליך בב"ד הדיוטות מיירי אבל לדעת הרמב"ם דבינה לב"ע מיירי י"ל דבב"ד הדיוטות קיים מ"מ:

נד **וכן מוכרת כו'**. כנ"ל סי"ג.

נה **י"א כו'** כי קרקע אינו ראוי לימכר דבר מועט כמ"ש בפ"ק דב"ב וגם ל"ש למכור כמטלטלין כמ"ש בפ"ק דב"מ:

נו **כשפוסקין כו'**. נלמד מהנ"ל ס"ל שם בריטב"א:

סימן צד

א **או יושבת כו'**. ברצונה תליא כמש"ש בגמרא.

ב **ואינה כו'**. מדקאמר במתני' ונותנין לה מדור כו' והא דקאמר בגמרא משתמשת במדור כו' לאפוקי שא"י לדחותה מאותו הבית לגמרי וזה שהביאו ראיה שכך כתב לה כו':

ג **וי"א**. עח"מ:

ד **ואין האלמנה כו'**. בתוספתא האומרת תנו בית ארמלות אין נותנין אא"כ קבלה עליה שתשב בתוכו יכולין היורשין לעכב על ידי שלא תשכירנו והביא הר"ן שם:

ה **כשהיה כו'**. ירושלמי דרה בבתים כשם שהיתה דרה בהם ובעלה במ"ה ומשתמשת בכלי זהב ובכלי כסף כשם שהיתה משתמשת ובעלה במ"ה:

ו **וכן לא כו'**. כגי' תוס' שם ד"ה ה"ג כו' ועבה"ג:

ז **נפל כו'**. ערא"ש פ"ד סימן כ"ט וכמ"ש בירושלמי הביאו שם:

ח **וי"א כו'**. דבאמת ל"ל הכי כמ"ש קדושין:

ט **חייבים כו'**. עתו"ס פ"ז א' ד"ה לכרגא כו' וכ"כ הראב"ש:

סימן צה

א **ואם כו'**. עתו"ס שם ד"ה ניזונית כו':

ב **אם היתה כו'**. כמ"ש ביבמות מ"ב ב' וליתבעינהו ליורשים:

ג **ויכולה היא**. כמ"ש בערכין כ"ב א' אין נזקקין כו' משום מזוני ואף דמוסיף שם משום חינא היינו משום גרושה אבל פשיטא דקיימא טעמי דמזוני נמי וכ"ש לפרש"י ד"ה ההיא כו' תה"ד סי' רי"ז ע"ש ועיין רמב"ם פי"ב מה' מלוה הלכה ג' לפיכך אם קפצה האשה ונשאת ואח"כ באת לתבוע כתובתה מנכסי היתומים אין נזקקים לה עד שיגדלו היתומים שהרי א"ל מזונות והרי נשאת ועכ"מ שם כתב הרשב"א כו' ולע"ד כו'.

ד **ופירות כו'**. כיון דאין חייבים בפרקונה כמ"ש בפ"ד וכמש"ש ואין חייבים כו'. יורשיה יורשי כו':

ה **צמצמה כולי וכן כולי**. שם ס"ה ב' ועבה"ג:

ו **כשבאה כולי**. עבה"ג וס"ל סימן ע' ס"ה:

ז **יש מי כו'**. ואם אינה ניזונת כולי ערשב"ם קמ"ג ב' ד"ה ואם אמרה כו' ושם קמ"ד א' ד"ה באשה כו':

ח **ויש מי כו'**. טור בשם הראב"ד שלא אמרו מעשה ידיה שלהן אלא בקבועים כגון טוי' ואריגה כו':

ט **ויש מי כו'**. וכ"כ בהג"א שם ד"ה וריב"ם כו':

י **ויש מי כו'**. הרא"ש שם ע"ש:

יא **ואינה גובה כו'**. שם ברא"ש דלא כרשב"ם וכמ"ש בבכורות נ"ב ב':

סימן צו

א **עיקר ותוספת כתובות**. נ"ה א' וכפירש"י שם ד"ה ולשבועה כו' וע"ראש שם והרמ"ה ז"ל פי' כו' וז"ש ונ"מ ונצ"ב כו' וכמש"ש ור"נ בשם ר"ח דדוקא תוס' ולא נדוניא כו':

ב **או נכסים שייחד כו'**. גמרא וכמ"ש למטה ואם ייחד כו':

ג **או דברים כו'**. שם ליתנהו בעינייהו כו' וכפי' הרי"ף שם וערא"ש שם וז"ש ואם נצ"ב כו':

ד **וה"ה כו'**. גמ' שם ועיין תו' שם ד"ה נרא' כו':

ה **ואם מתה כו'**. שבועות מ"ח א' מתיב כולי מ"ש כו':

ו **י"א כו'**. כמש"ש האי דיינא דעביד כולי ועוד אמרינן שם הא מני ב"ש כו' וכ"ש כה"ג ועתו"ס דב"ב ע' ב' סד"ה מ"ד:

ז **וי"ח כולי**. עתה"ד סי' ש"ל: (ליקוט) עיין מרדכי פרק הכותב סי' שכ"ד שכ"ה שכ"ו:

ח **אם היורשי' כו'**. שם נ"ב א' מודה לי כולי:

ט **אם פרעו כו'**. עח"מ וב"ש:

י **אלמנה כו'**. דה"ה כפקחת לכ"ד וסגי בהרכנה כמ"ש בגיטין ע"א א' וכיון דשבועה זו אינה מן התורה מקילינן בה היכא דא"א ומשביענן לה ע"י אחרים תדע שהרי מקילינן היכא דמת לוה בחיי מלוה לר"א ואמרינן הבו דלא לוסיף כו'. שם:

יא **אבל כולי**. שבועות שם:

יב **מה שבועה כו'**. עתו"ס דב"ב קנ"א א' ד"ה וב"ה כולי וכ"כ הרא"ש פ"א ס"ט בשם ריצב"א ועס"ה בהג"ה:

יג **ואם נשבעה כולי**. כמ"ש בגיטין ל"ה א'

יד **אלמנה שמכרה כו'**. ע"ראש פי"א סוף סימן י"ג:

טו **וה"מ כו'**. כס' האחרונה בסי' צ"ג סכ"ה וע"ראש כלל נ' ס"ח:

טז **ויש מי**. כולי שם סי' ו':

יז **וי"א כו'**. שם ס"ח וכמ"ש בכתובו' צ"ח א' דמוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה וע"ש בתוס' ד"ה מוכרת וא"ת מתני' כו' ותי' הרמב"ן דודאי דצריכה שבועה ושבועת כתובה היא אלא דאיבעי להו אי צריכה שבועה מקודם וראייתו של הרי"ף דחו דאיירי שנשבעת בלא תביעה אלא כדי שלא יפסידו יורשי' כתובתה כמ"ש בשבועו' מ"ח א' הר"ן שם:

יח **כגון שמת כו'**. עתו"ס דב"ב קנ"ח א' בד"ה וב"ה ובשם הר"ש מ"כ וכו' וכ"כ הרא"ש שם בפ"א ס"ט בשם ריצב"א:

יט **אלמנה שמחלה כו'**. כנ"ל ס"ה בהג"ה במכירה ומתנה:

כ **ואפילו דקדקה כו'**. ג"כ שם בעיא דלא אפשיט':

כא **אבל כו'**. כמ"ש בסוף ב"ב ההוא דיינא דאתתיה כו':

כב **והאשה כו'**. כמ"ש בערכין כ"ג ב' מוסיף כו' וערש"י שם ד"ה מוסיף וערא"ש שם:

כג **כל אלו כו'**. ירושלמי שם ופרק כל הנשבעין:

כד **ואם קדמה כו'**. עח"מ ס' פ"ז סימן י':

כה **ואפוכי כו'**. ע"ש סי"א:

כו **כשהיא כו'**. ע"ש סי' צ"ב ס"ט:

כז **ואם גם כו'**. ע"ש ס"ז ה"נ חזרה שבועה לה ושא"י לשבע נפטר שכנגדה.

כח **והבעל ישבע כו'**. כמו בכל טענת בע"פ:

כט **והבעל או כו'**. רש"י שם.

ל **ויש כו'**. ע"ש סימן ל"ה ס"ו:

לא **ויש מי כו'**. ערא"ש שם ועח"מ סי' פ"ז ס"ב תבעו מאתים כו' ושם סימן פ"ח סכ"ח ועמ"ש ז"ש וי"א כו':

לב **ואפי' הם כו'**. גיטין נ' והלכתא כו':

לג **כשמשביעין כו'**. כרב יהודה ופי' ר"ח אדרה בב"ד או אשבע' כו'. הרא"ש שם:

לד **וצריך שהנודר כו'** דאל"כ אמאי אר"ה ל"ש אלא כו' הרא"ש שם סס"ח:

לה **ושתהיה כו'**. שם ותוספת ד"ה אבל כולי וי"ל שאינה חוששת כו'.

לו **יש מי כו'**. ערא"ש שם ועח"מ סימן צ"ב ס"ב:

לז **וצריכה כו'**. שצריכ' לשבע בפני ב"ד ומש"ש בגיטין ואשבעה חוץ לב"ד איכא מאן דמפרש דתרווייהו בעי ואיכח מ"ד דה"ק דהברירה ביד היתומים ולפיכך צריכה היא להיות עוד נודרת בב"ד שם:

לח **ולכתחל' כו'**. עח"מ סי' פ"ז סך"ג ואמרינן ספ"ד דב"מ נשבעין במעמד הגזברים כו':

לט **אלמנה כו'**. דקיימא לן הנשבע ואחר כך באו עדים חייב כמ"ש בפ"ט דב"ק וכמ"ש בח"מ סימן י' פ"ז ך"ט:

סימן צז

א **אפילו כו' של כו'**. הרא"ש שם סכ"ח מסקנא דסלקא כו' וכמ"ש בס"ט הנשבעין ואלו נשבעין שלא כו' והאשה כו' ושם בגמרא מ"ח ב' אטו כו' אר"נ והוא כו':

ב **אבל כו'**. דלא כר"א שם וכמש"ש בגמרא לא הושיבה כו' א"ל כו':

ג **בטענת שמא**. הרא"ש אם לא בטענת בריא ועוד כתב שם דע"י גלגול יכול להשביע ולא ס"ל להפוסקים כן מדאיבעיא להו לר"א ש"מ דלרבנן לעולם א"י להשביעה:

ד **המושיב כו'**: עתו"ס פ"ח ב' ד"ה לאפוקי כו':

ה **ייחד כו'**. כיון דא"צ שבועה מחמת הכתובה כמ"ש בריש פרק אף אל פי שם:

סימן צח

א **אם גירשה כו'**. רש"י שם ד"ה אבל כו':

ב **כגון אם כו'**. כמ"ש בתוספתא והביאו הרא"ש שם אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה להם או נתנה במתנה:

ג **ואם היא כו'**. הרא"ש שם מדיוק דברי רש"י הנ"ל ובפרק הנשבעין סי"ד ועח"מ סימן ס"ו סעיף ט"ו:

ד **אבל אם ראו כו'**. עח"מ סי' ע"א סי"ג:

ה **ואם יש כו'**. עח"מ סימן קע"ו סי"א בהג"ה:

ו **אבל כו'**. דוקא על ב"ד ס"ג ודוק' כשני עדים דאל"כ אינה נאמנת במקום עדים כמש"ש ס"א.

ז **אם פגמו הכתוב'**. ערא"ש ס"ס כ"ח וי"מ אבל משביעין כו'.

ח **או אם כו'**. **ואפילו נתן כו'**. הרא"ש שם רסכ"ט בירושלמי מפרש כו' ותוספת פ"ו ב' ד"ה נדר כו':

ח) **ואפילו אם כו'**. ירושלמי שם ע"ש בארוכה:

ט **כגון לקוחות**. כנ"ל מהתוספתא:

י **כגון אם כו'**. שבועות מ"ח א':

יא **ואפי' פגמה היא כו'**. גמרא שם:

יב **או היורשים כו'**. כי"מ הנ"ל:

יג **אבל כו' אבל כו'**. מתני' שם:

יד **שאפי' כו'**. רא"ש שם סי"ח והקשו חכמי כו' ותירץ הר"ש כו' ונ"י כתב בשם הרמב"ן וריטב"א יכול להשבע גלגול עבטוח"מ סי' ע"א:

טו **ויש מי כו'**. הרא"ש שם בשם ר"ה גאון וכ"כ הרמב"ן בשם תשובת הרי"ף ופי' דסיפא דמתניתין הלכה כו' לא קאי אירשא אבל הרא"ש כתב דפרש"י עיקר וכן מ' בתוספתא:

טז **על מה כו'**. ר"ל אם פטרה וכסברא ראשונה וז"ש ואפילו על ידי גלגול וכ"ה בטור:

יז **לצורך קבורה**. ר"ל דלא כירושלמי שאף לכ"ד וכמ"ש הרא"ש סוף סכ"ח והטור:

יח **אלא אם כן כו' וי"א כו'**. ממש"ש פ"ח ב' אלא אמר אביי כולי ועראש"ס ס"ך:

יט **אע"פ כו'**. ע"ש סכ"א ועח"מ סי' ע"א סי"ט:

כ **ודיקא כו'**. דלא דייניגן להו בשתי קולות דאבא שאול ודרב ושמואל וכמ"ש בשבועות שם דהבו דלא לוסיף עלה ודייניגן כה"ג לכתחלה כרבי אלעזר שם דבלא"ה דיינא דעבד כו'. הרז"ה וריב"ש שם בשמו:

סימן צט

א **וחליצה**. דאף ביבמה נכסים על בעל' הראשון כ"ש בחלוצה דלא ימית לאחיו:

ב **אבל כולי**. דל"ל אדעתא למישקל ולמיפק כו'.

ג **אבל כו'**. כס' הראשונה בח"מ צ"ז סכ"ו ועהג"א בפ"ד דכתובות סל"ב ד"ה כ' הרמב"ם כו' אבל הרא"ש שם חולק וכתב ובגדי אלמנה כו' וע"ל סימן צ' סט"ו:

ד **וא"י כו'**. כמ"ש ברפ"ז דיבמות:

ה **אלא כו'**. ר"ל כמו ששוה עכשיו כמש"ש ביבמות:

ו **הנותן כו'**. **ה"ה כו'**. ממ"ש בב"ב קמ"ה א' דאפילו הדר ביה איהו מוהרי הדרי וכן שם קמ"ו ב' וכתב הרמב"ם שלא נתן אלא לנוי ושלא תחזור בו ועריב"ש סי' ש':

סימן ק

א **מדינא כו'**. ר"ל אפי' מהבעל עצמו וכמ"ש בקדושין ס"ו ובנדרים ס"ה ב' וער"ן שם ד"ה מדאמרי' כו':

ב **ותו'**. כתובות נ"ה א':

ג **ומתקנת כו'**. ע"ל סי' צ"ג ס"כ:

ד **חוץ כו'**. ל' הרמב"ם בפט"ז הלכה ז' תקנו הגאונים בכל הישיבות שתהיה האשה גובה כתובתה אחרי מות בעלה אף מן המטלטלין כדרך שהתקינו לבעל חוב לגבות מן המטלטלין ופשטה תקנה זו ברוב ישראל וכן שאר תנאי כתובה כולן ככתובה הן וישנן

במטלטלין כבקרקע חוץ מכתובת ב"ד שלא מצאנו מנהג ירושתן פשוט בכל הישיבות לפיכך אי אפשר מעמידין אותה ע"ד הגמרא כו' וערא"ש פ"ד סכ"ד.

ה **ומיהו כו'**. עב"ש:

ו **אבל כו' או כו'**. עתו' מ"ט ב' סד"ה היא וכמ"ש בח"מ סי' ס' ס"א:

ז **וי"א כו'**. מרדכי והג"א שם בשם מהר"מ וראיה ממש"ש הכותב כו' ואף ע"ג דלית הלכתא הכי דוקא בחייו כו' מה שנתן ליורשיו כו' ע"ש וכמ"ש בפ"ט דב"ב אם ראוי ליורשיו נוטלו משום ירושה כו' וצ"ע ואינו כן דעת כל הפוסקים:

ח **מי שצוה כו'**. דהטעם למתנת ש"מ מפני שאינה אלא לאחר מיתה והיא קודמת כמ"ש הרי"ף שם בב"ב ע"ש. וז"ש ואם מכרו יורשים כו':

ח) **ועכשיו וכו'** ? **ומ"מ כו'**. עח"מ ר"ס ס'.

ט **ותו' כו'**. כתובות נ"ה א':

י **ואינם כו'**. שם:

יא **ל"ש השביחו יורשים ל"ש כו'**. עמ"ש בבכורות שם והאמר שמואל כו' ושמואל אמר בהשביחו לקוחות כמ"ש בפ"ק דב"מ:

יב **י"א כו' ודוקא כו'**. וכ"כ בהג"א שם סל"א ד"ה פסק כו':

יג **ומלוה כו'**. מתני' דכתובות פ"ד ח' מי כו' והיה כו'. ואף ר"ע ל"פ אלא משום דמטלטלי כו' הר"י מיגאש והרא"ש סוף בכורות וע"תוס דכתובות שם ד"ה לכתובות כו' ובב"ב קכ"ה ב' ד"ה ואין כו' ובבכורות נ"א ב' ד"ה ולא כו' ועוד הביא ראיה הר"י מיגאש ממ"ש בכתובות פ"א ב' דתניא הרי שהיה נושה כו' וא"א לומר דרבי היא דס"ל מלוה מוחזק אף אבכור דא"כ הל"ל שם תלתא חומרי ואף שדחק הרמב"ן לדחות הראיות מ"מ הסכים להנ"ל ע"ש כי האריך מאד וכ' הרי"מ וא"ל דהא אמרי' בב"ב קמ"ד ב' ושמואל אמר הכא כו'. ואמרי' שם קמ"ה ב' כמלוה דמי י"ל יבם שאני דמדין בכור אתי כמ"ש בבכורות נ"ב א' ממ"ש בכור כו' ועמש"ל סי' קס"ח ס"ה. ודעת הרי"ף ור' אפרים דמלוה ראוי הוא ועמ"ש בח"מ סי' ק"ד סט"ז וי"א דמלוה ראוי לגבי כתובה ולא לבע"ח וכ' הרמב"ן וטעמן משום דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפילו מחיים כמ"ש ביבמות ובנדרים ולפיכך אפילו גבי יתומים קרקע אינו גובה מהן דל"ל כמ"ש בפסחים ל"א או בפרק י' דכתובו' דמשעבדא מדר"ן בחיי אבוהון ובזה אתי שפיר הא דכתובות פ"א ב' משום דאתי כר"מ דס"ל מטלטלי משעבדי לכתובה וגם ההיא דשם פ"ד א' י"ל דרבי היא מ"מ הוא דוחק וגם במסקנא מסיק כדברי הרא"ש ועתו' דבכורות הנ"ל:

יד **וכ"ז כו'**. ממ"ש בר"פ אע"פ רצה לכתוב כו' נ"מ כו' מ' דוקא בתו' וכמש"ל:

טו **וי"א כו'**. דטעמיה שאמרו בר"פ הניזקין שייכא נמי בזה וער"ן שם:

טז **וי"א כו'**. וכן סתם בח"מ סי' קי"ח ס"א:

יז **בעיקר כתובתה**. ותוס' ממש"ש מקולי כתובה וזה לא שייך אלא בעיקר ותו' אבל נדוניא היא חוב ככל חוב וכמ"ש ר"פ אע"פ נ"מ כו' ולשבח כו' ואמרו בבכורות נ"ב מקולי כתובה אלמא דוקא לעיקר ותו' וכנ"ל ס"א:

יח **ואם פירש כו'**. גמ' שם:

יט **ונצ"ב כו'**. כנ"ל:

כ **ובמקום כו'**. דזה אינו לתוספת אלא מפני שנשתכר בהם וכמ"ש רש"י ס"ו א' ד"ה הוא כו' וכמש"ש בירושלמי שמו דעת האיש שרוצה לישא וליתן בכספין ולעשותן אחד ומחצה והביאו הרא"ש והפוסקים שם:

כא **הרי זה גובה עיקר כו'**. דרב ל"פ עליה דשמואל אלא דרב לא מחלק בין מקום שכותבין או לא ושמואל מחלק אבל במ"ש רב דאינו גובה תו' ל"פ וז"ש ואף רב כו' דר"ל שחלפו שיטתייהו.

כב **ואם כו'**. כמש"ש ט"ז ב':

כג **וי"א כו'**. כרבי יוחנן בפרק קמא דבבא מציעא:

כד **ולא מיבעיא כו'**. מרדכי ס"פ הכותב כ' בעל החפץ כו' ובס"פ הנישא ורשב"א פ' כר' יוחנן כו' ול"ד מנה כו' וכ"כ הג"א שם סד"ה פי' ורשב"א פסק כו':

כה **וי"א כו'**. כמ"ש בתוספתא אלמנה שתובעת כתובתה ויורשים א"ל התקבלת כתובתיך עד שלא נישאת הם צריכין להביא ראיה משנשאת היא צריכה להביא ראי' שלא נתקבלה כתובתה ומיירי שאין כתובה יוצאה מתחת ידה דאין לך ראי' גדול משטר כתובתה:

כו **וכ"מ שנאמנת כו'**. מתני' דפרק הכותב ופרק הנשבעין ופ' השולח.

כז **ובמקום כו'**. ע"ל סימן צ"ו ס"ט ולקמן סי"ב:

כח **ואם אינו כו'**. דהיתומים אין נשבעים לפטור וכמ"ש בח"מ סימן ס"ט ס"ה:

כט **היתה כו'**. עח"מ סימן נ"ב ס"א ואם ניכר שנעשה כו'. ריב"ש שם:

ל **יש מי כו'**. כמש"ש בגמרא במקום שאין כו' עליו להביא ראיה ר"ל שכתב לה וערש"י שם ד"ה לדידי כו' וכ"מ שם ט"ז ב'.

לא **ויש כו'**. ערא"ש פ"ק דב"מ סוף סמ"ד וגם צריך למעשה ב"ד כו':

לב **האשה כו'**. עמש"ל בר"ס י"ז ס"א.

לג **וי"א כו'**. עתו' דכתובות שם בד"ה מיגו כו' אבל להרמב"ם ל"ק קושית תוספת כלל:

לד **הוציאה כו'**. כשמואל וכצ"ל:

לה **ולא כתב לה כו'**. ואם כתב לה ואוסיפית כו'. שם מ"ג ב':

לו **ואם אין כו'**. כנ"ל ס"ו וסי"ב:

סימן קא

א **אפילו כו'**. וכ"פ במרדכי והג"א שם בד"ה פי' ראב"ן ואפילו נשאת כו':

ב **במקום כולי**. כמ"ש בסימן הקודם ועהג"א שם ד"ה מכאן כו':

ג **או שנשאת לאחר**. כנ"ל סימן ק ס"ו בהג"ה:

ד **וכל שזכרה כו'**. מתני' שם יורשיה מזכירין כו' ופי' הר"ן כלומר דבהזכרה בלחוד סגי וכמ"ש בירושלמי אר"י בר בון לא ס"ד עד שתתבע אלא אפי' הזכירה דתנינן תמן יורשיה מזכירין כתובתה:

ה **נדוניא כו'**. ממ"ש בר"פ אע"פ רצה כו' נ"מ כו' וכ"ז שהיא וכמ"ש לעיל כמה פעמים:

סימן קב

א **ואלמנתו**. לשון הרמב"ם ולרבותא ודלא כר"ת בתוספו' שם ד"ה לאשה וגם דלא כמ"ש במרדכי דלאחר מיתה שניהם שוין במטלטלין לפי שמדינא בגמרא לשניהם לא שייכי רק מתקנת הגאונים וז"ש או גרושתו וכ"ש הוא:

ב **ואפילו תפס כו'**. כת"ק ולר"ן לר"ע וקי"ל כר"נ בדיני וכמ"ש בח"מ סימן ק"ד:

ג **היתה כו'**. ממ"ש בכתובות צ"ו ב' וכן כחה יפה ואמרינן בירושלמי והביאו הרא"ש שם סי"ב אם באת מלוה בעדים אומר למזונות מכרתי באת מלוה בשטר כו' וער"ן רפ"י שם:

ד **ומיהו כו' ואפילו כו'**. ממש"ש במתניתין פ"ד כל הקודם כו' ואע"ג דבלא תפסה אמרינן שם ינתנו לכושל ומפ' ריב"ח לכושל שבראיה ופ' הרי"ף לבע"ח. הרא"ש שם ס"ס י"א וכמ"ש בס"ג:

ה **וי"א כו'**. ממש"ש בגמרא לכתובת אשה לא יהבינן לה מ' דאפי' תפסה וכמש"ש צ' א' הראשונה כו' אלמא דאי תני הני אפי' תפסה מוציאין מידה. הג"מ פי"ז ולכ"ע כו'. זה אין צריך לכתוב דמה לה לממון אחרים ושם בפסקיו ביאר אם אינו ידוע שהוא פקדון רק באומדנא כו' ע"ש:

ו **מיהו כו'**. היינו לענין לקוחות אבל לבע"ח מאוחר יש נ"מ כמ"ש בח"מ: ס"ס קי"ג:

ז **אם זמן כו'**. כמש"ש צ"ג ב' ובפ"ק דב"ק:

ח **או כו'**. כמ"ש בספ"ד דב"ב:

ט **ואם קדמה כו'**. דלא איפלגו אלא בבעל חוב מאוחר דוקא שם:

י **אבל אם כו'**. ממ"ש בספ"ט דב"ב גובה חצי שבח:

יא **ואם קדמה כו'**. כנ"ל ס"ב בש"ע ועבהג"ה שם שי"ח:

יב **אלמנה כו'**. עח"מ סימן ק"ד ס"א בהג"ה מיהו כו':

יג **אם זמנם שוה כו'**. ואם אין זמנם כו'. טור והוא תמוה והטור למד מדברי הרי"ף והרא"ש שם שכתב אמר אמימר כו' פירוש וליכא חד כו'. וליתא דמשום סיפא נקטה ואי ליכא אלא ארעא כו':

יד **אפילו יש כו'**. רש"י ושם ד"ה האי כדיניה זה כו':

טו **יש מי כו'**. כיון שמספק לשניהם שם:

טז **מיהו כו'**. טור ולמד ממ"ש הרא"ש שם לבעל חוב יהבינן משום נעילת דלת וכיון שחפץ כו' אבל כ' שהרמ"ה חולק על זה וכ' ב"י שטעמו דכ"א יהבינן כדינו ודבריו תמוהין:

יז **ואם קדם כו'**. הוא תמוה ועח"מ:

יח **היו כתובים כו'**. וכ"מ מדברי רש"י שלא כ' דין נצ"ב אלא ברישא וכנ"ל:

יט **בעקר כו'**. ממש"ש דלאו מידי חסריה:

כ **אפילו בקנין**. כמ"ש בב"ב קע"ג ב' וערב אסמכתא הוא אלא בההוא הנאה כו' משא"כ כאן דלאו מידי חסריה וזהו הטעם דלא קמשתעבד בכתובה ולכן אפילו בקנין דקי"ל דאפילו קנין לא מהני לאסמכתא כמ"ש בסי' ר"ז רק בב"ד חשוב וראיה מדלא תירץ שם דביקנין הוי מ"מ:

כא **שא"ל הנשאי כו'**. רמב"ם ודלא כרש"י בגיטין מ"ט ב' ד"ה בקבלן כו' שדוקא בהתפיס מטלטלין ועתוס' שם ד"ה בקבלן שהקשו על פירש"י:

כב **בקנין**. כמו ערב דלאחר מתן מעות. מ"מ פכ"ה מה' מלוה עח"ע סי' קכ"ט ס"ד:

כג **אפילו בלא קנין**. הרמב"ם:

כג) **וי"א כו' ולכלתו כו'**. הראב"ד בהשגות:

כד **י"א כולי**. כגיר' שלנו דלאו מידי חסרה וכמ"ש רש"י שם דהא טב למיתב כו' משא"כ לחתן:

כה **וי"ח כו'**. כגי' דלאו מידי חסריה וכ' דעיקר הטעם הוא משום דמצוה קעביד:

כו **מיהו כו'**. כמ"ש בח"מ ר"ס קל"א

כז **ע"ד רבים**. כמ"ש בפ"ד דגטין:

כח **הערב לאשה כו'**. דהכוונה היתה שלא יתן להבעל החצי ולה החצי בלי רצון שניהם בלא עת גביית כתובתה כו' ע"ש בסימן תפ"ד ועח"מ סימן מ"ב ס"י בהג"ה:

כט **וכן כו'**. כר"א וצ"ע דהא בגמרא שם אמרינן דפליגי בפלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כב"ה ובלא"ה אין הלכה כר"א וכן תמהו האחרונים:

סימן קג

א **אם כ' כו'**. כשיטתו לעיל סימן נ"ה ס"ו:

ב **ושלא בהכרזה**. צ"ח א' דכל שלא בבית דין הוא ג"כ שלא בהכרזה:

ג **נאמנים כו'**. עתוס' שם ד"ה דאמרי' כו' וכ"כ הרא"ש שם:

ד **ודוקא כו'**. עתוס' שם ד"ה מכרה כו':

ה **ואם כו' ויש כו'**. ע"ל סי' צ"ג סכ"ה:

ו **גרושה כו'**. מתני' שם וכר' יוחנן דמתני' ד"ה היא:

ז **מומחים**. דשלא בב"ד דאמרינן שם היינו מומחים כנ"ל ס' א':

ח **ואלמנה כו'**. דליכא משום חינא וכפי' ר"ח וערוך וכמ"ט תוס' שם פ"ד א' ד"ה לכתובת כו' ובגיטין מ"ט ב' ד"ה משום וכ"כ הרמב"ם פי"ב מה' מלוה הלכה ג' ע"ש

ט **אם כו' אבל כו'**. כפירש התוס' צ"ח א' סד"ה מוכרת. ועוד אמר ר' כו' וכ"כ הרא"ש שם ודוקא שלא בב"ד כמש"ש מוכרת שלא כו' וע' רא"ש שם:

י **אלא כו' וי"א כו'**. ע' סימן צ"ג סך"ח:

סימן קד

א **ב"ד כו'**. כמ"ש במתניתין שם וכמ"ש בגמרא ק' ב' ודוקא ב"ד לאפוקי אלמנה וכנ"ל ר"ס ס"ג. הרא"ש בכתובות שם סי"ג ואע"ג דאמרינן לכרגא כו':

ב **אפילו מכרו כו'**. הא שוה כו':

ג **אעפ"י שהכריזו**. כגי' הרי"ף רישא וסיפא בדאכריז וכפירושו:

ד **וי"א כו'**. כגיר' שלנו:

ה **ואין צריך להחזיר**. אונאה הרמב"ם והרא"ש דלא כפירשו ר"י בתוס' שם ד"ה רבא. ונ"ל כו' ועס"ה היכא כו':

ו **וכן אם לוו כו'**. תוס' שם פ"ז א' ד"ה ולקבורה כו' וש"מ:

ז **לפיכך כו'**. גמרא שם:

ח **ובמקום כו'**. שם:

ט **וי"א בזה**. הרא"ש שם סוף סט"ז וכן היה נראה כו' ר"ל כיון דטעמו של מתניתין כהר' יונה דב"ד שלוחין של שניהם אבל הרמב"ם ס"ל כפירש"י:

י **אפילו**. בכ"ש דמ"ש צ"ח שוה מנה בדינר ל"ד הרא"ש שם סי"ז:

יא **אפילו כו'**. כפי' ר"ת בתוס' ק"א ד"ה רבא כו':

יב **ואם הטעה כו'**. כהר' יונה שם בסט"ז ע"ש:

יג **י"א כו'**. ממש"ש מה אלמנה יחידה כו' לאפוקי כו' משא"כ בשופט כה"ג דג"ב יחיד הוא ושלוחו כמותו ע"ש:

סימן קה

א **בין כו'**. כמש"ש ב' דקאמר כגון דנפיש כו':

ב **ואם מכרה כו' ואסור כו'**. שם:

ג **בעיקר כתובתה**. שם וערש"י שם ד"ה נוקמה כו':

ד **המוכרת כו' בד"א כו'**. שבועות מ"ח א' ת"ש אבל כו' ובתוספתא מפ' הבאין ברשותה היינו לקוחות וכמ"ש הרא"ש בפרק הכותב וכנ"ל סי' צ"ח:

ה **אבל כו'**. הרא"ש בשבועות שם סי"ד ועח"מ סי' ס"ו סט"ו ולעיל סי' צ"ח:

ו **ואם אמרה כו'**. הרא"ש פרק הכותב ס"ס ד"ה ואם היא אומרת כו' ע"ש:

ז **מי כו'**. דהא לא קי"ל כב"ש בשבועות שם דאמר שטר העומד כו':

ח **ואפי' כו' וי"א כו'**. ממ"ש בר"פ אע"פ נ"מ כו' ולמוחלת וס' הראשונה ס"ל דמש"ה ה"ה לנדוניא כמ"ש הרשב"א בהרבה מקומות ולא קי"ל כמש"ל בכמה מקומות:

ט **המוחלת כו'**. עתוס' דסנהדרין ו' א' ד"ה צריכה כו' וש"מ וכמ"ש בח"מ סי' י"ב ס"ו וסימן רמ"א ס"ב:

י **והוא שיהיו כו'**. כמ"ש ס"פ החובל יש דברים כו'. כ"מ:

יא **אנסה כו' אע"פ כו'**. עתוס' דב"ב מ"ח א' ד"ה אמר רבא כו':

יב **ואפי' אין כו'**. עח"מ סו' ס"ו סך"ג:

סימן קו

א **בין כו'**. שם ההוא דא"ל פלגא לברתי כו':

ב **בין בריא כו'**. עבה"ג וכ"כ רשב"ם קל"ג א' סד"ה א"ל רב יימר ודלא כרי"ף והג"א בשם ר' ברוך שם וכ"מ ביבמות ל"ח ב' לב"ה דאמרינן שטר העומד כו':

ג **או פירות כו'**. רשב"ם שם קל"ב ב' ד"ה אובדה כו'.

ד **ושתקה כשנודע כו'**. רשב"ם שם והרי"ף פי' דר"נ כשמואל ס"ל וכתב הרי"ף דשמואל ור"נ קולא מכולהו וכ"ש הנך אלא דרשב"ם כ' דריב"ח קילא מכולהו ואפילו לא היתה שם ולא חילק בפנים כו' וא"כ לדידיה הא דר"נ חמירא מדריב"ח אבל הרא"ש כתב שם דר"נ קילא מכולהו ואע"פ שלא חילק בפנים ולא א"ל ושלי כו' מדקאמר שאני אומר כיון כו' מ' דקילא מכלהו:

ה **עיקר כו' אבל כו'**. ממ"ש ומקולי כו' וכ' רשב"ם שם דקאי אכלהו וזה אינו אלא בעיקר ותוספת כמ"ש בבכורות נ"ב א' וכמ"ש ר"פ אע"פ לשבח:

ו **ולפי כו'**. ממש"ש ק"נ ב' ובכולהו מטלטלי כו' דאמקרקעי כו' וערשב"ם שם ואיתנהו כו' וכ"כ בהג"א שם פ"ח סל"ד ד"ה צ"ע כו' ומצוין שם בשיבוש וצ"ל מצויין עמ"ש בראש אבל שייר כ"ש כו'.

ז **מי שצוה כו'. וי"ח כו'**. עח"מ וב"ש.

ח **ואינה כו'**. ממתני' וגמרא הנ"ל:

ט **ואם קבלה כו'**. בריב"ש שם לא כ' כן ע"ש ועח"מ:

סימן קז

א **בין בריא**. עבה"ג.

ב **אף על פי כו'**. מדאיבעיא להו בבריא וע"כ בקנין וכן ממ"ש למטה ואם שייר כו' וע"כ בקנין אפילו בש"מ:

ג **או שאר יורשים**. כמו אצל אחין וערשב"ם שם ד"ה ואשה אצל האחין כו'. טור וכ"כ נ"י:

ד **ואם כו'**. שם ק"נ ב' בין כו'. שם:

ה **בין כך כו'**. דברישא כיון שלא קנתה וכמ"ש הרמב"ם וש"ע בס"ג כל כו' למתנה גמורה ועמש"ש ובסיפא כיון ששייר וכמש"ש ק"נ ב' וכמש"ל סימן ק"ו ס"ב.

ו **אף על פי כו'**. כמש"ש רבינא מוקי כו':

ז **ואבדה כו'**. כמש"ש תקרע כתובתה כו':

ח **אלא אם כן כו'**. כנ"ל:

ט **במתנה גמורה**. לאפוקי לשם אפוטרופוס כנ"ל וכמש"ש במאי אלימא בש"מ והא אמרת לא עשאה אלא אפוטרופוס פי' ולא קנתה ולא תקרע כתובתה מ"מ. וצ"ל של"ג בגמרא טעמא דיצא כו' והרי"ף וש"פ גרסי לה:

י **בין מאותם כו'**. כמ"ש בכתובות צ"ה אי התם איהו כו' הרא"ש כלל מ"א ס"א:

יא **אבל כו'**. כמ"ש רשב"ם שם ד"ה א"נ הל' כו'. שם:

יב **יש מי כו'**. דלכן לא חשיב לה בהדי הנך חמשה עד כו' שם ק"נ ב'. שם:

יג **יש מי כו'**. דמחילתה הוא משום כבוד שעשה לה כמש"ש רשב"ם וש"פ משא"כ בכה"ג ומחילה בטעות הוא:

יד **הוא כו'**. ממש"ש פשיטא בנו ואחר כו' אשתו אחר כו'.

טו **אבל כו'**. דבראשון שייר מקצת וכמש"ש קמ"ח ב'.

טז **כתב כל כו'**. דאשתו לגבי בנו כאחר דמי מדקאמר פשיטא בנו גדול ר"ל כ"ש מאשתו וכן מדקאמר שמואל במימרא א' אשתו ובמימרא א' בנו קטן מכלל דבבנו גדול לא הוצרך למימר שם. ושאר דינים כתב כמחבר בח"מ סימן רמ"ו והשייכין לשם:

יז **כתבם לאשתו כו'**. כגירסת שלנו בגמ' לבנו ולאחר לאשתו ואחר ודלא כרשב"ם וערא"ש שם:

יח **וכל היכא כו'**. ערא"ש שם וא"ת והא כו' עוד מצינו למימר כו' וכתב בתשובה כיון שהטעם דעשאה אפוטרופסת הוא משום אומדנ' כל שיש להוכיח כו':

יט **אם אמר כו'**. עמ"ש בח"מ סימן רמ"ו ס"ד בהג"ה.

כ **כיון שהעמיד**. דקי"ל כריב"ב דבת בין הבנות דבריו קיימים שם:

סימן קח

א **או בריא כו'**. רשב"ם שם ד"ה האומר כו':

ב **יתר כו'**. וכ"כ רשב"ם שם בל' אחרון:

ג **שאין כו'**. רשב"ם שם:

ד **היה ספק כו'**. דהמע"ל וע"ל סימן ק"ז בבה"ג ס"ק ב'.

ה **אם כו'**. כפירשב"ם שם וכ"כ הרא"ש בפסקיו שם וכן הסכים בתשובה דלא כראב"ד:

ו **אם כו'**. מדהוצרך למימר ובבנים כו' אלמא דמסתבר לו' דשקלא כדהשתא אלא דאמידנא דעתיה דדעתו של אדם קרובה אצל בנו. הרא"ש בפסקיו שם:

ז **ומה כו'**. **ובדרך כו'**. עח"מ ס"ס ס"ו:

ח **הנותן כו'**. כמ"ש בסוטה כ"א כ"ב איזה כו' אר"י כו' אביי כו':

סימן קט

א **יש מי כו'**. ערשב"ם שם ד"ה רצה מאתים כו'.

ב **ויש כו'**. הרא"ש שם ע"ש כו':

ג **ש"מ כו'**. כמש"ש ק"נ קנ"א נכסי כו' כל שנקרא נכסים. שם.

ד **וי"א כו' אבל כו'**. כמ"ש בפרק המוכר את הבית כל שאינן בכלל בית וחצר ושדה כו' אינן מכורין אבל במתנה בכלל כמש"ש ע"א א' וה"נ בשעת מיתה משא"כ בשעת נישואין דהוא כמכירה שעל תנאי זה נשאת לו וכמש"ש זה ה"ל לפרש וה"נ מתביישין להתנות בשעת נשואין שם:

ה **ואם כו'**. כמ"ש בפט"ז דשבת ולובש כו' רי"א י"ח כלים כו' ובגמרא שם ואלו הם כו'. שם:

סימן קי

א **ובלבד כו'**. ל"ד שצריך שיכיר שניהם כמש"ש בגמרא וכמ"ש בח"מ סימן מ"מ ס"ב ולשון המתניתין נקט.

ב **ות"ח כו'**. עח"מ שם ומש"ש ושם סימן כ"ט בב"י:

סימן קיא

א **מתנאי כו'**. ל' הרמב"ם:

ב **ונדונייתא**. ערש"י שם ד"ה ואימא דאב כו':

ג **וי"א כו'**. ורש"י הנ"ל ודברי המחבר תמוהים דלית מאן דפליג ע"ז דגמרא ערוכה היא שם נ"ה א' והרמב"ם לא חידש אלא נדונייתה אבל תו' בכלל כתובה היא וכמש"ש בס"פ הקודם לזה דין תוספת כדין העיקר כו':

ד **כיצד כו'**. גמרא שם צ"א א':

ה **דינר**. דוקא הרא"ש שם וכמש"ש בגמרא אלא בפחות כו' ת"ק דמתניתין כו':

ו **נמצאת כו'**. גמרא שם נ"ב ב':

ז **אפילו מת כו'**. מדקמבעיא להו מועטין ונתרבו דוקא שנתרבו גוף הנכסים:

ח **בין בזו כולי**. ממש"ש צ' א' נשא את כו':

ט **וי"א כו'**. הרא"ש שם ראיתי מן הגדולים כו' ולא כו':

י **אף על פי שלא כו'**. גמרא שם ומדל"ק מותר דינר וז"ש וכ"ש אם מתו שתיהן כו' במתני' שם ול"ק מותר דינר כנ"ל:

יא **הכתובת כו'**. שם:

יב **מהם כו'**. אבל כו'. הרא"ש שם ע"ש:

יג **מתה כו'**. דהא דדייקינן שם מדקתני שניה. ויורשיה ומדקתני שניה ש"מ שאפילו בחייה. שם ודלא כר"ח:

יד **לפיכך אין כו'**. כנ"ל ס"ח:

טו **א' נשבעה כו'**. כנ"ל בסי"א וכמ"ש בשבועות שם:

טז **כל היורש כו'**. נ"ב ב' נ"ה א' צ' ב':

יז **י"א כו'**. הרא"ש פ"ד בשם בע"ה והרמ"ה והר"י וכן הרמב"ם וכמש"ל ר"ס ק' ותוספת שם ד"ה ותגבה כו' חולקין ע"ז וכן סה"ת וכ"כ הרא"ש בשם רמ"מ וריצב"א:

יח **ומיהו אפילו כו'**. כת"ק דלא כר"ש שם במתניתין:

יט **וי"א כו'**. ריב"ש:

כ **לפיכך כו'**. ע"ל סימן צ"ג סי"ח:

כא **ואם אין כו'**. מתניתין נ"ב ב' לא כתב לה כו':

כב **אבל כו'**. כפירוש ר"ה שם וע"ל סימן קי"ב סעיף י':

כג **וי"א כו'**. הרא"ש בפ"ד שם:

כד **נתן כו'**. לשון הרי"ף שם ואי קשיא הא דאמרינן אין מוציאין למזון כו' ההיא במשעבדי מחיים כגון מתנת בריא ומכירה אבל מתנת ש"מ דלא קניא אלא לאחר מיתה כמש"ש קל"ז א' ומזונות אלמנה ומש"מ בהדי הדדי קא אתו ותרווייהו תקנתא דרבנן נינהו כו' וכ"ה דברי הרמב"ם שם הל' י"ג וכמש"ו הואיל ומש"מ כו' וכמו במזונות וכן כלליהו הרמב"ם שם יחד:

כה **ואם נתנם כו'**. בד"ה. וכתב אע"ג דהוא כמתנת ש"מ כמש"ש קל"ה ב' ובספ"ק דב"מ ה"מ לענין הפירות אבל לענין הגוף דין מתנת בריא לה ועתוספת שם ד"ה כל ומיירי כגון כו':

סימן קיב

א **אפילו כו' או כו'**. מתניתין שם נ"ב ב'.

ב **ובמקום כו'**. דאם לא כן שמא מחלה הרמב"ם שם וכמש"ל קי"א סט"ו:

ג **וי"א כו'**. דמחילה הוי כפירעון ובפירעון הכתובה לא אבדו מזונותיהן:

ד **בעודה קטנה**. טור וע"ל ס"ד וי"א דוקא כו' ושם בקטנה ממ"ש מיאנה:

ה **והארוס כו'**. שם א"ל ר"ח לר"י כו' וכגי' הרי"ף להיפך כלישנא בתרא וערא"ש שם וכ"כ הר"ן בשם הנגיד:

ו **וי"א דוקא כו'**. על קטנה קאי ועל מ"ש בש"ע בעודה כו' וכמ"ש בטור בשם הרמ"ה וכ"כ הר"ן שם בשם הר"ח דלאו כל כמיניהו לארסה כשהיא קטנ' להפסיד מזונותיה אבל בשם הרשב"א כ' דאפי' מדעתה לאו כלום היא וכמש"ש ס"ח א' יתומה שהשיאוה כו' זו הי"א הראשון:

ז **נשאת כו'**. ל' הרמב"ם וכפירש ר"ת דבנשואה מיירי אלא דלפיר"ת דוקא שנתאלמנה ונתגרשה בחיי אביה וממאנת לת"ק אפילו לאחר מיתת אביה וע' תוספת שם ד"ה אלמנה כו' אבל הרמב"ם לא מפליג ומפרש בבית אביה כלומר שלא בגרה ומ"ש ממאנת א"ב משום דאלמנה וגרושה בע"כ משא"כ בממאנת דמדעתה פליג ר"י אבל הל' כת"ק. ב"י:

ח **או מיאנה**. צ"ל ומיאנה וכ"ה ברמב"ם:

ט **וי"א כו'**. כפירש"י שם ומ"מ בממאנת אפילו נשואה כמש"ש וכ"ה בטור:

י **וי"א עוד כו'**. ושמפרש מ"ש בבית אביה כפירוש תוספת בשם ר"ת אף על גב דמפרש כפרש"י וכמו שהקשה בתוספת שם ואין נראה כו':

יא **ואחר כך נשאת.** כן פי' הרא"ש שם בשם הראב"ד עיין שם:

יב **אבל בחייו כו'.** הרא"ש שם והרי"ף והרמב"ם ועבה"ג:

יג **פוסקי' כו'.** מתניתין נ"ב ב' בנן נוקבן כו' את כו':

יד **וכסות.** שם ס"ט א' ובירושלמי הביאו הרא"ש בר"פ הנושא ותני עלה כו':

טו **אלא שהאשה כו'.** ירושלמי הבת לא עולה ולא יורדת אבל בגמרא שם הבנות ניזונות כו' כיצד כו' מ' שם דהכל לפי עשרו וערש"י שם ד"ה הא באכילה כו' וכ"פ במרדכי והג"א שם ובש"ג:

טז **ואין הבנות נשבעות.** היינו לשיטתו אבל לש"פ אף האלמנה אינה נשבע' וכמש"ל סימן צ"ג סי"ח:

יז **אין כו'.** מתניתין ק"א ב'.

יח **אפילו כו' ואפילו כו'.** שם ק"ב ב' גיטין נ"א א':

יט **ויש מי כו' אם פסק כו'.** דדוקא אם כללו בתנאי כתובה וכמ"ש כיון דאיתנהו כו':

כ **מי שמת כו'.** עתו' שם ד"ה אר"ג כו':

כא **ואין מחייבים כו'.** הרא"ש שם במתני' לתרץ קושית תו' ק"מ א' סד"ה יתומים. וא"ת כיון כו' ובתו' שם כ' וי"ל כו' וז"ש למטה ויש אומרי' דאסור כו':

כב **וי"א כו'.** תוספת בד"ה הנ"ל והרא"ש שם סבירא ליה כפירש"י ורשב"ם ותליא בזה ג"כ מועטין ונתרבו כמש"ש בגמרא ת"ש דאר"א וערשב"ם שם ד"ה יתומים כו' וכ"כ המ"מ שנחלקה בזה רש"י ור"י וש"פ וסתם כאן הטור כדעת ר"י ולמטה כתב פלוגתא וכתב שהרא"ש הסכים לדעת רש"י וכן כתב בהג"ה לקמן ו"א דדוקא כו' וכבר הקשה בב"י אבל הטור הלך בדרך הרא"ש שמחלק ביניהם כמש"ש ונראה לקיים דברי רש"י כו' ומה"ט נמי איכא למימר כו' אבל התוספת לא מחלקי וכמ"ש בתוספת שם והשתא אתי שפיר כו' ולכן כתב המ"מ והמפרשים מחלוקת רש"י ותוספת והרב סתם כדעת הרא"ש והטור:

כג **ונדחו הבנות כו'.** עתוס' דביבמות ס"ז ב' ד"ה מה כו'. ואפילו עכשיו שניזונות מהמטלטלין דהני זוזי לא אשתעבד להו וערא"ש פ"ט דב"ב ס"ב ודלא כר"ה גאון ע' שם:

כד **היו הנכסים כו'.** בגמרא דידן דשבקא בתיקו אבל בירושלמי פשיטא להו דכולהו ממעטי והביאו הרא"ש שם:

כה **וי"א כו'.** כגירסא שלנו והרא"ש והטור שם אלמנתו מהו כו' וסלקא בתיקו כנ"ל:

כו **וי"א כו'.** כגירסת הרי"ף ורמב"ם דל"ג שם אלמנתו מהו:

כז **מזונות הבת כו'.** ק"ו אם נדח' ירושה של תורה מפני מזונות הבת לא תדחה ירושת הכתובה שהיא תנאי ב"ד מפני מזונות הבת לשון רמב"ם שם הלכה כ"א. וע"ל סימן

קי"ג ס"ו בהג"ה וכל שכן במזונות שהוא בע"ח דאבא שהיא קודמת ועמש"ש בשם ירוש' וער"נ פ"ו:

סימן קיג

א **ומנין כו'**. ערש"י שם ד"ה ה"ג ל"ק כו' שלא כו':

ב **ואם היה כו'**. גמרא שם תנן מכלל כו':

ג **או ותרן כו'**. מתני' שם וכדמפרש בגמרא עשיר בדעת ור"י ול"פ אלא בדלא ידעי' שנשתנה דעתו דרבנן אמרי פעמים כו' אבל בידעי' מודה ר"י:

ד **וכשם כו'**. ממ"ש בב"י קכ"ב ב' והבנות ניזונות כו' ולא קאמר ג"כ ומתפרנסות כו' וטעמא דמזונות הוא מתנאי כתובה לכן הוי דוקא בנכסי אב שם בנ"י:

ה **וי"ח כו'**. וכן עיקר וכמ"ש בכתובות נ"ב ב' דכתיב קחו נשים כו' הקמ"ל כו' ועד כמה כו' ובקדושין ל"ב להשיאו כו' ולבנו דוקא באב וה"ה לבתו דמחד קרא נפיק:

ו **י"א דאף כו'**. כמש"ש נ"ג א' א"ל אי מנאי דידי כו' וערא"ש פ"ד הכ"ד דכ"כ בע"ה כו' וכמה הוצרך הדבר להתנדות כו':

ז **עשור זה כו'**. שם ס"ח ב':

ח **לפיכך כו'**. הרי"ף והרא"ש שם סי"ט:

ט **אם לא כו'**. בתוס' שם ד"ה מעמל' כו' ורא"ש וש"פ כ' שלא הגיע זמן לגבות ע"ש:

י **ומן הראוי**. הרא"ש שם סי"ח והטעם משום דהיא בעל חוב דאחי אבל המרדכי והג"א שם ד"ה והרב אליעזר כו' כ' מטעם אחר ע"ש:

יא **ודוקא כו'**. ודוקא כו'. הרא"ש שם סי"ט ע"ש:

יב **ודוקא שנותנים לה כו'**. וכמש"ש נ' ב' התם לפרנסה הואי ושמואל לטעמיה כו' אלמא דתליא בהא דשמין. ר"נ פ"ו ועתוס' שם נ' ב' ד"ה ומטו נו' וי"א דלענין מטלטלי כו' ואע"ג די"ל דרבא שם דאמר הלכתי' ממקרקעי כו' פליג אשמואל וכמ"ש בה"ג ושאלתות לא נ"ל כיון דלא אשכחן דפליג עליה מנין לנו הר"ן שם ע"ש:

יג **וי"א דאף כו'**. קאי על החלוקה מ"ש ודוקא לגבות כו' ע' ברמב"ם פ"כ הלכה י"ב ובמ"מ שם הלכה ה':

יד **ואם היו כו'**. דאסמכתייהו של בע"ח על הקרקעות שם:

טו **י"א כו' וי"א כו'**. הרי"ף והרא"ש פ"ו ס"ב ועתוס' נ' ב' ד"ה ומאי כו':

טז **ובזה"ז כו'**. ט"ס ושייך בס"ב ועתוס' נ"א סד"ה ממקרקעי כו':

יז **ובשבועה כו'**. וכמ"ש ביתומים בס"ג ובשבועה כו':

יח **וכן פרנסת כו'**. ורושלמי פרק מי שהיה נשוי פרנסה וכתובה פרנסה קודמת ור"ל כתיבת ב"ד דכתוב' ודאי קודמת דהיא בע"ח דאבא. שם:

יט **קטנה כו'**. כל זה לשון הרמב"ם והוא סתום וכבר נתקשו הר"ן ומ"מ ומבואר בגמרא והלכות ורא"ש דקטנות אע"ג שאינן ניזונות ונישאו ולא מיחו לא איבדו ובגרה או נערה ונישאת אם ניזונית א"צ למחות וא"ל צריך למחות ובגרה ונשאת אע"ג שאינן נזונות צריכה למחות:

כ **אח"כ כו'**. זהו שהוסיף המחבר על לשון הרמב"ם וכנ"ל:

כא **אחר נשואיה**. ערש"י שם הא דאמר כו' וכן כתב הר"ן:

כב **וי"ח כו'**. ערא"ש:

כג **מי כו'**. משום דמ' שם דר"א ס"ל כוותיה א"ל ר"י כו' א"ל אנא רווח כו':

כד **וי"ח כו'**. דבירושלמי פ' כר"ח וערא"ש שם וכן עיקר ותמיהא לדחות דברי הירושלמי בכדי וראייתם אינם מוכרח וכ"מ מדברי הרי"ף ג"כ:

סימן קיד

א **במאכל ובמשקה**. שזהו בכלל מזונות אבל לא מלבושים וכמ"ש ס"ח א':

ב **ודוקא כו'**. גמ' ק"ב ב':

ג **א' כו'**. רמב"ם ס"פ ך"ג והטור ועבה"ג ס"ק ז' והוא מדברי ב"י ודבריהם תמוהים שהביאו ראיה להיפך אבל לא שייך לזה כלל וע"ל סי' נ"א לפיכך אפי' נכתבו כו' ושם שהיתה הפסיקתא בע"פ לכתחלה משא"כ כאן ולמד ממש"ש ק"א ב' תנן כו' מאי לאו כה"ג וכפירוש הרי"ף שם והא דפריך שם ק"ב ת"ש מתו כו' היינו לפי מה שתירץ לא בשטרי פסיקתא.

ד **אבל כו'**. אפילו נכתב כמש"ל סי' נ"א וכנ"ל:

ה **חלתה כו'** הרא"ש שם בשם הירושלמי:

ו **משלם כו'**. הרא"ש שם ומסתבר כו' והג"א שם ס"ו ד"ה ופריך כו' דלא כר"ת:

ז **ואינו חייב כו'**. הרא"ש בשם הרמ"ה ע"ש והרא"ש חלק עליו וכ' ול"נ לי דמי כו' וכ' ב"י דבחנם תמה הרא"ש עליו דרמ"ה מיירי במספיק לה מזונות וכמש"ל סי' קי"ב ס"ו ובאוכלת על שלחנו דברי הרא"ש נכונים וז"ש ואינו כו' ואם כו' אבל בד"מ חלק עליו וכ' דלא דמי לשם דשם בתנאי ב"ד אוכלת משא"כ כאן דבמתנ' והוי כמו בדמים וכמ"ש הרא"ש ע"ש בד"מ וז"ש בהג"ה וי"ח כו' ודבריו דחויים וכן דחה דבריו בח"מ ודאי דדמי לשם ואדרבה מכאן למדו לשם דהירושלמי הבת לא עולה ולא יורדת שכ' המפ' שם היא בבת אשתו והביאו הריטב"א והר"ן ר"פ הנושא תנא זנה ה' שנים הראשונים בין ביוקר

כו' הדא היא בבת לא ע לה ולא יורדת וז"ש הרמ"ה דכי אמרי' עולה עמו כו' ופליג עליה הרא"ש וה"ה בבתו וכמש"ש ס"ח א' דשמין כו' וכמ"ש רש"י ותוס' שם מרדכי והג"מ והג"א שם וכמש"ל סי' קי"ב ס"ו:

ח **ואם היא חרשת כו'**. טור בשם הרמ"ה:

ט **וכן אם כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש שם:

י **אפי' כו'**. הרא"ש שם וכן כ' הרשב"א והר"ן וכמ"ש בב"ב ס"ג א' ואם א"ל כו' ובירושלמי דפירקין כ"ז שאת עמי מתה אינה כמו נתגרשה והחזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאים ה"נ ר"ל לר"ה דאמר בגמרא דידן צ' א' ל"ש אלא מנה כו' אלמא דמה שהוסיף והתנה עמה אין לה ה"נ ומ"ד בין לכתובה בין לתנאים ה"נ ר"ל לרב יהודא שם וכבר קי"ל כר"ה שם ודברי הרא"ש שם תמוהים דאמר שאין ראיה מהירושלמי ואישטמיטתיה דברי הירושלמי הזה:

יא **כל כו'**. כמש"ל ס"א וכמש"ש ס"ח ח' ניזונות ומתפרנסות:

יב **אך כו'**. עח"מ סי' ס' סוף ס"ג בהג"ה:

סימן קטו

א **או כו'**. רמב"ם ורא"ש. דמתני' נקט שאינו מעושר אע"ג דיכול להפרישו ולא לסמוך עליה וכ"ש לשאר אסורים. מ"מ:

ב **ודוקא כו'**. ירושלמי הביאו הרא"ש שם וש"פ:

ג **כגון כו' וגם כו'**. הרא"ש והר"ן אבל הרמב"ן כ' דהחכם נאמן וכמ"ש בגמרא ואזיל שייליה כו' וא"צ עדים אלא שאמרה להבעל כן ושאמר החכם לבעל כן. הרא"ה וריטב"א ע"ש וכנ"ל סימן י"ז ס"ח ועמ"ש בי"ד סי' קפ"ה ס"ג בהג"ה:

ד **ודוקא כו'**. עתוס' שם ד"ה א' כו':

ה **וכן אם כו'**. עהג"א שם ד"ה כ' מורינו כו' וכמש"ש בגמרא על עסקי שוא:

ו **אבל כו'**. ט"ש בד"ה כמהר"ר מאיר. ומעשה בא ליד מהר"ר מאיר כו':

ז **אשה שהמירה כו'**. ר"ל מחמת האונס ומצוה מדאורייתא על קידוש השם ואע"ג דאינה עוברת על דת כי אם בדברים השייכים לו וכמש"ש הרא"ש בפסקיו וכמש"ש דאמר מר בעון נדרים כו' ובירושלמי שם כולהון דאית ליה בהון נודרת ואינה מקיימת מה אית ליה ביה יכול לומר א"א באשה נדרנית ומקוברת כו' מ"מ שמא גם בזה תקלה לבעלה ושמא לבנים אשר תלד וגם שמא לא יהא רשאי להיות עמה במקום שיפדוה מיהו צריכה התראה כו'. שם וכ"ז מחמת אונס ועח"מ וב"ש:

ח **או למבוי**. גמ' שם דדוקא בקלתה:

ט **מפולש אז כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש שם וש"פ חצר שהרבי' כו' מבוי שאין הרבים כו':

י **אעפ"י כו'**. רמב"ם והביאו הטור ג"כ וזהו פי' על קלתה שאמרו בגמ' אבל הרמב"ם לא כ' חצר כלל אלא מבוי מפולש בלבד וס"ל דמ"ש בגמ' מחצר לחצר דרך מבוי היינו מבוי שאינו מפולש דוקא והשמיט הירושלמי הנ"ל אבל הרא"ש וש"פ שהביאו הירושלמי על הגמרא מחצר לחצר כו' ס"ל דחצר שהרבים בוקעין בו ומבוי דוקא בלא קלתה ושאין הרבים בוקעין בהם אף בלא קלתה מותר וכמש"ש תוס' אלא כו' ודברי טוש"ע צ"ע ואף שי"ל דגמ' שלנו במבוי שא"מ והירושלמי במבוי מפולש ל"נ כן מדברי הפוסקים:

יא **וורד כו'**. עתו' שם ד"ה בטווה כו' אלא שהרמב"ם פי' דברי ר"ת שמשימה על פניה וע' רמב"ם בפי' ובר"נ וז"ש על פדחתה כו':

יב **ורגילה בכך**. כ"כ ע"ש מ"ש בתשו' הרשב"א באחת שמחמת קטטה עם בעלה פרעה ראשה וזרועותיה ואמר שלא אמרו אלא ברגילה ופי' בד"מ דהיינו בהתרו בה דאל"כ בלא"ה לא הפסידה כמ"ש לקמן והוא תמוה דבהתרו אף בפ"א ואפשר לומר דבלא התרו וכל שרגילה א"צ התראה כמ"ש בתה"ד סימן רמ"ב כיון דרגילה איכא פריצותא ביותר וא"צ התראה וכמ"ש רש"י בסוטה כ"ה א' בד"ה דל"ל אימתא כו' ואע"ג דאנן קיי"ל כר' חנינא שם דלא מפליג היינו משום דס"ל דלא חשיב פריצות' כ"כ הא דלא אשגח אבעלה אבל לדחות הסברא דפריצות' מסתמא לא פליג אבל מסופ' שם להלכה למעשה אבל הא דרשב"א בלא"ה ל"ק ועח"מ וב"ש וכ"מ בגמרא שם זימנא חדא ואף שיש לדחות מ"מ לא נראה:

יג **או שהיתה כו'**. עבב"י וכ"מ שדחקו בזה ואשתמיטתיה גי' הרי"ף והרא"ש דל"ג וסימניך אפרי' כו' אלא שנא' ומולדתך אשר הולדת אחריהם וכ"כ הריטב"א שכן הגי' בכל הספרים והקשה מזה על פירש"י ודבריו ג"כ דחוקים ואפרש דבריהם ובתחלה צריך להודיע דמ"ש בספרים יוד אחרי הלמד בתיבת מולידיו הוא ט"ס דמולידיו ביוד הוא המוליד והוא האב אלא מולדיו בלא יוד והן הבנים וכן היוד בתיבת יולידיו ט"ס וצ"ל ג"כ יולדיו וכמ"ש במתני' ומפרש הגמרא דברי שמואל מהו מולדיו ופי' שהן הבנים כמ"ש ומולדתך ויולדיו הוא האב כמ"ש הולדת וכן אורחא דגמרא בכמה מקומות כמ"ש בפ"ק דפסחי' וש"מ מאי מ' דההוא עובר כו' וכן בשאר מקומות הרבה ומפ' הרמב"ם בפני מולידיו של אביו דהיינו של יולדיו שלא תאמר דמתני' קאמר בפניו של אביו אלא אפילו בפניו של בניו של אביו והיינו הבעל וז"ש ניכליה לסבא באפי בריה ר"ל בנו של אביו וכ"מ דברי הטור שכ' בפניו או בפני בנו ואע"ג דיש לדחוק דבפניו בפניו של הבעל קאמר

ובנו של הבעל מ"מ ל"נ לפרש כן אלא דהטור מפ' דל"ד בפני הבעל דה"ה לפני אחיו של הבעל וכ"מ פשטא דגמ' דקא' בפני מולדיו וכן באפיה בריה ול"ק הכל לפני הבעל. ומ"מ גם אף לגי' הזאת יכול לפרש כפירש"י:

יד **וי"א כו'**. הוא דברי הטור הנ"ל וכפירש"י ותו' ד"ה יולידיו דמ"ש שמואל לרבותא וכ"ש בגוונא דמתני' וכן לפירוש הרמב"ם הנ"ל אבל הרמב"ם לא כ' רק דברי הגמרא וכמ"ש בש"ע:

טו **ואם רצה כו'**. עבה"ג ועתוס' בסוטה שם ד"ה ש"ה כו' וכ"כ הריטב"א וכ"כ המ"מ בשם הרשב"א:

טז **מ"מ מצוה כו'**. כמ"ש בסוף גיטין מרדכי והג"א שם סד"ה כ' מורינו וע"ל סימן קי"ט ס"ד:

יז **וא"י לעכב כו'**. שם במרדכי והג"א וש"ע:

יח **אשה שגזמה כו'**. כ"ש ממקללת יולדיו בפניו שם:

יט **אשה הרגילה כו'**. ערש"י שם ד"ה דאורייתא כו' וה"ה לייחוד שהוא ג"כ דאורייתא וערש"י בסוטה כ"ח א' ד"ה לאפסודי כו':

כ **ולא תנאי כתובה**. יבמות פ"ט א' אין לה כו':

כא **אבל תטול כו'**. ירושלמי והביאו הרי"ף בפ' המדיר שם ולא מנה ומאתים אלא אפילו אלף דינר מאבדת הכל ונוטלת בליות שבפניה ויוצאת:

כב **בין כו'**. כן פירש הרי"ף בס"פ אלמנה שם והרא"ש והר"ן וש"פ דלא כרש"י שם ד"ה מה כו' וז"ש וכן כו':

כג **שזינתה או כו'**. שם והיוצא כו' מסייע כו':

כד **וכן הדין כו'**. ערש"י שם ד"ה נשים שאמרו כו' וד"ה נשים כו' והקשו עליו שא"כ נשאת בגט פסול דפ' הזורק ומי שהלך בעלה למ"ה דפ' האשה רבה יש להו תוספות והיכי אפשר שיהא עדיף מעוברת על דת לכן פי' דלאו בלישנא תליא שאמרו א"ל כתובה ר"ל מתחלתן וכגון נמי בס"פ הבע"י שאמרו נשאת למי שאין לו בנים תצא כו' ושאמרו יוצאת כו' ר"ל שאח"כ נתקלקלו הרשב"א והרא"ש והר"ן וש"פ ובירושלמי הנ"ל נשים שאמרו יוצאות בלא כתובה כו' אפילו אלף דינר כו' ונוטלת כו' וכנ"ל:

כה **ודוקא שאין כו'**. עתוס' שם ס"ג ב' בד"ה אבל. ועוד ק' משילהי כו' מ' דאי הוה מירכס כו' וכן נראה דבאומרת כו' והיינו משום דרגלים לדבר דבלא"ה ודאי מותר ממתני' דנדרים שם וכנ"ל בש"ע ועתוס' שם י"ג א' ד"ה מעלה. וי"ל כו'. ואף לדברי התוספות דיבמות כ"ה א' סד"ה אמר ר' דמי דפליגא אמ"ש בפ' אעפ"י מ"מ ס"ל דדוקא בהנהו

טעמי אבל בלא"ה יש לאוסרה משום דרגלים לדבר וזה שכ' תוס' שם ואין לתמוה כו' ולא כ' כן אמתני' דנדרים הנ"ל וכן ברא"ש שם אבל הר"ן בנדרים שם בד"ה בכלאי כו' כ' והא כו' וכמ"ש למטה ואם היה מאמינה כו':

כו **אבל איבדה כו'**. גמרא דנדרים שם במאי עסקינן כו' ועבה"ג:

כז **עיקר כו'**. כנ"ל ס"ה:

כח **ואם חזרה כו'**. כמ"ש בכתובות כ"ב א' בא"א ונדה:

כט **ואם כו'**. מהא דקדושין ס"ו א' ודנדרים הנ"ל. הגמ"ר פ"ב דיבמות סימן תשל"ב כ' בשם הסמ"ג גרסי' בירושלמי האומרת טמאה אני לך אם נתנה אמתלא נאמנת וא"ל נתנה אמתלא אינה נאמנת א"ר אילא אם היה חבר יוציא אבל בסמ"ג ובירושל' שלנו סוף נדרים ליתא אלא דר' אילא לבד ועוד כ' סמ"ג והגמ"ר שם בשמו שאם הוא מאמין' חייב להוציא דלא כרמב"ם וש"ע:

ל **אמר א' כו'**. כרבא בפ"ק בסנהדרין:

לא **ואם היא כו'**. שם בסנ' מצטרף עם אחר כו' וכמ"ש בפ"ג שם דהודאת אחר הלואות כו' מצטרפין:

לב **הודית לפני כו'**. דא"א לומר שהוא סומך על דברי העד שמא היא שקרה לפני העד פי' מהרא"י שם ע"ש:

לג **שאמרה כו'**. היינו בעומדת בדבריה אחר שגירשה דא"א לומר עיניה כו' דמותרת עכשיו לכ"א שם:

לד **ואם הודית כו'**. דאף בלא"ה בהודאתה הפסידה כמ"ש בס"ו דהודאת בע"ד כו':

לה **לפיכך כו'**. כנ"ל ס"ד:

לו **אבל כו'**. עח"מ סי' ע"ה סכ"ג:

לז **וי"א דלא כו'**. ממש"ש אי מהימן לך כבי תרי כו' מ' דקים ליה בגויה של העד וכמ"ש בפ' הכותב בבת ר"ח כו' דאל"כ הל"ל אי מהימן לך דעבדא איסורא ולא בנאמנות העד כשנים שם

לח **ואסור כו'**. שם ז' א':

לט **וכופין כו'**. כיון שאסור בייחוד וכמ"ש בכתובות ך"ז ב' ושם ע"ז א' דמעשין לפסולות:

מ **ודוקא כו'**. כמ"ש בסוטה ה' ב' אמר אביי ה"ק כו':

מא **ויתן כו'**. במכחשתו וכנ"ל ס"ד וס"ז:

מב **ואם הודית כו'**. כמו בסוטה שתצא בלא כתוב' משום דמעשיה גרמו לה להאסר כמ"ש הרמב"ם שם הלכה ך"ד:

מג **אם השביע כו'**. כמש"ל לעיל ס"ג בהג"ה:

סימן קטז

א **ותוספת.** דאף בלא הכיר בה י"ל תוספת כמ"ש למטה:

ב **וכל תנאיה.** יבמות פ"ה א' י"ל כתובה פירות כו' ועמש"ל סי' קט"ו ס"ה:

ג **אפילו לותה כו'.** עבה"ג ודלא כהרמב"ם:

ד **ואם זן כו'.** דבתוספתא תניא שהוא זכאי במעשה ידיה והיינו בכה"ג דוקא וכמ"ש בכתובות נ"ח ב' שאינה ניזונת כו' ושם כי תקנו כו'. שם ז"ל התוספתא שניה אינה כאשתו לכ"ד אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ולא יורשה ולא מטמא לה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וממזר ה"ה כאשתו לכ"ד י"ל כתובה ופירות ומזונות ובלאות וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדרים ויורשה ולא מטמא לה והביאו נ"י פ"ט דיבמות ועתוס' פ"ט ב' ד"ה כיון כו':

ה **אבל תוספת כו'.** דלא כהראב"ד שפי' שם מ"ש מחברותיה קאי אשניות בלבד וחלקו עליו כל הפוסקים והסכימו לפי' הרי"ף דאכולהו קאי וכן הוא להד א בירוש' נשים שאמרו א"ל כתובה הגון היתומה והשניה והאילונית ל"ש אלא כתובת מנה ומאתים אבל כתובה של אלף דינר נוטלת והביאו הר"ן וש"פ:

ו **ואין לה כו'.** כנ"ל סי' קט"ו ס"כ:

ז **אפילו מזונות כו'.** דבהכיר בה די"ל מזונות היינו דוקא אחר מותו כנ"ל א"כ סיפא דברייתא דיבמות שם שאמרו שם שניו' מד"ס א"ל כו' היינו בכה"ג וה"ה לאילונית דכלילינהו במתני' דכתובות שם וה"ה לאלמנה בלא היכר בה דדין איילונית לה כמ"ש בגמרא שם וכנ"ל:

ח **ואינו חייב בפרקונ'.** זהו מ"ש אין לה פירות וזהו לאביי שם נ"א נ"ב אבל לרבא אפילו הכיר בה אינו חייב דשם בהכיר בה מדדייק שם מתנאי כתובה שאני קרא כו' ערש"י שם ד"ה אלמנה כו' וד"ה ממזרת כו' ועתוס' שם ד"ה ממזרת כו' וביבמות פ"ה א' ד"ה אלמנה כו' וז"ש ואפ"ה אינו כו' וכן פרש"י שם ושם ומ"ש ואינו חייב כו' הוא מדברי הרא"ש דכתובות ושם הא דקא' א"ל פירות מפ' בתוס' שא"ל פרקונ' שהיא תחת פירות וגם אינו משלם פירות שאכל אע"פ כו' וז"ל הר"ן במתני' שם ומפורש בפ' יש מותרות דאלמנה י"ל פירות כו' והיינו דין פירות שאם נשבית או יפדנה או ישלם פירות שאכל ואע"ג דא"ר בפ"ד דאינו חייב לפדותה היינו שאינו חייב להוסיף משלו אי פדיונה יותר על פירות שאכל אבל פירות מהדר אי לא פריק לה:

ט **ואפילו הם כו'**. עתוס' בכתובות שם ד"ה אילימא והא דתנן כו' וה"ה להנך דבחד גוונא מיירי:

י **ונכסים כו'**. הרי"ף וש"פ ועבה"ג והר"ן כתב דדינה כממאנת ומש"ש איפכ' כו' היינו לפי הס"ד דאיתמר עלה ומרש"י שם סד"ה ואי דליתנהו כו' אם באת בו' והשתא ניחא דבלאות דמתני' קאי אנ"מ כמו שאמר שמואל ואכולהו קאי אבל לפי' הרי"ף צ"ל דבאיילונית קאי אנצ"ב דוקא ולאו בחד גוונא:

יא **חייבי כו'**. וצ"ע דביבמות שם ב' אר"פ בעולה לכ"ג כו' ולכ"ע לא קילי מחייבי לאוין וכל שקל יותר חמיר לענין כתובה יותר שלכן שניות א"ל בתובה כמש"ש ר"א הללו כו':

יב **איילונית כו'**. כמש"ש אשה ואינה אשה כו' ואין חילוק בינם לבין ח"ל אלא דבח"ל בעמוד והוצא קאי לכך א"ל מזונות בחייו משא"כ באיילונית:

יג **בין כו'**. מדמפליג במתני' שם באיילונית ולא בשניה ועוד דיבמות שם. ת"ר אלמנה כו' וע"כ בהכיר בה בנ"ל וקתני סיפא שניות מד"ס כו'. הרי"ף לכתובות שם והרא"ש וש"פ:

יד **חוץ מנ"מ כו'**. עתוס' שם ד"ה ה"ג ר"ח כו' וקשיא כו' וי"ל כו' וכיוצא בזה תירץ הרמב"ם בפי' בפי' יש מותרות שמ"ש ולדידה בדידה וז"ל וזה הדין אמנם הוא קנה לשניה על העברה לפי שהדעת נוטה אחר שא"ל כתובה שלא יהיה לבעל חוקי הנשואין ולא יהנה מנ"מ אבל מצד הקנס עשינו כ"מ שלה כנכסי שאר הנשים כו' ונשתוה בזה דין כדין זולתה ואע"ג דאמרינן בכתובות שם והאר"נ כו' ההיא פליגא ואנן קיי"ל כר"נ פי' הר"ן דפליגא ארב שימי אבל ארב כהנא ל"פ דרב שימי ס"ל דר"כ לא משוה אותה לשאר נשים אבל ר"נ ס"ל דמשוה אותה לשאר נשים וכ' הר"ן וכן כל מש"ש דליתנהו בנ"מ הוא בהוציאן ברשות דלא כרש"י שם סד"ה אידי ואידי אבל תוס' שם ד"ה אילימא כו' פי' כדברי רש"י עיין שם והרמב"ם פי' בכולהו שאבד או נגנב מאליו וכמש"ל בסס"א וכן כ' שם בממאנת בהלכה ט' וצ"ע מימרא דרב שימי לפירושי והראב"ד והרא"ש פי' ג"כ דר"נ כרב כהנא ס"ל ופי' בדרך אחר ועברא"ש שם:

טו **ולפדותה כו' אבל כו'**. תוס' שם בד"ה אילימא והא דתנן כו' והשמיט בטוש"ע דין הבלאות כאן וסמך אמ"ש בסימן קנ"ה ס"י וט"ס שם קנ"ה בטור מ"ש ואם אינו בעין צריך לשלם וצ"ל אין צריך לשלם ובש"ע שם טעות גדול וצריך למחוק מתיבת מנכסי צ"ב עד פטור וב"י דחק עצמו בטור וכבר תמהו עליו וכ"כ עליו בדו"פ ובטור שם ובש"ע כתב ע"פ מ"ש ב"י אבל היא שגיאה גדולה כנ"ל ועבה"ג:

טז **שאכל פירותיה**. לדברי רש"י ותוס' אפילו קרן של נ"מ לא כנ"ל ס"ד אלא לפי' הרמב"ם דוקא בפירות דאמר פירא הוי וכנ"ל לפי' הר"ן:

יז **ואפי' הם כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל לסברת' דאף קרן אין לה ואף לפירש הרמב"ם צ"ל כן דאל"כ בלאות היינו פירות:

סימן קיז

א **והוא נמצא כו'**. כפירוש הרי"ף שם בשני עדים א' לו וא' לה וכמ"ש בי"ד סימן קפ"ו ס"ב מש"ש מ"מ כאן אין נ"מ דלכל הפירושי' הדין כן:

ב **סמוכות כו'**. ע"ש סי' קפ"ז ס"א בש"ע והג"ה:

ג **ולא תוספות**. כמ"ש בכתובות ק"א א' ונשים כו' ואף לפי המפרשים הסכימו בנמצאו בה מומין או נדרים דאין לה כתובה כמ"ש ברא"ש שם וש"פ וע"ל סימן קט"ו ס"ה וה"נ דהו' כאשה שיש בה מומין שאין לך מום גדול מזה והמ"מ בשם הרשב"א ובע"ה כתב דיש לה תוספות ומדמי לה לאיילונית וכתב המ"מ דרמב"ם ס"ל דלא דמי לאיילונית דהיה יכול לבודקה וגם יכולה שתשמשנו וישא אחרת אם לא קיים פ"ו משא"כ בזו.

ג) **י"א דאם כו'**. נראה שלמד מספ"ב דכתובות ד"ז ב' תצא ואעפ"כ וכ' שם מ"מ לא דמי למ"ש תו' בזבחים ב' ב' ד"ה סתם כו' ואפילו זינתה כו' דשם מאיס ליה וז"ש הרב וכ"ש אם כו':

ד **א"צ לגרשה**. אא"כ באה מחמת טענה כמ"ש בס"פ הבע"י אבל אם רוצה לישא אחרת אפילו רבא שם דאמר נושא כו' דכאן שזו אסורה יאמרו זו אשתו וזו זונתו שם:

ה **אשה שנבדקה כו'**. כנ"ל ס"א ברואה דם מפני שאינה ראויה לתשמיש:

ו **הנושא כו' וכן כו'**. כתובות ק"א א' וא' לפי' המפרשים כנ"ל.

ז **וה"ל קרובים**. רמב"ם וכתב שהגאונים כ' דאפילו אין לו קרובים דה"ה ע"י מיודעיו ואפילו גר בעיר כו' והוא חלק עליהם ואמר דדוקא קרובים ע"ש ועס"ו בהג"ה:

ח **וי"א כו'**. כמו זיעה שם ע"ה א' וס' הראשונה הוא הרשב"ץ וכ' דל"ד לזיעה וריח רע שהם דבקים בה בשעת תשמיש משא"כ כאן דאינה משועבד' שתשכב אצלו כל הלילה אלא בשעת תשמיש וע' ד"מ:

ט **טען כו'**. שהוא מאיס גם חולי המדבק ושם ע"ז א' אלו שכופין כו' מוכה שחין ופירוש הרמב"ם מצורע וכ"ש האשה. בד"ה ודלא כרשב"ך הרשב"ץ ועהג"א שם סי"ז ד"ה כ' ראבי"ה וד"ה אבל כו' והר' ברוך כו'. ואישתמיטתא להו מתני' ערוכה כל המומין הפוסלין ובבכורות מ"ה ב' ובעלי נגעים טהורי' בו' וביותר תמוה דברי הרשב"א דס"ל במצורע אינו מום אלא משום טומאה ע"ש ובב"י:

י **וי"א כו'**. כתירץ דרב אשי וכפירש תוספת ד"ה רישא כולי לכאורה כו' ודלא כדמסקי תוספות כפירש"י וכ"כ הריטב"א ועוד כ' המ"מ בשם הרשב"א דה"ה בבוגרת וכ"פ הרא"ש שם:

יא **והביא האב כו'**. שם יתרת מאי ראיה כו':

יב **ואם שהה כו'**. הוא תמוה דהא קיי"ל כר' יוסי וכבר תמה בח"מ ודברי ב"ש אינם נכונים:

יג **ואין בזה כו'**. כמ"ש למטה בהג"ה ולא תקן ר"ג כו' דאמרי' האי שמוציא לרצונו והאשה כו' ונהי דתקנתו היתה להשוות האש' לאיש ולא כו'. שם וז"ש בהג"ה ודוקא כו' אבל כו' ר"ל כמו באיש:

יד **ויתן כולי**. דגרושין אינו תלוי בכתובה והיא כשאר בע"ח:

טו **אבל מ"מ כו'**. דלא גרע האשה באומרת מ"ע שאין כופין לה להיות עמה אם אינה רוצה בכתובה כמ"ש בכתובות ס"ג ב' אבל אמרה מ"ע כו'. ועתו' שם ד"ה אבל כו' פ' בקונטריס כולי:

סימן קיח

א **אלמנה כו'**. ער"מ ס"ק ב' וצ"ע ודברי דו"פ הם תמוהין

ב **תנאי השיור כו'**. ר"ן סימן נ"ט והביאו ב"י בסימן ק"ס ומבואר שם לפי שכתב התנאי על הבעל ואין היבם בכלל זה כיון שאינו מתקנת חכמים רק משום תנאי וע"ש:

ג **אבל אם כו' דודאי כו'**. ול"ד למ"ש בעירוכין כ"ג ב' ההוא גברא כולי אלא לוקח כו' דשם הגירושין ידועין

ד **אם שהתה כולי אע"פ כולי**. עח"מ ואף אם היתה תקנה כו' והביא ראיה שם מאנשי יהודא שהיו יכולין לסלקה ואפ"ה יש לה מזונות כ"ז שלא סילקוה ובר"פ אלמנה ניזונת איבעיא להו ניזונת כולי או הניזונות כו':

ה **אלמנה כו'**. כמ"ש בגיטין נ"ג א' ההיא סבתא כולי א"ל יתומים כו':

ו **אלמנה כו' לפי כו'**. דבלא"ה אינם גובה מהמשועבדים במקום שיש בני חורין כמ"ש בר"פ הניזקין שם:

ז **דבר כו'**. דהבעל הוא ודאי כו' דקי"ל כב"ה דאמרי מתו עד שלא נשתו כו' כמ"ש בפרק החולץ. שם סי' ס':

ח **וכן כל ספק כו'**. ג"כ מטעם הנ"ל. ר"ל סימן י"ד:

ט **אם כו'**. דכ"מ לשון התקנה. שם וכמש"ו בהג"ה ויש לילך כו' וע"ל סימן צ' סט"ו בהג"ה:

י **ובלבד כו'**. עח"מ:

יא **במקום כו'**. ע"ש ס"ק ט':

יב **הכותב כולי לקח כולי**. אע"ג דאמרי' בב"ב נ"א ב' דבמתנה קנתה דאין הבעל אוכל פירות היינו לאחר שנשאה דנתן לה שלא ישאר לו בו כלום אבל מה שנתן לו קודם שנשאה הוי כמו שהכניס לה שים משלו אלא משום שכ' שתוכל לגבותו כו' חזרה אחר שתגבנו כמו כל נכסים שנפלו לה שהן נכסי מלוג שם:

יג **ואם יש כו' אבל אם כו'**. דבשטר גובה מנכסי האשה כמש"ל סי' צ"א ס"ד דאף דלוקח הוא בע"ח טורף מלקוחות שלקחו אחריו משא"כ במה שלותה אח"כ דאינו טורף מלקוחות שקדמו:

יד **אבל כו'**. ט"ס וכמ"ש בה"ג ס"ק יו"ד וכמ"ש בח"מ סימן תכ"ד ס"י:

טו **אם נתן כולי**. ע"ל סימן פ"ה ס"ז ומיהו כו'. וצ"ע:

טז **שטר כו' הואיל כו'**. דאף אתננו לא אמר כלום כמ"ש בגיטין מ"ם ב"ו וכ"ש כה"ג:

יז **הנוהגים כו'**. עח"מ:

יח **הבעל כו'**. כנ"ל ס"ו:

יט **הנושא אשה כו'**. כמ"ש בי"ד סימן רל"ו ס"ה אמר שבועה שלא אוכל מצה כו' וה"ה כאן דהא כולל בהדייהו עקרו' וזקנות ושאינן ראויות לילד. ריב"ש סימן צ"ח.

כ **מי כולי אשה כו'**. עח"מ:

כא **אלמנה כו' ואפילו כו'**. בתוס' מי שמת והניח נכסים ומטלטלים ויצאו עליהם כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהן זכה והוא נקבר מן הצדקה וכ"כ בח"ה סימן ק"ז (ואפשר ק"י) ס"ב בהג"ה:

כא) **אבל אם כו'**. כ"מ מהתוספתא הנ"ל דוקא שתפסו האשה או בע"ח ולכן נקט דוקא מטלטלים דבקרקע אין שייך תפיסה דבחזקת היורשים קיימא וכן כתב הב"ח אבל ח"מ וב"ש לא כתב כן עיין שם ושם:

כב **המתנה כו'**. כמ"ש בכתובות פ"ט ב' המגרש כו' שע"ד כתובתה כולי:

כג **תקנת שו"ם כו'**. כ"כ הרא"ש ומהרי"ו אבל מהרי"ל סימן ס"ד חולק וע' בתשו' ש"י סימן נ"ב:

כד **י"א כו' וי"א כו'**. ז"ל הגמ"י סוף ה' אישות סוף סימן ל"ה: מורי ר' מאיר ז"ל אמר להחזיר ממון למי שנתנו והנה גדולי הקהלות וראשיהם כולם כאחד העידו שהתקנה והמנהג פשוט שתוך שנתיים מחזירין חצי מה שהכניס לאביו או לקרוביו ובמרדכי והג"א פ"ד ס"ט בד"ה ומיהו כ' ומצאתי שכ' ר"ח כו' לה או ליורשיה כו' והן דברי ר' מאיר הנ"ל:

כה **ואין חילוק כו'**. תה"ד סי' שכ"א בשם הג"מ שכן הית' התקנה:

כו **אבל כשהן כו'**. דלא תקנו אלא מטעם ותם לריק כו' כמ"ש בהג"מ ומרדכי והג"א הנ"ל וזה לא שייך אלא כשאחרים נוהגים וז"ש הרא"ש דבירושה שלה לא תקנו. שם במהרי"ו סי' ס"ד ע"ש:

כז **וכ"מ שיש כו'**. כמ"ש ר"פ הפועלים מקום כו' ובירושלמי שם והביאו הרא"ש וש"פ זאת אומרת כו' ובפ' המקבל מקום שנהגו לעשות כתוב' מצוה כו'. ריב"ש סי' ק"ס וע"ל סי' ס"ו סי"א:

כח **דכל הנושא כו'**. וכ"כ הרי"ף ורא"ש ברפ"ז דיבמות:

כט **ואפי' הלך כו'**. כמ"ש בכתובו' נ"ד א"ל והא לנהרדעא כו' וע"ל סי' ס"ו סי"ב:

ל **ואם לא מתו כו'**. **דלא שייך כו'**. ר"ל דינא דר"ת הנ"ל בסי' נ"ב ס"ג בהג"ה דשם משום אומדנא דדעתא כמ"ש בתוס' שם ואונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתא כמ"ש בגיטין ע"ד אבל התקנה של שו"ם היתה אפי' בכה"ג פ' מהרא"י סימן רס"ז ע"ש וז"ש אבל אם כו' ועיין חלקת מחוקק:

סימן קיט

א **לא יגרש כו'** לשון הטור ותנן בש"א כולי והלכה כב"ה כו' בד"א בזיווג שני אבל בזיווג ראשון אין למהר לגרשה דאר"ח כל המגרש אשתו ראשונה כו' אבל אם מצא בה ערות דבר או פריצו' מצו' לגרשה כו' ור"ל אע"פ שמן הדין הלכה כב"ה אפי' באשתו ראשונה מ"מ אין ראוי לעשות כן באשתו ראשונה וכמ"ש ואין ראוי כולי וערש"י שם ב' בד"ה אם ואפילו לב"ה אבל בערות דבר יפריצו' מצוה שם תני' היה רמ"א כו' זו כו':

ב **אבל בלא"ה כו'** שם וסנהדרין כ"ב כו':

ג **ואין כולי** אבל כולי שם כי שנא כולי ול"פ כולי וכנ"ל:

ד **אשה כו'** יבמות ס"ג ב':

ה **ושאינה כולי** גטין שם זו כו' כנ"ל:

ו **אשה כולי** שם ועתו"ס שם ד"ה הכתוב כולי:

ז **ואפילו כולי** ריב"ש סימן צ"א ותשו' הרא"ש וכמש"ל סימן קי"ז סי"א:

ח **י"א דבמקום כולי** מרדכי והג"א פ' המדיר ס"ט ד"ה כתב מורינו כולי וכמש"ל סימן קט"ו וס"ד בהג"ה:

ט **או כולי** ע"ל סימן א' ס"י בהג"ה:

י **לפיכך כולי**. גטין ס"ה א' וע"ל סימן קמ"א:

יא **לפיכך מניח**'. שאין כח בבן דעת לדור עם השוטים בבית אחד. שם ברמב"ם וכמש"ש קי"ב ב' דלפיכך לא תיקנו להם נשואין:

יב **ואם גירשה כו**' רמב"ם כיון שמן התורה היא מגורשת וז"ש הראב"ד וש"ע והוא כילי דאל"כ ד"ת אינה מגורשת כמש"ש בגמרא וע' תוספת שם ד"ה יצתה כולי בשם הירושלמי וכ"כ הרא"ש שם ולפ"ד ה"ה ביש לה אב או עתים חלומה וגירש' אז דבדיעבד מגורשת וזהו לפי מה שהפכו תוספות גי' הירושלמי אבל הראבי"ה סימן תתקכ"א פירוש הירושלמי כפי הגי' שהיה לפניהם וז"ל הירושלמי ביבמות שם נשתטית לא יוציא דבי רבי ינאי אמרי מפני גרירה ר' זירא ורבי אילא אמרי תרווייהו שאינה יכולה לשמור את גיטה ר' נחמיה בריה דרב עוקבא בשם רבי יוסף תלת עבר וגירשה מ"ד מפני גרירה אסור ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה מגורשת כ"צ להוסיף יש לה אב יכולה לשמור את גיטה פעמים שוטה ופעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה זו יש לה אב עתים חלומה ויכולה לשמור את גיטה אלו ד' תיבות הוסיף הר"ש בתשובתו וכתב שהמדפיס דילגו שראה שכתב שני פעמים יכולה לשמור את גיטה וחשב שאחרון הוא טעות ודילגו ועיין מה שכתבתי למטה ופירש הראבי"ה עבר וגירשה למ"ד מפני גרירה אפילו בדיעבד אינה מגורשת דאף שאינו אסור אלא מדרבנן מ"מ עשאוהו כשל תורה דלא לאחלופי בא"י לשמור גיטה ומ"ד מפני כו' מגורשת בדיעבד כיון שהיא יכולה לשמור גיטה אבל לכתחלה מודי דאסור משום אחלופי ובשני דברים האחרים יש לה אב. ועתים חלומה פליגי לכתחלה אבל בדיעבד בכה"ג לכ"ע מגורשת והרשב"א כ' דבכל הג' דברים פליגי בדיעבד והג' דברים פי' א' י"ל אב. ב' יכולה לשמור גיטה ג' פעמים חלומה וכולהו קאי אמ"ש עבר וגירש וכ' הראבי"ה וה"ר שמשון דהלכה כר' ינאי שהוא כר"י דגמרא דידן דבגמרא דידן לא הובאו רק דברי ר' יצחק לבד והסכימו לדבריו אביי שם ור"פ בגטין ע"א ב' ולפ"ד הר"ש בכול' בדיעבד אינה מגורשת ולדברי ראבי"ה שני האחרונים בדיעבד מגרשת וז"ש בהג"ה וי"א כו' אבל כו':

יג **בעת חלימתה**. ורבי שמחה כ' שם בראבי"ה אפילו בעת שטותה ועוד הגט בידה בעת חלימה אבל ס"הת וש"פ כ' דוקא בעת חלומה וע"ש סוף ה' גיטין שהאריך בזה ודברי הרמב"ם והראב"ד הם כגי' תוס' הנ"ל שהפכו הגי' בעבר וגירש למ"ד משום גרירה מגורשת:

יד **ומוציאה כו**'. שז"ש בירושלמי הנ"ל שבדיעבד מגורשת והאיסור לכתחלה הוא משום גרירה כיון שמוצאת מביתו נגררת כולי מיהא בדיעבד מוציאה כו':

טו **מי שגירש כו'**. ל' הרמב"ם וכ' המ"מ שכ"ה גי' בגמ' אבל גי' שלנו לא תנשא בשכונתו ודוקא בנשואה וכהן אפי' בפנויה ופי' תוס' דשכונה קטנה ממבוי ומחמרינן בכהן טפי לפי שהיא פנויה דקילא ליה אבל הרא"ש והרשב"א והר"ן וש"פ פי' דשכונה גדולה ממבוי ומחמרינן בא"א טפי וכ' הר"ן דאע"ג דבישראל כ"ז שהיא פנויה מותר אפילו במבוי מ"מ בחצר אסור וז"ש שם ת"ש ואם היתה חצר כו' האי חצר מאי עבידתיה אלא בכה"ג. אבל הריטב"א כ' דאפי' בחצר מותר וז"ש לא תנשא ולא פי' בדירה בלא נשואין ודייק ג"כ מלשון רש"י שם ד"ה בגרושת כהן כו' מ' דוקא בכהן וכן בד"ה בנכסי כו' ובד"ה ארוס כו' והר"ן כ' אמ"ש רש"י בד"ה בנכסי כו' ואפשר לפרש לפמ"ש דאפי' באשת ישראל אלא שאפשר כיון דאיכ' ב"ד ליכא למיחש כדשרי בר' זכריה באיכא בנים אע"פ שאפשר לחלק דהכא שאני שהם מדברים וטוענים זא"ז ור"ל דממ"ש מהו לעשו' בגרושה מסכים לפירש"י דוקא בכהן דבישראל מותר כמו בשבויה וכ"כ שם למעלה ולכן הביאו בגמרא הך ברייתא ולא הביאו ברייתא האחרת היא נדחית כו' דמיירי באשת ישראל כנ"ל ולפ"ד אין ראיה מרש"י. ליקוט. וכ"ה דעת הר"ן אבל ירושלמי פ' הזורק המגרש את אשתו לא תדור עמו באותו חצר ולא באותו מקום אם היה חצר של אשה האיש נדחה מפניה כו' בד"א בזמן שנישאו הא לא נישאו לא ובכהנת אפילו לא נישאו מ' דלא כהרמב"ם והר"ן ונראה שהיא הברייתא דאמר בגמ' ת"ש כו' ודלא כהר"ב שכתב דההי' ברייתא מיירי בישראל ולא נישאת והר"ן כ' שגמ' דידן חולקת על הירושלמי שהרי בגמ' שלנו חילקו בין כהן לאשת ישראל ונישאת ושם השוו:

טז **ואם נישאת כולי** במבוי הוא תמוה וצריך לומר בשכונה והוא כגי' שלנו ומ"מ מסכים לדברי הרמב"ם כדברי ר"נ הנ"ל וב"ש פי' דמיירי בנשאת וגירשה ואין הלשון סובל פי':

יז **גירשה כולי**. הרא"ש כ' שם ואשה שנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה הרי היא כאשת כהן שהיא בלאו וכן כתב הר"ן בשם י"א וכ' ור"י כ' כיון דקיימא לן בפ' בתרא דקידושין במ"ג משנישאת שאם בעל ולא קידש אינו לוקה ל"ד לאשת כהן ואינה אסורה אלא בחצר וכ"כ הריב"ש בסי' ש"ס בשם הריב"א וכ' דבזה אסורה אפי' כעין דרבי זכריה וכמה שכתוב דדוקא בשבויה כו' אבל דברי סבר' ראשונה נראין כמ"ש דכל דתקון רבנן כו' וממ"שש התם הוא דשבוי' כו' ול"ק התם דאיסורא דרבנן אלמא דל"ש בזה וע"ש בריב"ש וכ' שם וה"ה לגירשה משום אסור דרבנן כגון נושא מינקת חבירו תליא ג"כ בפלוגתא הנ"ל וז"ש גירשה כו' וסתם מ' אפי' באיסור דרבנן:

יח כאלו נשאת לאחר ג"ז תמוה ונמשך אחר דבריו הראשוני' שהאיסור רק במבוי:

יט **ה"ל כולי** כ"ז ג"כ לשון הרמב"ם עד סוף הסי' ודעתו כמ"ש הר"ן בתחלה כיון שאסור לדור בחצר אסור כה"ג ודלא כרש"י שכ' דוקא בכהן וכן סתם הטור:

כ **ודוקא כולי** מהא דע"פ ק"כ ב' כי הא דההוא גברא כולי וב"י חלק עליו וכ' שאין ראיתו מוכרחת וז"ש וי"א:

כא **ואינו כו'** דאפילו בב"ד במקום רבים אסור כנ"ל:

כב **ומותר כולי** ומצוה כו' בירושלמי פי"א דכתובות הלכה ג' ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' אילא בשם ר' אליעזר כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך חס על כבוד גרושתו דא"ר יעקב ב"ר אחא בשם ר"א מבשרך אל תתעל' זו גרושתו אתתיה דריה"ג הוות כו' עבר ריה"ג ושמע קלן מתבזין כו' וכן במ"ר פ' בראשית פ"ז ובס"פ בהר ד"א ומבשר' אל תתעל' רי"א בשם ר"א זו גרושתו ריה"ג כולי ביומי דר' תנחומא כולי:

כג **ובלבד כו'**. כנ"ל וכ"א במדרש הנ"ל שא"ל ר' תנחומא ואזלת ואשתעי' עם משבקתך כו':

כד **או מכין כו'** אבל תוס' ורי"ף פי' דשניהם עבדינן ועבר"ן שם והטור כ' כאן מנדין ובסי' כ' מכין וצ"ע:

סימן קכ

א **הגט כו'** או שלוחו כו'. מ"ש כ' א' אר"ח יכילנא כו' משוכ דכתיב וכ' כו' ושם כ"ד ב' אי כתב רחמנא וכתב כו' ושם ע"א ב' וש"מ עד שיאמר לעדים כו' ושם ס"ב ב' עשי עדים שליחותן ותוס' ר"כ ב' ד"ה והא כולי דחו כל אלו הראיות וס"ל דא"צ וכן פי' רש"י כ' א' דמ"ש משום דכתיב כו' דאונתן דסופה קאי אבל בתוספות שם במסקנ' פ' דבעינן שליחות ע"ש וכ"כ הרא"ש שם בשם ר"י ע"ש וע"ל סימן קנ"ג ס"ג בהג"ה:

ב **ואף כו'** ממ"שש ר' ב' בעי רב"ח מי אמרינן אקנויי כו' וז"ש לכך:

ג וי"א דאף הקולמוס וס' הראשונה כ' דא"צ דאין כאן חסרון הניכר כמה שכתב בו את הגט סה"ת ס"ס ק"י ועהג"א שם ד"ה אם בגט וצריך שיהא כו' ור"ת כו' והרמב"ן והר"ן כתב דא"צ שיקנה ליה גם הקלף והדיו וכמש"ש ר' א' דלמא אקנויי כו' וכן בפ' ג"פ בההיא זוזא דיהיב לספר' ואקנויי ליה רבנן קנה לקלף ודיו ודוקא פשיטא דספר' תקינו ליה רבנן אבל קלף שלה לא תקין לכן קמיבעי' להו בטבלא שלה כנ"ל וראיה ממ"ש מי שהי' מושלך בבור ואמר כתבו כו' וכיוצא שכותבין גט בלא שום הקנאה:

ד **ושאר כולי** ד"מ בשם ב"י:

ה **והבעל כו'** הרמב"ם כת' האשה נותנת שכר הסופר בכ"מ ר"ל דבתר תקנה לכתחל' האשה נותנת השכר אבל הרא"ש בסדר הגט כ' דאף עכשיו לכתחלה הבעל נותן וכ"כ סה"ת וש"פ:

ו **גזל כו'** שהרי אינה חייבת להחזיר לבעלים שיש כאן שינוי השם ושינוי מעשה: שם וכמ"ש בח"מ סימן ש"ס פ"ה והוא מן התורה כמ"ש בפ' מרובה וש"מ:

ז **אבל כו'** וכמ"ש בגטין כ' א' יכילנא למיפסל וכולי:

ח **שזה כולי** שם בגמרא:

ט **וי"א כו'**. רש"י שם וכ"נ דהא קי"ל כר"א דהכתיבה היא עיקר ד"מ:

י **והכרה כו'**. עבה"ג וביבמות ל"ט ב' והלכת' כו' שם ברא"ש:

יא **לא יכתבנו כולי**. שם ע"ב א':

יב **וכשיאמר כו'** מתני' ע"א ב':

יג **אפי' אמר כולי** ס"ו ב' ס"ז א' דהלכה כר"י:

יד **ואפי' א"ל כולי** כמש"ש דפליג ר"י אפילו בכה"ג ואע"ג דשמואל פליג עליהם בכה"ג קי"ל כר' אשי שם ע"ג א' וש"כ. הרי"ף שם וסה"ת בשם ר"י וכן הרמב"ן כתב דאין ראיה משם ר"א לפרושי מתני' אתי ולא דס"ל כן ולכן ספיקא הוא וכ"כ הרמב"ם וש"פ וז"ש בהג"ה עבר כו' והר"ן כתב דאף לפיר"י מ"מ כן הלכה דהאי מחלוקת ואח"כ סתם הוא ועתוס' ס"ב ב' ד"ה האומר כולי ואין דבריו נראין דיש כח באמורא לפסוק שלא כסתם כמ"ש בכמה מקומות:

טו **אפילו כולי** ויש כולי. א"ר כהנא כולי אר"י מאי קמ"ל כולי א"ל ר"ז אלם כולי ונהי דלא קי"ל כרב כהנא דאמר כרשב"ג וחלוקין עליו כמ"ש ר' יוחנן שם ושם ע"ב א' לאפוקי מדר"כ מ"מ בנשתתק מתני' היא כמ"ש רב יוסף וכן בשומע ואינו מדבר מדבר ואינו שומע ומיהו בדיקה בעי. הר"ן ס"פ מי שאחזו וב"י חלק עליו וכולי דמדבר ואינו שומע ס"ל להרמב"ם דא"צ בדיקה דהוא בן דעת גמיר ואשתמיטתי' דברי הרמב"ם והביאו בח"מ סימן רל"ה סי"ז וכתב ב"י וכ"ז בהרכנה אבל בכתב ס"ל להרמב"ם דאף בדיקה א"צ וכ"כ שם בסימן ח' והיא שיבדוק כולי או כולי אבל ר"ח כ' והביאו הרא"ש והר"ן וסה"ת וש"פ דאף בפקח לא מהני כת"י דבתוספות סיפא דהך ברייתא שהובא בגמרא ע"ב א' מסיים ולא עוד אלא אפי' כ' בכ"י לסופר כתוב ולעדים חתומו אף על פי שכתבו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה פסול עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והתם בפיקח איירי ומתני' הרכנה שאני דהיא כמו קולו וכמש"ש ברישולמי על ברייתא הנ"ל כתב בנ"י לסופר וכו' ולא אפילו הרכין בראשו ואת אמר לית כן אמר רבי מני אית כן הוא

שמיעת הקול היא הרכנת הראש וכ"כ שם בתי' הראשון וכן הסכימו כל הפוסקים ודלא כתי' השני שם דנשתתק שאני וא"כ דוקא בפקח ומדבר וא"ש אסור וסוגיא דגמרא כתי' השני כמ"ש רב יוסף ור"ז שם אלא דממ"ש קילו לאפוקי כו' נדחה כל הסוגיא הנ"ל ובפרט שהתוס' והירושלמי מוכיחין כן כנ"ל:

טז **וא' נותן**. גמרא שם הוליכו וכו':

יז **ושנים כו'** כר"י שם י"ח ב':

יח **תחלה**. כלישנא בתרא שם דפסול ופי' תוס' שם בד"ה אמרי כו' והרא"ש דתחלה לא סמוך לכתב אלא בראשונה ודעת תוס' דדוקא בסוף ועח"מ סימן מ"ה סי"ב בהג"ה ויש בזה כמה שיטות ועב"י והרי"ף גורס מיחתם לכתחלה ועבה"גה שם ולכתחלה לא כו':

יט **והוא שיחתמו כו'**. שם יוד ב' וערש"י ד"ה גזירה כו' אבל הרמב"ם סבירא ליה כדברי רש"י ועיין תוס' פ"ב א' ד"ה צ"א וכ"כ תוס' י"ח ב' ד"ה ואינך כו':

כ **ואפילו חתמו כו'**. כמו בכל תנאי וכמ"שש ע"ד א' וש"מ:

כא **ואפילו כו'**. כמש"ש פ"ד א' וכ"ח אפשר כו' ואף על גב דקיי"ל דכל קום עשה צריך לכתחלה לקיומיה לתנאיה מ"מ בדיעבד ש"ד:

כב **ואם מת כו'** מ' אפי' במנאם ול"ע דהא ספוקי מספקא שם ודברי ב"י תמוהין וכן הקשה הר"ן על הרמב"ם:

כג **וי"א כו'**. עכה"ג וכשיטת ר"ת דקיימא לן כריב"ל בכ"מ מההיא דרפ"ד דמגילה כמ"ש בכמה מקומות:

סימן קכא

א אפי' לכשיבריא דהא סיפא בכה"ג הוא כמש"ש:

ב **וכן השכור כו'**. שהוא כשוטה וכמ"ש ברפ"ו דערובין וכמ"ש בי"ד סי' א':

ג **ואם כו'**. ע"ל סימן מ"ד ס"ג:

ד **אם הוא כו'**. הרמב"ם וטור לא חילקו וכן ש"פ אלא שהרמב"ם כתב ה"ז פסול והקשה ב"י דהא מדמי ליה לשוטה שם ואם כן הל"ל בטל וכ"כ הטור שאינו כלום וע"כ חילק כאן אם כו' דר"ל דהרמב"ם מיירי בסמיה בידן כיון דלר"ל כשר לגמרי מסתבר' דלר"י אינו אלא פסול והטור מיירי באין סמיה בידן דאף ר"ל מודה ודבריו אינן נראין כלל דהא הרמב"ם והטור מסיים סתומי אלמא דס"ל דר' יוחנן לא מפליג כלל בזה אלא דהרמב"ם ס"ל דאינו אלא מדרבנן כיון שבשעת אמירה היה שפוי וכ"כ האחרונים:

ה **אבל לאחר כו'** מתני' שם:

ו **מי שהוא כו'**. פ"ג דר"ה ופ"ג דיבמות ופ"ב דכתובות וש"מ ובירושלמי לענין גירושין וכמש"ל סי' קי"ט ס"ו ודוקא באשה משום גרירה:

ז **ש"מ כו'** תוס' שם ד"ה התם כו' ופי' ב"י דר"ל שיהא שפוי גם בשעת נתינה אבל בינתים אין קפידא כמש"ש בתחל' אמר כתבו כו' וכנ"ל ס"ב וז"ש ובשעת כו' וכ"כ בר"ן שם וכ' שכ"ה בירושלמי נתן לי את גיטה ואמר לא יהא גט אלא למחר ונעשה קורדייקוס פלוגתא דר"י ור"ל כלומר דלר"י צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר:

ח **וא"צ כו'**. דעת תוס' בד"ה הנ"ל שא"צ בדיקה כלל ואפי' בנשתתק כיון שהוא מתוך חליו כמש"ש דל"ל דבדקוהו כו' וכ"כ הטור בשם בע"ה אבל ש"פ חולקין בנשתתק כמ"ש בסוף הסי' ומיהו כה"ג דלא נשתתק ודאי א"צ בדיקה ג"פ דאפי' אינו בדעתו מסופקים שם תוס' וסה"ת וש"פ שמא אף לר"י כישן דמי ועב"י:

ט **חד הן כו'**. כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש וש"פ קודם חד הן ותרי לאו וכ"מ בירושלמי שם מיהו נ"ל שאין נ"מ:

י **חד לאו כו'**. ר"ל בשניהם וכמ"ש תוס' שם בד"ה בודקין כו' וכן כ' הר"נ וש"פ:

יא **וי"א כו'**. גמ' שם ועתוס' שם ד"ה אלא כו' ומ' מדברי הרב שדוקא בפירות ודלא כהירושלמי שאמר לאמך כו' וע"י סירוגין ו"פ כנ"ל ושיטות אחרות הרבה לפוסקים ועב"י:

יב **או אלם כו'** שם א"ל ר"ז אלם כו'. ע"ל סי' ק"ב ס"ה:

יג **אבל חרש כו'** אבל כו'. שם בגמרא ומתני' דיבמות קי"ב ב':

יד **גוסס כו'**. תוספות דקדושין ע"ח ב' ד"ה ל"ל כו' כ"ב הר"ן וש"פ והביא ראיה גם כן מתוספתא דתניא שם אמר כ' גט לאשתי ועלה לגג ונפל מן הגג ומת כותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה:

טו **וי"א כו'**. כן למדו ממ"ש בתוס' והכי גבי מתנה כו' דמסתמא כו' אבל ליתא דמשום מתנה כ' כן דהא שחוט ומגויד וצלוב א"י לדבר וכן מסיים בתוס' שם וחולה נמי שנשתתק כו' ועב"י. ובסמ"ג מ' להיפך דשם קל"ב כ' פי' שם ר"ש שאז א"י לדבר ואין בו כח ליתן כו' ור"ח שפי' בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס כו' לא היה דעתו לומר אלא מפני שא"י לדבר ומיושב בדעתו כו' ע"ש וכ"ה דברי מרדכי בגיטין שם ועהג"מר שם ואין חולק בדבר:

טז **כל עוד כו'** וה"ה כו'. בתוספתא הנ"ל:

יז **מיהו כו'**. בתוס' שם בד"ה התם כו' וכ' דא"צ בדיקה כלל וכ"כ בע"ה וכנ"ל אבל בירושלמי אמרינן תני בד"א שנשתתק מתוך בוריו אבל נשתתק מתוך חליו דיו פ"א אלמ'

מ' דפ"א מיהא בעי וקושית תוס' י"ל דס"ד שא"א שלא יבא קודם נתינת הגט לידי טירוף דעת ומשני דאינו כן כו' אבל בתוספתא נראה דאפי' מתוך חליו בעי ג"פ דתניא התם היה חולה או משותק והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על הן הן ועל לאו לאו דבריו קיימין עכ"ל הר"נ שם בקיצור ור"ל חולה שאין יכול לדבר:

סימן קכב

א **ואם העדים כו'**. דממ"נ היא מגורשת. שם:

ב **אבל אם כו'**. שהגמ"ר כ' בשם הר"י קלצין שדברי ר"י הם ושטתו שפיר דאף בדאורייתא יש ברירה כמ"ש הר"ן בשמו בנדרים מ"ה ב' והרא"ש וש"פ אבל לדידן אין ברירה בדאורייתא אין לעשות כן:

ג **וי"א הא כו'**. כמ"שש מי קא' להו כו' וכל זמן שלא נגמר חספא הוא והיינו למ"ד ע"ח כרתי:

ד **א"ל כו'**. שפי' הבעיא שם לענין אם נמצא פסול אבל רש"י פ' לענין נאבד וכ"כ הטור וכ' אבל בנמצא פסול ודאי יכולין לכתוב אחר דמ"ל לה או לשליח כמש"ש מי קא' כתובו חספא. ב"י וז"ש בהג"ה וי"א כו'. וכן פי' הרי"ף בתשובה ובע"ה והרמב"ם וש"ע השמיטו בעי' קמייתא היכא דלא אמר ויוליך , ובב"י דחק למצוא טעם לזה ודבריו תמוהין אבל הטור כ' ובשניהם הוי ספק מגורשת כיון דלא אתמר בגמרא על הראשונה את"ל ב"י:

סימן קכג

א **הכל כו'**. לשון הרמב"ם:

ב עכו"ם גמרא שם:

ג **ועבד**. כמש"ש ב' אין העבד כו' והרמב"ן חלק עליו דהא לא קפדינן אכתיבה אבני כריתות דהא אפי' נכרי הוי מכשרי אי לאו דאדעתא דנפשיה עביד. ר"ן ומ"מ וכ"כ הרא"ש לשיטה הראשונה שלתוס' שם ד"ה והא כו' וכ"ה בתוספות שם אבל קשה דמ' כו' ונרא' דלא כו':

ד **וחש"ו**. מתני' שם:

ה **אם א"ל כו'** טור וכשיטתו וכמש"ל ר"ס ק"כ:

ו **ותקנה כו'**. רש"י שם וכמש"ש כ"א א' א"א ר"א מהכא כו':

ז **והבעל לא כו'** גם כו' ער"אש פ"ט ס"ד ובעל העיטור כו' וכמש"ל סי' קכ"ו וסכ"ב:

ח **וי"א כו'** עח"מ:

ט **ולכתחלה כו'** כמ"ש בפי"ב דשבת ועבא"ח סי' ל"ב ועב"ש:

כ' כו'. עד סוף הסי' לשון הרמב"ם והנה בסוגיא זו כמה שיטות הא' שר"ה ור"י פליגו ולר"ה בגע"ג אפי' תורף מותר לכתחלה ובאינו עע"ג אפי' טופס לא יכתו' מסתפק המ"מ אם כשר הטופס בדיעבד באינו עע"ג והרשב"א בשם הרמב"ן כ' דאפי' בדיעבד פסול ולר"י תורף פסול אפילו עע"ג ותופס כשר לכתחלה אפי' אינו עע"ג לענין הלכה יש שפ' כר"י דאוקמוה כר"א וכמה אמוראי ס"ל כוותיה ובלא"ה הלכה כר"י נגד ר"ה לשיטות הגאונים וכ"ש כאן שאמר משמיה דשמואל רבה ויש שפ' כר"ה משום דשם כ"ו ב' פסוק רב כר"א דגזרינן טופס אטו תורף וכ"פ בה"ג וסה"ת וסמ"ג והר"ן דחה ראיה זו דבדבר דשכיחא דוקא גזרינן כו': שיטה ב' דל"פ ובחד מינייהו סגי או עע"ג או שיור התורף כמ"ש בע"ה. שיטה ג' דתרווייהו בעינן ור"י להוסיף בא וכגי' הרי"ף אמר ר"י א"ש והוא כו' וזה דעת הרמב"ם וש"ע ודעתו עוד דאיסור הטופס באינו עע"ג אינו אלא לכתחלה דלא כהרמב"ן וכמש"ש כ"א ב' במחובר כ"ו א' בלשמה ממ"ש בסי' קל"א ועוד דעתו ממ"ש דנכרי אפי' עע"ג לא וצ"ל אפי' בטופס לשיטתו היינו ג"כ לכתחלה אבל דיעבד כשר אפי' אינו עע"ג כנ"ל במחובר שלא לשמה ולכתחלה אסור כמו במחובר דגזרינן אבל בשלא לשמה לא גזרו לת"ק שם משום תקנת סופר. רמב"ם ועמ"ש בסי' קל"א וה"ה לעבד לשיטתו וז"ש בד"א כו' מותר כו' אבל כו' ויש שפוסלים נכרי אף בדיעבד אפי' בטופס אפי' עע"ג והכלל דעע"ג לא מעלה ולא מוריד בנכרי ועב"י. וכ"ז לשיטה הראשונה של תוס' שם ד"ה והא כו' דא"צ שליחות אבל לפי' האחרון שלהם דסוגיא זו כר"מ אבל לר"א פסול בשוטה אפי' עע"ג כמו בחליצה ואי אמרינן דבעינן שליחות אפי' חרש וקטן פסולין בעע"ג דהא לר"א עיקר הכתיבה וכן עבד פסול לשיטה זו. הרא"ש שם וכ' הטור ומדברי הרמב"ם יראה דלא בעינן עע"ג אלא לכתחלה כו' והר"י פסל אפי' בח"שו ואפי' גדול עע"ג וא"א ז"ל כ' כס' הראשונה ור"ל פי' ר"י הנ"ל והביאו הרא"ש שם ג"כ וס"ל דאפי' בדיעבד פסול וכ"מ בתוס' שם אבל כ"ז לר"ה דלא מחלק בין טופס לתורף וודאי אפי' בדיעבד פסול כיון דלא מהני עע"ג וכמ"ש הרמב"ן באינו עע"ג אבל אי ס"ל לתוס' כדברי הרמב"ם נהי די"ל דלכתחלה אסור אפי' עע"ג דעע"ג לא מהני מידי לשיטה הנ"ל מ"מ בדיעבד כשר אפי' אינו עע"ג אלא שנראה דתוס' ס"ל כשיט' ראשונה שכ' דר"ה ור"י פליגו ופ' כר"ה וכ"ה בס"הת וסמ"ג וש"פ שנמשכין אחר התוס' וז"ש וא"א ז"ל כו' שכ' אח"כ פירוש הרי"ף דלהוסיף בא כנ"ל אע"ג שאין הכרע בדבריו אי ס"ל כפי' הראשון בתוספות דלא בעי שליחות או כפי' האחרון מ"מ נלמד דטופס כשר בדיעבד אפי' אינו עע"ג כיון דלא גזרינן לר"י אטו תורף ובזה ניחא דפ' בר"ס זה ובר"ס ק"כ דבעינן שליחות וכאן כ' וא"א ז"ל כ' מ' דפליג על ר"י וז"ש בהג"ה וי"א דאפי' כו'

אבל ה"ל לכתו' בס"ג אמ"ש מותר כו' ולפי מ"ש כאן הוא שיטת סה"ת והרמב"ן וש"פ כר"ה ואף בדיעבד כנ"ל ומ"מ אף שמדברי תוספות הנ"ל מ' אי בעינן שליחות עע"ג לא מהני מידי היינו לר"ה אבל לפי' הרמב"ן הנ"ל כיון דאינו אסור אלא לכתחלה י"ל דמהני עע"ג וכמ"ש תוס' דמהני לר"מ אפי' בתורף מטעם זה וה"ה לר"א בטופס וז"ש הטור ש"ע שיטת הרמב"ם אע"ג דס"ל דבעינן שליחות כנ"ל:

יא **הכותב כו'**. ע' תוספות דחולין י"ד א' דברי המתחיל דשוחט כולי וי"א כו':

יב **ואין כו'** עיין חלקת מחוקק סעיף קטן י"ד:

יג **ולכן כו'** עי"ד סי' קצ"ו ס"ד בהג"ה מש"ש:

סימן קכד

א **גט כו'** הרמב"ם והטור כ' כותבין לכת' וע' תוס' כ' ב' סד"ה בכתובות:

ב **מיהו כו'**. איסורי הנאה קאמר ואע"ג דכתותי מיכתת שיעורייהו לא אמרינן לה אלא במידי דבעי שיעור כשופר ולולב ומיהו באותן שצריכין לבער מן העולם למ"ד כל העומד לשרוף כשרוף דמי מ' דלא הוי גט דכמאן דליתנהו דמי וכל דבריו תמוהין מ"ש למ"ד כל העומד כו'. והיינו ר"ש במנחות ק"ב ב' וליתא דבדברים הצריכין ביעור כ"ע מודי כמ"ש בסוכה ל"א ב' ל"ה א' וחולין פ"ט ב' וערש"י שם ד"ה שיעורא כו' ועירובין פ' ב' וע' תוס' דסוטה כ"ה ב ד"ה לאו כו' ומ"ש ומיהו באותן כו' הלא בכל המקומות הנ"ל דאמרו כתותי מיכתת שיעורא אמרו בכה"ג דהיינו בע"ז ואמרו בערובין שם וחולין שם דוקא דבעי שיעור ולהכי עושין לחי אשרה ואע"ג דבעי שיעור בגבהו וע' תוס' שם ד"ה אבל וביאר המ"מ פי"ז ה' י"ב דא"א כתותי אלא במידי דבעי שיעור בג' רתקים ע"ש וה"ה כאן וכמ"ש הוא בעצמו בתחלה ואע"ג דכתותי כו' ועוד מ"ש בתחלה ואע"ג דכתותי כו' הא לא מצינו בש"ס שאמרו כתותי אלא באותן שצריכין לבער כגון ע"ז ולכן הצריכו בסוכה ל"ה א' טעם אחר לערלה אע"ג שמצותו בשריפה כמ"ש המפרשים ושלא כדעת תוס' שם ד"ה לפי כו' ונראה דט"ס בר"נ וכצ"ל בכל איסורי הנאה קאמר ואף באותן שצריכין לבער מן העולם ואע"ג דכתותי כו' כשופר ולולב ומיהו למ"ד כל העומד כו' ור"ל אע"ג דאמרינן דדוקא מידי דבעי שיעור היינו לרבנן דס"ל כל העומד כו' רק כיון דעומד לשריפה ליכא שיעורא דכתותי כו' אבל לר"ש דס"ל כשרוף דמי הוי כמאן דליתנהו בעולם ולדידיה אפי' לחי אשרה פסול ודברי הרב תמוהין דאשתמיטתיה דלחי אשרה כשר ועוד דמסתמא סתומי ואינו אלא לר"ש והסוגיא בכמה מקומות דלא כר"ש ורבנן פליגי עליה בכמה מקומות:

ג **והוא שיתננו כו'**. שם בגמרא ושם כתב ב':

ד **ועל החרס**. שם כ"א ב' ור"ל אע"ג שהוא יכול להזדייף ג"כ וכמש"ש בס"ד וע' תו' דקדושין ט' א' ד"ה כ' כו':

ה **אבל לא כו'**. גמ' שם כ"ב ב':

ו **אינו גט**. דד"ת פסול הוא דיליף לה מקרא התם וע' ברמב"ם פ"א:

ז **וכותבין** כו' ור"א כו'. תוס' שם ד"ה על כו' בשם התוספתא: והמ"מ כ' שהרמב"ם לא ס"ל ההיא דתוספתא מאחר שלא הוזכרה בגמ' ולכן השמיטו וע' סימן קכ"ה ס"ה וז"ש וכותבין כו' ר"ל דלא כי"א והוא דעת הרמב"ם שמעתי ולא אבין כמה תוספתות שהביא הרמב"ם שלא הוזכרו בגמ':

ח **ולכתחלה כו'** לס"ת צ"ל כס"ת ור"ל לאפוקי דפתרא וכריב"ב שם:

ט **ואפי' אם כו'**. דע"כ ל"פ אלא בנייר מחוק:

י **טוב כו'**: ע' תוס' כ"א ב' ד"ה יצא כו' ולר"ת דוקא כו' וכ"כ הרא"ש שם וכ"פ הטור וכ"כ בהג"ה ואם כו' אבל סה"ת ורשב"א נסתפקו בזה ומיהו לכתחילה טוב כו' הרא"ש בסדר הגט ועיין ב"י:

יא ואם טעה כ"מ וסה"ת והג"מ והג"א שם:

יב **ואם כ' כו'**. תוספות ורא"ש שם וכנ"ל וכמש"ש בין שיטה כו' ושם י"ז ב' גזייה לזמן כו':

יג **כ' על ספר כו'**. גמרא שם י"ט ב' ההוא גברא כולי אי משום כו':

יד **אפילו יתן כו'**. הרא"ש שם ממ"שש בעלה של עציץ נקוב דשקיל כו':

טו **וה"ה כו'**. תוס' שם ד"ה יצא לר"ת ואף שר"ש כו' דשאינו נקוב כשר אפי' יקטום וכ"כ הטור בשם בע"ה לא קי"ל כוותייהו כנ"ל ס"ג:

טז **וי"א כו'**. הוא דעת הרשב"א שכ' דבא"נ לאו אורחיה למתלשיה כולי האי:

יז **והוא כו'** כנ"ל ח"ב:

יח **היה כו'**. שם השתא דאתית כו':

יט **מתחת ידה**. כ"ה. גי' הרא"ש ואין נ"מ בזה:

כ **ודוקא כו'** ר"ל לאפוקי אי מסר' לרוע' כמ"ש בב"ב ל"ו א':

כא **אבל נתן כו'**. גמ' שם:

כב **לא כו'**. דלכת' יש לחוש לדברי ריב"ש כנ"ל אבל במרדכי כ' ט"א דלא כתב שאינו מתקיים כמ"ש בר"ס קכ"ה:

סימן קכה

א **כתבו בדיעבד**. רמב"ם ודייק ממש"ש לאתויי הא כו' ואמר תני ר' חייא כו' ול"ק והני דלהווי מ' דגם זה אתי לאתויי אלא דהא דיקא דיעבד. מ"מ:

ב **י"א כו'** כמש"ש ה"ק לא כו' אבל הרי"ף ורמב"ם כ' סתמא דס"ל דרב דאמר מקרעין פליג אשמואל ובכ"ע מכשיר:

ג **אינו גט**. ממ"ש ב' למאי ניחוש לה ומ' דלא חיישינן כלל כמש"ש חיישינן קאמר ועוד מדאר"א שם א' במי מילין:

ד **י"א דלכתחלה כו'** ואע"ג דחק יריכות מותר מ"מ לכתב טוב שלא לחקוק כלל שם:

ה **הקורע כו'**. ירושלמי שם וכ"ה בתוספתא וירושלמי דשבת וכ"פ הרמב"ם בפ"א דשבת:

ו **וי"א כו'**. כ"כ המ"מ והר"ן בשם התוספתא וכ"כ המ"מ פי"א דשבת שכ"ה ג"כ במקצת נוסח התוספתא דשבת אבל כתב שם שהעיקר הוא בגי' הירושלמי:

ו) **ויש כו'** הרמב"ן כאן ואזיל לשיטתו דא"צ על דבר המתקיים כמש"ל סימן קכ"ד ס"ב. מ"מ. וצ"ע לדחות דברי ירושלמי ותוספתא בכדי ואפשר שגי' היה בירושלמי שניהם להכשיר ואע"ג דבשבת פטור אלמא דאין צריך ע"ד המתקיים לכן דחה תוספתא הנ"ל דסימן קכ"ד דהתוספתא אזיל לשיטתו כאן דמחלק בין רושם לקורע ועדיין אינו נוח לי דרושם מ"מ ה"ל לפסול כמו במשקין כו' ול"ד לעל דבר שאינו מתקיים וכן מדמי גמ' כאן ובירושלמי שבת לגיטין:

ז **וי"א כו'** ויש כו' עח"מ:

ח **כשהבעל כו'** הוא תמוה דממ"נ א"צ ציוויו כמ"ש בסימן קכ"ב ס"א:

ט **שם יש כו'** עהגי"א פ"א ס"ב ד"ה פ' כו' ועמ"ש בא"ח סימן ל"ו ס"ג:

י **אם כו'** דפסלינן בפי"ב דשבת.

יא **ליגרור כו'** ואע"ג דאמרינן שם נטלו לגגו של חית ועשאו ב' זיינין חייב י"ל התם במלאכת מחשבת תליא כו' סה"ת סי' קט"ו:

יב **ויש ליזהר כו'**. דלשיטת הרי"ף והרמב"ם כתב הוא כמ"ש בס"ב ובמ"ס מסרגלין ברנה ולאו לאפוקי סכין אלא לאפוקי עופרת. מרדכי בה' ס"ת ועי"ד סי' רע"א:

יג **נוהגין כו'**. תוס' ריש מכילתין ד"ה המביא כו':

יד **אם הוסיף כו'** דהא כותבין על עלה של זית ודאי אינו מכיל ובירושלמי פריך עלה ולא במקורע הוא היא דאמרה אפילו לא כ' אלא אני פלוני מגרש את אשתי פלונית כשר וכן ראיה מההיא דשקיל ס"ת ויהיב לדביתהו עכ"ל הרשב"א סי' תקס"א וכשיטתו שפ'

על עלה א' אבל בירושלמי מ' על עלין הרבה ועמ"ש בסכ"א והרשב"א חילק שם כמש"ש ויש מי כו':

טו **ול"נ דבמקום כו'** דהא אפי' על הנייר וכ"ד תלוש כשר כמש"ל סי' קכ"ב ס"ב. ד"מ:

טז **נוהגין כו'**. כדין ספר ולא יהא איגרת סה"ת וא"י פ"י ועבפ"ק דב"ב דאמרי אין עושין ארכו כו' וז"ש כדין ספר אע"ג דא"צ כמ"ש בתוס' ר' ב' סד"ה ל"צ מ"מ לשופרא דמילתא עושין כן וכמ"ש בתו' ב' א' ד"ה המביא כו' וכנ"ל:

יז **נוהגין כו'** שגם בשטרות פסול כה"ג שמא זייף והוסיף ואמרי' בירו' ובתו' גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם החזירו מלמטה אפי' מגופו כשר ואין נוהגין לקיים וכמש"ש בסי"ט וזהו כתלוי וע"ע סי' רע"ו ס"ה ומיהו דוקא בתורף ומה שהוא חוץ ממשמעות מה שהוא תוך הגט. רשב"ץ וז"ש ובמקום כו'.

יח **לא וכו'**. כו' ונמצא כמש"ש פ"ה ב':

יט **רגלי כו'**. כמ"ש בא"ח סי' ל"ו ס"ב:

כ **ואם אינו נוגע כו'**. ע"ש סי' ל"ב:

כא **כ' ל"א כו'**. ועסי"ט:

כב **צריך כו'**. תו' פ"ה ב' בד"ה ולורכיה כו':

כג **ויש מי כו'**. כמש"ש ל"ד ב' בני אדם כו' אלמא דמקום שניהם קפדינן וס' הראשונה ס"ל דאין הקפידה שם אלא על מקום הנתינה וע"סי קכ"ח:

כד **ונוהגין לערות כו'** כדי שלא יהא גט הראוי להזדייף ד"מ בשם סדרים:

כה **ואם לא כו'**. הוא תמוה דבגמרא ב' אמרו ל"צ דמעורה מכלל דבלא"ה א"צ להיות מעורה ויכול להזדייף ג"כ כשר:

כו **ויזהר כו'** ואם כו'. הגהות סמ"ק ודוקא לחלל ד' אבל לשאר אותיות שאינן משתנין כשר כמ"ש תוס' שם ד"ה ל"צ כו' ורא"ש וש"פ. ד"מ אבל הר"ן כ' שם בשם י"א שהוא קרוב לפסול:

כז **והקיום כו'**. תוס' פ"ד ב' בד"ה אם וכמ"ש בח"מ סי' מ"ד ס"ה:

כח **ועכשיו כו'**. שם בתו':

כט **גט כו'**. תוספתא וירושלמי פ"ב הלכה ג':

ל **נמוק כו'** נמחק כו'. הכל בתוספתא שם:

לא **בד"א כו'**. בירושלמי שם נתקרע ה"ז פסול בשלא נתקרע כקרע ב"ד כו' על העלה של זית לא כמקורע הוא אר"ז תנא בולא שילוח אפי' כתב אני פלוני מגרש את אשתי כשר ור"ל בעידי מסירה:

לב **וה"ה כו'**. במ"מ כ' שבזה אף הרמב"ם פוסל דאין האשה מתגרשת אלא בכתב והאי לאו כתב הוא וי"מ בדברי הרמב"ם ע"ש:

לג **יש מי שכ' כו'**. כ"מ בי"ד סוף סימן רע"א ועמש"ש:

סימן קכו

א **אבל אם כו'**. בתוספתא גט שכ' בה' לשונות וחתמו עליו העדים בה' לשונות פסול כ"ה גי' הרמב"ם והראב"ד וגי' שלנו הוא כשר וכ"כ בר"נ על מתני' גט שכ' עברית כו' והראב"ד השיגו דדוקא משום שחתמו העדים בה' לשונות והר"נ יישבו דחתמו עדים בה' לשונות לרבותא נקטה ע"ש בר"נ והרשב"א ג"כ השיגו מ"ש מע"א עברי וע"א יוני וכמש"ל סי' ק"ל סט"ז ובכ"מ יישבו ע"ש:

ב ויש מכשירין הראב"ד והרשב"א וכנ"ל וכ"ש לגי' הר"נ:

ג **בשלישי כו'**. הכלל בזה דאזלינן שנמצא במקרא כמ"ש הפוסקים וכ"ה הכלל בבעלי הלשון ובמס"ג פ' נשא ה"ז כל ראשון מלא במ"א וכל שני חסר וכל שלישי מלא במ"ג וכל ד"ה דכוו' במ"ז וכל רביעי מלא במ"ג וכל חמישי מלא במ"ג כל ששי חסר וכל שביעי מלא במ"ח וכל שמיני מלא וכל תשיעי מלא במ"ג:

ד **יום כו'**. כמ"ש ויהי ערב כו' וא"מ יוצא מידי פשוטו ומכח זה"ל פי' מהרמ"פ סי' נ':

ה **בשני כו'** דימים הוא לשון זכר ושנה הוא ל' נקיבה וכ"כ במקרא:

ו **ויכתוב ימים כו'**. כמ"ש ושלשים יום ושלשת ימים וששים יום וש"מ:

ז **או שכ' כו'**. כמ"ש בח"מ סי' ס"ד בהג"ה:

ח **ויכתוב כו'** שכ"ה במקרא וכ"ה הכלל לכל הסימן:

ט **ואם כ' מנין כו'**. דעבד כר"מ עבד וכר"י עבד דפלוגתא הוא בפ"ה דיומא אחת כו'. מהרמ"פ סימן נ"ג:

י **אם יכתוב כו'** עהג"א דפרק היו בודקין ועהרמ"מ הביא ראיה דשייך ביום א' לחודש פלוני וכמ"ש בטור בשם המ"פ ממ"ש בפ' מי שהיה נשוי אימא בר כ"ט בניסן ול"ק בר שלשים את וכ"כ ש"פ והרא"ש בפסקיו אבל הרשב"א והר"נ בנדרים כ' להיפך וע"ס סי' ב' ד"ה ומהא שמעינן כו' מיהו כו' וכ"כ הרא"ש שם וכמ"ש כאן:

יא **וביום ב' כו'** כי כו'. כמ"ש במתני' דסנהדרין מ"ז א' שזה יודע בעיבורו כו':

יב **אם השנה כו'** ואם כו' כמ"ש ובח"מ סי' מ"ג סכ"ח ועי"ד סי' ר"כ ס"ח:

יג **ומלת ראשון כו'**. כנ"ל כמס"ג:

יד ניסן מלא אסתר ג':

טו **אייר כו'**. שכ"ה בתרגום שם. וכן כל החדשים בתרגום שם:

יח **סימן כו'**. שם ח':

יז **כסלו כו'**. זכריה ז' ונחמיה ח':

יח **יש כו'**. הרא"ש בסדר הגט ראיתי בטופס כו' עבה"ג אבל הרמב"ם כתב בנוסח שלו איך וכ"ה בגמ' פ"ה ב' וכן כתב הרי"ף והרא"ש שם וש"פ:

יט **וכן יש כו'**. ג"כ שם בסדר הגט של הרא"ש אבל הרמ"ה כתב בנוסחא שלו:

כ **ונהגו כו'**. תוס' שם ד"ה דתהויין כו'. אבל מדינא אין להיות יו"ד אחר הצ' (צ"ל אחר התי"ו) של תצביין וכן אחר תי"ו של תהויין וכידוע לבעלי הלשון וכ"כ המרדכי שם בשם הריצב"א שבדק בכל התרגומין והוא בלא יו"ד וכ"כ הרשב"א אחיו וכ"ה בטופס הגט שכ' הרי"ף והרמב"ם. ועוד כ' הרא"ש והמרדכי וש"פ שגם כל היו"ד שאחר הד' דיתצביין דיתהויין דהוי כמו ש' המשמשת ע"ש:

כא **אבל אם כו'**. א"י טעם לזה דהא בה' יודי"ן ב' תיבות הן כמ"ש תוס' והרא"ש שם וכן בכ"מ בתרגום כתיב די לבד ול"ד לכדרלעומר שהוא שם א' לגמרי וכן כיוצא בזה:

כב **נהגו כו'**. הרא"ש שם והטור ומ"מ וש"פ:

כג **יכתוב כו'** דאל"כ לא היה צריך להאריך בהוו"ין שלהם דליכא למיטעי הרא"ש שם:

כד **אבל כו'**. כלשון ראשון שבר"ש. ס"ה ב' ד"ה ר' נתן כו' ולכן לא אמרו בגמרא ו' דפטורין ואינו מוכרח בדעת שרש"י פי' להיפוך שם ובלא"ה לא שייך כאן יו"ד דבגמרא כתב יו"ד לסימן הנקודה וע"ל סק"ז וסי' מ"ד והוא משקל פעולין בדגש הע' ולכן בתרוכין וערוכין הת' והע' בצרי וכ"ה בתרגום פ' תצא פטורין בלא יוד ודגש ומ"ש ולכן ל"ק ו' דפטורין משום דל"ק במתני' שם וע"תוס שם ד"ה ר"י כו' וז"ש בהג"ה וי"א כו' וכ"כ בסמ"ג וכל בו ומהרי"ל:

כה **ולכן כו'**. וכ"ה במרדכי:

כו **ונהגו כו'**. עי' מהרא"י סי' רכ"ח ע"ש:

כז **וכן בכל כו'**. כמ"ש בפ"ג דמנחות:

כח **ואנש כו'** דניאל ו':

כט **דלג כו'**. כמ"ש ר"ה גאון ולקמן בסכ"ב כ"ש בכה"ג שאפילו חסר כל התיבה אין בזה שום פסול שהרי יש בו הרי את מותרת לכ"א כשאמרו ושם ך"ו א' צריך לשייר הרי כו' לא אמרו לשייר להתנסבא לכל כו' ולא הקפידו אלא שלא לכתוב א' במקום ה' דמ' לא תנשא ואפ"ה אינו פסול אלא כשבא הבעל וערער כנ"ל שם:

ל **לא ימחא כו'** מחלוקת גדולה בנוסחא זו וכתב ב"י וד"מ דנהוג עלמא בא' וכ"כ בדניאל ד':

לא **ואם כ' ימחו כו'** בכל כה"ג שכתב הרב פסול הוא תמוה מ"ש מה' דלהתנסבא שכתב הרשב"א הואיל והוא בטופס אין קפידא וכמש"ל סימן מ"ט וכ"כ בד"מ כאן בשם תיקון ישן אלא שתמה עליו דהא לא נמצא במקרא ביו"ד משא"כ בה"א דפ"א הוא ג"כ בה"א אבל לפי מ"ש אין קושיתו כלום.

לב **צריך כו'**. שאין למדין משיטה אחרונה במ"ש בב"ב קס"ב א' וע' בתוס' שם ד"ה לפי כו':

לג **ואין ראוי כו'** משום דאז אין למידין גם מהשיטה שלמעלה סמ"ג ועח"מ סימן מ"ד סעיף ג':

לד **ואם כ' כו'** דמ"ש אין למידין משיטה אחרונה היינו כשחתמו העדים בראש השיטה אבל באמצע למידין מהשיטה וחצי שלפניה שחזקה שאין העדים עושין שלא כדין שיוכלו לזייף שיכולין לעשות שטר הוא ועדיו בשיטה א'. הריב"ש סימן נ"ד אבל זהו דוקא שחתמו העדים זא"ז וכמ"ש בתוס' שם קס"ג ב' בד"ה שיטה וכמ"ש בחו"מ סימן מ"ה ס"י ועוד כתב שם כיון שרגילין לכתוב כדת משה וישראל אין חשש ולמידין משיטה האחרונה וכתב שכ"כ הרשב"א בתשובה וכמ"ש בח"מ סי' מ"ד ס"ט:

לה **אם כ' כו'** עח"מ סי' מ"ג ס"ד שם:

לו **וי"א שאם כו'** בראב"ש שם ס"ד בשם ר"ה גאון וכ"כ הראב"ד משמו וכ"מ בירושלמי פ"ב הלכה ג' אם בא ועירער ערעורו קיים ע"ש:

לז **וי"א כו'** שם בשם בעה"ט:

לח **אם כו'** כנ"ל ס"ד בהג"ה:

לט **למנין כו'** כן הוא בתרגום פ' בא פי"ב ופ' במדבר במנין שמהן כמה פעמים וש"מ:

מ **שאנו כו'** כ"כ פ' ויצא פ' ל"א ב"פ ושניהם חסר אלא שבל"ה מסיים במ' ובל' ארמי בנון כמו ומקבלין והרבה כיוצא אבל מצא מונה ב"פ בתהלים קמ"ז ובירמיה ל"ג ושניהם מלאין:

מא **ואם כ' כו'**. עמש"ל סימן י"ז:

מב **דיתבא כו'** תוס' פ"ה ב' בד"ה דתהוויין כו' והרא"ש שם וש"פ:

מג **במתא כו'** כמ"ש במס"ג כל העיר הישנה כו' כמ"ש העיר הזאת קרובה היא והיא מצער שם:

מד **ואם כ' בר כו'** במהרי"ק שם כ' שיש לכתחלה לכתוב בר ושכן נהגו ושכ"ה בהרבה נוסחאות ע"ש:

מה **וכותבין** אניסנא כו' שהיו"ד סימן למדבר בעדו עומד:

מו **יתיכו וכו'** ר"ל מלא יו"ד אחר התי"ו וכן ליכי מלא וכ"ה תרגום של אותך לנקבה כמ"ש בשמות ב' י"ד וש"מ וכן תרגום של לך לנקבה כמ"ש בפ' שמות פ' ב' אקרי ליך כו' ותוניק ליך וש"מ הרבה:

מז **אנתתי כו'**. שבאין אחריה ב' שוואין והתיו בדגש ואף בתרגום אתתי אין יו"ד אחריה:

מח **בידייני וכו'**. ר"ל מלא אחר הד' וכן הוא בתרגום יחזקאל פ' כ"ג פסוק ל"א וש"מ:

מט **וי"א כו'**. וכ"כ ברש"י פ"ה ב' בד"ה זהו כו':

נ **צריך כו'** מתני' פ"ה א' וגמ' ד"ו א' ועתו"ס שם ד"ה וצריך כו'. ונראה טעמו של הראשונים דדוקא לת"ק דלא נכת' בגמ' ודין כו' לימה' להתנסבא כו' אבל לר' יהודה שכות' ודין כו' למהך להתנסנא כו' א"צ וכ' נ"י ב' ר"י ביבמות צ"ב א' שטעמו של ר"ת דלשון להתנסבא מ' דוקא נשואין ולא זנות וה"ל חוץ מזנותיך וכמ"ש ר"א שם ואף לר"י דוקא בבית דין דלא אזלינן בתר לישנא אלא בתר עיקר טעמא כו':

נא **ולכתחלה כו'** שם כ' קפידא זו מעולם לא שמענו לו' ועוד שאפי' לא נכת' כלל כשר כמ"ש בתוס' הנ"ל:

נב **מותרת כו'** ל"נ שהרי התם בדגש ובגמ' כ' לסימן הנקודה:

נג **מנאי כו'**. וכן הוא בתרגום פ' וישב פ' ל"ח מני ובדגש הנו"ן וה"ה לתנאי שהכל א':

נד **ואם ד' יוד כו'** ממ"שש לא לכתוב ודין מ' איגרת לימרך כו' דוקא באלו שהענין משתנה וכמ"ש בסימן מט:

נה **וי"א כה"ה כו'**. עבה"ג וע' תוס' שם ד"ה ה"נ כו' ואור"ת כו' ארוסתי כו' ואם איתא בלא"ה פסול הורו ב"י ומדברי תוס' זה מוכח כמ"ש רמ"ע דלכת' כותבין ארוסתי בארוסה וכ"כ בתה"ד סימן רכ"ט:

נו **אם חיסר כו'**. כמש"ל סט"ו וכמש"ל סי' קכ"ה ס"ט מהתוספתא דמחקו תלוי אף על פי שאינו מקויים כשר בטופס:

נז **וכ"כ כו'** וה"ה כו'. ממש"ש ולא לכתוב ודון כו' איגרת למיהך כו' דוקא אלי שמשתנה הענין:

נח **אין לכתוב כו'**. דאין כותבין תנאי בגט וכמש"ל סימן קמ"ז:

סימן קכז

א **לא תנשא**. שם בגמ' ותו ליכא כו' התם תינשא כו':

ב **אם היה כו'** מתני' י"ז א' וכת"ק וכ"ש מוקדם דאפי' ר"ש מודה דר"ש ל"פ אלא משום דקסבר כיון שנתן עיניו לגרשה כו' כמש"ש בגמ' משא"כ בהקדים לזמן:

ג **אפי' היו כו'**. רמב"ם וס"ל דמש"ש י"ח א' דתניא אמר ראב"צ ל"ש אשאר שטרות קאי וכפירש"י שם ד"ה ל"ש כו' אבל תוס' שם י"ז א' ד"ה י"ל כו' פי' דקאי אמתניתין אגט. הג"מ שם וכ"ד הרא"ש שם:

ד **וי"א כו'**. ל"ד בלילה אפי' לאחר עשרה ימים ולאפוקי מוקדם וכמ"ש בטור וכר"ש אליבא דר"י דפ' ריב"ל כוותיה בשעת הדחק שם י"ט א'. הרא"ש ס"ט:

ה **וגט מוקדם כו'** דאינו פסול אלא מדרבנן דהא זמן תקנתא דרבנן הוא ב"י בשם הרבה פוסקים דלא כמ"ש הרא"ש בתשו' והביאו הטור דא"צ גט משני. נכתב כו' דליכא חשש לא לזנות ולא לפירות וכן בשט"ח הגמרא פ"א שם וכ"כ בח"מ סימן מ"ג ס"י:

ו **גט שלא כו'** הרא"ש ס"ה אי נמי להכי כותבין כו' ולפי טעם זה כו' וע' תוס' י"ז ב' בד"ה עד כו' וא"ת נכת' כו' י"ל כו' אבל הרמב"ם והרמב"ן מכשירין בכ"ע וכמ"ש בב"מ י"ט א' גופא מצא גט כו' וליחוש כו' אבל לענין הגירושין עצמן לא חיישי' ושם כי אתא למטרא כו' אמרו הכא גבי כו' ואין כותבין גט לאיש כו' ולא חיישינן לזה. נ"י בב"מ שם:

ז **וסתם כו'**. תוס' תחלת ד"מ הנ"ל והרא"ש ע"ש:

ח לא הזמן דדוקא בשטרי אקנייתא אמרינן בב"ב קע"ו א' אי ידעיתו כו' משא"כ בשפרי דלאו אקניי' וה"ה לגיטין דתנן נכת' ביום כו' וע' תוס' י"ח א' ד"ה אף כו':

ט **ולא אותו כו'**. שם פ' א' היה במזרח כו' כדא"ל רב לספריה כו' וביבמות קט"ז א"נ מילי כו':

י **כ' כו'** שם י"ז ב' א"ל אביי כו' גזייה כו' מדפריך מג' גיטין ומשני אהני כו' ופריך גזייה כו' מ' דכאן אפי' לכתחלה תנשא. וכ"כ ר"ן בשם ר"ח:

יא ויש פוסלים הרשב"א והר"ן והטור ומפ' כפירש"י שם ד"ה אהני כו' ולא חתמי עליה סהדי ופרי' גזייה כו' שהוא בתר דחתמי סהדי אבל לעולם דינו כגט שאין בו זמן בס"א וער"ן שם:

יב **גט שזמנו כו'**. תוס' י"ז א' ד"ה ר"ל כו' ושם פי' א' ד"ה כי כו' והרא"ש פ"ב שם וש"פ. במתני' פ' בתרא דשביעית שט"ח המוקדמים כו' פרוזבול ול"ק גט שפסול בשניהם ובתוספתא פ"ק דחולין תניא כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בפרוזבול פסול בגט ואפילו את"ל שפי' שט"ח מ"מ גם גט אשה בכלל:

יג **ויש כו'**. מכח קושית תוס' שם ושם וההיא דגט מקושר וההיא דכשאכנסנה כו' כבר יישבו בתוס' שם פ' א' ול"ק להו אלא דלא משתמיט כו' הרמב"ן הביא ראיה לדבריו ממ"ש ביבמות קט"ז א' ההוא גיטא כו' ובדקו כו' חיישינן שמא בגמלא כו' ואם איתא ליחוש שמא איחרוהו וכתבוהו ובין לאביי ובין לרבא ליחוש לכה"ג ועריב"ש סי' קי"ז:

יד **לבריאת העולם והשתא כותבין** לבריאת העולם כמ"ש תוס' פ' ב' בד"ה ז' כו' והרא"ש שם וער"נ שם:

טו **אם דילג כו'** עד סוף הסימן עבח"מ סי' מ"ג ס"ב וס"ג:

סימן קכח

א **צריך כו'** אבל כו'. שם פ' א' היה במזרח כו' מאן כו' ופ' הרא"ש שם דל"ד אלא משום העדים כו' ע"ש:

ב **וי"א כו'**. שפירוש כפשטיה אסופר וכ' וכ"ש מקור העדים וצריך שיעמדו כו' אבל בתוספתא פ"ב תניא גט שכ' בעיר הזאת לא יחתמנו בעיר אחרת ואם חתמו כשר מ"מ פ"א ואינו מוכרח:

ג **ואין כותבין** שם כו' ואע"פ כו' (וגם אין כו' ע' תוס' פ' א' ד"ה ושם כולי אע"ג דמ"ש שם עירו ושם עירה היינו אמקום דירה וזהו עיקר התקנה של שם העיר כמ"ש בפרק השולח הרא"ש פ"ח ס"ט שם אבל אין מעכב שאף אם לא כ' כלל כשר דדוקא שינה פסל הרא"ש שם. וראיה מהא שאמרו בפ"ג והכות' טופסי גיטין צריך כו' ושם העיר לא הזכיר וכן שם כ' א' הא בעינן שמו ושמה ולא הזכיר עירו ועירה וכן הוא גי' רש"י ותוס' שם דלא כמש"ש בגי' שלנו מרדכי פ"ד והג"א שם ס"ז ד"ה נראה) והרא"ש שם שכ' דמש"ש שם עירו ושם עירה היינו מקום דירה דצריך לכתוב שנ"א נקרא ע"ש מקום דירתו וכמ"ש ביבמות קט"ו קט"ז אנא אנדרולינאי נהרדעי כו' תיבדק כו' אנא אנן ב"ח נהרדעי כו' דהוה בנהרדעא כו' אבל מקום העמידה אין צריך כמש"ש דלמא מילי מסר כו' ואף אם שינה בו כשר מדלא מוקי למתני' דגיטין שם היה במזרח כו' בבעל וכן מקום לידה אין צריך דאין האדם נקרא ע"ש מקום לידתו ואף אם שינה בו כשר גם כן כיון דא"צ וכמ"ש בכתובות כ"ד אמנה שבשטר כו' ואף מקום דירה דוקא אם שינה בו אבל אם לא כ' כלל כשר ממ"שש כ' א' והא בעינן שמו ושמה ול"ק גם כן שם עירו ועירה ופרש"י ותוס' שם ושם כ"ו א' הכית' טופסי כו' ושם העיר לא הזכיר כתובתו אינו אלא משום ב' יב"ש וכן כ' המרדכי והג"א פ' השולח ס"ז בד"ה נראה כו ומסקי שם ובטופסי כולי ושוב כולי דלא כראב"ד שפוסל שינוי מקום הלידה וכן הרשב"א בתשובה וכ' הרא"ש שם ובסדר הגט ונהגו לכתו' כל שלשתן היכא דיודעין משום חששא הנ"ל דב' יב"ש וכ"כ בטור. והרשב"א בתשובה כ' שצריך להזכיר שלשתן לכתחלה כמו בשם האיש וכמ"ש בירושלמי הביאו תוס' שם ל"ד ב' בד"ה והיא כולי מתני' בשהיה כו' אר"י הדא כולי ומסיים שם א"ר אבין אם כ' לו מקום אחר צריך להזכיר שלשתן ובמתניתין תני הדדי

שם האיש ושם עירו ועב"י ד"ה כ' בתשובת הרשב"א כולי אבל סה"ת סימן קכ"ט וסמ"ג וסמ"ק והג"מ כ' שאין לכתו' כלל מקום הלידה שלא לטעות בו והראב"ד פוסל בדלא הזכיר מקום הדירה ממ"ש בב"ב קס"ז ב' וליחוש לב' יב"ש כולי הכי א"ר שני יב"ש כולי ואם איתא דלמא איכא יב"ש בעיר אחרת וימטו להההוא גיטה לשם לאתתיה דהאיך והביאו הרמב"ן והר"נ שם והרשב"א בתשובה נסתפק בזה והסכים לדעת הראב"ד ועמ"מ פ"ג הלכה י"ד וכן במרדכי והג"א שם נסתפקו וכ' ואף על פי שאנו מדמין כולי וכ' שר"ת פוסל ומ"מ כ' הרשב"א בתשובה שאם כת' מקום הלידה די וכמ"ש בתוס' והביאו תוס' בד"ה הנ"ל ואם אמר אני פלוני כולי וכ' א' מהן כשר וה"ה לשם העיר ובר"נ בתשובה חלק עליו והביאו ב"י ס"ס זה אבל הריב"ש סימן שי"ד כ' גם כן כדברי הרשב"א וכ' כתבת שקרה כו' שלא נכת' בגט שם עירו ועירה כו' ולא די שלא נכת' בגט מקום עיקר דירתם אבל נכתבו בו מקומות הלידה עם שכתבו רוב המחברים שאין לעשות כן כו' תשובה כו' ההם לא דברו אלא כשלא כ' כלל שם עירו ועירה אבל בכ' לשם לידה פשיטא דכשר דהא ליכא חששא דשני יב"ש כו' ואף על פי שכ' קצת המחברים ז"ל דאין נכון לכתו' שם הלידה שמא יטעו בעיר מולדתו גם הם כ' שאם כ' ולא טעה כשר וכמ"ש בטור בשם הרמ"ה וגם מ"ש שאין לכתוב שם הלידה היינו בידוע מקום הדירה אבל בלא"ה יכתוב שם הלידה אבל סמ"ג וסמ"ק והגהות מיימוני כ' כדברי תוס' וכ' סמ"ג בשם ר"י מפריש שאם אינו יודע מקום הדירה אל יכתו' כלל וכ"כ הג"מ פ"ד ע"ש וסמ"ק כ' וצריך לכתוב שם העיר שהספור והעדים עומדים גם עיקר מקום דירה הבעל והאשה והוא מדברי גמרא דיבמות שם בצד קלוניא תהא אנא כו' בסורא מתא כו' והיינו מקום עמידת הסופר והעדים וכמש"ש דלמא מילי מסר כו' וכ' ועכשיו שא"א יודעין עיקר דירתם כותבין מקום עמידת רגליהם והלידות נמנעו מלכתו' לפי שיש טועים בדבר וכן כ' בפ' מהרא"י סימן קמ"ב דמקום הלידה לא כתבינן כלל דבשמ"ק כ' דנמנעו כו' וכן כתוב בהג"מ שאין לכותבו מפני הטעות ואף מקום הדירה שנהגו לכתוב כל הקדמונים אפילו אותם שלא הנהיגו לכתוב מקום הלידה כמה שכתוב במרדכי אעפ"כ אנו בכל גבולינו ובדורותינו אין נוהגין לכתוב כמ"ש בהג"מ שאם אין ברור לו לא לכתוב כלום והאידנא אנו גולין ומטולטלין ומקום דירתינו מרופה בידינו ולכך אין כותבין אותו. ומ"מ מקום עמידה מ' דכותבין וכמ"ש בסמ"ק. וז"ש ואין כותבין כו' וגם כו' אבל כו':

ד **ואם אינו כו'**. כמ"ש בסמ"ג והג"מ כנ"ל דלא כראב"ד ור"ת:

ה **ואם כ' שם כו'** הוא דברי ריב"ש הנ"ל לאפוקי דברי השואל וכ"ש מקום הדירה שמדינא דגמ' הוא וכבר כתב בש"ע שאפילו אם שינה מקום הלידה כשר וכן הוא דעת הרב שכ' מחלוקת בשינה מקום העמידה למטה ע"ש ולא כ' ולא שינה אלא מקום הדירה:

ו **ואם שינה כו'**. תוס' ורא"ש וש"פ כנ"ל:

ז **ויש פוסלין**. סה"ת שנסתפק בזה בסימן הנ"ל שכ' שא"צ לכתוב מקום העמידה מההיא דיבמות הנ"ל וההיא דגיטין הנ"ל דלא מוקים היה במזרח כו' על בעל וכ' ושמא אפילו שינה בו אינו פסול כיון שא"צ לכותבו כלל ואפילו הוא פסול אין להעמיד המשנה אלא בדבר שהיו רגילין לכתוב כ"כ בהג"א שם בד"ה המכונה ואור"י כו' ושמא אפי' שינה כו'. ובשינוי מקום הלידה לא כ' כלום וכ' ושמא אפילו שינה בו אינו פסול דאינו ניכר כמו מקום העמידה ולכן סתמו דכשר אבל הראבי"ה והרשב"א פוסלין בזה ג"כ להדיא כנ"ל:

ח **אבל אם כו'** מתני' דפ' הזורק וכנ"ל:

ט **ואפילו אם כו'** שם במתני' ובגמ' שם ומודים חכמים כו' ואף הולד ממזר וכל י"ג דרכים בה. שם:

י **וכותבין** מתא כו'. דפ"ב הני מתוותא דמיבלען כו' ופי' ר"י דכפרים קטנים היו מדלא ידיעי ובגיטין ז' א' א"ל מתוותא כו' והן עיירות גדולות שם:

יא **ולא יכתוב כו'**. שכ"ה בסדר הגט של הרא"ש והרי"ף וש"פ אבל כ' בהגמ"ר ריש גיטין שאין קפידא אמ"שש ביבמות בצד קלוניא מתא כו' בסורא מתא כו' י' ובספ"א דב"ק ובפ"ג דגיטין בשוירי מתא ומ' דכל הגיטין היו כותבין לכתחלה כן ואף על גב שאמרו מתא מחסיא מ"מ בגיטין היו כותבין השם מקודם:

יב **יכתוב כו'** ומלבד כו'. מתני' ל"ד ב' וה"ה לעיר כמש"ש בראשונה כו' שם עירו ושם עירה כו'. עתו"ס ל"ד ב' דר"ה וכל כו' והקשה הר"ן שם דא"כ הל"ל במתני' שיהא כותב כל שם שי"ל וממ"ש איש פלוני כו' מ' בזה"ל וכ' אבל מדברי הראב"ד נראה דה"פ איש פלוני שני השמות של מקום הנתינה והכתיבה בפירוש ומפני חשש לשם לווי וחניכות ג"כ יכתוב כל שם שי"ל וכד כותב פלו' דמתקרי פלוני וכל שום אחרן כו' וע"ל סימן קכ"ט ס"א שלא כ' כדברי ה"ג:

יג **ולא יכתוב כו'**. שכ"ה בתרגום אסתר:

יד **מיהו כו'**. כמש"ל ס"ס קכ"ו:

טו **ואנו כו'**. שאנו נוהגין כדברי ר"ת וש"פ ע"ל סי' קכ"ט ס"א:

טז **ואם יש להן כו'**. עתו"ס פ' א' ד"ה שינה כו':

יז **ואם יש לעיר כו'**. עתו"ס ל"ד ב' ד"ה והוא כו' והשיב ר"ת כו'. וכ' שם בתשו' כתובה על ספר הישר שרוב קריאת שם של גוים אינן רוב אבל רוב ישראל הוא רוב שמכח ישראל הוא מגרש כו'. שם:

יח **ואם הב' לשונות כו'**. שזה דומה לחניכה שלכתחל' כותבין לבדו ועתו"ס סד"ה הנ"ל והא דקאמר בהמגרש כו' א"נ כשהשמות כו':

יט **אבל בלא"ה כו'**. כמש"ש בגמ' ההוא כו' ופורתא כו' וה"נ דרוב ישראל הוא רוב כנ"ל:

כ **א"צ כו'** אבל כו'. בספ"ק דב"מ ובפ"ג דגיטין איתא דעל רכיש נהרא מ' דיש לכותבו אלא שכ' הר"ן שאין מעכב בדיעבד שאם נחוש לשני שוירי אין הנהר מוציא מידי ספק כמש"ש חיישינן לשני שוירי והאי דכתב שם הנהר אפשר שהיו שם ב' שוירי ולא היה הבדל ביניהם כ"א בנהר ואפ"ה שקלינן שם אי חיישינן כו' ואף על פי שמקצת ראשונים ז"ל הזכירו בטופסי גיטין שלהם לרווחא דמילתא תקנו כך מפני קצת מקומות שווין בשמותיהן והנהרות מבדילות אותן אבל בש"מ שא"י בכך אם לא נכתב לא עיכב וכ"כ בהג"מ סי' כ"ב והביא ראיה ממ"ש ביבמות שם בצד קלוניא מתא בסורא מתא ולא הזכירו הנהרות. וכ' מהרמ"פ בתשובה ובסדר גט שמ' מדבריהם שלכתחלה אין צריך לכותבו אבל לא נ"ל מההיא שוירי שלא כדברי הר"נ שדחה אותו בגילא דחיטתא וגם ראייתו של הג"מ אינו מוכרח וכן כתב בסה"ח. וסמ"ג וש"פ:

כא **ואם לא כו'**. כנ"ל:

כב או ששינה בו כנ"ל ס"ב דכ"ד שא"צ לכותבו ושינה בו כשר:

כג **וכל נהר כו'**. כמ"ש ברפ"ד דר"ה קרובה פרט חוץ לתחום ובחולין ק"י חוץ לתחום אכלתינהו ובריש מגילה עד כמה כמחמתן כו':

כד **ואפי' כו'** דבהג"מר פ' מי שאחזו סי' תרי"ב כ' דחוץ לעיבורה אין לכתבו כמ"ש בנדרים נ"ו ב' הנודר מן העיר כו' אימא אפי' בתחומה הא כתיב כו' אבל בהג"מ שם כ' חוץ לעיבורה בתוך תחומה אם מסתפקין ממנה לכל תשמישי העיר למשרה ולכביס' ולטחון ברחיים כותבין שם הנהר:

כה **ובחד יוד**. כמ"ש בפ' נח:

כו **וכותבין** בארת כו'. כמ"ש בפ' לך לך:

כז **ואם כו'** כנ"ל להבדיל מעיר אחרת:

כח **אם יש כו'**. ממ"ש בסוף ביצה בור היחיד כו' ורמינהו כו' וס"ד דמתני' מיירי בנובעין הג"מ ס"ס הנ"ל:

כט **עיר כו'** אבל בתשו' מהרי"ל כתב דאין לחוש לזה ממ"ש בבל בורסיף כו' למנ"מ כו' ופירש רש"י לענין שינה שם עירו כו' ועוד דאין נ"מ כ"כ בנהרות כמ"ש בהג"מ הנ"ל דאפילו אם שינה בו כשר כו' ודברי ב"ש דחויין הן:

ל **וכן תמיד כו'**. שבחסר כשר לכ"ע בדיעבד ובשינוי יש פוסלין אפילו בדבר שאילו חסרו לא נפסל בכך. מהרי"ק סימן ך"ו והוא בעל סה"ת כמש"ל ס"ב ב"י וד"מ כ' שנתכוין על הראבי"ה והרשב"א שפוסלין שינוי מקום הלידה ועבהג"א שם בד"ה או המכונה ובטופס הגט של הראבי"ה כו' ולשון הרשב"א בתשובה שאף את"ל שאין שם עירו מעכב מ"מ במשנה ודאי פסול כו' וכ' בשינוי מקום לידה והנדון שלפנינו שינה שם עירה הוא כיון שהזכירו ר"ל אף על פי שא"צ וע"ש בתשובה הביאו ב"י ק"ה ב' וכן הרא"ש ס"ל כן במקום דירה כנ"ל וכן המרדכי והג"א בד"ה שנראה לר"י כו' וכ"פ וכנ"ל:

סימן קכט

א **וכותבין** איש כו'. כמ"ש בתוס' שם ד"ה וכל בשם ה"ג וכ"כ ברי"ף ורמב"ם וכ"כ הר"נ דאל"כ הל"ל שיהא כותב כל שם שי"ל ולא הל"ל איש פלוני:

ב **ואם כ' כו'**. רמב"ם וכגי' רש"י וריי"ף שגורסים וכך הי' כו' קודם כתב חניכתו כו' אבל תוס' ד"ה השולח שם בד"ה והוא ס"ל דאפי' לכתחלה כשר בחניכה וכן הרא"ש שם וכגי' הרא"ש בפ' המגרש וכך כו' אחר כ' חניכתו כו' וכ"ה בירוש' וער"נ שם:

ג **וכ"ש אם כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל ואפי' השם טפל לבד כמ"ש למטה ובתוספתא הביאו הרא"ש שם גר שכתב כו' כמש"ל ס"ו ואף שהשם של גירות הוא עיקר שהוא של ישראל ובאחרונה וכאן דוקא דיעבד כמ"ש תו' בשם התוספתא וירושלמי ול"ד לחניכתו וע' תוס' שם:

ד **וי"א כו'**. תוס' בד"ה וכ"ש כו' והרא"ש וש"פ:

ה **ואפי' כו'**. דאף שכשר בשם א' דוקא בדיעבד כנ"ל:

ו **לא כ' כו'**. כנ"ל וע' רא"ש שם:

ז **כתב כו'**. שם בגמרא אמרי נהרדעי כו' ופי' הרמ"ה והרמב"ם אפי' בדיעבד דלמעלה אמרו אינה מגורשת כו' ועלה אמרו ההוא דהוו כו' וז"ש ולא כו' ר"ל לעיכובא וכתב ב"י אף על גב שאם כ' שם הטפל לבד כשר כמ"ש שאפי' בחניכה כשר מ"מ כשכ' וכל שום גרע טפי ול"נ וגם דברי הרמב"ם לא מ' כן אלא דס"ל שם טפל לבד פסול ול"ד לחניכה שהכל מכירים בו וידוע לכל וכ"ש שאינם כו' וכ"מ בטור שפי' דברי הרמב"ם כן דלא כב"י וד"מ:

ח **אבל כו'**. כ"כ הריב"ש סי' מ"ג בשם הרמ"ה והרמב"ן דגמ' ל"ק אלא בכולל בו כל שום כו' אבל כתב השם השני דמתקריא אפי' לכתחלה כשר אבל לדעת ר"ת שמפ' וכל שום שכותב דמתקריא דוקא בדיעבד כשר. וכ"כ שם בריב"ש:

ט **אף על פי כו'**. גדולה מזו כ' בס"ב אפי' בשם הטפל כ"ש בשם אחר לגמרי וע' תוס' שם ד"ה שינה ובהשולח ד"ה הנ"ל ובירושלמי על מתני' התקין ר"ג כו' הגע עצמך דהוה שמיה ראובן ואפיק שמיה שמעון בתמיה ר"ל מה הועילה התקנה של ר"ג דאפילו כתב וכל שי"ל אינו גט הרא"ש כלל ט"ו ס"ד ע"ש שהאריך וכ"מ בגמ' שאמרו אינה מגורשת עד כו' וז"ש אינו גט:

י **אם עומד כו'**. יכתוב כו' הרא"ש שם וכגמ' דעושה מקום הנתונה עיקר דאמר עד שיגרש כו' ועתוס' בד"ה הנ"ל דלא כהתוספתא וכ"כ ש"פ:

יא **ואם כתב כו'**. שכן פי' המתני' לה"ג ורמב"ם ואפי' לכתחלה ומ"ש בגמ' ושם גליל היינו בוכל שום וכ"כ הר"נ ע"ש ואפי' לדעת ר"ת כשר דלא חלק ר"ת אלא משום דפעמים אין לאיש שם אחר ולא פסל ר"ת גיטין הראשונים אלא התקין לכתחלה כו':

יב **אבל אם כו'** כנ"ל ס"ב אבל הר"נ מכשיר וריי"ו כתב מחלוקת בזה וכ' שהעיקר כדעת המכשירין ולדברי ריב"ש הנ"ל דף ס"ב ה"נ דכשר בדמתקרי:

יג **מומר כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל:

יד **ואם כתב כו'** ואם כמ"ש בס"ב וה"נ דשם ישראל הוא העיקרי ועמ"ש בסי' קכ"ח ס"ג בהג"ה:

טו **אבל כותבין** כו'. כמ"ש בכתובות כ"ד ב':

טז ויש מכשירין כיון דא"צ לכותבו כמ"ש בב"ב קע"ב א' ואם היו מסומנים כו' וכ"ד שא"צ לכותבו ושינה בו כשר דלכן אמרינן בכתובות שם אמנה שבשטר כו' וע' תוס' שם ד"ה אמנה כו' ובגיטין פ' א' ד"ה ושם כו' ור"ת כו' ומ"ש ס' הראשונה מאחר שנהגו כתבו ליתא דגם שם לידה נהגו לכתבו בימי התוס' כמ"ש תוס' והרא"ש שם ואף שיש לדחות כמ"ש תוס' ק"ו ג' ד"ה וכ' שם עוד כו' מ"מ כאן ל"ד לשם וכשר ואפילו לכתחלה אם יש ספק אין חשש דלא כמ"ש ר"י מינץ והרב ליתן ב' גיטין וחומרא בעלמא הוא אבל מדינא א"צ כמ"ש תוס' ות"פ בשם העיר וכמש"ל סי' קכ"ח:

יז **לפיכך גר**. עש"ך דהרא"ש לא כתב כן:

יח **ויש מי כו'**. תשובת רש"י וכמ"ש בהג"ה אבל בלא"ה תצא כמו בשמו בס"ג דשם אביו לא גרע משם עירו תצא ול"ד לשם לידה דשם אינו ידוע כל כך ועב"י בד"ה וכתב שם עוד כו' וא"צ למ"ש דהחילוק הוא פשוט דדוקא שם לידה שא"צ כלל לכתבו אפי'

לכתחילה משא"כ בשם אביו דודאי צריך לכתבו לכתחלה כמ"ש בפ' גט פשוט שני יב"ש אין מגרשין הא לא היו שמות אבותיהן שווין מגרשין וכן בכולי ש"ס אמרינן שני יב"ש ותדע שם מקום הדירה גם כן אם לא כ' כשר ואפ"ה שינה בו פסול וכמ"ש בסימן קכ"ח ס"ב ולכן נ"ל דאם לא כ' כהן דכשר כיון דא"צ כלל לכתבו כמ"ש בפ' ג"פ וכמש"ל ס"ז:

יט **אם לא כו'** ממ"ש י"ט ב' למאי ליחוש כו' הא בעינן כו' אלמא דאפי' חששא ליכא וע' תוס' שם ד"ה הא כו' ודלא כמר' שם בשם ר' יואל וכל ראייתו אין בהם ממש:

כ **מי שי"ל כו'**. תוספתא הביאו תוס' בד"ה הנ"ל וירושלמי על ההיא ברייתא היה לו שתי נשים כו' אינה מגורשת מתני' כשהיה ביהודה כו' והביאו תוס' שם ומסיים שם ואם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה אר"י הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה כו' א"ר אבין יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן:

כא **אם כ' כו'**. ממש"ש עד שיכתוב שם שביהודה ושם כו' ור"ל שיכלול בוכל שם שי"ל ודוקא שכותב מקום הנתינה בהדיא דאי לא"ה הל"ל עד שיכתוב פלוני וכל שום כו':

כב **מי שי"ל כו'**. כמש"ש ל"ה א' וז"ש ואם כו':

כג **אבל אם כו'**. עת"ה סי' רל"ד ובד"מ ס"ק ט"ו:

כד **אם נקרא כו'**. שהעיקר היא שם של ישראל כנ"ל:

כה **מי שיש כו'**. דהטעם לכתיבת שני השמות משום שאין הכל יודעין ויטעו כמש"ש בראשונה כו' ועיי"ש שם משא"כ כה"ג שהכל יודעין שהוא קיצור שם:

כו **אם השם כו'** כמ"ש רד"ק בשורש כנה שכינוי הוא כסות והעלה השם כמו לא ידעתי אכנה וכן בפ"ג דע"ז לכנות לו שם בית גליא כו' והוא איבוד שם הראשון כמו שדרוש מאבדתם כו' וכן בשבועות העדות קורא כינויין חנון ורחום כו' שאין עניינם לשמות שא"נ וכן הרבה כיוצא בש"ס משא"כ כשיוצא משם העברי והוא פירושו שם:

כז **אבל י"א כו'**. כמ"ש בריש נדרים כינויין לשון נכרים הם וכן אפילו למ"ד שבדו כ' ר"ל שאינו בלה"ק:

כח **אם השם כו'**. כיון שהוא כ' לשם הראשון כנ"ל במהרי"ק:

כט **מי שנשתנה כו'**. וכ"כ בהג"א פ"ד סד"ה או וכמ"ש רש"י מ"ש בבל בורסיף כו' אלמא דהולכין אחר השינוי:

ל **אעפ"י שקורין כו'**. עתו"ס סד"ה הנ"ל והוא והא דקאמר בהמגרש כו' צ"ל כו' וכן כתב הרא"ש שם י"ל דמיירי כו' וקורא להשם הזה חניכה ולהשם שחותם בשטר וקורא בתורה עיקר:

לא **ודוקא כו'** מהנ"ל בבל בורסיף כו':

לב **ואם יש לו כו'**. כנ"ל בראש:

לג **ויש מי כו'** דדמי למלוה ופרוטה דאיכא מ"ד בפ"ב דקדושין דדעתה אמלוה ואפי' למ"ד דעתיה אפריטה וקי"ל כוותיה היינו משום דאדם יודע שאין קדושי מלוה כנוס משא"כ כאן מהרי"ו סימן קפ"א וז"ש בהגה ויאמר כו'. וכ' בד"מ וכן נ"ל דהא אין ברירה וכמש"ל סי' קכ"ב ס"א בהג"ה ובת"ה סי' רל"ג כ' לגרש בב' גיטין לכתחלה וכמ"ש בגיטין פ"ו ב' שנים ששלחו כו' ואע"ג דאמרינן שם מאן תנא כו' קי"ל כאביי שם וכ' בנדון דידן אפילו ר' ירמיה מודה כיון שנכתבו שניהם לשמה ע"ש ועוד כ' בד"מ משום דתוס' דסוטה פ' ארוסה כ' דהמגרש בב' גיטין פסול מד"ת וט"ס הוא והוא שם פ"ב י"ח א' בד"ה כתבה וכ' ואע"ג דהתם בשניהם כשרים משא"כ כה"ג דממ"נ אין כאן אלא א' לפעמים שניהם כשרין מדאורייתא אלא שמחמירין מדרבנן ע"ש:

לד **לא נהגו כו'**. כמ"ש בפ' ג"פ וכנ"ל:

לה **בגט כו'** עתו"ס דב"ב פ"א א' ד"ה למעוטי כו' וע' בא"ח סי' נ"ג ובסוף אבות בן בג בג בן הא הא:

לו **ואם כ' אליה כו'**. כיון דבמקומות נקרא אליהו אליה וכן ביחוסו נקרא אליה כמ"ש בתד"א והביאו פ' המקבל א"ל תן סימן כו' ואליה כו':

לז **ואם חותם כו'**. שהוא שם בד"ה לפי פשוטו וכן אנשים אחרים נקראו כן וכמש"ש ובעזרא י' ועתה"ד שם.

לח **שם כו'** דשמריה נמצא בעזרא י' ב"פ ושם שמריהו לא נמצא אלא פ"א בד"ה ואזלינן בתר רובא. תה"ד שם:

לט **שם מתתיה כו'**. ואע"ג דבסוף עזרא ובד"ה כתב מתתיה מ"מ במעשה דחנוכה שאנו מזכירין בכל שנה ח' ימים ושגור בפ"ה מסתמא אפיקו שמייהו על אותו השם ששגור בפ"ה וכ' ב"י אבל לדידן שקורין בחנוכה בלא וי"ו הוי איפכא ועבה"ג:

מ **שם יונתן כו'** אע"ג דיונתן כן שאול נקרא פעמים כך ועבמס"ג בשמואל א' וכן בד"ה תחלה יהונתן ואח"כ יונתן וכן נמצא שם שמות אחרי' א' יונתן וא' יהונתן מ"מ כיון שמצינו בגמ' כל שמות התנאים נקרא ע"ש יונתן וכן מסתמא אנו תופסין אותו השם כמו שתפסו הראשונים ע"ש ואף את"ל שקיצר התלמוד מ"מ ה"ל חניכה דכשר כמ"ש בתוס' סד"ה הנ"ל כ' התוס' שם דכה"ג כשר לכתחלה ומן הספק אין לכתוב אלא כן:

מא **שם דוד כו'**. דבכ"מ נכתב כן לבד בד"ה ע"ש ובסימן הנ"ל:

מב **שם חזקיה כו'**. אע"ג דבכל ד"ה לא נכתב אלא חזקיהו ואף במלפום ישעיה כ' ברוב ממקומות חזקיהו רק בתחלת מלכותו במלכים כ' חזקיה וכן במשלי ובת"ע ועזרא שמות

אנשים אחרים חזקיה ובגמרא נקראי' התנאי' ואמוראי' חזקיה בספיקא אזלינן בתרייהו וכנ"ל אבל ריי"ו סי' ק"צ פ' לכתוב חזקיהו דאזלינן בתר הרוב:

מג **ואפ"ה כו'** דכל העולם קורין חזקיה ולא גרע מחניכה וכנ"ל:

מד **שם הילל כו'**. הכותב הזה לא ידע בין ימינו לשמאלו במסורה והמסורה כצ"ל. ב' וחסר ותמיה גדולה דאף אם לא נמצא רק פ"א בכתובים אזלינן בתריה ובב' וג"פ אזלינן בתר רובא כ"ש כאן שכולו נמצא חסר וכן בבד"ה השיג עליו וכל שא"א כן לא ידע כלום ובמס"ק תהלים י' כ' הלל כו'. ל' וכל שום בר נש דכוותיה:

מה **אעפ"י שדינו כו'**. שאין מעכבין חסירות ויתירות כמ"ש דתיציביין תלתא יודי"ן אעפ"י שאין דינו כך וע"תוס דמנחות ל"ב ב' ד"ה כתבה כו':

מו **שם בנימן כו'**. במס"ג י"ז מלאים אבל השאר חסר ובסוטה ל"ו ב' אלא בכל התורה כו'. וכן המקשן דפריך חמשין הסברא פשיטא לו דחסר היא וכן התרצן רק משום דכתיב כו' ואמר והכא לבד והרמב"ם פ' דלא כוותיה אלא כר' יצחק:

מז **שם כו'**. ר"ל אע"ג שבכתובים כ' בלא יו"ד כמ"ש בד"ה א"ב מ"מ אם החזיק כו' דאין לנו אלא שם שמחזיק בו דאשכחן נמי איפכא בכתובים לא כ' אלא נחמני ובגמרא נמצא נחמן כו':

מח **ודבר כו'**. כן נראה לי:

מט **כל תיבה כו'**. שיש מדינות קוראין החית כמו ה"א ולא יהא נקרא שם כהלכה שם:

נ אמנם בו' כמש"ל סט"ו:

נא **ואם כ' תיבה כו'** בפ' מהרי"א סי' קכ"ח והביא ראיה מבת היענה ודבריו תמוהין ומנדר לעומר הל"ל ראיה דכתיב ובס"ת כורכין חד תיבה וע' בא"ת פ' לך לך שדחק עצמו שם מאוד ע"ז אבל א"צ כי המסורה פליגא על הגמרא בכמה מקומות:

נב **שם כו'**. בפסחים קי"ז פליגי רב ור"י ובירושלמי פ"ק דמגילה ובמ"ס פ"ה הלכה יוד פליגי ת"ק ור' יוסי וקי"ל דבפלוגתא דתנאי ואמוראי הולכין אחר פלוגתא דאמוראי כמ"ש הרשב"א והריטב"א והר"נ וא"כ הלכה כר' יוחנן דאין נחלקים וע"פ מהר"אי סי' קפ"ח וכל דבריו אינן מובנין מש"ש ראיה מטופס דהרז"ך שכתב עמינדב בתיבה א' כ"כ ל"ד כו' וא"צ לכ"ז דהא אמרינן בירו' ובמ"ס ת' דעמינדב לכ"ע תיבה אחת וכן פדהצור כמ"ש במסורה וכן מ"ב ומצינו למימר דה"ה פליג ריב"ל איני מבין כלל ועוד כ' ומ"מ נוכל לומר דמ"ש ידידיה נחלק לשנים היינו אם ירצה אבל אם יכתוב תיבה א' ש"ד וראיה מבת היענה בדקתי בתי' ובס"ת שכ' בחד שיטה ואף על גב דבחולין מסקינן דבתרי שיטין כתבינן וז"ש בס"לב ואם כ' תיבה א' כו'. ודבריו קשין להולמו מאי ראיה

מב' שיטין לב' תיבות אטו איסור יש לכותבו בשיטה אחת משא"כ בתיבה אחת שפסול כמ"ש במ"ס רפ"ב:

נג **ובלבד כו'**. כמ"ש בפ"ג דחולין בכדרלעומר וכנ"ל ס"לב:

נד **ופדהצור כו'**. כנ"ל:

נה **המנהג כו'** וה"ה כו'. והביא ראיה שם מרב אדא בר אהבה דאדא שאינו בלה"ק הוא בא' לבסוף ואהבה שהוא בלה"ק הוא בה"א וכתב ב"י אבל יש לדחות דהא רבה ורבא שניהם אין בלה"ק דדבריו תמוהין לכאורה דלהיפך הל"ל דשניהם בלה"ק כמ"ש כי רבה היא זעקת סדום כו' אבל דבריו נכונים כמ"ש הערוך דראש שלהם הוא במקום רב והתחלת שמותם בא' וכמו רבין ורבינא ומהרי"ו סימן ק"צ כתב כל היכא דמספקא לן יש לכתוב ה' בסוף וראיה כל השמות שבמקרא ה' לבסוף כו' וכן בנשים כו' וליתא דמצינו הרבה ב"א עזרא עמשא עלא עזא והרבה למאות ואפשר דרוב קאמר:

סימן קל

א **כשרים**. כמ"ש בסנהדרין ך"ח ב' ההיא מתנתא כו':

ב **זה כו'**. וכן זא"ז כמ"ש בסה"ת לש"פ:

ג **ולא יניחו כו'**. עבה"ג ובתוספתא דגיטין פ' בתרא תניא ג"כ בגיטין הרחיק את העדים מן הכתב מלא ב' שיטין פחות מכן כשר כו' מ"מ:

ד **ואם הניחו כו'**. בתוספתא שם כנ"ל ובגמ' שם:

ה **וי"מ כו'**. דהטעם משום שיכול לזייף וה"ה בנייר ודפתרא דכשר בעידי מסירה כמש"ל סי' קכ"ד ס"ב ול"ד שמזוייף מתוכו דפסול דהשתא יש בו פסול לח"מ שם ע"ש והראב"ד חולק עליו שם בהשגות ואמר שמא יוסיף שם תנאי וה"ל כמזויף מתוכו וא"ל דל"ד לע"ד שיכול להזדייף דשם לא חתי לסמוך אעידי חתימה דיודעין שהוא דבר שיכול להזדייף משא"כ כאן אם ימלאהו לא יהא ניכר ועלח"מ שם:

ו **ואם חתם כו'**. כמש"ש בב"ב מילאוהו בקרובים כו' וכ"ש בכה"ג וכמ"ש בפ"ק דגיטין רווחא שבק כו':

ז **וטוב כו'** ויש כו' גם כו' ולא כו' כ"ז חומרות יתירות וא"ל על מה לסמוך:

ח **ולא יהא א' כו'**. סנהד' ך"ו ב' וכמ"ש בח"ה סימן ל"ד סכ"ה בהג"ה ועתוס' שם ד"ה החשוד כו':

ט **גם נוהגין כו'**. משום דבר ולא חצי דבר וכ"כ בתומת ישרים אבל ליתא דכ"א בפ"ע הוא ועמש"ל פ"ט:

י **יתחיל כו'**. עתוס' דב"ב קס"ג ב' ד"ה שיטה כו' ועח"מ סי' מ"ה סי"א:

יא **כל אלו כו'**. דלא יהא אלא בלא עדים ואמרינן פ"ו א' רא"א אפי' אין כו' ואין כאן זיוף כלל ואעדים לא יסמוכו:

יב **מיהו כו'** כנ"ל:

יג **דבק כו'**. ממ"ש ך' ב' ותיפוק ליה דספר א' כו' ואפילו דבק פסול כמ"ש ברפ"ד דר"ה דקרן של פרה פסול משום דאית ביה גלדי וכן דבק שברי שופרות פסול ועתוס' דסוטה י"ח א' ד"ה כתבה כו' ודומה כאלו גט כו'.

יד **כתב כו'**. והשמיט דין היוונים לפי שכבר נשתקע כתב יוני מהעולם כמ"ש בפ"א מה' תפילין. מ"מ:

טו **ואם כתב כו'** כתי' בתרא שם:

טז **ואם כתב כו'**. כקושיא דגמרא שם:

יז **ואם נמסר כו'** כנ"ל:

יח **וינתן לכל כו'** מתני' שם:

יט **בעידי מסירה**. דלכתחלה צריך עידי מסירה לכ"ע כמ"ש בר"ס קל"ג ע"ש:

כ **ואם אין שם כו'**. ע"ש ס"ד א':

כא **אבל כו'** אם כו'. כצ"ל דף ל"ג ואם לא היו שם עדים כלל:

כב **וכ' וביום זה כו'** כר' יוחנן שם:

כג **ואם אין כו'** אם כו'. מתני' שם:

כד **ואם היתה כו'** ערש"י שם ד"ה את שהעדים כו' שמח כו' וכמש"ש בגמרא מתקיף לה כו' דלמא כו' וה"נ בטופס לכ"א דאינן פסול אלא מספק:

כה **וכ"ז שכ' כו'** טור וכמש"ש מתקיף כו' לאו אתמר כו' וקאי ארישא שאמר מפלוני לפלוני:

כו **כשחותם כו'**. ממש"ש איש פלוני כו'. מ' דלכתחלה כותבין כולו וכן ממש"ש אי וליתכשר האי כו':

כז **י"א כולה** כנ"ל סימן קנ"ח ס"כ בשם הלידה וכן כאן ואע"ג דמפסיק בן יעקב ל"ל בה ועתוס' שם ד"ה ולתכשר כו' ואור"י כו' כ"ש בכה"ג אבל ליתא דוקא במה שא"צ כלל לכותבו אף לכתחלה משא"כ כאן דלכתחלה ודאי חותמין. שם אביו כמש"ש ולתכשר האי כו'. וכנ"ל שינוי פוסל כמו בשינוי מקום הדירה וכן בעידי חתימה שלא לשמה אף לר"א כמ"ש בפ"ק משום דתקנת ר"ג היא לכתחלה וכמש"ל סי' קכ"ט סי' ע"ב וכ"כ בפסקים סימן קצ"ו ע"ש וז"ש ואין לסמוך דהוי מזויף מתוכו וכמ"ש בסי' קכ"ט ס"י בשם הבעל:

כח **ויש מכשירין כו'**. עתוס' שם פ"ב א' ד"ה צא כו' וכ"כ שם המרדכי אבל הרא"ש והטור לא הביאו אלא דברי ר' משולם ור"ח לבד וער"נ שם שכ' שדברי הר' אלחנן אינו אלא למ"ד דאם בטלו להגט מבוטל ומהני הגילוי דעת אף שחוזר ומגרש בו יע"ל סי' קמ"ח (ס"ע) ס"ו):

כט **והוא שיהיה כו'**. כמ"ש י"א א' י"ט ב' יהא לא ידעי למקרי בדידעי ובירושלמי שם א"ר הדיינים חותמים אע"פ שאין יודעין לקרות ואין העדים חותמין אא"כ יודעין לקרות מתני' פליגא על רב גט שכ' עברית ועדיו יוונית ועדיו עברית כשר פתר לה כשהיו יודעין לקרות ולא היו יודעין לחתום או שהיו יודעין את שניהם וחתמו באיזה מהן שירצו ועמ"ש בח"מ סי' מ"ה ס"ב בהג"ה בליקוט:

ל **והוא שיכירו כו'**. כנ"ל:

לא ברוק דעבד שם עובדא:

לב **ויש כו'**. כמש"ש ת"ך דרב כו'. משמע דלא ככולהו וס' ראשונה ס"ל לאפוקי דשמואל וכמש"ל סי' קכ"ה ס"ב או דרב מיקל מכולהו וע"ש בהג"ה:

לג **והן חותמין כו'**. עתוס' ט' ב' ד"ה מקרעין כו' והרשב"א תי' קושית תו' על רש"י דקריעה אינו כתב וע"ל סי' קכ"ה ס"ה:

לד **יש כו'** מפני כו'. דלמ"ד אומר אמרו כשר חתם סופר פסול כמש"ש ס"ו ס"ז וכ' בסה"ת והר"ן דמספקא לן אי קי"ל כר' יוסי או כשמואל ואזלינן הכא והכא לחומרא ועראש פ"ט ס"ו ועמש"ל סי' ק"ך ס"ד ובהג"ה שם:

לה **נתן לה כו'**. בד"א כו' מתני' פ"ו א' וגמ' שם א"ר כו' ואלא אסיפא כו' ודוקא כו' הלא"ה הולד ממזר וערש"י שם ד"ה ודוקא כו' וד"ה וכן אר"י כו' וכמ"ש הרי"ף שם דמיירי בינו לבינה וכמש"ש רא"א אפי' כו'. והל' כרב ור' יוחנן ואע"ג דקי"ל חתם סופר ועד פסול וע"כ צ"ל כתב סופר שנינו וכשמואל כבר כתב בסי"ח דספיקא הוא וכ"ש לאותן הפוסקים כר' יוסי דפסול באומר אמרו:

סימן קלא

א **צריך כו'**. ד' א' אלא לעולם ר"א כו' וקי"ל כר"א כמש"ש פ"ו ב' ושם:

ב **ואם לא כו'** ממש"ש רפ"ג דאין פוסל מן הכהונה ופי' הרי"ף והרא"ש שם כזעירי ורב אסי שהן אמרו מילתא מציעתא וכלהו הוו לגבייהו כיחיד לגבי רבים ע"ש וז"ש בכולן אינו גט חוץ מסיפא בס"ד כ' שהוא ספק גרושין וערש"י שם ד"ה חוץ כו' ועמ"ש בא"ח סי' תי"ג בליקוטים:

ג **אע"פ כו'** שאע"פ כו' גמ' שם:

ד **גט כו'**. אע"פ שאמרו אינו מן המובחר כבר הוקשו בירושל' פי"ב דשבת ומשני כשיטתו השיבוהו כשיטתך שאתה אמר כתב הוא אף הוא אינו מן המובחר ב"י:

ה **וי"א כו'** הרשב"א בשם הר"ח כיון דלא אתמר בהדיא לא כשר ולא פסול חיישי' ליה וכתב הרשב"א ונראין דבריו דהא לרב אחא כשר לכ"ע ולחומרא מיהא חוששין לדבריו וכ' דטעמו של הרמב"ם משום דבפרק הבונה לא איתמר הא דרב אחא:

ו **אפי' נכתב כו'**. כן דייק מדברי הרמב"ם פ"ג הל' ט' שכ' ולא יראה לי כו' והואיל כו' הא בלא"ה מודה שאינו גט וכ"כ בתה"ד סי' רכ"ח בשם אז"ג וכפי' שם:

ז **ואם נתנו כו'** וי"א כו' אין דעת התוס' כן ועתוס' ד' א' ד"ה מודה כו' דאפי' במזויף מתוכו אינו אלא גזירה וכ"ש בשלא לשמה דהוצרך תוס' לדחוק שם במאוד וכ"ז לתי' הראשון שבגמ' אבל לתי' רב אשי א"צ לזה וכשר לגמרי לר' אלעזר וכ"ש לרבא דס"ל משום שאין עדים כו' א"צ כלל לכ"ז וכ"ב יש"ש ומהרא"י ועמש"ש:

ח **וי"א כו'**. הרמב"ם שם בשם י"א וחלק עליהם והביאו הטור ג"כ ודברי הרמב"ם נכונים ממ"ש יוד ב'. והא לאו כו' ת"ש ר"ש כו' הב"ע כו' ואם איתא דמודה ר"א היכי דאיכא עדים דצריך לשמה מדאורייתא היאך מכשירין הא נכרי לדעתא דנפשיה עביד כמש"ש ך"ג א' וכ"כ בתה"ד שם ול"ג דאף אם אין עידי מסירה א"צ לשמה מדאוריי' כיון דוכתב לא קאי אחתימה כלל וחתימה דגט אינו אלא מדין שטרות וזה שפריך שם ג' מאן כו' אי ר"א כו' ולא משני כה"ג וכן בכמה מקומות ועתוס' ד' א' ד"ה מודה כו' אלמא אפילו בלא ע"מ כלל כשר מד"ת רק מדרבנן כמש"ש וי"ל כו':

ט **בפיו**. עמ"ש בא"ח ר"ש י"א:

י **י"א כו'** ומיהו כו' ערש"י ז' א' ד"ה אפי' שמע כו' ורא"ש שם. ועהג"א שם ד"ה ור"ח פי' כו':

יא **ואם התחיל כו'** צ"ע וע"ש ושם:

סימן קלב

א **בד"א כו'** כמ"ש בגיטין ך"ו ב' וכפיר"ח בתוס' שם ושם ד"ה לכשאכנסנה כו':

ב **במקום כו'** או כו' בא"ד שם אליבא דר"ז הרי"ף וכ' הרא"ש דכ"ש אם הוחזקו ולא שכיחי שיירתא דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר שם ממה שניחוש לעיר אחרת:

ג **שלא עבר כו'** לחומרא דבשל תורה כו'. הרי"ף שם:

ד **או ט"ע בגט או כו'**. עתוס' ך"ח א' ד"ה מצאו כו' א"נ ומכירו פי' כו':

ה **ויש לו סי' או כו'** בתוס' שם ועתוס' דיבמות ד"ה מצאו כו' א"נ כו' וד"ה אמר רבא כו' וי"ל כו' א"נ דחשיבי כו':

ו **ויודע כו'**. בא"ד הנ"ל ואי נמי וי"ל כו':

ז **או שמצאו כו'** ברייתא שם:

ח **שחזקה כו'**. יבמות ק"ך ב' ב"מ ך"ז ב':

ט **בביתו**. רש"י ותוס' שם ד"ה או כו':

י **וכן אם כו'**. הרשב"א מירושלמי והטור אבל מדברי הרי"ף ורמב"ם כמ"ש בש"ע למטה הואיל ועבר כו' ורא"ש לא מ' כן. שכ' אבל אם עבר אדם שם והוחזקו כו' אלא שיש לדחוק דפי' ששהה עד כדי שיעבור אדם שם ודוחק:

י) **אפי' אין כו'**. עתוס" דב"מ י"ז ב' סד"ה מעולם וצ"ל כו' וכן בגיטין שם:

יא וכגון דלא אתחזק דאיכא עדים אחרים ששמם כו'. כמ"ש מ"ד כו' ועדים כעדים משא"כ באתחזק:

יב **אפי' אינם כו'** ואם כו' תוס' שם ד"ה כגון כו':

יג **אבל בט"ע כו'** אלא כו'. עתוס' שם ד"ה ודוקא כו' ושם ך"ח א' ד"ה מצאו כו' וכנ"ל ועבה"ג סק"ב:

יד **ויש שפי' כו'**. הרמב"ם ומחולק בשלשה דברים הא' שמפ' מ"ש ומכירו תרתי קא' שיהא מכיר ג"כ הגט ועוד בפסק הרי"ף שלא עבר ס"ל ודוקא באית ביה תרתי הוחזקו ושכיחי שיירתא אבל בהוחזקו לבד דוקא שהה אדם שם דלא עבדינן כתרי חומרא וכ"מ מדברי הרי"ף שכתב אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יב"ש והוא פ' למעלה דא"צ הוחזקו ועוד ס"ל דדוקא שכיחי אבל הוחזקו לבד ל"ל בה אבל הראב"ד מפ' דברי הרי"ף דכתב והוחזקו כו' בלא שכיחי שיירתא וכדברי הרא"ש הנ"ל והר"ן כתב ב' הפי' והרשב"א תמה ע"ז דלמה לא משני ר"ז כאן שהוחזקו כו' וזהו דעת הרמב"ם:

טו **י"א כו'** דבריו תמוהין דהא בגמ' דגיטין וב"מ שם אמרו חיישי' לשני שוירי כו' ועתוס' שם ך"ד ב' ד"ה ב' בעדי וא"ת כו' ובג"מ י"ז ב' ד"ה חיישי' כו':

סימן קלג

א **צריך כו'**. הרי"ף בפרק בתרא והביא הרא"ש שם ס"ז ע"ש ומ"ש וכן צריך כו' מתני' דפרק השולח מתקנת ר"ג אבל ל"ד כמ"ש תוס' ג' ב' בד"ה רא"א כו' וערא"ש בפ"ד סי"ב:

ב **וי"א כו'**. ערא"ש בפרק בתרא שם ער"ן שם וע' תוס' ד' א' ד"ה דקי"ל כו':

ג **ושימסור לה כו'** כן פי' ב"י דברי הטור והוא לכתחלה דהא קי"ל כריב"ק ואף באיסורין כמ"ש בסנהד' ל' ב' וכן שבבן כו' ועסי' קל"ד ס"א:

ד **וע"ל ר"ס ק"ל כו'**. ג"כ לחומרא בעלמא וכמ"ש הרמב"ם בפ"א הל' ט"ז נותנו לה בפני שנים בין בפני אותן העדים החתומים עליו בין בפני שנים אחרים כו' ועמ"מ שם (והיינו) משום חצי דבר לדעת הרי"ף בספ"ק דב"ב ועתוס' דב"ק ע"ב ד"ה למעוטי כו' ולרי"ף ל"ל כיון דשליש נאמן לכך לא הוי חצי דבר דלא כתוס' משא"כ כאן ומ' אינו כלום לדינא:

ה **צריך כו'**. ע"ל ס"ס קנ"ד:

ו **רגילין כו'** ע"ל סימן קל"ו ס"ו בהג"ה ולכן נהגו כו' וכתב שהוא לפרסומי הוא בעשרה כמ"ש בפ"ק דכתובות א"ל שמואל כו':

סימן קלד

א **צריך כו'**. תוס' דעירובין שם והרי"ף והרא"ש בפ"ד דגיטין וש"פ:

ב **שאם כו'**. גמ' שם:

ג **אע"פ כו'**. הרמב"ם ממ"ש בב"ב מודעא בלא קנין:

ד **ואע"פ שלא כו'** דקי"ל כריב"ק בפ"ג דסנהדרין ובגטין ל"ג ב' דלמא כריב"ק ס"ל שם:

ה **אע"פ כו'**. ב"ב מ"ם ב':

ו **ואפי' כו'**. הרא"ש שם:

ז **ואף על פי כו'**. גמרא דערוכין שם:

ח **וא"צ קנין רמב"ם ממש"ש צ"ל דעשייה כו'** אלמא אפי' בגילוי דעת ס"ד דמהני:

ט **לכן צריך כו'** וי"א כו' ז"ל הרמב"ם בפ"ו הי"ט וכן אם אמר כו' בטל הוא וכ"ד שאבטל בו מודעא זאת ה"ה בטל וכתב אחר כך ונתנו לה אע"פ שביטל המודעא קודם שיכתוב הגט הרי הגט בטל א"כ מהו תקנה דבר זה כו' וטעמו דטעם דביטול השליחות משום דדיבור מבטל דיבור כמ"ש ל"ב ב' וכן ביטול המודעא וה"ה למודעא על הביטול וערא"ש פ"ד ס"ו. ודעת הרשב"א וש"ע דוקא שיפסול עדים דכל שאין העדים נאמנים אין הקלקול אלא בידי שמים ואין אדם עשוי לקלקל אשתו בידו שמים כמ"ש בירושלמי וע"כ גומר בלבו לבטל כל מודעא וליתן מדעת וכ"מ בגמ' ע"ו ב' באומרת נאמנת כו' ואם איתא האי נאמנות מאי עבידתיה דאינו אלא בממון אלא כנ"ל בירו' שאין כו' ועיין תוס' ס"ד א' ד"ה שאני כו' ור"ח כו' עיין רשב"א סי' תקע"ג ועמ"מ שם שכתב שכ"ז כתב לכתחילה לחוש לדברי הרמב"ם שם דס"ל דביטול בסתם אינו מבטל כל המודעות ע"ש:

י **ומודעא דמודעא על כו'**. דעד העולם לחוד לא מהני כמ"ש בר"פ הכותב איבעיא להו ר"י פירי פירות דוקא כו' א"ד כו' הר"ן שם:

יא **ואע"פ כו'**. ע"ל סימן קמ"א ס"ס ס"ו:

יב **וה"ה אם כו'**. דבריו תמוהים ששם כתב שאין הקנין כלום וכמ"ש הרמב"ם מפ"ה מה' מכירה:

יג **אבל אם כו'** כמ"ש מ"ה מ"ו אריב"ש מעשה בצידן מאי קונם כו':

יד **ואפילו גירש כו'**. כמ"ש בב"ב מ"ז ב' ודלמא שאני כו':

טו **ומצוה כו'**. גיטין ל"ד א':

טז **ואפי' בטל כו'**. תוס' דיבמות שם נ"ב א' ד"ה דמסר כו' וע"ש בד"ה דמבטל כו':

יז **משמתינן ליה**. טור והוציא זה מתשובת הרא"ש וכבר הקשה ב"י עליו ונ"ל דסובר דרשות בידם להחרים ומכ"ש בקדושין ע' ב' ואע"ג דתוס' ביבמות שם ד"ה דמתפקר כו' תי' משום שביזה כו' פשטא דגמ' לא נרא' דפריך ר"נ ולינגדיה מר דרב כו' והשיב לו דעדיף כו' משמע דהרשות בידו ול"ק לו כלל דביזה אותו עצמו וקא ציער שליחא כו':

סימן קלה

א **וטוב כו'** ואם כו'. תוס' שם ד"ה צריכי כו' ע"ש:

ב **קראוהו כו'**. כמ"ש תוס' שם בתי' השני א"נ כו':

ג **ואם הגט כו'**. כמש"ש פ' א' רא"א כו' ר"א בר אהבה שם וכמש"ל סי' קנ"א ס"א וכתי' תוס' הנ"ל דבקראוהו מיירי:

ד **הרי כו'**. כמ"ש בתוס' הנ"ל ואי לא קרייה כו' וכ"כ הרשב"א וש"פ:

ה **ואפי' אם כו'**. דלא כתי' ראשון תוס' הנ"ל והטור פי' כתירוץ ראשון אבל ש"פ לא כ' כן:

ו **אבל אם כו'** רי"ו וכן דייק בפסקי מהרא"י סימן ך' מדברי הרמב"ם וש"ע שכ' הרי כו' וזרקתו כו' מ' דוקא בזרקתו האל"ה לא תצא וכתי' ראשון של תוס' הנ"ל אלא דתוס' ס"ל בתי' ראשון אפי' אם זרקוה לים וכמ"ש בסה"ת ומרדכי וכ"כ בטור וכנ"ל אבל הרמב"ם ס"ל דלא דייקינן מינה אלא בנמצא בידה דלא תצא ומ"ש וי"א הוא דעת הרשב"א וש"פ דס"ל כתי' השני בתוס' הנ"ל דדוקא בקראוהו הלא"ה תצא בכ"מ. וב"ש כתב דהי"ח הוא הטור ול"נ דהל"ל בתחלה וי"ח ואח"כ אבל אם כו' לכ"ע לא תצא כו' ומ"מ מ"ש מהרא"י דהרמב"ם ס"ל כתי' הראשון ליתא דס"ל כתי' שני כמ"ש בס"ב:

ז **אם לא בדקו כו'**. תוס' שם ד"ה ושמואל כו' וכ"כ הטור אבל הרמ"א והרשב"א חולקים מדל"ק אלא חיישינן כו':

ח **בד"א כו'**. טור וש"פ:

סימן קלו

א **המגרש כו'** ואם כו' כמ"ש בקדושין ו' ועא"ס:

ב **ואם נתן כו'** והטור כתב דאינו גט כמ"ש במתניתין ובריש קדושין א"ל איני אישיך כו' ול"ג ולא אמר כלום ויש לחלק לדעת הרמב"ם:

ג **ולכתחלה כו'** תוס' שם ד"ה אינו כו' וש"פ וכמ"ש בכולה פרקין דפ"ט הרי את כו' ושם פ"ד פשוטו כו' אלא שרש"י שם פ' הכותב דס"ל כדעת הרמב"ם דאצ"ל.

ד **והרי את כו'** כמש"ש פ"ב א' כיצד כו' הרי את כו' ושם פ"ה ב' בגמרא והר"ן כ' שם ושם לא סגי בהא גיטיך כיון שא"ל מתחלה אלא לפלוני אבל הרמב"ם פסק דגם שם סגי בהא גיטיך ושם פ"ה ב' ס"ל כפירש"י דעל כתובה קאי:

ה **בד"א כו'** ע"ל סימן כ"ז ה"א:

ו **כשיתן כו'** לשון הטור וכולי נ"ל ובקדושין שם נתן לה כו':

ז **יש מי כו'** עראי"ש שם וע"ל סימן נ"ז ס"ו:

ח **אא"כ אמר כולי** מתני' שם וכרבי בגמרא שם ואע"ג דמתני' דרפ"ט ברשב"א כמ"ש חזקיה שם פ"ר ב' קי"ל כרבי וכר' יוחנן פ"ה ב' וכפירש תוספות שם ד"ה ר' יוחנן כו' דלפירש"י שם הלכה כחזקיה דאין הלכה כתלמוד במקום הרב ודוקא אי פליג בהדיא אבל אי בתר הכי פליג עליה נקטינן כוותיה דבתרא הוא הרשב"א והר"ן שם:

ט **או שיודיע כו'** שם נ"ה א' יבמות קי"ג ב':

י **ובלבד כו'** תו' ע"ח ד"ה הנ"ל אבל הרמב"ם לס"ל כן כיון שמודיע לעדים א"צ דעתם בלל וכמש"ש בגמרא דאין קפידא רק על נתינה שלו וע' רמב"ם פ"א וז"ש בש"ע אא"כ כולי או כו':

יא **ואפי' יצא כו'** גיטין כ"ד ב' וע' תוס' שם ד"ה בעידי כו':

יב **י"א כו'** כ"מ בגמרא שם ושם:

יג **יכתבו כו'** או שהאחד כו' מתני' בב"ב קע"ב א':

יד **אין כולי** ואם כו' ע' תוס' ע"ז ב' ד"ה ותיזול כו':

טו **יקנה לה כו'** גמ' ותיזול כו' וכת' הרשב"א והר"נ דה"ה בחליפין אלא בחזקה טפי עדיף דלא מינכר מילתא דמיחזי כנועל ביתו לשמרו:

טז **ותזכה כו'** דאסור לטלטלו הרא"ש וש"פ וז"ש ואם כו' כמו שהתירו לגרש ולהקנות וכדי שלא תטרוף דעתו וכמ"ש בב"ב ק"ט ב' וע' תוס' שם בד"ה קונין כולי:

יז **וי"א כו'** ועמש"ש ס' א' ועבא"ח סי' של"ד סי"ב:

סימן קלז

א **אבל אם אמר כו'** שם א"ר ת"ש כו' ושם פ"ד ב' וחכמים אומרים כולי ע"מ כולי ושם פ"ה א' ואוקימנא בחוץ כולי:

ב **בין כולי** תוס' שם ד"ה המגרש כולי ורא"ש שם וש"פ:

ג **או ע"מ כו'**. הרא"ש שם:

ד **ויש כולי** מדלא מסקינן שם רק ש"מ חוץ הוא ול"ק אבל ע"מ מודי ליה מ' דאכתי מספקא להו בע"מ דלמא נקט בחוץ לרבותא דר"א ולאפוקי מהאי תנא כמ"ש מתני' דלא כולי ודקאמר מתחלה אבל בע"מ כו' לאו דפשיטא להו אלא דאפשר לומר הכי ומש"ש פ"ד ב' וחכ"א כולי היינו ע"מ שתתנו ר' זוז וכ"ה להדיא בירושלמי רפ"ג וחכ"א את שהוא כולי חוץ מפלוני כו' ע"מ שתתנו לי מאתים זוז הואיל ואינו פוסל בע"פ אינו פוסל בכתב וכן מ"ש ואוקימנא כולי בכה"ג וראיה ממש"ש פ"ג ח' ובמאי אלימא בחוץ כו' שם:

ה **א"ל כולי** הרא"ש וכ"כ ר"נ בשם י"א אבל הרמב"ם פ' בשנים הראשונים כאת"ל שם וכשיטתו:

ו בשעה שמסר לה דאל"כ לאו כל כמינה וכמש"ש במתני' כיצד יעשה כו' והמ"מ פי' שחזר ונטל כו' וכמש"ש במתני' והכל א':

ז **הרי זו ספק מגורשת**. שם פ"ג פ"ד בעיא ונפשטא דמגורשת וכ"פ הרא"ש שם והרשב"א. והרי"ף השמיטה והרמב"ם כ' דאינה מגורשת כלל וטעמם ממש"ש פ"ו א' לאפוקי כו' אבל הרשב"א פ' דל"נ דברי הרמב"ם ולאפוקי כולי יש לפרש כפירש"י שם ד"ה לאפוקי כולי ומשום התקנה לומר דאינה מגורשת בודאי וכן הר"ן כ' דמהא ליכא למיפשט די"ל דמספקא ליה לרב וקא' לאפוקי מדפשט ליה ר"נ:

סימן קלח

א **ואפילו כולי** אפילו כולי אבל כו' הרא"ש שם וכפי' ר"ח ע"ש וכמש"ש הא בעינן ונתן כולי ועבה"ג:

ב **ואם כולי** וי"א כולי. עתו"ס שם ד"ה אם כו' וראיותיו של ר"י עברא"ש שם והרא"ש דחה ראיותיו ע"ש:

ג **וכ"ז כולי**. פי' ד"מ דברי הטור ע"ש אבל הרשב"א והר"נ והמ"מ כ' דמ"ש ר"י דמגורשת דוקא בכה"ג:

ד **אפי' אמר כו'** דאל"כ אפילו היא נעורה אינו גט כמ"ש בריש קדושין וכמש"ל ר"ס קל"ו אלא בכה"ג וזה שכ' בתוס' שם ע"ח א' ד"ה אתו ומיהו כו' דבמתני' ע"כ כו' כה"ג מיירי וברשב"א והר"ן ורי"ו דמיירי בעסוקין באותו ענין וכמש"ש ס"ב:

ה **וכן כו'**. הרא"ש שם בשם הרמ"ה ע"ש:

ו **נתן כו'** דחצירה משום ידה אתרבאי כמש"ש כ"א א' ע"ז ב' ובב"מ יו"ד ב וכ' הר"נ טעמה דישינה אינה גט דלא מינטר וה"ה לחצירה כמש"ש שם בב"מ ובגיטין ע"ז ב' דבעינא חצר המשתמר' לדעתה והרא"ש והרשב"א כ' טעמים אחרים ומ"מ הדין אמת דדומיא דידה בעינן כמש"ש וכנ"ל:

ז **אבל כו'**. הר"נ דהא מינטר דאל"כ היאך מכשרינן שליח קבלה כשהוא במקום אחר דלמא היא ישנה ואמרי' שם ס"ה התקבל כו'. ב"י:

ח **אבל א"צ כו'** עמש"ל סימן קל"ו ס"ה דקי"ל כר"י וז"ב ויש כו':

סימן קלט

א **או מושכר**. פ"ב דמ"ש ובב"מ יו"ד ב':

ב **בד"א כו'**. אע"פ כו' כעולא שכן הסוגיא בפ"ק דב"מ ואמר אע"פ כו' דר' אושעיא דפליג שם דוקא בכה"ג כמ"ש ואידך אימא כו' אלא כידה מה ידה משתמרת שם והוא משתמר דוקא כמ"שש ע"ח א' א"ר כו' ישן משמרתו כו' נעור כו' אלמא דלא מהני עומדת בצדו לבד וה"ה במציאה כמ"שש בב"מ י"א א' בצבי רץ וערש"י שם ד"ה אי עומד כו' דעכשיו כו'. ע"תוס דב"מ י"ב א' ד"ה חצר כו' י"א א' ד"ה ה"מ כו':

ג **והוא כו'**. גיטין שם אלא כידה כו':

ד **וי"ח**. המ"מ פ"ה פ"ב כהרשב"א ז"ל סבירא ליה כו' אם נתן כבר בחצרה שהיא בציפורי וא"ל הא גיטיך בחצירך ואמרה תזכה לי חצירי בזו נראה דמגורשת וכו' והאריך בזה והביא הירושלמי שאמרו פ"ח דגיטין נתן לה את גיטה ואמרה תזכה לי חצרי שבעכו אר"ח נעשה כמו שהיתה ידה ארוכה וכ"כ הר"נ משמו בפר"ח שם:

ה **נתנו כו'**. ז"ל המ"מ שם עוד כתב והיכא דנתנו בחצירה שלא מדעתה במקום יבם מסתברא דהוי ספק מגורשת דהא מספקא לן בספט"ו דיבמות המזכה גט לאשתו במקום יבם כו' וכ"כ הר"נ שם ודברי המחבר ל"ע:

ו **אפילו כו'**. כמ"שש במתני' בסיפא וה"ה לרישא אלא אורחא דמילתא נקט דבחצר שכיחי מים ואש מ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א וערש"י שם ד"ה והא כו' או גשמים כו':

ז **והוא שקדם כו'**. גמ' שם:

ח **ויש מי כו'** שמפ' מ"ש ל"ש אלא שנמחק דרך כו' ר"ל דוקא בסיפא דמתניתין אבל נמחק כו' ר"ל ברישא במתני' שלא היה כח הבעל דרך הנחתו ומתני' כיון שהגיע כו' מפ' אם קדשה אחר או מת הבעל או בטלו מ"מ אבל כל הפוסקים פי' כפירש"י והר"י פי' דברי הרמב"ם בדרך אחר ול"נ:

ט **וי"א שהיא כו'** עתוס' דגיטין שם ד"ה דרך כו' וכ"כ ש"פ:

י **עד שינוח כו'** ואין לה כו'. מ' שהקופות הללו ברשות הבעל עומדת ועל זה הקשו עליו כליו ומשני בקופה כו' שהפנימית א"ל שולים ואין הבעל מקפיד על מקומה הואיל ואינו ראוי לתשמיש ולכן אם נח בה מגורשת וה"ד שנח בה כגון שמוטה על צדה אבל כל הפוסקים פי' כפרש"י ותוס' שם וי"מ שהם בחצירה שהם בסמטא או בחצר שאינה של שניהם עוד יש בזה גי' אחרת כו' מ"מ:

יא **שכלי כו'** אא"כ לפ'. ע"ח וכמ"ש בס"י:

יב **ויש מי כו'**. הרמב"ם וכפירוש הראשון של המ"מ והסכים שם לפי' זה ועבה"ג:

יג **זרקו לה כו'**. בא הוא אבל אם כו' עממ"ש בח"מ ר"ס ק"ז:

יד **וכ"ז כו'** אפי' כו'. לחוש לפי' הערוך והביאו תוס' שם ד"ה ואתי כו':

טו **או כו'** עבה"ג:

טז **וידע כו'**. כמש"ל סי' קל"ח ס"ב.

יז **וכ"ז כו'** דרשות הקנוי לאדם פשיטא שיש לו אויר כו'. הר"ן שם וכמש"ש במתני' היתה עומדת כו' הוא כו' וכנ"ל ובב"מ י"ב א' איבעיא להו אויר שאין סופו לנוח דוקא ושם ב'. שתי חצרות כו':

יח **גם יהיו כו'**. כמ"ש בפ' המצניע.

יט **נתן כו'** עבה"ג דייק הלשון שאמרו והלכתא דהל"ל בכפות או אלא בכפות מאי והלכתא דלא שייך אלא במחלוקת אלא משום דרבא קאמר בישן קאי והלכתא דא"צ ישן אלא כפות ואגב זה נקט בכ"מ:

כ **וי"א כו'**. הרא"ש שם וכפרש"י שם וכ"כ תוס' כ"א א' ד"ה והלכתא כו' וכ"כ הרמב"ן והרשב"א וש"פ:

כא **נתנו כו'**. הרמב"ם ומפ' מש"ש והא"ר כל כו' לאו לדין תורה פריך אלא דליגזר ישן אטו נעור ומשני בכפות דמלתא דלא שכיחי ל"ג רבנן ורבא כי קאמר ישן מדין תורה קא"ל ולשון ה"ז גט לא מ' מדין תורה ועמ"ש לעיל:

כב **כתב כו'**. לשון הרמב"ם וכשיטתו הנ"ל דכפות לבד סגי אבל ש"פ חולקים עליו כנ"ל:

כג **כיון כו'**. ע"ז ב' וכנ"ל ססקל"ו:

סימן קמ

א **האיש כו'**. מתני' ס"ב ב' וגמ' שם וש"מ:

ב **האשה כו'** מתני' שם וש"מ:

ג **א"ל כו'**. ס"ג ב' וכגי' הרי"ף ורמב"ם ורא"ש וטור דלא גרסי' שם שאול:

ד **וי"א כו'**. כגי' רש"י שם:

ה **או כו'**. דרי"ו גרס במקום יהא קח:

ו **יכולה כו'**. מתני' ס"ה א' הרמב"ם וש"פ ושלא כדעת ר"ח שכתב דאינה עושה להולכה ממש"ש הבא לי כו' פי' התראה עם בעלי והוא יעשה אותך שליח להולכ' אבל בה"ג וש"פ כתב כדברי הרמב"ם וראיה ממש"ש הכא כתב והביאו כו' ואם כפר"ח מקמ"ל מ"מ פ"ו ה"ד ע"ש והר"ן:

ז **ודינו כו'**. שם:

ח **אבל כו'**. גמרא ס"ב ב' דס"ד אמינא כו' ושם ס"ג א' אדם יודע כו':

ט **ואפי' היתה כו'**. ירוש' פ"ק דגיטין והביאו תוס' שם י"א ב' ד"ה בגיטי כו' ראו כו' ע' בה"ג וכ"ה בירושלמי פ' התקבל בכל אתר אתמר התקבל כהולך שניא היא שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו התיב רבי שמאי הגע עצמך שהיתה צוחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה וכ"כ הטור וש"פ ואינו כדעת בע"ה וא"ז והג"א בפ"א סי"ג ד"ה המזכה כו' בשם רש"י ע"ש ובטור שם בע"ה:

י **וי"א כו'**. שמפרש מ"ש כו' ר"ל אע"ג די"ל קטטה אכתי מספקא לן ב"י:

יא **וי"א כו'** וברא"ש שם מ' כסברא ראשונה ע"ש וכ"פ הטור וש"פ:

יב **ואם בעלה כו'**. דבזה ל"ל טב למיתב כו':

יג **ויש כו'**. דסתמא אמרי' דלעולם אינה מתגרשת בכך וכנ"ל ע"ש. וכ"מ לכאורה בירושלמי דפ"ק הנ"ל אבל בירושלמי דפ' התקבל הנ"ל ובגמ' דיבמות הנ"ל לא מ' כן ועתה"ד סי' רל"ז:

יד **אף על פי שחזרה כו'**. היינו לסברא ראשונה הנ"ל במומר ועתה"ד שם. ועתוס' ט' ב' ד"ה לא כו' וכ"כ הרא"ש שם סי"ג וכ"פ אבל הרי"ף שם והביאו רא"ש שם כדברי רש"י הראשונים וע' ביו"ד סי' רס"ז:

טו **האשה כו'**. מתני' ס"ב ב' ובברייתא ס"ג א':

טז **אבל כו'**. שם בברייתא לד"ה:

יז **או הא לך**. שם בעיא ונפשטה דהילך כזכי דמי:

יח **אבל אם כו'**. וכן כו'. הרמב"ם דפליגו שם ר"ן ורבי בהולך ותן לה ואמרי' שם אתמר כו' התם כו' וכ' הרי"ף אע"ג דמספקא ליה לרב אי הל' כרבי או כר"ן מ"מ קי"ל כאביי ברפ"ד דאמר נקטי' כו' וכ"כ הרא"ש שם ומ"ש וכן כו' דהוא פלוגתא דר' ור"נ ומפ' דהולך ותן שניהם קאמר וכשיטתו דת"ק לחוד אף במתנה כזכי דמי כמ"ש בפ"ד מה' זכיה ועח"מ סי' קכ"ה ס"ו וס"ז אבל הר"ב פי' דהולך או תן קאמר וכ"ה בירושלמי דבתרוייהו פליגי ולפ"ז ה"ה אפי' בתן לחוד וכ"כ המ"מ בשם הרמב"ן אע"פ שנראה מדברי המ"מ שכ"ה ג"כ דעת הרמב"ם ליתא כנ"ל אבל הרשב"א פסק כרב דמספקא ליה והא דאביי דקאמר נקטינן כו' היינו ג"כ משום ספיקא ואוקמי הממונא בחזקת נותן והר"ן פי' דאביי ה"ק כשליח הגט כשלא עשאתו האשה שליח לקבלה וכן פי' תוס' שם ד"ה להולך כו' אבל בעשאתו שליח לקבלה דמיא לפקדון וזה דפריך שם למימרא דמספקא לרב כו' ואם איתא מאי פריך הא גט כמתנה ומתנה חלוק מפקדון כמ"ש ספק ולא ודאי דגט כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה כפקדון דמי ולא כמתנה. וכן רבי דס"ל כאן כזכי דמי ובמתנה ס"ל ספ"ק מ"ד ב' דלאו כזכי דמי מתוס' ד"ה רבי כו' וער"נ וז"ש בהג"ה וי"א כו' ול"ד תן דה"ה להולך:

יט **ואם הבעל כו'** טור ומ"מ בשם בע"ה וכמש"ש תי' הבא כו' הכי השתא כו' ודבריהם תמוהים דבזכי והתקבל ודאי אפי' לא אמר כמו שאמרה אינה מגורשת מדאצטריך שם לתרוצי לא קבלה אהולכה ולא משני תיכף הכי השתא כו' וכ"כ הרשב"א והר"ן ומ"מ ואינו אלא כהולך כמש"ש בגמ':

כ **עשאתו כו'** ואם כו'. שם אר"א הכי השתא כו' והוא בעיא ברפ"ו דב"מ:

כא **עשאתו כו'**. שם או קבלה אהולכה כו' הכי השתא כו':

כב **עשתאו כו'**. אבל כו'. דאין יכול לבטל שליחות האשה אלא שאינה מתגרשת אלא ע"פ דיבורו ואם אינו רוצה אלא בהולכה צריך שיגיע לידה אבל השליחות לא בטלה דבכלל הולכה הוא ג"כ קבלה כמש"ש אר"א הכי השתא כו' אלא הכא כו'. אבל ברישא שנתן הגט בשליחות הולכה לא ניתן הגט עד קבלה לכן צריך שיטלנה ממנה ויחזור ויתננה לה כו'. שם:

כג **מומר כו'**. דחיישינן שמא יבטלה שליחות ולעשות שליח לקבלה שסוברים הרבה גאונים דש"ד כמ"ש בס"ה בהג"ה לסברא ראשונה אלא דלחוש לס' האחרונה שם יעשו תיקון כו' דהמומר אסח דעתיה מלבטל השליחות כי אמר שנסמוך על הקבלה לחוד בשעת הדחק אבל למיעבד איפכא בתחלה להולכה ואח"כ לקבלה לא דשליחות

הקבלה מבטלת השליחות הולכה כנ"ל ולס' האחרונה הנ"ל דא"י לעשות לקבלה בטלה השליחות לגמרי שם:

כד **מלבד שישביעוהו כו'**. ע"ל סימן קמ"א סכ"ט בהגה י"א כו' ואעפ"כ ישביעוהו לכתחלה לעשות כל מה שאפשר:

סימן קמא

א **האשה כו'** כר"ח דסוגיין כוותיה בעובדא דההוא גברא כו' אלמא דכל שקלא וטריא שם משום דלא חזרה ורחב"א אמר נתיישב כו'. הרי"ף ורא"ש שם:

ב **יהיה גט כו'**. כ"ה גי' הרי"ף שם:

ג **או כו'**. כנוסח שלנו וש"פ ליהוי כידך וכ' הר"נ דגרסי' לי בידך אבל בלא"ה לא מ' דעבדי שליח לקבלה והכי מוכח בירושלמי ובתוספתא נמי תניא הרי זה גיטך תנהו לפלוני אינה מגורשת שיקבלהו לי מגורשת וכמ"ש בקדושין בפ"ק דקדושין וה"ה ליהוי בידך ובמתני' נמי תנן טול לי ובברייתא טול לי שא לי יהא לי אבל ליהוי פקדון א"צ לי דבעל לאו לפקדון יהבו וזהו דעת הרמב"ם וש"ע שבפקדון לא כ' לי ובסיפא כ' לי וערש"י שם ד"ה ליהוי כו' ואזיל לשיטתו שכ' גם בהתקבל צריך לי וכמש"ל סימן ק"מ ס"ד אבל המ"מ כ' שם בשם הרמב"ן ורשב"א דבהתקבל א"צ לי וז"ש בהגה וי"א כו' אבל הרמב"ם ס"ל כפשטא דמתני' בכולה פרקין תנן התקבל לי:

ד **וי"א כו'**. שדוחין ראייתו של הרי"ף דלא אר"נ אלא אם איתא לדר"ח ונ"מ גם לרב היכא דקדמה איהי כו' וגם ליכא בזיון כאן דלא קפיד וכמ"ש תוס' שם ד"ה דקדשה כו' וער"נ:

ה **אמרה כו'** אבל כו'. דלא פליגי רב ור"ח אלא בהולך גט לאשתי אבל אמר ליד אשתי הוא קפידא וכמש"ש ס"ה א' במקום פלו' כו' וכן באשה כו' וכ' דאף מבעלי דוקא לר"ח ולרב ללישנא משום חצרה כו' אבל ללישנא משום בזיון אף מבעלי א"י לקבל משלוחו דה"נ איכא בזיון דידה כאלו הבעל מבזה אותה כו' וז"ש הרב אחר ס' ראשונה ומ"מ נ"מ גם לס' אחרונה היכא דלא קפדה כנ"ל:

ו **נערה כו'** כת"ק:

ז **אח"כ כו'**. שם:

ח או שנישאת דאז כאין לה אב דמיא וכמ"ש בס"ג וכ"ה בירושל' ועמש"ש:

ט **אפי' אין כו'**. גמרא דקדושין שם הב"ע כו':

י או שנישאת כנ"ל:

יא **אבל אביה כו'** מתני' וגמ':

יב **אם כו'** רש"י בקדושין מ"ג ב' ד"ה היא כו' ודוקא מן כו' דלה"ק המאורסה וכמ"ש בכתובות מ"ו ב' ובקדושין י"ח ב' וכ"כ תוס' בקדושין יוד א' ד"ה ומקבל כו' ע"ש וכ"ה בירושלמי בפ' התקבל גבי מתני' הנ"ל נערה כו' נשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נשאת היא ואביה וצ"ל לא היא ולא אביה והר"נ פי' דר"ל שהן שווין אם יש בה דעת היא ולא אביה והביא הר"ן שם:

יג **המקדש וי"א כו'** עתוס' דגיטין שם ד"ה נערה כו' ובקדושין מ"ג ב' ד"ה תנן כו' וע' רש"י שם ד"ה נערה כו' וד"ה היא כו' ודעת הרי"ף כדברי רש"י קודם חזרה וכ"ה בירוש' הנ"ל קטנה כו' וקושית תוס' כ' הר"ן דה"נ המ"ל ולטעמיך והרמב"ן תי' דרבא דס"ד דנערה עושה שליח ס"ד דיד אביה יד יתירא הוא וא"כ אפילו קטנה מקבלת אבל לר"נ דאין נערה במקום אב אלא כשליח כתב קטנה לא דאינה בתורת שליחות:

יד **בעודה כו'** עתוס' דקדושין י"א ד"ה ומקבל כו' כמ"ש בקדושין וגיטין קטנה שאמרה התקבל כו' לידה ובשאין לה אב כנ"ל וה"ה משנישאת כנ"ל וכמ"ש בירושלמי הנ"ל נשאת כו' אם יש בה דעת כו':

טו **שלא מדעתו**. דבקדושין אביה ולא היא אפילו בנערה כמ"ש בקדושין שם לר"י דקי"ל כוותיה שם ואפ"ה אמרי' שם ט' א' אומר אדם כו' ע' תוס' שם ד"ה אומר כו':

טז **נישאת כו'** כנ"ל:

יז **דהיינו כו'**. רש"י שם וכמש"ש נ"ט א':

יח **אבל כו'** ויש כו' עתוס' שם ד"ה וכל כו' וביבמות קי"ג ב' ד"ה יצתה כו' ובקדושין שם ד"ה וכל כו' ובירושלמי הנ"ל כ' ג"כ כדברי תוס' דקתני קטנה כו' נשאת כו' אם יש בה כו' ומדמפליג בסיפא ש"מ ברישא דאמר קנתה אביה כו' אפילו באין בה דעת:

יט **כל היכא כו'**. מסקנא דגמ' דפ"ק דב"מ:

כ **או ד"א**. שם:

כא **ולכתחלה כו'** דמדינא א"צ ממ"ש ס"ג א' אר"א הכי השתא בשלמא כו' אלמא אדיבורא כו' ואע"ג דלא ידע אי הוי שליח לקבלה ועוד ראיה כו' ומיהו משום חשש לעז יש להחמיר ולהצריך לברר שליחותו בעדים קודם נתינת הגט. שם:

כב **מה כו'** ויש כו'. ערא"ש פ"ד ס"ב ירושל' כו' עשה כו' ואין כו'. ופי' הרא"ש שם שה"ה עומד כו' אבל בע"ה והטור חולקין עליו וכ' מדקאמר במקום שנים אינו עולה אבל עולה לאחד וכ"ז ה"ה לשליחות קבלה:

כג **במד"א כו'**. ממש"ש תנן האשה כו' ולפרש"י שם אפילו עדי אמירה א"צ כה"ג אבל תוס' שם ד"ה וליהמניה כו' וד"ה תינח כו' פי' דעדי אמירה לעולם צריך וזהו דעת

הרמב"ם ואף ע"ג דמשני שם ר"א היא כו' וא"כ אפי' נפיק כו' דעכשיו א"צ לתי' הראשון מי קא כו' כבר פי' תוס' שם ד"ה ר"א דמיירי שאין עדים חתומים בו כו' וכ"ש לשיטת הרמב"ם כמש"ל סי' קל"ג ואע"ג דכל זה הוא לר"ח אזיל לשיטתו שפ' כר"ת כמש"ל סנ"ה מ"מ ומיהו לשיטת הרי"ף שפי' דקושיא וליהמנה הוא אליבא דר"ח דוקא אבל הרא"ש שם כ' דהוא אליבא דכ"ע כיון דאין הבעל מכחישו:

כד **אין כו'** ערא"ש פ"ב דקדושין ס"ז וכ"מ בירושל' שם דשליח הולכה דקדושין א"ל עדים שאמר שם רפ"ג והביאו הר"ן שם לא הוחזק השליח בעדים כו' וה"ה בגרושין וכמ"ש מ' ב' דאפי' בא"י מהני בפ"נ דאי אתי בעל כו' ועתוס' שם ד"ה אי כו' ועתוס' ב' ב' ד"ה דאתיוה כו' והרא"ש שם ומפ' ריב"א כו' אבל כי אמר כו' וכן נ"ל כו' ועתוס' ס"ד א' ד"ה בעל כו' וכ"כ הר"ן כחד תי' וכתב שכ"ה דעת רש"י שם ד"ה בעל כו' אבל בתירוץ השני כ' כדברי הרמב"ם לחלק בין עדי הולכה לעדי קבלה:

כה **ואם המשלח כו'**. הג"מ על דברי הרמב"ם דא"צ עדים בקדושין בעדי הולכה כ' וכן בפ' התקבל בעל כו' ר"ל דקי"ל כר"ח ומפ' כפי' הרי"ף שכתב הר"נ דבשליח הולכה מיירי אבל לפירש"י ותוס' וש"פ דבשליח קבלה י"ל דאף ר"ה מודה כנ"ל ועי"ל דס"ל כדעת התוס' כו' דמשווי להו להדדי כנ"ל וכתב שם ואם כופר המשלח אחרי נתינת הגט והקדושין ה"ל ספק ואזלינן לחומרא שהרי יצא שלישיתו מתחת ידו ר"ל דהא מטעם שלישות הוא כמש"ש ודוקא בשלישותו יוצא מתחת ידו כמ"ש בתוספתא הלא"ה הוא כע"א כו' וכ' ולראבי"ה נראה דאין קדושין כלל כמש"ש מי קנפיק גיטא כו' ונ"ל דה"ק ולראבי"ה כו' אפילו אינו כופר וכמ"ש הרא"ש שם דקושית הגמרא הוא אפילו לר"ה דאין הבעל מכחישו ומ"מ זהו לדעתו דאפילו בשליח הולכה אבל לדברי הרמב"ם דסוגין דוקא בשליח קבלה ליתא לדברי ראבי"ה אבל מודה הרמב"ם לס' ראשונה וכמש"ש אם הודו השליח והמשלח ומ"מ דברי המחב' סתומים שלא פי' דוקא אחר נתינה דלא גרע מעידי קבלה אבל מ"מ דבריו נכונים דהג"מ ס"ל כפרש"י שם דגם לעדי אמירה א"צ אבל לדעת תוס' והרמב"ם לעולם צריך לעידי אמירה ולא מהני שהגט תחת ידו ולא מהני כאן אלא כמ"ש הרמב"ם שם דא"צ עדים בשליחות אלא להודיע אמתות הדבר ולכן כתב סתמא אם הודו כו' אלא עיקר דבריו תמוהין דאין ללמוד מקדושין דכאן אפילו כופר השליח נאמן וכמ"ש הרא"ש והר"ן ממ"ש בפ"ק דאי אתי בעל מערער כו' ואפי' לאחר נתינה ואף לדעת תוס' אליבא דר"ה דוקא שהם בעיר אחרת כנ"ל ולחד תירץ דר"נ שם דוקא בעודו ביד שליש אבל ביד האשה מודה ר"ה ע"ש ולכן לא כתב הרמב"ם כאן אם הודו כו' וכן דברי הטור הם שלא בדקדוק שהעתיק כאן לשון הרמב"ם דקדושין:

כו **וי"א כו'**. כמ"ש בירושלמי הנ"ל שהביאו הרא"ש בפ"ד ס"כ סה"ת וש"פ ומ"ש הרא"ש מפ"ק שא"צ עדים היינו שנאמן ע"ז שעשאו בעדים וזהו שכתב בהג"ה מיהו כו' אבל הרמב"ם מפ' כפשטיה וכנ"ל:

כז **במד"א כו'** כמ"ש ג' א' ולרבא כו' הוי דבר כו' בדין כו' וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ט ה"ב אמר כו' שאין השליח נאמן להתיר הערוה אע"פ שהוא ע"א אלא מפני כתב העדים שחתמו על הגט שהן כמו שנחקרה עדותן בב"ד כו':

כח **ושליח הובאה**. ר"ל שליח שעשאתה האשה להולכה , כמ"ש ברמב"ם שם:

כט **ויש מחלוקת כו'** כ' בסי' קל"ג ס"א צריך כו' וי"א כו':

ל **בין כו'**. הרא"ש פ' התקבל ס"ל דהא איבעיא לן בספט"ו דיבמות המזכה גט לאשתו וכן בפ"ק דגיטין האומר תן כו' ע"ש וכמש"ש למ"ד א' וכפרש"י שם ד"ה כי משמי כו' הר"נ שם:

לא **בעל כו'**. מתני' וגמרא ר"פ התקבל ופ"ק:

לב או שיאמר כמו גרשוה מתני' ס"ה ב':

לג **או שלחוה כו'**. ברייתא שם:

לד **אבל אם כו'**. מתני' ובריית שם דא"ח שכ' ר"נ דבבלאה כו' ואנן בתר בני בבל גרירן כיון דאנן לא משתעינן בל' ארמי הרי אינו בזה כבני א"י ולכן לא חלקו הפוסקים ב"י:

לה **עשו לה כדת**. בעיא שם ונפשטא:

לו **ואין נותנין כו'**. מתני' ס"ו א':

לז **אבל כו'**. כמש"ש שם ס"ה ב' דאיפסיקא כוותיה בחולין ע"ה ב':

לח **והוא אדם כו'**. ירושל' והביאו הרא"ש שם מה בין כו' ד"א כו' ומפ' הטור דגם זה נ"מ לענין גט אבל הרמב"ם ס"ל מ"ש דא כו' אינו לענין דינא אלא לד"א:

לט **בריא כו'** כרשב"ג דלאו לפלוגי אתא הר"נ ופשוט הוא:

מ **ואם לא כו'**. תוספתא והביאו הרא"ש שם:

מא **ספק כו'**. תוספתא וירושלמי הביאו הרא"ש שם ע"ש וכ' הרמב"ם ז"ל כו' והגיה עליו כו' וגירסא שלנו ברמב"ם הרי זה גט וכ"ה גירסת הרשב"א ברמב"ם והוא כדברי הראב"ד ופירוש ב"י וכ"מ דהרמב"ם מיירי דנפל לאלתר ואין דבריו מכוונים אלא שהרמב"ם סתם דבריו ע"פ הירושלמי ופי' הירושלמי כ"ה ספק כו' ר"ל שא"י אם לאלתר נפל ופשט שמ"ש לאלתר נפל הרי זה גט ולאלתר אינו ידוע אם מעצמו נפל או לא אלא שאני אומר ומספיקא תולין כך ובסיפא לאחר זמן לא גרס בתוספתא שמא אלא שהרוח דחפתו שודאי כך הוא וז"ש הרמב"ם הרי זה גט עד שיודע כו':

מב **ופי' שמו כו'**. רש"י שם וע"ל סי' י"ז ס"ז ומש"ש וע"ש סק"ג:

מג **בכורות כו'**. עתוס' שם ד"ה וליחוש כו'.

מד **היו כו'**. ס"ז ב':

מה **מ"ש בתיקון כו'**. כנ"ל סי"א ואף לס' האחרונה כמש"ש בהגה מיהו כו':

מו **אלא לפי כו'**. ע"ל ספ"ח והשליח נאמן על כו' הם דברי הרא"ש בסוף סדר הגט וכמ"ש בריש וגיטין וכתב הרב שעשאו שליח בעדים כשיטת הרא"ש בסי"א (ע"ש בהגה מיהו כו'):

מז **אם נמצאו כו'**. לס' האחרונה הנ"ל דצריך עדים

מח **ונהגו כו'** וי"א כו'. עח"מ סימן מ"ו ס"ד ובהגה שם:

מט **מיהו כו'**. כס' הראשונה דס"ה:

נ **אם כו'** שאין כו' כמש"ש במתני' ס"ה א' ועד"מ ס"ק ך' שמקשים ממ"נ אם הוא קטן א"צ גט כמש"ל סימן מ"ג ע"ש:

נא **ואם יש כו'**. עח"מ סי' ל"ה ס"ח ומש"ש:

נב **על שטר כו'** דבזה ודאי צריך לעדים כמש"ל ס"י:

נג **ואף אם כו'**. עתוס' דכתובות ך"א א' ד"ה עד כו':

נד **צריך כו'**. כמ"ש במתני' הנ"ל קטנה כו':

נה **ואם אין כו'** עתוס' דקדושין ס"ג ב' ד"ה בני כו'. וארי' כו' דאי כו':

נו **וגדולות כו'** כמ"ש בפ' בא סימן ומ"ש שחורות כ"כ בתוס' בשם ר"ת ממ"ש משירבה שחור כו' אבל לא מצאתי לא' מן הפוסקים שכ"כ:

נז שערות שחורות ע' משנה למלך רפ"ב מה' אישות ד"ה יושב תהילות מ"ש בשם ר"ת וע"תוס דכתובות נ"ו א' ד"ה עד כו':

נח **ויפסול כו'**. כנ"ל סימן קל"ד ס"ב:

נט **ויש מי שאומר כו'**. כ' ב"י תמהני אמאי דמ"ש מהמגרש לחשה עצמה ואפשר כו' ועב"ש אבל ש"פ כתבו שיפרש בו תנאי ועב"י בשם הג"מ וש"פ:

ס **ויחזרו כו'** כמש"ל ר"ס קל"ה וכמ"ש בש"ע למ"ד בהג"ה:

סא **ויהיה כו'** כנ"ל:

סב **אבל י"א כו'**. כי ברוב אינו מצוי שיהיה נכרין החתימות כו' שם:

סג **בנוסח כו'**. ב"י שכ"כ בהג"מ בשם ר' יחיאל:

סד **אפילו בלא אונס**. דעיקר הרשאה משום זה כנ"ל סכ"ד ואע"ג דבס"פ א"צ כמש"ל סל"ח מ"מ טוב לפרש. ב"י:

סה **ותיכף שיגיע כו'**. ב"י וע"פ מהרא"י סימן ט"ו שכ' שלכן אינו כתוב זה בטופסי הראשונים כדי שלא להאריך וכמ"ש ג' א' דלמא אתי למיגזייה אבל ב"י חלק עליו וכמ"ש בהג"ה וי"א שאין כו' וי"א כו':

סו **מאחר כו'**. כמ"ש בפ"ק דקדושין כל שא"י כו' וקשין כו':

סז **בין כו'**. ערש"י שם ד"ה לקבל כו' וד"ה מכלל כו' וכ' הרא"ש שם וקי"ל כר"י ופסול בין להולכה ובין להובאה אבל הר"י מיגש מפ' דר"י חולק אר' אמי כו' דאין ללמוד קבלה מהובאה אבל בהובאה מודה כדיוק דר"א ועתוס' שם ד"ה אין כו' וכ' הר"נ שבירושלמי מ' להדיא כדבריהם דגרסינן א' שם אתי עובדא קמי דר' אמי בעבד שהביא את הגט ומכשר א"ל ר' אבא והא תני ר"ח עבד שהביא את הגט אינו כשר אמר רבי אמי אילולי דר' אבא היינו מתירין א"א ואפ"ת לא שמע רבי אמי הדא דתני ר"ח לא שמע מילהון דרבנן נשמיעניה מן הדא דאר"ז ר"ח בשם ר' יוחנן נראין הדברים שיקבל העבד גט שחרורו ואל יקבל כו' וכ' הרשב"א דלפסק הלכה עבדינן כרש"י ולחומרא מ' דספוקא מספקא ליה: ב"י:

סח **הנשים והקרובים כו'** מתני' שם אף הנשים כו':

סט **ואפילו כו'** אבל כו' כמו בעדות מיתה בספ"ב דיבמות ולא האמינו כאן יותר אלא לנשים שאינן נאמנות כו':

ע **אא"כ כו'** דא"צ לעדותו כלל כמ"ש בפ"ק מכמה מקומות:

עא **ויש כו'**. כבר תמהו עליו כל הפוסקים ול"נ דמיירי שאין עדים שעשאו שליח שהוא נאמן כמש"ל ולכן צריך שיהא כשר מד"ת:

עב **היו פסולים כו'**. הרא"ש שם סכ"ו כמו פתוח ונסתמא ע"ש:

עג **השולח כו'**. הרא"ש שם פכ"ז וכמ"ש בפ"ג דעירובין השולח עירובו כו' וע"ל סי"ד:

עד **ה"ז ספק כו'** עתוס' שם ד"ה ה"ג כו' ועבה"ג:

עה **השולח כו'** הרא"ש שם ועי' תוס' כ"ג א' ד"ה ממי כו'. וכ"פ הר"נ שם ע"ש השולח כו' ממ"ש שמי קא' כו' ולא את אלמא אף הוא יכול לגרשה אעפ"י שאין מכירה סה"ת סי' קכ"א ור"נ:

עו **השולח כו'**. עבה"ג וכשיטתו כלי' בתרא:

עז או נאנס כו'. שם ב':

עח **או שפי' כו'**. פשוט הוא וכמש"ל סק"ד:

עט **ויש כו'**. עבה"ג דעדיפא לאוקמי כרבנן:

פ **דין שליח כו'**. שם ב' א"ל רבנן כו':

פא **שאינו יכול כו'**. הרי"ף ורא"ש שם דלא עדיף משלוח ראשון וער"נ שם:

פב **ואם א"צ כו'**. ערש"י שם ד"ה עושה כו'.

פג **אבל צריך כו'** הרא"ש וכשטתו כמש"ל סי"א:

פד **אם מת כו'** עבה"ג וכמש"ל ר"ס קכ"ב. שם ע"ש:

פה **שליח כו'** כמש"ש א' תנן המביא כו' רבא אמר כו':

פו **ויש כו'** כמש"ש ס"ו ב' רב אומר אמרו לאו מילי הוא ואף ר"י לא פסל אלא בכתיבה דבעינן לשמה ובעינן שיכתוב הבעל ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא כששמעו הם מפיו אבל בש"ד אדם עושה שליח בפניו כנ"ל סי"ד ר"נ בס"פ התקבל בשם הרמב"ן ע"ש ועח"מ סי' רמ"ד. וכן משמע בקדושין רפ"ב ושילח כו' מלמד שהשליח כו' ומ"ת קאי אשניהם וערש"י שם:

פז **אם עשתה כו'**. ואפילו כו'. מרדכי רפ"ד והג"א שם ד"ה מצאתי כו' ע"ש בהג"א ועוד מביא ראיה שם ממש"ש אם משהגיע כו' פשיטא לא צריכא דמיהדר כו' וכ"ש הכא דליכא גילוי דעת כלל אלא לאהדורי בתר גירושין ועוד אמרינן בספ"ט דפסחים חבורה שאבדה כו' אם שלו נשחט ראשון כו' ואעפ"י שקדמה לקיחתן לשחיטתו ואעפ"י שמחזירין לעשות שליחותן ע"פ עצמן לא בטלה שליחותו:

פח **או הוא מתני' שם האשה כו'**:

פט אפילו אם חלה טור דלא כרמ"ה וכמש"ל סל"ח בהג"ה:

צ **אבל כולי** כת"ק חדא דיחיד ורבים ועוד דבפ"ב דקדושין ובפ' בתרא דב"ב אוקמה לר"א בשיטת הרי"ף והרא"ש שם:

צא **ויש כו'**. עתוס' ד"ה ר"י כו' ונראה לריב"א כו':

צב **כל תנאי כו'** ערש"י שם ד"ה ואזיל כו' הלכך כו':

צג **מיהו כו'** כמש"ש דכ"ע היכא כו' ולפירש"י ק' מאי לישנא דנפקא כו' אלא דה"ק שאפילו השליח השני לא ידע כלל מזה או שהחליף לו בין מוקדם ומאוחר אלא שהאשה מעצמה מיהרא ונתנה לו קודם מיראת' כו': שם:

צד **שליח כו'** אעפ"י כו' מתני' ב' א' אתוס' שם ד"ה ואם כו' אבל כ"ז כו' אבל בממון כו' וז"ש וגובה כו'. ועתוס' ט' א' ד"ה אלא ערער כו' ועבה"ג ומ' ליה לרבינו כו' וכמ"ש בתוס' הנ"ל וכ"כ הר"נ שם:

צה **באו כו'** שם וע' בתוס' שם ד"ה סמוך כו' וכמ"ש בכתובות כ"ב ב' מכדי תרי כו' וזה שאמר אפילו כו':

צו **ואם בא כו'**. מתני' שם וכמש"ש בגמ' אלא כו':

צו) **תצא כו'** שהרי כו' כבר נתקשה בזה בעל לח"מ ע"ש:

צז אפילו היתה נשואה לאחר ירושלמי פט"ו דיבמות כ"מ ועבה"ג:

צח **אי כו'**. כמש"ש ו' ב' ואי עבדית כו':

צט **ואם הוא כו'**. כפי' רש"י ותוס' וש"פ דבשליח קבלה מיירי וכמש"ל:

ק **השליח כו'** מדפריך סתמא דגמרא שם וניהמניה לשליש:

קא **אפילו כו'** דפליגתייהו בכה"ג הוא כמ"ש רש"י ותוס' שם ד"ה בעל כו' ע"ש:

קב **וי"א כולי**. כר"ה דאין הלכה כתלמיד במקום הרב וקושית הגמ' ולהימניה היא אפילו לר"ה כיון שאין מכחישו:

קג **אבל אם כו'**. תוס' ס"ג ב' ד"ה בעל כו':

קד **ואם אינם כו'**. כנ"ל:

קה **והוא כו'**. תוס' שם ד"ה ושליש כו' וד"ה וליהמניה כו'. וד"ה תינח כו' ודלא כרש"י שם ואף לס' ראשונה וכמש"ל ס"י ע"ש:

קו **והשליח כו'**. עתוס' שם ד"ה ר"א הוא כו' וכשיטתם דאפי' בדיעבד בעינן עדי מסירה אבל לרמב"ם א"צ לזה כמש"ל סימן קל"ג ועי"ל סי' זה סי"ג בה ויש מחלוקת כו' מיהו כו':

קז **וי"א כו'**. כן מדייק בד"מ ס"ק ל"ג מדברי הטור וליתא דהא אמרינן שם מי קנפיק כו' תינח כו' וע"בתוס' שם ד"ה תינח כולי וה"ה לס' האחרונה באינה בעיר אחת כנ"ל ועב"ש:

קח **ואין חילוק כו'**. כשיטת תוס' הנ"ד ס"ד א' ד"ה בעל כו' ולהרא"ש וכ"כ הר"נ בתי' ראשון אבל בתי' ב' מחלק בין שליח קבלה להולכה ועמש"ל סי"א עוד סוף סי' ב' אבל הרשב"א דחה תי' זה והרי"ף בתשו' פי' הסוגיא בשליח הולכה וער"נ שם שהאריך:

קט **מיהו כו'**. דפשיט הוא דבמקום עדים אין הבעל נאמן וממש"ש תנן כו' מ' דלר"ה ניחא:

קי **וי"א כו'**. ערא"ש שם ומיירי שהגט כו' ואפשר כו' ועב"י:

קיא **היה הגט ממש"ש א"ר ומודה ד"ה כו'** מי איכא כו' אלמא ל"ק לר' אלא לר"ה משום מי איכא אבל לר"ת ודאי מהימנא:

קיב **שליח קבלה כו'** הרמב"ם פי"ב הי"ב וכ' המ"מ שם וכשיטתו שפ' כר"ת דלדידיה א"צ לידע וכמש"ש תנן כולי וז"ש וי"א כו' וכשיטת הפוסקים שפי' בסכ"ה וע' רשב"א סי"א רכ"ח:

קיג **ואפי' אינן כו'**. כמש"ל בסנ"ה בהג"ה וי"א דוקא כו' וכבר כתבו שם דליתא:

קיד **כיון כולי** כמ"ש הרי"ף וש"פ בפ' המדיר וכמש"ל סימן צ' ס"ה:

קטו **ואם מת כו'**. מתני' ספ"ק:

קטז וי"א וכבר נתבאר כנ"ל עמש"ש:

קיז **אבל בדיעבד כו'**. שם ל"ד א' והלכתא כו':

קיח **והוא כולי** עתו"ס ל"ב ב' בד"ה ור"נ כולי וא"ת ומאי נ"מ כו' ואומר ר"י כולי:

קיט **ואין הבעל כו'**. ר"ל דבפני השליח והאשה א"צ עדים ומ"מ אין כו' וע' הג"א שם ד"ה מפרש ריב"א כו' ועב"ש:

קכ **וי"א כו'** דאפילו לר"נ דאמר בפני שנים היינו משום לבי תרי כו' ומ"מ כיון דקרי להו ב"ד בעינן זה בפני זה דלא שייך להכשירו זה שלא בפני זה אלא בעדות וכריב"ק שם כו' ע"ש ובתו' ל"ג א' ד"ה רבי א"נ ואפילו לא כו' דדוקא בפני כולי:

קכא **אבל כו'** ע"ל סימן קל"א ס"א בהג"ה:

קכב **שלחו כולי** או כולי ל"ג ת"כ כו' ל"ג ב' ת"ש כו' ורב אשי אמר שם דרשב"ג מודה בשנים מ"מ לר' בשניהם יכול וקי"ל כר' כמש"ש ל"ד א' הלכתא כולי:

קכג **לכתחלה רש"י שם ד"ה יכול כו'** וש"פ:

קכד **בין כו'** כאוקימתא דר"א שם:

קכה **ויש כולי** דסובר כיון דלא איפסקא אלא בשתיהן כרב בשליחות לא נקטינן כוותיה ודאי דיש לאפלוגי בינייהו דאיצטריך להו לחלוק בשתיהם ר"נ ע"ש:

קכו **כתב כולי** דיכול כו' כמש"ש ע"א א' ואע"ג דלא קי"ל כוותיה דרב משום דבעינן קולו כו' ושם כשר שבודקין כולי:

קכז **גם זה כו'** שם ב':

קכח **אבל כולי** שם א':

קכט **אינו מועיל כו'** שם ב':

קל **ומ"ש כו'** יהא חרם שם וכ"מ מדקאמר פסול הוא דוקא כמו חרם הוא והטור חולק עליו ע"ש.

קלא **אמר כו'** ע"ל ס"ס קל"ז:

קלב **אם לא כולי** פרש"י שם ד"ה אינו מועיל כולי:

קלג **לפיכך כולי** וכן כו' הרמב"ם כ' ואם גירש אינה מגורשת וכגי' דרפ"ג דקדושין נהי דבטליה כו' והביאו ראיה ממש"ש י"ח ב' שמא פייס וכפירש תוס' שם ד"ה שמא כולי ושם ל"ד אטו התם לבטולי כולי ושם כ"ה א' י"ד ביטולי כו' והרשב"א והר"נ דחו וס"ל דא"י לבטל וכגי' דגיטין ועיין בתוס' שם לד"ה התם כו' ובקדושין שם ד"ה מתורת וכ' המ"מ והרשב"א שיש לחוש לחומרא וכ"כ הרא"ש:

קלד **בפני כולי** וכן פירש תוס' בקדושין י"ב ב' ד"ה וע"ל כו' ע"ש:

קלה **שליח כולי** ממ"ש ל"ג א' מאי מפני ת"ה רי"א כו' ובי תרי כו':

קלו **אפילו כו'** כאביי דסתמא דמתני' ובריית כותיה וז"ש אב"א כו' שינוייא הוא רשב"א וכ"ד הרי"ף ורא"ש וש"פ:

קלז **או סותר כולי** כפשטא דגמ' שם ודלא כרש"י שכ' אפילו יותר מתשעים וע"ש ד"ה כיון כולי וד"ה איפליג כו':

קלח **בדיני עכו"ם הרמב"ם וכלישנא בתרא**. והרא"ש והטור פ' כלישנא קמא דוקא בדיני ישראל אבל בדיני עכו"ם אחר דחתם פ"ש חשוב כמת והרשב"א פי' כשני הלשונות לחומרא בין בדיני ישראל ובין בדיני עכו"ם ואפילו לבתר דחתום כו' דלישנא בתרא ל"ב לן בין חתום כו' וכ"כ הטור ב' הרמ"ה:

סימן קמב

א **שליח כו'**. כחכמים דלפרושי טעמא דת"ק קאתו כמש"ש דף ב' ורבא כולי ואפי' לרבה למסקנא דרבא א"ל דרבא ועמ"ש למטה.

ב **ואח"כ יתן כולי**. עס"ו:

ג **ואע"פ אין כולי**. מתני' ט' א' המביא כו' הלא"ה א"צ וכן במתני' הראשונה וגמרא שם כמה פעמים:

ד **ואם בא כולי** ו' ב' כ"ג וע' תוס' ג' א' ד"ה חד כולי:

ה **ואם אין השליח כולי**. הרי"ף שם וסוגיין כרבא והיכי דאיכא עדים דמקיימי ל"צ לומר בפני בכתב ובפני נחתם וכמש"ש ה' א' ת"ש המביא גט כולי אם נתקיים כו' ומ"ש סוגיא כרבא משום דפריך שם לרבה תנן המביא כולי ת"ש דבעא כו' ת"ש המביא כו' ואף על גב דשנינהו שנוייא הוא הר"נ וכ"פ הרא"ש והרמב"ם וש"פ דלא כראב"ד שכ' דסוגין כרבה והביא ראיות וער"נ שדחה כל ראיותיו עתוס' ה' א' ד"ה אלימא כו'

ו **ואם לא נתקיים כולי** מתני' רפ"ב המביא כולי:

ז **ואם בא כולי**. אבד כולי ע"ל סימן קמ"א סנ"ג:

ח **ומפני מה כולי** כרבא וכולי:

ט **ממקום כולי** שם דף ב' ע"ב כולי. א"כ כולי:

י **ונ"ל כולי** הר"נ שם בשם הרמב"ן אע"ג דאמרינן שם בזמן שאין בה"מ כולי השתא מיהא ליכא בתי דינין דקביע:

יא **ובזמ"הז כולי**. שם א' ורבא מצריך כולי וע' תוס' שם ד"ה שאני כולי:

יב **י"א כולי** כמו באתיוה בי תרי:

יג **וי"א כולי**. דוקא שהם נעשו שלימים דמסתמא חתמו העדים בפניהם או ידעו חתימתם וע"ש באריכות וע"ל סי"ח:

יד **כשם כולי**. ע"ל סי' קמ"א סי"א

טו **בעדים**. כס' האחרונה שם:

טז **קרוב.** תוס' שם ד"ה ה"ג כולי וכ' הר"נ שיש חולקים:

יז **וי"א כולי.** אף על גב דקי"ל כר"י דלא חיישינן לאשה או קרוב בזמה"ז חיישי' שם:

יח **יש מחמירים כולי.** כמ"ש בפ"ד דבכורות וע"ל בס"ס ס"ד:

יט **אותם כולי.** כיון שהקילו שאף עד נעשה דיין והעד בעמידה כמ"ש בפ"ד דשבועות:

כ **ולכתחלה כולי.** דהא דמי למשפט כמ"ש כאן דצריך שלשה וע"ל ס"ס קכ"ג אבל בהג"מר סי' תת"פ מכשי' בלילה דסוף דין הוא ע"ש:

כא **אומר כולי** ע"תוס שם ד"ה יטילנו כולי:

כג **לפיכך כולי.** שם ט' א' ול"ד נתחרש אלא נתאלם דעדות בעינן מפיהם ולא כולי כמש"ש פ"א א' חוץ מעדי מיתה וע"תוס שם דף א' ד"ה אילימא כולי. והר"נ חולק ע"ז וכ' דלהכי ל"ק אלם דמהני כמו בעדי מיתה וכ"ש כאן דהכתב מוכיח ועריב"ש שם:

כד **בפני האשה.** טור ב' הרמ"ה וכ' דוקא לכתחלה ועד"ז ס"ק ח' וצ"ע:

כה **או שנתנו לה כולי** ע"ש ג' א':

כו **ואם לא כו'.** כנ"ל ס"א וע"תוס שם ד"ה כיצד כולי:

כז **ולכן אלם כו'** כנ"ל:

כח **וי"א כולי.** כן דקדק מלשון הרא"ש פ"א ה"ג אבל התוס' כ' דבעינן שיאמר כו' וליתא דל"ד רק הענין שתקנו חכמים שאף הגט עצמו כשר בכל לשון וכ"כ בד"מ וז"ש מיהו כו':

כט **אם לא כולי.** כמש"ש ח' א' ת"ש המביא כולי ועבה"ג וכמש"ש כ"ט ב':

ל **בשעת כו'** כנ"ל ס"ו:

לא **ול"ד כו'** ריב"ש סימן שי"ח וכ"מ שם בגמ' דקא"ל כי משוי שליח בפני ב"ד כולי מ' שאין הב"ד ממנין אותו אלא השליח עצמו:

לב **ואפילו לא אמר כולי.** כיון שחתומים על הרשאה ע"כ נעשה בפניהם ואפילו אינן חתומים רק שנים כמ"ש בש"ע דהיינו שנים כולי וכמ"ש למטה. ואפילו לא כולו וכמ"ש בחושן משפט סימן מ"ו סכ"ט בהג"ה ואם כל השלשה כולי וכמ"ש הרא"ה בפ"ב דכתובות דוקא משום דאית ביה ריעות' דלא חתימי אנא תרי וה"ה כאן שא"צ אלא שנים:

לג **ולא שייך בזה כולי** כנ"ל ובש"ע וכמש"ש ה' כ':

לד **ולא חיישינן כולי** כמ"ש בב"ב קל"ח ב':

לה **וכן יכול למסור כולי.** טור וכגי' הרי"ף כי משוי שליח בב"ד כולי ומפרש הטור דקאי גם כן בפניו על שליח ראשון ונקט ב' הקולות וכ"כ רי"ו אבל הרמב"ם פי' גי' הרי"ף על שליח שני דא"צ השליח השני להיות באותו מעמד שמה ומ"מ הכל א' לדינא.

לו **וי"א כולי.** כן דייק ב"י מדברי ריב"ש ועב"ש:

לז **בשתי עיניו.** ד"מ ס"ק ט' בשם ס"ג ופשוט הוא.

לח **לפיכך כולי**. גמרא שם

לט **אע"ג כו'** תוס' שם ד"ה מ"מ כו' ור"נ וש"פ וכמש"ש ך"ט ב' מי' קאמר כו'. וכמש"ל סי' קמ"א סל"ו בההגה:

מ **ובעינן כו'** כן דייק בתה"ד שם מדברי סה"ת ואע"ג דאמרי' ביבמות ל"ט ב' אשתמודעינהו כו' וכן בגט כו'. וכמש"ל סי' ק"ך ס"ג כאן יש לחוש שמא יטעוהו כו' ודבריו אינן נראה:

מא **אם יש כו'** כס' הראשונה בס"א בהגה:

מב **ויהיב לה כו'** דלא להוי חצי דבר והוא כשיטת הרי"ף בפ' מרובה אבל לדעת תוס' שם ובפ"ג דב"ב אין לחוש לזה:

מג **ואם נתקיים כו'** כנ"ל ס"א:

מד **האיש כו'**. כאוקימתא בתרא שם וכן הרי"ף ורא"ש לא הביאו אלא ההיא אוקימתא ועתוס' שם ד"ה אימר כו'. ומ"ש בהגה וצריכה לא אמרו כו' והרשב"א כ' דאף ללישנא קמא צריכה בשעה כו' ולישנא קמא אלישנא בתרא סמוך דמש"ש אימר קמי ב"ד כו'. קאי אכולהו לישנא:

מה **ואם לא כו'** קושית הג"מ שם:

מו **ואע"פ כו'**. הרמב"ם דאם נתקיים אצ"ל בפ"נ ובפני נחתם כמש"א בס"א וע"כ בלא נתקיים מיירי ואפ"ה פריך אשה מכי כו'. מ"מ ע"ש:

מז **וי"ח כו'**. הראב"ד פי"ב ה"ב וכ' הריב"ש סי' שפ"ה שמשוה דין האשה לדין השליח וקושית גמ' אשה כו' דלא מהני בפ"נ ובפ"נ כיון שכבר נתגרשה וצריך קיום וכמש"ל ס"ו וס"ז:

מח **שמעולם כו'** שם בריב"ש:

מט **בעל כו'** מאחר כו'. דמדינא א"צ כמש"ש ה' א':

נ **אפי' כו'** כפי' תוס' ה' ב' ד"ה אפי' כו' שרש"י ט"ו א' ד"ה שיטה כו' לא פירש כן:

נא **ואפי' כו'**. כפי' השני ברש"י שם ועוד יש פרושים אחרים ועהג"א שם ד"ה ור"ח כו':

נב **היו כו'** דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו ובמקום הקיום הוא וא"צ קיום אלא על ב' עדים כמ"ש בפ' ג' פ' וכן אף לרבה וכנ"ל סט"ז דאפילו שטה הראשונה ואפי' קל קולמסא כ"ש כה"ג וא"צ לכל האריכות הזה דהא אפי' קרובים השאר כשר אפילו בכולכם כמש"ש י"ח ב' וכ"כ שם בשם הירושלמי היה מחתם בארבעה ואחד אומר בפ"נ ובפ"נ כב' עדים כו'. פלוגתייהו דר"י ור"ל דאתפלגין א"ל חתמו גט זה וחתמו מקצתו היום ומקצתו למחר ר"ל אמר כשר והשאר על תנאי רי"א עד שיחתמו בו ביום ובגמ' שלנו גרסינן להיפוך וקי"ל כר"י בגמ' שלנו ע"ש ס"ג:

נג **עשה כו'**. מסקנא שם י"ז א' וכן ס"ל לרבב"ח שם וכן בלישנא קמא דר"י שם ט"ז א' דכן ס"ל לרבא כמש"ש לימא דרבה כו'. לא כו'. ושם ב' ב' וקי"ל כרבא כמ"ש בס"א וע' תוס' ב"ב ד"ה דאתיוה כו'. ושם ט"ז א' ד"ה אבל כו'. וכ"כ הרא"ש שם ושם וש"פ:

נד **והוא כו'** , דהא טעמא משום מה אלו אמרו כו' שם ט"ז ב':

נה **וי"א דאם כו'** כ"מ בר"נ שם שכ' דכל שיש עדים כו' שוב אין לחוש למזויף ועתוס' הנ"ל ד"ה דאתיוה כו' ולהאי ל"ח כו':

נו **וי"א כו'** תוס' ט"ז א' ד"ה אבל כו' והרא"ש והר"ן רפ"ב מאותו הטעם הנ"ל ומה אילו יאמרו בפניו שגרשה שם:

נז **ויש כו'** ע"ל ס"ב:

נח **שנים כו'** וכן כו' אמר כו'. מתני' רפ"ב וכאוקימתא דגמ' שם דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם כו' וע"ש בגמרא ס"ז א"ב ארשב"י אמר"י ל"ש כו'. א"ל אביי אלא כו' ושם י"ז א' זמנין אשכחיה כו'. ועתוס' שם ד"ה אחד אומר כו'. וה"ה אפילו אינו יוצא מתחת ידם כמש"ל שהרי כו':

נט **י"א כו'**. דמן התורה כו' כמ"ש ג' א' ולא גרע גט מקוים שלא נתקיים בחתימות ובפ"נ ובפ"נ דהקילו שם משום עיגונא שם ועתוס' דכתובות ק"א א' ד"ה עד כו' בשם ירושלמי דבפרוזבול הקילו ג"כ בזה:

סימן קמג

א **המגרש כו'** מתני' וגמרא בכמה מקומות:

ב **ואפילו כו'** מתני' פ"א א' וגמ' פ"ק דיומא:

ג **המגרש כו'**. דע"כ ל"פ ר"ה ור"י שם ע"ד א' אלא בע"מ כמש"ש אבל באם מודה ר"ה לר"י:

ד **לפיכך כו'**. ממש"ש ע"ו ב' וליחוש שמא פייס ופירש שמא בטל הגט ואף דתני שם ג"כ אמתני' מפ' הרמב"ם ז"ש שם ומאן דמתני אברייתא כו' הא לא אתא ור"ל אפילו פייס לא כלום שהרי נתקיים התנאי למפרע. והרמב"ן והר"ן יש להם שם שיטה אחרת ע"ש שאף במעכשיו או ע"מ יש דרך לבטלו ומ"מ לא למדו ממתני' אלא לפי גי' בברייתא ע"מ שאעבור כו' אבל ראיתי להרמב"ם פ"ט ה"י דכל שברצונו יכולה למחול וז"ש שמא פייס ובמתני' ל"ח שאין דרך כו' וכמש"ל סימן קמ"ד ס"ז אבל ראייתו ממש"ש ל"ט ב' שמא פייס וה"ה כאן כיון שאינו חל כו'. כנ"ל. עתוס' י"ח ב' ד"ה שמא כו' ומ"מ דעתו שם כדעת הרמב"ם: (ליקוט) לפיכך א"י לבטל כו' ומש"ש ע"ו ב'. אמתני' מעכשיו כו'

שמא פייס ואפי' מאן דמתני אברייתא כו' משום שאין דרך ב"א לבא בצנעא ממ"ש בפ"ט ה"ט כבר פי' הרמב"ם שם דכל תנאי שהוא לטובתה יכולה למחול וכמש"ל סי' קמ"ד. סו"ז ומ"ש ברישא באם דיכול לבטל כו' ממש"ש ך"ט ב' שמא פייס וכפי' הרי"ף ותוס' הנ"ל שביטל והטעם כיון שלא חל עד לאחר שלשים יום יכול לבטל ושם ל"ד א' ואמר אביי מנא אמינא לה דההוא כו' רבא אטו כו' מ' דאי בטיל בהדיא לכ"ע בטל וע' מרדכי פ' מי שאחזו סימן תר"ט ועוד כ' רי"ף כו'. וכן כאן כיון שלא חל עד קיום התנאי כנ"ל יכול לבטל ודוקא כ' מי שאחזו שהוא בע"מ אומר דוקא שהוא ברצונה וכ"ד תוס' י"ח ב' ד"ה שמא כו' אבל הראב"ד פ"ט ה"ט בהשגות ס"ל דאפילו במעכשיו יכול לבטל וכדעת בע"ה וכ"ד הרא"ש כלל מ"ו ס"ב ע"ש שהאריך והביא ראיה מהא דפרק המדיר ל"ת טעמיה דרב אחולי כו'. וכ' דבגרושין אפילו דבר שהוא לטובתה יכול לבטל כיון שמגרש בע"כ וע"ל סי' ל"ח והביאו הטור גם כן בסי' זה וזה שכתוב בהגה וי"א כו' ועב"ש בס"ס קמ"ד ועוד שיטות אחרות ועמ"ש בסי' ט"ז:

ה **או להוסיף כו'** או כו'. שם ע"ו א' ת"ר א"ל כו' אבל כו' ורש"י פירש שלא מסר לה ע"ש בד"ה אמר לה בפני כו' והר"ן כ' דאלו בפני שנים האחרונים ג"כ לא מסר דאל"כ ודאי ביטל דבריו האחרונים את הראשונים וכ' אבל אחרים פי' כשמסר לה בפעם ראשון והאי תנא ס"ל ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי:

ו **ואם מת כו'**. מתני' ע"ו ב' הרי זה גיטיך אם כו':

ז **או אבד כו'**. שם ע"ד א' פלוגתא דר"ה ור"י ובכה"ג מודה ר"ה כו':

ח **ואם נשאת תצא**. כ' המפרשים דלא כהרמב"ם ועמ"מ וכ"מ שם:

ט **ואם א"ל כו'**. מתני' ע"ו וגמ' בכמה מקומות:

י **או מהיום כו'**. גמרא שם ומתני' ע"ב א':

יא **או שא"ל כו'**. עתוס' ע"ד א' ד"ה ר"ה כו' וכן הסוגייא שם ע"ז א' שם:

יב **לפיכך כו'**. כנ"ל כמאן דתני אברייתא וכ"כ הרי"ף בתשובה והשאילתות כיון שאם נקרע הגט או אבד כשר כ"ש שא"י לבטלו הביאו הר"ן שם וכ"ד תוספת כנ"ל ולרמב"ן יש בזה שיטה אחרת ע"ש בר"ן:

יג **ואם אבד כו'** כר"ה שם וכנ"ל:

יד **ואפילו מת כו'** מתני' ע"ו ב' ושם ע"ד א' ועוד תניא הרי זה גיטך כו':

טו **לכתחלה כו'** שם והקשו ממש"ש פ"ג א' אפילו בכולהו תנאין כו' וכתב בזה כמה שיטות ועיין בר"ן כאן ושם וכתב הר"ן והמחוור שבכולן שיטת הרמב"ן לחלק בין קום ועשה לשב ואל"ת וז"ש ומיהו כו' וע' ח"מ סימן רמ"א סי' י':

טז **וי"א כו'**. כמש"ש ע"ו ב' תנא ובפ"ט דב"ב פ' בהדיא כר"י אבל ס' הראשונה ס"ל דבגיטין אין הל' כר"י כמש"ש פ"ד ב' לאפוקי כו' וערש"י שם ד"ה מן יומא כו' תוס' ע"ב א' ד"ה הכי כו' וזהו דעת ס' האחרונה וע"ל ס"ס קל"ז:

יז **וי"א דאפי' כו'**. ממ"ש ע"ו ב' ואיכא דמתני אמתני' ושם א' ת"ר אמר לה בפני כו' וכ"כ הר"ן שם בשם אחרים וכ"כ הראב"ד פ"ט הל"ט וכ"כ הרא"ש כלל מ"ו ס"ב והביאו הטור בסי' זה והגה בשם בע"ה וכ' אבל כבר הכריעו הרמב"ן והרשב"א ז"ל כדברי רבינו בראיות ברורות:

יח **וכיון שכן כו'**. שם לא נתנה זקוקה ליבם:

יט **ואם א"ל כו'**. עבה"ג וכמ"ש ע"ו ב' מעכשיו א"ל כו' ובעיא שם בגמ' לאלתר כ"ש דהא אוקים כו' ולא איפשטא וכ"ה מחלוקת בירושלמי ואזלינן בתר המחמיר וכמש"ל סימן קמ"ד ס"ג אלמא שאע"פ שא"א שיתבטל התנאי אין מחזיקין הגט בבעל עד שיהיה התנאי מבוטל בפועל וכאן א"א כו':

כ **ה"ז גט כו'** עבה"ג ונ"ל חשש לדברי ר"פ דפריך ודלמא כו'

כא **וי"א כו'** כמש"ש פ"ב א' כיצד יעשה כו' ושם פ"ד ב' מאן תנא כו' שאני הכא כו' משא"כ כאן כמ"ש בס"א וואע"ג דתניא בתוספתא ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר ה"ז גיטך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ואומר לה הא גיטיך מעכשיו ההיא כרשב"א ואנן קי"ל כרבי:

כב **ויש מי כו'** ערא"ש שם ועתוס' ע"ה ב' סד"ה מתני':

כג **ואם מתו לאחר כו'**. עתוס' שם ד"ה מת כו' אבל הרא"ש הסכים לפרש"י וכ' שכ"ה בירושלמי:

כד **מת כו'** ערש"י שם ד"ה אלא לרב אשי כו' וא"כ לפי דברי רב אשי אפילו בכה"ג הוי גט וכ"כ המפרשים אבל הרמב"ם מפ' לה דאף לרב אשי צריך שיתקיים התנאי בהנקה וה"פ אלא לר"א כו' דע"כ גם ברישא שקיימה התנאי מ"ש רישא דתני ה"ז גט ובסיפא אינו גט דבנתקיים בשניהם הוא גט ולא נתקיים בשניהם אינו גט ועמש"ל דלדעת תוס' אף לרבא א"צ להנקה כלל:

כה **או שאמר כו'** כמ"ש הריב"ף בפ' ג"פ דהאי כללא כ"מ ששנה רשב"ג כו' ל"ד:

כו **י"א כו'**. עתוס' שם ד"ה ורמינהו כו' וכ"כ ש"פ:

כז **וי"מ כו'** טור ב' הרמ"ה אבל לפי' דהרמ"ה כתב שאם התנה בהדיא יום א':

כח **וי"א כו'**. הר"נ שם וכנ"ל:

כט **ה"ז כו'** כ' ב' ע"ה א':

ל **א"ל כו'**. מדקאמר אין חוששין וכמ"ש אבל כו' ועתו"ס פ"ג א' ד"ה ועמדה כו':

לא **ואם נשאת לו כו'** כמש"ש וכ"ת אפשר כו' ואינו אסור אלא לכתחלה כמש"ש:

לב **נשאת לאחר כו'** שם כאוקימתא דרבא ות"כ:

לג ולא יחזיר עולמית ר"ל אפילו אחר מיתת הבעל דהיא כסוטה שאסורה לבועל אפילו אחר מיתת הבעל וה"נ כ"ז שלא נתקיים התנאי ה"ה אשת איש:

לד **והולד כו'**. אם לא יתקיים התנאי וכ"ז לדעת הראב"ד וטור ב' הרמ"ה אבל לרמב"ם שיטה אחרת והשיגו הראב"ד וכמ"ש בהג"ה:

לה **נשאת כו'**. דהא קי"ל כר"ה דלמפרע הוי גט כנ"ל ס"ב:

לו **נתקדשה כו'**. דאם אינה כסוטה כיון שלא נבעלה וכמ"ש בפ' האשה רבה א"ל כו' ונתקדשה ומ"ש ולא תחזור לו ר"ל אפילו אם נשאת לאותו פלוני משום דהוי כמחזיר גרושתו מן האירוסין ועכ"ז בטור בשם הרמ"ה:

לז **א"ל ע"מ כו'**. כמש"ל ריש סי' קל"ז:

לח עד זמן פלוני דוקא זמן רמב"ם ועיין סעיף כ"ב:

לט **ויש מי כו'**. ע"ל ס"ב מ"ש בשם הר"נ וכתב שם דאחרים ס"ל דבכל תנאי אפילו בשב וא"ת חוששין ומ"ש פ"ז א' א"ה בכולהו תנאין כו' ה"פ דלר"ע דאמר אין זה כריתות כיון שיש לחוש לביטולו א"ה בכולהו כו' והוא הי"א כאן ועוד כ' ואחרים מקילין דאפילו בקום עשה אין חוששין אלא דכל שתלוי ברשות אחרים חוששין אבל בתנאי שבידה אין חוששין וכ' וכ"ד הרמב"ם כו' וכ"כ הרא"ש פ"ח ס"ב וז"ש ויש מי כו' כיון שבידה כו':

מ **ואין תקנה כו'**. הרא"ש כלל מ"ה סנ"ו ועמש"ל ס"ח ונהי דמתני' י"ל דדוקא בחוץ שאינו גט כלל או בע"מ לס"ד אבל ההיא דתוספתא שכ' שם פירכיה וע"ש כלל מ"ו ס"ב שכ' שיכול לבטל התנאי והביאו הטור ס"ס זה והביא ראיה ממ"ש בכתובות ע"ג א' ל"ת טעמיה דרב כו'. וכ' דבגרושין אף תנאי שהוא טובת האשה יכול לבטלו וע"ל סי' ל"ח סל"ח וע"ש בתשובה שהאריך בזה וצ"ע וכבר נתקשו בזה האחרוני' ע"ש ואע"ג שבס"ב כ' שא"י לבטלה תנאי היינו התנאי אבל יכול לגרשה עוד בלא תנאי וכמ"ש במתני' הנ"ל ותוספתא הנ"ל וכו' כיון שאינה מגורשת בלא קיום התנאי עדיין יכול לגרשה:

מא **ואם נשאת כו'**. גמ' פ"ג א':

מב **בין כו'** רש"י שם ד"ה שתבעל כו' ועתוס' פ"ג א' סד"ה ועמדה. א"נ כו':

מג **ולכתחלה כו'** ירושלמי א"ר שמאי מצינו אשה בתחל' חייבין עליה משום ערוה ולבסוף אין חייבין עליה משום ערוה א"ר מנא למה זה דומה לא' שאמר לאשתו ה"ז גיטיך ע"מ שתבעלי לפלוני בתחלה אסור הוא לבעול עבר ובעל הותר הגט למפרע כו':

מד **ע"מ כו'**. רש"י שם ד"ה אין חוששין כו' ותוס' פ"ג א' ד"ה הנ"ל. ותוספתא הביא הרא"ש שם ס"ב ונפי' בה"ג דחיישינן שמא כו' כמש"ש וכנ"ל הט"ז לשיטת הרא"ש וכ"כ תוס' שם פ"ב ב' ד"ה שר"א כו':

מה **ויש מי כו'**. ומ"ש כל חיי פלוני אף שהיא זקנה והוא ילדה וכ' הרשב"ץ שכ"ה דעת הרמב"ם ונקט שנה זמן היותר רחוק כו' עכ"ל שם:

מו עד זמן פלו' דאל"ה אינו גט כמש"ש:

מז **אמר לה ע"מ כו'** ממש"ש שלא תלכי לבית כו' אע"פ שאם מת מותר כמ"ש בנדרים מ"ו א' אלא כיון שנאסרה לו לעולם וה"נ ועבה"ג סק"י:

מח **וי"א כו'**. כמש"ש פ"ג א' דבע"מ מודה מ"מ אפי' בסתם שהוא לעולם אבל הרמב"ם מוקי לה לזמן ועוד הביאו ראיה מהתוספתא ע"מ שלא תעלי באילן זה וע"מ שלא תעלה בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל ה"ז גט וכמ"ש בס"ב ג'. ומיהו צ"ע די"א אלו ל"ל נקצץ האילן כו' והא אין חוששין שמא יתקיים התנאי ואפשר דהתוספתא ר"ע היא דאמר אין זה כריתות כ"ז דחיישינן לביטול התנאי וכמ"ש הר"ן בשם אחרים כנ"ל בסט"ז. וההיא שלא תלכי לבית אביך כבר תירץ בקדושין ה' א' ד"ה ע"מ כו' ובגיטין דף א"ב וש"מ והרשב"א והר"ן תי' דלבית אביך ל"ד אלא לבית זה שהוא של אביך דלבית זה אסור לעולם כמ"ש בנדרים שם אבל המ"מ כ' שהוא דוחק דהל"ל איסור בלשון היתר וכן על תירץ תוס' הקשה הר"נ ע"ש:

מט **א"ל ע"מ כו'**. רמב"ם שם הלכה י"א ולמד הטור דה"ה דס"ל באילן וכותל:

נ **וי"א כו'**. וכנ"ל דאפילו לא נקצץ האילן:

סימן קמד

א **וחלה כתובות ב' ב' א"ר ולענין כו'** ופי' תוס' שם ג' א' ד"ה א"ד כלישנא קמא וכן ש"פ לבד המרדכי בפ"ג דגיטין סי' ת"צ כ' ב' ספר המקצעות דבידי שמים הוי אונס וכפי' ר"ח בגיטין ע"ג א' שלחו מתם כו' דתי' לפי שהוא בידי שמים ובשם הגאון כתב לחומרא כב' הלשונות:

ב **או כו'**. בההוא עובדא שם ושם:

ג **אפי' כו'**. שם ושם:

ד **ואע"פ שגילה כו'** שם ל"ד א' ואמר אביי מא"ל דההוא כו':

ה **כיון כו'**. שם בכתובות וה"ה לחלה ללישנא קמא:

ו **אבל כו'**. כמ"ש בגיטין ע"ב א' תוס' דכתובות ד"ה הנ"ל ובגיטין שם ד"ה איתביה כו' בתי' ראשון:

ז **ושביה כו'**. בר"פ השואל אמרינן תאמר בשביה כו' וכ"כ במרדכי בגיטין שם ס"ס תר"ג וכ"כ בח"מ סי' קע"ו סמ"ח בהג"ה אלא דכאן אפילו לא שכיח הוי אונס א"ל שאינו שכיח כלל ח"מ:

ח **ה"ז כו'**. עבה"ג וע"ל סי' קמ"ו ס"ב:

ט **אבל אם כו'** כנ"ל ס"ב דמספקא לן אי הלכה כר"י בגיטין:

י **או שאמר כו'**. דלר' יוסי ספקא הוי כמש"ש ע"ב ב' ואיכא דמתני לה כולי תוס' ע"ו ב' ד"ה הכל כולי בע"ז ל"ז א' ד"ה היכא דא"ל בהאי כו' וער"נ בגיטין שם:

יא **וי"א דאף כולי**. וכ"כ בבד"ה ולא ראיתי דיעה שם כלל דהא איפסיקא בפ"ק דקדושין בהדיא כר' אלעזר ועתו"ס דגיטין ע"ד א' ד"ה ר"ה כו'

יב **אמר כתבו כולי**. כן פ' הרמב"ם אבל ש"פ מפ' כפירש"י שם דעל תנאי אם לא באתי קאי:

יג **הרי שאמרו כולי** הרמב"ם כתב שם הלכה כ"ד הרי זה פסול ותמה עליו הר"נ שם דהא מידי ספיקא לא נפיק וע"ל סי' קמ"א סמ"ח א"ל כולי ואינו גט מ' אבל אחר הזמן הרי זה גט ומ"מ פסול הוא:

יד **וחזר וביטל כו'** כן פי' הריב"ף בתשובה וכן פי' התוס' י"ח ב' וכנ"ל סי' קמ"ג ס"ב:

טו **ואם רצתה כולי**. אע"ג שא"י לבטל התנאי כל שהוא ברצונה יכולה למחול דע"כ לא אמרו שם ע"ד ב' במחולין לך דאינה מגורשת דלצעורה קמכוין משא"כ במה שהוא לטובתה ועבה"ג:

טז **בד"א כולי**. כשיטתו בכ"מ שאמרו ומאן דמתני כו':

סימן קמה

א **ה"ז כולי**. כר' יהודה דסוגי בב"ב שם כוותי' דפליגי באקנייה וקניניא ודוכרן כולי. רשב"ם שם ד"ה מוכיח בשם ר"ח וכן הרא"ש בשמו ועוד מהא דהתקין רב בגיטין כו' שם וכ"כ הרי"ף בשם גרשון גאון אפי' בממון אבל הרא"ש תי' הסוגיא הנ"ל דנ"מ אם אין כ' בו זמן וההיא דאתקין כו' בלא"ה קשיא דרב אדרב וצ"ל דמשום חומרא דעריות כולי רשב"ם ורא"ש וכן הרי"ף והג"א בשם תוס' שם וכ"כ תוס' בגיטין שם וז"ש וי"א כו' ועח"מ ר"ס רנ"ח:

ב **וי"א כו'** כמש"ל סי' קמ"ב ס"ב:

ג **ויותר טוב כו'**. סה"ת והג"מ פ"ט וע"תוס שם ד"ה מהיום כולי:

ד **ש"מ כו'** רמב"ם ועבה"ג ומפ' כפירש"י שם. מ"מ:

ה **ואז יהיה בטל כולי.** ע"תוס ע"ב ב' ד"ה אר"ה כולי. ומיהו י"ל דשמואל כולי ולשון הרי"ף ורא"ש שם ס"ג ולית ה' כר"ה כו' אף שהתנה כדאתקין שמואל כולי:

ו **ואם ירצה כולי** סה"ת סי' ק"ל והג"מ שם:

ז **אבל אם כולי** עבה"ג וערא"ש שם אבל בתוספתא כולי וכן פי"רח כולי והרמב"ם כולי ע"תוס שם ד"ה מ"ש כו'. והקושיא שהקשה על ר"ח כבר פירוש במרדכי שם שר"ח פי' מ"ש שלחו מתם תירוצא היא וכמש"ל ר"ס קמ"ד:

ח **אפי' הלך כו'** ממש"ש וא"א אם עמד כו' והא הלך הא בבא ר"ה אפי' עמד והלך בלא משענת ולשיטת תוס' שם מש"ש רבה ורבא לא ס"ל דר"ה היינו בכה"ג וע"ש בד"ה אר"ה כו' אור"ת מדקאמר גיטו כולי ולרמב"ן שיטה אחרת בפי' הג"מ וער"נ:

ט **ש"מ כולי.** ממ"שש אתקין שמואל בגיטא דש"מ כולי ותקנתו כשיעמוד שיבטל הגט הר"נ שם אסוגיא דאם מתי מחולי זה:

י **אבל כולי** כמש"ש ע"ז א' ע"מ שתצא חמה מנרתקה אע"ג שודאי תצא ה"נ אע"ג שסוף אדם למות כולי ר"נ שם:

יא **וי"א כולי** שמא לא נשמר מכמה דברי' שמחזירין האדם לחליו ולא מחמת חולי הראשון מת הג"מ סוף ה"א סימן למד ע"ש:

יב **וי"א דלכתחלה כולי.** שמא יטעה כלשון התנאי. שם סי' תרי"א וע"ל סימן קמ"ז:

סימן קמו

א **המגרש כו'** כתובות פ"ו ב'. המגרש כו' כיצד כולי ואם מת כו' כמש"ש הכל מודי' היכא דאמר לכשתצא כו' וכי כו' וכ"ז לשיטתו דל"ס כר"י וכן לפרש"י שם אבל להפוסקים כר"י ולפי' תו' שם ורש"י בפ"ב דע"ז ה"ז ס' וכ"כ המ"מ הלכה ה' והביאו בה"ג ס"ק ז' וכמש"ל סימן קמ"ד ס"ד וכאן פ"ט סתם כדעת הרמב"ם ושם כהחולקים:

ב **והרי זה דומה כו'** וזה כו' בגיטין ע"ו ע"ז הכל מודים כו' לכי נפקא כו' ע"מ כולי:

ג **לפיכך כו'** כמש"ל סימן ל"ח ס"ב:

ד **וזה כו'** ירושלמי פ"ג דקדושין מתנה אדם על עירובו אר"א מאן תנא אם בא ואם לא בא ר"מ היא חברין אמרין ר"מ דקדושין תניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו הגשמים ירדו גשמים מקודשת וא"ל אינה מקודשת רמ"א בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנא הכל מודים שאם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת וא"ל אינה מקודשת והביאו הרא"ש בפ' מי שאחזו ס"ט וכ' שם והרמב"ם ז"ל כ' ג"כ דבלאחר כולי:

ה **כיצד כו'** ואם מת כו'. כמש"ש בגיטין הכל מודים כו' וכי מיית כו':

ו **או אבד כולי** כמש"ש ע"ד א' לרב יהודא דאמר לכשתתן וה"נ לכ"ע ועיין תוס' ביבמות כ"ב א' ד"ה קנויה כולי וכן כשקנה בשטר צריך מעכשיו כולי:

ז הלכה כו' תוס' ב' שם ד"ה האומר והראב"ד פירש דוקא בדאמר מעכשיו דהא פשט מדר"נ ור"נ איירי במעכשיו דוקא כמש"ש פ"ב א' והקשו עליו הרמב"ן והרשב"א דאם במעכשיו מספקא לן בפ' מי שאחזו ובפ' האומר אי תנאי או חזרה וא"כ ממ"נ אי חזרה מעכשיו כמאן דליתיה דמי ואי תנאי אפילו בר"ה מגורשת דהא אפי' אבד ונשרף מגורשת כנ"ל ולכן פירש בדלא קאמר מעכשיו וכן דר"נ ס"ל לרמי ב"ח ור"ח דמיירי בדל"ק מעכשיו ודלא כסוגיא דשם פ"ב א' ולענין הלכה כ' הרשב"א דקי"ל כסוגיא דס"פ האשה שנפלו ולכך לענין גט אי אמר מעכשיו ה"ז מגורשת ואינה מגורשת ואין חילוק בין הניחתו בצידי ר"ה או בר"ה ואי ל"ק מעכשיו אינה מגורשת כלל והר"נ כ' דקיי"ל כר"ח ורמי ב"ח דהלכה כר"נ בדיני וסוגי' דס"פ האשה שנפל' אינה סתמא דגמרא אלא לתירוצא דר"י אדר"י וא"כ אף לענין משיכה אף בלא מעכשיו קנה אבל הרמב"ם פ' לענין משיכה דוקא בדאמר מעכשיו וכמ"ש בח"מ ס"ס קצ"ז וכאן פ' בלא מעכשיו דס"ל דר"נ מיירי במעכשיו אלא דילפינן מינה לגיטין בלא מעכשיו והטעם דפרה קונה במשיכה וכבר כלתה משיכתו אבל הגט הכתב עדיין בידה והכריחו שמפ' כפי' הראב"ד וכסוגיין דס"פ האשה וק"ל קושי' הרמב"ן והרשב"א ועמ"מ רפ"ט והר"נ בכתובות שם ועיין תוס פ' שם פ"ב א' ד"ה הא' כו' וביבמות צ"ג א' ד"ה קנויה כו':

ח **שצידי כו'**. כלישנא בתרא שם:

ט **וכן אם חלה כו'** ירושלמי דפ"ג דקדושין הנ"ל וז"ש כו' וכנ"ל:

י **ומה בין כו'** ר"ל לתנאי דאם דע"מ א"צ להיות הגט קיים כמש"ש ע"ד א' וכן א"צ לכפול התנאי כמש"ל סימן ל"ח ס"ג:

יא **לפיכך כו'**. אם היה כו'. כמ"ש דל"פ אלא בע"מ אבל באם מודה שצריך להיות קיים ומ"מ דוקא כשנקרע ונאבד דוקא:

יב **אבל כו'** כנ"ל מהא דכתובות הנ"ל ובקדושין שם דיכולה בה קודם הזמן:

יג **ואם נשאת כו'** שעדיין כו' כמ"ש בקדושין שם וקידש אחר בתוך שלשים דמקודשת קדושין גמורין לשני:

יד **הנותן כו'**. בירושלמי פ"ג דקדושין בכל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא ל"ל חומר הוא בערוה ועמ"ש בליקט צ"ד ב':

טו **ואם א"ל כו'**. דבעינן תנאי כפול כמ"ש הרמב"ם בפ"ו מהלכות אישות וכמש"ל סימן ל"ח ס"ב. מ"מ:

טז **מי שנתגרשה כו'**. כמש"ש א' ב' שפשטה ידה כו'. מקיים תנאה כו' וע"תוס שם ד"ה א"ב כו' ואיירי בתנאי שהיא ע"מ כמש"ש וכן הרמב"ם וקבעה בספ"ח ששם איירי בתנאים דע"מ וכמש"ל סימן קמ"ג ס"ב המגרש כו' ואם נשאת תצא אלא שהרמב"ם כ' שם ואם נשאת לא תצא אבל כבר השיגו המפרשים שם כמש"ש:

יז **ואם לא כו'**. עבה"ג ס"ק כ':

יח חיישינן שמא תקיים התנאי כצ"ל:

סימן קמז

א **כיצד כו'** לא כו' ואצ"ל כו'. ר"ל אפילו אחר התורף לפי שאין הכל בקיאין בין אחר התורף ללפני התורף ובין תנאי המבטל הגט לתנאי אחר. מ"מ שם הלכה ט"ז. וז"ש אלא כיצד כו' בלא שום כו' אבל קודם התורף אפ לו בדיעבד פסול כמ"ש לקמן בס"ב:

ב **שיאמר כולי** או כו'. ר"ל ב ין מגרש עפ"י עצמו בין מגרש עפ"י שליח וז"ש גם כן למטה ואומר לה כו' או יאמר לשליח כו':

ג **כתב כו'** הנה הרמב"ם פ' כרבא דאמר שם ל"ש אלא לאחר כו' ואזדא כו' ושם ורבא אמר מחלוקת כו' ומתני' כו' ומפרש כפירש"י שם ד"ה פוסלין בגט כו' דבכל תנאים מיירי אפילו נתקיימו וכן מש"ש שתקו שתוקו כו' מפרש גם כן כפירש"י ותוס' ד"ה שתוקי כו' דבכל תנאים איירי דלפני התורף שוין כל התנאים לחוץ ושיטתו דשאר התנאין שאין מבטלין הגט וכ' לפני התורף אע"פ שנתקיימו פסול כמש"ש ורבא אמר מחלוקת לאחר כו' אבל כו' וכפירש"י אי נתקיימו איירי כנ"ל וז"ש אבל אם כתבו קודם כו' וכן אם חזר ומחקו פסול ממש"ש ומתני' דקתני כו' לאחר התורף כו' אבל לפני התורף אפילו בע"מ פסול אע"פ שחזר ומחקו וז"ש בס"ג או שהתנה עלי' כו' וחזר כו' ואפי' נתקיים ומחק פסול דע"מ דמתני' דכשר בנתקיימו הוא ואמר ומתני' דקתני כו' וכן אע"פ שחזר ומחקו ואפ"ה פסול כמ"ש למטה וז"ש או שהתנה כו' ר"ל אפילו נתקיים וכ' וחזר ומחקו כו' וזה א"צ לפנים ולא כ' זה אלא שלא לטעות בדברי המ"מ שכ' שחזר ומחקו או שנתקיים דל"ת דוקא בא' מהן. וכן בע"פ לפני התורף אף על פי שנתקיים ה"ז פסול ממ"ש ואזדא רבא כו' וכפרש"י ותוס' דבכל תנאים איירי וז"ש וכן אם התנה כולי אבל לאחר התורף פשוט דכשר דאפילו בכ' כשר ולא הוצרך לכותבו. וכן בשעת נתינה כשר כמ"ש במתני' המגרש את כו' ואוקימנא דבע"מ כשר וערש"י במתני' שם המגרש ואף בשעת כו' וכן כולה פרקין דפ' מי שאחזו וכמ"ש בס"ג ונותנו כו' או כולי ובס"א ואומר לה כו' נמצא דבשאר תנאים בכתב ובע"פ שוין דאחר התורף כשר ולפני התורף פסול. ובתנאים שמבטלין

הגט כגון כל ימי חייה או חוץ לפלוני בכתב ואפילו לאחר התורף פסול כמש"ש ורבא אמר ל"ש אלא כו' וכן שם ומתניתין דקתני כ' כו' לאחר כו' וז"ש בס"ג כל המגרש ע"ת כו' ובכתבו איירי כמ"ש למטה ואם היה התנאי ע"פ כו' וסתם באיזה מקום שכ' וכמ"ש או שהתנה כולי קודם כו' הא ברישא כו' אפי' לאחר התורף בע"פ דוקא קודם התורף אבל לאחר התורף כשר כמ"ש א"ר ספרא כו' ורבא אמר ל"ש כו' ולא ביאר הרמב"ם דין ע"פ לפי שבשאר התנאים ג"כ הדין כן וכבר כ' בס"ב וכן אם התנה כו' וז"ש ואזדא רבא כו' דבע"פ כל התנאים שוין בין מבטלין או אין מבטלין אלא דבמבטלין בע"פ פסול בשעת נתינה כמ"ש במתניתין המגרש את אשתו וא"ל כו' וערש"י שם ד"ה כתבו בתוכו כולי ובלבד שיאמר לה כו' וז"ש בס"ג ואם היה התנאי כו' ר"ל בשעת נתונה ובזה הוא חלוק בע"פ משאר תנאים זהו שיטת הרמב"ם ועמ"מ פ"ח הלכה ד' ושם הלכה ט"ז וכ' שם דהא דכתבו שאר תנאים אחר התורף כשר דוקא שנתקיימו התנאים או חזר ומחקו ושיטתו בקוצר דתנאים שמבטלין ע"פ ושאר תנאים בכתב וע"פ שוין דקודם התורף פסול ואח"כ כשר ובתנאים המבטלים בכתב אפילו אחר התורף פסול וכ"ז בנתקיימו או חזר ומחקו ונראה דע"פ דכשר אפילו לא נתקיימו כמו בחזר ומחקו דהא אפילו בחוץ דמבטל הגט כשר אע"פ שאין זה כריתות והטעם דבכתבו אפילו אחר התורף כיון שלא מחקו בשעת נתינה ניתן ע"ת זה דהא מוסרו כולו לה משא"כ בע"פ וכן חזר ומחקו קודם ניתנה ובנתינה במבטלין פסול ושאר תנאים אפילו לכתחלה יעשה כמ"ש בס"א משא"כ לאחר התורף דאפילו ע"פ בשאר תנאים אין לעשו' לכתחלה כנ"ל בס"א וז"ל המ"מ שם דע שלכתחלה ראוי שלא לכתוב שום תנאי בגט ולא להזכירו בשעת כתיבת הגט וכן אנו נוהגין לפי שאין הכל בקיאין כו' כנ"ל כ"מ שאמרנו פסול כ' הרמב"ם ה"ז ספק גירושין וכ' המ"מ שסמך על הירושלמי דפ"ג שם משמע שפסול התנאים בגט הוא מחמת שאין ברירה דאע"פ שנתקיימו מ"מ בשעה שנכתב לא היה ספר כריתות ואע"ג דבגמרא דידן אמרינן משום גזירה היינו לרבי אבל לחכמים דלא גזרינן טעמייהו משום ברירה ומ"מ בתנאים המבטלים ואחר התורף ודאי משום גזירה הוא וכרמב"ם לא דקדק בזה שכתב כל המגרש ע"ת כו' דזה הבבא קודם התורף מד"ת אינה מגורשת כלל כמ"ש פ"גא נענה ראב"ע כו' א"ר כולהו אית כו' תנ"ה כו' ושם ב' ורבנן האי כריתות כו' וכן בש"מ ולאחר התורף מגורשת לגמרי מד"ת ואינו פסול רק מדרבנן משום גזירה ולכך בע"פ כשר אף בהם אבל כל המפרשים כ' דתנאים המבטלים לפני התורף בכתב הוא פסול מד"ת אבל ע"פ או לאחר התורף או שאין מבטלין אינו פסול אלא מדרבנן והכל משום גזירה וראיותיהם עבר"נ. ועוד כתב ראב"ד ורז"ה והרמב"ן דשאר תנאים ע"פ אין

פוסלין אפילו לפני התורף דכולי האי לא גזרינן שאר תנאים אטו תנאים המבטלין וע"פ אטו בכתב והא דא"ר שתיקו כו' כדי שלא יזכר חוץ וכ"ד בע"ה וש"פ וכן כתב הרשב"א וכ' ונ"ל ראי' ממ"ש בתוס' אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין שני שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים כו' רצה כו' ותנו היינו לכתוב וליתן וכמ"ש בפ' התקבל אמר לשנים תנו כו' ועוד מדקאמר וחזר כו' ולא שלקחו מיד הראשונים ונתנו לאחרונים שא"כ כבר ביטול שליחו' הראשונים אלא לנתוב וליתן וכ' ב"י שגם דברי רש"י אפשר לפרש כן משום חששא שלא יזכיר חוץ ומ"מ דברי תוס' א"א לפרש כן דלא כב"י וכ"ז שיטת רש"י אבל שיטת ר"י בתוס' שם ד"ה כל כו' דאין שאר תנאים פוסלין בגט אם נתקיימו ובריית דשם מיירי בלא נתקיימו וחזר ומחקן והביאו הפוסקי' והטור וער"נ שם:

סימן קמח

א **ותנשא כו'** כלישנא בתרא שם וכן ס"ל לוי ור"י שם פ"ו וכמש"ש ותו ליכא כו' הניח כו' וע"ל סימן קכ"ז ס"א וערא"ש פ"ט ס"ו ולוי כו' הילכך כו':

ב **וי"א כו'** ערא"ש שם כ' הרמ"ה ז"ל ואי כולי ואמרינן כו' ותירץ כו':

ג **או בנה כו** והדבר ידוע כו' תוספתא הביאו הרי"ף ורא"ש שם לא תתייחד עמו ואפילו בנה הקטן לפי שאינה בושה לשמש כנגדו ראוה שנים שנתייחד' עמו צריכה הימנו גט שני א' בין הערבים וא' בשחרית זה הי' מעשה ואמרו אין מצטרפין וז"ש בפני ב"י כאחד ועח"מ סי' למד ס"ו בהג"ה ועמ"ש בליקוטים י"ד ב' צ"ע:

ד **וראה הוא והיא כו'** דאל"כ אין לחוש משום קדושין דאדם יודע שאין קדושין בלא עדים אפילו שניהם מודים כמ"ש בפ' האומר הר"נ דשם בשם הרשב"א ובתשו' סי' אלף רמ"ג וכ' שם אע"ג דמ"מ יש לחוש לגט ישן כל שנתייחד' עמו לפי ר"ח ור"ת בתו' ע"ג א' ד"ה לא כו' וכן פי' רש"י בעצמו בכתובות כ"ז ב' ד"ה לא כו' מ"מ אין לחוש כאן כיון שכבר נתגרשה וקי"ל דתנשא לכתחלה כמ"ש בס"א ע"ש:

סימן קמט

א **או שגלוי כו'** עמש"ל סימן כ"ו ס"א:

ב **בין כו'** גמ' שם:

ג **הואיל כו'** ר"ל כמ"ש בס"ה לא אמרו כו':

ד **נתייחד כו'** כסתם מתני':

ה **כאחד וראו כו'** כנ"ל ס"ס קמ"ח:

ו **לפיכך כו'** דאפילו ודאי ראוה שנבעלה אינו אלא ספק כמש"ש ע"ג ב' חוששין כו':

ז **ואי חזי' כו'** עבה"ג וכ' שכ"מ בירושלמי:

ח **אבל אם כו'** כמ"ש בס"ה לא אמרו כו' שם:

ט **לא אמרו כו'** עמש"ל ס"ס כ"ו:

י **וכן איש כו'** שם בהג"ה עמש"ש:

יא **נתייחד כו'**. דחיישי' שמא פייס וביטל השליחות כמש"ל סי' קמ"ד ס"ז המ"מ והר"נ אבל הרמב"ם כ' אינו גט וכבר תמהו עליו וע"ש שם:

סימן קנ

א **כל גט כו'** כמ"ש פ"ב אר"א כו' ומודים חכמים כו' לפי שהוא בטל מן התורה כמש"ש י"ט ב' ההוא גברא דעל כו' ומדקאמר למאי ליחוש מ' שבטל מד"א ואמר הא בעי' כו' וכ"ש בשינה כמש"ל סי' קכ"ח וכן בשם עירו ועירה כיון ששינה ה"ה כשינה שמו:

ב **ואם נשאת כו'** וכל י"ג כו' כ"ז במתני' שם:

ג **משני מדבריהם ומראשון כו'** כמ"ש ביבמות פ"ח ב':

ד ואסורה לשניהם כמ"ש תצא מזה ומזה:

ה **וי"א כו'**. כמש"ל סי' י"ז סל"ו בהג"ה ע"ש:

ו **וכל גט כו'**. כמש"ש פ"ו בג' גיטין אע"ג דפסולין הולד כשר ושם ב' ולוי אמר כו' וקי"ל כותייהו כמש"ל ר"ס קכ"ז ושם ה' א' והאמרת גזירה כו' כשניסת ושם ב' ור"מ משום דלא כו' ולא קי"ל כר"מ וערא"ש פ"ט ס"ו כ' ר"ה גאון ז"ל כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל כו' וטפי נראה כו' ודעת תו' באם לא אמר בפ"נ ובפ"נ שתצא וע' תו' דב"מ נ"ה וחכ"א כו' ובפ"ק דגיטין:

ז **וכותבין** לה כו'. ממ"ש ה' ב' ת"כ דר"י כו' יוציא כו' כיצד יעשה כו' ומדקאמר יוציא כו' אלמא דמיירי בניסת ואפ"ה קאמרי רבנן כיצד יעשה כו':

ח **בד"א כו'** כמש"ש לרב דס"ל דתצא ואפ"ה בי"ל בנים לא תצא וכן בפ"ב דיבמות:

ט **כ"ד שאנו כו'** כמו גט ישן דתנשא לכתחילה וכן מחובר לקרקע שם ך"א ב' דאמרי' שם אין כותבין טופס כו' כשר. שם:

י **כל כו'**. כמ"ש בסימן קנ"א ואם לא גירשה כו' אע"פ שאינו אלא ספק כמש"ש אינו כו' שאנו תולין כו' ובסי' קנ"ב ס"ב ובר"פ החולץ ספק בן ט' כו' ושם ל"ז א' ושני ספק ממזר:

יא **חוץ כו'**. והרמב"ם כתב מדבריהם והמחבר השמיטו שהמ"מ הקשה עליו דהא מקרא נפיק ביבמות ושם ובגיטין פ"ב ב' ור"א טעמי' דר"א כו' ורבנן כו' ועמ"ש שנדחק שם:

יא) **צריך לקדשה.** מ"מ שם דה"ה ספק פנויה ואין לה לעמוד תחתיו וכ"ש בגט פסול שהיה פנוי' מן התורה:

יב **אבל א"צ כו'.** דאין מברכין מספק כמ"ש בא"ח סי' י"ז ס"ב וש"מ שם:

יג **ולא כו'** כמ"ש ס"פ הכותב שהמגרש את אשתו והחזירה כו' ומ"מ סבור בגירושין גמורים שצריך לקדש ולכתוב אבל בספק מגורשת כיון שלא היתה יכולה לגבות כתובתה א"צ לקדשה והשוה לזה גט פסול ונראה שאינו גובה בו כתובה דממדרש כתיבה נלמד לכשתנשא לאחר כו' משא"כ בזה שאינו רשאה להנשא בתחילה עכ"ל המ"מ שם:

סימן קנא

אם לא כו' ואם לא כו'. לשון הרי"ף ורא"ש שם מדקא מפרשי אמוראי דברי ר"א שמעי' דהלכתא כוותיה ומסתברא כדקפריש ר"א ב"א דדייקי מתני' כוותיה ואע"ג דפריק שמואל שינויא בעלמא ולא סמכינן אשינויא:

סימן קנב

א **הבעל כו'.** ב"ב קל"ה א':

ב **ואפילו הודית כו'.** כ"מ בגיטין. ס"ד א':

ג **שנים כו'** בד"א כו'. כת"ק בכתובות ד"ב ב' וכרב אשי כגון דאמרי עדים כו' ודלא כרבא דאמר ראה ר"י דבריו כו' ומ"מ במה שסובר רבא היכא דאיכא מסייע מעיזה אין חולק עליו שכן אמרינן בפ"ב גיטין ס"ד ב' וז"ש אפי' הבעל כו' בד"א כו' אם נשאת כו':

ד **וכן אם אמרה כו'** שם היא גופה כו'):

ה **אבל כל כו'.** כנ"ל דדוקא שמכחישין:

ו **וי"א כו'.** עח"מ סימן ך"ט ס"ג:

ז **אחד כו'.** שם אמר אביי כו' ושם ך"ג א' אמר אביי כו' וכ' הר"נ שם מדקא' תרווייהו בא"א קא מסהדי כו' מ' דלא הוחזקה א"א אלא על פיהם והא כיון שמכחישין זא"ז א' מהן פסול כמ"ש בח"מ סי' ל"א ס"א ותי' כגון דתרווייהו מודו בגירושין אלא דפליגו בקרוב לו ובקרוב לה וכהאי גוונא עבידי דטעו הילכך לא מיפסיל חד מינייהו כו' ע"ש והנצרך לזה מפני שלא נתחזקה א"א אלא ע"פ אבל אם הית' בחזקת א"א תצא בכ"ע וז"ש הטוש"ע אם היתה כו' ואם לא כו': ומ"ש תנשא לכתחילה הוא מדברי תו' שם ד"ה תרווייהו אבל תימא כו' וה"נ כיון שלא נתחזקה אשת איש כיון שחכחישין זא"ז כנ"ל אוקמה אחזקה:

ח **וי"א כו'** עתו' שם סד"ה מנין:

ט אבל חוששין כמ"ש ביבמות קי"ח ב':

י **באו כו'**. פשוט דעד מפי עד פסול ועתו' דיבמות מ"ז א' ד"ה ס"ד כו':

יא **היו לה כו'**. ממ"ש בכתובות פ"ק א' הבעל כשאין כו' הא יש עדים גובה כתובה וקי"ל דכל שא"א לה להנשא אינה גובה כתובתה וכמש"ל ס"ס ק"נ ש"מ וע"ל ס"ג אבל כל כו':

יב **הוציאה כו'**. מתני' ומוקמינן שם בשאין שם עידי גירושין כנ"ל:

יג **אף על פי שאינו כו'**. כמש"ל סימן קמ"ב סי"ד ואם לא התנה כו' ואע"פ כו':

יד **בא הבעל כו'**. ממ"ש בב"מ כ"ח א' הוא אומר סימני הגט כו' אלמ' דכל שידוע שהיה בידה אי"ל ממני נפל וכ"ש שהוא עכשיו בידה:

טו **אבל אם כו'**. אע"ג דא"צ לקיימו כ"ז שלא ערער מדפריך ספ"ב דגיטין אשה מכי מטיא כו' ואצ"ל בפ"נ ובפ"כ כנ"ל וכמ"ש בסי' קמ"ב סי"ד מ"ד לא עדיפא ממביא בא"י דא"ל ג"כ בפ"נ ובפ"נ ואמרינן בריש גיטין ואם יש עליו עוררין כו' ואמרינן שם ט' א' עוררין דבעל:

טז או בעידי מסיר' כמש"ש ובפ"ב ט"ז ב' דבשנים א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה כו':

יז **ואם לא כו'** כמש"ש ר"ג ב' א"ל אביי כו' בארץ כו' וערש"י ו' ב' ד"ה דאי אתי כו':

יח **אבל כו'** כנ"ל ס"ז ז' בכמה מקומות:

יט **אשה שיש כו'** עתו' דכתובות ר"א א' ד"ה עד כו':

סימן קנג

א **המוצא כו'**. ב"מ כ"ח א' היא אומרת כו' וכתב הרי"ף דדיוקא בנקב בצד אות פלוני דהוא סי' מובהק וכמש"ש י"ח ב' ופ"ג דגיטין ודקמא דבצד אות כו' וכ"כ הרמב"ם וכ' דכל שאמרו שם כגון סימני החוט ובחפיסה הכל סי' מובהק וכ"כ הר"נ ונ"י אבל הרא"ש שם חולק עליהם דס"ל דאינו סי' מובהק אלא נקב כו' אבל סי' החוט וחפיסה אינן סימנים מובהקים וכו' דל"ד לשם דשם לינתן לבעל לגרש בו דהוא איסורא בעינן סי' מובהקים אבל כאן ינתן לה משום הכתיבה לא בעינן כמו בכל דיני ממון ואע"ג דמנסבא בו בלא"ה נאמנת מדרב המנונא ומשום גיטא דמסייע לא אמרינן דמעיזה ע"ש אבל הטור ס"ל דברי תוס' שם י"ח ב' ד"ה אין כו' דעם הגט מעיזה ומפ' ג"כ לענין הכתובה כפי' הרא"ש אלא שמפ' שמודה שנתגרשה ומחולקים בפרעון הכתובה ומ"ש המוצא כו' שאומרת כו' אפילו אם כו' דלענין גירושין בעינן סי' מובהק וכשיטת הרי"ף ותוס' דלא כרא"ש:

ב **ואם אינה כו'** ברייתא שם י"ח ב':

ג **ואם הבעל כו'**. שם ברייתא וכתי' דר"ז וכל הסוגיין שם:

ד **ואם הוא מודה כו'**. כשיטתו דבסי' שאינן מובהקין אין ליתנו לה אא"כ מחולקין בפרעון וכנ"ל והסוגיא דשם כה"ג איירי דס"ל בזה כהרא"ש דכל אלו סי' שאינן מובהקין הן רק הרישא נקב כו' ואינו מחולק עם הרא"ש אלא במאי דפליג הרא"ש על תוס' הנ"ל:

ה **רק בשאר כו'**. דאף לענין ממונא בעינן סי' מובהקים כמש"ש כ"ח ב' אלא דלענין איסורא בעינן סי' מובהקים ביותר כמש"ל סי' י"ז ע"ש:

ו **כגון שאומרת כך כו'** הרא"ש שם וכמו אורך החוט שם ומ"ש אילימא כו' שאינה מכוונת מדתו וכמ"ש למטה וכשיטתו דלענין ממונא מיירי ואמרינן שם מדת ארכו ומדת רחבו תנתן כו' אבל לשיטת הרי"ף אורך החוט הוא סימן מובהק ביותר אבל לא אורך הגט וערמב"ם:

ז **אינו סי' כו'**. כמ"ש הרא"ש דמ"ש ינתן לו לא שיוכל לגרש בו אלא לאפוקי שלא ינתן לה:

סימן קנד

א **וליתן כתובה**. תו' שם ד"ה כופין כו' ובשם התוספתא וביבמות ס"ד א' ד"ה יוציא כו' עיש"ש:

ב מי שרוצה כדעת הרמ"ה שכ' בהג"ה למטה

ב) **ריח כו'** או כו' פסק כדברי שניהם דל"פ אהדדי ושתיהן אמת:

ג **מחתך נחושת מעיקרו וכ"ה בהרשב"א וטור**.

ד **ואם ידעה כו'**. כ' המ"מ וכ"נ מדברי הרמב"ם הנ"ל והרשב"א חולק וכ' דחכמים לא אמרו אלא בהתנה עמה שמקבלת כו' וכן הר"ן הביא ב' הדיעות ונראה שפלוגתייהו בסוגיא שם דפריך בשלמא כו' כסבור' כו' וסובר דהוא אפילו אליבא דרבנן אבל הרמ"ה סובר דמדנקט האי לישנא ש"מ שהוא אליבא דר"מ ולכן פי' הרי"ף והרמב"ם כרב יהודה דלמ"ד הוי מתני' כר"מ דוחק לומר דת"ק ורשב"ג פליגי בפלוגתא דר"מ וחכמים:

ה **או שהתנה כו'**. כחכמים:

ו **ואם ב"ד כו'**. מדקאמר עד שיכפוהו כו' הא אם א"א לכופו כו'. הרשב"א והר"נ שם וש"פ:

ז **וכן הדין כו'** תוספת שם ס"ג א' סד"ה והאמר ורא"ש שם וכ' שם דהא אפילו אני בבגדי כו' כופין כ"ש כה"ג וכ"כ הרשב"א וש"פ:

ח **איש המכה כו'**. עבה"ג:

ט **ואם רגיל כו'**. כמ"ש בפ' ד' מיתות דר"ה קץ ידא וכ"ש באשתו כנ"ל:

י **י"א שכופין כו'**. שאפילו על ש"ד שאין לה צער כ"כ כגון המדיר שלא תלך לבית אביה או לבית האבל כו' או שלא תשאל נפה וכברה כו' כ"ש במצערא בגופא תשובת הרמב"ן סימן ק"ב:

יא **ובלבד שמתרין כו'**. דלא גרע מעוברת על דת:

יב **אבל אם כו'**. י"א כו' שהרי מן היוצאות בלא כתובה היא כמש"ל סימן קט"ו שם ועכ"ז בב"י ס"ס ע"ד:

יג **והס' ראשונה כו'** עח"מ סימן תכ"א סי"ג בהג"ה וכן מי כו':

יד **שנולדו**. כרב יהודה דאפילו מספקא לן יש לפסוק לקולא דאין כופין כ"ש דבכולהו נוסחי גרסינן שנולדו. הר"ן שם וכ"כ ש"פ:

טו **אפילו כו'** כר"ן דפ' כחכמים:

טז **וי"א כו'**. שה"ה כעבר ובטל מן העולם שם. אבל בתשובה סוף כלל מ"ב פ' להיפך וכ"מ דעת כל הפוסקי' שסתמו וכ"מ פשטא דמתני' ורשב"ג דנקט עינו לרבות':

יז **שאין כופין** כו'. תו"ס דיבמות ס"ד א' סד"ה יוציא וכל היכ' דל"ק כו' והרא"ש שם ועיין ס"ג בהג"ה אלא דכאן י"ל כיון שידעה א"א סבורה הייתי לקבל כמ"ש בס"א:

יח **מי שהוא כו'**. עהגא"א שם ד"ה כ' ראבי"ה וע"ל ס"ס קי"ד מי שנודע כו' דוקא באם כו' ומ"ש וי"א כו':

יט **וי"א כו'**. כמ"ש בירושלמי מפני ריח הפה כופין מפני חי נפש לא כ"ש וכאן סכנה היא ועוד בפ' האומנין מדמה נכפית לשוטה ושעמומי' ושיטה אמר אין אדם דר כו' ולא תקנו ליה נשואין כלל. הרא"ש כלל מ"ב ס"א ע"ש:

כ **האשה כו'**. גמ' שם ס"ה ב':

כא **ואם טענה כו'** שם:

כב **ואין לה כו'** נ"י ורי"ו ע"ש:

כג **ואומרת כו'**. אם כו' אפילו יש כו'. תוס' שם א' ד"ה שבינו כו' וכתי' ראשון שם ומיהו י"ל קצת דכיון כ"כ ברא"ש שם:

כד **ואינה תובעת כו'**. תוספת שם ב' ד"ה כי כ"מ בתשובה אחת כו' וכמש"ש קי"ז א':

כה **וגם אין כו'**. נלמד מהנ"ל דתביעת כתובה וכן ממש"ש בנדרי' שמא עיני' נתנה כו' ואע"ג דכה"ג לא חיישינן היינו מסתמא:

כו **ויתן מנה כו'**. בתו"ס הנ"ל כפר"ח ודלא כר"ת וכמ"ש לעיל כמה פעמים כפיר"ח דלאו בכל דברים תנאי כתובה ככתובה וכמ"ש הרא"ש בר"פ אע"פ וש"פ וכן הסכימו בתוספת הנ"ל וכ' כ"מ בתשובה אחת כו' ודוקא מה כו' וכ"כ הרי"ף ורא"ש וש"פ:

כז **ויתן נדוני' כו'**. שם בתוספת אבל נדוניתה כו':

כח **וי"ל להחרים כו'**. הרמב"ם וכמו בכל טענת ספק וכמש"ש הוא לא קיים כו':

כט **ואם אמר כו'**. גמ' שם:

ל **ואם ילדה כו'**. טור שלהי הסי' וז"ל אם בא להוציא תוך עשר שנים בלא כתובה ואומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה כו' אם ירצה להוציאה וגם לאחר עשר שנים שכופין אותו להוציאה אם בא להפטר מכתובה שאומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה כו' ואם הוא אומר אשא אחרת כו' ואם ילדה האחרת יוציא הראשונה בלא כתובה כו' והוא מדברי הרא"ש בת' האחר שכ' ויש מתרצין דבנדרים כו' ורב אלפס כו' ולמאי דפרישי' כו' והוא שיט' אחרת דאין מחולק בגירושין אלא בכתובה והוא טוען בריא שהיא הגורמת והיא שיטת הרי"ף והרמב"ן וש"פ ומ"ש איזיל ואבדוק כו' הוא ג"כ לענין כתובה אבל שיטת התוספת הנ"ל הוא לענין כפיות גירושין ואם לא ילדה כופין להוציא וליתן כתובה ואם לאו אין כופין להוציא וכתובה מאי עבידתי' אם מגרשה מרצונו יתן לה גט והכתובה וע"ל סי"ד ובה"ג שם ס"ק ך' וכ"כ בתשובת הרא"ש והביאו הטור דאף אם תלד השניה יש לה כתובה לראשונה ואף שלשיטת הרי"ף אין לה כתובה התם שהוא טוען בריא וכמ"ש רש"ל וב"ח ודלא כד"מ ס"ק י"א אבל התוס' לא מיירי בהכי וכן בטוש"ע למעלה לא כ' טענתו כלל עליה כלום רק היא טוענת והמחבר הרכיב ב' השיטות וליתא. ועיא"ש שם ויש מתרצי' כו' ועי"נ בנדרים צ"א א' ד"ה ואיכא:

לא **או ישא כו'**. שם נושא אדם כמה כו':

לב **ויש מי כו'**. הכל בטור שם ור"ל שס' ראשונה הוא הרמ"ה ס"ל דוקא אם שהה עם השניה עשר שנים ולא ילדה אבל הטור חולק וכ' שא"צ אלא שאם אמרה כו' וגם הוא ס"ל שאם רצונו לישא שלישית הרשות בידו ע"ש:

לג **ובכל גוונא כו'** ר"ל דא"צ כאן לומר שאינו יורה כחץ כיון שהוא עקר ושם דילמא בבאה כו'. ופי' תוספת שם ד"ה ואי כו' כה"ג וכן בתוספות הנ"ל ד"ה שבינו כו' וההיא דסוף שמעתין או בשהתה עמו כו' מ' אבל בידוע שהוא עקור א"צ לשהה עשר שנים וז"ש כאן מיד וכ"כ בזה"ל ברא"ש שם אבל שם ס"ד כ' דמיירי בששהה כו' וידענא כו' וכ"כ בתשובה כלל מ"ג ס"ד ומ"מ דברי התוספת וטוש"ע עיקר:

לד **וה"ה כו'**. ר"ל דגם כאן א"צ לטענת שאינו יורה כחץ בידוע שהוא עקור:

לה **והתם כו'**. דבריו אינן מובנין דמ' דמחלק בין כאן למ"ש בס"ע שיש לו בנים מהני טענתו איזול ואבדוק לענין כתובה ולא כאן וליתא דגם כאן מהני לשיטת הרי"ף ויש מתרצים שברא"ש כמ"שש והרי"ף ויש מתרצים מוקמי באין לו בנים דלא שהם פי'

הרי"ף בטענת ודאי וכמ"שש וגם כאן מהני ואין חילוק אלא דבכאן מ"מ כפינן להוציא ולא מהני טענת מינה ואיזול ואבדוק אלא לענין כתובה משא"כ בדברי הש"ע בי"ל בנים והיא באה מחמת טענה דמהני אף לענין הגט. ודבריו צע"ג והנה כאן ו' שיטות תי' התוספת דמ"ש היא אומרת מיניה כו' איזול כו' מירי בי"ל בנים ובו ב' שיטות לאחר עשר או בתוך עשר. ושיטת הרי"ף בא"ל בני' אלא לטענת כתובה ובו ב' שיטות ג"כ לאחר עשר או בתוך עשר. ושיטת הר"ש וריב"ם בבעל השלישי. ולענין כתובה ג"כ ב' שיטות אחר יו"ד או תוך יוד:

לו **הואיל ולא כו'**. הוא כתי' הר"ש בר חיים שם בתוספת ורא"ש והיינו במכירה דבלא שהה י"ל כתובה כמ"ש בסי"ז אבל אם הוחזקה א"ל כתובה דאף מהראשונים א"ל כתובה אם לא גבתה כמ"ש בסי"ח ואף להחולקים שם כאן מודי וזהו החילוק בין תי' הר"ש לתי' הריב"ם שם בתוס' דרמב"ם מירי בלא הכיר בה עוד:

לו) **והא דצריכה כו'** כקושית תוספת ורא"ש דאי בשהתה י"ש א"ל לומר שיורה כחץ אלא דוקא בי"ל בנים כו' ואף לטענה א"צ כמש"ש ושם והרב שכ' מחמת טענה הוא בזה"ז שאין כופין להוציא בשהה י"ש כמש"ל סימן א' ס"ג בהג"ה אבל מחמת טענה כופין ודאי וכ"כ האחרונים:

לז **או בבעל כו'**. כתב הר' שמואל בתוס' שכ' והרא"ש וכ"כ הראב"ד בהשגות אבל הרשב"א והרא"ם ונ"י בשם המפרשים חולקין ע"ז דכיון שכבר הוחזקה לאו כל הימנ' להאמינה לגבות כתובתה:

לח **אם טוענת כו'**. תוס' סד"ה הנ"ל ממ"ש בנדרים צ"א א' אר"ה ת"ש כו' אבל לפי פירוש דירושלמי שם והביאו הר"נ במתני' שם ד"ה השמים שפי' המתני' אינה נאמנת למשנה האחרונה ומ"מ קי"ל כגמרא דידן וערשב"א סימן תרכ"ח:

לט **ואפי' לא כו'**. מדברי התו' שכ' אפילו למשנה אחרונה ובהכי מירי שם במש"ש בתו' תימא כו' ואי לא כו':

מ **וכופין** כו'. כנ"ל בס"ג וכן הדין כו' וכ"כ בתו' ד"ה כי והיכי שהודה כו' כיון דא"י כלל כו':

מא **ולא יתן כו'** ואם מגרשה כו'. טור וכ"כ הרא"ש בכלל מ"ב סי"ב וכ' דהא דר"ה דנאמנת דוקא לגבי נפשה להפקיע איסור א"א אבל לגבי כתובה להפקיע ממון לא מהימנא וא"א כה"ג מספר כתובה כו' והוא כס' האחרונה בסי' י"ז ס"ב וי"א דאינה נאמנת לענין כו' אבל כל הפוסקים חולקין בזה כמש"ש וכ"כ הרשב"א והריב"ש סימן קכ"ז בהדיא כאן:

מב **בד"א כו'**. תו' שם ד"ה נמי מצאתי כו' וכמש"ש קי"ז א' וכנ"ל:

מג **וי"א דבזה"ז כו'**. כמ"ש סימן י"ז ס"ב בהג"ה וי"א עוד כו':

מד **ואם יש לתלות כו'**. תוס' בד"ה הנ"ל ועריב"ש סימן קכ"ז:

מה **וי"א כו'** אלא כו'. כמש"ש בנדרים יעשו דרך בקשה וכמש"ל סי' ע"ז ס"ד וכפירש הירושלמי שם ואע"ג דאין הלכה כירושלמי דנאמנת בזה מ"מ למידין דאף בדבר דאינה נאמנת וכן לפי' גמ' שלנו דאינו י"כ:

מו **וה"ה כו'** ולאחר כו'. הרשב"א סימן אלף רל"ו ושם המעשה באמר שתי בנותיך לשני בני כו' דא"א להנשא לא להן ולא לאחרים וכ' שכופין וכנ"ל בטוענת א"ל גבורת כו' ואמרי' שם ק"ו א' א"ל השתא מידך איפסלא זיל כו' אלמא כיון דא"י לכונסה כופין שיפטור:

מז **אם טוענת כו'**. כמ"ש בס"ג ומהימנא כנ"ל דלא כירושלמי וכנ"ל:

מח **אם יודע כו'**. דאין לו לצאת בלא רשותה מפני ביטול עונה כמ"ש בפ' אע"פ מנדין ומכין ע"ז דאע"ג דלאו שאין בו מעשה מ"מ לא גרע מדבר שהוא מד"ס שמכין ומנדין עד שיקיים ואם הוא מעצמו כדי להנצל מזה יגרש אין זה גט מעושה שהרי אין כופין אותו על הגט כלל כו' כן פי' הריב"ש דברי הרא"ש והטור כאן בסימן קכ"ז ע"ש וע"ל סכ"א וי"א כו' וכפ' הרא"ש ובתשובה:

מט **אם כו'** כי כו'. כמ"ש בסוף כתובות ג' ארצות כו' וע"ל סימן ע"ה ס"א ובהג"ה:

נ **כופין** כו'. צ"ל ג"כ כנ"ל. וכמש"ל דכל שאינו מפורש בהדיא בגמ' כופין אין כופין ואע"ג דמונע תשמיש ומזונות כופין כמ"ש בס"ג משום שאינה רוצה לצאת אחריו לא איתמר בהדיא דכופין:

נא **או ישא כו'**. הרי"ף וכן פירש"י שם ד"ה אינו רשאי כו' ונ"י וש"פ ומ"ש א"ר לבטל ול"ק יגרשנה וכמש"ש בגמ' איזיל ואבדוק כו' וכנ"ל:

נב כרב תחליפא דשקלו וטרו שם אליביה הר"נ שם:

נג **בין כו'**. שם הכא אע"ג כו' וכ"ש באמר הוא:

נד **י"א דכ"ז כו'**. מדקא' ילדה ומיהו דוקא זרע קיימא כמש"ש הפילה מונה כו' ובירושלמי ה"ל בנים ומתו מונה משעה שמתו אבל י"מ דולא ילדה אירשא דמתני' קאי דתנן בש"א לא יבטל כו' ולא ילדה וקאמר כשיעור ריב"ש ונ"י שם:

נה **הלך כו'** עיין תוספתא פ"ח זקן או חולה או חבוש בבית האסורים והלך למדינת הים אין עולין מן המנין של עשר שנים:

נו אע"פ שמשמשים כו'. דייק ממש"ש ללמדך כו' ע"ש:

נז **ומ"מ מותרת כו'** כמו בשהה י"ש ולא ילדה ומטעם זה שמא לא כו':

נח **אא"כ יש כו'** שם ברייתא נישאת למי שא"ל בנים כו' וה"ה ליש לו אשה אחרת וכנ"ל ס"י או ישא כו':

נט **הכיר כו'**. עתו' שם ד"ה תצא כו':

ס **אם לא גבתה כו'**. שם בתוספת י"ל דטענה כו' והרא"ש שם מ"ש:

סא **אפי' באיסור כו'** ירושלמי שם בכתובות והביאו הר"נ שם וש"פ:

סב **כל אלו כו'**. שם מתקיף לה ר"א בדברים כו' אלא אר"א כו':

סג **וי"א שכל כו'**. עתו' יבמות ס"ד ח' ד"ה יוציא כו'. ר"ח כו' וכ"כ הרא"ש שם כ"ז וער"נ בכתובות שם וכ"כ בריב"ש כדברי הר"נ:

סד **וכיון דאיכא כו'** הרא"ש שם וכ"כ בתוספת סד"ה הנ"ל

סה **אבל אם יש כו'**. דמפורש בהדיא בכתובות שם וכנ"ל דכל שמפורש בהדיא ודאי כופין בשוטים וכן הנך דס"א ודס"ג ודס"י:

סו **וכ"מ כו'**. כמ"ש בפ"ד דפסחים ובפ"ג במ"ק דשמתא חמיר' מנגדא דבמערבא כו' ובפ' הדיינים אמרינן לינקטיה בכובסי' כו' שם:

סז **וכ"מ כו'**. דיכול להנצל מזה לילך לעיר אחרת וכל שאין עושין מעשה בגופו לאו עישוי מקרי וכ"ז עושין לו שעבר על דברי חכמים שם ושם:

סח **אבל מי כו'** כמש"ל ס"ט:

סט **ובכ"מ כו'**. כיון דחייב להוציא וליתן כתובה נהי דא"י לכופו על הגט כתובה מ"מ חייב לה. שם:

ע **וכן הנדוניא כו'**. כנ"ל ס"י:

עא **אם נשבע כו'**. אבל בראי"ש פ"ג דנדרים לא מ' כן שכתב שם בס"ב בשם ר"ה גאון ומי שיצרו מתגבר כו' אלא חייב לקיים ולגרש כו' וכ"כ כ"ז במרדכי פ"ג דשבועות ועבב"י סימן קל"ד וכ"כ הרבה פוסקים דכ"ד שאדם עושה מעצמו אין משום אונס:

עב **מי שקבל כו'** כמ"ש בספ"ד דגיטין א"ר יוסי בר"י מעשה בצידן בא' כו' ועיין ב"ח:

סימן קנה

א **קטנה כו'** או כו'. קדושין מ"ד ב':

ב **והשיאה כו'** שהיא כו'. יבמות ק"ט א':

ג **שהרי**. כתובות מ"ג ב':

ד **והשיאוה לדעתה כו'**. יבמות ק"ז ב':

ה **כיון כו'**. שם פ"ט ב' קי"ג ב':

ו **או אפילו כו'**. שם ק"ח א' הלכה כו'.

ז **ולכתחלה כו'** עתו' שם ק"ט א' ד"ה ויתרחק פר"ח כו' ומיהו כו' וסיים ר"י בתשובה אין לדיין כו'. הג"מ רפ"י מה"ג. ובירוש' שם וב"ד יושבין במיאון לא כן תני ברח מן שלש כו' תפתר דהוי עסוקין במלה חורי ואתא עובדא קומיהון כו':

ח **איזו היא כו'** כגי' הרי"ף בגיטין הפעוטות כו' וכנגד מתקדשת למיאון ושם נ"ט ח' ועד כמה כו' ולגי' הרי"ף דגריס בצרור וזרקו וכנגדן מתגרשת צ"ל דצרור וזרקו אגוז ונוטלו שיעור א' הוא אם מבחנת בין גיטה לד"א שמשמרת לא כמו אגוז כו' כמו שיודעת להבחין בין אגוז לצרור כן מבחנת בין גט לאגוז וכיוצא דלגי' רש"י מבחנת בין גיטה הוא יותר והוא דעת הפעוטות ומפרש הרמב"ם דבגט סגי ביודעת לשמור לחוד ובמיאון צריכה זמן הפעוטות ויודעת לשמור היא כמו בגירושין וה"ה שהי"ל צרור וזרקו אלא נקט לשון הברייתא שם דזהו פירוש לשמור גיטה וקידושיה ורבא קאמר צרור וזרקו למבחן שאז יודעת לשמור קידושין ג"כ וכ"כ הרמב"ם בגירושין ג"כ שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ואין חילוק בין כאן לגט אלא דכאן צריך ג"כ לזמן הפעוטות ושם סגי ביודעת לחוד אבל לגי' רש"י יודעת לשמור דכאן א"צ כ"כ בין קידושין לד"א כמו בגט אלא רק בין צרור לאגוז וגם א"צ כאן לזמן דפעוטות וע"ל סי' קמ"א ס"ו שהביא ב' הדיעות:

ט אם יודעת כר"ח בן אנטיגנוס ומפרש הרמב"ם דבתרוויהו בעי ואף שבגיטין נמי קאמר הי דעת לשמור ומפרש כל שמבחנת כו' חלקינהו רבא שם דתרי עניינא יודעת הן צרור וזרקו להפריש ובין צרור לאגוז סגי בגיטין ולענין מיאון צריך הבחנה יותר בפעוטות וז"ש ושהם קידושין לא כו' ובגיטין כ' הרמב"ם סתם כל שמבחנת כו' ר"ל בין צרור לאגוז כמ"ש הב"י שם וגי' רש"י ותוס' להיפך ע"ל סי' קמ"א ס"ו:

י **אלא הולכת כו'**. כפיר"ח דאלו להנשא עכשיו נישואיה הן מיאוני' כמ"ש בס"ג ושיטה אחרת לרשב"א ע"ש.

יא **וי"א דכ"ז כו'**. כמ"ש שהשיאוה אמה ואחי' כו':

יב **וי"א כו'**. הוא דעת הראב"ד בהשגות וריטב"א דר"ח ב"א אייר' דנתקדשה ע"י אמה ואחי' ובגיטין איירי שנתקדשה ע"י עצמה:

יג **אפילו כו'**. אף על פי כו'. שם:

יד **שיעידו כו'**. ר"ל כמ"ש תוס' שם ד"ה מכשירין כו' וכמ"ש רש"י שם ק"ח א' ד"ה אצל חנוני כו':

טו **ויש כו'** תוס' שם ד"ה הלכה כו' כמש"ש ק"ה ב' וערש"י שם ד"ה קמ"ל כו':

טז **השנים כו'** כותבין כו' וחותמין בו. כמש"ש ביום כו' באנפנא ולכך צריך שנים כנ"ל:

יז **ונותנים לה ואינו כו'** לפיכך כו' כמ"ש בב"מ י"ח א' מצא כו' שאני אומר כו' ושם כ"ו א' מצא כו' ולא חיישינן שמא לא נתנו לה שא"צ לנתינתו וז"ש לפי שאינו כו':

יח **ואין כותבים** כו'. יבמות שם כיון דחזו כו':

יט **אותה ואת בעלה.** רמב"ם והקשו עליו הרשב"א וש"פ בעלה ל"ל הכרה דאפילו אין זה בעלה אין בכך כלום דהא ממאנת אפילו שלא בפניו ומה לה לשקר תמאן בו בכ"מ שהוא בשלמא באשה חיישינן דילמא מיית' לה ומפקא קרובים להמיאון וירתי לה וכ' הר"ן ואפשר שאף הרמב"ם החמיר לכחחילה וז"ש בהג"ה ודוקא כו':

כ **אותם כו'.** בן למד מנוסח של המיאון שברמב"ם וטור וכמ"ש ס"פ יוצא דופן הביא ראיה כו':

כא **אבל יש כו'.** גמ' שם ק"א א':

כב **וכ"ז כו'.** שם ויבמות ק"ח א' כר"י:

כג **וחיי' במזונותי'.** שם ק"ז ב' כיצד אמרו כו':

כד **ופדיונה.** ממ"ש אין לה פירות ש"מ דבעל אכיל פירות וערש"י שם פ' א' ד"ה עבדו כו'. וביבמות ק"ז אוכל פירות ואמרינן שם מ"ז ב' יפרקינ' כו':

כה **אבל אם כו'.** שם ק"ז ב' כנ"ל:

כו **או לצורך כו'.** כפי' תוס' שם ק"א א' ד"ה אילימא מיהא איכא כו':

כז **ואפי' הם כו'.** כפירש"י ביבמות פ"ד א' וכמ"ש תוס' בד"ה הנ"ל והא דתנן דממאנת כו' ואין לפרש כו':

כח **ונכסים כו'** ומה כו'. מתני' ולא בלאות ועתוס' שם ד"ה ולא בלאות כו' ובגמרא שם אילימא אממאנת כו' ובטור אם הם בעין בין נ"מ בין נצ"ב נוטלתן ואם אינם בעין צריך לשלם וכ' ב"י בנ"מ היינו בשאבדם הוא הלא"ה תנן אם מתו מתו לה וז"ש כאן ומה כו' אבל דבריו תמוהין דהא אמרינן שם אי דליתנהו כו' ואפי' בנ"מ ואפילו איבדן הוא כמ"ש תוס' שם בד"ה ה"ל וביבמות כ"ז א' ד"ה דאי כו' ואר"י כו' וט"ס בטור וחסר תיבת אין וצ"ל א"ל לשל' ואפילו בכלן שלא כדין:

כט **והוא בו'.** יבמות שם וכתובות שם:

ל **וא"צ כו'.** שם ויבמות ס"פ ד' אחין:

לא **ואם נשאת כו'.** מתני' יבמות שם הממאנת באיש ונשאת כו':

לב **ולא עוד כו'.** שם נתן לה כו':

לג **שכל כו'.** שם זה הכלל גט כו':

לד **אבל המגרש כו'** כשמואל דסוגי' דגמ' שם כוותיה אילימא אממאנת כו' הנה כו'. וכן בירושלמי והביאו הרי"ף ויתומה אין לה כתובה תפתר ביתומה שממאנת כו':

לה **ואסור כו'**. יבמות שם:

לו **וצריכה כו'**. כתובות שם ויבמות ספ"ד אחין:

לז **ואם נשאת כו'**. מתני' יבמות שם לאחר וגירשה לאחר כו' זה הכלל כו':

לח **ואצ"ל כו'**. שם מיאנה בו והחזיר' כו':

לט **וכן אסורה כו'** שם וא"ד א"ר יצחק כו':

מ **ואם מיאנה כו'**. מתני' כנ"ל או מיאנה כו'. כנ"ל וכמ"ש בגמרא אלא אי קשיא כו' א"ר אליעזר כו' מאן תנא כו' וכ' שם וא"ד א"ר יצחק כו' וז"ש ולקרוביו וכנ"ל:

מא **שכל כו'**. מתני' שם זה הכלל גט כו':

מב **הממאנת כו'**. שם ק"ז ב' ג' א':

מג **אבל כו'** כשמואל שם מיאנה בזה כו' וכן ס"ל לר' יוחנן וכן סוגיא דגמרא שם י"ג א' כוותיה דלא כר' אושעיא וס"ל להרמב"ם דה"ה לשאר קרובים וחלקו עליו ואמרו דוקא לאחין משום יבום דלא דחיא נפשה אלא מזה וז"ש וי"א כו':

מד **ודוק' כו'**. כמו בממאנת בבעל דלא גרע מאם נתייבמה לו ומבעל:

מה **עד מתי כו'**. מהר"י ספ"ק דחולין ונדה כ"ב א' ודלא כר"י דסוגיא דגמ' שם א"ב דלא כוותיה וכן פסקו בגמ' בב"ב קנ"ו א' והלכתא כר"נ כו':

מו אחר י"ב שנה ב"ב שם ונדה מ"ו א' הלכתא תוך כו' וכרבי דהלכה כר' מחבירו וסתם מתני' כוותיה ועתוס' שם מ"ה ב' ד"ה אלו כו' וכמש"ש מ"ו א' א"ר קטנה כו':

מז **ומשעת כו'**. מדקאמר רבה בר ליואי גבול כו' ועתו"ס שם ד"ה הרי כו' ובכתובות ל"ט א' ומי מעברה כו' ואע"ג דמסקינן ביבמות שם שמא תמות מ"מ כיון דשעת העיבור ה"ה נערה ה"ה בלידה בוגרת כמש"ש וכ"ת כו' והא וכ"ז אפילו קודם י"ב שנה כמ"ש רש"י ותוס' שם וש"פ דלא כהרמב"ם דל"ק שכבר עיברו לפי שאין עיבורן ראיה עד שתלד ולד של קיימא ובילקוט דאל"כ תקשי מה פריך בכתובות ל"ט א' מי מעברה כו' והא מסקינן כאן שמא תמות. רמב"ן ורשב"א בשם תוס' וע"ש שנדחקו לפרש דברי הרמב"ם שהביאו בש"ע דס"ל דוקא משעת לידה ע"ש בארוכה:

מח **וכ"ז כו'** אבל כו' נדה מ"ז ב' וכמ"ש בגמרא שם והוא כו':

מט **למפרע כו'**. יבמות פ' א' ברב:

נ **ובת כו'** ויש כו'. נדה שם כעולא וכברייתא שם וכמו שפי' ר"א שם וכפ"י פי':

נא **אם היא כו'**. מתני' ספ"י דיבמות וכמ"ש בגמרא שם ובנדה שם וב"ב קנ"ה:

נב **אין כו'**. כנ"ל סי' ב':

נג **אא"כ כו'**. שם מ"ו א' מ"ח ב':

נד **וי"א כו'**. שם כר"י לפי פיר"ת בד"ה ואב"א כו' מ"ט א' ע"ש:

נה **ומיהו כו'**. ממ"ש מ"ח ב' בשלמא כו' דאי משתכח כו' מ' דלא"ה לא חיישי' ושם ונאמנת כו' כיצד כו' קטנה היא כו' וכמ"ש תוס' שם בד"ה אב"א כו' וא"ת כו' וי"ל דנאמנת כו' וכ"מ ביבמות ק"ה ובב"ב קנ"ה כמ"ש תוס' שם בד"ה בשלמא כו':

נו **וי"א כו'**. כן למד ב"י מתוס' הנ"ל וליתא דלא כ' תוס' כן אלא בבדיקת נשים לר"י לפני הפרק אבל בבדיקת אנשים ליכא למ"ד ואף ריב"ם ל"ק שם מ"מ א' אלא בשנת י"ב וכדאוקימתא דגמ' שם ולא קי"ל כן וגם בבדיקת נשים לא קי"ל כר"י כמ"ש בסט"ו:

נז **ספק כו'**. וככל ספיקא דאורייתא ואף בש"ס דעת הרשב"א להחמיר ועב"ש:

נח **כשבודקין כו'** לשון הרמב"ם ור"ל בין לחומרא בין לקולא כת"ק שם:

נט **ואפילו אשה כו'** שם:

ס **ואפילו כו'**. כיון דנשים כשרות ה"ה קרובות וכמ"ש ביבמות ל"ט ב':

סא **ועי"ל סי' קס"ט כו'**. והחילוק ביניהן משום דכאן הוא מילתא דעבידא לגלויי כו' וכמ"ש ברפ"ב דר"ה וזהו הטעם ג"כ ביבמות ל"ט ב' וכ"ש כאן דא"צ עבידא לגלויי כמו כאן וע' במרדכי סי' קצ"ג וסי' קל"א:

סב **ב' שערות כו'** לשון הרמב"ם וברמב"ם כ' שצריכין להיות במקום א' וכרבנן אר"ח שם וכן פ' הרי"ף ובש"ע השמיט כשיטתו שתמה על הרמב"ם מנין לו לפי פי' המ"מ שהרמב"ם שכ' דוקא במקום הערוה כ' לפי פירושו במקום א' וכ' המ"מ אבל שאר מפרשים לא פ' כן אלא שיהיה במקו' א' ואני אומר גם הרמב"ם מפרש כן ומ"ש במקום הערוה למד ממ"ש ביבמות פ"ב ת"ר איזהו כו' וכמ"ש בתוס' שם ד"ה דהביא וא"ת והא כו' וכמ"ש הרמב"ם בפירושו שם ספ"י ומכאן יתבאר לך כו' ודלא כת"ק בנדה שם:

סג **ויש מי כו'**. כת"ק שם וג"כ א"צ במקום א' וכמ"ש שם הלכה כדברי כולן להחמיר ומפ' תוס' שגם ע"ז קאי וע"ש ד"ה הלכה כו' אבל הרמב"ם מפ' דלא קאי אלא אמתני':

סד **שיעור כו'**. שם הלכה כו'. ופירש"י והטור דשיעורא דר"א היא הקטן והרמב"ם מפ' דר"ע:

סה **בד"א כו'** כמ"ש בב"ב קנ"ו א' בודקין למיאונין כו':

סו **אבל סתמא כו'**. נדה מ"ז א' כמסקנא דגמ' שם וכי קאמר רבא חזקה כו' וכן שם מ"ח ב' ואע"ג דלחד תירוצא ר"ש ל"ל חזקה דרבא לא קי"ל כר"ש דר"י ור"ש הלכה כר"י וגם קי"ל כת"ק כמש"ל סט"ו:

סז **בד"א כו'** אבל כו'. שם מ"ז א' אר"ד מנהרדעא כו':

סח **שאם כו'** ואם קדשה כו' יבמות ק"ט ק"י כרב:

סט **ואם כו'** ואסורה כו'. כמ"ש בגיטין פ"ט ב' לא מצאו כו' מגרש ראשון כו':

ע **ואם כו'**. כמ"ש ביבמות פ"ח א' ס"ס תרי ותרי כו':

עא **הביאה כו'**. לשון הטור וכמ"ש הרי"ף ביבמות דהבעיא שם ק"ט ב' לא אפשיטא דהא פריך רב ששת על רב ואע"ג דשני שינויא דחיקא היא ועוד דאמרינן בנדה מ"ו אר"ד מנהרדעא כו' אלמ' בשהביאה סימנין א"י למאן אפילו לא בעל אבל הראב"ד כ' דליכא שום ספיקא דשינויא מעליא הוא ור"ש קבל דבריו כמ"ש הוא עדיף וכפי' המפרשי' דעל רבין קאמר וסוגיא דגמ' שם כוותי' והא דנדה אף רב מודה דמדרבנן צריכה גט וכ"כ הרמב"ם וכ"כ הרמב"א וש"פ וכ"מ בנדה נ"ב א' במתני' תינוק' כו' ובגמ' שם ומודה ר"י כו' וכן בספ"ק דחולין כ"מ שיש מיאון כו' ואמר רב זו כו' אלמא דרב מודה כנ"ל:

עב **מדרבנן כמ"ש בנדה שם הלכתא כו'** וה"מ כו' וכנ"ל:

עג **ואם ירצו כו'**. כמ"ש בגיטין פ"ט ב':

עד **ואם בא כו'**. כמו באשה שהלך בעלה למ"ה. רי"ף והקשה הראב"ד עליו דל"ד לשם כיון דאינו אלא איסור דרבנן והרמב"ן חיזק דברי רי"ף מההיא דגיטין ע"ט ב' ועתוס' שם ד"ה וצריכה כו' והרא"ש סתר דבריו וע"ש משום מטבע שטבעו חכמי' כו' ול"נ ראי' ברורה מירוש' ר"פ חרש שהבאתי לעיל סי' י' ס"ב באשת חרש שנשאת לפיקח שהיא כמו קטנה:

עה **ואין הולד כו'**. ול"ד לאשה שהלך כו' שהולד מן הראשון ממזר מדרבנן וראי' ממ"ש בגיטין פ' ב' א"ר זו דברי ר"מ כו' הולד כשר אע"ג דהגט פסול מדרבנן:

עו **י"א כו'**. תוס' בנדה נ"ב ב' ד"ה הלכה כו':

סימן קנו

א **אחיו מאביו**. י"ז ב' ל"ט ב' ושאר מקומות:

ב **ולא כו'** כמ"ש בס"ב:

ג **מצוה כו'**. ל"ט ב':

ד **בין כו'**. י"ג ב' ועבה"ג:

ה **או זרע כו'**. כמש"ש קט"ו א' ת"ר בן כו' וה"ה ביבום כמש"ש ק"ט א' וה"ה כאן תוס' בד"ה בן ולר"י נראה כו' וכ"כ הרא"ש בפ"ב דיבמות ס"ג:

ו **בין כו'**. מתני' ספ"ט דף קי"ט ועבה"ג:

ז **אפילו כו'**. שם:

ח **או מומר**. דלא מפיק שם אלא בנו כו' וכמש"ש מ"ז ב' למאי הילכתא כו' ובסי' קנ"ז ס"ד:

ט **אפי' כו'**. קידושין ס"ט א':

י **וי"א כו'**. ע"ל סי' ט"ו ס"י:

יא **ואם ילדה כו'** שם במתניתין ובנדה מ"ג ב' ודוקא חי אבל מת ה"ה אפילו מדאורייתא כמ"ש בבכורות מ"ו א' הבא כו' וע' שבת קל"ו א':

יב **אבל מד"ס כו'**. שם איפסיק הל' כרשב"ג ובסתם ולדות איירי שם כמ"ש שם בסוגיא וע' תוס' שם ובכלו חדשיו מודה כמ"ש שם ובנדה מ"ד ב' וסובר הרמב"ם דמדאורייתא מודה רשב"ג לרבנן דאזלינן בתר רובא דרוב נשים ולד מעליא ילדן וכמ"ש תוס' שם בנדה מ"ד ב' ד"ה דקים וא"ת א"כ כו' וכ"כ ביבמות ל"ו ב' ד"ה הא ואר"י כו' מחמירי ביה כו' וזה דפריך בנדה שם אאבלות כמאן דלא כרשב"ג ולא פריך אכולה מתני' משום דמתני' י"ל דמדאורייתא קאמר משא"כ באבלות דמדרבנן הוא ומתורץ בזה קושית הרא"ש בפ"ד דיבמות ס"ה ואע"ג דהשתא כו' וכיון דשניהם מדרבנן מוטב שלא לחלוץ דלא לימאסו אגברייהו כמש"ש ט"ו ה' ועמ"ש בא"ח סי' של"א ס"ג:

יג לט' חדשים גמורים ר"ל כ"א של ל' יום כמ"ש בהג"ה מיהו כו' וכמ"ש בנדה ל"ח א' בשמוחל וכחסידי' הראשונים וכן סוגיא דיבמות מ"ב א' אבל הרמב"ן פ' כר"י בידה שם דשיפורא גרים וכמ"ש תוס' סד"ה שיפורא ונראה דלר"י כו' וכ"כ לעיל סי' ד' סי"ד בהג"ה:

יד **וכ"ה בכמה דברים כו'**. כמ"ש תוס' בחולין מ"ז א' ד"ה כל. ונראה דאין ראיה כו' ובע"ז כ"ד ד"ה פרה חמור כו':

טו **מנהו כו'**. כנ"ל:

טז **וי"א כו'**. עב"ג וב"ש תירץ דכן ס"ל לכמה פוסקים דנ"י כ' דרשב"ג קאי אדברי רבי ותוס' ס"ל דרשב"ג בתרתי פליגי כמ"ש תוס' שבת קל"ו א' וביבמות פ' ולא דק דבנ"י ורמב"ן ורשב"א מבואר דבספק ליכא למ"ד דהא גמרו לא הוזכר אלא בודאי וט"ס שם בני וצ"ל להיפך אמת שכתבו דאפי' גמרו וסתם ולדות צריך ל' יום ממ"ש מימהל היכי מהלינן ול"ק בלא גמרו דסתם ולדות גמרו הוא אבל דרשב"ג מצריך גמרו לא אשכחן לשום מפרש שכ' כן:

יז אפילו ביום ל' כמ"ש בבכורות במתני' מ"ט א' כת"ק וכ"ש לגי' הספרים בשבת שם ביום שלשים ועתו' ביבמות ל"ו ב' ובבכורות שם

יח **בין כו'** שבת שם וכ"ז מד"ס אבל מדאורייתא בשניהם ולד מעליא הוא כנ"ל דאמר אשת כהן אינה חולצת ומדקאמר מת מ' אפילו ע"י חולי ומשם הוכיחו הפוסקים דליתא לדאביי דאפילו ע"י חולי פליגי רבנן מדקאמר כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן ועמ"ש בא"ח של"א ס"ג:

יט **וי"א כו'**. ממתני' דנזיר מ"ג א' ואף ת"ק ל"פ אלא משום דספק נזירות להקל כמש"ש מאן קתני כו':

כ **אם אין כו'**. כמו שלא האמינו אותה לומר ניתן לי בן כו' כמ"ש בסי"ב ואף ע"ג דהאמינוהו לאב לומר יש לי בנים וכן לענין בכור וממזר כמ"ש בפ"ד דקידושין:

כא **יבמה כו'**. דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואוקמה אחזקה כמ"ש בפ"ד אחין וכ"ש הכא דאיכא רובא דרוב נשים ולד מעליא ילדן ורובא עדיף מחזקה כמ"ש ברפ"ו דב"ב ואמרינן באשת כהן כו' ואע"ג דספק חליצה מותרת לכהן וה"ה כאן וכמ"ש הרא"ש שם ביבמות ותוס' בשבת קל"ו ב' דלא לימרו קשרי חלוצה לכהן וכ"ש כאן דאיכא חשש לעז על בניו כמ"ש בסי' קנ"ט ס"ב וי"א כו' וכן לפי מש"ל דלא לימאסו כו' ואע"ג דבאשת ישראל חולצת בכה"ג אף רשב"ג מודה כיון שאין חוששין אלא מד"ס כנ"ל ס"ד וכאן ספיקא מדרבנן אף באיסור דאורייתא:

כב **ואם כו'**. כמ"ש בסוף גיטין:

כג **או כו'** מתני' בקידושין ואפי' לר' נתן נאמר להתיר אפי' מוחזק באח כמ"ש שם:

כד **וי"א כו'**. כ"כ רשב"ם בב"ב קל"ד ב' ד"ה הכא כו' בלא עדים וכ"ז בקידושין שם ר' סבר מ"ל לשקר כו' מ' דוקא מרעי לחזקה כו' והתם פליגי נמי באמר יש לי בנים:

כה **או אח"כ**. דבשעת קידושין רבותא קמ"ל דאע"ג די"ל מדאמרינן כדי שתתרצה בקידושין ובשעת מיתה קושטא קאמר ר"ן:

כו **ויש כו'**. דמספקא ליה שמא הלכה כר' נתן מדדחוק בגמרא לאוקמי כותיה:

כז **נאמן כו'**. רמב"ם ואע"ג דהיא אינה נאמנת כמו במתיבמת כמ"ש שם צ"ד א' וכשיטתו דס"ל דאיפשיט הבעיא דטעמא משום דעבידא לגלויי כמ"ש בסי' י"ז סל"ג ע"ש:

כח וי"ח הראב"ד שם דל"ד לשם דכאן אפילו הבעל עצמו אינו נאמן אם מוחזק באחים ובלא בנים ור"ל כמש"ל סימן קנ"ז ס"ו דאינו נאמן נגד החזקה ע"ש והרז"ה ס"ל כהרמב"ם ממ"ש שם א"ל רב ששת תניתוה כו' ולכאורה הא איהי נמי מהימנא כה"ג כמ"ש ספט"ו אלא דהכי פריך מדקתני תרי בבי במתני' האשה שהלך כו' ותרווייהו בע"א כמ"ש שם ומדסיפא לאפוק' מחזקה אף שהיא אינה נאמנת בכך כמ"ש ספט"ו ה"ה ברישא אף לאפוק' מחזקתה כגון שאומר העד ניתן לבעלה במ"ה שאין האשה נאמנת כה"ג כמש"ש אפ"ה העד נאמן ואע"ג דתנן שהלך בעלה ובנה משום סיפא וכבר כתב הרי"ף שם דדיוקא דרב ששת עיקר ואיפשיט דמהימן ועתוס' שם ד"ה כי וא"ת כו' ורמב"ן ורשב"א תי' בדרך אחר ע"ש ובמלחמות:

כט **מי שזינה כו'** וי"א אפי'. נ"י ספ"ז דיבמות דאין הנאמנות שלו אפי' לר"ג אלא משום חזקה כמ"ש בכתובות י"ג ב' ע"ש: כבר כתבתי בסי' ד' שכ"מ דהרמב"ם מפרש בסוגיא דספי' דמ"ש רבא מיסתברא מילתא דרב כו' היינו לענין ממזר ודאי אבל ס"ל דשתוקי

הוי בכ"ע מדקא' מסתברא מילתא דרב וע"ש סק"ו פנויה כו' אפילו אם מודה לו כו' אלא דנאמן האב ליורשו כמ"ש בב"ב קל"ד ב' ליורשו פשיטא כו' וכ' שם הראיה מ"ש בפ"ק דחולין ממכה אביו ואמו כו' ודילמא כו' ועוד ראיה ממכות כ"ג ב' מנא ידע כו' ואע"ג דדחי שם דיחייא הוא ול"ל בסוגיא דיבמות שם דבמקום דמחזקינן בשתוקי תאכל בתרומה דכיון דתרומה בזה"ז דרבנן אלא דבפ"ח דתרומות פ' כלישנא קמא דרבא ואפשר דס"ל כמ"ש מהר"ם דכל היכא דאמרי א"ל הלכתא כוותיה ופי' כלישנא בתרא וכמ"ש תוס' שם ד"ה א"ד כו' וכמ"ש ברא"ש כלל פ"ב ס"א דהגי' הוא רבה והלכה כאביי לגבי רבה כמ"ש הרא"ש ריש עירובין דהא במחצה ל"פ אלא אביי ע"ש ולפ"ז מפ' כפשטיה אלא מ"ש כאן צ"ע דהוא כלישנא קמא דאביי וז"ש בהג"ה ואם היו כו' כמפ"ש אביי בלישנא קמא וע"כ בכה"ג אף לענין יבום מהני ממ"ש בפ"ב מי שיש לו כו' לפטור מן היבום מרדכי שם:

ל **וי"א כו'**. הרא"ש ריש כלל פ"ב ואפי' לאביי ללישנא קמא ממ"ש בפ"ק דכתובות חדא דקא מודה כו' מ' במודה אף לר' יהושע הולד כשר וביבמות שם אמר אביי בלישנא קמא אע"ג דדיימא מיניה לבד אפ"ה הולד ממזר לרב ואף לשמואל היא שתוקי ואף לפי מה דפרשינן בקדושין ע"ה בדוקי היינו לר"ג כמש"ש אבל לר"י לא ופי' ה"ר שמשון דמ"ש בכתובות שם מיניה ר"ל שהיה רגיל אצלה תמיד ושדינן רוב בעילות אחר הבעל וההיא דיבמות שלא בא רק פ"א נמצא דכל מ"ש בסעיף זה הכל כאביי בלישנא קמא אבל הרא"ש שם פ' כלישנא בתרא דרבה דסוגיא בקידושין כוותיה ע"ש בשם ראבי"ה וכ"פ הרשב"א ומ"ש הרמב"ם בפ"ח מה' תרומות ובש"ע סי' ד' שם הוא כאביי בלישנא בתרא כנ"ל:

לא **האשה כו'**. עתוס' צ"ד א' ד"ה כי וא"ת כו' וי"ל דאיהי כו' וכ"כ רש"י במתני' שם ורשב"א תי' ג"כ דאיהי מהימנא משום דאישתקה מחזקינן ליה בחזקת שהוא חי כמ"ש תוס' והביא ראיה מגיטין כ"ח אבל בע"א כיון שאומר שמתו שניהם אי אמרינן בעלמא דדייקא ומינסבא בכה"ג לא דייקא איזה מת ראשון וסמכה אעד:

לב **ואם היתה כו'**. ושם וכאן לא שייך תי' השני:

לג **לאחר כו'**. שם לזעירי:

סימן קנז

א **או כו'**. כמ"ש בר"ס קנ"ו ס"ב:

ב **משיצא ראשו ורובו**. עבה"ג ור"ל ראשו או רובו וכמ"ש בנדה כ"ט א' ועי"ד סי' קצ"ד ס"י:

ג **קודם כו'**. רש"י שם ד"ה וזוקק כו':

ד **או שנולד כו'**. שם:

ה **וכן כו'**. כ"ב א':

ו **אף על פי כו'** כמש"ש צ' ב' היתה הורתו כו' וה"ה כאן כמ"ש בספ"ג דקידושין ורבנן כל ולד במעי שפחה כו'.

ז ואין לסמוך כו'. דלא מפקינן אלא מן השפחה ונכרית ואמרינן שם מ"ז ב' דאי הדר בי' כו' ובסנהדרין חטא ישראל אעפ"י כו' ואף שכ' ס"ד שם דמרבינן אי לאו משום דלא תפסי קידושין כמש"ש כ' ב' ומומר תפסי קידושין כנ"ל ואפילו ממזר ות"ל דביאת' בעבירה זוקקין כ"ש האי דביאתן כשירה ואמרי' שם ט"ז ב' נכרי שקידש כו' ואמרינן כל הכתמים הבאים כו' וכ' א"ז וכבר צווח הכתוב העולה על רוחכם היו כו'. והגאונים ס"ל דלאו אחיו קרינן בי' כיון שהוא מומ' לכל התורה כולה וכמ"ש בע"ז כ"ו ב' וכ"ש במומר לכל התורה כלו דגרע ממומר לד"א להכעיס ועתוס' שם ד"ה אני כו' וכמש"ש בשם ירושלמי כותאי דקיסרין כו' ולכן אמרו ביבמות מי שיש לו אח מ"מ ולא אמרו כל עיקר ואמרו שם ליורשו ולטמא לו ותניא בא"ר הפורשים מדרכי ציבור אין מתעסקין עמהן לכ"ד ומ"ש אעפ"י שחטא ישראל הוא היינו בדברים דלא כתיב (אמוה) כגון גיטין וקידושין וז"ש דאי קדיש קידושיה קידושין ודוקא שהיה מימר כשקידשה דנישואין מפילין אבל ר"ת ורי"ף ורא"ש וש"פ פ' דמיתה מפלת וכמ"ש שם י"ג א' כרבא שם וכחכמים שם ק"ט א' והר"ם כ' מטעם אחר ממ"ש בב"ק ק"י ב' אלא מעתה כו' התם אין כו' משא"כ כאן ולזה ניחא דוקא בשעה שקידשה אבל לפי מ"ש תוספת שם ד"ה דאדעתיה כו' דוקא בארוסה ואף בכה"ג חלק רש"י וס"ל דגם בכה"ג י"ל דמינח ניחא לה כמ"ש בתשובת מהר"ם לדעת רש"י ועב"י סי' ק"מ ותה"ד סי' רל"ד ועכ"ז במרדכי והגמ"ר פ' החולץ ונ"י פ' ב' על מתני' הנ"ל מי שי"ל אח כו':

ח **מיהו כו'**. מהרי"ו דס"ל כדעת הגאונים כמו שהאריך בסי' י"ב וכ' דאף המחמירים אינו אלא חומרא בעלמא ובכה"ג מודו ואף רש"י וסייעתי' אי הוי שמיע להו טעמיה דגאונים ומהר"מ הוה הדר בי' ע"ש:

ט **וי"א כו'**. דס"ל כדעת הש"ע אלא דבכה"ג אף דאמרינן תנא אינו אלא מדרבנן ובשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בפ"ק דע"ז ובר"פ החולץ (יבמות ל"ז א) כיון דלא אפשר כו' ר"ל שלא תצא מבעלה ה"ה כאן:

י **היו לה כו'**. דלדעת הגאונים אין חליצתו כלום כנ"ל ולהחמיר שומעין להם:

יא **אבל כו'**. עמ"של סי' י"ז ס"ו וביו"ד סי' קי"ט ס"יב:

יב **בדיעבד**. אבל לכתחלה חוזרין על חליצה המעולה יותר שם:

יג **והמקדש כו'**. כמ"ש בב"ק שם אלא מעתה כו' התם כו' משא"כ אם מתנה להדיא ועסי' ל"ח ס"ב וסל"ה:

יד **אם היה כו'**. כנ"ל דקידושיו קידושין ג"כ דלא כר' גאון כמ"ש בנ"י שם ובמרדכי:

טו **בא אחד כו'**. כמ"ש בעובדא דמרי בר איסק וה"ה לענין איסורא ובב"ב שם זה אחי כו' ומ' דקאמר היא ג"כ אני הוא אחיו מדפריך בגמרא קל"ה א' ואידך מאי קאמר כו' ול"פ ארישא דקאמר ויטול כו' וקאמר אינו נאמן אף לייבום:

טז **ואפילו ע"א כו'**. כמ"ש בי"ד סי' קכ"ז ס"ג ע"א כו' אבל לא להחמיר וכמ"ש הרא"ש בפ' הניזקין ס"ח ממש"ש טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני כו' ואפילו לרבא שם דוקא משום שהיה בידו תחילה אבל אחר אינו נאמן באומר כמ"ש תוס' שם בד"ה אמר ודוק' בשותק משום דכהודא' דמיא ובדבר דה"ל לידע כמ"ש תוס' שם ובקידושין ס"ה ב' ד"ה נטמא' כו' ע"ז וכאן ג"כ אתחזק היתיר' כיון דלא מוחזק לן וערש"י שם ס"ד א' סוף העמוד ד"ה אמר יש לי כו':

יז **או קרובים כצ"ל**. ב"ש:

יח **היה כו'**. דלא כמ"ש בגמרא דקידושין שם דשינויא דשני אביי שינויא דחיקא להעמיד המתני' כר"נ וליתא אלא דגם ברייתא מיירי דלא הוחזק באחי וראיה ממ"ש בב"ב קל"ד א' האומר זה בני נאמן אע"ג דהוחזק באחי מ' דוקא זה בני דלא מרע לחזקה אבל א"ל אחים לא ושם קל"ה א' ההוא דהוה מוחזק כו' חוש לה אלמא אפילו לקלא חיישינן כ"ש לחזקה ובפ"ק שם וברפ"טו דיבמות איבעיא להו אי אתי מ"ל לשקר ומרע לחזקה ולא איפשיטא:

יט **וכן אם כו'**. כמ"ש לעיל ממ"ש זה בני דוקא הא אמר אין זה אחי לא:

כ **אשה כו'**. עמ"ש בספ"טו מת בעלי ואח"כ בני נאמנת וכמש"ל סי' קנ"ו ס"י:

כא **יבם כו'**. ירושלמי פ' הזורק הלכה י"א המגרש את אשתו לא תדור עמו לא באותו חצר ולא באותו המקום אם היתה החצר של אשה האיש מפנה של איש האשה מפנה של שניהם מי מפנה מפני מי האשה מפנה מפני האיש ואם יכולין הם זה פותח לכאן וזה פותח לכאן בד"א בזמן שנשאו הא לא נשאו לא ובכהנ' אפילו לא נשאו והארוסה שביהודה כנשואה היא החולץ ליבמתו אעפ"י שעשה בה מאמ' ה"ז לא יפנה שאין מאמר קונה קנין גמור מ' דהי' כארוסה דקאמר שאינה בנשואה שם:

כב **ודוקא כו'** כ"מ בירושלמי שם החולץ כו' ובגמ' ק"ב ב' במה הגדילה כו':
כג שרי ר"ל דלא חיישי' שמא בא עליה דאף אם יבא עליה שמא יכוין לשם מצוה וכ"ש לפוסקים דפ' כחכמים:

סימן קנח

א **והיבם כו'**. שם קי"ז א':
ב **נאמן כו'**. עבה"ג ושם א"ד כו':
ג **או לומר כו'** כמ"ש רב ששת שם ואע"ג דברי שם דדחויא הוא כמ"ש הרי"ף שם:
ד **וי"א כו'**. דס"ל הא דדחי שם דברי רב ששת ורבא דיחויא מעליא הוא וערא"ש שם:
ה **חמש כו'**. כן מבואר במתני' שם קי"ט ב' ופרש"י ד"ה זו אסורה כו' וכמ"ש בס"ה:
ו **לא' מהן עד**. כשיטתו בס"ג דבר אחד נאמן:
ז **לא היו כו'**. שם במתני':
ח **אבל אם כו'**. ערש"י שם בד"ה ומתו כו' נמצא עדותה כו' משא"כ כה"ג:

סימן קנט

א בשוגג לרבותא דאף בשוגג אסור למקדש דלא כמ"ש בהג"ה כמ"ש למטה:
ב **נותן כו'** ויבמה כו'. שם אלא אם הי' כו':
ג **או חולץ**. ר"ל אפילו חולץ מ"מ אסור למקדש כמ"ש איתגור וכמ"ש תוס' שם כר"ה נותן ור"א פי' כו' וכ"ד הרי"ף והגאונים דאפילו חלץ מדעת אסור למקדש וע"ש בא"ד וא"ת והשתא נמי כו' ותי' הראב"ד דהא קמ"ל והותרה לו אבל למקדש אסורה לעולם:
ד **ואם חזר הזר כו'**. דלא אסרו אלא משום איתגורי משא"כ בכה"ג דאינו נשכר כלל:
ה **וי"א כו'** כ"כ בתה"ד סימן רכ"ב ודייק מלשון בה"ג שכ' עולמית והטעם משום קנסא:
ו **ודוקא כו'**. כמו שהקשו הרמב"ן ורשב"א מ"ש מאשת איש שנתקדשה שמותרת לחזור וה"ה שמותרת למקדש כמש"ש דלא קנסוה אלא היכא דעבד איסור וכ"ש ביבמה ותי' דהכא במזיד וכ"כ הרא"ש ותו' אלא שפיר"ת דאפילו בשוגג איירי ומ"ש איתגורי איתגור דס"ד שכופין אותו לחלוץ ואמר אלא אם כו' ר"ל דכופין אותו ליתן גט וז"ש אם רוצה כו' ואם רוצה כו' אבל אין כופין אפילו בכהן אבל מותרת ושלא כדעת בה"ג וש"ע:
ז **וצריך כו'**. דהא קידושין הראשונים אינן תופסין לרוב האמוראים ואף לשמואל אינו אלא ספק קידושין:
ח **וי"א כו'**. דהיא קרוב למזיד דאשה דייקא ומינסבה ועב"ש דב"י וב"ח חולקין:

ט **נשאת וכו'**. שם כלישנא בתרא אליבא דרב גידל וכפי' הרי"ף קידושין אין בה ומותרת ליבם נישואין יש בה ואסורה דמיחלפה כו' וכמ"ש בפ' הזורק כל העריות כו' הכונס את יבמתו כו' ובירושלמי כאן ובפרק הזורק שם וזו היא יבמה שניסת בלא חליצה ר' ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים ר"י בן פזי בשם ר' יוחנן תצא ר' יוסי שאל לר' פנחס היך סבר א"ל כר' ירמיה א"ל חזור בך דלא כן אנא כתב עלך זקן ממרא א"ר זביד מתני' מסייעא לר' יוחנן תצא מזה ומזה וי"ג דברים בה דר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א אין ממזר ביבמה הא לצאת תצא:

י **אפילו בשוגג**. מדקאמר דמיחלפא ובאשה אפילו בשוגג וכן המתני' דגיטין בשוגג הוא:

יא **ואפילו היו כו'**. דהא מתני' דשם ביש לו בנים דקא' והולד ממזר ורבנן ל"פ אלא בממזר אבל תצא אף בכה"ג:

יב **י"ג דרכים כו'** לשון הירוש' והביאו הרא"ש פ"י דיבמות ס"ג וי"ג דברים בה דר"מ כו' וצ"ל דתצא וצריכה גט חשיב כא' וכן אם נטלה תחזור לא חשיב ובכלל אין לה כתובה כו' הוא וכן היתה בת ישראל כו' בת לוי כו'. בת כהן כו' כחדא חשיב וכן חולצין ולא מייבמין כחדא חשיב:

יג **אלא שאין כו'**. צ"ב א' ת"ר זו דר"ע כו' ודלא כרש"י מ"ט ב' שפי' דלרב הוי ממזר אף לרבנן ולשמואל ספק ממזר אלא כפי' תו' שם ד"ה הכל כו' ע"ש: ירושלמי הנ"ל וכ"ה בתוספת' פ"י דגיטין כל עריות שאמר צרותיהן כו' דר"מ שאמר הכונס את יבמתו כו' דר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א אין ממזר מיבמה וכ"ה בתוספת' פ"י דיבמות א"ל מת בעלך ואח"כ כו' לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם כל ולדות כו' דר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א כו' קיים היה ומת כו' דר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א כו' ונ"ה בגמ' צ"ב א' ת"ר זו כו' ושם צ"ד א' לר"ע איצטריך כו' ושם מ"ט ב' תנ"ה הכל מודים כו' וע"ש בתוס' ד"ה הכל וא"ת א"כ אמאי כו' והא דקאמר ואביי כו' ושם י"ד בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו כו' ושם ב' גופא אר"א אעפ"י כו' ותסברא ת"ש דאריב"נ כו' ושם ט"ו ב' בני צרות כו':

יד **וי"א כו'**. מ"ש בגיטין פ' ב' נישאו אין כו' וא"ד נישאו כו' וע"כ ס"ל דמתני' כרבנן דלר"ע ע"כ איתא לדרב המנונ' כמ"ש בסוטה י"ח ב' ואפ"ה קאמר במתני' דהולד ממזר והא דאמרינן אין הולד ממזר מיבמה היינו ממזר מדאורייתא והא דאיצטריך לאוקמי מתני' כר' משום דמתני' בממזר מדאורייתא ע"כ איירי ממש"ש א"ל מת בעלך כו' והאחרון אינו ממזר ואי מדרבנן ממזר כמו בראשון וכמ"ש בסי' י"ז סנ"ז לדעת התו' ובירושלמי דמוקי מתניתין דגיטין ובתוספתא שם כר"ע ס"ל כלישנא קמא דרב גידל

דאפילו נישואין אין בה ואנן קי"ל כלישנא בתרא וכסוגיא דגיטין שם כנ"ל. אבל הרמב"ן ורשב"א הקשו עליהם דהא אף ממזר מדרבנן קרינן ממזר כר"פ דכאן והיאך אמרי' אין ממזר מיבמה וכן כל הני סוגיות וסוגיא דגיטין יישבו דס"ל כמ"ש בירושלמי דאין רבנן פליגי אלא לענין ממזר אבל שאר דרכים אתי אפילו לרבנן והא דקתני נישאו ע"כ לרבנן אתי דאלו לר"ע ודאי אפילו זינו ומ"ש תוס' דלהכי לא אוקמי מתניתין כרבנן וממזר מדרבנן משום סיפא קיים כולי ומדרבנן אפילו אחרון ממזר כמו מבעל הקשה עליהם הרמב"ן דהא אף מראשון אינו ממזר אלא כשהחזירה הראשון קודם שגירשה השני וכמ"ש בס"פ החולץ דאין ממזר מסוטה והביא ראיה מירושלמי כמ"ש בסי' י"ז סנ"ו ופ' וכ"ה בתוספתא פ"י דיבמות קיים היה ומת כל שילדה בחיי בעלה הרי אלו ממזרין לאחר מיתת בעלה הרי אלו כשרין וכ"ד הרמב"ם שכתב קודם שיגרש הראשון כולי ע"ש ודלא כמ"ש ב"ש בסי' ז':

טו **ויבמה כו'**. כמ"ש תצא מזה כו':

טז **שומרת יבם כולי**. סוטה י"ח ב' אמרי במערבא כו' דלא כתוס' שם:

יז **וי"א כו'**. כמו בקידושין דאסורה למקדש כנ"ל לדעת תה"ד ולתירץ השני ואב"א מאי כו' זנות חמור מקידושין ואף דלא קי"ל כן מ"מ לא גרע מקידושין:

יח **נתייבמה כו'**. כר"ע צ"ד ב' דכן ס"ל לרב הונא א"ר צ"ה ב' וכן ס"ל אף שמואל לתי' בתרא שם:

יט **היבם כו'**. כרב יהודה דכולהו אמוראי טרחי לאוקמי מתני' כוותיה אמר רבה ה"ה כו' וכן קאמר רב אשי שם למ"ד א':

כ **אפילו כו'** בין כו'. שם י"ח ב' וצריכא כו':

כא **ואפילו ספק כו'**. מתני' כ"ג ב':

כב **וי"א כו'**. תוס' שם י"ח כ' ד"ה מדנקט קידש וממ"ש בפ' ד' אחין ק"ט בש"א אשתו עמו כו' אע"ג דלרבה מספקא שם אי מאמר לב"ש נישואין כו' ולרבא שם נ"ט א' עושה ודאי ארוסה לדחות בצרה ומשום דקדם לזיקה דהא בקדם זיקה אמרי בית שמאי יקיימו אין לכתחילה לא וכמה שכתב בגמרא שם וכמו שמסיק שם אלא כו' קאמר דהיתירא דאי כו' יבמה דחזי לכולה כו' וא"ל דלב"ש ס"ל דאין זיקה והא דאסור לכתחלה משום ביטול מצות יבמין כמ"ש בריש פירקין א"כ מאי קאמר זה יעשה מאמר כו' ודוחק לומר שניהן כא' ע"י שליח דמ"מ אסור גזרה דלמא קדים לחד כמש"ש כ"ב א' ולימא ליה גזירה דלמא קדים כו' ועוד ראיה דבכנס דוחה אפילו באיסור ממ"ש ע"ט ב' א"ל אביי וליתי כו' ואם איתא מאי פריך מר"ג ר"ג אין זיקה ס"ל אלא שי"ל דלר"ע פריך דהוא נמי אין זיקה

ס"ל כמש"ש כ"ט ב' אלא דלמסקנא דנדרים לא קיימא כן וע"ש ע"ה א' וברי"נ שם בד"ה בשם כו' ולענין הלכה כו' וכ"ז בקידש אבל בכנס אפילו באיסורא וזש"ש ל"ת מאמר כו' ר"ל שיהא כנישואין כמ"ש דאי בעי לאפוקי כו' אס"ד מאמר לב"ש כו' ויקנה ר"ל כיון דכנשואה דמיא אפילו באיסור ודאי דמ"מ אינו נישואין לגמרי לכל מילי שיקנה אף באיסור אבל נשואין גמורין לד"ה דחי וכמש"ש כ"ח א' ולימא ליה גזירה כו' מצות יבמין אע"ג דר"י ס"ל דיש זקיקה דקא' מהם ראשונה אסור בשניה:

כג **וי"א דעכשיו כו'**. כנ"ל דקי"ל זיקה ככנוסה דמיא והוי כאשתו:

כד **ודוקא כו'**. דהא ג"כ איכא חרם הקהלות במשודכת לישא אותה ואוסרת היבמה עליו והוא כמ"ש אחותה שהיא יבמתה כו' ואע"ג דבאיסור מצוה חולצת אחותה שם כיון דמדאורייתא רמיא קמיה אוסר הקרובות דאי זיקה ככנוסה דמיא אסור מדאורייתא משא"כ כאן דאינו אסור אלא מחרם ר"ג ה"ל חרם דמשודכת כערוה דאורייתא ועוד כמ"ש בס"ו קידש כו' וה"ה כאן במשודכת וע"ש סי' רצ"א:

כה **קידש כו'**. תוס' שם וז"ש שומרת יבם שקידש וכ"מ בגמ' שם מ"א דאח"כ מיירי שבמת' הותרה וחזרה כו':

כו **ואם מתה כו'** ד"ה. כרב דר"י ס"ל בפ' ד' אחים כוותיה רי"ף וערא"ש מ"ד ראייתו משום דשם דרבנן ועתוס' שם מ"א ד"ה מ"ט כו' אבל בירושלמי מ' דר"י ס"ל כרב דאמר שם לא אמרו אלא מתה יבמתו מותר באשתו אבל אם מתה אשתו אסור ביבמתו אר"י זו דברי רבי אלעזר אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו אר"י זו דברי חכמים מתה כל דבר שהוא בא בא מחמת בטל הגורם בטל האיסור ודברי ר' אלעזר אעפ"י שבטל הגורם האיסור במקומו:

סימן קס

א **ומעשה ידיה כו'**. כמ"ש ברפי"א דכתובות וה"ה כאן שהיבם הוא היורש וערש"י ביבמות שם ד"ה ניזונת כו':

ב **לאחר ג"ח**. תוספת שם ד"ה עמד והא דבעי כו' וה"ה לברח דחד דינא להו כמ"ש תוספת שם ובירושלמי פ' אעפ"י חלה כמו שברח:

ג **ותבעתו כו'**. רש"י שם:

ד **לפני ב"ד**. גמ' עמד בדין:

ה **ונתרצה לייבם**. תוספת שם:

ו **מחמת ממון כו'**. דל"ל בשבילה ברח דא"כ מאי פריך בכתובות ק"ז ב' לשמואל דחייש לצררי ובכה"ג לא שייך וגדולה מזו בירושלמי שם הלך למ"ה כמו שברח:

ז בלא שבועה רמב"ם וכמ"ש בכתובות שם אי משום צררי כו':

ח **הניחה כו'**. עבה"ג וכמ"ש רש"י בד"ה ג' חדשים כו':

ט **ילדה כו'**. ערש"י שם ד"ה מכאן כולי:

י **ילדה כו'**. אע"ג דבזקוקה ליבם אמרינן כתובות פ"א א' ואי משום כתוב' לא כולי מ"מ כאן שהלך אחר רוב נשים דרובא ולד מעליא ילדן כמ"ש בסימן קנ"ו ס"ד וס"ה ולענין ממון הלך אחר רובא דשכיח וכמ"ש בסי' י"ז סל"ה:

יא **י"א כולי**. ע"ל סימן כ"ג ס"ג בהג"ה:

יב **מעשה כו'**. כתובות ק"ז ב' אי משום מעשה כו':

יג **ודוקא כו'**. כמ"ש בס"א:

יד **נפלו כו'** עמש"ש והנה בירוש' ד' שיטות בנ"מ שנפלו לה כשהיא שומרת יבם לכ"ע ליורשים וכתובה לכ"ע ליורשי הבעל אלא בנצ"ב. ונ"מ שנפלה לה בעודה תחת בעלה לרש"י בשניהם יחלוקו ולתו' שניהם של יורשי הבעל ולראב"ד בנצ"ב כתוספת ונ"מ שתחת הבעל כרש"י ולהרמב"ם בנצ"ב כרש"י ונ"מ שתחת הבעל הכל ליורשי' ודעת הראב"ן נוטה להרמב"ם כמ"ש המ"מ ובפירות בחיי' עוד ג' שיטות מלבד אלו הנ"ל שדעת הרמב"ן והרא"ש וש"מ לדין הפירות כדין הירושה לכ"א כדאית ליה. ודעת הרמב"ן שאין ליבם פירות אפילו מנצ"ב עד שיכנוס. ודעת הרשב"א שאפי' לאחר שכנס' אין ליבם פירות אבל כבר סתרה הר"ן והאחרונים. ובמכירת' ג"כ ג' שיטות שדעת המפרשים שדין מכירה כדין ירושה. ודעת הטור שכל שיש ליבם חלק בהן במחציתן כנ"ל א"י למכור כלל מפני חלקו ודעת הרמב"ם שא"י למכור כלל אלא בנכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבם כפשטא דמתני' אבל כל שהיה ברשות הבעל א"י למכור אף שהן הכל ברשותה וכ"ש בנצ"ב ודיוקו כדיוק הטור ממש"ש ליפלגו בחייהם לפירות ול"ק במכירתה ואף לדברי הנ"ל לב"ש לא תמכור ובה"א תמכור אלא דאף ב"ה מודה דלא תמכור ואף שנתארמלה מהאירוסין ג"כ מכח הנ"ל מדמקש' ארבה ליפלוג בחיים כו':

טו **בעוד' כו'**. כתי' דרבא שם ל"ט א':

טז **שאין כו'**. ר"ל אף פירות כמ"ש בסוגיא שם דדינ' שוה למכירה:

יז **וה"ה כו'**. לשון המ"מ אבל מ"ש דלא עדיף יבם מבעל תמוה דהא ארוס' לא תמכור לב"ה וכן הקשה לח"מ. הרמב"ן דהא לאביי דידו כידה אין ליבם כלום לב"ה וכ"ש בארוסה אף לרבא דהא ידו גריעא מידה לכ"ע כמ"ש בכתובות פ"ב א' א"ה אפילו נשואה

כו' וכ"ש ביבם ודכ"ע ל"פ אעולא בזה תדע דאמר רבה אידי ואידי כו' ול"ק ל"ש ארוסה ל"ש נשואה אלא דוקא בנשואה וז"ש רש"י בד"ה זיקת ארוסה כו' ואע"ג דלגבי כו' ול"ק דנ"מ דלא תמכר לכתחלה בנכסים שנפלו בחיי הארוס ומ"ש רש"י בד"ה ה"ג אמר כו' ונפלו כולי ל"ד אלא משום סיפא דנשואה ולאפוקי גי' הגאונים רישא שנפלו לה מן האירוסין סיפא שנפלו לה מן הנשואין ואנכסים וליתא דאם כן אמאי פריך רבא אאביי אי דנפלו לה כו' ולא אעולא וכן ארבה דקא' אידי ואידי כו'. ועוד דאר"פ דוקא מתני' כוותיה דאביי ול"ק נמי כעולא ורבה וז"ש רש"י ה"ג אמר כו' לאפוקי גי' הגאונים אלא הכל בנפלו לה כשהיא שומרת יבם ועיין שם:

יח **אין ליבם כו'**. הנה בירושת הנכסים הנ"מ של יורשי האב והכתובה דהיינו עיקר ותו' של יורשי הבעל כמ"ש במתני' ונצ"ב דעת רש"י בכתובות פ"ב שדינן כמ"ש בב"ב קנ"ח ב' בחזקת מי כו' וה"ה כאן דאמר במתני' נכסים בחזקתן ר"ל נצ"ב וכי היכי דפליגי התם ה"ה כאן ושם פ' הרי"ף וש"פ כבר קפרא דהוה רבהון ועוד דמסיים הגמ' וכן תני בר קפרא וא"כ ה"ה כאן דיחלוקו וכ"פ הרמב"ם ותו' הקשו דל"ד לשם דהתם ב"ש דיחלוקו בכולם וכאן מודה ב"ש בכתובה כמ"ש בגמ' ועוד דלמ"ד בחזקת יורשי האשה וב"ש ל"פ בנצ"ב אלא בנ"מ כמ"ש בגמ' נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בש"א כו' וא"כ לב"ש נצ"ב בחזקת האשה יותר מנ"מ ואיפכא הוא כמ"ש בר"פ אלמנה לכ"ג במתני' ועוד הקשה הרשב"א דהל"ל וכתובה בחזקת' אלא מפרשים דכאן לד"ה נצ"ב בחזקת יורשי הבעל ולכך ל"פ האמוראים כאן כמו דפליגי התם אלא דל"ד לשם דשם באין בטענת ספק ולב"ש שטר העומד לגבות כו' משא"כ כאן דזקוקה ליבם ואין לה בכתובה ובנצ"ב כלום עד אחר החליצה כמ"ש בכתובות פ"א א' לא ניתנה כו' ולהכי הכל מודים באלו שהן בחזקת הבעל ול"פ אלא בנ"מ והרשב"א פירש דכלל ופרט תני נכסים בחזקתן קאי אכל הנכסים כיצד כו' ובכלל כתובה ג"כ הנידוניא דהיינו נצ"ב וז"ש בגמ' מה יעשה בכתובה ושבקה נכסים כו' ובנצ"ב לא איירו ב"ש ומ"ש מב"ה דאיירי בהו אלא ודאי בכללן הוא ומ"ש בכתובות פ"ב יורשי הבעל קברי לה כו' אף על גב דקבורתה תחת נדוניא ועתו' שם מ"ז ב' ד"ה וקבורתה ונ"ג א' ד"ה שאין כו' וא"צ לדחוק כמ"ש תו' שם לדעת רש"י בד"ה יורשי הבעל כו' וכן ק' לרבא דאמר ידו כו' דיחלוקו אף לב"ה ובנצ"ב בחזקת יורשיה לחד מ"ד כנ"ל. ובנ"מ שנפלו לה בעוד' תחתיה דבעל דינן כנצ"ב וכפי שיטתן כצ"ל לרש"י יחלוקו כמ"ש בגמ' וערש"י ד"ה וקסבר אביי כו' וב"ש פליגי כו' וא"כ לרבא דאמר דכ"ע ל"פ כו' א"כ גם לב"ה יחלוקו וז"ש רש"י בד"ה דידו כו' ואפילו ב"ה כו' ר"ל דיחלוקו ולשיטת תו' כולה דיורשי הבעל כמו נצ"ב וכמ"ש הרמב"ן וקסבר

אבייי ידו כידה ר"ל דרשות שניהם שוה בין מחיים בין לאחר מיתה דלא כפירש"י דלאחר מיתה נחית דרגא אלא כשם שאם מתה היא קמו בחזקת הבעל ה"נ כשמת הוא בחזקתה וב"ש סברי דמחיים ודאי ידו כידה אלא לאחר מיתה מספקא לי' אי ירתא או לא כשיטתן הילכך יחלוקו דזיקת נשואה ספק נשואה. משא"כ לב"ה ורבא דכ"ע כו' לענין זה שאם מתה היא נכסים לבעלה ואם מת הוא והיא שומרת יבם לא נתרוקן לה אלא בחזקת היבם שהוא במקום אחיו וכן פירש בר"פ הכותב ע"ש ופ' הפוסקים כרבא ולכן השמיט הרי"ף דכאן וסמך על הא דר"פ הכותב אבל הרמב"ם לא חילק בנ"מ דאפילו בנפלו לה בעודה תחתיו דבעל ג"כ בחזקת יורשי האשה דמפרש דאביי ורבא ל"פ אלא אליבא דב"ש דכל שקלא וטרי' דשמעתין הכל אליבא דב"ש כמ"ש מ"ש רישא דל"פ ומ"ש כו' ועל ב"ה ל"ק כלום וכן כל האוקימתות וה"פ אביי אמר כו' וכמ"ש עולא ורבא דזיקת נשואה עושה ספק נשואה לענין נכסים ורישא כו' והוחזקה הנכסים לפי משפחתה עליו להביא ראיה וסיפא כו' הואיל וידו כידה הללו באין לירש והללו כו' יחלוקו ורבא אמר כו' וחזקתו עדיפא הילכך כיון דמספקא לב"ש הנכסים בחזקת יורשי הבעל וכ"ז לב"ש אבל לב"ה פשיטא להו דאפילו אירוסין ודאי אינו עושה אפילו מאמר כמ"ש בפרק ד' אחין הלכך לכ"ע בחזקתה אלא בנצ"ב ס"ל דיחלוקו דמספק' להו אי ניתנה לגבות והללו כו' ולפיכך הי' נכון לומר שהשמיט הרי"ף כ"ז לפי שאין נ"מ לב"ה אלא דגמרא דר"פ הכותב צ"ל דפליגי אליבא דב"ש וכ"ש שק' על הרי"ף שכ' שם אבל לדעת תו' פליגי לד"ה ולדעת רש"י אליבא דב"ה ודין מכירת הנכסים כדין הירושה כמ"ש בגמרא מ"ש רישא דל"פ ומ"ש כו' וכן לכל האוקימתות. וכן דין הפירות כמ"ש אדמיפלגי בגופה כו' וכמ"ש ר"פ ואע"ג דקשי' מתה כו' ופירש הרמב"ן דגם לרבא קשיא אלא דלרב' גם מתני' לא דיקא כוותיה ואף לפי' תוספת ד"ה אע"ג כולי היינו אליבא דב"ש אבל לב"ה אין חילוק אבל הרמב"ם פ' דאין להיבם פירות כלל וכגירסת הרי"ף בפ"ד דכתובות נשבית אחר מיתת הבעל אין היבמין חייבין לפדותה כו' וכ' הרי"ף שם הלכך ל"ל פירי דפירות תחת פרקונ' כמ"ש שם תדע דאלמנה ניזונת מעשה ידיה של יורשים ואין חייבין בקבורתה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ה"ה לפרקונ' ופירי וס"ל להרמב"ם דסוגיא דיבמות כברייתא הראשונה שם דאם הכיר בה בעלה חייבין לפדותה ולכך תקינו ליה פירי אבל הרמב"ן ורשב"א כתב דכל שבחזקתו אוכל פירות ול"ק שם דלא תקינו פרקונה אלא תחת פירות נ"מ שהגוף שלה משא"כ כאן דאין אוכל פירות מחלקה אבל מחלקו שהגוף בחזקתו אוכל גם כן הפירות וכן מהנכסים שנפלו לה בעודה תחתיו דבעל כנ"ל שיורש את אחיו וכ"כ הרא"ש בכתובות שם וז"ש מי כו'. הוא דעת הרמב"ם. וי"א כו'. הוא דעת הרמב"ן

ורשב"א לפירש"י. וכן יחלוקו כו'. הוא מתני' כפירש"י. ובמקום כו' כנ"ל כמ"ש כו'. וכ"ז לדעת רש"י וכ' כ"ז לדעת הש"ע שפ' כרש"י ולא ביאר כאן דעת התו' וסמך על מ"ש בסעיף שאח"ז וי"א כו' וכבר כ' כאן שפירות וירושה שוין. מתה כו'. כדעת רש"י ורמב"ם. וי"א כו' חלק על כל הנ"ל שהוא הכל לדעת רש"י ואלו הג' שיטות של ס"ו בענין הפירות יכול לחלק גם כאן:

יט **וכן אם נתן כו'**. אף לדעת תו' דודאי מה שהוא שלה יורשיה יורשין אותה כמו נ"מ אלא דבנצ"ב אינן בחזקתה כמ"ש תו' משום דלא ניתנה כתובה כו' משא"כ במתנת' דשלה הוא לגמרי יותר מנ"מ שנפלו לה עתה שם:

כ **ואין מוציאין כו'**. כיון שהוא פלוגתת הפוסקים:

כא וכ"ז כו' י"א כו'. דהטעם דהוא בחזקת יורשי הבעל משום דלא ניתנה כתובה לגבות עכשיו כנ"ל משא"כ בכה"ג כמ"ש בסימן קס"ה ס"ד בהג"ה וה"ה כו' צריך כו':

כב **י"א שהיבם כולי**. דהא כל הטעם הוא מפני שזקיקה לייבם וה"ה היורש כמ"ש מ"ם א' הכונס כו':

כג **וי"א כו'**. כמו בחולץ שם שהרי לא קם תחת אחיו כמ"ש שם והרי קם:

כד **אבל סוגית כו'**. דבגמ' שם ולימא אח אני יורש כו' יבם נמי כאחר דמי ובירושלמי שם אר' זעירא ההן יבם דהכא צריך לב"ש כבעל הוא או אינו כבעל אם הוא כבעל יורש את הכל אם אינו כבעל לא יירש כלום מספק יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב דבה פשיטא לן שהוא כבעל כו' וכ"מ בסוגיא דיבמות שם דקא' זיקת נשואה כו' אלמא משום זיקת יבם הוא וכן לרבא דאוקים בעשה מאמר וקסבר כו' וכ"כ הרמב"ן ורשב"א:

כה **ראובן כו'** שכל הנכסים משועבדים לה כמ"ש בכתובות שם:

כו **ספק כו'**. כמ"ש בסוגיא שם ואף ב"ה ל"פ אלא דס"ל דאין זיקה עושה כלום כנ"ל וכן שם ל"ז ב' בספק ויבם כו':

סימן קסא

א **היו לו כו'**. מבואר בריש יבמות הלכה צרת כו'. ואפי' כו' ושם יוד ב' י"א:

ב או לחלוץ שם ב' פלוגתא דאמוראי ופ' הטור לחומרא וכ"כ רי"ו:

ג **דרך גדילתן**. שם כ"ד א' וערש"י שם ד"ה הולכין כו' והראב"ד גורס אבל אחיו הגדול והרמב"ם פליג בזה ויש לו גי' אחרת ע"ש:

ד **לא רצה לא כו'**. כ"ה מסקנא דגמ' שם:

ה **ואין כו'**. רמב"ם וכמ"ש כו' בגמ' שם שם וכפיר"ת שם בד"ה אחר:

ו **ואפילו אם כו'**. כיון שמצוה מן התורה בגדול לייבם ה"ל נשבע לבטל את המצוה דאינה חלה כמ"ש בשבועות כ"ז א' וכמ"ש בירושלמי הביאו הרי"ף ורא"ש שם וסוף פסחים נשבע שלא לאכול מצה כו' וא"ל כיון דבדידיה תליא רחמנא ואינו מחויב ליבם אם רוצה לחלוץ וחל ג"כ על החליצה ע"י כולל כמ"ש בירושלמי הנ"ל ל"ד לשם דשם כולל רשות משא"כ דשתיהן הוא מצוה וה"ה כמו שנשבע שלא יקדש לא ביין ולא בפת דאינה חלה אע"ג דביין לבד חל כמ"ש בפ"ח דנזיר ועוד כיון שהזכיר בפירוש לא הוי כולל כמ"ש תוס' שם כ"ד א' בד"ה אלא כו' ותי' דהכא כו' ועוד ט"א דנל מה שמוטל עליו לעשות לחבירו אין יכול לישבע עליו דהוי הרעת אחרים כמ"ש שם וכמ"ש בר"פ המדיר וכיון דמשתעב' לה כו' ובירושלמי שם וכי אדם נודר שלא לפרוע חובו תיפתר כמ"ד אין מזונות לאשה מן התורה כו':

ז **ולא לחלוץ**. הלא"ה חלה דבדידיה תליא רחמנא כמ"ש שם:

ח **וה"ה אם כו'**. כ"ש הוא דהא אף לכתחלה פליגי בה:

ט **אבל לכתחלה כו'**. כנ"ל ס"ד:

י **ולתת כו'**. דתקנת הממון הוא להרצות אותו שתחלוץ שלא תתעגן כמ"ש שם וכבר כ' בס"ו בהג"ה וע"ל כולי ואפי' כו' נמצא דאין צריכה להרצות לחלוץ רק את הגדול אע"ג שהקטן חפץ ביבום:

סימן קסב

א **הכונס כו'** בעשה כגי' רש"י רי"ף ור"ש ורמב"ם וש"פ אבל תו' ס"ל בלאו וכ"כ הרשב"א והק' על רש"י מ"ש בית א' כו' הא לא כתיב יבנה בית אלא לא יבנה וגמ' שם מלא יבנה כו' קדריש וגם על הרמב"ם ק' שכ' משום דכתיב יבמה יבא עליה ולא עליה ועל חבירתה דגמ' קאמר משום בית אחד כו' ועוד דקאמר שם נ"ב ב' זו דר"ע כו' ואם איתא בביאה מאי איכא למימר הא אף לר' ישבב מספקא בגמ' לר"ע וכן שם נ"ג א' בשלמא לר"י כו' וע' רשב"א ורמב"ן שם ופ' הרי"ף כרבינא דמיקל כמ"ש בר"פ כ"צ ובכ"ה ועוד דר"י ור"ל הלכה כר"י לבד מתלת ואע"ג דשמואל ורב אחא ורב אשי ס"ל כר"ל הלכה כרבינא ור"י ובכללא דכייל גמרא וכללא דרבא כנ"ל וערמב"ן:

ב **החולץ כו'** בעשה. טור והוא ט"ס שמפורש שם דח"ל הוא כמש"ש ולימא לי' ח"ל כו' ושם נ"ב ב' נ"ג א' וש"מ:

ג **ואפי' לא כו'**. ר"ל אע"ג דספיקא דרבנן לקולא ואע"ג דאמרינן אם אשת כהן אינה חולצת אלמא ספק חליצה אסור לכהן כהונה שאני שריח הגט פוסל בה וחלוצה לתא

דגרושה היא כמ"ש בפ"ב והשיב דמצינו כמה ספיקות מדרבנן להחמיר כמ"ש ספ"ב דשבת ספק חשיכה כו' ושאר מקומות ול"ג ראיי' הנ"ל ומ"ש משום דריח הגט פוסל בכהונה ה"נ פוסל בקרובות כמש"ל סט"ו סכ"ו וכמ"ש בקידושין ס"ה א' ע"ש במרדכי סימן ל"ד שהאריך בזה ונסתפק הרבה בזה אבל מתני' ערוכה שם ך"ב ב' מת ולו אח א' כו' ואם קדמו כו' דוקא בשנים אבל בא' שחלץ לאחד וכנס לשני' מוציא וכן בכולה מתני' וכ"כ הרשב"א שם ונ"י שם וכ' הטעם משום דהיא גזירה משום אחות גרושתו שהיא בכרת מחמרי' בספיקו ועמש"ש:

סימן קסג

א **ועומד במקומו כו'**. בפ"ב דיבמות. ופ' יש בכור ובב"ב י"ב ס' יבם מאי כו':

ב **ואפילו גירשה כו'** רש"י שם ז"ש בגמ' שם והרי קם:

ג **ובלבד כו'**. ירושלמי שם רב יהודא אמר בשם שמואל העושה מאמר ביבמתו לא זכה בנכסי אחיו ואף ב"ש מודה בה מר"א המאמר קונה קנין גמור ביבמה היו שתי יבמות עשה מאמר בזו ובעל לזו ממ"נ אם במאמר זכה אם בביאה זכה א"ר יוסי מאחר שאינו יכול לקיים את אחת מהן לא זכה בנכסי אחיו:

ד **ודוקא כו'**. שם ושם ובפי' הר"ח ורמב"ם ורמב"ן ורשב"א וריטב"א ונ"י וש"פ דלא כרש"י שם ך"ב ב' ש"מ מדבריו שנוטל מנכסי אביו פי שנים אף שמת אביהם אחר מיתת אחיו וכן פי' ר"י וע' במרדכי פי"ט והג"מ והכריחו דלא כרש"י דהא בהדיא אמרי' שם מ' א' אי מה בכור כו' מי דמי יקום כו' אבל רש"י שם נזהר מזה ופירש דלר"י פריך ע"ש אבל הם פי' דבראוי ובמוחזק קאי על אחיו:

ה **כגון כו'** כגון כו'. טור וכ"כ הרמב"ן ורשב"א ביבמות כ"ד ב' דלא כרש"י שם ד"ה אלא כו' וכ' שכ"כ בה"ג ור"ח וראיה ממש"ש מ' א' אי מה בכור כו' וכ"כ מידי כו' וה"ה לרבנן ולדידהו מפ' כפשטן אבל רש"י שם מפ' בע"א ע"ש וכ' המ"מ שכ"נ מדברי הרמב"ם ג"כ:

ו **אבל אם השביחו כו'**. כפירש"י שם והרמב"ם דאנכסי אביהם קאי אבל בנכסי יבם כיון שיורש הכל נוטל בין קרן בין שבח וכמו בעל שאינו יורש בראוי אע"כ נוטל נכסי אשתו בין קרן בין שבח וז"ש בין יבום לחלוקה ואי בנכסי אחיו מאי חלוקה איכא אבל בירושי קאמר בהדי' כ"ז אאח:

ז **י"א כו'**. כ"כ ריב"ש סימן ת"ע דהרי בחדא כלליהו:

ח **וי"א כו'**. מהרי"ו והמעיין שם ושם יראה דל"פ דהריב"ש כ' לענין נכסי אחיו שנוטל הכל כנ"ל כמ"ש המ"מ בספ"ג מה' נחלות כנ"ל וכמ"ש רש"י שם:

ט **ואפילו רצה כו'**. כמ"ש והרי קם וכאן לא קם:

י **אפילו אם אחד מהם כולי** כאן בנפל הבית כו' ובא בע"ח ונטל חלקו כולי רביע במעות כו' פ"ק דב"ק:

יא **ויש מי כו'**. כפי' תוס' שם ל"ח א' ע"ש אין ספק כו' לאו משום דיבם אית ליה ודאי חלק בנכסים משום זה לא הוי ודאי כמ"ש בריש ב"מ זה אומר כולה שלי אומר חציה כו' ובפרק קמא דב"ק בא בע"ח ונטל חלקו כו' כנ"ל אף שמוחזק במקצת נכסים אלא משום דהוא בא בטענת ודאי ה"ה כאן שהוא בא אף טענת ייבום שהוחזק ליורש אלא דגמ' דוקא בשאביו קיים:

יב **ויש מי כו'** הוא דעת הרמב"ם ושייך אחר ס"ד ועמ"מ שם:

יג **ספק כו'**. ע"ש בח"מ סימן קי"ט שהרי"ף אזיל לשיטתו דס"ל דסוגיא דב"ק א' א' הוא כר' ירמיה וע"כ אין הלכה כאותו סוגיא ממש"ש ובכתובות צ"ב אמר רבא ראובן שמכר כו' ול"ק ביתמי כמ"ש תוס' בכתובות ושם וע"כ הלכה כד' אבא ע"ש:

סימן קסד

א **תשעים יום כו'** חוץ כו'. כמש"ל ר"ס י"ג וה"ה בייבום דחד דינא וחד טעמא להו וכן בחלוצה כמ"ש מ"א ב' כל העולה כו'.

ב **ואם כו'** אבל כו'. תוס' ל"ה ב' ד"ה ונמצאת ועי"ל כו' מבריית' מ"א ב' ת"ר יבמה כו' וכן בייבום דאל"כ אף החליצה אינה כלום כמש"ש ל"ה ב' א"ל רבא מה נפשך כו':

ג **ואם מת כו'**. תוס' מ"ב א' ד"ה אחר כו':

ד **ואם היו כו'**. דכאן לא שייך למיגזר אטו נשואה דכך היא קרובה לו כמו לאחיו אפילו היה גדול דאם קדם הקטן זכה ואף בחייו היה יכול' להנשא לו משא"כ לעלמא

ה **וי"א דכל כו'**. כתי' ראשון של תוס' הנ"ל ופליג בתרתי דצריך חליצה אחרת דהא אינה ראויה לייבום וכמש"ש מ"א ב' קרא עליו מקרא כו' וכמ"ש ר"ל במעוברת דקי"ל כוותי' ובירושלמי ר"פ החולץ היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהיה לה ג"ח ותחלוץ מיד ממ"נ אם בן קיימא הוא כו' שלא תהא צריכה כרוז לכהונה תני ר' הושעיא מאין יבמי את שא"ל ייבם א"ל חלוץ ואת שא"א לו ייבם א"א לו חלוץ כו' מ"ד את שא"ל ייבם א"ל חלוץ בתוך ג"ח מיהו שתהא צריכה לאחר ג"ח נשמעינה מן הדא קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל כו' ר' יצחק בריה דר"ח בשם ר' יוחנן דר"מ הוא דרמ"א שמא אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמא תמצא איילנות כמה דאת אמר תמן אע"פ שחלצה חולצת וה"נ אע"פ שאינ' חולצת ר"ל דשם איסור החליצה ג"כ משום שאינה ראויה לייבום אבל

בגמ' ק"ה ב' אמרו משום דמקשינן אשה לאיש לר"מ ועתוס' שם. ופליג אמ"ש הגאונים ותוס' דחליצת מעוברת לא הוי חליצה פסולה כמ"ש בס"ב:

ו **וצריכה כו'**. ר"פ ד' אחים:

ז **או ילדה כו'**. שם ל"ו ב':

ח **וחולץ כו'**. כ"כ הרמב"ם והגאוני' וכפירש תוס' שם ד"ה וצריכה כו':

ט **וי"א כו'**. דמן האחין דוקא מאמר דבחליצה הראשונה פסלה לו ודוקא לו משום דעבד בה מעשה כל דהו אבל חליצת האחים חליצה כשירה והוי כמו בעלת הגט וצרה שם ך"ז ועיא"ש שם ובנ"י ולפירש ז"ש בהג"ה בס"א צריכה מכל האחין:

י **לפיכך כו'**. משום תפיל צריך להא דר"ל:

יא **והולד כו'**. משום בן קיימא נקיט לה:

יב **אבל חולצת כו'**. כיון דאף בא קנאה ועבד מצוה כמש"ש והא דפסחים דחשיב שם עבד מצוה עולה לייבום קרינן לה:

יג **מפרישים כו'**. ר"ל דא"צ שיוציא בגט אע"ג דאמרינן ל"ו ב' ר"מ ור"א אמרו ד"א כו' וא"כ ה"ה רבנן דר"א ורבנן דר"מ וכמו שאמרנו שם יוציא בגט ולכשיגיע זמנו ליכנס כו' מ"מ א"צ כאן וכמ"ש בסוטה ך"ד א' יכול הוא להפריש כו' מ' שא"צ גט כיון דאסורא מדאורייתא וכמ"ש תוס' ביבמות שם ד"ה ולא כו' וז"ש במתני' יקיים ושם אמרו יוצא:

יד **אם הפילה כו'**. מתני' הנ"ל ולשון הרמב"ם אם הפילה יחזיר ויקיים ואם ילדה אפילו מת ביום שנולד כו' וכ' המ"מ מ"ש הפילה הוא ולד הלא נגמרו כו' ומ"ש ילדה ר"ל ולד שנגמרו סימניו ואין כו' וכמש"ל ר"ס קנ"ו:

טו **וי"א כו'**. דקנסינן כמו במעוברת ומינקת חבירו וצ"ל דס"ל דגם שם קנסינן אבל הרשב"א וש"פ ס"ל דגם שם לא קנסינן כמש"ל סימן י"ג ס"י בהג"ה לא כפו כו' וכן כאן לא ס"ל לתוס' וש"פ כמש"ש ל"ה ב' ד"ה החולץ כו' א"נ נקט ול"ק משום יקיים וכ"כ הרשב"א ונ"י שם ודלא כמ"ש כאן בשם הריטב"א:

טז **וכשמקיימה כו'** גמ' שם מאי יקיים כו':

יז **ואם רצה כו'**. רש"י שם ד"ה דלא סגי כו' וכמ"ש בגמרא איתביה ר"ל לר"י כולי אלא לדידך רצה יוציא כו' עמש"ש ל"ו ב' רש"י בד"ה תנא כו' ומיהו כו' אבל רמב"ן ורשב"א כ' שהתוספות הקשו ע"ז דא"כ קשיא לר"ל אלא בגט וחליצה ע"ש:

יח **הרי זה מוציאה כו'**. למד ממ"ש ל"ו ב' תנא כולי יוצא בגט וכ' רשב"א בשם תוס' ר"ל בגט וחליצה ולמד משם דה"ה לרבנן בכה"ג רשב"א ועבה"ג בשם מ"מ עמש"כ שהרמב"ן והרשב"א כ' דלמד מה"ל תנא רא"א כו' כנ"ל אבל א"צ כזה דכאן אף ר' יוחנן מודה כיון

דספיק' היא וכה"ג כ' הל"מ ונ"מ דאפילו בעלה אחר שהפילה צריכה כאן גט וחליצה משא"כ שם:

יט **ואם נתקיים כו'** אי כו'. כמש"ל סימן קנ"ו:

כ **וא"צ כו'**. כמש"ש ל"ה ב' מיתבי הכונס כולי אדרבה כו':

כא **כל יבמה כו'**. שם ל"ו ב':

כב **או ביום**. כגי' הגאונים שם ביום שלשים ואף לגמ' שלנו כמ"ש בפ' יש בכור וכמ"ש בסימן קנ"ו:

כג **וה"ה כו'** גם כן זה מה"ט דלא מפקינן מבעל משום זה וז"ש גירשה כו':

סימן קסה

א **מצות ייבום כו'**. כרמי בר חמי שם וכחכמים וכן ס"ל לר"י וריב"ל שם דפליגי בביאת קטן וחליצת גדול ולשנא בתרא ל"פ:

ב **ואם אינה כו'** כתובות ס"ד א' ול"ק כאן כו' ודלא כשמואל וכן הוכיח הרי"ף ביבמות קי"ב א' ואף על פי שהקשו הראב"ד והרז"ה והרא"ש עליה דא"כ קשה דשמואל אשמואל כבר תי' במלחמות דרב ושמואל שם למשנה הראשונ' קאמר דאלו למשנה אחרונה כיון דבדין נדרה לעולם כופין וממ"ש מי מסקה אדעת' כו' ש"מ דאי מסקה דעתה או לאחר מיתה לא ואם איתא דאין כותבין אגרת מרד אפילו משנה אחרונה מודה למשנה ראשונה דנדרים דיוצאת ונוטלת כתובה דלא שייך טעמא שאמרו שם שלא תהא נותנת עיניה כו' כיון דאין כותבין אגרת מרד כו' ע"ש:

ג **אי בגדול כולי**. רמב"ם פ"ב הלכה י"א כיון שמצו' בגדול מ"מ:

ד **בלא כו'**. דבטענה מספק' מטעינן לו כמש"ש ק"ו א' כ"ש דאין כותבין כו':

ה **וי"א כו'**. כסתם מתני' דבכורות וכן סוגי' דריש יבמות ג' א' ושם ק"ט א' וכתובות ס"ד א' כאבא שאול:

ו **ואין לה כו'**. כתובות שם:

ז **ומ"מ אין כו'** יבמות שם א"ר כופין ולדעת תוס' שם דאין כופין לעולם אלא בדברים שכופין להוציא מן הבעל וכמש"ש וכ"כ בהס"ת ומרדכי שם סימן מ"ט ובכתובות שם תבע ליבם אין נזקקין ואם איתא השתא כופין אין נזקקין לייבם מיבעיא וביבמות ק"ו א' עשו טצדקי להטעיהו ואם איתא ל"ל יכפוהו וז"ש אלא כו'. וכמש"ש ואלא היכא אימא לה כו':

ח **ודוקא כו'** כמש"ש ד' א' מנין ליבמה כו' וס"פ המדיר (כתובות ע"ז א) מעשה כו':

ט **ואם שניהם כו'**. הוא דעת ר"ת בתוס' שם שפירש דמ"ש אין כופין היינו ליבם ואמשנ' ראשונה קאי אבל למשנה אחרונה כופין לחלוץ והא דאת' לקמי' דרב' ואמר כו' היינו באותן שבאו לחלוץ שניכר שאין מתכוונין לד"א שהרי רוצין לחלוץ אלא שבכתובות שם סד"ה ודיני כ' שגם לר"ח אין כופין רק במילי כו' וכן כ' ב"י וד"מ דאל"כ קשה על ר"ת ג"כ שהקשו על רש"י וז"ש אין מניחים כו'. ומה שכתב לעיל ומכל מקום אין כופין כו' גם ר"ח מודה בזה כנ"ל:

י **אח"כ**. כנ"ל מהא דרב:

יא **וי"א כו'**. מיהא דס"ב יבמה כולי אלמ' כל שנאסר' עליו שלא בכוונה שלה כופין ה"נ כאן דנאסרה עליו מחמת חר"ג הגמ"ר סימן תשמ"ט ומרדכי שם כ' דאף בכה"ג אין כופין דאין זה נושא ב' נשים דמן השמים הקנו לו אבל הרב אזיל לשיטתו שפסק בסימן א' ס"י דאפילו ביבמה הוא חר"ג:

יב **וי"א אפילו כו'**. הוא דעת רש"י בד"ה א"ר כו' דנימא כו' ומיהו כולי והיינו באמתלא דוקא כמש"ש:

יג **והמנהג כו'**. אפילו יודעין כו' כי רוב הפוסקים הסכימו לפסק הגאונים שפ' כחכמים דאפילו משום ממה כמ"ש הריב"ש סימן תק"ט ואף להסוברים כאבא שאול פ' רבנן דאין כופין וחליצה מעושית שלא כדין פסול כמ"ש בסימן קס"ט בפס"ח כמ"ש:

יד **וכ"ז כו'** דאפשר כולי הא אסור' להתייב' כופין כמ"ש ס"פ המדיר (כתובות ע"ז א)' שמעשין לפסולות:

טו **אבל אם כו'**. יבמות שם:

טז **ודוקא כו'** תוס' בכתובו' ס"ד א' סד"ה תבע ואין להקשות כו' א"כ כו':

יז **מיהו כו'** כמ"ש רש"י כנ"ל ובזה מתורץ מה שהקשו תוס' על רש"י ל"ל להטעותו כו' וממש"ש ק"ו א' א"ל השתא מינך איפסלא כו' ופי' שכופין אותו כיון דאסיר' ליה וה"נ אית' בירושלמי ספי"ב אתא עובד' קומי רב הונא ועבד כרשב"ל כד שמע רבי יוחנן חזר וכפה וחלץ לה זימנ' תנינית ובגמר' שם א"ל ר"פ לא סבר מר כו' אלא הכי איתא כו' ולא שבקו דחלוץ ובתר הכי יכפוהו כיון דאפשר בהטעאה רשב"א שם לחד תירוץ ע"ש:

יח **ויזהרו כו'** כיון שקנה כבר ע"י מעמד שלשתן ועח"מ סימן פ"א סי"ז מש"ש:

יט **או שנדרה כו'**. רמב"ם וכמ"ש בגמר' שם קי"ב א' וכפירש תוס' שם ורי"ף וש"פ:

כ **ואם כו'** וכן כו'. מתני' שם:

כא **היה כו'** ומ"מ ר"ת ומבקשין ממנו ואין כופין כו' כיון שנתכוונה לכך:

כב **וי"א כו'**. ז"ל הרשב"א לא מצינו שכותבין אגרת מרד אלא כדי שתחזור בה אבל זו שנאסר' לא כיון שא"א להתייב' ותדע שאין לך גורמ' יותר ממזנה ולא הפסידה בלאותי' ועוד נידרת הנ"ל שלמד הרי"ף ממנה למורדת חולקין הכל עליו כנ"ל דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל ועוד שרש"י פי' בע"א והוא הנכון וכ"ש בשרקקה דלא נתכוונה לאסרה עליו ולפ"ז ה"ה בכל הנ"ל שא"ל דין מורדת אלא שהרב חושש בפסק הרי"ף שנק' מורדת רק ברקקה שלא נתכוונה כנ"ל וז"ש וכבר נתבאר כו' כמ"ש הרי"ף ורמב"ן כנ"ל:

כג **יבמה כו'**. רמב"ם וכפי' תוס' שם ד"ה תבע ועי"ל תבע כו' וכ' מ"מ וסובר הרמב"ם דאפילו למשנה הראשונה הדין כן ויש חולקים כו':

כד **אפי' כו'**. ר"ל אף שאמרו שם כיון דאגידא בי' כו' ב' הרמב"ם דה"נ אפשר שיש' אשה אחרת או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה וראיה מדלא תי' בגמ' בכה"ג:

כה **ודינה כמורדת**. גמ' שם כאן כו':

כו **כל יבמה כולי** עבה"ג ור"ל מדלא איבעי' לן להיפך שניה ליבם ולא לבעל דודאי אית לה כתובה דלא אתעביד בה אסורה ואע"ג דבירושלמי איבעי' להו ולא אפשיטא אנן אגמ' דידן סמכינן רמב"ן ורשב"א ושניה חולצת ולא מתיבמ' כמ"ש בפ"ב. מ"מ פ"ב הלכה י"ז:

כז **וסימן כו'**. דקי"ל בכתובו' כ"ד א' באלמנה כו' מ"ט כי אקני כו' וכ' הרי"ף שם שמעינן מהא מאן דמגרש לאיתתא מדעתא דנפשי אין שמין דאיהו קא מפיק לה ולא ממילא נפק' משא"כ כאן דממילא נפקא כמו אלמנה שהרי כתובת' מנכסי בעלה הראשון והוא אינו יורש הנכסים ושל אחיו הם והוא קנה לה הנכסים ואזלינן בתר אומד דעתו ואין הולכין אחר החלוץ והיא כאלמנה אחרת:

כח **וכן אם כו'**. שהי' מן החולצות כמ"ש בס"פ המדיר מעשה כו':

כט **וה"ה למ"ד כו'**. ערש"י בכתובות פ"א א' ד"ה לגבות כו' שהייתי כו' משא"כ כאן:

ל **אבל הקהלות כו'**. משום עיגון פעמים שאינה חפיצה בו ואין כופין אותו כנ"ל ולפעמים שדוחק אותם לייבם שדוחק אותה עבור ממון שיודע בה שאינה חפיצה בו ועתה"ד סימן ר"כ וז"ש ואותו החצי כו' שאע"פ שמדינ' אין לחולץ כלום בנכסים כמ"ש בפ' החולץ מ"מ התקנה היתה כדי שירצה לחלוץ כמש"ו:

לא **אפי' אין כו'** עמ"ש למטה:

לב **ומנכין כו'** וצריכ' כו' כמו בכל אלמנה ועתו"ס דכתובות צ"ח א' ד"ה מוכרת כו':

לג **ומה שנתן כו'** כמש"ל סי' קס"א ע"ש:

לד **ואפילו אם כו'** כיון דמצוה בגדול וכן כשאין חפצין כולן כופין את הגדול כמש"ש ולכך היתה תקנה לגדול:

לה **וכ"ז כו'**. לשון תקנת שום בס"ס י"ז של מהרמ"פ יש ברירה ביד יורשי המת והיבם אם יפרעו להיבמה הכתובה במזומנים או יתנו לה חצי הנכסים שהניח כמו שהם כו':

לו **ואפילו יש כו'**. כי כותבין כן לשופרא דשטר' ועח"מ סימן ע"א סי"ד שטר כו':

סימן קסו

א **ודוקא כו'**. כמש"ש אל זקני עירו ואין זה עירו:

ב **וכן כו'**. ג"כ מזה הטעם:

ג **בפני עדים**. כי בלא עדים אין הקדושין כלום כמ"ש בקידושין ס"ה א':

ד **בכסף או בשטר**. יבמות שם וכן פירש"י ברישׁ קידושין במתני' ד"ה ביאה וכ"מ מדקא' בפ' הבע"י ביאה גומר' כו' מדנקט לשון גומרת מ' דוקא בגומרת הוא החילוק אע"ג שאינן אלא מדרבנן אבל בירו' לא מ' כן דאמר שם ברפ"ה דיבמות ובפ"א דקידושין איזהו מאמר ביבמה הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף ועמ"ש:

ה **ואם קידשה כו'** ר"ל בדיעבד כמ"ש ברש"י שם והרמב"ם וטור השמיטו דין שטר שסוברים דקושי' הגמ' על מ"ש כיצד והלא נתבאר ולא היה לו לומר אלא שמקודשת בשטר אבל למסקנ' אין מקודשת בשטר וכ"ה בתוס' וירושלמי רק קידושי כסף. ובספרי ש"ע של הרב לא היה כ' או בשטר שגם הרמב"ם וטור לא כ' בשטר והמ"מ כ' שם מגמר' הנ"ל:

ו **ואפילו כו'** ר"ל אף שמ"ש בקידושי אחי אינה כלום מ"מ מקודשת מחמת הפרוטה כמש"ו דהוי כו':

ז וצריכה כו'. הג"מר הוציא כו' דהא חופה כו' אלא שי"ל דשם מדאוריית' וצ"ע:

ח **ויכול כו'** כאן בו' דהא קי"ל כרבנן שם י"ט ב' דגמרי מקידושין:

ט **ודוקא כו'** כמו גבי קדושין הגמ"ר ד"מ בשם הגמרא ע"ש אבל כ' שם דליתא ג"כ צ"ע דלא מ' כן בתוס' דקידושין י"ב ב' ד"ה משום כו' וקשה כו' וביבמות נ"ה דכוותיה גבי שומרת יבם כו' ואם איתא הא מוקי לשם זנות ובלא עדים ולא קני אלא בדותא היא ואף ר"ת לא ס"ל מדהקשה תוס' בפשיטות ועתוס' שם נ"ב א' ד"ה המקדש כו':

י **ואם אין כו'** יבמות ל"ט א' פ"ה א' כתובות נ"ג ב' פ"ב ב':

יא **שאנסוהו עכו"ם כו'**. כמ"ש בגמ' שם:

יב **בין שהיא כו'**. גמ' שם:

יג **אפילו כו'** מתני' שם:

יד **י"א כו'** תוס' שם ד"ה מן כו' וכמ"ש בגמ' לדברים האמורים בפרשה דוקא והרמב"ם לא הזכיר זה דס"ל דוקא לתרומה. ב"י וז"ש י"א ואינו מוכרח כי אין דרכו לכתוב רק המפורש בגמ'

טו **ויש כו'**. תוס' שם לדברי' אבל בהעראה כו' ובירושלמי כו' ואע"ג דבגמ' אמרו כי רבי רחמנא שוגג כו' רישא דמתני' נקט וה"ה להעראה ולכן מציין גמ' אהעראה וא"צ לדחוקי משום מלת קנה מציין אלא אכולה מתני' קאי וז"ל הירושלמי שם שמואל אמר לא קנה אלא בדברי' האמורים בפרשה לירש נכסי המת כו' ר' יוחנן אמר קנה כל הדברים אמר ר' יצחק בר אלעזר מה פליגין בשהערה בה אבל אם גמר את הביאה כל עמא מודין שקנה כל הדברים:

טז **י"א כו'**. תוספתא פ' בתרא דברכות העושה כל המצות צריך לברך:

סימן קסז

א **בן ט' כו'**. ואם לא כו' מתני' וגמ' בנדה שם:

ב **ואם בא כו'** או כו' ואם כו'. מתני' יבמות צ"ו ב' בן ט' כו' ומת כו' בן ט' כו' וכשמואל ור"י בגמ' שם:

ג **ויבדקוהו**. כמ"ש בנדה מ"ו א' מ"ח ב' דלחליצה לא סמכינן אחזקה דרבא:

ד **אז כמש"ו אבל כו'** וכ"ז כת' בסימן קנ"ה:

ה ובדקוהו אח"כ כנ"ל ס"ג:

ו **ואם בא כו'** רש"י וז"ש יגדלו כו':

ז **דגט כו'**. כנ"ל ס"ב ובב"ב קנ"ו א':

ח **יבמה כו'**. הנה שיטת רמב"ם ותוס' בלשון אחרון בד"ה היא ועוד יש לפרש כו' דתרי בבי בתרייתא היא אומרת נבעלתי והוא אומר בעלתי וכן ממ"ש הנהו שניהם כו' ושם בעא מיניה כו' כלהו בין בתוך ל' בין לאחר ל' ותוס' בלשון ראשון שם פי' דהכל לאחר ל' אבל תוך ל' שהיא אומרת נבעלתי כו' צריכה גט וחליצה ובהוא אומר בעלתי כו' א"צ אלא חלילה וכ"ש בשניהן מודים וכן צרה אסור' בתוך ל' ופ' תוס' כשני הלשונות לחומרא ורש"י פי' תרי בבי הנ"ל כפי' תוס' בלשון ראשון ושניהם מודים פי' דוק' שאמר תחלה בעלתי והוא בבא אחרונ' הנ"ל ובצרתה פי'. אף בתוך ל' ובצרתה מ' מדברי רש"י אפי' שניהם מודים שלא נבעלה ול"ק מתחלה בעלתי שכ' דכאן שנסתרה כו' והותרה מיד וכ"כ הרא"ש בתחלה שם אלא שאח"כ העלה דברי רש"י לדרך אחר וכ"ש לדברי תוס' ורמב"ם שפי' שניהם מודים דלא כרש"י כנ"ל וז"ש בש"ע וצרתה כו' אפילו הוא

והיא כו' נמצא ד' שיטות לרמב"ם ותוס' בלשון ב' כל ד' בבי בין תוך ל' או אחר ל' וללשון ראשון דוקא אחר ל' אבל תוך ל' הכל להיפך כנ"ל ושיטת רש"י דתרי בבי אחר ל' ושניהם מודים לעולם א"צ אלא חליצה וצרתה לעולם מותרת ושיטת רא"ש כתוס' בלשון ראשון אלא שכ' דאף בתוך שלשים הצרה מותרת אם הוא אומר בעלתי כו' ואינה אסורה אלא כשהוא אומר לא בעלתי אע"פ שהוא אומרת נבעלתי וכ' שם אבל לאחר ל' אפילו שניהם מודים צרתה מותרת וכנ"ל דצרתה לד"ה אפילו שניהם מודים וכ"כ תוס' שם ולפ"ז לא יתכן הא דאמר בסמוך כו' וכופין היינו כי אמר בעלתי וחזר ואמר כו' דהא מ' בסיפא כו' ומיהו י"ל דאיהו כו':

ט **אע"פ שהוא כו'** . וגמ' שם קי"ב א':

י **וגירש כו'** הואיל כו' ואם כו'. שם עד שכופין כו':

יא **או יחלוץ כו'**. שם הוא אומר בעלתי כו' ושם הנהו שניהם מודים כו' ופי' המ"מ שלא אמר מעיקרא בעלתי דלא כרש"י וכ"כ תוס' שם בד"ה הוא ומיהו י"ל דאיהי כו' וכ"מ ברי"ף שאם היה מפ' כפירש"י לא היה צריך להביאו הנהו כו' שכבר כתב בברייתא וכ"מ בדברי הרמב"ם הנ"ל שכ' אע"פ שהוא כו' ומ' ה"ה בלא אמר בעלתי וז"ש בהג"ה ואפילו מודה כו' דכל כו' וראיה ממ"ש וכי מפני שאנו כו' ועירש"י בד"ה מפני כו' דחזקה כו'. מ"מ שם:

יב **גירשה לאחר כו'**. מתני' שם לאחר כו' וכמ"ש בגמ' בשגיטה כו' ופי' הרמב"ן והרשב"א ומ"מ דנתן עכשיו הגט דאי קודם הכניסה אפילו לאחר שלשים יום היתה נאמנת כיון דאיכא איסורא מוקים אנפשי' ועוד היאך כנסה ומ"ש רב אשי התם גט כו' במתני' שנתן גט לזיקתו והוא מודה שלא בעל הכא בשכתב הגט סתם והיא אומרת שלא בעל ולזיקת' נתן והוא אומר שבעל ולביאתו נתן אע"ג שלדברי שניהם א"צ אלא חליצה מ"מ נותנים עליה חומרי שניהם ומאמינים אותו שבעל והיא שוויה לגיטא חספא שאמר' לזיקה וכמ"ש בירושלמי רב הונא בשם רב והוא שיהא הגט יוציא מתוך ידו לתוך ידה הוא אומר גט אשה והיא אומרת גט יבמה בתוך שלשים דיום חזקה לא בעל כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום כו' וז"ש הרמב"ם וש"ע גירשה לאחר כו' וכן לעיל ואמרה כו' וגירשה כו':

יג **היא אומרת כו'**. הרמב"ם וכ' תוס' שם ד"ה היא בלשון אחרון ועוד יש לפרש כו'. מפרש דתרי בבא בתרייתא היא אומרת נבעלתי כו' הוא אומר בעלתי כו' וכן הנהו שניהם כו' וכן בעא מיני' תנן כו'. הכל בין בתוך ל' בין לאחר ל' וז"ש הרמב"ם וש"ע שאין זה כו' אחר שכנסה מ' אפילו מיד וכן סתם בכל הני בבות וז"ש וצרתה כו' ואפילו בתוך

כו' והוא מדברי רש"י שם בד"ה מפני כו' בועל לאלתר וכמ"ש תוס' בשם ר"ח בד"ה הוא ופי' בקו' וכן ר"ח וכי מפני כו' והרי"ף והרמב"ם השמיטו דין הצרה:

יד **וי"א דתוך כו'**. כפירש"י דתרי בבי בתרייתא אלאחר ל' יום קאי וכמ"ש בתוס' הנ"ל לפירש"י תוך שלשי' יום בהיא אומרת נבעלתי צריכה גט וחליצה ובהיא אומרת לא נבעלתי א"צ אלא חליצה וכן הנהו כו' ובעא מיניה כו' הכל לאחר ל' דוקא והרב לא כתב פרש"י אלא כאן לפי שתוס' פי' שם עוד בלשון ראשון פי' להיפך דהכל קאי אף בתוך שלשים וכן דין הצרה כו' וכנ"ל ומספקא לתוס' שם וכתב שם שיש לעשות לחומרא כמ"ש שם פי' בקו' דאחר כו' ועי"ל דבסמוך שריא כו' ומחמת שתי הלשונות כו' ע"כ כ' כאן רק להחמיר:

טו **ואפי' בתוך ל' יום**. וכ"מ בירוש' פ"א דכתובות סוף הלכה ד' תני טענת בתולים עד ל' יום דר"מ וחכ"א מיד כו' ר' ירמיה בעא מהו שיהא נאמן לומר על דר"מ העמדתי עצמי מ' יום כדי לעשות את הולד שתוקי נשמעיניה מן הדא היבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואר"א דר' מאיר היא ואר"א ל"ש אלא אצלה הא אצל צרתה לא כמה דתימר תמן לא כל הימנה לחוב לצרתה וכאן לא הימנה לחוב לבנו. הרי מפורש דאתוך ל' יום קאי:

טז **וי"א כו'**. תוס' שם לפרש"י והקשו על רש"י לפי פי' דלאחר שלשים קאי מ"ש בצרה כמש"ש ולפ"ז לא יתכן כו' אלא נראה דצרתה כו' וכמו שמסיק תוס' שם ומחמת שתי כו' וכ"ד בהג"ה כשתי הלשונות לחומרא:

סימן קסח

א **לפיכך כו'**. שם פ"א א הרוצה שימכור כו' ושם ב' דתניא מי שמת כו':

ב **ואפי' אם היה כו'**. גמרא שם פ"א ב' הרי שהי' כו' ואע"ג דאמרו שם זו אינה משנה כו' לא אשכחן תנא כו' כיון דתקינו רבנן עכשיו דגביא ממטלטלי וחזרו עכשיו המטלטלין כמו הקרקעות ולא הוי אלא חומרא אחד כר"נ וקי"ל כוותיה ועריי"ף רא"ש שם וכ"כ תוס' בב"ב קכ"ו א' בד"ה ואין כו' ובזה"ז כו' ובבכורות נ"ב ח' בד"ה ולא כו' והשתא דתקין כו' ע"ש וכ"פ הר"י מיגש בב"ב שם וע"ל סימן א' ס"ב ומלוה כו' וה"ה כאן ועמש"ש וערמב"ן בב"ב שם שכ' ואי קשיא לן הא דאמרינן בב"ב קע"ה ב' ומי אמר רבה כו' אלמא אי שיעבודא לאו דאורייתא לא גבי ממלוה כ"ש תקנת הגאונים י"ל ה"מ גבי בכור דלא משוינן לי' כמאן דגבה לבא מדר' נתן גובה אף בדרבנן וערשב"ם קכ"ה א' ד"ה לטעמיהו כו' ותוספת שם:

ג **וי"א כו'**. כחכמים ועבה"ג ועברמב"ם בפי' שם ולא כ' הרמב"ם כל הקודם כו' כמ"ש במתני' לפי שאין התפיסה מועלת אלא מחיים כמ"ש רש"י וכמש"ש פ"ד ב' ולא הוצרך זה לבאר ודחוק הוא דלמה השמיטה כיון שכ' במתני' ואינו פשוט כ"כ אבל הוא מפרש דתפיס שלה אינה שלא יוכל להשתמש בהן אלא שתוכל לגבות כתובתה אחר מותו ואפי' תפסה לאחר מיתת אחיו דהו' במקום בעל קאי וכמו שכתב תוספות פרק ד' ב' ד"ה ולר"ע כולי פירוש רבינו תם דקשי' כולי ומתני' דלעיל גבי יבם כו' או שמפר' שתפס' בחיי בעלה כפירש"י והכל לענין גביית כתובה וכבר ביאר זה בפי"ח מה' אישות הלכה י"א שתפיסה מהני לכתובה בחיי בעלה ע"ש

ד **ואם כ' כו'**. שאז הוא כקרקע לכ"ע כמ"ש בב"ב מ"ד ב':

ה **ומ"מ כ"ז כו'**. קאי אמ"ש ילקח בהם קרקע כו' דז"ש ילקח כו' ל"ד שאין נותנין המטלטלין ליד אלא ילקח כו' ועב"י:

ו **אבל הקרקעות כו'**. כמ"ש והוא אוכל פירות גם אין להיבמה עליו כלום אלא מדרגות ב"ח ועבה"ג ס"ק כ':

ז **הנכסים כו'**. הוא מדברי מ"מ הנ"ל כמ"ש במתני' לחכמים קדמה היא ילקח כולי וכתב המ"מ שלא הוצרך הרמב"ם זה לבאר שהכל מודים בה כנ"ל ע"ש:

ח **אפילו גירש' כו'**. גמ' שם פ"א א' שאלתי כו' אם ישראל הוה כו' וערש"י שם מגרשה כו' והק' הרא"ש הא אמרינן במתני' החזיר ה"ה כו' ואמרי' בגמ' פ"ב ב' החזיר' מאי קמ"ל כו' אימה כתובה מיניה קמ"ל אלמא אפי' החזיר כחובת' על בעלה הראשון והאיך יכול למכור מה"ט ותי' דמתני' בשמחזירה סתם אבל סומכוס מיירי בשמתנה כו' וכמ"ש בתוספות רפ"ט מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפילו הניח נכסים של מאה מנה אין היורשין יכולין למכור מפני שכל הנכסים אחראין לכתובה כיצד יעשה כונסה ומגרשת ושוברת לו כתובת' אלמ' שצריכה לשבור כתובה הראשונה ובירושלמי שם כיצד הוא עושה כונס ומגר' ומחזיר והיא שוברת לו כתובת' א"ר ייסא לצדדין היא מתנית' או שוברת לו כתובת' ר' זעיר' בשם רב המנונ' כנסה וגירשה והחזירה אם חיד' לה כתובת' על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון ר"י בר בון בשם ר"ח מתני' אמרה כ' כו' ע"ש וז"ש ובלא גירושין כו' כנ"ל לצדדין כו' ואף ר' זעיר' מודה בזה וכ"כ תוס' ד"ה מגרשה כו' וא"ת כו':

ט **יבמה כו'** או שמחלה כו'. מירושלמי הנ"ל או שוברת כו' וכ"ש בשלא היה לה כלל דהא עיכב המכירה מפני שכל נכסיו כו' כנ"ל:

י **וכשיכניסנה כולי**. כן פירש מ"ש ואי ל"ל מראשון כו' כנ"ל סי' קע"ו ס"ד:

יא **יבמה כולי** כ"ז לשון הרמב"ם ומפ' בש"ס ואי ל"ל מראשון כול' ר"ל בשלא כ' לה כולי תקינו כו' שצריך לכתוב לה כתובה אשני ואם היתה כולי ע"כ צ"ל דא"צ לכתוב לה כלל וז"ש אם רצה כולי:

יב **ודינה בתוספת כו'**. כמ"ש בכתובות כ"א א' ל"ש אלא כו':

יג **אבל כו'**. אבל הרמב"ן ורשב"א מפ' ואי צ"ל כו' תקינו כולי אפילו לא כתב לה כתובה ואם היתה כולי ג"כ בשלא כ' לה אבל צריך לכתוב לה שלא תהא כו' וז"ש בהג"ה ודוקא כולי וכן אם כו' ר"ל אפי' לא כ' לה ואמר לא היה כולי כפירש"י ביבמות ל"ט א':

יד **היו כו'**. בעיא שם נ"ג ב' ולא איפשיט' וכ' הרי"ף הלכך ל"ל וכ' הר"ן דוקא בדאיכ' נכסים מראשון כו' דתנאי כתוב' ככתובה:

טו **מ"מ כולי**. שם וכ"כ תוס' ד"ה בת כו' והרא"ש:

סימן קסט

א **ישראלים כו'**. ק"א ב' בישראלים בב"ד של ישראל כו':

ב **ושלא כולי** ולא כולי מתני' ק"ד ב' וקי"ל כת"ק וה"ה זה לזה כמ"ש בתוספת' וירושלמי פ"ג דסנהדרין והוב' ברי"ף ורא"ש שם:

ג **ואפילו כולי**. כמ"ש בח"מ סימן ל"ג ס"ד בהג"ה ומיהו כולי וכתב במרדכי משום ב"ד טועין כיון שאינו מפורש בגמ' בהדי' להיתר ובחד בעל הן פסולין:

ד **אבל שני כולי**. גמר' שם ובב"ב קכ"ח א':

ה **ואם חלצה בפני כולי**. ממ"שש במתני' ובריייתא מצות חליצה כו' מ' דוקא למצוה וכמש"ש ק"ו ב' אר"י מצות חליצה כו' הקמ"ל מצוה הכי כו':

ו **נמצ' כו'**. מתני' הנ"ל:

ז **או גר**. ק"א ב' ואנא גר אנא אלמ' אפי' א' מהן

ח **וי"א כו'**. דאפי' לענין יוחסין לר"י דפוסל באמו מישר' מכשיר באביו ע"א וכ' שם וצ"ע מאי ראיה מיוחסין שאני כאן שהתורה מיעטתו בישר' שיה' כולו מישר' והא לראב"י ביוחסין אפילו אמו מישר' כשר ולר' יוסי א"צ כלל אפי' אמו וקי"ל כוותיה בקידושין שם וכ"כ נ"י וכ"כ בשם שאילתות ע"ש:

ט **ומיהו כו'** מתני' שם חליצתה פסול' ואמרינן ברפ"ג דגיטין כ"ד ב' כ"מ כו' ואף ר"א ל"פ אלא בקטן ואנפילי' כמ"ש הריב"ש סימן תפ"ב וכמ"ש הרמב"ם וש"ע סנ"ה:

י **אפילו כו'**. עבה"ג וכמ"ש ק"ב ב':

יא **י"א כו'** דהנוטל כו'. מתניתין בבכורות פ"ט:

יב **דהרי בעינן כו'**. מתני' ק"א א' וגמ' שם מ"ט דת"ק כו' ושם ב' בכ"ד ישראל כו' וק"ב צ' וק"ד א':

יג **ועיין כו'**. כתובות ק"ה א':

יד **ואפי' הב' הן ע"ה**. שהן א"צ להקרות:

טו **חלצו כו'**. פי' לכתב אין עיכוב כמש"ש ק"ה ב' ועתו"ס שם. ד"ה לכתחלה:

טז **ואלו השנים כו'**. דהא אפילו גרים דכשרים בד"מ פסולים בהן כמ"ש ק"א ב' וכ"ש קרובים או פסולים:

יז **ודוק' כו'**. דהא אין מעכבין כנ"ל וכמו בשלש' לר"ש ור"י הסנדלר שם ק"ד ב' כ"כ ב"י ונ"ל כו' והוא דוקא שהקצו השלש' לבד אבל בלא"ה קי"ל בספ"א דמכות דאפי' מאה ונמצ' א' קרוב או פסול דבטלה כל העדות וה"ה לדיינים דהא דיינים מעדות גמרינן וכ"כ נ"י בשם הריטב' אלא שכ' דכה"ג אפי' לכתב כשר אלא שלא היה כבודו של רב שמואל להקצותו מן הב"ד ונראה מה שסתם הרב משום דנוהגין להקצותו לבד כמ"ש בסד"ח סי"ב וס"ל דלא כנ"י שמכשיר כה"ג לכת' ועבפס"ח סה"א וכן נראה עיקר:

יח **מיהו אם כו'**. דקאמר (שם לא עשתה ולא כלום ובזה) צריכה כו' מ' לכתב:

יט **וי"א וכו'** עפס"ח ס"ט ומש"ש:

כ **ומיהו בח"ה כו'**. דהא הטעם שמא יכתוב כמש"ש וכותבין שט"ח בח"ה כמ"ש בפ"ג דמ"ק ועיין בה"ג:

כא **וי"א דאין כו'** דהא דין הוא כנ"ל ואין דנין בהן כמ"ש בירושלמי הוב' ברא"ש פ"ד דסנהדרין ועח"מ סימן ב' בהג"ה ודוקא כו':

כב ושהיה בעולמו רפ"ב:

כג **וזאת כו'**. קי"א:

כד או אפי' שם:

כה או עבד כו'. רמב"ם וכמ"ש הרי"ף שם דאין זה עדות כלל ע"ש:

כו **צריך שידעו כו'**. כמ"ש לעיל סי' קס"ד ס"א:

כז **צריך כו'**. כמ"ש חזקה אין העדים חותמין כו' וכ"ש ב"ד וכן הכלל לכל מ"ש כאן:

כח **בן י"ג כו'**. מתני' בנדה מ"ה ב' ועתוס' שם ד"ה אלו כו':

כט **והיבמה בת כו'**. ק"ו ב' והלכת' כו':

ל **ושהביאו כו'**. כמש"ש ה"ד אי דלא אייתי כו':

לא **אחר כו'**. שם מ"ו א' מ"ח ב':

לב **ואם יש כו'** תוספת מ"ט א' סד"ה ואב"א כרבנן דר"פ בא סי' דא"א לעליון בלא תחתון ובדדים א"א לומר שומא דאין באין בלא זמנם:

לג **וכן כו'**. פח"מ סימן ל"ה ס"א:

לד **אלא ע"פ כו'** יבמות ל"ט ב' פליגי בה כולי וכאן כ"ע מודים:

לה **וי"א כו'**. ממ"ש בקידושין פ' א' מלקין כו' סוקלין כו' אע"ג שאין האב נאמן למכות ולעונשין כמש"ש אלמ' הוי כעדות:

לו **או שיצא כו'** כמש"ש מלקין כו' הוחזקה נדה כו' ומפרש היאך הוחזקה נדה שיצא עליה קול נדה בין השכנים וזה כולו מדברי ר"ת אבל רש"י פי' בכתובות ע"ב שראוה לובשת וכו' וכ"כ לעיל סימן קט"ו ס"ב וביי"ד סימן קפ"ה ס"ב וכבר הקשה עליו הר"ר יואל הלוי כמ"ש במרדכי פמ"ח:

לז או בדקוה צ"ל אם בדקו' ובדיקה מהני בכל אדם כמש"ל סימן קנ"ה:

לח **אבל לא כו'**. דשמ' עשו ע"פ האב כי האב נאמן להקדשות כו' כמש"ש מרדכי ובלא"ה אמרי' קטן עולה למנין שבעה אלא משום ש"ץ כמ"ש בפ"ג דמגילה המפטיר בנבי' כו' ואף למ"ש בא"ח סימן נ"ה ס"ה בהג"ה וכמ"ש בירושלמי אין מדקדקין בקטן מ"מ שנים בעינן כמ"ש שם:

לט **או שהם אריכות כו'** וע"ז סומכים כו'. סה"ת ומרדכי שם:

מ **ואם יש כולי**. כפירש הרי"ף ורש"י וש"פ שם דאפילו קודם י"ב שנה דלא כהרמב"ם וכרב ספרא אבל רב זביד מספקא ליה וכמ"ש תוס' שם ד"ה רב וביד כו' ומשני חוששין כו' וכ"כ הרא"ש שם אבל הרמב"ן ורשב"א כ' שיש לפרש גם לרב זביד ודאי סימני' לה ומה שפריך ונבדוק ה"ק ל"ל לסמוכי על החזקה במקום שאפשר לבדוק ע"ש:

מא **ישבו כו'**. עתוס' ק"ג א' ד"ה בין כו' ואמרינן כו' ואע"ג דקי"ל דחליצה כתחלת הדין כמש"ש ק"ד א' היינו להחמיר:

מב **ויעמדו כו'**. שם ק"ו א' בתי כו' לחד פי' שברש"י ובספרי ועמד כו' וכמ"ש בתוס' הנ"ל:

מג **אבל בדיעבד כו'**. גמ' שם בין עומד כו' ובע"ג דמ"ק כ"א ועח"מ סימן י"ז אבל הרשב"א ס"ל אף לכתחל' מיושב והוכיח ממש"ש א"ל ר"א והתניא בין כו' והוא לשיטת הראב"ד והרא"ש דס"ל דאמימר לכתחלה קאמר אבל לפי' הרי"ף דפוסל אפילו בדיעבד ופי' דשייך באידך דאמימר וכמ"ש תוס' שם ד"ה מאן בשם ר"ח וכמש"ל סל"ב אין ראיה משם וכ"פ ס"ח סל"א. דעת הרמב"ם דקריא' בעמידה מהא דספרי וכן רקיק' אבל חליצה מיושב מברייתא הנ"ל אבל מסוגיא דמ"ק א"א לומר כן וע' רשב"א שדחק עצמו לתרץ דבריו וכ' שעיקר ראייתו מהא דפריך ר"א לאמימר ע"ש וא"א לומר כן דהא הרמב"ם ס"ל כר"ח ורי"ף שהרי כ' או שהיה מהלך על אצבעות רגליו כו' שהחולץ כו' וכמ"ש בפס"ח סל"א ע"ש:

מד **וכן חולה כו'**. ק"ו א' לפרש"י הנ"ל:

מה **דכ"ד כו'**. כמ"ש בכתובות י"ד א' וע' תוס' דפסחים ל' א' בד"ה לישהינ'. ור"י מפרש כו':

מו **שאם כו'**. כמ"ש בגט ספ"ה דערכין כ"א ב' ועתו' שם ד"ה האי כו' וביבמות שם חליצה כו' זימנין כו' דתניא וקרוב כו' ובערכין שם מאי עד שיאמר כו':

מז **וכן אם כו'**. הגמ' דיבמות הני שהשוו לגט ובתוספתא פי"ב חליצה מעושית בב"ד של ישראל כשירה בב"ד של גוים פסולה ובגוים חובטין אותו וא"ל עשה מה שרב פלוני אומר לך כו' אמרינן בגיטין פ"א לענין גט:

מח **ואע"ג כו'**. ר"ל דהא בב"ד שם ישראל כשר כנ"ל כמש"ש גט המעושה כו':

מט **וא"כ כל כו'**. ר"ל דכפיה בישראל דוקא בדין כשר כמש"ש בסוף

נ **מ"מ אין כו'** ר"ל כיון דרוב הפוסקים מסכימים דאין לכוף מפני זזה כמ"ש ל"ט ב' אין כופין דקי"ל כדעת תוס' ד"ה אימר דאין כופין דלא כרש"י כמו שהוכיח שם בתוס' ומש"ש בדברי ר"ת אלא אדרבא כופין כו' היינו במילי כמ"ש בכתובות ס"ד א' סד"ה ודיני כו' וכמ"ש בסימן קס"ה ס"א ע"ש מרדכי:

נא **ר"א כו'** ובמרדכי כ' עוד ט"א שיראו אם מכוון לרגלו כמ"ש במתני' בגדול שהוא יכול להלך כו' וכמ"ש בפס"ח סס"ב:

נב **לפיכך כו'**. כפי' ב' שברש"י דפי' ראשון כבר דחו אותה וכמש"ל סכ"ב בהג"ה:

נג **לכתחלה**. כ"כ הרא"ש דדרשא דחשש אסמכתא בעלמא היא דאל"כ לא הוי פליג ר"מ ובפ' בתרא דיומא אמרי' דכ"ע הוא כו':

נג) **ויש פוסלין כו'**. ערש"י ק"ג א' ד"ה אנפליא וד"ה מדסיפא כו':

נד **אבל רצועותיו כו'**. טור ומ' בכ"ד כשר ב"י. וצ"ל לפ"ז שלמד ממש"ש ק"ב א' קטרינן ביה מיתנא והוא חבל כמ"ש בכמה מקומות:

נה **וי"א כו'**. וה"ה של שער אבל שאר דבר לא ממש"ש א"ל מי לא קרינן כו' א"ה כו' וההוא מיתנא הנ"ל פי' הרשב"א של עור או של שער:

נו **צריך לכתחלה כו'**. דלכתחלה צריך לחלוץ בסנדל דרבה ורב יוסף הלכה כרבה כמ"ש בב"ב קי"ד קמ"ג ובגיטין ע"ד ב' ועוד דהלכה כר' יוסי אפילו מחבריו וגם פשטא דמתני' מ' דיעבד כמש"ש אלא שאין סנדל מצוי בינינו וסומכין על הירושלמי ר"פ מ"ח חלצה במנעל חליצתה כשרה למי נצרכה לר"מ דרמ"א אין חולצין במנעל תנא א"ר יוסי מעשה שהלכתי לנציבין וראיתי שם זקן אחד ונומתי לו בקי לך ריב"ב מימיך ונימא לי ר' שולחני הייתי בעירי ועל שולחני היה תדיר ונמתי לו ראית חולץ מימיך במה היה חולץ בסדל

או במנעל אמר לי רבי וכי יש סנדל במקומינו ואמרתי מה ראה ר"מ לומר אין חולצין במנעל וכמ"ש הרא"ש וש"פ אלא שהרמב"ן הקשה עליה אדרבא משם מוכח להיפך דאף במקום שאין מצוי מדאמר מה ראה ר"מ כו' אלא לפי שאין תקנה בדבר חשוב דיעבד וגם סומכין על פוסקים הנ"ל מ"מ לכתחלה עושין צורתו דומה לסנדל בכל מה דאפשר:

נז **שיהא העור כו'**. רש"י ק"א ק"ב:

נח **וי"א שתהא כו'** מהא דשבת ס' ב' וכפי' הסמ"ג וסמ"ק:

נט **וי"א מבפנים**. ט"ס וצ"ל ולא מבפנים כו':

ס **וי"א כו'** כפרש"י שם ומ"ש בגד הוא עפ"י פי' ראשון של רש"י ליבמות. ק"ב ב' ד"ה התפור:

סא **וי"א שעושין כו'** שכן פי' החילוק בין מנעל לסנדל ואמרו שזהו מסאנא שאמר הרי"ף שם ונראה שמפ' מ"ש גזירה משום מנעל מרופט היינו קרוע התפר אבל בשבת מ' שהיה מב' חתיכות וערש"י שם ב' ד"ה אלא לחזק כו':

סב **אבל כו'** וגם כו'. ממ"ש סנדל התפור בפשתן כו':

סג **וגם הרצועות כו'**. ממ"ש הוא של עור ותרסיותיו כו':

סד **י"א כו'**. כמ"ש בפ"ב דשבת חשש כו' ואף שהרא"ש וש"פ דחו דבריו מ"מ הרבה פוסקים כתבו כדבריו ועב"י:

סה **וגם כו'** דהכל למידין מתחש כמ"ש בגמרא שם הוא של עור כו':

סו **יהיו בו כו'**. ק"ב א' קטרינן בה מיתנא כו' ושם ב' תרסיותיו מ' שנים וכמ"ש בהדיא בשבת קי"ב א' אלא שרש"י פי' שם פי' אחר על תרסיותיו שפירש מקום קביעות הרצועות מכל מקום מ' שהן שנים:

סז **וי"א כו'**. מהא דב"ק נ"ט ב' וסנהדרין ע"ד ב' ותענית כ"ב א' ומכמו שכתבו תוס' שם ושם עיין מש"ש: אבל הרי"ף והרא"ש פ' בסנהדרין שם ערקתא דמסאנא שאומות העולם עושין אדומות וישראל שחורות ואף לפירוש תוס' חומרא זו אין לה פנים דבשלמא החילוק שבין מנעל לסנדל ניחא דמנעל לכתחלה גזירה משום כו' אבל במנעל עצמו כיון דהאידנא הכל הולכין ברצועות שחורות מאי קפידא איכא ואף שכאן בסימן זה כתב כמה חומרות וחומרות דחומרות חומרא זו א"ל פנים וקולא היא:

סח **וגם כו'**. סדרים:

סט **אבל השאר כו'**. כמ"ש ספ"ק די"ט תוס' הנ"ל:

ע **אבל מבפנים כו'**. כי לא אמרו שם אלא מבחוץ וכמש"ש רי"א אף לא מנעל שחור כו' באתרא כו':

עא **ויהיו הרצועות כו'**. וכמש"ש דמיהדק טפי כו' ובכך הוא מהודק היטיב:

עב **יעשו בו כו'**. כפי' הטור ורי"ו מש"ש חומרתא וכדעת רוב הפוסקים דשניהם בעינן חומרתא ומיתנא אף שהרמב"ם ורשב"א סבירא ליה דרצועות לבד סגי אלא דחומרתא לבד לא ורי"ף וראבי"ה סוברים דשנצי לבד סגי ומה שכתב האי דידן ר"ל דלית ביה שנצי והרא"ש כ' דבדידן א"צ לכלום שדידן מהודק בלא"ה כמ"ש בסנ"ג בהג"ה ע"ש מ"מ יש לעשות כהני רבוותא הנ"ל:

עג **וי"א כו'**. כגי' חומרתי לשון רבים ורבים הם שלשה כמ"ש בספ"ד דגיטין ולפחות שנים:

עד **ולא יהיו הקשרים כו'**. כמ"ש בשבת קי"ב א' בדחומרתא דקטרי כו':

עה **י"א שלא כו'**. כמש"ש ק"ב א' אבל משמע משם להיפך כמ"ש מ"ט אילימא כו' וערש"י ד"ה א"ה אפילו כו' אלא לחומרא בעלמא לכתחלה:

עו **ויזהר לתפרו כו'**. ממ"ש בספ"ק די"ט דנקט בסיכי וערש"י שם:

עז **ועושין כו'**. כצ"ל ואפשר שהן מפ' א"ם אפילו ר"ל אם עשו בצורה זו אפי' דיעבד פסול אלא בשאינו עשוי כך וכן לא איבעיא להו כה"ג דודאי פסול שחולץ שניהם כאחד ולא איבעיא להו רק בשחולץ אחד וגם הא דמחופ' עור ל"ק דשם תפור ונראה כ"א משא"כ כאן וכ"ז דוחק גדול דאין נראה כלל:

עח **יהא עשוי כו'**. מתני' ק"א א' ובשבת קי"ב א':

עט **ולא יהיה כו'**. ק"ב א':

פ **עד כו'**. מהא דשבת קמ"א ב' תוס' שם ושם:

פא **חלצה כו'**. כרבנן דר"מ וכמ"ש ק"ג א"ב ועא"ח סימן ש"א סט"ז:

פב **או של שעם**. ק"א ב':

פג או ברגל שמאל ק"ד א' כת"ק:

פד **או שהיה כו'** או כו'. ק"ג ב'):

פה **או קרוע כו'**. ק"ב א' כנ"ל:

פו **או בסנדל כו'**. מתני' ק"א א':

פז **מי כו'**. ק"ב ב'):

פח **היה כו'** כנ"ל:

פט **או שבגד כו'**. דלא כלשון ראשון שברש"י ק"ב ב' ד"ה התפור וראיה ממחופה עור הנ"ל כ"כ כל הפוסקים:

צ **או שחלץ כו'**. מתני' וגמרא ק"א א' ק"ב א':

צא **שולט כו'**. כמ"ש בתפילין בס"ב דמנחות:

צב **ואם היא כו'**. כמש"ש בתפילין:

צג **אטר כו'**. סמ"ג וסמ"ק כתב לחלוץ בשל ימין דל"ד לתפילין דשם משום כהה וראיה מאזן דודאי לא שייך שם משום כח בימין יותר משמאל אלא גזירת הכתוב הוא במצות חליצה:

צד **י"א כו'**. ממ"ש בחולין צ"ב ב' בעי ר' ירמיה כו' והקשו מאי איבעיא ליה והא אמרינן בספ"ג דמנחות דבתר דידיה אזלינן ותי' דתפילין שאני דלא כתיב ימין או שמאל אלא יד כהה אותו שהוא כהה אבל במה שהקפיד תורה ימין או שמאל או שאר דבר מספקא לן אי בתר דידיה אזלינן או דשלמא:

צה **ויש כו'**. מברייתא דבכורות מ"ה ב' דאטר פסול ופי' לפי שאין לו ימין כלל אבל ס' הראשונה פי' שם משום כחישותא והוי מום ודוקא שולט בשתי ידיו כו' דברייתא אתחילה בשמאל כמ"ש שם:

צו **יבטל כו'**. ק"ב א' ה"ד אילימא כו'):

צז **ומטעם זה כו'**. וגם כולי כ"ז אינו אלא חומרא בעלמא

צח **ויכרוך כו'** דלכך עביד מיתני' אע"ג דאית חומרת':

צט **ויקשור כו'**. עמש"כ אבל לדינא עיקר כדברי ירוש' בקשר א' ועניב' ע"ג דאף דבשבת לא הוי קשירה מ"מ לחליצה לא בעינן רק שיהא מהודק וכמ"ש הרא"ש וכמש"ל בסל"ג בהג"ה ועניב' מהודק וכמ"ש בשבת קי"א ב' בעי רב אחדבוי כו' והוא יותר טוב מב' קשרים שאינן מהודקין כמ"ש בשבת שם א"ד טעמיה כו' וז"ש בירוש' הנ"ל עונבו כדי כו' ול"ק בקשר שאינו מהודק ואף ר"ז דאמר קושרו ל"פ על ר"ח אלא קושרו בעניב' קאמר וכ"ה הגירס' בירושלמי ר"ז מחוי לר' בא ב"י כיצד הוא עושה כדי שיכול להלך בו מאיליו כיצד הוא עושה א"ר חנינא עונבו כדי כו' ור"ל היאך עושה שיהא מהודק שיכול להלך בו מאיליו וגם להתירו בא' מידיו וזה א"א ע"י קשרים ואף לגי' שכ' תוס' י"ל ג"כ שמפרש דברי ר"ז ואף את"ל דפליג מ"מ בירושלמי מסיק כדברי ר' חנינא וכ"כ המרדכי שפ' ר"ח עיקר:

ק **שני כו'**. שאין קשר גמור פחות מהן מהא דפ"ד דשבת בשקשרן:

קא **ואל יהדק כו'**. ועניב' כו'. עתוס' שס ד"ה אע"ג בשם הירושל' וכ' ומיהו כו' וכ"כ הרא"ש דהא קי"ל דעניב' לאו קשר הוא אבל מרדכי כתב נראה דר' חנינא עיקר ע"כ לא יהדק הקשר השני וסה"ת כ' לצאת י"ש ת"ק ור"ח וז"ש ועניב' כו' וכבר הקשה ב"י הא העניב' הוא כדי שתוכל להתירו כו' ועכצ"ל ס"ל ג"כ שאין מהדק הקשר השני אלא שאין יוכל להתקיים וע"י עניבא מתקיים ועפס"ח סימן ס"א:

קב **וצריך כו'** כנ"ל משום מעל דמעל:

קג **ויסבב כו'**. כנ"ל שיהא מיהודה:

קד **סביב לשוק**. ששם היא על השוק ערום וז"ש בירושלמי ביני מתני' שקושר מן הארכובה למטה:

קה **ויש מי כו'**. כגי' הרי"ף מודה רבא בלא אבה יבמי ואסוקי מילתא היא כר"ז דאמר כל הראוי כו' וכ' הנ"י ואם ראויה למקרי' בבת אחת לא מיעכב' ואי לא מיעכב' ולדבריו ה"ה בלא חפצתי והא דנקט לא אבה דסתמן של אנשים ראוין לכרת ועפס"ח סס"ו:

קו **ויקראו כו'**. כנ"ל סי"ב:

קז **וי"א כו'**. ממ"ש אלא לא אבה יבמי כו' וכן בלא חפצתי לקחתה אבל כל הפוסקים כ' רק לא אבה לא חפצתי וכמ"ש לא לחודיה:

קח **לא אבה יבמי**. ל"ד אלא ב' תיבות לבד כמ"ש בפס"ח ס"ט צ"ו וכן בלא חפצתי:

קט **גם בלא חפצתי**. כדעת הסמ"ק דלכתחלה מודה רבא וע' בפס"ח שם ומש"ש:

קי **יעמוד כו'**. כדי שיוכל לדחוק יפה:

קיא **ותתיר כו'**. שם ק"ב א' בין שהתיר כו':

קיב **הכל כו'** ותתפוס ותחלוץ ירושלמי הנ"ל וכגי' כל הפוסקים וגוררתו בימין:

קיג **וכ"ז בלי סיוע כו'**. ממ"ש בירושלמי שם והביאו תוס' שם עונבו כדי שתוכל להתירו בא' מידיו דלא כר"ת שכתב שמסייע בשמאל והוא כגי' תוס' וגוררתו בשמאל ופי' שמסייעתא ועספ"ז דברכות:

קיד **ובכ"ז כו'**) . מברייתא הנ"ל בין עומד כו' דיעבד דלא כהרמב"ם:

קטו **ומשלכ' כו'**. עמ"ש בפס' סע"ד:

קטז **חלצ' כו'**. מהא דסל"א וכמ"ש בגמ' מי כתיב וחלצ' כו':

קיז **וי"א כו'**. כמ"ש בירוש' ר"ז מחוי לר' בא ב"ר יצחק כיצד הוא עושה קושרו כדי שהוא יכיל להלך בו מאיליו אלמא דוקא בסנדלים שלהן שלא היו יכולים להלך בו בלא קשיר' וע"ז אמרו שם כיצד הוא עושה כו' ואמרו שם עיקר חליצה התרת הרצועה לפי שניתר ונופל מאיליו אבל בשלנו א"צ דהא קשירה לא נזכר בתורה:

קיח **או שמהלך כו'**. כשטתו שמפרש כפיר"ת והרי"ף כנ"ל ועבה"ג:

קיט **וי"א כו'** ירושלמי כינוי מתני' בקושר מן הארכוב' ולמטן כשירה מ' הארכוב' ולמעלה פסולה:

קכ **וי"א דבנקטע' כו'** ממ"ש ק"ג א' ורמינהו רגלים כו' הרז"ה וכפ' רא"ש שם:

קכא **אבל אם כו'**. רש"י שם א"ה אפילו כו' כנ"ל:

קכב **תעמוד כו'**. כמ"ש וירקה בפניו:

קכג רוק הנראה לדיינים מתני' ק"ו ב':

קכד **יבמה כו'**. כמש"ש מי כתיב וירקה כו' ודלא בהא דאבוה דשמואל שם והראב"ד כ' דהא דאבוה דשמואל מיירי שלא בפני ב"ד לפסול מן האחין וכמש"ל סמ"ה:

קכה **וי"א כו'** כההי' דאבוה דשמואל ס"ל דבני מדרשא ל"פ אזה וכפירש"י שם ד"ה מי כולי ואף את"ל דפליגי בדאורי' אזלי' לחומרא אלא דלפרש"י דל"פ אפי' חליצה פסולה לא הוי וע"ל סמ"ח וכ"ה בירושלמי הלכה ו' בעובדא הנ"ל דלוי הנ"ל אמר שם ירקא דם אם יש בו לחלוחית של רוק כשר וכן אמרו שם בשם הרבה מאמוראים דדוקא אם יש לחלוחית של רוק ואין חילוק בדבר ואף שהעובדא דלוי שם בע"א דלא שאול בי מדרשא ע"ש מ"מ לדינא ל"פ:

קכו **ונהגו כו'**. משום דמצינו בכתובות מ"א ב' ד"א מרבי' רוק וא"א בקיאין בכולן סה"ת:

קכז **וקטנה כי' כגי' שלנו קטנה כו'** פסולה:

קכח **ואינה כשוטה וקטן כו'** וי"א דה"ה כו'. הכל מדברי רמב"ם וקטן מפורש שם ק"ה ב' וברפ"ג דגיטין ובתוספתא פ"א דיבמות חרש שנחלץ וחרשת שחלצת והחולצת מן השוטה וכן שוטה שחלצה וחולצות מן הקטן תצא ושלשה עשר דבר בה דר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א אין ממזר מיבמה וכמ"ש בגמ' ל"ב א' ומדס"ל לר"ע דהוי ממזר אלמא אין חליצתה כלום ועוד דבחליצה פסולה לא תצא כמ"ש בסנ"ה ולכך נקט הנך:

קכט **וי"א שחליצתן כו'**. מדאמר במתני' פסולה ובגמרא אמרינן הטעם לפי שאינו באמר ואמרו כמו באלם וכן אמרינן שם ק"י א' ועמ"מ שם. ומש"ש ק"ה ב' חרש שנחלץ כו' אר"ל א"ר זו דברי ר"מ אבל חכ"א אין כו' אלמא דפסולה דמתני' דוקא הוא ודברי רמב"ם תמוהים מאד:

קל **בפני ב"ד**. ממ"ש ק"ב ב' ואין חוששין שמא חלצה כו' ולא חששו לרקיקה:

קלא **ויש כו'**. כנ"ל ס"מ:

קלב **ותהא כו'** כמ"ש ברפ"ג:

קלג **ויש מי כו'**. כנ"ל סי"ב דכ"ד שאין לו תקנה הוי דיעבד:

קלד **ולא מיקרי כו'**. שהרמב"ם כתב הטעם משום שנאמר וירקה בפניו ואין זה רואה הרוק ועיין תוס' ק"א ב' ד"ה ש"מ כו':

קלה **קטנה כו'**. כנ"ל כגי' פסולה וכמ"ש ברפ"ג דגיטין:

קלו **וכשתגדיל כו'** משום דגי' הירושלמי ואם לא חלצה חליצתה כשירה ובתוספות קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה דר"א וחכמים אמרו אם לא חלצה חליצתה כשירה ולפי זה מה שכתב בגמ' והלכתא כו' היינו לכתחלה הרשב"א ואף לפי גי' שלנו כתב תוס' ק"ה ב' ד"ה קטנה כו' דלהכי לא ערב לה ותני יתור לשון

החלוץ ומשתגדיל להורות דאינו כלום כמו בקטן וא"צ לכל הנ"ל א"צ לחזור רק הרמב"ם כתב דחליצה פסולה ויחידאה הוא. תה"ד ע"ש:

קלז ואפי' כפל התנאי ממש"ש גט המוטעת פסולה וע"כ בשכפל דקי"ל כר"מ ובכתובות ע"ד א' מכדי כל תנאי כו'. ר"ל ואע"ג דרבינא ור"א אמרו ביבמות נ"ז א' דבתנאי בחליצה פליגי ורבינא אמר תנאי כפול כבר פי' תוס' ד"ה רבינא דלענין קדושין שאמרו:

קלח **ואפי' כו'**. כנ"ל דאין תנאי בחליצה ואפילו חלוץ לה ובכך אתה כונסה היה כשר אי לאו משום דאין מתכוין משא"כ כה"ג:

קלט **ואע"פ שחליצה כו'**. כנ"ל דמוטעת כשירה:

קמ **מ"מ כו'**. כמש"ש זיל הב לה ואף רב פפא ל"ק משום שאינו הגון לה ומצוה רמי עליה לחלוץ והוי כעין אנוסה וכמ"ש הירושלמי שם א"ר מנא אם אמר ע"מ ניתנית:

קמא **כשאר כו'**. רש"י שם וכתב הרמב"ן ורשב"א ורא"ש בע"כ מדין תנאי אין מצריכין ליתן דכל האומר ע"מ אין מחייבין אותו לקיים אלא אם יקיים תנאו יתקיים המעשה כו' וראיה ממ"ש בגיטין ע"ד ע"ה מתקנתו של הלל כו' ואם איתא כיון דנתחייב המעות פשיטא דבע"כ הוי פרעון כמ"ש בב"מ ע"ג ב' פרעיה זוזא כו' ועתוס' בגיטין שם ד"ה מכלל כו' אלא דכאן כיון שא"א לחליצה ליבטל חייב מדין שכירות:

קמב **או שא"ל חולץ שזו כו'** ירושלמי שם איזה חליצה מוטעת שרשב"ל כל שא"ל חלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן אר"י אמש הייתי שונ' הוא מתכוין כו':

קמג **אבל נפסלה כו'**. גמרא שם:

קמד **וכופין** כו' כמ"ש בנודרת הנאה כו' עד שכופין כו'. בשגיטה יוצאה כו'. אלמא כיון דאסורה לו כופין וכמ"ש לעיל סימן קס"ה ס"ב ובירושלמי אתא עובדא קומי רב הונא ועבד כרשב"ל כד שמע רבי יוחנן פלג וכתב וחלץ לה זימנא תנינית:

קמה **א"ל כו'**. ירושלמי שם אתא עובדא קומי ר"ח בר אבא וא"ל בני האשה הזאת אינה רוצה להנשא לך דרך ייבום אלא חלוץ לה עקור זיקתך ממנה והיא נישאת לך דרך נישואין מן החלץ לה א"ל אין אתא משה ושמואל לא שריא לה:

קמו **מסר כו'**. ממ"ש פסולה וכמש"ל סנ"ה:

קמז **עברה ונשאת כו'**. אע"ג דבלא חליצה אסרינן אבעלה משום קנסא הואיל ואסרה עצמה אבם כמ"ש איתגורי איתגור וכן באשת איש אמרו בהאשה רבה משום קנסא וכמו שכתבו בירושלמי שם קנס קנסו בה שתהא בודקת יפה מה שאין כן כאן דבלא"ה אסורה לו ריב"ש:

קמח **כותבין** כו'. ספ"ק דב"מ שטרי חליצה כו' וכל כו' אלמא מעשה ב"ד הוא:

קמט **ואם כו'**. יבמות ק"ו א':

סימן קע

א **היבמה כו'**. נ"ב ב' מנין כו'. נ' ב' אבל גט אחד כו' קי"ב א' וש"מ:

ב **ופסל כו'** ועל כו' מתני' רפ"ה רג"א אין גט כו' בין ביבם זו כו' ובגמ' נ"א א' ת"ר כיצד אר"ג אין גט כו' ומותר כו' וכן אתה כו' ושם מ"ט דר"ג דמספק' גט אי כו' אי קמא כו' ובירושלמי שם ותני חזקיה מנין לנותן גט ליבמתו שהי' אסורה עליו ועל אחיו אצלו קור' אני אשר שלח אצל האחין אני קור' אשר שלחה:

ג **מדבריהם נ' ב' גט יבמין כו'** נ' ב' מ"ט אמרו רבנן גט כו' נ' א' או רבנן כו':

ד **ואינה מותר כו'**. נ"א א' איתביה אביי ומודה כו' אלא כו' מיהו אמור רבנן כו' ורבנן כו' חד כו' ושם ת"ר כיצד כו' ובמתני' גט לזו וגט כו' ושם קי"ב א' וש"מ ובירושלמי שם כמה דרבנן אמרין המאמר קונה ומשייר כן אמרינן הגט פוטר ומשייר ויפטור הגט פטור גמור מק"ו כו' ת"ל וחלצה בחליצה היא ניתרת ואינה ניתרת בגט וכן הוא בגמרא דקידושין י"ד א' ובירושלמי שם כתיב ולא תהי' לאיש זר מה אנן קיימין כשבא עליה אשתו היא אם בשחלץ לה תלך ותנשא לשוק אלא כן אנן קיימין בשנתן לה גט כו' ותתיר חליצה באשה מק"ו ומה אם היבמה שאין הגט כו' וכ"ה בגמ' דקדושין:

ה **וכן המאמר כו'**. נ"ד א' ביאה כו' כ"א איפשט' ליה לר"ג כו' ורבנן כו' כ"ט א' ל"ת מאמר כו' ובקדושין י"ד א' ואימ' לכול' כו':

ו **שאם בא כו'**. שם ושם ובמתני' רפ"ה כיצד עשה מאמר ביבמתו כו' וכול' מתני' שם וגמ' נ"א א' וש"מ:

ז **מאחר כו'** הן כו'. כחכמים במתני' וגמ':

ח **או גט כו'**. או כו'. בין כו'. בין כו' במתני' כיצד עשה מאמר בזו כו' עד חלץ וחלץ ושם ושם בין יבם א' כו' ובזה אף ר"ג מודה. כמ"ש שם נ"א א' ומודה ר"ג כו':

ט **בין כו'**. נלמד מהקודם וכן בכל הסי':

י **כיצד כו'** נ"א א' ת"ר כיצד כו' וחכ"א כו' וכן כו':

יא **או שני כו'**. כנ"ל:

יב **כשבאים להוציאם למ"ד כו'**. נ"א ב' קתני סיפא וכן כו' ואנן קיי"ל יש זיקה כמש"ל סי' קנ"ט ס"ה:

יג **ויש מי כו'**. הוא דעת הרמב"ם וש"פ וכ"ד תוס' וכמ"ש למטה וס' ח' הוא דעת רש"י כמ"ש בטור וכמ"ש רש"י שם ד"ה צריכות כו' וקתני סיפא כו' ויתר למטה מקור מחלוקתם. ולכאורה אין חילוק בדבר דהא שני יבמות גריעא מב' יבמין כמש"ש ואב"א

כי כו' אלא שהטור כתב ומדברי רש"י יראה דאפילו למ"ד חליצה פסולה צריכה כו' בב' יבמות ואח אחד נפטרה צרתה בחליצתה והנה רש"י כתב שם אלא ש"מ כי הדדי נינהו ומפטרא צרתה ודלא כריב"ן בתוס' ורא"ש שם ובזה נכונים דברי רש"י מאד דודאי לשמואל בשוין פוטרת צרתה ודלא כההיא לישנא דהתחיל ולא התחיל וכמ"ש רש"י בפר"ג נ"א א' בד"ה נימא כו' ומדרבנן כו' וזו ראיה גדולה ועוד ראיה ממש"ש נ"ב א' כיצד לימא כו' בכולהו מסייע לשמואל ובמציעתא לימא מסייע לרבב"ה ול"ק גם כן לשמואל ולשמואל הוא יותר פשוט מרישא וכ"ד כל הפוסקים לבד מריב"ן אלא מ"ש הטור דאף לרבב"ה מודה בזה סוגיא דגמרא משמע כן דקאמר שם נ"א ב' קתני סיפא כו' ולא פריך מרישא ושם נ"ג א' לימא מסייע לרבב"ה ל"ק קתני סיפא אלא כדברי הטור הנ"ל לסייע הוא כ"ש מרישא משא"כ אותביה וכ"מ מרש"י במתני' דפר"ג דמפרש כולה מתני' חליצה לאחת מהן ולא הזכיר שום חולק ע"ח ב' בד"ה וחליצה כו' וד"ה מאמר לזו ובעל כו' וד"ה צריכות כו' ומזה דייק הטור וכ' ומדברי רש"י כו' וכ"מ מלישנא דמתני' דקא' בכולה מתני' גט וחליצה אבל תוס' שם ד"ה צריכות כו' כתב כדברי הרמב"ם דלרבב"ה ד"ה בשני יבמות וקאמר חליצה אגב גט ומ"ש נ"ב ב' קתני סיפא ניחא לגמרא ליפרוך בדדמי כמ"ש הרמב"ן והרשב"א והא דקאמר שם נ"ג א' לימא מסייע לרבב"ה כ' תוס' נ"א ב' בד"ה בן עזאי דר"ל מסיפא וכן כו' וכן פרש"י שם נ"ג א' ד"ה צריכות כו' ואף שלדברי רש"י גם מתירץ ראשון מוכח מ"מ לא רצה רש"י לומר מכח כ"ש מה שמפורש בהדיא במתני' וכן כו'. ועוד שלדעת המקשה ג"כ אינה מודה רבב"ה בב' יבמות דהא קתני ברישא צריכות אבל למסקנא אף לרב"ה צ"ל צריכות דעלמא ברישא לדעת רש"י ופשטא דסוגיא משמע כדברי רש"י כנ"ל אלא שדוחק לומר דשמואל ורב יהיו הפכין לכן נראין דברי הרא"ש שפסק כשמואל דאז אין חילוק כלל בין יבמין ליבמות דשוין בשני כו' פוטרין ובגרועין בשניהם אינן פוטרין וכת"ק כנ"ל ונמצא ג' שיטות לפסוק כרב או כשמואל כלישנא קמא או כליו בתרא. ובשיטות לפטור צרה ג"כ שיטות שלשה. ריב"ן ורמב"ן ורש"י ועוד ב' שיטות הרמב"ם והראב"ד כמש"ש:

יד **ולמ"ד כו'**. כמ"ש שם ושם וכשמואל שם נ"ו כ"ז וכתב הרי"ף שם ופ' רבוותא הלכה כשמואל ופירש הראב"ד כשמואל קמייתא דבתרייתא ליכא מאן דפליג וכ"כ הרשב"א דלרב צריך לאוקמי דפר"ג הנ"ל כמ"ד אין זיקה דלא כהלכתא וכ"מ מרי"ף שהביא ברייתא דשם ופ' כרבנן ואלו לרב ליתא לא דר"ג ולא דרבנן ופ' כתירוץ בתרא שם ואב"א כי קאמר כו' ואע"ג דאיכא מעולה מיניה וכ"ד הרי"ף שלא הביא אלא האי תירוצא וכ"ד הרמב"ם כמ"ש בסי"ט אלא שפירש בדרך אחר ע"ש כ"כ הראב"ד אבל הרא"ש פסק

כשנויא קמא מאי אחד כו' וכ"כ הראב"ד לעשות כן לכתחלה אבל בדיעבד שנויא בתרא עיקר. אבל הרמב"ן ורמ"ה פ' כרב וכתב הרמב"ן אף ע"ג דקי"ל כשמואל בברייתא ע"ז כתב הרי"ף פ' רבוותא כשמואל פירוש הראשונים דתרווייהו הילכתא נינהו אף דקי"ל כתירוץ דרב אשי לעולא כדאמרת כו' וכ"כ דרב אשי הני מילי בחליצה מעולה לפטור הגרושה אבל בשוין קי"ל כרב דאמר באמצעית אחד חולץ לשתיהם וכן בנפלו בבת אחת לכל השלשה כמש"ש וכ"ש בצרות דבשתיהן שוות דחולץ לשתיהן וכמ"ש התחיל ולא התחיל קאמר כו' ואף רב אשי לא פליג אלא משום דלא אלימי כו' וכמ"ש שם ואב"א כי קאמר שמואל כו' אלמא חמירא למיפטר צרה וכיון דקי"ל כרב כ"ש למיפטר צרה והא דאמר שם איבעיא להו בעלת הגט כו' אלא לאו כו' פירש הרמב"ן כפירש הרא"ש בשם ריב"ם דשתיהן צריכות חליצה וכ"כ הרא"ש בשמו והרמב"ן ז"ל כתב דלדברי ר"א ז"ל כו' קמ"ל דכי אמרינן כו' וכ"ש ע"כ הצרות כו' אבל רש"י פירש שם ד"ה כי הדדי כו' דבשתיהן שוות חליצה אחת פוטרת דדוקא הגרועה אינה פוטרת וכמ"ש בתירוץ קמא מכדי שמעינן לשמואל כו' מאי אחד כו' אלמא פוטר בשוות ואף לתירוץ בתרא ואב"א כו' קיימא הך סברא לענין מפטר צרה והא דקאמר התחיל ולא התחיל כו' קס"ד הכי ונדחית למסקנא ואף לרב דקאמר חליצה פסולה צריכה כו' אף בשווין מ"מ למיפטר צרה פוטר בשוות היפך מס' דשמואל לתירוץ בתרא דחמירא ליה צרה וכ"כ הרמב"ן שיטה זו אבל חלק עליה וראיה לדעת רש"י ממש"ש נ"א לימא תהוי תיובתא דשמואל כו' קתני סיפא כו' ולא פריך מרישא דרבנן לשמואל ולרב אלא ש"מ דבשוות למיפטר צרה כ"ע מודי דמיפטר בין רב בין שמואל וכ"כ רש"י שם ד"ה לימא כו' ומדרבנן ליכא לאותובי כו' וז"ש רש"י נ"ב א' דמסיפא פריך לרב וכמ"ש כאן וקתני סיפא כו' וערמב"ן שדמק עצמו בזה וכ' כיון דלא איתמר בהדיא בדבריהם לכך לא פריך מזה ודעת ר"ח ורשב"א כדעת רש"י וכן שיטת הרא"ש שכ' וכן עיקר כפירש"י וכ' דתרוצא קמא אליבא דשמואל עיקר וכמ"ש התחיל ולא התחיל ע"כ כתי' בתרא ולכך פ' כתי' קמא כיון דלא קי"ל כתי' דהתחיל כו' אלא כרב אשי ועיין תוספות שם ד"ה מאי אחד כו' וד"ה אלא כי כו' אלא שדבריו צ"ע דלא מוכח דרב אשי סובר דוקא כתי' קמא וכן תמה עליו לח"מ ולכך פיר' הרא"ש כשמואל כיון דקיימא לן כתירוץ קמא ע"כ ליתא לדרב אלא דס"ל דוקא בשוין אבל הרשב"א פי' כתי' בתרא דאף בגרועה פוטר כתי' בתרא כנ"ל ועתוס' שם ד"ה איתיביה כו' אבל ריב"ן פיר' כו' וכ' הרא"ש ומכאן ראיה דהל' כשמואל דר"י ס"ל כוותיה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א דלא כרש"י שכת' דה"ה דפריך נמי לרב דא"א לומר כן ומש"ש תנן היתה כו' ואע"ג דאר"י אחיות איני יודע כו' מ"מ כל הני לישתביש וליזיל

ומשני אר"פ כגון כו' אבל לרב קושיא אלא שכ' כתי' השני שבתו' שם ומיהו נראה לר"י כדפרישית כו' דע"כ רב חייש לביטול דהא אין זיקה ס"ל וכמ"ש בריש פרקין ש"מ יש זיקה כו' ושם והאמר רב כו' ומ"מ צריך גם לתי' קמא של תוס' דס"ל לר"י כשמואל דאל"כ מאי פריך אלא דלא סגי כתי' קמא דאכתי תקשי לרב מסיפא תנן כו' וערמב"ן שדחק עצמו בזה וכ' כיון דלא איתמר בהדיא דפליג ר"י ארב לא דחינן לדרב ועוד תי' אחר ע"ש ויש להרמב"ם שיטה אחרת ויתר בסי"ט. כללא דמילתא דהא דשמואל בתרייתא הלכתא הוא לכ"ע אלא שהרמב"ן בקמייתא כרב ובאב"א כי קאמר כו' אבל רב ל"פ ואף בשוות אבל רש"י סובר בשוות א"צ אף לרב בצרות והרא"ש פ' כשמואל כתי' קמא והרשב"א פ' כתי' בתרא ושניהם ס"ל לדינא כרש"י דבשוות פוטרת צרה כנ"ל ושיטה ה' להרמב"ם כמש"ל:

טו **והא דחליצה כו'**. ר"ל דוקא אחות זקוקתו ואחות חליצתו ובעלת הגט ובעלת מאמר דקלשא זיקא דאחות זקוקא דמיא לאחות אשתו דאין בה זיק' וכן אחות חליצה דמי לאחות גרושתו וכן בעלת הגט לחלוצה וכן מאמר לכניס' דאין בהו זיקה וכן סוטה דרבנן דאמרי' רפ"ו רש"א ביאתה או חלוצתה כו' ואמרינן עלה בירושל' הדא אמר' קסבר ר"ש חליצה פסולה פוטרת צרתה משום דדמיא לסוטה דאורייתא דאין בה זיקה כמ"ש י"א א' טומאה כתיב כו' אבל בלא"ה לא וראי' ממש"ש א"ל תניתוה היתה כולי אלא לאו כשירה כו' וקא' דחולץ לפסולה ושם או היא או צרתה כו' ושם כ' ב' מתיב רבא איסור מצוה ואיסור כו' ועתוס' כ"ו ב' ד"ה וחליצה כו' אבל דעת הרמב"ם דרש"י דכל שא"י לייבם הוי חליצה פסולה כמ"ש בט"ז הלכה ט' חליצת האחיות אינן פוטרות הצרות מפני שחליצת האחיות חליצה שאינה מעולה כולי יראה לי שכך הדין בחלץ לשניה או לח"ל שאינה פוטרת צרתה וכמש"ל בסי"ח מההיא דלעיל י"א קס"ד הכי ולא קיימא במסקנא וההיא דאיסור מצוה כו' מפ' לה בששתיהן אסורות דשוות פוטרת כנ"ל אלא דבתוספתא פ"י תניא מי שהיה נשוי שתי נשים ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה היתה א' מהן אסורה לא' מן האחים איסור ערוה וחלץ לה לא עשה כלום ולא פטר את צרתה אלא או היא או צרתה מתייבמת לשאר אחים היתה איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה או בא עליה נפטרה צרתה. רשב"א ועמ"מ שם וע"ל סי"ט וסתם כאן כדעת בה"ג שם

טז **וכן יש כו'** כחכמים:

יז **שאם כו'**. מתני' שם כיצד עשה כו' וגמ' שם נ"א א':

יח **וחליצה כו'** דלא כהרמב"ן בס"ח:

יט **וכן אם עשה כו'**. במתני' שם כיצד עשה מאמר ביבמתו כו' כיצד עשה מאמר בי' כו' בין יבם כו':

כ לאסור בעלת מאמר בתוספתא פ"ז העושה מאמר ביבמתי קנאה לעצמו ופסל' ע"י אחים באו עליה ועשו בה מאמר ונתנו גט וחלצו פסלו על ידו כמש"ל במתני' צ"ו א' כיצד בן תשע כו' וכמש"ל וסט"ז:

כא **לאסור כו'**. דבהא פליג ר"ג וחכמים וקי"ל כחכמים ושם ומודה ר"ג שיש כו' וכ"ש בביאה וחלצה אחריהם

כב **ולהאריך כו'** מפו' במתני' כנ"ל וכמש"ו:

כג **והוא או כו'** ויש כו' הוא פלוגתת רש"י ורמב"ן בבעיא דשם וכנ"ל בס"ה וכבר סתם כרש"י בס"ו וס"ח וסי"א וסט"ז:

כד **וכן אם כו'** ולהצריך כו'. מתני' נתן גט ועשה כו' גט לזו וגט כו':

כה **ליאסר בקרובותיה**. הוא פלוגתא דר"ג ורבנן ומודה ר"ג כו' כנ"ל:

כו **ולהצריך כו'**. כנ"ל וכמש"ו בס"י וסי"א:

כז **הבעילה כו'** וכן כו' מתני' דריש קידושין וש"מ כנ"ל ובפ' הבע"י ובירושלמי רפ"ה יכול כשם שהביאה גומרת כו' ויפטור בגט פטור גמור ביבמה מק"ו מחליצה כו':

כח **לפיכך כו'**. מתני' אבל לא אמר כו':

כט **כיצד כו'** וכן אם חלץ כו'. מתני' חלץ ועשה כו' חלץ וחלץ כו' וז"ש לא לפסול את זו ואמר ולא לאסור בקרובותיה דבהא פליגי ר"ג וחכמים ומודים חכמים לר"ג כמ"ש אבל לא אחר כו':

ל **בין לשם יבמות כו'**. ע' בה"ג ומש"ש דרבנן ס"ל אין זיקה וחליצה פסולה אינה פוטרת ויש תנאי בחליצה אע"ג דלא קי"ל כן לא דרבנן ס"ל כן בכ"מ אלא ס"ל דכאן מהני כיון דיש קידושין ביבמה ולענין זה פליגי ר' וחכמים וקי"ל כחכמים וע' ברא"ש שם:

לא **הא דאין כו'**. מתני' והבעילה בזמן כו' וגמ' שם ביאה פסולי יש אחרי' כו':

לב **כגון כו'** שאם יחלוץ כו'. נ"א א' ומודה ר"ג וערש"י שם וכ"ה בירושלמי שם ומודה ר"ג כו' היאך עבידא היה שלש יבמות עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית כו' נתן גט לזו ובעל לזו ועשה מאמר בשלישית כו' ושם סוף פרקין דתניא שלש יבמות ליבם א' עשה מאמר בזו ובעל לזו ונתן גט לשלישית רנ"א כולי ורבנן אמרי אסור בקרובות שלשתן וצריכות ג' גיטין וחליצה לאחת מהן וט"ס וצ"ל מאמר בשלישית וכ"ה בתוספתא ספ"ז:

לג **וגם היא כו'**. במתני' נתן גט ובעל כו' גט לזו ובעל לזו כו':

לד **אבל חליצה כו'**. במתני' ודלא כתנא דברייתא נ"ד ב':

לה **אבל אם כו'**. נ"ג א' והכא בחליצה פסולה כו' וכ"ש לפי מ"ש בסי' י"ג:

לו **עשה מאמר כו'**. נ"ב ב' בעי רב חנניא כו' תפשוט כו' ועבדינן כפשיטותיה דרבה וערש"י שם ד"ה או דלמא כו':

לז **ואינה מותרת כו'**. רש"י הנ"ל:

לח **וי"א כו'** תוספת שם ד"ה או דלמא כו' ופליגי במ"ש אפילו היא אי אמתני' דוקא קאי ולאחין או אעלמא קאי ומדקבעוה שם משמע כרש"י ועמ"מ:

לט **או על צרתה**. כמו בצרה אחר מאמר כנ"ל:

מ **או על כו'**. נלמד מהקודם וכמש"ו כדין כו':

מא **איכא למימר כו'**. גמ' ערוכה שם או שקטן אחר קטן וכ"ש במאמר דעדיפא כמ"ש תוס' שם ד"ה וכן כו' וז"ש וגט כו' וערא"ש שם שכתב והא דאמרינן עשו ביאת כו' ולא אמרו כמאמרו ג"כ כתירץ הגמ' ה"מ בגדול אחר כו':

מב **וגט כו'**. דלא כשמואל דדוקא לר"מ דגט במקום חליצה הוא כמ"ש תוספת הנ"ל וכמ"ש בגמרא שם ושם ג' ב' וכיון דלא קי"ל כר"מ בחליצה כמ"ש ק"ה ב' ה"ה בגט ועתוס' שם ד"ה רמ"א כו' ורא"ש שם:

מג **כשהוא מייבם כו'**. כמ"ש בתוספתא וירושלמי צרה שניה חולצת או מתייבמת והביאו הרא"ש ברפ"ג וכן בתוספתא כל האסורות כו' וכ' למעלה ס"ה:

מד חולץ לשניה ר"ל אף לשניה ועבה"ג ועמ"ל מ"ה:

מה **ויש כו'** צ"ע דאם קורא לזו חליצה פסולה א"כ ה"ה דביאתה ביאה פסולה ואמרינן בפר"ג דחליצה פסולה אין אחריה כלום וביאה פסולה כו' והוא פסק דביאתה פוטרת צרתה כמ"ש ר"ס קע"ד ועוד דכ"ש הוא ביאה מחליצה וע"ל ר"ס קע"ד אבל מ"ש המ' ממ"ש ק' ב' בא עלי' או כולי י"ל דההיא ברייתא אתי' כמ"ד אין זיקה וכ"מ ברשב"א ע' תוס' ק"ו ב' ד"ה מדקאמרת כו' ולר"י נראה כו':

מו **ואם נבעלה כו'**. כמש"ל סימן ד':

מז **וצריכה כל אחת**. נ"ה גי' המ"מ וליתא אלא וצריכ' אחת כו' וכ"ה גי' הטור וכמש"ל ס"ה דרמב"ם מוקי להההיא ברייתא כ' ב' איסור מצוה כו' בשתיהן אסורות ובזה נסתלקה תמיהת המ"מ עליו שם פ"ז הלכה י' ומה שמדייק המ"מ שם פ"ה הלכה י"א דהרמב"ם סובר אפילו בשוות אינה פוטרת מהא דלמטה ליתא דהוא מפ' שפ' כרב אבל ליתא כמ"ש למטה:

מח **נחלצה אחת כו'**. פ' כשמואל וכמ"ש הרי"ף וכתי' בתרא ומפרש מ"ש כי קאמר שמואל כו' קאי אצריך לחזור ע"כ האחין היכא דוקא לפטור צרתה אז צריכה לחזור אבל אם חולץ לכל אחת בפ"ע א"צ לחזור ונ"ה בפי' בסיפ"ה ע"ש וכ"כ הרמב"ן ורשב"א

דשיטה כשמואל ומיירי בשוות כמ"ש למטה אז עד שתחלוץ כ"א כו' ואם איתא בחליצתן לבד סגי וס"ל דבשוות שנפלו לפני אח אחד פוטרת צרתה כנ"ל וכן לפני אחין הרבה ונחלצה אחת מכולן אבל גרושה אפילו נחלצה מכל האחין לא מהני דלא עדיף מנפלו לפני אח אחד וכמש"ש בפ"ז הלכה ט' וכנ"ל סי"ח אלא שדבריו סתומים כדרכו ואפשר לקיים ג"כ כגי' של המ"מ הנ"ל כ"א ונפלו לפני כמה אחין כמש"ו ושיטתו כשיטת הרשב"א שפ' כשמואל וכתי' בתרא וכתב דקיי"ל כסתם מתניתין דפ"ה ודלא כמו שדחקו בגמרא לפרושי למ"ד אין זיקא וכן הברייתא דשם וכן המתני' דקאמר עשה מאמר בזו ומאמר כולי וחליצה וכ"ה לשיטת הרמב"ם ול"פ על הרשב"א אלא בשני יבמין ושתי יבמות וזה לא נזכר במתני' שם ולא בברייתא שם וכלל שדעתו כדעת הרי"ף ורשב"א וכתי' בתרא דשמואל אלא בב' יבמות ובב' יבמין:

מט **ונחלקו עליו כו'**. עמש"ש בס"ה. וכללא דמילתא דחליצה מעולה פוטרת לד"ה ואף לתי' קמא התחיל ולא התחיל כ' הרא"ש בשם הריב"ש דדוק' שם משום דשם פסולייהו שוין דהוא בכרת כמו אחות אשה עצמה ואף שתוספת לא סבירא ליה כן מ"מ לדינא ודאי לכל הדיעות פוטרת מדאיבעי' להו לגמ' בעלת הגט כו' ובשו"ת להרמב"ן דפ' כרב אינה פוטרת ולש"פ שפ' כשמואל פוטרת ובגרועה ללישנא קמא דשמואל אינה פוטרת וכ"פ הרא"ש ולרי"ף וראב"ד פוטרת שפ' כלישנא בתרא וזהו באחין באשה אחת וביבם א' ושתי נשים הגרוע ודאי אינה פוטרת ומעולם פוטרת ובשווין פליגי רש"י וסיעתו עם הריב"ם ורמב"ן וכמ"ש ברא"ש וכמ"ש שם:

נ **שני יבמין כולי** מ"ש כ"ד א' תני שילא כו' מ"ט כו' משא"כ בדאורייתא:

נא **בגט**. כגון שבא אחר קידושיה מיד אז בלא קידושין דממ"נ סגי בגט:

נב **עד שידע כו'** ל"ד אלא ה"ה אם יסתפק לו כנ"ל אלא לאפוקי דאם נידע שמייבם אחיו לבסוף או שלא נודע כלל שייבם אחיו דס"ס הוא שמא לא ייבם ואת"ל ייבם את"ל ייבם שמא לבסוף וז"ש עד שידע כו' תחלה וכמ"ש קי"ט א' היה לה כו' וערש"י ד"ה אינה כו' אבל לכתחל' ודאי אסור דאין כאן אלא ספק א' שמא לא ייבם:

סימן קעא

א **שהשיאוה כולי**. כמש"ל סי' קנ"ה:

ב **וכיצד תקנתם כו'**. שם ב' כיצד תקנתם אר"ח א"ר כונס כו'. וכ' הרי"ף עלה ולד"א מצמדין את הקטנה שתמאן בו ומייבם את החרש וכן הל' ור"ל דשם קי"א ב' במתני' רא"א מלמדין כו' וגירסת הרי"ף בכולן מלמדין כו' וכ"ה בתוספ' פי"ג ור"ל בכל הנך

דמתני' ורב לא אמר תקנתא אלא לת"ק ואנן קיי"ל כר"א כמש"ש בגמרא וכ"ה דברי הרמב"ם וש"ע כאן ואף שהקשה הראב"ד בהשגות דלא אמרו אלא בגדולה וקטנה כמו בהנך תרי בבי כגי' ספרים שלנו דל"ג בכולן דמלמדין כדי שתתקיים בגדולה מצות ייבום דאורייתא אבל יבום חרשת דרבנן והא קיים לה בביאה ראשונה דחרשת בתקנתא דרב ולעולם יתרחק מן המיאונין ור"ל כמש"ש ק"ט א' ומי שרי והתני ב"ק כו' ומשני מיאון דמצוה שאני משא"כ כה"ג כנ"ל אבל הרמב"ן יישבה דטעמיה דבר קפרא כמ"ש ק"ט ב' דלמא גדלה ומתחרט' משא"כ כה"ג למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ותפסל מכהונה שופך מי בורו כו' ותיאסר חרשת עליו שכנסה בהיתר והא דפריך ק"ט א' ומי שרי כולי למ"ד אין זיקא כר"ג דלא נאסרה עליו וכ"מ שם קי"א ב' דכר"ג ס"ל דקאמר ואי אשמעינן בהא כולי ואם איתא הרי רמיא קמי' לחלוץ ואי משום דאסורה לייבם הרי גם כאן משבא על הקטנה אסורה הגדולה ואף שאמרו שם כ"ט ב' אלא לר"א נהי כו' לרווחא דמילתא אמר כן ונסתלק' תלונות הלח"מ עוד הקשה לח"מ דלדבריו ל"ל בגמ' שם ואי אשמועינן בהא כו' הל"ל טעמו של הרמב"ן משום דע"כ יוצאת כו' כנ"ל ולא עי' בדברי הרמב"ן דהא י"ל היאך אמר ואי אשמעינן כו' לגי' בכולן מלמדין כולי וכן הקשה הרא"ש בשם הראב"ד אבל הרמב"ן יישבו שם דהצריכותא א"צ אלא בהנך תרתי בבי כנ"ל דבכל הנ"ל סגי טעמו של הרמב"ן למ"ד מרישא דאין זיקה כנ"ל ובסיפא שמ"ש הרמב"ן משום דאיקיים מצות ייבום והוא פסל על עצמה בפשיעה אלא שקשה לו להלח"מ בהנך בבות דמתני' קי"א בשתי יתומו' קטנות ובבא על החרשת ואח"כ על הקטנה דלגי' בכולן מלמדין כו' וכמ"ש הרמב"ם וש"ע בס"ה וס"ח דשם ג"כ פסל בפשיעה ואקיים ייבום וליכא גדולה אבל ל"ק כלל דשם א"צ לכ"ז דע"כ ל"ק בר קפרא אלא בכנס את הקטנה בהיתר אבל באיסור ודאי מצוה למאן ובזה צדקה גי' הרמב"ם בבא על הקטנה ואח"כ על החרשת דלא פסל כו' כמ"ש בס"ז ולא קאי בכולן עלה:

ג **מלמדין כולי**. עמש"ש שהראב"ד חולק ע"ז והקשה ממ"ש וצריכ' כו' הא בבבא אמצעית בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה ליכא הנך ב' טעמי דהא איקיים מצות ייבום ולא רמיא גדולה קמיה וכן הקשה לח"מ ומה שתי' הרמב"ן דהצריכה לא קאי אלא אארישא ואסיפא משום דרישא אין זיקה כו' כמש"ש וליתא דהא הצריכה הוא אליבא דשמואל ושמואל סבר יש זיקה וגם שם כ"ט ב' אמרינן דר"א ס"ל יש זיקה ועמש"ש ועי"ל דא"כ מאי משני בנד' ח' א' מאי קטנות כו' הא בדר' אליעזר איכא טובא לגי' רש"י וש"פ דגרסי קטנה וחרשת בא כו' פסל את הקטנה וגי' עיקר כמו שהוכיח הרשב"א בראיות ברורות ועמש"ש וא"כ קאי ר"א מלמדין נמי אהא ושם בא עליה בהיתר וליכא הנך טעמי

וכמש"ש ואף לגי' דל"ג בכולן מ"מ קאי גם כן אמתני' דשם ק"י א' אין ביאת קטנה פוטרת את הגדולה אלא פוסלת את הגדולה ועל מתניתין דכאן בא יבם על הקטנה וחזר ובא כו' פריך אפילו לא בא על הגדולה פסל את הקטנה ומשני דנ"מ שאילו לא בא על הגדולה ומתה היה מותר בקטנה ועכשיו אפילו מתה פסל את הקטנה אבל בחייה שזה בא אח"כ על הגדולה או לא וכן לר"א דמלמדין וכ"ש לגי' בכולן מלמדין כולי דקאי אשם והן ד' בבי שם קטנה וחרשת וקטנה וגדולה וכאן קטנה וחרשת וקטנה וגדולה כמש"ש:

ד **ואם רצה כולי** שם ק"י ב' כונס כולי ומוציא' כולי אבל לר"א אם רצה כולי וכמ"ש במתני' קי"ב ב' כונס ואם רצה להוציא כולי לאפוקי בחליצה דלאו בת חליצה כמ"ש בגמ' שם:

ה **היו כולי** ביאת כולי ול"ק חליצת כמ"ש בגמ' שם וחרשת כולי ועתוס' שם ד"ה וחרשת כולי ומיהו כולי ואשמעינן דאף ע"ג דאכתי הוא מדרבנן אבל הרמב"ם מפרש כמ"ש תוס' שם ועוד כולי ואנן קי"ל כר"מ כמ"ש ק"ה ב' וכמש"ש ק"י ב' וקטנה תמתין כולי:

ו **היתה כולי** מתני' שם וה"ה לחליצה ולא תני במתני' חליצה אגב רישא קטנה וחרשת ופקחת וחרשת:

ז **אבל אסור כו'**. רש"י שם:

ח **אלא כולי** רמב"ם וכנ"ל ס"א. דבריו תמוהין ל"ל וכי א"י להוציא בגט ומשום שלא תפסל לכהונה אין אנו אחראין לזה אין מלמדין אלא להתיר השניה וכ"כ בס"י ג"כ בא על הגדול' כולי מלמדין כו' וגם מ"ש בסיפא בא על הקטנה וחזר כולי ג"כ ק' ל"ל וחזר כולי אפי' לא חזר הא ע"כ גדולה צריכה חליצה וא"כ ג"כ תפסול הקטנה וכ"ד אין נראין בזה והכלל דלגי' בכולן כולי וקאי אקטנה וחרשת ואקטנה וגדולה והן ד' בבי בבא ראשונה קטנה וחרשת ק"י א' ושם קטנה וגדולה אין ביאת הקטנה פוטרת כולי ושני בבי כאן קטנה וחרשת לגי' הגאונים דלא פסל קאי אסיפא לבד ולגי' רש"י גם ארישא על הקטנה ואח"כ על החרשת ובבא קטנה וגדולה על הקטנה ואח"כ על הגדולה אבל לפירוש הרמב"ם במתני' הנ"ל חדא קטנה וחרשת וכאן ד' בבות ברישא ב' קטנות ומציעת' חרשת וקטנה וסיפ' גדולה וקטנה וגדולה אבל ליתא כנ"ל:

ט **והשני' אסור'**. דקנינן שוה ונפטרה:

י ויוציאנ' בגט עבה"ג ס"ק ק' וכמש"ל סימן ק"ע סי"ב:

יא **לא פסל כו'**. עבה"ג ור"ל ברייתא שם א' מי שהי' נשוי כו' דדילמא כולי:

יב **שביאת כולי** כבר הקשו עליו הרשב"א והמפ' דהא בגמ' אמרי' משום דקטנה קנויה כולי ועוד דא"כ תפטור לכתחלה אבל כוונתו בזה לסתור טעמא דגמר' הנ"ל דדלמא קדים כולי ואמר שביאת כולי ולא אתי לאחלופי כמו בגדולה וקטנה ופקחת וחרשת:

יג **אבל אחרים כולי** ר"ל על ב' סעי' אלו מ"ש בס"ז דלא פסל גי' רש"י וראב"ד וש"פ דפסל וכמ"ש בגמ' שם א' ועוד הקשה הרשב"א על גי' הגאונים מאי קמ"ל רב חסדא חרשת קנויה כו' הא מתני' היא ועוד אדדייק שם מברייתא לידוק ממתני' וע"ל מ"ש בס"ח ויוציא הקשו הרמב"ן ורשב"א הא קי"ל כמ"ד ממאנת אף לזיקתו ולמה תאסר עליו כמ"ש הרמב"ם בעצמו לקמן ס"י מלמדין כולי ויקיים הגדולה אבל הרמב"ם נזהר מזה שכ' שם שבעילתה קונה קנין גמור ר"ל מדאורייתא ואף שביאה פסולה מותרת במיאון הקטנה משא"כ בחרשת שביאתה בפסול היה וע"ל סימן י' ס"ב:

יד **החרשת יוצאת כו'**. תוספתא והיא כתובה אצלנו בשבוש דתניא פי"ג קטנה וחרשת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת נאסרו שתיהן עליו חרשת יוצא' בגט קטנה יוצאת בגט וחליצה פקחת וחרשת בא יבם על הפקח' וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרש' חרשת יוצאה בגט וחליצה גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה וחזר כולי קטנה יוצא' בגט וגדולה יוצאה בגט וחליצה רא"א בכולן מלמדין כולי וט"ס הוא וצ"ל בהיפוך בכולם בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה כולי בא יבם על החרשת וחזר ובא על הגדולה כו':

סימן קעב

א **סריס חמה כו'**. כר"ע דאין הלכה כר"א דשמותי היא ועוד מעדותו של ר' יהושע ב"ב ועוד דמחלוקת ואח"כ סתם כמ"ש ס' ב':

ב **לפיכך כו'** וכן כולי. מתני' שם:

ג **או שחלצו כולי**. תוספתא פי"א סריס חמה ואנדרוגינוס ואח מאם וגר ועבד משוחרר לא חולצין ולא מיבמין כיצד מתו והניחו נשים ולהם אחים באו אחים ועשו מאמר נתנו גט וחלצו לא עשו כלום בעלו פסלו מן הכהונה וחייבין בקרבן מתו אחים כולי:

ד **היה ספק כו'**. פ"ג ב' מאי ביניהו כולי:

ה **ולא מחזקי' כו'**. ע"ט פ' ה"ד סריס חמה כו' מנא ידעינן כי' וע"תוס פ' ב' ד"ה עד כולי מ"מ כיון שניכר כולי וז"ש אחד מסימני סריס כו':

ו **אבל בלא"ה כו'**. שם בתוס' וא"ת כולי ואור"י כולי:

ז **ספק איילוני' כולי** כנ"ל בסריס וע"תוס שם ב' ב' ד"ה או כולי:

ח **או מייבמין**. במתני' שם וייבמו את אשתו:

ט **והוא כולי** ואם היה. גמ' שם ועתוס' שם ד"ה אי הכי כולי:

י **וי"א דבאחד כולי**. כמו באיש בלא הביא ב' שערות בזקן כיון דל"ל סימן כלל בזקן על הולדה די באחד. ובזה מתי' קושית תוספת ד' א' ד"ה דלא כו' דאליבא דר' יוחנן אמר דקיי"ל כוותיה ולר"ה ל"ק כמש"ש ולמר בר"א כולי הא אמרינן כולי:

יא **אלו הם כולי** דכל אחד מוסיף על חבירו ממש"ש רה"א עד כולי רי"א אפי' כולי וכן אביי דאמר שם כל המטיל כולי וכן רבה בר אבוה דאמר לרבנן עיינו כולי וחסר כאן אין מימיו מעלין רתיחות וט"ס הוא וברמב"ם וטור איתא:

יב **היו לו כולי** אבל כולי. גמרא שם וכרבי יוחנן ועתו"ס דברכות מ"ם ב' ד"ה ור"י כולי היו לו כולי. עתו"ס דיבמו' שם ד"ה דהביא וא"ת והא כו' ואר"י שערות כולי:

יג **בני כולי**. גמ' שם:

יד **וי"א כולי** דחיישינן כו' כמ"ש בנדה מ"ו א' דבספיקא דאורייתא חיישינן שמא נשרו ואף בלא בעל עתוס' שם נ"ב ב' ד"ה הלכה ור"ת כולי וז"ש דחיישינן כולי או כולי:

טו **מי שחתכו כו'**. כמ"ש בברייתא שם פצוע דכא כו' וערש"י כ' ב' ד"ה סריס כו' וד"ה או כולי וכ"ה בתוספת ספ"ב והוב' בריי"ף ספ"ק ובראי"ש שם:

טז **שאין זה כו'**. שלכן אמרו שם א' ורמינהו בן כולי דא"א לומר בסריס אדם שא"צ עד כולי:

יז **אנדרוגינוס כולי** תוספתא ספ"ב והובא בריי"ף ספ"ק ופי"א וכ' בס"א:

יח **וי"א כולי** טור וכפירש"י ותוספת פ"ג א' ד"ה הלכה כולי וכמש"ל סימן מ"ד ס"ה בהג"ה ומ"מ תמוה דאינו ענין לכאן דהא מידי ספק לכ"ע לא נפק וחליצה עכ"פ צריך ממנו ואפ"ה קתני בתוספתא הנ"ל לא חולץ ואם חלץ לא פסלה ואם בעלה פסלה ודאי וחייבין בקרבן וכן בנשותיהם כמו שכתב בתוספתא שם וכבר השיגו ב"י ורש"ל וש"פ ודברי ב"ש דחויין והנה גם לעיקר דינא פליגי הריי"ף ורמב"ם וש"פ על רש"י ומפ' דאר"י דברייתא קאי וכמ"ש רב שם ליתא למתני' מקמי ברייתא ואע"ג דשמואל פליג הלכה כרב והא דר"י א"ר שם ב' אמוראי נינהו וכמה משניות ובריתות בש"ס ותוספתא וירושלמי דספיקא הוא וכן סתם בש"ע בא"ח סימן י"ז וסימן של"ה וסימן תקפ"ט וסימן תר"מ וסימן תרפ"ט ובי"ד סימן קפ"א וסימן קצ"ד רס"ה רס"ו ובא"ה סימן כ"ב ובח"מ סימן ל"ה וסימן רנ"ג וסימן ר"פ וברמב"ם עוד בהרבה מקומות:

יט **טומטום כולי** תוספתא רפי"א טומטום שקידש כולי חולץ וחולצין לאשתו אם יש שם אחים אין חולץ ואין מייבם אבל מייבמין את אשתו ר"י בר' יהודה אומא לא חולץ

ולא חולצין לאשתו לא מייבם ולא מייבמין את אשתו שמא יקרע וימצא סריס חמה ופ' כת"ק וז"ש ואם נקרע כולי דע"כ ת"ק ל"ל דריב"י וכ"ש דר' יהודה:

כ **ויש כולי**. עבה"ג אבל בתוספתא פליגי רבנן בהדיא כנ"ל:

כא **הזקן כולי**. עבה"ג ודלא כרש"י כ' ב' ד"ה והזקן כולי:

כב **אלא כולי**. שם ד"ה יאסור כולי וכן ע"ט ב' ד"ה ואסור כולי וכמ"ש בגמרא בהדיא משום שנאסר כולי:

כג **והקטנה כולי**. ס"א ב' ותניא קטנה כולי ודלא כר"מ וכסתם מתני' שם קי"א ב' וכמ"ש בגמ' שם:

כד **חרש ושוטה**. תוספתא הנ"ל:

כה **וקטן**. כמ"ש במתני' הנ"ל דלא כר"מ כמ"ש בסי"א ולא חולק כמ"ש בפס"ח:

כו **והחרש כולי** אבל כולי. במתני קי"ב ב' ואם היו נכריות כולי ועסי"ג וסט"ו ובתוספתא ספי"ג פקחת לפקח ולו אח חרש כונס ואינו מוציא לעולם פקחת לחרש ולו אח חרש כונס ואם רצה להוציא יוציא:

כז **והקטן כולי** ואם לאו כולי. מתני' וגמ' ונדה מ"ה א' בן ט' כולי ולכשיגדיל כולי:

כח **הסומא מייבם ואינו כולי**. מ"ג א':

כט **ונ"ל כולי** כ"כ הראב"ד וכמש"ל סימן קס"ט סמ"ח:

סימן קעג

א **אבל אם כו'**. ג' א"ב ח' א"ג וש"מ:

ב **יבמה כו'** עבה"ג וכ"ה לקמן בס"ה ותוספתא הובא בריב"ף ורא"ש פ' קמא:

ג **ה"ז חולצת כו'** לפיכך כו' צ"ט א' ת"ר יש כו':

ד **ומוציא כו'**. כמ"ש במתני' ק"ט א' רי"א אילו כו' ואמרינן שם ק"י א"ב קטנה קנויה כולי וקי"ל כר' יהושע אם לא מיאנה הקטנה דלא כר"ג:

ה **היתה כו'**. יו"ד א' ומתני' צ"ו א' ופוטרת כו':

ו **וזו כו'**. מתני' צ"ד ב' ושניה מותרת בקרוביו:

ז **היתה כו'** דהוי ספק קידושין וכמ"ש מ"א ב' הרמב"ם בפ"ו הלכה י"ג שחולצת ולא מתייבמת ותמה הטור עליו וכ' בכ"מ שהוא ט"ס ועוד נדחק שם בכ"מ וב"י וב"ח אבל הנכון כמ"ש מש"ל דמיירי שקידש אחת משתי אחיות וכמ"ש בריב"ף ורא"ש ספ"ק הספיקות כגון שקידש כו' וכ"ה ברמב"ם שם הלכה ד' ואלו חולצין ולא מייבמין הספיקות כגון שהיתה ספק ערוה על אחין והן דברי גמרא מ"א ב':

ח **ומיאנה בו כו'**. תוספתא פ"א והביאם הרי"ף ורא"ש בפ"ק מיאנו בחיי הבעל כו' ובגמ' י"ב י"ג א' ק"ז ב' ושם בתוספתא אימתי אמרו שאם מתו והובא ברי"ף ורא"ש שם וז"ש לעיל בחיי בעלה וכ"ה במתני' מתה כו' ואח"כ מת אחיו כו' ועס"ח:

ט **ואם ייבם כו'**. מתני' צ"ב א':

י **נשאת כו'**. מתני' דגיטין וכמ"ש בירושלמי שם ופ"י דיבמות זו דברי ר"מ משום ר"ע וחכ"א אין ממזר מיבמה הא לצאת תצא:

יא **ואם מתחלה כו'**. יבמות צ"ב ב' וכמש"ל ר"ס קנ"ט:

יב **מי שזינתה כו'** כפירש"י שם וש"פ וכמ"ש שם מתיב ר"א כו' ושם נ' ב' לרב ולר"א ליתנינהו וכו' והקשה הראב"ד מסוגיא דסוטה ה' ב' דאמרי' שם אילו איתיה כו' ועוד דאמר שם לאחר כו' והאי בסוטה ודאי כתיב וע"תוס שם ד"ה לאחר וד"ה אילו שנדחקו בזה וכן הרא"ש ביבמות אבל העיקר דסוגיא דיבמות פליגא על ההיא סוגיא כמ"ש המ"מ וס"ל לרב ג"כ הלימוד לאחר ולא ליבם ועל סוטה ודאי ואף מהחליצה פטורה כקושית אביי אלא דצרתה כמוה יליף מטומאה כתיב בעריות וזה שנא אמר סוטה פטורה ופוטרת וכמ"ש הרמב"ן ובהכי ניחא דלר"י בן כופר דטומאה כתיב במחזיר גרושתו ואעפ"כ אינה פטורה מהחליצה וקושית רב אשי מסוטה נמי על צרתה דל"ק אלא היא עצמה אבל צרתה אף ביבום מותרת וז"ש ומ"ש סוטה ודאי כו' ולא פריך שתהא פטורה מחליצה כיון דלא כ' לאחר עלה וכמ"ש רש"י שם בד"ה ביארה כו' ואפילו רבנן ל"פ כו' דהקושיא לא קאי אלא על שצרתה מותרת להתייבם וז"ש הרמב"ם וש"ע וצרתה או כו':

יג **וי"א כו'**. כמ"ש בריש סוטה לאחר ולא ליבם והאי בסוטה ודאי כתיבה ושם אלו איתא לבעל כו' אלמא דכל שצריכה גט צריכה חליצה וה"ה לסוטה ודאי ופליגא על סוגיא דיבמות ואזלינן לחומרא רמב"ן ורשב"א וע"ש ושם ובראב"ש שנדחקו בזה ודברי רא"ש קשין להולמם ודברי הראב"ד נבונים ומוכרחים וי"א כו' מסוגיא דסוטה הנ"ל וסוגיא דיבמות ג' ב' למעוטי דר' ודר"א לר' ולר"א כו' מ' דאין הל' כוותייהו:

יד וה"ה לצרתה וכן בסוטה ספק כמ"ש הרא"ש דלהראב"ד אין חילוק בין סוטה ודאי לסוטה ספק:

טו **אע"ג דודאי כו'**. כמש"ל סימן ס"א בהג"ה ואע"ג דברמב"ם וש"ע כ' בעדים ל"ד ה"ה כל דבר ברור כמ"ש בכתובות ט' א' ופתח פתוח כו':

טז **אשה שהלך כו'**. רש"י הנ"ל וכ"ש לדברי הרמב"ם הנ"ל דאף בספק סוטה דאורייתא מתיבמת צרתה אע"ג דאסורה מדאורייתא:

יז **אפילו קודם כו'**. י"ח ח' מתיב כו' טעמא כו' ה"ה כו':

יח **דקי"ל כוי**. עבה"ג ועוד דר' יוחנן ס"ל כוותיה ופליג ארב כ"ז ב' וע"תוס שם ד"ה אבל ב' וד"ה איתיביה כו' אבל ר"י סבר דע"כ כו' וכן רב אשי דבתראה הוא ס"ל כוותיה שם למ"ד א' וכן רבא שם ב' ואמר ג"כ ה"ה אע"ג כו':

יט **קטנה כו'** עבה"ג וכ"ש לרב שם והרמב"ם השמיטו לפי דקי"ל כרב:

כ **שאף היא חולצת כו'**. אין לו שחר שאף בלא מיאון חולצת ולכאורה י"ל שבא להשמיענו שפוטרת צרתה בחליצתה וכשיטת הטור דשניה פוטר' צרה אבל מאי קאמר אם תמאן שהוא שוה בין במיאון בין בלא מיאון וז"ל הטור קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו או לאחי אמו ומת ונשאה כו' שתתייבם אלא צרתה חולצת ולא מתייבמת ונראה שאף היא חולצת אם תמאן ואאחיו מאמו קאי דבלא מיאון פטורה שאף שמ"מ אינה ערוה רק מדרבנן מ"מ לא עדיף נישואי אחיו מאמו ועתו"ס שם ד"ה יש כו' אבל באיסור ערוה כו' ודלא כב"ח שכ' דגי' תוספ' הנ"ל היתה ותתייבם צרתה דלא כגי' רש"י ורי"ף ורא"ש ושגה בזה גם רש"ל מחק תיבת צרתה מגמ' אבל הרשב"א השיג עליו וקיים הגי' וכ' שהפירש הוא שתמאן בנשואין של אחיו מאביו ודחק עצמו מ"ש ותעקרינהו לנשואי קמאי היינו נשואי אחיו מאביו כ' ושכ"ה דברי הטור שכ' וצרתה כו' ושגה בזה הרבה דא"כ ל"ל כל האריכות הרי שהיתה כו' הל"ל שניה סתם את אמו וכיוצא הרבה ועוד דאינו ענין לדברי ר"י א"ר דכל הסוגיא קאי על נשואין הראשונים וגם מ"ש שהטור ס"ל כן שגה דהא הטור כ' ונראה שאף היא חולצת אם תמאן וכ' בהדיא כדי שתתייבם ועוד שכ' בערוה ג"כ וזה מותר שכבר כ' דין הערוה בריש הסימן אבל אם לא מיאנה בחייו כו' וז"ש וצרת חולצת שהיא פטורה כמ"ש למעלה ומלבד זה שגה הרבה דהא קי"ל דצרה שני' מתייבמת כמ"ש בירוש' וכמש"ל סי' קע"ד ס"א בטוש"ע ומזה מוכח שצריך להגיה בש"ע נשואה לאחיו מאמו כדברי הטור וע"ז קא' ג"כ שאף הי' חולצת אם תמאן כדברי הטור וע"ז אמר ג"כ וצרתה חולצת דהלא פטורה לשיטתו כנ"ל וה"פ א"י למאן לעקור כו' דאינה מועלת כלום והדין הוא בלא מיאון שצרתה חולצת כו' שאף היא חולצת אם תמאן:

כא **ומותרת לזר כו'**. דלא כר' אושעיא שם אלא כעולא שם דרמי בר יחזקאל ס"ל כוותיה וכן רב ושמואל ור"י דפליגי מיאנה בזה כו'. הרא"ש שם:

כב **אבל צרתה כולי**. כר' יוחנן שם י"ב ב':

כג **מותרת לו וכו'** ואסור לזר:

כד **ואפילו היא כו'** כשמואל דר' יוחנן שם ס"ל כוותיה:

כה **ספק כו'** תוספת שם ד"ה אלימא בספק כו' וכמ"ש בתוספתא י"ב זה הכלל כל הספיקות ביבמה חולצין ולא מייבמין:

כו **וכן הדין כו'** ובין כו' ירושלמי שם מודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אביה כו' והביאה הרא"ש שם וסיים בירושלמי א"ר אבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה אסורה ממה נפשך צד שקנה בה כנגדו מותר בצרה צד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה א"ר שמאי וכי יש ממ"נ בעריות מאי כדין כל יבמה שאינה כולה לחוץ צד הקנוי שבה ידין משום ערוה וערוה פוטרת צרתה וכ' הרמב"ן במלחמות והרשב"א הנה רבו המתירין ועוד שאף האוסרין לא אסרו וכו' אלא וכו' משום וכולי דהיא כקנויה ומשוירת אבל לדידן דקיי"ל שהיא קנוייה ואינה קנויה אף ר' שמאי מודה דיש מ"נ בעריות וכו' ומותרת. והנה משם למד הרמב"ם לחרשת כי היכי דס"ל להירו' בקטנה דקנויה ומשויירת כן קיי"ל בחרשת אלא דלהאוסר ה"ל לאסור בצרת חרשת אלא שפ' כהמתירין וכסברת הראשונה שכתב וזה שדייק ובין בזו כולי וכ"ה ברמב"ם:

סימן קעד

א **או בעשה.** מטעמא דאמר שם בח"ל משום ביאה שניה:

ב **וצרתה כו'.** תוספתא פ"א בד"א באשה שאין לו בה קידושין אבל באשה שיש לו בה קידושין צרותיהן חולצות או מתייבמות:

ג **ואין כו'.** הוא דעת הרמב"ם אבל הפוסקים חולקין עליו וכמש"ל סימן ק"מ ס"ה בהג"ה ושי"ח:

ד **ונפטרה צרתה.** שם בגמ' ושם איתמר ביאת כו' תוספתא פ"י פצוע דכא כו' אם בעלו קנו ופטרו את הצרות:

ה **מוציא' בגט.** רש"י שם ד"ה ואם בעלו כו':

ו שהיא חולצת כן איפשיט שם מהברייתא היא וצרתה חולצת כו':

ז **וצרתה כו'.** עבה"ג והסוגיא ג"כ דכ"מ כא"ד ולא איבעיא לן בצרה אליבא דרבנן כלל וכן לרנב"י אליבא דר"י:

ח **וכן כו'** וחולצת כו'. במקום מצוה כפירש תוספת שם מ"א א' ד"ה הך כו':

ט **אבל אם כו'.** רש"י שם וכ"מ נ"ב ב' דקאמר ותיפשוט כו':

סימן קעה

א **יבמה כולי.** מימרא דר"י א"ר למ"ד א':

ב **משום איסור ערוה.** לאפוקי נדה כמ"ש תוספת ב' א' ד"ה ואחות כולי:

ג **כגון כולי** שם ול"ב א':

ד **ואפי' נפלה כולי**. גמ' שם ושם:

ה **כגון כולי** מתני' למ"ד א':

ו **ל"ש כולי**. גמ' שם ובדרך לא זא"ז נקט כמ"ש ל"ב א' פשיטא כולי ושם ל' א' מ"ד היכא כולי:

ז **וצרת'**. דלכך קא' נשוי נכרית. תוספת שם וד"ה ונאסרה כולי:

ח **אבל אם כולי** כ"ז ב':

ט **אבל אם כולי**. כפירש שם:

י **וכן אם כולי** וקדם כולי. כ"ח א' ולימא ליה גזירה דלמא כולי ועתוס' ד"ה ולימא ליה דלמא כולי פר"י כולי:

יא **או שהיתה כולי** אבל אם כולי. שם תנן כולי אר"פ כולי:

יב **שנים כולי** ולא נודע כולי. דבכה"ג אפילו מיתה אחת מהן או חלץ לה האחר בשיש עוד אח אסור בשניה מ"מ וכמ"ש בגמ' שם ולימא ליה דלא ידעינן כולי ובדברי הרמב"ם מסודר שם שתחלה כתב סעיף זה ואח"כ כ' מת א' תחלה ואח"כ מת שני מתה האחרונה כולי וכן אם קדם וחלץ כולי כמ"ש בס"א:

יג **ואפילו כולי**. אבל כולי מתני' צ"ו א' וכמש"ש כ"ח ב' הכא איסור מצוה ואחותה כולי וכ"ז כ' ג"כ בסד"ה אלא ששם בד' אחין וכאן בג' וממתני' דשם כ"ח ב' וכמ"ש א' צריכה דאי כולי:

יד **או בזא"ז כולי** כמ"ש בסוגיא הנ"ל איתיבי' ריב"ח כולי ולימא ליה דנפיל בבת אחת כולי:

טו **אבל אם אין כולי**. אסורות כולי. כאן השמיענו בששניהם אסורות משא"כ בס"ב וכמש"ש כ"ח ב' זו היא למעוטי כולי מ"ד כי כולי אבל בא' מהן איסור מצוה א"צ דכבר כ' בס"ב וע"ז ליכא צריכותא בגמ' שם אלא לר"ש כמ"ש שם הא תו ל"ל כו':

טז **שלשה כולי**. ולא כ' מתני' הראשונה שם שהיא יותר רבותא כמש"ש בגמרא משום שכבר כ' בס"א כגון שהיה להם אח שלישי כולי וצרתה כולי וג"כ ית' בס"ח:

יז **בין כולי**. שם א"ל רב אשי ה"ה כולי הכי קי"ל כמש"ל סימן קע"ג סי"ב:

יח **אבל אם כולי**. הנה שיטות רש"י דרבא ורב אשי פליגי דר"א ס"ל דנישואין הראשונים מפילין אבל רבא ס"ל דמיתה מפלת ואם מת ואח"כ גירש בין כנס אח"כ או לא מותרת אלא בלא גירש כלל ולא כנס ומ"מ הלכה כרבא דסוגיא לקמן ק"ט א' ומתני' ס"ז ב' דמית' מפלת והראב"ד פי' דל"פ ומ"ש בג' טעמא דגירש כולי מדברי גמ' הוא ורב אשי ל"ק אלא זאת אומרת כו' וגמ' פירש דבריו כן לס"ד אבל למסקנא כמו דרבא ס"ל דר"א

כן ר"א ס"ל דרבא וקשה לשיטתן א"כ מאי קאמר ולר"נ קשיא כולי הניחא כולי הא גם אי ס"ל דר"א ס"ל כר' ירמיה ס"ל וכן למה לא פריך על ר"א ואף לפי' (אב') מ"מ לס"ד קשה אבל הרמב"ן לשיטתו דמתני' ודאי נישואים הראשונים מפילין אף לרבא דאמר זו ואצ"ל זו שהיא משעת נישואין הראשונים וע"ז דייק רבי אשי טעמא כולי לפי ענין המתני' דדייק נישואין הראשונים אבל זו היא קשיא לרבא דזו היא למעוטי לא שייך כיון דס"ל לתנא דמותרת אף בכה"ג כ"ז לשיטת רש"י: אבל הגאונים ור"ח ז"ל גורסין במילתא דרבא ג"כ מת ואח"כ גירש וכ"ה גי' הרי"ף אע"ג דכנס ואח"כ גירש מותר לרבא כאן שאני דכיון בשעת נפיל' היתה באיסור לא מהני בה גירושין משא"כ בכנס נכרית דעלמא ואח"כ גירש ול"פ רבא ורב אשי וזה שלא הזכיר הרי"ף מת ולא גירש וערמב"ן שדחק עצמו לשיטת הרי"ף ל"ל לרבא למימר מת ולא גירש הל"ל ג"כ כרב אשי שדחק עצמו לומר דה"נ קאמר מת ולא גירש בשעת כניסה אלא אח"כ ע"ש וא"צ לכ"ז כמ"ש הרשב"א הגי' הנ"ל בשם הגאונים וסתר דברי רש"י דמת ולא גירש אסורה הא בלא מת מותרת להנשא לכ"א כמ"ש במתני' מת נשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות כולי למה יאסר אחר מיתה ואף שתוס' שם ד"ה זאת כולי דחאו הרמב"ן ורשב"א דבריהם דא"כ אתה עושה צרות לאחר מיתה וכמ"ש בירושלמי פ"ג הלכה א' על ענין אחר וא"ר יודן אילו בקש לבעול את הצרה עד שלא כנס שמא אינו מותר בה בתחלה הוה מותר בה ולבסוף הוא אסור אם את אומר כן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה ועוד דא"כ במתני' השני' מת נשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות כולי צ"ל ג"כ עשה מאמר לאו דוקא כמו במתני' הראשונה וג"כ לאפוקי מב"ש ותרתי ל"ל ובתוספתא פ"ה מפירש דמותר בלא עבד מאמר אלא די"ל דס"ל אין זיק' כמ"ש י"ז א' ועוד הקשה דזו היא משמע למעוטי גירושין אחרים דאתא וסתר גי' רש"י וגם פסק דמותר ופי' בדברי הרי"ף דמיירי במת ואח"כ גירש ואח"כ כנס אבל בלא כנס מותר כנ"ל וא"ת עדיין קשה קושיא הנ"ל בשנפלו לפניהם הי' מייבם כל א' מהן שירצה י"ל כיון שכנס איגלי למפרע דמשעת נפיל' היתה זקוקתו לבד וה"ה בכנס ואח"כ גירש האסורה משום נפיל' ראשונה והא דפריך לר"נ הניחא כולי אע"ג דכאן אפילו לרבא אסורה היינו לרב אשי אבל לר"נ כיון דאין זיקה הוי כנכרית דעלמא והרמב"ן בשם המפרשים כ' דאפילו לא כנס אוסר הרי"ף ומודה בזה לרש"י ולדידהו כ"ש במת ולא גירש:

והכלל דלרש"י מת ואח"כ גירש בין כנס או לא כנס שריא כרבא וכן כנס ואח"כ גירש מותרת אבל מת ולא גירש אסור' אף בלא כנס כלל ושיטת המפרשים דברי הרי"ף דאף מת ואח"כ גירש בין כנס בין לא כנס או כנס ואח"כ גירש אסורה וכ"ש מת ולא גירש

ושיטת הרשב"א דאין אסור אלא בכנס בין גירש קודם שכנס או אח"כ במת ולבסוף גירש אבל לא כנס מותרת בין גירש אח"כ או לא גירש כלל והקשה הרשב"א על שיטת הרי"ף דא"כ דמודה רבא כאן בכנס ולבסוף גירש דאסורה מאי קאמר זו ואצ"ל זו קתני הא כאן אסורה כנס ואח"כ גירש והל"ל שאני שם דיש זיק' ושם בנכרית דעלמא וע"כ לקחו הטוש"ע שיטה אחרת בדברי הרי"ף היפך מדברי הרשב"א לגמרי דדוקא בלא כנס אסור מת ואח"כ גירש כגי' הגאונים וכ"ש מת ולא גירש אבל כנס בין גירש קודם שכנס בין אח"כ מותרת כרבא דמחמת נשואין האחרונים היא זקוקה וכ"ה דברי הרמב"ם פ"ו הלכה כ"ה וז"ש אבל אם כולי אפילו אם כולי הוא גי' רש"י מת ולא גירש שגם הרי"ף מודה בם לאפוקי מדעת הרשב"א אפילו אם גירש כולי זו היא גי' הרי"ף לאפוקי מדעת רש"י וכ"כ הרשב"א:

יט **אבל אם כנסה כולי.** כרבא לאפוקי מדעת הרשב"א והמפ' וז"ש ל"ש כולי:

כ **שני אחין כולי** תוספתא פ"ט בתו פקחת הנשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום ממ"נ אם נישואי בתו נישואין נישואי צרתה נישואין אין נשואין בתו נשואין לא יהו של צרתה נשואין בתו החרשת הנשוא' לאחיו פקח צרתה חולצת ולא מתייבמת ועבה"ג:

סימן קעו

א **ואם נמלכו כו'.** ירושלמי גבי לקטן על השפחה א"ל שלא יכנוס וכנס מוציאין מידו:

ב **מי שעבר כו'.** מתניתין רפ"ג וכמש"ש ך"ג ב' מ"ש מהא כו' הכא כל חד כו' ועתוס' שם ד"ה קדמו כו' אר"י כו' והוצרכו לזה לפי שיטתם שפי' בד"ה ומ"ש כולי ואר"י כולי. תוספת שם ולדברי רש"י שם גמ' ערוכ' אבל לדברי תוספת שם ד"ה ומ"ש י"ל דל"ק כלל דשם יוציאו משום דכל שאין אני קורא לה יבמה יבא עליה ה"ה כאשת אח כו' וה"ה כאן מדרבנן משא"כ בנכרית אבל מ"מ החילוק בין ודאי אחות זקוקתו דיוציאו ובין ספק דיקיים אף בנופלת לייבום מבואר בגמרא כ"ט א' בשלמא ראשונה כו' אלא כו' אבל בכה"ג דבודאי יוציא אינו מבואר ולמד תוס' מדתנא במתניתין בסוף פ"ק מ"ש דבודאי יוציא ומה שכתב במתני' דריש פרק ד' אחין באשת אח הנופלת לאשמעי' כחו דר"א אליבא דב"ש:

ג **תחלה גמרא שם וגם היחיד חולץ תחלה.** שם וכן בס"א:

ד **תחלה.** גמ' שם:

ה תחלה גמ' שם:

סימן קעז

א **המפתה**. מתני' ל"ט א':

ב בתולה ולא בעולה גמרא ל"ח א':

ג **ישראל**. לאפוקי גיורת יתרה על בנות שלש שנים ויום א' מתני' ל"ו ב':

ד **עד כו'** והיא כו'. כחכמים שם ך"ט א' מ"ב ב' וחולין ך"ו ב' ואע"ג דסתם מתניתין כר"מ כיון דאומר זה דר"מ אלמא דלא ס"ל כן ויחידאה הוא כמ"ש בכמה מקומות דזו זו ולא ס"ל עד דמפ' גמרא כן בהדיא וכן ס"ל לר"ל שם מ"ד ב' וכן הא דפריך ל"ט ומי מעברה הוא כחכמים וערא"ש ספ"ג:

ה **ואם נשאה כו'** קנס. לאפוקי בושת ופגם שנותן. גמרא שם:

ו **ובלבד כו'**. שם ח' א' שלח ליה כו' וכי בושת ופגם כמ"ש ר"פ החובל (בבא קמא פ"ד ב)':

ז **בא"י**. שם ובסנהדרין י"ד א':

ח **והאידנא כו'** ר"ף פ' החובל שם מתקנת הגאונים:

ט **והבת כו'**. מתניתין בבתו וכלתו ל"ט א' מ"א ב':

י **ואינו רשאי כו'** אלא כו' לפיכך כו'. גמרא שם מי מצי מפיק כו' רבנן סברי וריב"י סבר כולי וקי"ל כרבנן כן שם נ"ד א':

יא **ואם עבר כו'**. תמורה ה' א' כל ימיו כו' ועבה"ג:

יב **כופין** כו'. תוספתא פ"ג דכתובות

יג **אפילו איסור כו'**. ג"כ מאותו הטעם שאמרו בגמרא שם מ"ם א' אי אמרה דלא בעינא כו' וערש"י ד"ה מי כו':

יד **יצא כו'** אביו כו'. שם ל"ו ב':

טו **בא כו'**. לא מיבעיא בחד ביאה כמש"ש כ"א ב' דקי"ל כרבא שם דאנוס היא בת"כ וכ"ש לענין ממון אלא אפילו בשתי ביאות מ"מ לא הפסידה מה שנתחייב לה כבר בשביל שנתרצה אח"כ לומר דלאו בת בושת היא כמ"ש בפרק החובל (בבא קמא צ' ב)' לא אמרת כו':

טז **וי"א כו'** כמ"ש ולו תהיה לאשה:

יז **והס' כו'**. הרא"ש שם וכתב דנהי דחייבה תורה לכונסה אחר שנפגמה ה"מ בודאי אבל קול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום שניהם. ולי ל"נ כן מדקאמר במתני' דוקא על השפחה ונכרית ופריך בגמרא אפילו לכתחלה נמי ומשני משום כו' דלא יאמרו משום כך נתגיירה מ' דוקא כה"ג:

יח **ובמקום כו'** דכדאי הם ר"ת ור"י וסמ"ג בעלי הס' שניה לסמוך עליהם בשעת הדחק ואמרינן בפ"ק דקידושין מוטב שיאכלו ישראל תמיתות שחוטות כו' ועפ"ז דיבמות ס"ו א':

יט **וכ"ז כו'**. כנ"ל וכמ"ש מהר ימהרנה כו':

כ **אבל כופין** כו' כמ"ש במתני' ל"ט א' המפתה אם רצה כו' וכמ"ש בגמרא מ"ם א' אמר קרא מהר כו':

כא **ואם נטענת כו'**. כמ"ש ל"ו ב' דכוותה הכא דנפיק כו' אלמא קלא לאו כלום וחייב השני בקנס וה"ה לכנוס דמשם למידין:

כב **ואם נטענת כו'**. כמ"ש בב"ק נ"ג בשור ואדם שדחפו לבור דקי"ל כר"נ כל היכא דליכא כו' וכן כאן משום חר"ג ואונאה ומפתה מכ"ד אבות נזיקין הן וה"ה לענין כניסה וכ"ז לסברא אחרונה הנ"ל שם:

כג **זונה כו'** ממ"ש בב"ק ע' ב' אתנן כו' ואי תבעה כו' הא בשאר דלא קם ליה בדרבה מיניה חייב בדינא וכן בב"מ צ' א' והא קי"ל כו' אתנן כו':

כד **זהו כו'** סנהדרין ט"ו א' לכדתניא אל תחלל כו' ולשון הרמב"ם אני אומר שזה שנאמר אל תחלל כולי שלא יאמר הואיל ולא חייבה תורה אונס ומפתה אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה לזה או בחנם לכך נאמר אל תחלל את בתך שזה שחייבה תורה בשאירע במקרה שלא מדעת אביה כו' והמכין בתו לכך ה"ה קדשה ולוקה הבועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה ור"ל כמ"ש בספרי לא תהיה קדשה אזהרה למזנה כענין שנאמר לא היתה בזה קדשה ודוקא במופקרת לוקה וכמ"ש בסימן ו' ס"ח וכמש"ל ר"ס כו':

כה **ואין חולק כו'** שם ונלמד מהנ"ל שקנס בבתולה היא:

כו **ורשאין כו'**. סנהדרין מ"ו א':

סימן קעח

א **ובלבד כו'**. כמ"ש בס"ו:

ב פירוש שאינו מתקשה ואינו מוליד לשון הרמב"ם כו' עפר"ח בתו' שם ד"ה שחוף כו':

ג **בין כו'**. גמ' משת' כו' דת"ר כו':

ד **יש מי כו'**. ויש מי כו' עמש"ל סימן ו' סי"ד:

ה **גדולה שזינתה כו'**. כח א' ומה סוטה כו':

ו **אבל זנתה כו'**. דלא כתוב ומעלה מעל בה' שתהא מתכוונת למעול במקום אלא למעול מעל באישה וגדולה מזו אמרי' במגלה טו א' עד עכשיו באונס כו' ובאשר כו' אע"ג דגדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה כמ"ש ביעל בפ"ד דנזיר כג ב':

ז **י"א דנאמנת כולי**. כמ"ש בכתובות ט"ז א':

ח **וי"א כו'**. דכיון שהי' נתייחדה מרצונה אין לה טענת אונס כמש"ש נ"א ב' ודאי שבקינהו כו' ואע"ג דליכא עדים לפנינו על הייחוד נמתין אם ימצא עדים כמ"ש בקידושין י"ב ב' האיכא סהדי כולי וכן בב"ב קל"ה א' וע"כ באין ידוע שיש עדים דבידוע ל"ל עדים בצד כולי ובירושלמי פ"ב דקידושין ההיא איתתא דאתיא לקמיה דר' יוחנן אמרה א"א הייתי וגרושה אני ומתירא מן דנפקח א"ל ר' עדיה בלוד א"ל כן אני אומר אפילו עדים בקוסטטין ימתין וראבי"ה סתר דבריו דהא אמרינן בפ' בתרא קידושין דאין אוסרין על הייחוד ופ"ק דכתובות אין האשה נאסרת כו' ומ"ש גם כן נמתין על העדים מהנ"ל ע"תוס שם ושם שפי' שיצא קול שיש עדים אבל בלא"ה לא וע' מרדכי שם וטס"ז:

ט **שנסתרה בפני עדים**. כר' יהושע במתניתין ריש סוטה:

י **קינא כו'**. ירושלמי פ"א הלכה ב' מהו שיקנא לה מב' ב"א כאחת רבי יודן אמר במחלוקת מ"ד מקנא לה מאביה ומבנה מקנא לה מב' ב"א כאחת ר' יוסי בעי מקנא לה ממאה ב"א ר"ל בעי מקני לשון רצון ופ' כר' יוסי ועוד דקי"ל דמקנא מאבי' כנ"ל ס"ב ומ"ש בכ"מ מהא דכריתות כבר סתר במל"מ דהתם בשנסתרה עם ב"א לבד:

יא **אפילו נסתרו כו'**. עמש"ל סי' ז' סי"א בג"ה

יב **ועכשיו כו'**. סיום גמרא הנ"ל:

יג **ואם הוא בעצמו כו'**. כ"ש מע"א שאין ברור מראיית עצמו ובשניהם יתן כתובה דלא קי"ל כר"א ריש סוטה דמשקה ע"פ ע"א או ע"פ עצמו א"כ אין לה כתובה אלא כר"י כנ"ל ס"ד:

יד **וי"א כו'** וה"ה כו' תוספת סוף נדרים במ"ש במתני' גבי אשה האומרת טמאה כו' וה"ה בזה"ז באיש:

טו **וי"א דכופין כו'**. ממ"ש תביא ראיה לדבריה אלמא דכופין אותה ומשמשתו וה"ה עכשיו באיש:

טז **וחזרה בה כו'**. ערא"ש פ"ב דיבמות ס"ח ואל תתמה כו' מיהו אפשר כו':

יז **ואם היה כו'**. כמ"ש בפ' בתרא דיבמות:

יח **מי שהוציא כו'**. כמ"ש בפ"ב דכתובות כ"ב א"ב:

יט **אחר הקינוי והסתירה.** ירושלמי שם ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פרקין כולי משקינא לה ונסתרה:

כ **בלא שני כו'.** שם תו' סד"ה מי מיהו כולי וכ"כ רש"י שם:

כא **או היה במדינה אחרת.** כ"ז א':

כב **י"א כו'.** דבלא"ה אסירא וכמ"ש כ"ו ב' מ"א נטמאה כולי קמ"ל ר"ל דמ"מ נאסרת לבעל: ע' תוספת דכתובות ג' ב' ד"ה ולדרוש כולי והרא"ש שם כ' ונ"ל לקיים פסק ר"ת ולא מטעמיה דלא אמרינן דאסורה לבועל אלא היכא דלא היתה אסורה בלא"ה כו' וז"ש בהג"ה ומ"מ כו' דל"ת דכאן נמי שייך טעם של הרא"ש דגוי אינו בתורת קידושין לגמרי משא"כ בעריות די"ל קידושין במקום אחר. פירש מהרא"י ועוד כ' שם לחלק דגבי אחות אשה שייך נאסרה לבועל באם תמות אשתו משא"כ בגוי דכשמתגייר גוף אחר הוא דגר שנתגייר כו'. ומרד' פ' ד' מיתות כ' אכן ר' יחיאל עשה מעשה כר"ת ולא מטעמיה כו' אלא משום דגר שנתגייר כקטן שנולד וההיא שעתא לאו אסורה היא ובזה אתי שפיר כ"ז:

כג **ומ"מ כו'.** דלא שייך אסורה וקיימא דהא לאחר מיתה מותרת משא"כ בנכרי דכשנתגייר כקטן שנולד דמי ומ"ל מיתה ומ"ל גירושין באשת איש דלא ניתוסף בבועל איסור אלא לאחר גירושין:

כד **אשת איש כו'.** כמ"ש בפ' הנשבעין ע"א בהכחשה לאו כלום וכן כשהבע"ד מכחישו כמ"ש בפ"ב דקידושין ובר"פ האשה רבה:

כה **אבל יגזרו כו'.** כמ"ש בפ"ה דיבמות ובפ"ק דקידושין והא ההיא דהוה חליף כו' מידם כו' וכמ"ש הרמב"ם:

כו **כמו שאמרו חז"ל.** בסוף קידושין:

כז **וכל מי כו'.** גיטין צ' א' תניא היה רמ"א כו' וביבמות ס"ג ב' וסנהדרין ע"ו ב' והמדריך כו':

כח **וכל המקנא כו'** סוטה ג' א':

כט **ולא יקנא כו'** ואם כו'. ירושלמי ריש סוטה והביאו תוס' שם ב' ב' ד"ה מ"ט עוד בירושל' ומ"ש ולא מתוך גיאות אלא כו' גי' הרמב"ם ולא מתוך מדון כו' וגירסתינו הוא מתון וט"ס ה"א:

ל **ה"ז קינוי.** דבירושלמי מסיים שם א"ר מנא כו' תורה מעכב הקינוי דא"א חובה רי"א רשות אתא דר"א כב"ש ור"י כב"ה דתנא בש"א לא יגרש אדם כו' ועתוס' ג' א' ד"ה רי"א כו' אבל קשיא מירושלמי כו' והא צ"ע כו'. אבל להרמב"ם דר"ע ג"כ ס"ל דאינו חובה אלא מצוה וז"ש למעלה מצות חכמים כו' ומפ' דסגנון הירושלמי כך הוא א"ר מנא כו'

הקינוי רא"א כולי ר"ל דתליא בפלוגתא דלר' יהושע ע"כ לא ס"ל כר' מנא ואנן קי"ל כר"י וכב"ה וכן ר' ישמעאל ור"מ תרווייהו ס"ל דאינו חובה:

סדר הגט

ב **וע"כ כו'** וכל כו'. פ"ק דקידושין:

ג יש נזהרים בו' כמ"ש בירושלמי פ"א דיני ממונות והביאו הרא"ש שם סוף ס"ט ועח"מ סימן ה' ס"ב ובהג"ה וכן כאן די"א שהוא כמו דין כמש"ש ה' ב':

ד **יזמין כו'**. כמ"ש בפ"ג דסנהדרין ובתוספתא וירושלמי הביאו הרא"ש שם סל"ב וכן בגמ' שם ההוא מתנתא בו' ואפי' איכא עידי מסירה כמש"ש זיל לא שבקי כו' ובריש גיטין ומיהו דוקא בעדים אבל בסופר אינו אלא חומרא בעלמא וכבר קרא תגר ב"י ע"ז וכן במהרי"ק שם ושם וכן מ"ש לכתחילי' לוקחים עדים כו' וכן שלא יהיה בע"מ וע"ל סימן ק"ל ס"א בהג"ה וכן מ"ש לרב המסדר וכן מ"ש בס"א שלא לסדר בע"ש כי גט אינו דין דאפילו גירשו בינו לב"ע מגורשת ועס"ד בהג"ה:

ה **גם שלא יצא כו'**. שם בסנהדרין כולי ב':

ו **או ש"ד הפוסלים**. שם בסוגיא וכ' בח"מ סימן ל"ד:

ז **ולוקחים עדים כו'**. כמ"ש בירושלמי פ' בתרא דגטין מתני' פליגא על רב כו' וכמש"ל סימן ק"ל סט"ו:

ח **יזהר כו'** דיש ש"פ כשמואל שם ס"ו ה"ז ולדידיה חתם סופר ועד פסול כמש"ש ושם ע"א ב' וע"ל סימן ק"ל סי"ח:

ט **אם הסופר כו'**. כמ"ש בפ"ד דבכורות הנוטל שכר לדון כו' להעיד כו':

י **ולא נהגו כו'**. כנ"ל ס"ג:

יא **צריך שיכירו כו'**. מתני' וגמ' פ' ג"פ:

יב **אא"כ כו'**. פ' בתרא דיבמות תנא דר"י כו':

יג **אם יש כו'**. פ' ג"פ:

יד **אם המגרש כו'**. כמ"ש ר"פ מי שאחזו:

טו **ובשעת נתינה**. תוספת שם ע' ב' ד"ה כו' ועמש"ל סימן קכ"א:

טז **אם רוצה כו'**. דלפני התורף פוסלין את הגט כמש"ש פ"ה א' ואפי' בע"פ כמש"ש פ"ד ב':

יז **הכל כו'**. שם ר"ב ב':

יח **ועבד ועכו"ם**. שם ר"ג ח"ב ויש מכשירין בעבד כמש"ל סימן קכ"ג:

יט **וישראל כו'**: כמ"ש בפ"ק דחולין:

כ **הבעל כו'** משום דקדוקי הגט וע"ראש פ' בתרא ס"ד ובעל העיטור כ' כו':

כא **וכן לא יאמר כו'**. כמש"ש וכ"כ ר"ה גאון ז"ל אי יהיב כו':

כב **לא כו'**. ז"ל מהרי"ק סימן ק"ו ועל הסופר שהיא קרוב לאשה אין קפידא כלל כו' דאף הבעל עצמו יכול לכותבו ועוד דלא שייך בזה שום עדות והאמנה כו' וגם אמת הוא כי בהיות אחר רחוק טוב יותר מפני מראית עין דלמא אתי לאחלופי בעדים אמנם לא ראיתי דבר זה בשום מקים רק אמרתי מס' דנפשי מהיות טוב כו' אבל היכא דלא אפשר אין קפידא כלל וב"י כ' עליו דאפילו מהיות טוב ליכא:

כג **יביא כו'** במתנה כו'. מש"ש כ' א' יכילנא כו' והרמב"ן. והרשב"א חולקים ע"ז וכמש"ל סימן ק"כ:

כד **ישאל כו'** שלא יהא גט מעושה דפסול כמ"ש בפ' בתרא ועמש"ל סך"ג:

כה **יושיט כו'** עהג"א פ"א ס"ג ד"ה ור"ח כו' ופ"ב ס"א כ' בסה"ת כו' ורא"ש ברפ"ג במתני':

כו **ואני נותן לך כו'**. עתוס' ס"ג ב' ד"ה כותבין כו':

כז **ולא מהני כו'** אבל לכתחלה כו'. דר"י לטעמיה דס' דיש ברירה אבל אנן קי"ל דאין ברירה וכמש"ל סימן קכ"ב:

כח **ואתא כו'** ואני כו'. כנ"ל:

כט **ויכול כו'** דאפי' כתיבתו וחתימתו הוא כפל לשון כמ"ש בפ' בתרא ושם י"ט ב':

ל **אם כו'**. כנ"ל סט"ו:

לא **כגון גרשון כו'** שהם שנוי משני שמות שגרשון בן לוי נכתב בנון ובן משה נכתב במם תה"ד:

לב **לא יכתוב כו'** אפילו כו' שם ע"א ע"ב:

לג **הבעל כו'** מתני' דפ' ג"פ:

לד **ואם כו'** גמ' שם ובפ"ג דגיטין:

לה **יאמר הבעל כו'**. כמ"ש ס"פ שום היתומים:

לו **וכן אני מעיד כו'** כמ"ש בפ"ג ופ"ד דגיטין באומרת נאמנת עלי כו':

לז **צריך כו'** כנ"ל סי"ח:

לח **וצריך כו'** דאל"כ חתימתן בפסול שלא ידע אם הגט כשר ואפילו בע"מ פסול כנ"ל:

לט **צריך שיכירו כו'**. ג"כ כנ"ל בסי' ך' א':

מ **צריכים כו'** או כו'. כמש"ש ך"ז ב':

מא **טוב כו'**. דאפילו אם יבטל בשעת הנתינה לא מהני כיון שביטל שליחות' וכן אפילו אחר הכתיבה לדעת הרמב"ם וש"פ דהגט בטל ג"כ ועתוס' ל"ב ב' ד"ה התם כו' וז"ש וינתן כו':

מב **אם רוצה כו'** רפ"ב:

מג **שבה כו'** רש"י שם ד"ה שיטה אחת כו' וכ"כ הרמב"ם וש"פ וכ"כ בסימן כ"ח אבל תוספת שם פ' ב' ד"ה אפי' כו' כ' שיטה ראשונה לבד וכ"כ בסימן קמ"ב סט"ו וכאן כ' לכתחלה לצאת ידי הכל אבל יותר אין לעשות אפילו לכתחילה כמש"ש ה' ב':

מג) **וגם צריך כו'** מתני' רפ"ב ב"נ אבל כו':

מד **וי"א דהשליח כו'**. עהג"א פ"א דגד"ה ור"ח כולי:

מה **וטוב להגיד כו'**. כמש"ש מ"ו א' בבעל קניא כל"ק כו':

מו **גם כו'** אולי כו' כמש"ש ך"ז א"ב:

מז **וצריך כו'** דלאחר שהתחיל מקצת הגט לא מהני כמ"ש רפ"ב בפני נכתב חציו כו' הי' חציו כו':

מח **כששולח כו'**. כמ"ש רפ"ד:

מט **ונוהגין להקנות כו'**. ע"ל סימן קפ"א סכ"ו:

נ **צריך כו'** לפי כו'. מתני' ך"ב ב':

נא **ואין כו'** מתני' ס"ה א' ומ"מ ליכא קפידא בבעל כ"כ כמש"ל סימן קע"א:

נב **גם צריך כו'** ירושלמי פ"ד והביאו הרא"ש שם ס"ב עשה כו' צריך להחזיקו כו' והרמב"ם חולק ע"ז וכמש"ש סי' א':

נג **צריך כו'** מתני' ך"ג א':

נד **או עבד**. שם ב':

נה או סומא אפילו בא"י האידנא כמ"ש בסימן קמ"ב ס"א דהטעם הוא משום מתיבתא כמש"ש ד' ב' משא"כ האידנא:

נו **או פסול כו'** כמ"ש בס"פ ב' דיבמות ולא הקילו בגט אלא בה' נשים כו':

נז **טוב כו'**. שלא יאמר לפקדון נתתיו להפוסקים כר"ה שם סד"א א' ועתוס' ורש"י שם ד"ה בעל כו':

נח **אם הבעל כו'** ואפי' בלא אונס דאל"כ א"צ לאוקימתא בתרייתא שם ך"ט א' וכן פירש הרא"ש שם ומיהו אפי' לא כ"כ מהני כמ"ש בפ"ד דב"ב קל"ח ב' ב"י סקמ"א:

נט **וכבר כו'** לעיל ס"ח וזה אפי' מדינא פסול להרמב"ם ותוס' כ"ד ב':

ס **ואם אינו כו'** שם ך"ט ב' ההוא גברא דשדר כו' א"ל לשליח כו':

סא **א"ל כו'** דע"כ לא פסול באומר אמרו אלא משום דנפיק חורבה כו' ועיא"ש פרק התקבל ס"ך:

סב **כבר כ' כו'** לעיל סכ"ח:

סג **וגם כו'** לעיל סכ"ד:

סד **כשיבא כו'** למגרש. ל"ד דצריך לשאל לאחר כמש"ל סימן ק"ך ס"ג רק בשם אביו כ' שם דנהגו לכתוב ע"פ עצמו:

סה **ואם יש כו'**. ל"ד ב' ההיא דהוו כו':

סו **או אם כו'**. מדינא א"צ כמ"ש בג"פ דדוקא בב' יב"ש כותבין כהן וע"ל סימן קכ"ט ס"ט:

סז **וכן כו'**. ג"כ כנ"ל סל"ו:

סח **צריך כו'**. כמ"ש פ' א' היה במזרח כו' אלא סופר וכס' האחרונה בסימן קכ"ח ס"א:

סט **יחתוך הקלף כו'**. כמ"ש כ"א ב' ועתוס' שם ד"ה יצא כו' והרא"ש שם וש"פ:

ע **אם כו'**. הג"א ע"ב סי' כ"ב ד"ה וכן כו' וכמ"ש בתוס' שם ד"ה הנ"ל ולר"ת דוקא כו' ורא"ש שם:

עא **צריך כו'** דנקט ספר וצ"ע ועמש"ל סי' קכ"ה סי"ג:

עב **ישרטטו כו'** עתוס' ב' א' ד"ה המביא כו':

עג **ויעשה כו'**. עהג"א פ"א ס"ג ד"ה ור"ח ורב האי כו':

עד **יש מי כו'** כמו בסת"מ וחומרא דחומרא הוא אפילו על הנייר כשר אף לכתחלה:

עה **לא כו'** להמפרשים דס"ל דרב פליג אשמואל שם י"ט א':

עו **וישרטט כו'** ויכוין כו' עסמ"ט:

עז **יש כו'** אלא בקנה כמו בס"ת כמ"ש בפ"ג דתענית:

עח **לא כו'** נמצא כו' כמ"ש פ"ה ב' אמר אביי כו' ולא כו':

עט **נהגו כו'** עתוס' ך' ב' ד"ה נ"ל כו' דאפי' כו' ומ"מ לכתחלה נהגו להחמיר , בכל:

פ **וצריך כו'** עתו' ד"ה הנ"ל ור"י אומר כו' אבל הר"נ כ' דיש פוסלין כה"ג:

פא **לא יהיו כו'** דהוי כמו תלויות ואם אינן מקוימין פסולין אם הם בתורת כמ"ש בתוספתא ומביאו הג"א פ"ב סכ"ד ד"ה וכ"כ כו': כו':

פב **נפלה כו'** כמ"ש ך' א' ועראש"ש שם:

פג **ואף אם כו'** כמ"ש בפי"ב דשבת שהוא פסול:

פד **לא כו'** ולא כו' היא מימרא דהא כתב על המחק כשר כמש"ש ך"א ב' אלא לדעת הרי"ף ורמב"ם דמכשרי בלא ע"מ יש לחוש:

פה **צריך כו'** כמש"ש פ"ה ב' והוסיפו עוד הפוסקים כמ"ש סימן קכ"ו:

פו **ואם נמצא כו'** מדינא א"צ כמ"ש ס"ג ב' אלא מפני שיש פסולין שאינן פסולין מן הדין וע"ל סט"ו בהגה:

פז **כשיבא כו'** כנ"ל סט"ו:

פח **יאמר כו'** כמ"ש באה"ח ר"ס י"א:

פט **צריך כו'** שלא יהא יכול להזדייף וכמש"ל סנ"ב:

צ **זה כו'** משום דלפעמים יש חלק בגליון ועש"ע ח"מ סימן מ"ה סי"א:

צא **ויקראו כו'** כמ"ש י"ט ב' והן עדים שא"י לקרות כו':

צב **צריכין כו'** שם יוד ב' אר"פ כו':

צג **יאמר כו'** דאפילו לר"א בעינן חתימה לשמה כמש"ש דף א' וכמש"ל סנ"ה:

צד **יתחילו כו'** עמש"ל סנ"ז ולקחו שתי החומרות לכתחילה ועתוס' דב"ב קס"ג ב' ד"ה שיטה כו':

צה **לא כו'** כמ"ש בב"ב שם ובתוספתא דגיטין:

צו **ויחתמו כו'**. הוא לחומרא בעלמ' דחתימת העדים א"צ:

צז **צריך כו'**. שם לו א':

צח **שיחתום כו'**. לכת' כמש"ש פ"ז ב':

צט **אבל אם כו'**. עפ"ב דכתובות ד"ד ב':

ק **כתיבת כו'**. כמש"ל סמ"ו וסמ"ז:

קא **לא יחתום כו'**. דלהפוסקים דפ' כשמואל דמכשר באומר אמרו פסול הסופר לעד כמש"ש ס"ו ב':

קב צריך כו'. כמש"ל סי"ו:

קג **החכם כו'**. שם י"ט ב':

קד **ונהגו כו'** עמש"ב ס"ס קל"ג:

קד) **וקרובים כו'** עיין תוס' דמכות ו' א' ד"ה שמואל כו':

קה **ונהגו כו'**. משום דבר ולא ח"ד לפי' הרי"ף בספ"ג דב"ב וכבר כתב דליתא:

קו **ואחרי**. קראו כו' כ'. כל השאלות האלו כדי שיהא מקויים בב"ד חתימתם שלא יערער הבעל כמ"ש בפ"ק וז"ש ג"כ בס"ע אתה מכיר חתימתך לפי שלא חתם בפני הדיינים ואמר בסע"ב אתה כו' לחוש לדברי רבי בפ"ב דכתובות וכמש"ש דחייש שמואל לב"ד טועין וכל זה הכל חומרות יתירות וכן כל השאלות דמסתמא עשו העדים כדין וכמ"ש חזקה אין העדים חותמין כו' והכל משום שמא יערער הבעל ואף בערער אין חוששין לכמה דברים שכ' כאן מ"מ החמירו מאד לשימצא דשימצא:

קז **וגם יבטל כו'** שמא ביטל בין כתיבה לנתינה וכמש"ל סימן קל"ד ס"ג בהגה:

קח **ואם יצא כו'**. דאז לא מהני ביטול המודעא דהשליחות בטל וגם הגט בטל לדעת הרמב"ם וש"פ וכמש"ש לעיל סנ"ג:

קט **יקבץ כו'** כהרב בסימן ס"ו בהגה:

קי **טוב כו'**. כמ"ש בש"ע ס"ו בהג"ה שיהו הן עצמו ע"מ:

קיא **יצוה כו'**. ע"ל סימן קל"ט סי"ד בהגה:

קיב **ולא יהיו כו'** כמ"ש ע"ח ב' היתה ידה כו'

קיג **וישאל אותם כו'** משום חר"ג:

קיד **ויאמר לה החכם כו'**. עתוס' ע"ח א' ד"ה אינו כו' וי"ל כו':

קטו **וישאל כו'** שיאמר כו'. כמש"ש מ"ו א':

קטז **יזהר כו'**. שם סימן קל"ח סי"ד בהגה:

קיז **ושלא כו'** ולא כו'. הכל שם:

קיח **תזהר כו'**. עתו' ע"ח ב' ד"ה אם כו' דלא כו' וה"ל כו' צריך ליזהר כו':

קיט **ושלא כו'** עפ"ז דשבת צ"ב א':

קכ **יתן כו'**. כמש"ש ע"ח א' הא בעינן ונתן כו':

קכא **וכה יאמר כו'**. מתני' שם:

קכב **והרי כו'**. פ"ק דקידושין:

קכג **ומותרת כו'** עתו' ע"ח א' ד"ה אינו כו':

קכד **אחר כו'**. כנ"ל ספ"ג:

קכה **ותגביה כו'**. כדי לקנותו ומדינא א"צ:

קכו **ואח"כ יקח כו'**. עתוס' י"ט ב' ד"ה צריכי כו':

קכז **ויקרענו כו'**. כדי שלא תגבה בו כמ"ש בב"מ י"ח א':

קכח **יזהיר כו'** כמ"ש בפ"ד דיבמות:

קכט **נתינת כו'**. עמ"ש ה' ב' והכא כו' אלמא שהוא כמו דין והגמרא חולק ע"ז וכ"כ ב"י וז"ש בספ"ט אם לא כו':

קל **וכן אם כו'** עמ"ש בי"ד סימן קצ"ו ס"א בהגה.

קלא **צריך כו'**. עתוס' י"ז ב' ד"ה עד כו' וי"ל דלא כו' והרא"ש שם ס"ה א"נ כו':

קלב **צריך שלא כו'** מתני' ע"ש ב':

קלג **שליח כו'**. שם ה' ב':

קלד **קרוב**. תוס' שם ד"ה ה"ג כו':

קלה **וגם זה כו'**. מתני' שם והאידנא אפילו בח"ל כמ"ש לעיל סי' קמ"ב ס"א:

קלו **וכן גט ארוסה כו'**. כמ"ש בפסחים פ"ז א' ביום ההוא כו' אר"י ככלה כו':

קלז **והב"ד כו'**. כנ"ל ס"ע ס"ו:

קלח **יש סידורי כו'**. הכל מבואר בסעיף הקודמים:

קלט **גם שואלין לאשה כו'** כמ"ש וליחוש שמא פייס ויש פוסקים כלישנא בתרא לחומרא דקאי אפילו אמתני' אבל הרמב"ם וש"פ לא פירש כן וכנ"ל סימן קמ"ד:

קמ **אם המתגרשת כו'** מתני' ע"ד וכת"ק:

קמא **הוי מגורשת.** ה"ה אפילו לכתחלה אלא משום דהר"נ מסתפק בפ"ק דקידושין גבי מש"ש כיצד בשטר כו' אם לכתוב בגט בתך מגורשת וכן כל נוסח הגט ע"ש וכמש"ש כיצד בשטר בתך מקודשת לי בתך מאורסת כו' אלא שהרמב"ן כתב שם דל"ד בתך דה"ה אם אמר את מקודשת וכמש"ש י"ט א' א"ר אר"נ אומר אדם לבתו קטנה כו' ושם ב' כיצד מצות כו' וכן שם מ"ד ב' איתמר קטנה כו' חיישינן שמא נתרצה האב וע"כ אמר לה הרי את מקודשת דהא שלא לדעת אביה נתקדשה אלא שהר"נ חלק עליו ואמר דאין לדמות שטר לכסף ע"ש ומ"מ פ' הפוסקים כדברי הרמב"ן ואפי' באביה המקבל וכמש"ל סימן ל"ז ס"ז בהגה ואם שינה כו' מ"מ בדיעבד דוקא ס"ל כדברי הרמב"ן וכמש"ש הרב ואם מקדשה בשטר כותב בשטר בתך כו' אבל מהרא"י ס"ל דלכתחלה יכתוב כשאר טופסים הרי את וכנ"ל ולכן כ' לקמן סנ"ו קטנה כו' ועד"מ סימן קמ"א סק"א ושמעתי כי בפני הרא"מ כו' וכ"ז לכתחילה אבל בדיעבד אם לא כ' אלא נוסח גט הפשוט כו'. ודעתיה דוקא במתגרשת ע"י אביה אבל במתגרשת ע"י עצמה ודאי שיש לכתוב נוסח גט הפשוט וכנ"ל בייחוד שאמר הרי את מקודשת ובפ"ב כנ"ל ואף שיש לדחות דברי הרמב"ן שכתב אף ע"י אביה ולמד מהנ"ל דאין מוכרח דשם מקבלת בעצמה ומ"מ בזה דבריו קיימין וכמ"ש בסצ"ו בהגה ואם כו' וע' בפ' מהרא"י סימן מ"ו שכ' שי"ל את כמו בכל טופסי גיטין וכמ"ש בגיטין שם דרבנן סברי ידא יתירתא זכי לה רחמנא ר"ל יד אביה כאילו הוא ידה ע"ש:

קמב **אבל כו'.** כמ"ש במתני' דנדה מ"ז א' וש"מ וש"מ וז"ש במתני' כאן נערה המאורסה וכן מאורסה דוקא וכמ"ש בפ"ד דכתובות וש"מ וז"ש או כו' וה"ה להדיא בירושל' וכמש"ל סימן קמ"א:

קמג **ואם כו'.** עתו' דקידושין י"א ד"ה ומקבל כו':

קמד **ואיכא כו'.** עתו' דגיטין שם ד"ה נערה כו' ועמש"ל סימן קמ"א:

קמה **והא כו'.** שם בגמרא:

קמו **דהיינו כו'** או כו'. שם ס"ה א' וכפי' שני הגי' שם:

קמז **לדעת כו'** ולדעת כו'. עתוס' שם ד"ה וכל כו':

קמח **קטנה כו'.** כמ"ש בקצ"ב ואמר קטנה דנערה לכתחלה תגרש ע"י עצמה וכמ"ש בהגה ואם כו' וס"ל להרב דקטנה יכולה לקבל מדעת אביה וכמ"ש בקידושין י"ט א' צאי וקבלי כו' ובפ"ב חיישינן שמא כו' וכנ"ל ודלא כהר"נ שחילק על הרמב"ן שם אף בזה וע"ל סימן ל"ו ס"ז בהג"ה ומש"ש ולפ"ז מ"ש בסצ"ד וראוי כו' ר"ל מדעת אביה ואפשר שחושש לדעת הר"ן וכן המרדכי שחולק אף בכסף כמש"ש:

קמט **אם הוא כו'**. ירושלמי והביאו הרא"ש בפ"ד:

קנ **ואפילו בלא כו'**. כנ"ל ס"ל:

קנא **אם נותנו כו'**. ע"ל ר"ס קמ"ז:

קנב **ע"מ כו'** מעכשיו כו'. מדינא א"צ אלא אחד מהן:

קנג **וההוא כו'**. שם ע"ו ב' כלי' בתרא לחומרא וכנ"ל:

קנד **שאם לא כו'**. ע"ה ב':

קנה **עד יום כו'**. ע"ל סי' קמ"ה ס"ט וס"ה:

קנו **ואח"כ כו'**. ע"ג א':

קנז **ובנה כו'**. תוספתא:

קנח **מאד כו'**. כמ"ש בקידושין י"ג א':

קנט **וז"ל בשלישי כו'**. כתב דקדוקים ע"ל סי' קכ"ו.

סדר חליצה

א **בנימוקי יוסף כתב כו'**. וכן משמע בגמרא שם ור"י הדיוטות מנ"ל כו' דאי ס"ד סנהדרין כו' ואם איתא אכתי יושבי קרנות מנא ליה דאינהו פסלי אפילו היכא דאין צריך מומחין כמו שכתבו בסנהדרין ג' א' אבל בירושלמי משמע כסברא הראשונה דאינן רק משום הקרייה כמ"ש בס"ד:

ב **ובסדר כולי** ובירושלמי מפורש כדברי הרמב"ם דאמרי שם אית תני תניי והן היה הדיינים יודעין להקרות אית תניי תני אפילו אין הדיינין יודעין להקרות מ"ד והן שיהיו יודעין להקרות עד שנא סמכו' למקרא ומ"ד אפילו אין הדיינים יודעין להקרות משסמכוהו למקרא וט"ס וצ"ל להיפך ואמר' וענתה ואמרה אין עונה אלא מפי אחר א"ר יוסי ובלבד מפי הדיין ולא עבדין כן ר"ל אפילו מי שאינו דיין מקרא כשר:

ג **ולכתחלה כו** משום פרסומי מילתא לקיים דברי ירושלמי שם כתיב זקנים ואת אמר הדיוטות מצוה בזקנים מנין אפילו הדיוטות ת"ל חלוץ הנעל מ"מ וכן בספרי ועלתה יבמתו השערה מצוה לב"ד שיהא בגובה של עיר ושיהא בזקנים:

ד **ושלא כו'**. עתוס ק"א ב' ד"ה ש"מ כו' אבל הם מפ' מש"ש ואידך ההוא לעיני כו' לא דאינו ממעט סומא דהא אמר מר לעיני כו' אלא תרתי נפקא מינה מדסמיך לעיני אל וירק' אבל ל"ל לעיני דצריך נמי לכדרבא:

ה **אפי' באחת מעיניהם**. דבשתי עיניו אפילו בדיעבד ולא משום רוק דבדיעבד משום זה פסול אלא משום דין כמ"ש בח"מ סי' ז'. וז"ל ראבי"ה ולא יהיו סומין אפילו באחת מעיניהם דלפני הזקנים כתיב והכי איתא בירושלמי ומיהו באחת מעינו לא מוזכר שם

ור"ת מכשר בא' מעיניו לחליצה והנה מ"ש סכ"ה בירושלמי הוא שם על מתני' חליצה בלילה כו' מ"ט דר"א לעיני הזקנים ומה מקיימין רבנן לעיני הזקנים פרט לבד הסומא ומ"ש ואיהי באמת כו' אין דבריו נראין דודאי משמע אפילו בא' מעיניו לא מבעיא לדעת הרמב"ן ור"ן דפסלי בשתי עיניו לד"מ ע"כ המיעוט בא' מעיניו אלא אפילו לדר"ת בנדה מ"ט א' שמכשירין לד"מ אפילו בשתי עיניו ס"ל דסומא דכאן אפילו בא' מעיניו מדכ' כאן בד"ה ש"מ הדר כולי פ' ר"א כו' כיון כו' ועתוס' דחגיגה ג' א' ד"ה חרש כו' בירושלמי כו' אבל מנ"י ס"פ אחד ד"מ משמע דסומא דהכא בשתי' שכתב שם דסומא בב' עיניו פסול לד"מ ממ"ש בר"פ מ"ח ור"י הדיוטות מנ"ל כו' ומדאצטריך כו' ואם איתא דלמא סנהדרין הוא דלא בעינן אבל מ"מ מומחין בעינן אלא דא"כ לא גרע משאר ב"ד דפסולי אבל דבריו תמוהין הרבה דא"כ אמאי נקט נמי הא דרב יוסף כשם שב"ד כו' ועוד קשה גם לת"ק דקא' זקני לרבות הדיוטות דלמא מומחין ולכאורה משמע משם להיפך דנקט רב יוסף אלא דאין קושיא דפרט לסומין היינו בא' מעיניו ולכך צריך לרב יוסף ודברי נ"י א"ל שחר כלל:

ו **ויש מחמירים כו'**. דמ' לכאורה שם דסומין פסול משום מום אבל מעיקר דינא ליתא לכ"ז:

ז **וטוב כו'** כמ"ש בנדה מ"ט כל שפסול להעיד כו' ונאמר אל תשת רשע עד:

ח **ובסמ"ק כולי**. נוסח משובשת נזדמנא לו דבספרים שלנו כ' לא יהיו הדיינים גרים לא מאב ולא מאם והוא כדברי רש"י:

ט **ושלא כו'**. עמש"ל ס"א:

י **ורבותא כו'**. קאי אאשה ובת אחותה כמ"ש בסנהדרין כ"ח ב' וערש"י ותוס' שם ד"ה גיסו כולי והרי"ף מפ' דקאי אבנים וחתנים מאשה אחרת וכמ"ש בירושלמי והביאו הרי"ף שם אבל שתי בנות אתייא לד"ה כשר כמ"ש בח"מ סימן נ"ג ס"ד:

יא **שלא כו'**. מתני' ק"ד ב' כנ"ל שם ס"א:

יב **אחר כו'** ק"ד א':

יג **ולא מדינא כו'** שם כמאן כר"י הא כו':

יד **וכהדיא כו'** ומ"מ כו' תוס' שם ד"ה לכתחלה כו':

טו **ופירש"י כו'**. וצ"ע דא"כ בגט נמי ויותר נראה כמש"ל בסי"ז דצריך מקום פרסום ואין לנו עכשיו ועושין כדי לפרסום ולכן דוקא בחליצ' כמ"ש בספרי מועלתה:

טז **ואפילו הם כו'** כמ"ש בירושלמי הנ"ל ובלבד מפי הדין דוקא מאותן הג' שהן הדיינין:

יז **או שהם כו'**. דפסול דידהו אינם משום לתא דידהו דהא אינם דיינם אלא משום חששא דג' דיינים ותרי חששא לא חיישינן:

יח **כיון שהג' כו'** כמ"ש בספ"ק דמכות אי לאסהודי כו':

יט **וקביעות מקום כו'**. הוא ענין בפ"ע ואינו מדברי רש"י אלא הוא פי' המחבר:

כ **ובהגמ"ר כו'** ובגמ' איתא להדיא דצריך דאמרינן תא סליק כו' ופירש רש"י בד"ה לזרזא כו' לשם חליצה זו ר"ל לשם קביעות כמ"ש בד"ה למיקבע וכמ"ש למטה הוא עצמו וכ"מ בגמרא דא"ל רב כו':

כא **ומ"מ מהגמ"ר כו'**. ואין ראייתו של הר"ר ישראל מכרעת די"ל דכולם אמרו ולא חשיב להו כמ"ש ברפ"ב דר"ה:

כב **אמר כו'** אמנם כו'. אבל בגמרא משמע דצריכין לילך שאמר תא סליק כו' וברש"י שם ד"ה לזירזא פ' לישב שם וכנ"ל , וע"ל ס"ח בהג"ה ס"ו:

כג **שקביעות כו'**. ערש"י בסנהדרין י"א א' ד"ה במזומנין כולי:

כד **וכן נוהגין כו'** משום פירסום ועבה"ג בס"ה שם:

כה **וטעמא כו'**. ובב"י כתב שאינן נראין דברו וכתב בד"מ משום הכנה וכמ"ש בספ"ג דעירובין:

כו **משום דבפרק אע"פ כו'**. צ"ע דשם ענין אחר הוא:

כז **משום דבההיא עידנא כו'**. כמ"ש בפסחים ו' ב':

כח **ופי' נ"י כו'**. וכן פרש"י שם וכמ"ש בסוף יבמות לענין עידי מיתה:

כט הגדול באמצע כמ"ש בספ"ג דיומא:

ל **והיבם כו'**. ערש"י דסנהדרין ל"ו ב' ד"ה כחצי כו':

לא **כדאמרינן כו'** ערשב"ם שם וכמ"ש בכתובות ז' ב' ואידך אי ס"ל כו':

לב **וכל הבאים כו'**. שלפעמים הן קרובים וכההיא דספ"ק דמכות שם וז"ש בסי"ד בהג"ה גם בוררים כולו אצל הספסלים ג"כ מה"ט:

לג (**והיבם יתעטף בו'**. כמ"ש בהג"מ בשם ר"י גאון לקמן ספ"ב חלוץ הנעל כו':

לד **נמצא וכו'** ק"ה א' ק"ו ב':

לה **וזו שרקקה כו'** ק"ה א':

לו **ומאן דחזי כו'**. צ"ע דאין שייך כאן והוא מדברי רש"י ד"ה אמרי וכו' והוא קאי עס"ד דתתפשר לאחין:

לז **ולענין שיעור אורך כו'**. ר"ל מ"ש בסי"א או שהן ארוכות שסומכין אפילו בלא ידיעת שנים:

לח **אפילו היא ילדה**. כדעת רש"י וריף כנ"ל:

לט **דלאו איילונית.** כ"כ שם כנ"ל דט"ס וצ"ל לאו קטנה וכרב ספרא וז"ש אפילו לא הביאה דלא כרב זביד כמש"ל:

מ וכ"נ מדעת הרמב"ם גם כאן צ"ל ט"ס דהא הרמב"ם כתב להיפך אחר י"ג שנה דוקא:

מא **וז"ל הרמב"ם כו'.** כר"ל סימן קנ"ו ס"ב:

מב **ואומרים ג"כ כו'.** דלאו אורח ארעא לשאל ע"ז ברבים שם:

מג **כיצד ראובן כו'** כת"ק דר"ש בפ"ב י"ז א' י"ח ב':

מד **ואם יש כו'.** במתני' דריש יבמות:

מה **אפילו אחר כו'.** דכ"מ שא"צ חליצה אין חליצה פוסלת כלל כמ"ש הרמב"ם פ"ד וכמ"ש במתני' י"ג ב' ל"ה ב' ע"ט ב'

מו **וקטן זה לאו כו'.** רש"י ל"ט א' ד"ה ביאת כו'. ע"ש:

מז **וכ"כ הרמב"ם כו':** וכ"כ רש"י שם ד"ה חולצין ובד"ה לפיכך:

מח **שהר"ר אברהם כו'.** מדאמרינן ל"ט ב' ואשתמודעינהו כולי אלמא א"צ שיכירו אלא בו:

מט **והוא כו'.** וכמ"ש בגט בב"ב קס"ו ב':

נ **וכ' הרמב"ם כו'.** כיון דאינו עדות כמ"ש הרי"ף כנ"ל:

נא **וטעמא כו'.** ר"ל כמש"ש מ"ג א' חוץ מיום כו':

נב **כ' בסה"מ אפילו אטר כו'.** כצ"ל וכ"ה בטור וסובר כמ"ש המפרשים דאפילו באטר הימין הוא כמו בכל אדם ושאני תפילין דלא כתיב ביה ימין אלא יד כהה כמש"ל:

נג **דחליצה ביד כ' כמש"ו כתיב כו'** וכמ"ש תוספת וש"פ וכמש"ל:

נד **ואם היא אטרת כו'.** כמ"ש בסי' שקדם דכ' מסתבר כאן א"צ לצאת לכל הדעות דהא אין מעכב כנ"ל ועתוס' ק"ב א' ד"ה ואע"ג כו':

נה **מושיבים כו'.** ואח"כ כו'. נראה שהוציאו ממ"ש ק"ו א' בתי עמדי. משמע שהיתה יושבת מקודם שלא הרגיש ר"ת בישיבתם מקודם:

נו **ויאמרו להם כו'.** שם א"ל ידעת לי' כו':

נז **אא"כ לפרש כו'.** ליתא פי' זה דלמה להם לעמוד באותו היום:

נח **וכ' סמ"ג דלכל כו'.** ר"ל להסוברים דמ"ח קודמת אבל להרי"ף וסייעתו אפילו אינה חפיצה דאפילו איגרת מרד כותבין עליה כמ"ש ר"ס ק"ה ולא כ' זה אלא לדעתם שהם סוברים דמ"ח קודם ומחולקין בפי' דאין כופין כנ"ל סימן רס"ה וע"ל ס"ח סג"ט בהג"ה וי"א כו'. ר"ל שלא יהא נראה כממושה ונראה שעושין כן כדי לצאת ידי הרי"ף ורמב"ם וזהו דעת סה"ת שכ' כאן:

נט **ומכאן נמי כולי.** דאל"כ היאך הוכיח דאף רב סבר אין כופין:

ס **ומשמע בגמ' כו'**. שם לשלח כדין בלא"ה פסול כמ"ש בגטין פ"מ ב' וה"ה בחליצה דהא בשניהם קא' שם הא דאמר כולי וכמש"ל:

סא **שרא"ם הי' כולי**. וכמו שכתב בסימן א' סעיף יוד בהג"ה אמנם כולי עיין שם:

סב **דנקטינן כולי**. ועיין לקמן סימן ק"ע ס"ה בהג"ה והא כולי:

סג **צריך כולי** כמו שכתבתי תוס' בספ"ה דערכין כן כתב הרמב"ם וכו':

סד **וכן כו'**. שהרמב"ם כ' בפ"ו שאם מסר מודעא על הביטול ג"כ מהני וכן על ביטול הביטול כמו שיכול למסור על הגט כ"ש על הביטול ולכך צריך שיאמר כל מודעי ומודעי דמודעי כו' וכל דברים כו' והוא מדברי הרמב"ם שם והרשב"א פקפק בתקנה זו דלמא מסר מודעא גם על ביטול כזה ע"כ כ' לפסול כל עדים כו' ומהני כמ"ש בגיטין ע"ו ב' ושם כ"ט ב' באומרת נאמנת כו' ומ"מ הסכימו הר"ן ומ"מ שתקנת הרמב"ם מועיל ונכלל כמ"ש בעירובין שם בביטול המודעא ר"ל שיבטל כל המודעות ע"ש ולכך כ' בס"ח דברי שניהם וז"ש בסמ"ז וכ"כ הרמב"ם כו'. ר"ל דסגי בביטול כל המודעות ושכן הסכימו הפוסקים אלא דטוב לחוש כו':

סה **כלומר שיאמר כו'**. כמש"ש הב ואקני כו':

סו **כ' בהגמ"ר כו'** הוציא זה ממה שהיו עושין סנדל בב"א כמ"ש ק"ד א' ובפ"ק דסנהדרין ואין ראיה אלא משום חומרא ומיתנא ועקב ושאר דברים היו עושין וז"ש אבל כו' וז"ש וכ' במרדכי עוד כו' של"ת מפני זה היו מייחדין וראיה הרב יוסף דא"ל לאביי הב כו' כנ"ל:

סז **יכניס קרסי כו'**. שזהו חומרתא דגמרא כמש"ל:

סח **יקשור השתי כו'**. כ"מ ממתני' וירושלמי כו' מתני' בקושר כו' אלמא דקושרין בשוק כמש"ל:

סט **דקי"ל דעניבה כו'** בפט"ו דשבת דלא כר"י וצריך שני קשרים כמו בשבת וכמש"ל:

ע מהודקים כמו בשבת כמ"ש שם בריש הפרק:

עא **והמרדכי כו'** וכ' גם טעם הראשון:

עב **יעמידו כו'**: עס"ח כמ"ש בהגה ויזהירו כו' כמ"ש בפ"ב דזבחים ובירושלמי פ"ג דמגילה והביאו הרא"ש שם דאמרינן בזבחים כ"ד ושבת צ"ג רגלו אחת כו' כל כו':

עג **וכתב ה"ה בשם כו'**. דעת הרשב"א. אף בקרייה א"צ עמידה וכתב דהא דספרי פליגא אגמרא דידן וקי"ל כהגמר' וכמו שהוכיח מהא דא"ל רב אשי לאמימר ודוחק עצמו לקיים דברי הרמב"ם וספרי כדמפרש בקריאה דוקא וגמרא בחליצה והא דפריך במ"ק אלא מעתה משום דמ' להו החולצת כל עניני חליצה אלא דבחליצה אפילו לכתב ופריך רב אשי כיון דקתני בברייתא דדיעבד כשירה ע"כ דהא דבעינן לכתב משום דכתיב ועמד

ואמר א"כ בחליצה אף לכתב כ"ז דחק עצמו לקיים דברי הרמב"ם וכ"ד הרי"ף והגאונים דוקא בקריאה אלא שתמה שם למה ברקיקה וז"ש ואף ברקיקה כו':

עד **נהגו כו'**. כדעת תוס' וש"ע וכמש"ל דמהא דרב אשי אין ראיה לפי' הרי"ף דשם אפי' בדיעבד פסול:

עה **וכ"ל שט"ס כו'** וכ"ה ברי"ף שלפנינו:

עו **ומיהו הרשב"א כו'**. דכאן אין שייך הראוי לבילה כיון דאסוקי מילתא הוא ול"ד לקריאה דגזירת הכתוב הוא:

עז **והוא תימא לפיכך כו'**. ולא היא אלא דמפרש דלכת' מודה רבא לאביי אם אפשר וזה שאמר דקמצטער כו' לא הוקשה לו אלא שמצטער הרבה בזה ועיין בחשן משפט סימן נ"ו סעיף ה' בהג"ה:

עח **בפרק ואלו כו'**. לא הוצרך לזה אלא משום ככה יעשה כו' שלא הוזכר ביבמות וע"ל ס"ח סע"א בהג"ה ואם כו'. לחומרא כיון דאינן מעכבין כ"ש סדרן ועיין בסוף פרק קמא דברכות ושם סמ"ט וקורין לו כו' דבלא ספק מ' על לקיחתה אותו כמ"ש בהרבה מקומות. ושם גם כו'. כשיטתו לקרות כל הג' תיבות יחד כמש"ל סי' קס"ט סכ"ט וכדעת הסמ"ק כאן שגם לא חפצתי כו' כנ"ל וש"ע השמיט דלא סבירא ליה הא דסמ"ק ועוד דמפרש דבריו כפי' הרי"ף כנ"ל:

עט **צריך כו'** וכ' שם כו' ל"ט ב'):

פ **ישען כולי**. עס"ח סנ"א ויזהרנו כו' כמ"ש ק"ב א' בין שהתיר כו' וכמ"ש למטה בסע"ג:

פא ור"ת כ' כפי גירסת התוס' כנ"ל:

פב **ומשלכת כו'** ואע"פ כו' אבל הוא מנהג הקדמונים וכמ"ש בזוהר ריש חקת ומקבלת להההוא נעל לגבה כו' ובעי לבטשא ליה להההוא נעל בארעא לאחזא' דשכיב גופא דההוא מיתה וקב"ה לזמנא דא או בתר זמנא חיים עליה ויקבל ליה לעלמא אחרא האי בטשותא דההוא נעל בידה דאתתא לאחזא' דהא אתבני ההוא מיתא בעפרא אחרא בהאי עלמא והשתא יתיב עפרא דההוא מיתה בקדמית' וכדין ההיא איתתא תשתרי למעבד זרעא אחרא ואוקמיה:

פג **וכשהיא על ברכי' כו'** כ"ש ממוט' דדוקא דיעבד וברפ"ג דמגילה לא עומד כולי ובעירובין ק' ב' ויושבת כולי והיינו על ברכיה כמש"ש שכורעת כו' ומ"ש גם היבמה מעומד לאפוקי מ"ש הרשב"א דאין כתיב עמידה אלא באיש ועמ"מ פ"ד:

פד **וכ' רי"ו כו'**. דהא עיקרה אין מעכבת:

פה **ומיהו כו'**. עתוס' ק"ג א' ד"ה והחולצות כולי. ואפשר שסמך על הירושלמי שם א"ר אבהו מכיון שנראה הרוק שיוצא מתוך פיה אפילו הפריחתו הרוח כשר וכן בסנהדרין בירושלמי וכ"ה בפס"ח שם:

פו **א"נ מפני שמעיקרא כולי**. כמ"ש בב"ב קל"ז ב' וסוכ' מ"א ב' הא לך אתרוג כולי וערא"ש שם ס"ל כתב בע"ה מסתברא כולי אלא שבא לפרש דאפי' כו' וכמ"ש בא"ח סימן תרי"א ועס"ח סנ"ו י"ח כו' וע' בכתובות ס"ה א' ושם סנ"ז: מ"כ כו'. כמ"ש בתוספתא פרק בתרא דברכות העושה כל המצות כולי וכמו הרב שמסדר הקידושין שמברך. ושם והטעם כו' ור"ל שמזכירין א"א. ויש כולי שלא נזכרה בגמ' ערא"ש סוף בכורות ה' פדיון בכור סימן א':

פז **כ' כו'** בה"ג כו' בהג"מ שם:

פח **ובשם ר"י כולי** בהגמ"ר שם: